1989

BTT

Biroul de
Turism pentru
Tineret

ALMANAH

BTT = BUCURIE TURISM TINERETE

BIROUL DE TURISM PENTRU TINERET

ALMANAH TURISTIC PENTRU TINERET

N. Iorga:

drumeţia te învaţă
mai mult
decît zece biblioteci
la un loc

Montaigne:

cartea este cea mai bună provizie
pentru călătoria omenească

DELTA

Goethe:

natura — singura carte
cu toate paginile
pline de fond

Proverb românesc:

călătorului îi şade bine cu drumul

LEI 25

Nr. .....
MUZEUL I RESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA

PROGRAM AL DEVENIRII COMUNISTE

SENTIMENTUL NAȚIONAL

Coincidența a făcut ca, în pragul sărbătoririi a șaptecezi de ani de la făurirea statului național unitar român, să-și desfășoare lucrările unul dintre cele mai largi și mai reprezentative forumuri — Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești — o întrunire care, după expresia secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a putut fi considerată ca o adevărată Conferință Națională. În rezonanța acestui moment, tezele din aprilie au intrat ca linii de boltă ale unei propensiuni de spirit politic și patriotic în cel mai înalt grad. Prin magistrala Expunere prezentată de tovarășul Nicolae Ceaușescu în deschiderea lucrărilor înaltului forum și adoptarea ei ca program în lumina căruia urmează pregătirea și desfășurarea, anul acesta, a Congresului al XIV-lea al partidului, noi toți avem o mult mai clară și mai exactă viziune asupra prezentului, asupra propriei realități, dintr-o mereu mai imperioasă și mai complexă cerință a perfecționării întregii activități. Este acesta sentimentul care a putut fi trăit în marea sală a Palatului Republicii ca într-un spațiu de conștiință al întregii țări. Pentru că rostite aici, cuvintele au solemnitatea gîndului și întregesc într-un anume fel limbajul și semnificația faptei prin care realitatea se exprimă la dimensiunile unei uriașe și mereu mai cuprinzătoare creații, la dimensiunea unei epoci. O istorie care este, o simți în toată concentrarea evenimentelor ei cruciale, și o istorie care devine, se continuă în punctele ei de relief economic și social pe durate mari, previzibile, și atingînd cotele deceniilor următoare. O istorie care vine, altfel spus, și din viitor, pentru că temeliile sigure de azi, dar și cele de ieri, de mai departe, din trecutul ființei noastre naționale, au această vie și neobosită stare de a chema mereu spre piscuri înalte. Este ceea ce, în ființa noastră, a lucrat și va lucra mereu, sentimentul național. Ideea și starea acestui sentiment, marea lui proiecție în timp. Unirea și unitatea care-i alcătuiesc destinul și-i dau consacrarea unor neîncetate împliniri. Ascultînd Expunerea secretarului general al partidului, multitudinea ideilor și orientărilor, a problemelor abordate, și încă dintr-un unghi al experienței revoluționare apte să releve căi și soluții optime de cea mai mare importanță pentru mersul înainte al patriei, dobîndeai și imaginea frumoasă și solemnă, a sărbătoririi celor șaptezeci de ani de la Marea Unire. O asemenea faptă se regăsește în Expunerea ca atare, documentul programatic, amplu și călăuzitor, care privește viitorul, prezentul și viitorul. Cuprinderea sentimentului național într-o asemenea dimensiune a realității și trăirea lui în tot ceea ce ne propunem și înfăptuim la scara epocii noastre, întărind și dezvoltînd ctitorii economice, moral-politice și sociale care să vorbească veacurilor despre aceste două mari embleme de spirit: unirea și unitatea. Unirea care se călăuzește mereu și se înalță în unitate, unitatea care e o consacrare a acesteia și o operă de esență a anilor noștri, o ctitorie de prim ordin a democrației muncitorești-revoluționare, a partidului ca centru vital al întregii națiuni. Unirea și unitatea prin graiul cărora ne rostim ca ființă, ca patrie, ca popor. Și care, amîndouă laolaltă, dau una din dimensiunile cele mai înalte ale Epocii pe care o numim cu numele ctitorului ei. Evenimentul pe care l-a constituit Plenara și sărbătorirea a șapte decenii de la făurirea statului național unitar român apar de aceea ca o simbolică și prodigioasă manifestare a sentimentului național. Istoria adîncește în contemporaneitate sensuri și fapte care ne legitimează în fața viitorului.

CHEMAREA ÎNALTELOR PISCURI

Tezele din aprilie prezentate de secretarul general al partidului, au primit consensul larg al dezbaterilor care au avut loc în întregul partid, în întreaga țară. Expunerile tovarășului Nicolae Ceaușescu reiau și dezvoltă concepte și idei care în esența lor pornesc de la experiența anilor construcției socialiste și sintetizează, într-o viziune a realității practice dar și a aceleia care ține de formarea și afirmarea unui nou tip de conștiință moral-politică și socială, un vast și prodigios program revoluționar ale cărui temeiuri și consecințe trebuie căutate în chiar dialectica și profunzimea mersului nostru ascendent, în această chemare spre noi și înalte orizonturi pe care o lansează însăși nevoia noastră de perfecționare, de afirmare a progresului și civilizației în toate domeniile de activitate. Să avem permanent în vedere și să nu uităm niciodată, sublinia secretarul general al partidului, că procesul revoluționar nu s-a încheiat, că avem obligația, ca revoluționari, să asigurăm conducerea și dezvoltarea conștientă a transformărilor revoluționare. Printr-o atare viziune realitatea intră în cîmpul de gravitație a ideilor, a scopurilor înalte și înrîuritoare, tot astfel cum acestea, pe măsură ce înaintăm în lumea construcției materiale a societății, devin un stăruitor și omniprezent criteriu al muncii, al gîndirii și creației, al vieții.

A asigura „conducerea și dezvoltarea conștientă a transformărilor revoluționare" este tocmai ceea ce implică azi, la nivelul întinsei experiențe pe care societatea o deține, și voință politică de acțiune, și cunoaștere, și hotărîre fermă de a face totul pentru cauza poporului

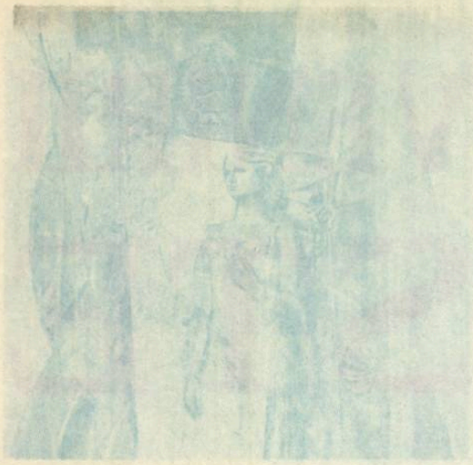

și a patriei, forță de dăruire și angajare, spirit înalt, responsabil, spirit revoluționar. Dintr-o asemenea perspectivă, Expunerile amintite au caracteristicile unor reflecții de cea mai mare importanță și se constituie într-un amplu și călăuzitor document al actualității.

LEGITIMITATEA ISTORICĂ

Continuitatea și amploarea procesului revoluționar în care sînt angajate economia, știința, învățămîntul și cultura nu reprezintă numai opțiunea în plan ideal a societății, ci chiar modul concret și explicit prin care, pornind de la actualul stadiu de dezvoltare, lansăm pe mai departe proiecte, programe și obiective care vizează viitorul direct al poporului, al națiunii. Congresul al XIII-lea și Conferința Națională ale partidului sînt ilustrative în acest sens. Cerințele viitorului gîndit și asumat după criterii și programe care privesc toate componentele existenței sociale lărgesc necontenit posibilitățile prezentului și fac din voința de acțiune o trăsătură de fond a spiritului patriotic, revoluționar. Legitimitatea istorică a conducerii de către partid și a creșterii rolului său conducător în toate domeniile muncii și vieții sociale are astfel o cuprindere mult mai largă și poartă pecetea unei permanente și vaste mobilizări de conștiință. Spiritul imobil, stagnant, rutinier a făcut și face dintotdeauna serviciu inerției, este stînjenitor pentru gîndirea vie și proaspătă, deturnează energiile de la scopul și cauzele lor înalte, se autojustifică și justifică funcționărește doar propriile interese. Condiția omului nou, a conștiinței noi, revoluționare, și capacitatea acesteia de a se implica ardent, responsabil în tot ceea ce privește starea prezentului și viitorului, mersul înainte al societății constituie, în mare, pledoaria de idei și convingeri a Expunerilor secretarului general al partidului și este sigur că multe din aprecierile și orientările devenite de acum subiecte și teme de meditație asupra realității au o puternică referire în munca și viața fiecăruia dintre noi.

GÎNDIREA CREATOARE

Spiritul revoluționar, creator definește azi însuși modul de a fi al întregii societăți, el este o calitate care dobîndește susțineri și motivații de ordin teoretic și practic în toate domeniile de activitate. Și aceasta, sub raporturi infinit mai complexe și mai dinamice azi, pe măsură ce făurirea socialismului și comunismului s-a transformat într-o experiență vastă și edificatoare, avînd o desfășurare de proporții care privesc nu numai societatea, ci și omul acestei societăți, plenitudinea forțelor și aptitudinilor sale creatoare. Prin prisma unei asemenea realități, a unei asemenea stări de spirit și din perspectiva mereu în creștere a unui asemenea edificiu de natură politică, morală și socială, tezele și principiile pe care le relevă Expunerile tovarășului Nicolae Ceaușescu au o importanță hotăritoare pentru abordarea tuturor componentelor actualității și consacră, cu o deosebită claritate, un stil care este propriu muncii și vieții de partid, cerințelor și exigențelor pe care le ridică în fața noastră actuala etapă de dezvoltare, procesul de înfăptuire al programelor și obiectivelor adoptate de Congresul al XIII-lea și Conferința Națională ale partidului. Și este de la sine înțeles că spiritul creator — în economie, industrie, agricultură, în știință și cultură — deține un rol preponderent, el este realitatea edificată pe planul ideilor, dar și opțiunea de conștiință mereu trează și revelatoare, chemarea vîrfurilor înalte spre care tind și tindem într-o operă constructivă de cele mai largi și mai impunătoare detalii.

Spiritul creator emană de la Programul partidului, de la vasta și laborioasa activitate teoretică și practică desfășurată de-a lungul timpului de tovarășul Nicolae Ceaușescu, de la prodigioasa operă prin care conducătorul partidului și statului și-a adus și își aduce o remarcabilă contribuție la îmbogățirea tezaurului gîndirii politice și ideologice contemporane. În secvențe de timp apropiate, ne amintim de plenara C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982, de Expunerea cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră, la problemele teoretice, ideologice și activitatea politică, educativă a partidului, expunere prezentată de tovarășul Nicolae Ceaușescu și devenită parte integrantă a Programului partidului. Au trecut de atunci șase ani și iată, noi documente de referință fac obiectul atenției întregii societăți Spiritul revoluționar, creator se regăsește ați sub aspectul analizei activității desfășurate pînă acum cît și al aceleia referitoare la cerințele și exigențele actuale, la experiența viitoare.

GARANȚIA VIITORULUI

De resortul activității ideologice, al muncii politice și educative se leagă, desigur, toate domeniile vieții economice și sociale, sub toate laturile existenței și la dimensiunea tuturor preocupărilor actuale și de perspectivă. Spiritul creator este unul din scopurile acestei activități, este rezultanta dar și cauza unor preocupări și manifestări de conștiință aptă să integreze într-un sens unic, mobilizator, toate energiile, toate capacitățile societății, pentru îndeplinirea programelor dezvoltării noastre multilaterale. În întreaga activitate politico-educativă, subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, trebuie să pornim de la Programul ideologic al partidului, acționînd pentru realizarea în viață a tuturor prevederilor sale. Este evident că la baza întregii activități ideologice, politico-educative trebuie să stea concepția revoluționară despre lume și viață, materialismul dialectic și istoric, principiile socialismului științific. Să abordăm cu mai multă îndrăzneală problemele ideologice noi care apar, dezvoltarea concepției revoluționare despre lume și viață. Să tragem concluziile necesare din practica socială, din întreaga noastră activitate și să elaborăm căile pentru înaintarea întregii noastre societăți. Amintind că procesul revoluționar nu s-a încheiat odată cu făurirea socialismului și că acesta continuă și va continua, reprezentînd garanția dezvoltării socialismului și a trecerii la edificarea comunismului, secretarul general al partidului cere să „dezvoltăm puternic spiritul revoluționar în muncă, în gîndire, în toate domeniile, să acționăm cu hotărîre împotriva a tot ceea ce este vechi și perimat, a ceea ce nu mai corespunde actualei etape și să promovăm cu îndrăzneală noul, ceea ce se afirmă ca o necesitate a dezvoltării societății, atît în ce privește forțele de producție, cît și în știință, în învățămînt, în cultură, în întreaga dezvoltare economico-socială". Sînt sintetizate aici direcții ale spiritului revoluționar, creator, și este definită însăși platforma de abordare a actualității sub raportul tuturor transformărilor ei și, evident, sub raportul tuturor devenirilor în materie de construcție umană și socială.

TEMELII LA DESTINUL PATRIEI

La împlinirea unui secol de la revoluția din 1848 se înfăptuia unul dintre actele istorice care, în perspectiva timpului, avea să consacre și cele mai mari transformări petrecute în viața patriei : naționalizarea principalelor mijloace de producție, trecerea lor în proprietatea celor ce muncesc, în proprietatea întregului popor. Puterea politică își asigura acum și puterea economică, procesul revoluționar își consolida temeliile și urma să cunoască vaste creșteri în toate domeniile de activitate. Naționalizarea de la 11 iunie 1948 a condus, după cum aprecia secretarul general al partidului, la lichidarea proprietății burghezo-moșierești asupra mijloacelor de producție, la crearea, în economia patriei noastre, a proprietății socialiste, a întregului popor și apoi a proprietății cooperatiste, moment care a marcat începutul făuririi societății socialiste în România.

Noua geografie economică a patriei își are liniile de relief în actul de acum patruzeci de ani. Congresul al IX-lea al partidului a conferit noi dimensiuni și o substanțială ridicare de altitudnie întregii economii, dezvoltării pe vaste direcții a industriei și, legat de aceasta, a agriculturii, pentru ca, în succesive etape și sub raportul unor profunde prefaceri revoluționare, să se configureze tot mai exact și într-o dinamică mereu mai complexă și înnoitoare o experiență de valoare teoretică și practică și o realitate în desfășurarea căreia s-au materializat uriașe investiții, s-au împlinit și se împlinesc mari proiecte de viitor. S-au ridicat și se ridică mari cetitorii ale muncii și creației, ale noului tehnic și științific, ale gîndirii și practicii într-o indisolubilă legătură cu interesele poporului, ale întregii națiuni. S-a afirmat și se afirmă o nouă calitate moral-politică și socială a celor care, printr-o sintagmă intrată deja în limbajul comun, se numesc propietari, producători și beneficiari. Este acesta întregul sens pe care un traiect de epocă, Epoca Nicolae Ceaușescu, îl dobîndește, după evenimentul inaugural care a fost Congresul al IX-lea al partidului. O nouă calitate a oamenilor muncii, a clasei muncitoare, își spune cuvîntul azi și consacră o nouă accepție ideii de muncă și creație în toate sferele existenței materiale și spirituale. Prin această nouă calitate se exprimă însuși sistemul democrației noastre socialiste, muncitorești-revoluționare, sub incidența lui se regăsesc programe și obiective care, din etapă în etapă, au condus la ridicarea patriei pe noi trepte de progres și civilizație.

EMBLEME ALE PREZENTULUI ȘI VIITORULUI

Sub semnul acestei noi calități se înscriu învățămîntul, știința și cultura, creșterea și formarea tinerelor generații, afirmarea spiritului revoluționar, creator. Literatura și arta datorează acestor ani expresia lor vie, înnoitoare, chipul eroului înfăptuitor, sentimentul apartenenței la cauze mari și edificatoare. Dar întreg acest traiect, retrospectiva drumului străbătut, mai reliefează și altceva, o experiență care, în esența ei, a trebuit să disloce și viziuni simpliste și simplificatoare, precum și moduri triumfaliste de abordare a construcției socialiste,

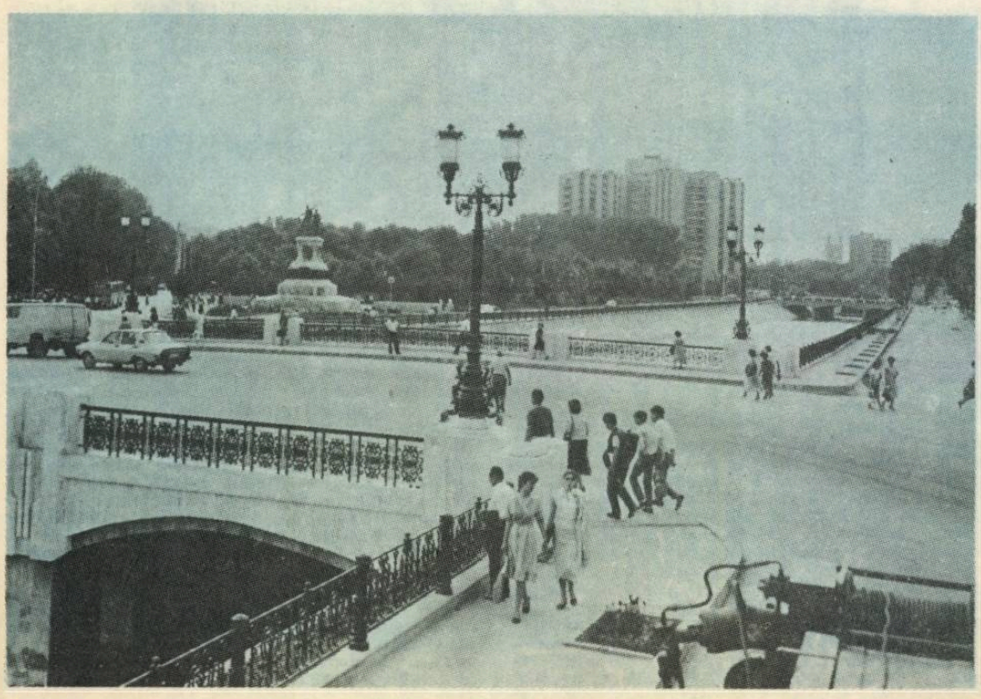

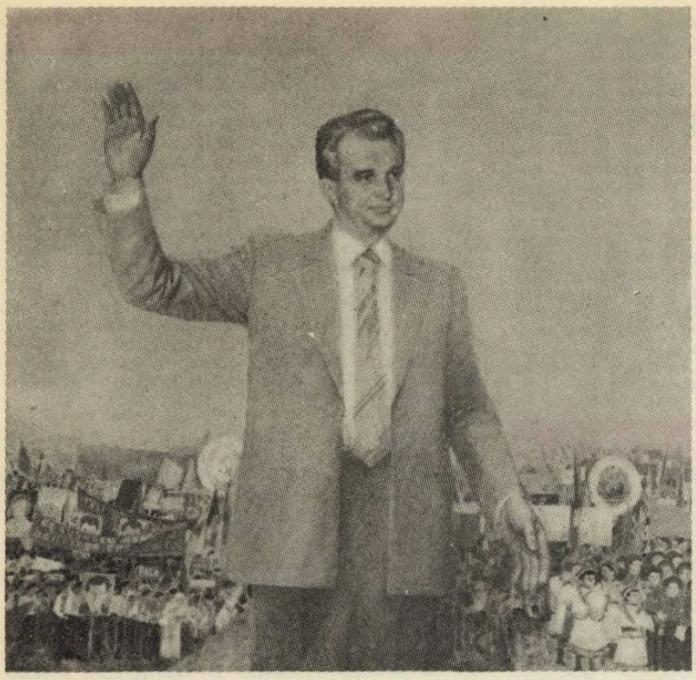

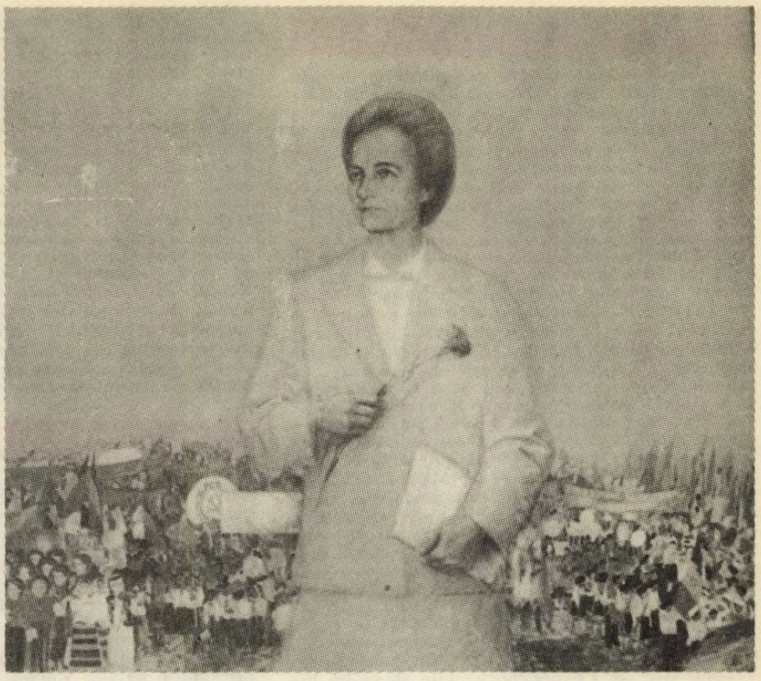

a realităților proprii. Este aici meritul istoric al secretarului general al partidului care, printr-o gîndire politică înnoitoare și o acțiune practică, sistematică, a fundamentat căi și direcții proprii făuririi socialismului și comunismului în patria noastră, îmbogățind în același timp tezaurul gîndirii politice și ideologice universale. Experiența românească, sublinia recent tovarășul Nicolae Ceaușescu, demonstrează că „proprietatea socialistă de stat și cooperatistă reprezintă singura bază trainică pentru progresul economico-social și făurirea cu succes a socialismului și comunismului".

Cei patruzeci de ani ciți au trecut de la actul naționalizării, noua imagine a orașelor și satelor, aceste embleme ale construcției multilaterale și ale interferenței profesiilor prezentului și viitorului care sînt marile platforme industriale prezente în fiecare județ al patriei, după noua organizare teritorial-administrativă, programele și obiectivele adoptate la cel de al XIII-lea Congres și Conferința Națională ale partidului, viabilitatea opțiunilor și a căilor de realizare a acestora, dintr-o perspectivă care în multe privințe atinge pragul mileniului trei, iată, într-o privire de ansamblu, argumentele care susțin o experiență politică și economică novatoare, în consens cu propriile noastre cerințe și posibilități.

Temelie la destinul patriei, revoluția de la 1848, ideile și idealurile acesteia lucrînd asupra conștiinței noastre ca țară și popor își trimiteau în timp ecourile pentru ca, eveniment după eveniment, istoria să-și certifice o lumină a vastelor și inconfundabilelor orizonturi ale progresului material și spiritual. La o sută de ani după aceasta, și tot într-un 11 iunie, se înfăptuia, grație revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, unul dintre cele dintîi mari acte revoluționare, acela al naționalizării. Puterea politică și economică urma un drum ascendent și primea, într-o confluență de noi evenimente, confirmarea istoriei, iar aceasta își are liniile de relief în noua geografie economică și socială a patriei, în noua calitate moral politică și socială a oamenilor, în noua lor condiție materială și spirituală.

DEMNITATEA MUNCII ȘI CREAȚIEI

La patruzeci de ani de la naționalizarea principalelor mijloace de producție, act istoric și definitoriu pentru întreaga noastră evoluție pe calea progresului și civilizației socialiste, fizionomia moral-politică și socială a făuritorilor de bunuri materiale și spirituale se constituie într-un plenar și sensibil argument al acelei vaste perspective pe care secretarul general al partidului o numește omogenizarea poporului, noua sa calitate, afirmarea și dezvoltarea noastră ca popor muncitor unic. Se află aici și un sens etic înalt care ține de însăși starea și demnitatea muncii, de principiile și ideile care, prin realitatea mereu mai complexă și dinamică pe care o slujesc și din esența cărora își trag de fapt întreaga lor forță de semnificație, își află o permanentă motivație politică și ideologică, într-un consens care este mai mult decît explicit. Prezentul este și o cuprindere a viitorului iar acesta nu poate fi abordat decît programatic, la dimensiunea întregii țări și a tuturor categoriilor ei sociale ; științific, conform propriilor cerințe și posibilități, revoluționar și cu o înaltă conștiință a cauzelor, a scopurilor și intereselor prin care ne exprimăm ca patrie și popor. În actul de acum patruzeci de ani găsim multe din temeliile a tot ceea ce a urmat și regăsim mai ales calea sigură, esențială, prin care o întreită calitate azi, aceea de producători, proprietari și beneficiari, ne face părtași nu numai la destinul nostru, ci și la acela al urmașilor.

Sinonim conștiinței creatoare, dar înglobind-o și exemplificînd-o, spiritul revoluționar apare în accepția conducătorului partidului și statului nostru ca o trăsătură ce are astăzi o altă motivație și ține de alte exigențe, de perfecționarea neîntreruptă a pregătirii profesionale, politice și ideologice, de știință, de competență și dăruire, de hotărîrea de a face totul pentru binele patriei și al poporului, al națiunii. Ridicată la rang de creație, munca este și o probă a convingerilor, a opțiunii morale. Din acest unghi ideea de popor muncitor unic are în proiecția și materializarea ei și contribuția culturii și artei, ea numește o perspectivă în timp dar angajează, indiscutabil, și aportul specific al creației. Iar aceasta este tocmai ceea ce distinge și consacră una din marile surse de inspirație, acel izvor veșnic viu și proaspăt care este realitatea în continuă transformare.

CU LITERE DE AUR

Pe măsura trecerii timpului, evenimentele mari, memorabile ale istoriei își dezvăluie o tot mai largă paletă de semnificații în actualitate.

Este această proprietate a lor care consacră o permanentă și tulburătoare perspectivă în focarul căreia se adună gîndul, simțirea și lucrarea tuturor generațiilor, astfel încît, ele, aceste evenimente, să se poată constitui în adevărate borne în timpul și frămîntarea istorică a patriei.

Evenimentul crucial petrecut acum douăzeci și trei de ani, Congresul al IX-lea al partidului, face parte dintre acestea. Crucial și inaugurator, el este propensiunea noastră morală, politică și socială de la cote de relief care adunau o vastă și îndelungată experiență istorică, la altitudini și dimensiuni care au încorporat însăși matricea viitorului. Tot astfel cum anul revoluționar 1848, apoi anul unirii, acela al independenței, al Marii Uniri și apoi acela care în sufletul și mintea noastră reprezintă piatra de hotar a revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă, anul 1965 se leagă de începutul unei noi epoci, al unei ample și inconfundabile deveniri. Pentru că spiritul Congresului al IX-lea a străbătut și străbate absolut toate domeniile existenței noastre ca patrie și popor, el este factorul de esență politică și socială care, în accepția tuturor transformărilor petrecute, a avut și are un rol precumpănitor în sfera tuturor preocupărilor noastre de muncă și viață.

Pe bună dreptate s-a spus și se va spune că momentul istoric pe care l-a reprezentat Congresul al IX-lea este acela al unei adevărate redeșteptări naționale, al unei înfloriri economice și sociale fără precedent. Îl invocăm de aceea în fiecare vară, în miez de iulie, ca pe o dată a propriei noastre identități. El a rămas și va rămîne înscris cu litere de aur, așa cum sublinia secretarul general al partidului. În spiritul și litera lui, la o scară mereu ascendentă și în proporții care privesc înseși resursele de voință și capacitate ale națiunii noastre, stau toate ctitoriile economice, moral-politice și sociale de azi, izbinzi care, treaptă cu treaptă, dau un clar și inconfundabil contur tuturor marilor forumuri comuniste care au urmat, pînă la Congresul al XIII-lea și Conferința Națională ale partidului, pînă la programele și obiectivele actualei etape de dezvoltare a patriei.

Dinamica unui consens larg și hotărîtor în materie de construcție a noii societăți rezultă cu deosebire azi din Tezele pe care secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, le-a prezentat pentru Plenara C. C. al P.C.R. Programaticele direcții ale perfecționării muncii și vieții sociale au o strînsă și distinctă linie de legătură cu Congresul al IX-lea, emană dintr-o experiență cu valoare de epopee a construcției vaste și durabile, în acel sens și dimensiune de operă vie, ardentă și pătrunzătoare pe care patriotismul gîndirii și al demersurilor secretarului general al partidului îl consacră cu o necontenită vigoare și clarviziune în fruntea partidului și a țării. SOCIALISMUL CU POPORUL ȘI PENTRU POPOR este astăzi nu numai un concept cu valoare teoretică ce definește și stimulează totodată capacitatea proprie partidului de a-și îndeplini misiunea sa istorică în noile condiții ale societății socialiste, ci și o realitate de prim ordin și cu rădăcini adînci în tot ce s-a înfăptuit, ca o garanție continuă și de cea mai mare însemnătate pentru prezentul și viitorul națiunii, al independenței și libertății patriei.

IZVORUL MEREU VIU ȘI PROASPĂT

Un arc de boltă unește preocupările de azi, gîndul și fapta care pun noi temelii edificiilor socialiste ale patriei, cu izvorul lor mereu viu și proaspăt care este Congresul al IX-lea al partidului. Despre însemnătatea marelui forum comunist de acum douăzeci și trei de ani vorbesc, cum nu se poate mai clar și mai deschis, realitățile însești ale țării, transformările uriașe petrecute în toate domeniile existenței noastre materiale și spirituale, înflorirea economică și socială care a făcut din acest răstimp arcul de boltă al unei epoci cu cele mai adînci și mai întinse rezonanțe în destinul național. Calea progresului și civilizației socialiste a patriei a dobîndit, odată cu Congresul al IX-lea al partidului, dimensiuni noi, de o hotărîtoare și amplă susținere a spiritului revoluționar, creator, cu întemeieri pe realități proprii și în conexiune cu legitățile generale aplicate la condițiile noastre. Eveniment inaugural, marele forum a marcat un susținut și laborios proces de gîndire politică vie, novatoare, determinînd schimbări de optică și atitudini cu efect pozitiv în istoria construcției și devenirii noastre socialiste. Lupta împotriva inerției, a șabloanelor, a rutinei cu tot cortegiul lor de prejudecăți și stări mimetice, dogmatice, și-a găsit în evenimentul crucial din vara anului 1965 un reazim și o susținere de o desăvîrșită exemplaritate. Partidul însuși și-a revigorat în esență vocația și trăsăturile sale, ieșind puternic și victorios în fruntea unei lupte care avea să-l consacre ca centru vital al întregii națiuni. Partidul, **subliniia tovarășul Nicolae Ceaușescu**, trebuie să emită lumina care să călăuzească întreaga națiune pe drumul comunismului. Este deci necesar ca partidul să rămînă permanent tînăr, să fie mereu pătruns de spirit revoluționar, novator, să tragă permanent concluzii din realitățile sociale, din marile cuceriri ale științei și cunoașterii umane.

LUMINA MARELUI FORUM

Lumina aceasta, despre care vorbește secretarul general al partidului, își are izvorul și matca în evenimentul istoric deschizător de nouă epocă și călăuzește de atunci munca și viața întregii țări. Unitatea de neclintit a poporului în jurul partidului, al secretarului său general, are în această lumină temeiul și valoarea unui act de conștiință exponențial. Epoca pe care o numim cu numele ctitorului său, EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU, ne marchează istoria în profunzime și pe spații vaste ale existenței, de la recuperarea tradițiilor și valorificarea moștenirii înaintate a trecutului și pînă la creația de valori materiale și spirituale ale prezentului cu un impact deosebit de fertil în viitorul pe care ni-l edificăm.

Valorile gîndirii, ale muncii și creației sale se constituie într-un inestimabil tezaur al patriei și au, din perspectiva permanenței procesului revoluționar, un vast cîmp de referință în lumea preocupărilor actuale, în străduința generală de înfăptuire a programelor și obiectivelor adoptate de Congresul al XIII-lea și Conferința Națională ale partidului. Ne regăsim în expresia și spiritul realității în continuă transformare, pe dimensiunea largă a evenimentului de acum douăzeci și trei de ani, într-o etapă care, firește, este cu totul alta, mult mai complexă și cu înălțimi în relief economic, moral-politic și social ce atestă marea justețe a drumului parcurs. Trăim timpul unei noi stări de conștiință și ne abordăm deschis liniile ei directoare și necesare în construcția umană, după criteriul unei noi calități a muncii și vieții, a gîndirii și acțiunii practice, revoluționare. S-a dezvoltat larg și s-a precizat mai bine rolul științei și culturii în făurirea noii societăți, pornindu-se de la faptul că nu se poate vorbi de realizarea socialismului și comunismului fără a așeza la temelia lor cele mai noi cuceriri ale științei și culturii, ale cunoașterii umane în general. Numai și numai pe baza celor mai noi cuceriri ale științei, tehnicii, culturii, ale cunoașterii — **arăta secretarul general al partidului** — se pot făuri cu succes socialismul și comunismul, se pot asigura bunăstarea și fericirea întregii națiuni. **Purtător de nouă conștiință și edificîndu-se neîncetat în lumina acesteia, ilustrîndu-se prin fapte și atitudini pe măsură, omul gîndirii și făuririi noii societăți, al înaltelor realități și aspirații, primește lumina vie și clarvăzătoare a ideilor care-l consacră în centrul preocupărilor întregului partid și ale întregii societăți.**

CONSENSUL UNANIM

Evenimentul de excepțională însemnătate petrecut acum douăzeci și trei de ani, Congresul al IX-lea al partidului, este nemijlocit legat de toate devenirile noastre pe calea gîndirii și muncii creatoare, fiind socotit inaugural pentru toate domeniile existenței materiale și spirituale, deschizător de epocă nouă, glorioasă, epocă a celor mai rodnice și mai măreț înfăptuiri din cîte a cunoscut vreodată istoria României. Exprimînd voința întregului popor, consensul întregului partid, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost ales, acum douăzeci și trei de ani, în fruntea partidului, fapt cu precădere simbolic și ilustrativ pentru noul curs al istoriei construcției socialiste.

Acel moment rămîne înscris în analele memoriei colective ca un capitol de largă semnificație patriotică, politică, revoluționară, fiind sinonim cu starea de conștiință istorică trezită din adînc și asumată pe deplin de întreaga ființă a patriei, ea însăși redeșteptată și redescoperindu-se dintr-o vastă și nouă perspectivă, cu o viziune de o extraordinară limpezime și un deosebit simț al realităților proprii, în conexiune cu legitățile generale ale dezvoltării, ale asigurării progresului și civilizației. Timpul și viața au confirmat exemplar toate acestea : harta economică a patriei cunoaște azi ridicări în relief care-i conferă o inconfundabilă dimensiune a dezvoltării industriale, cu avansate vîrfuri ale noului, ale gîndirii și practicii tehnico-științifice moderne, agricultura urmează calea unei noi revoluții cu impactul gîndit și așteptat în sfera marilor producții, în viața și munca oamenilor, în procesul de modernizare a localităților. Dezvoltarea de ansamblu a cunoscut proporțiile și armoniile pe care le consacră un program politic vast și judicios elaborat, cu implicații, creșteri de ritm și eficiență în fiecare județ al patriei. Toate marile izbînzi socialiste care alcătuiesc zestrea de astăzi a poporului trimit către istoricul eveniment. „Desigur — subliniia tovarășul Nicolae Ceaușescu, 23 ani nu reprezintă o perioadă prea lungă, dar nici prea scurtă, pentru că cel puțin în ce privește poporul român, sînt ani care au pus capăt în mod radical vechii înapoieri și au asigurat ridicarea patriei noastre la un nou stadiu de dezvoltare, transformarea ei într-o țară industrial-agrară. Într-o perioadă așa de scurtă, sînt puține țări care au obținut asemenea realizări — și dacă luăm numai acest lucru și tot putem afirma cu îndreptățită mîndrie că partidul nostru și-a demonstrat forța și capacitatea sa de a conduce destinele României spre socialism și comunism".

CAUZE ÎNALTE ȘI EDIFICATOARE

Amintind că, în acest răstimp, pornind de la teza făuririi socialismului cu poporul și pentru popor, s-a acționat pentru crearea unui larg cadru de organisme democratice în toate domeniile, a condițiilor de participare a poporului la conducerea tuturor sectoarelor de activitate și, că, practic, nu există județ sau localitate în care să nu se resimtă această uriașă descătușare de energii, secretarul general al partidului sublinia faptul că a fost redat poporului sentimentul că este un popor liber și independent. I-am redat sentimentul istoriei proprii, de luptă pentru libertate, pentru a fi stăpîn pe destinele sale — și poate că aceasta reprezintă una din marile realizări care au descătușat energiile creatoare și au făcut ca poporul nostru să urmeze cu toată forța Partidul Comunist Român, ca stegar al luptei pentru existență, pentru asigurarea ființei libere a națiunii noastre.

Un consens de o amplă și prodigioasă răsfrîngere asupra viitorului imediat ca și asupra realității practice, materiale și spirituale, stă la baza unor asemenea aprecieri care, în substanța lor, au și o valoare de principiu teoretic de maximă importanță, dar sînt și un criteriu al experienței întemeiate pe spirit revoluționar, pe gîndire politică novatoare, pe acțiune și demersuri întotdeauna deschise, consecvente, exemplare. Cauzele sînt înalte și revelatoare. Efectele sînt multiple și au în concordanța lor însăși nevoia de mai bine, de progres, de civilizație. EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU este cuprinderea noastră în destin și cuprinderea patriei în cea mai profundă și mai dinamică evoluție a sa. Cei douăzeci și trei de ani stau mărturie în acest sens. Ei sînt și imaginea, în succesiune de trepte și ipostaze, a viitorului. Programele și obiectivele adoptate de Congresul al XIII-lea și Conferința Națională ale partidului vor consacra pe noi culmi această epocă, în acel mod în care, așa cum spune secretarul general al partidului, „făurind socialismul cu poporul și pentru popor", sentimentul participării la istorie, la opera de înfăptuire a propriei noastre bunăstări materiale și spirituale, s-a dovedit și se dovedește esențial.

BOGĂȚIA FAPTELOR

Marea sărbătoare națională a poporului român, Ziua de 23 August, rememorează de fiecare dată în conștiința istorică a patriei, un traiect de luptă și muncă eroică, revoluționară ce aveau să se transforme, implicit, în destin. Ideile și idealurile de dreptate socială și națională, de independență și suveranitate primeau, odată cu actul produs în vara de acum patruzeci și patru de ani, o legitimare de fapt, și o confirmare ce aveau temelii istorice în tot ceea ce ne-a premers ca luptă, ca jertfă și sacrificii pe un pămînt muncit, gîndit și apărat secole și secole de-a rîndul. Ființa patriei a rezistat între cumpenele veacurilor avînd bimilenare rădăcini. Sudori de gînd și sînge i-au udat, din răstimp în răstimp, pămîntul care nu e mai puțin martir. Actul de la 23 August 1944, inspirat, organizat și condus de cel ce se legitima în fața istoriei ca purtător al intereselor supreme ale poporului și reprezenta însăși nădejdea și garanția victoriei — partidul nostru comunist — — încununa o vocație și deschidea calea celor mai vaste și mai necesare orizonturi ale evoluției noastre în contemporaneitate, cu bătălii și prefaceri revoluționare care au făcut din timpul ce a urmat o adevărată epopee a muncii și construcției socialiste.

Pornită dinlăuntru, ca o cauză a propriilor noastre cerințe și posibilități și avînd o temerară rădăcină în lupta partidului care a știut să mobilizeze toate forțele progresiste, înaintate ale țării, revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă — momentul 23 August 1944 — a aliat România națiunilor unite pe cîmpul de bătălie, cu fapte de arme și credință în izbîndă împotriva celei mai crîncene conflagrații din cîte au fost vreodată, și a ajutat, așa cum o atestă istoria, la grăbirea sfîrșitului agresiunii fasciste, România a ajutat la grăbirea împlinirii speranțelor păcii, ale umanității. Pentru ca să înceapă și lungul drum al edificării de sine pe calea progresului și civilizației socialiste.

Congresul al IX-lea al partidului reprezintă, în istoria noastră nouă, deschisă de actul revoluționar de la 23 August 1944 unul din acele mari și mereu mai semnificative evenimente care au nu numai un rol inaugurator, ci decisiv ca perspectivă, în inima unei realități complexe și dinamice care privea și privește însuși destinul național. O revigorare în spirit, în cerințe și așteptări s-a produs atunci, o reevaluare în lumea deschisă a posibilităților și necesităților construcției socialiste, dînd un extraordinar impuls activității creatoare. Se leagă acest eveni-

ment tot astfel cum se leagă și întreaga epocă pe care a marcat-o, de numele, de lupta, munca și viața celui care, prin voința unanimă a partidului, președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Epoca marilor ctitorii, în cuprinderea căreia țara a cunoscut și cunoaște o adevărată stare de înflorire națională ca și un timp al celor mai prodigioase și mai dense împliniri, consacră o experiență uriașă de proporții economice și sociale fără egal în istorie, situîndu-se pe unele dintre cele mai ridicate trepte de progres și civilizație. Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă ale cărei temelii au fost puse în urmă cu patruzeci și patru de ani, este, așa cum deseori s-a apreciat, și acea stare de spirit prin care, în contact cu cele mai noi cuceriri ale gîndirii, ale cunoașterii și practicii umane, dintr-o perspectivă mereu mai înaltă și mai definitorie, ne angajează în eforturi și împliniri de durată, la dimensiuni care privesc însuși potențialul de muncă și creație al națiunii, al poporului.

TEMELII ISTORICE

Evenimentele care își măresc de fiecare dată semnificațiile și alcătuiesc, la scara timpului, însăși imaginea noastră despre noi și despre țară, despre destinul poporului văzut ca un amplu și neîntrerupt proces revoluționar, aceste evenimente, deci, și impactul lor în timp, sînt și sărbători ale sufletului și conștiinței patriotice. Marea manifestare populară din Capitală, desfășurată în prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu, atestă acest larg și omniprezent sentiment prin care ne exprimăm în lumea gîndurilor, a aspirațiilor și înfăptuirilor epocale. Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă a împlinit patruzeci și patru de ani, ea fiind „o încununare de lungi și neîncetate temelii istorice care au fost așezate de-a lungul timpului pentru ca în crucialul moment pe care îl reprezintă data de 23 August 1944, aceste temelii să cunoască și sufletul înalt, cel mai înflăcărat, al unității de voință și acțiune a tuturor forțelor înaintate ale țării, chemate la fapte eroice de partidul nostru comunist. Manifestarea populară organizată cu prilejul marii sărbători naționale, desfășurată într-o vibrantă atmosferă patriotică și într-un spirit ce consacră însăși unitatea de nezdruncinat a întregului popor în jurul partidului, al secretarului său general, a avut menirea de a se constitui într-o cuprinzătoare frescă a înfăptuirilor care dau nume de epocă timpului trăit și asumat ca destin epopeic, național.

Făcînd bilanțul marilor realizări obținute de poporul român în construcția noii societăți și subliniind importanța concepției revoluționare cu privire la edificarea socialismului cu poporul și pentru popor, în cuvîntarea rostită cu prilejul sărbătoririi Zilei naționale, tovarășa Elena Ceaușescu arăta: „Toate aceste minunate realizări demonstrează forța și capacitatea partidului nostru comunist, care slujește neabătut interesele fundamentale ale întregii națiuni, îndeplinindu-și cu cinste misiunea sa istorică de a conduce poporul român pe calea socialismului, a bunăstării, libertății și independenței patriei". Dinamica realității economice, moral-politice și sociale tot mai complexe și urmînd treptele unei ascendențe izvorîte din hotărîrile și programele adoptate de Congresul al XIII-lea și Conferința Națională ale partidului, confirmă într-o tot mai evidentă și mai semnificativă accepție nu numai justețea politicii generale de făurire a noii societăți, ci și particularitățile acesteia, într-un consens pe care partidul, ca centru vital al națiunii, îl realizează în toate sferele existenței noastre materiale și spirituale.

Marile transformări produse în anii epocii pe care o trăim constituie garanția sigură a viitorului, chezășie a tot ceea ce gîndim și înfăptuim. Munca și creația ridicate la altitudinile unei noi calități, conform cerințelor și exigențelor prezentei etape, ca și în lumina vastei perspective deschise de programele adoptate, de Tezele prezentate de secretarul general al partidului, aduc în prim plan gînduri și preocupări care fac din îndeplinirea actualului cincinal o dimensiune a întregii societăți. Semnificativ pentru această stare mereu vie și trează a ideii de muncă, de dăruire și abnegație este însuși faptul că, în cronica marilor ctitorii, se înscriu lucrări la noi și noi edificii de importanță națională. Astfel, cu puțin timp înaintea sărbătoririi zilei naționale, tovarășul Nicolae Ceaușescu împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu au inaugurat lucrările de construcție a Centrului Consiliilor Naționale ale Democrației Muncitorești-Revoluționare.

Vizitele de lucru ale secretarului general al partidului, indicațiile și orientările date la fața locului, dialogul cu oamenii muncii, cu specialiștii, interesul constant arătat căilor și mijloacelor de perfecționare a muncii și vieții făuritorilor de bunuri materiale și spirituale, în acel spirit propriu gîndirii și activității conducătorului partidului și statului, atestă, o dată mai mult, hotărîrea de a face totul pentru înfăptuirea neabătută a programelor adoptate și înscrierea României printre țările socialiste mediu dezvoltate. În acest scop, în spiritul Tezelor din aprilie — se sublinia în cuvîntarea rostită cu prilejul marii adunări populare consacrate sărbătoririi Zilei naționale, este necesar să acționăm cu toată fermitatea — în industrie, agricultură, în toate sectoarele de activitate — pentru aplicarea programelor privind perfecționarea conducerii, organizării și modernizării proceselor de producție, pentru înfăptuirea noii revoluții tehnico-științifice și a noii revoluții agrare.

Aceasta este imaginea noii etape care, între emblemele de august ale țării și pe traiectul ce consacră noi înfăptuiri, deține, într-un sens amplu, major, însești caracteristicile viitorului imediat, ca și pulsul înnoitor al realității prin care ne adresăm propriei noastre conștiințe, dintr-o superioară și mereu necesară înțelegere a îndatoririlor care ne revin, față de noi și față de urmașii noștri.

CONȘTIINȚA REVOLUȚIONARĂ

Între multiplele aspecte ale contemporaneității noastre, abordate de secretarul general al partidului, un loc precumpănitor îl deține conștiința revoluționară. Este ceea ce putem numi corolarul întregii activități, premisa și scopul unei realități de ordin politic în dinamica și profunzimea căreia stă însuși marele edificiu al socialismului și comunismului. Forța de pătrundere a ideilor și idealurilor noii societăți, din acel unghi al mereu perfectibilului și al posibilității maxime de afirmare a personalității umane, cunoaște, atît prin dezvoltările teoretice cît și prin demersurile practice ale secretarului general al partidului, o programatică motivare de perspectivă. „Obiectivele strategice de dezvoltare a societății noastre sînt 2, după cum spune tovarășul Nicolae Ceaușescu, trecerea în acest cincinal, la un nou stadiu — de țară socialistă mediu dezvoltată, realizarea, pînă în anii 2000, a Programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de creare a condițiilor pentru afirmarea largă a principiilor comuniste de muncă și viață. „Pornind de la aceasta, trebuie să acționăm cu toată hotărîrea pentru a asigura înfăptuirea neabătută a planului cincinal actual care are un rol hotărîtor — aș putea spune — pentru dezvoltarea noastră pînă în anul 2 000. Este necesar să fie bine înțelese hotărîrile Congresului al XIII-lea privind trecerea de la dezvoltarea extensivă, la dezvoltarea intensivă, la realizarea unei noi calități în toate domeniile vieții economico-sociale".

Această nouă calitate se referă, indiscutabil, și la ceea ce numim îndeobște conștiința politică, revoluționară, această uriașă capacitate pe care poporul și-o relevă în mersul său ascendent și complex pe calea progresului și civilizației socialiste, factor de primă importanță în lumea edificării materiale și spirituale a noii societăți și în inseparabilă legătură cu schimbările care se produc în toate domeniile muncii, ale vieții, ale cunoașterii în general. Conștiința politică revoluționară este intrinsecă actului creației, dar ea se și construiește în același timp, se formează din acea perspectivă mereu înaintată și mereu mai înaltă pe care prezentul o lansează asupra preocupărilor din viitor. În centrul ei de gravitație stă realitatea umană, dar și continua devenire a acesteia.

MILITANTISMUL CULTURII

Pe largi coordonate se înscriu activitatea politico-educativă, manifestările cultural-artistice, creația din toate sferele existenței umane. Literatura și arta nu sînt și nu pot fi în afara unor astfel de preocupări care, în perspectiva lor și după expresia secretarului general al partidului, trebuie să conducă la formarea și afirmarea unei noi calități de esență morală dar și politică și socială a poporului însuși, aceea a poporului unic muncitor. Care sînt datele acestui atît de laborios și amplu proces, și în ce măsură se reprezintă ele prin cultură și artă ca puncte vii de reper la orizontul unei permanente actualități, aceasta este, de fapt, problema pe care și-o pune și este necesar să și-o pună creatorul de artă care, prin vocație și responsabilitate, este chemat să-și slujească patria și poporul, timpul căreia îi aparține și despre care se simte dator să vorbească.

Conștiința politică, revoluționară, nu împiedică libertatea de creație ci, dimpotrivă, o înglobează și o susține pe temeiul tuturor transformărilor care au loc în realitatea practică și ea este aceea care dă forță de expresie sensibilității artistice, angajării patriotice. „Să dezvoltăm puternic educația patriotică, mîndria față de cuceririle revoluționare, să facem să crească răspunderea și hotărîrea de a face totul pentru a contribui la dezvoltarea continuă a patriei, la înfăptuirea independenței și suveranității sale, subliniază secretarul general al partidului. În această accepție, literatura și arta străbat ele însele un drum al înaltei și mereu înnoitoarei lor conștiințe revoluționare.

Ne regăsim, așadar, pe o filieră care este a revoluției în plenitudinea unor alte mijloace și modalități, ca și la înălțimea și după criteriul altor condiții, în alte împrejurări, sub semnul și înțelegerea că procesele înnoitoare nu s-au terminat și nu se vor termina vreodată, că forța și capacitatea umană de cunoaștere sînt infinite iar viața, și mai ales construcția celei mai umane și mai drepte societăți, ne oferă inepuizabile surse în această privință. În perspectiva acelei realități ideale și de pe temeiul acestei realități practice, complexe și în continuă transformare se află și locul și rolul literaturii și artei chemate să sprijine și să ilustreze actul atît de migălos și, uneori, contradictoriu, deloc simplu și linear, al construcției de conștiință, să se transforme în factori activi ai formării și afirmării omului nou, un om al destinului epocii și al patriei sale, un om al propriului său destin ; cu libertatea și demnitatea care sînt nu numai o moștenire a istoriei, ci și o necontenită voință, o necontenită responsabilitate și un necontenit sentiment al participării, al angajării, o ilustrare a faptei creatoare. De fapt, eroi înfăptuitori, aceasta este misiunea literaturii și în aceasta constă marea sa implicație.

B.T.T.

UN SAT ÎȘI PREGĂTEȘTE

Cînd o familie își construiește într-un loc o casă poate să însemne o speranță. Cînd mai multe sute de familii își întemeiază rosturile vieții în același loc înseamnă, desigur, o certitudine. Iar comuna Lovrin din județul Timiș este o astfel de certitudine. Situat în nord-vestul Banatului, într-o cîmpie deosebit de rodnică, Lovrinul, ca și alte așezări din zonă, este locuit de români și de șvabi, populație stabilită în secolul XVIII.

Aproape 12 000 de oameni trăiesc și muncesc aici unde exercită profesii industriale, deci de tip urban, fie că și-au păstrat tradiționalele îndeletniciri agricole, adesea la nivelul unei calificări moderne.

Dezmorțit din formele stereotipe de existență, Lovrinul este azi o localitate cu viață economică, socială și culturală activă și prosperă. Într-o evoluție firească, așezarea și-a depășit condiția rurală și evoluează relativ rapid către civilizația de tip urban.

★

Poate că în viitorul pe care îl putem percepe, Lovrinul nu va ajunge un megalopolis, o mare metropolă crescută pe verticala a zeci de etaje. Sigur e însă că el va deveni un oraș agro-industrial în care o bună parte a populației se va ocupa de munca cîmpului sau de creșterea animalelor. Lovrinenii au lucrat întotdeauna pămîntul cu pricepere, cu iubire și chiar cu o îndîrjire specifică statorniciei. Terenurile lor joase, nisipoase, cu apa freatică la mică adîncime n-au fost dintotdeauna la fel de rodnice. Multe locuri musteau ca o mlaștină. Rîurile au fost însă regularizate, s-a săpat o densă rețea de canale de desecare, ceea ce a pus în valoare cernoziomul ciocolatiu de la suprafață și l-a făcut mai roditor. În egală măsură oamenii de aici sînt ocupați în industrie.

Din 1974 s-a înființat aici o secție de foraje pentru ape geotermale. De asemenea, întreprinderea Electromotor din Timișoara și-a construit o secție. Circa 150 de lucrători produc repere și montează motoare electrice speciale. Sînt apoi secțiile de mică industrie și prestări de servicii,

în total cu peste 40 de profile, de la croitorie și fierărie pînă la electronică și autoservire.

În ultimii ani producția industrială a comunei a ajuns la 160—170 milioane lei. Dar ponderea rămîne totuși de partea producției agricole care se cifrează la 380—400 milioane lei.

Firesc, principalele unități economice sînt cele agricole : o întreprindere agricolă de stat (I.A.S. Tomnatic) trei cooperative țărănești (C.A.P. Gottlob, C.A.P. Tomnatic, C.A.P. Lovrin), o stațiune de mașini agricole (S.M.A. Gottlob), o stațiune de cercetări agricole, (S.C.A. Lovrin), o întreprindere pentru selecția și condiționarea semințelor, fermele de legume ale întreprinderii Fructus din Timișoara, un complex de creștere și îngrășare a meilor etc.

Chiar și unele din întreprinderile industriale sînt de fapt prelucrătoare ale produselor cîmpului. Este cazul întreprinderii de morărit și al Fabricii de conserve de legume și fructe.

„În fapt la noi se face agricultură la toate nivelurile — observa dr. ing. Titus Suba, directorul stațiunii de cercetări — de la grădina de legume pe care fiecare o are lîngă casă pînă la marile ferme cerealiere, de la loturile experimentale pînă la cercetarea științifică fundamentală".

★

Lovrinul viitorului nu este doar un vis al locuitorilor lui. În datele lui esențiale viitorul oraș există de pe acum, chiar la scara unu pe unu.

Desigur, pentru edili a fost de mare ajutor faptul că străzile satului au fost trasate de la început, chiar din secolul al XVIII-lea, cu rigoare de geometru. Frontul caselor de locuit este încă puternic și are întrucîtva alură de vechi burg. Cele cîteva clădiri mari care s-au construit în ultimii ani au adoptat cu eleganță și discreție o linie arhitectonică care le integrează perfect în vechea geometrie a fațadelor și acoperișurilor.

„Vedeți, toate s-au țesut firesc, treptat, de la an la an, povestește Petre Militărotu, primarul Lovrinului, care cunoaște toate casele, toate grădinile, toate lanurile și găsește pentru fiecare om un anume culoar sufletesc prin care să se apropie. Acum, dacă ne gîndim ca satul nostru să devină oraș, o facem cu chibzuială, fără grabă, fără pripeală. Ne gîndim să sporim zestrea edilitară a comunei, dotările de tot felul, și nouă, tuturor celor de aici, ni se pare firesc să fie așa".

Drumul spre Gottlob, lung de 4 km, este străjuit de meri cu ramurile grele de fructe. „Niciodată n-au rodit ca anul ăsta", spune primarul, lăsînd mașina să alunece scoasă din viteză pe lîngă pomii cu fructe roșii. „Tot ce vedeți în comună este așa cum am gîndit noi și cum am muncit noi toți".

„Acum cîțiva ani forajele au dat la iveală o sursă de apă caldă. La captare are aproape 80 de grade. Mai întîi am captat-o pentru strand. Pe urmă am descoperit că o putem folosi pentru încălzirea locuințelor. Am comandat proiectul unei centrale în care agentul termic este apa geotermală. În caz de nevoie apa mai poate fi încălzită. Acum avem apă caldă curentă și iarna căldură în calorifer ieftină pentru locuințe, spații comerciale, școli, pentru ateliere și altele".

În lumina calmă a zilei de toamnă Lovrinul e frumos și liniștit. Pe străzi, oameni puțini. Doar grupurile de copii se fac simțite dincolo de perdeaua verde a pomilor.

Fiecare casă are propria ei grădină. Nu numai dincolo de garduri ci și la fațadă, chiar în stradă. Aproape fără excepție o casă înseamnă o familie. Există în satele Lovrinului un fond locativ valoros care corespunde încă exigențelor habitatului modern. Cei care și-au construit locuințe noi, după apariția Legii sistematizării teritoriului și a localităților din 1974, s-au înscris în prevederile ei privind atît perimetrul de construcție cît și regimul de înălțime, de minimum parter și etaj. Noile case proprietate personală sînt de regulă duplexuri, desenate elegant și funcțional. Desigur, s-a construit în această vreme și din fondurile statului. Îndeosebi pentru specialiștii veniți să lucreze în comună. Soluțiile arhitectonice au fost și în acest caz alese cu grijă. Primul bloc cu 12 apartamente a fost terminat în 1974. Acum sînt opt asemenea blocuri. Simultan primăria a rezolvat

VIITORUL

importante probleme edilitare ca cea a apei curente, a canalizării, a termoficării şi a epurării apelor uzate.

În 1984 a fost dată în funcţiune baza de agrement şi tratament balnear, asistată de medici. În toamna aceasta urmează să fie instalată o centrală telefonică automată.

Pentru populaţia şcolară, adică pentru cei 1 400 de elevi, sînt în comună 5 şcoli generale cu 57 săli de clasă, 7 laboratoare şi trei mici ateliere industriale. Alţi 400 de preşcolari sînt cuprinşi în cele trei grădiniţe de copii. Zestrea culturală a comunei numără 4 cămine culturale, patru cinematografe (una din sălі are 600 de locuri), o pinacotecă proprie, două săli de expoziţii, o bibliotecă publică, un club al tineretului cu sală proprie „Disco" şi un altul „Femina". Cineclubul din Lovrin a realizat pînă acum trei filme, iar radioclubul elevilor cu indicativul Yo 2 KJK a stabilit legături pînă în America de Sud. Două stadioane de fotbal, terenuri de tenis de cîmp şi handbal oferă alte posibilităţi de petrecere a timpului liber. Echipa „Unirea" Tomnatic activează în divizia naţională C de fotbal.

Sînt informaţii care completează imaginea acestei localităţi aflată pe o traiectorie sigură de dezvoltare. Desigur, un sat nu devine oraş dintr-odată. Este un proces firesc, de lungă durată, dar încă de pe acum, la Lovrin se conturează un centru civic nu numai cu personalitate arhitecturală ci şi de larg şi autentic interes cetăţenesc.

★

Modernizarea, această problemă majoră pentru viitorul fiecărei localităţi, constituie de multă vreme o constantă a politicii edilitare în toată România — spune ing. Teodor Ciomocoş, director tehnic al Institutului de proiectări Timişoara, IPROTIM. Mai ales în ultimii douăzeci de ani chestiunea a fost urmărită cu consecvenţă. Imaginea de azi a oraşelor şi comunelor judeţului Timiş o confirmă.

Nici în cazul localităţilor de pe raza comunei Lovrin modernizarea nu este o preocupare nouă. Aceste localităţi se dez-

voltă de multă vreme, conform unor schiţe de organizare. O confirmă trama stradală, de obicei rectangulară, precis trasată. Iată, avem documente de la 1784 în care se vorbea despre construirea în Lovrin a 50 de case pe Strada Nouă, de 59 de case pe Strada Nisipului, de 62 de case pe Strada Principală.

Acum, cînd Lovrinul a fost inclus între cele 11 localităţi rurale din judeţul Timiş care au şansa ca într-un viitor nu prea îndepărtat să devină oraşe, arhitecţii şi edilii se interesează îndeosebi de trasarea limitelor în care se preconizează să se construiască în viitor şi de trasarea centrului civic. Există interpretări rău intenţionate care spun fără nici un temei despre aceste schiţe că stabilesc „unde se dărîmă". Nimic mai fals ! Problema se pune exact invers : „unde se construieşte".

În cazul comunei Lovrin în momentul de faţă sînt gîndite detaliile centrului civic. Toţi locuitorii din localităţile aparţinătoare au fost consultaţi în această direcţie.

— Ce va cuprinde centrul civic ?

— În primul rînd dotări social culturale. Lîngă sediul politico-administrativ se va construi un adevărat palat al culturii. Şcoala se va extinde căci va deveni liceu. În incinta ei va fi probabil o sală polivalentă care va putea fi folosită în primul rînd pentru jocuri sportive, căci satul a avut echipă de handbal în prima divizie a ţării şi poate va mai avea.

Cîteva blocuri cu două sau trei etaje, ce se vor construi în perspectivă într-o piaţă centrală vor găzdui la parter magazine şi spaţii pentru servicii. Cele mai multe construcţii noi vor fi însă casele duplex, cu parter şi etaj, cu mici grădini în jur.

Repet însă, proiectele noastre reprezintă o acţiune complexă şi de durată, în care se va îmbina vechiul cu noul, asigurînd în primul rînd dotările edilitare şi economice care să îmbunătăţească viaţa atît a locuitorilor de la centru cît şi a celor din satele din sfera sa de influenţă.

În general şi la Lovrin ca şi în alte localităţi asistăm nu la un proces distructiv, demolator, ci la o resurecţie a spiritului constructiv. Nu s-a pus nici un moment problema demolării clădirilor vechi, viabile şi utile şi cu atît mai mult a celor reprezentative pentru timpurile de demult. În general nici o gospodărie ţărănească nu va fi aici distrusă, desfiinţată. Dimpotrivă, casele noi vor oferi mai mult confort dar vor păstra căldura şi intimitatea familială, vor păstra, prin amplasarea alături de o grădină proprie, legătura omului cu munca pămîntului, îndeletnicire veche aici de milenii. Ne străduim ca profesionişti să excludem pripeala şi improvizaţia, să gîndim pentru un termn lung. Toate planurile şi programele noastre, au fost îmbogăţite şi finalizate prin implicarea directă a organismelor democratice locale, prin dezbaterea largă cu cetăţenii.

G. Ostroveanu

CĂLĂTORIND PRIN ISTORIA CIVILIZAȚIEI ROMÂNILOR

Din perspectiva istoriei civilizației universale, **civilizația românilor** se constituie într-o experiență de viață unică și inconfundabilă, fundamentată pe existența unor condiții geografice proprii, pe o istorie dominată de multimilenara continuitate de viață a populațiilor aborigene și sincretismul culturilor, pe integrarea organică a teritoriului României în desfășurarea procesului istoric al interferențelor etno-culturale din bazinul circummediteranean, la intersecția marilor arii cultural-istorice afro-asiato-europene.

Avîndu-și rădăcinile adînci în fondul original al creației autohtone și dobîndind universalitate prin permanenta deschidere și receptivitate față de creațiile materiale și valorile spirituale ale altor popoare (datorată disponibilității native pentru dialog universal), civilizația românilor cuprinde suma trăirilor, a ideilor, experimentărilor și înfăptuirilor acumulate de-a lungul istoriei, transmise milenar din generație în generație, prin mecanismul mereu viu al tradiției și definind, în ansamblul lor, un **mod de viață specific**, o matrice stilistică proprie, căci — așa cum scria Mihai Eminescu — „Nu există o civilizație umană generală, accesibilă tuturor oamenilor în același grad și în același chip, ci fiecare popor își are civilizația sa proprie, deși în ea intră o mulțime de elemente comune și altor popoare".

A deosebi **trăsăturile etno-culturale** ale unui popor presupune o îndelungată, temeinică și profundă investigare a unui cîmp uriaș de fapte din istoria popoarelor lumii, coborînd — oricît de anevoios ar fi — spre „obîrșia lucrurilor" și urcînd apoi, în urmărirea necontenitei lor prefaceri, pînă la devenirea lor contemporană.

O asemenea călătorie în **universul civilizației românilor**, întreprinsă pe coordonatele **istoriei civilizației universale**, este prilejuită tuturor celor care, vizitînd Sibiul, pătrund în incinta de vis și miracol a muzeului din Dumbrava Sibiului.

Fondat în anul 1963 prin continuarea unor valoroase tradiții locale ale muzeului „Astra", **Muzeul Tehnicii Populare** reprezintă, în rețeaua mondială a muzeelor în aer liber, **un unicat**, prin **dimensiunile sale impresionante** (are o suprafață de 96 ha din care 42 sînt afectate nemijlocit organizării expoziționale, centura aleii principale de vizitare avînd 6 km), prin **peisajul încîntător**, de mare varietate a reliefului și vegetației, asigurînd o încadrare a monumentelor aidoma siturilor de proveniență (pîrîul Ștezii care îl traversează longitudinal și lacul de 6 ha, amenajat în mijlocul muzeului, înnobilînd întregul parc), prin **profilul său tematic** și **caracterul național de reprezentare** (civilizația populară tradițională — preindustrială — din România), dar mai ales prin **numărul, diversitatea tematică** și **varietatea tipologică a exponatelor și valorilor colecționare** (depășind 250 construcții, 40.000 de obiecte de inventar și peste 60.000 piese ale arhivei documentar-științifice și tehnice).

Un amfiteatru în aer liber cu o capacitate de 1.100 locuri, avînd scena de spectacole amplasată pe lac, oferă — prin ansamblul condițiilor ambientale — cadrul optim pentru organizarea frecventă, în sezonul estival, a unor spectacole folclorice de mare ținută artistică iar **mijloacele de agrement** auto (două minicaruri) și cele nautice (lotci din fibre de sticlă) prilejuiesc publicului vizitator o plimbare agreabilă, recreativă.

Sala de proiecții cinematografice poate să ofere — prin proiectarea unor pelicule etnografice științific-documentare — imaginea **in actu** a fenomenelor de civilizație populară, ilustrate prin monumentele transferate în muzeu.

S-a împlinit, prin înfăptuirea acestui muzeu de o valoare incomparabilă, pe plan mondial, pentru cunoașterea istoriei civilizației preindustriale a românilor, iar — prin valoarea analogică a monumentelor de tehnică populară din România cu cele din restul continentului — și a popoarelor europene, strălucitul testament lăsat culturii românești de marele dascăl și savant care a fost Simeon Mehedinți, rostit în

Vechi mori de vint la Muzeul tehnicii populare din Dumbrava Sibiului

cadrul discursului său de recepțiune în Academie, la 1920 : „Acela care vrea să-și dea seama științific despre **elementele civilizației unui popor** și să cerce a-l caracteriza ca **o variantă a omenirii** trebuie să culeagă, cu cea mai mare îngrijire, uneltele muncii sale și anume în exemplare autentice cari să poarte semnul muncii".

Ce este, așadar, Muzeul Tehnicii Populare ?

Înainte de a fi orice altceva (și valențele sale sînt numeroase evoluînd de la cea de arhivă națională, istoric-documentară, la parc de agrement și recreere), muzeul din Dumbrava Sibiului este **cea mai vie reconstituire și cea mai originală și emoționantă carte a istoriei neamului**, căci ce altceva reprezintă uneltele muncii unui popor decît expresia materială, obiectivată, a întregii sale experiențe de creație, definitorie pentru evoluția modului de viață, adevărată istorie a popoarelor lumii ?

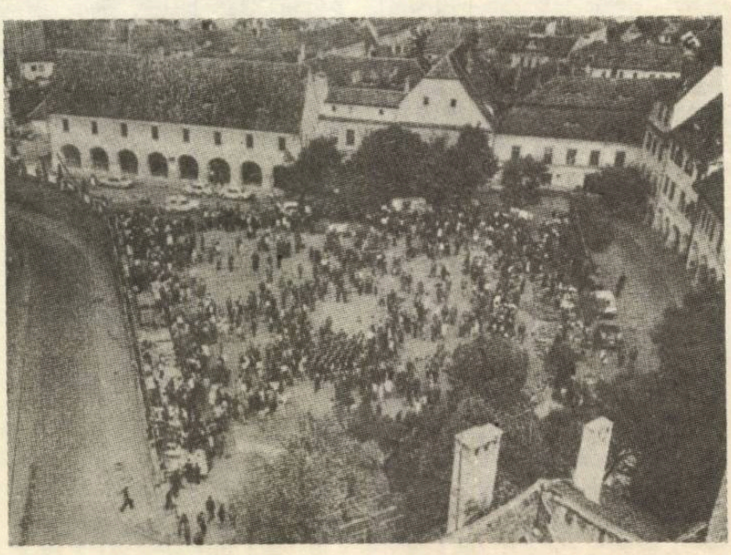

Festivalul cultural „Cibinium" — Tîrgul olarilor

Ce demonstrează Muzeul Tehnicii Populare ?

În primul rînd, la nivelul structurii sincronice a civilizației tradiționale, impresionanta **diversitate și complexitate** a **structurii ocupaționale** la români.

O vizită în muzeu oferă, succesiv, imaginea veridică a unei ipostazieri ocupaționale, fără comparație la majoritatea popoarelor lumii, începînd cu activitățile primordiale din zorii civilizației poporului nostru (de culegători, pescari și vînători) și continuînd cu cele de păstori și plugari, pomicultori, viticultori și legumicultori, de agricultori, boștinari și lumînărari, de împletitori și rogojinari, de cojocari, curelari și țesători (din lînă, păr de capră, borangic, in, cînepă și bumbac), de dulgheri, șițari, rotari și dogari, măsari, spătari, strungari și lingurari, fluierari și tulnicari, olari și pietrari, cărbunari și fierari, mineri aurari și ștempari, piuari și dîrstari, morari, oloieri, fierăstari („jogăreni") și încă multe altele.

Aceasta este expresia cea mai concludentă a **originii autohtone** și **continuității neîntrerupte de viață și creație a românilor** în matricea lor geografică, dovada aptitudinilor lor excepționale de creație tehnică și artistică, îndelung comentate de călători și cronicari străini, de-a lungul secolelor trecute, dovada de netăgăduit a forței progresului tehnic, care fundamentează continua diviziune a muncii în cadrul colectivităților tradiționale.

Complexitatea structurii ocupaționale la poporul român presupune, ca o condiție indispensabilă, **o diversitate instrumentală excepțională**, constituită în cadrul fiecărui proces tehnologic, în serii tipologice neîntrerupte.

Astfel, grupa morilor din Muzeul Tehnicii Populare, însumînd 24 de monumente și inventariind aproape toate tipurile, subtipurile și variantele mecanice, energetice și tehnic-constructive întîlnite pe plan continental (cu excepția morilor mareice din laguna Veneției) — ca să alegem, dintre numeroasele exemple posibile, pe cel mai elocvent — se constituie într-o argumentație irefutabilă a **străvechimii civilizației agrariene** pe pămîntul

României, a **stabilității și continuității** de viață a românilor în patria lor, a **disponibilității lor pentru progres tehnic,** deopotrivă prin creație originală, cît și prin asimilarea creatoare a unor idei și invenții cu circulație universală.

Din perspectivă diacronică, Muzeul Tehnicii Populare învederează evoluția istorică a proceselor muncii și parcurgerea, în timp, a unor trepte succesive, pe scara civilizației omenirii, de la ocupațiile primare, constînd din achiziții din natură, trecînd succesiv la păstorit și agricultură, ca **ocupații de bază** complementare, la minerit și pădurărit, ca **ocupații specializate,** de la îndeletnicirile cu caracter lucrativ, casnic-gospodăresc, la **meșteșuguri** (activități specializate, vizînd producția-marfă pentru piață, un loc distinct ocupîndu-l aici industria casnică textilă și meșteșugurile artistice) și, în final, **industriile populare** (constînd din „instalațiile mecanice dezvoltate" acționate de energiile naturale).

Morile de cereale, de scînduri, de scoarță, de piatră, de fier, de hîrtie, de oloi, de praf de pușcă, de tors, de piuat, de meliţat, de îndîrstat etc. nu erau altceva, în veacurile XIII—XIV, decît „fabricile" epocii feudale, exponentele revoluției tehnice a evului mediu european.

Ce semnificații profunde, pe planul istoriei civilizației, vădește muzeul sibian ?

Deși pare, la prima impresie, un „muzeu etnografic", în accepțiunea clasică a etnografiei, prin proveniența rurală și datarea relativ recentă (din ultimele două secole, a patrimoniului său), Muzeul Tehnicii Populare depășește, cu mult, posibilitatea realizării doar a unei cuprinzătoare descrieri etnografice, proiectînd întreg acest patrimoniu instrumental pe ecranul cinemascopic al istoriei civilizaiței universale, vădindu-se în fapt a fi un adevărat **muzeu național al istoriei civilizației poporului român.**

Recunoscînd proveniența patrimoniului său aproape eminamente din lumea rurală, el nu este, totuși, un „muzeu al satului" și nici al „civilizației rurale", ci un **muzeu al civilizației populare,** reconstituind deopotrivă și imaginea de mult apusă a civilizației orașelor noastre medievale și moderne, dintr-o perioadă multiseculară a utilizării exclusive a energiilor clasice (umană, animalieră, calorică, hidraulică și eoliană) : întîia moară cu aburi datează, la noi, abia din anul 1841, cînd domnul Moldovei Mihail Sturdza își cumpără „moara de foc" de la Viena, pentru domeniul său de la Iași.

Dar dincolo de aceste valori etnografice și istorice determinate de componenta tehnică, Muzeul Tehnicii Populare este și un muzeu cu o puternică fundamentare **antropologic-culturală.** Gospodăriile de agricultori, păstori și meșteșugari, construcțiile specializate (cherhanele, stîni, crame, colibe etc.), vestigiile de industrie populară angajează o problematică ce depășește strict sfera procesului lucrativ, avansînd spre cel habitațional, de locuire și viață, reflectînd diversitatea condițiilor de trai, a nevoilor cotidiene impuse de acestea și a soluțiilor economice și culturale găsite de poporul nostru la toate aceste probleme existențiale, ridicate deopotrivă de natură și de istorie, de-a lungul unei existențe multimilenare și care au zămislit, în timp, matricea noastră stilistică, inconfundabilă.

Ce este, așadar, Muzeul Tehnicii Populare ?

Pentru **oamenii de știință** români și străini — cea mai cuprinzătoare arhivă la scară mondială, indispensabilă efortului de reconstituire a istoriei civilizației preindustriale europene.

Pentru **reprezentanții tinerelor generații** — întîia carte de învățătură despre virtuțile creatoare și înaltele valori de civilizație înfăptuite de înaintași, o școală a educației în spiritul muncii.

Pentru **oaspeții de peste hotare** — cea mai cuprinzătoare și instructivă lecție de istorie a civilizației românilor, expresia legitimității lor istorice în spațiul carpato-dunărean, adevărata carte a muncii, ce a prilejuit un aport original la zidirea pantheonului culturii universale.

Dr. Corneliu Bucur

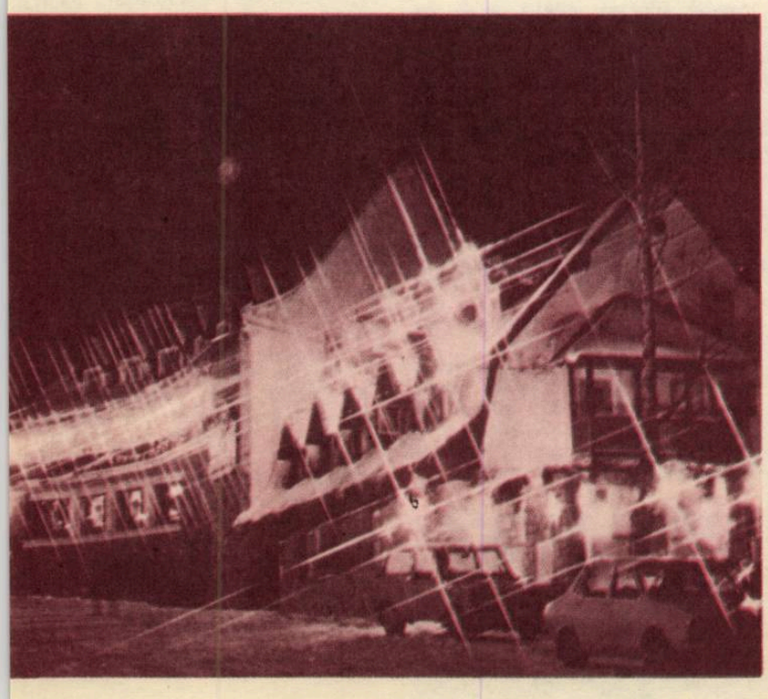

LITERATURA
și conștiința turistică

Legătura organică, de intercondiționare dintre literatură și experiența existențială a călătoriei; legitimarea și delimitarea conceptului de „literatură pentru turism" ; rolul acestei literaturi în modelarea unui comportament și a unei conștiințe turistice precum și aportul acesteia din urmă la accentuarea sentimentului patriotic — iată principalele probleme dezbătute în premieră la **Colocviul literaturii și publicisticii pentru turism,** organizat de C.C. al U.T.C. prin Biroul de Turism pentru tineret în luna mai la Pîrîul Rece.

Nu este pentru prima dată cînd, în dorința de a accentua și lărgi dimensiunea umanistă și cultural-educativă a activității sale — călăuzită de principiul că organizarea turistică nu înseamnă doar „transport-cazare-masă" ci în aceeași măsură asigurarea unui climat și a unor activități formative — secția de propagandă a Biroului de Turism pentru Tineret lansează astfel de investigații și dezbateri teoretice în spațiul, atît de puțin cercetat încă la noi, al evenimentului turistic.

După ce, spre sfîrșitul anului trecut, organiza la Cîmpulung Moldovenesc un incitant colocviu pe tema „Imagine — comunicare — educație", iată-i supunînd de această dată analizei virtuțile formative și informative ale literaturii în raport cu beneficiarii bogatei baze turistice din țara noastră. Ambele manifestări reprezintă inițiative de pionierat, aducînd pentru prima dată în atenția dezbaterilor teoretice din țara noastră problematica respectivă. O problematică de mare importanță în procesul educațional de dezvoltare a sentimentului patriotic, obiectiv primordial și al activității de turism. Căci spre a-ți iubi țara și a fi mîndru de realizările social-economice ca și de frumusețile naturale ce-i caracterizează fizionomia contemporană înseamnă **să o cunoști,** și cum o poți face mai bine decît străbătînd-o ? Iată principala funcție de cunoaștere a turismului și, implicit, și a literaturii și publicisticii pentru turism.

Reunind spre a dezbate problematica amintită alături de activiști în domeniul turismului, editori, scriitori, ziariști, critici literari, esteticieni și cercetători științifici, organizatorii au creat premisele unui schimb de opinii pe cît de viu pe atît de erudit. Colocviul a debutat cu un patetic referat-eseu datorat scriitorului Pop Simion — redactor șef al revistei „România pitorească", urmat de o expunere a directorului Editurii Sport-Turism — Călin Dimitriu, privind eforturile acestei instituții de a lărgi aria tematică și de a spori calitatea cărții de turism în conformitate, pe de-o parte, cu interesul din ce în ce mai mare al cititorilor pentru acest gen de literatură, iar pe de alta, cu imperativele unei educații și informații turistice menite să ducă la cristalizarea, îndeosebi în rîndurile tineretului, a unei conștiințe turistice.

Într-un referat minuțios documentat, Valentin Borda, redactor la aceeași editură, a pledat apoi pentru legitimitatea conceptului de „literatură pentru turism", menționînd că utilizarea lui are o vechime considerabilă în cultura noastră. Încă din 1864 el apare la Ion Codru Drăguşan în prefața la „Pelerinul transilvan", iar literatură de călătorie au scris la noi, deja în secolul trecut, Gh. Asachi, Vasile Alecsandri, Grigore Alexandrescu, Dimitrie Ralet ș.a. Concluzia referatului avansa opinia că „literatura pentru turism" se caracterizează prin aceea că dă o coloratură

Cine a fost Peneş Curcanul?

„Plecat-am nouă din Vaslui şi cu sergentul zece..."

Aşa începe Peneş Curcanul, eroul lui Vasile Alecsandri, povestirea isprăvilor eroice de la Griviţa.

De peste un secol poemul epic al bardului de la Mircești încălzeşte inimile la focul dragostei de ţară. Puţini cunosc însă faptul că poetul a turnat în vers faptele, gîndurile şi sentimentele unui om real. Peneş Curcanul nu este o ficţiune poetică. A existat aievea. Îl chema Constantin Turcanu, fiu al lui Gheorghe Turcanu şi al Mariei. S-a născut la 1 martie 1854 în oraşul Vaslui. Din 15 mai 1875 a fost înrolat soldat în termen la Regimentul 13 dorobanţi.

La începutul războiului pentru independenţă era caporal. În august 1877 a fost înaintat la gradul de sergent ; în această calitate a participat la luptele de la Griviţa.

La terminarea campaniei pe pieptul sergentului Turcanu Constantin străluceau „Trecerea Dunării", „Apărătorii independenţei" şi „Medalia Comemorativă Rusă", în chip cu totul excepţional, i s-a acordat şi ordinul **„Steaua României"**, o distincţie rezervată numai ofiţerilor.

Cu modestia şi simţul firesc al dragostei neşovăitoare pentru ţară, popor şi libertate, în 1916 Turcanu Constantin a cerut să fie înrolat în armată. În ciuda vîrstei înaintate, a luat parte la campania din acest an dramatic. Cu unitatea lui se afla printre cei care, în bătălia de la Oituz (iulie-august 1917), cu piepturile lor au zăgăzuit invazia germană. „Pe aici nu se trece !"

La decoraţiile primite cu patru decenii în urmă la Griviţa, neostenita vitejie a lui Turcanu a mai adăugat medaliile „Victoria", „Virtutea Militară", „Serviciul credincios" clasa I, „Crucea comemorativă a războiului 1916–1918", precum şi „Mihai Viteazul" şi „Virtutea Militară". Aşa cum anticipase Alecsandri : „Apoi cînd iarăşi m-am trezit / Din noaptea cea amară, / Colo pe răni eu am găsit / Virtutea Militară.... / Ah ! da-o-ar Domnul să-mi îndrept / Această mînă ruptă, / Să-mi vindec rănile din piept, / Iar să mă-ntorc la luptă, / Căci nu-i mai scump nimică azi / Pe lumea pămînteasă / Decît un nume de viteaz / Şi moartea vitejească !"

În afară de aceste decoraţii române, lui Turcanu i s-au acordat şi valoroase decoraţii străine printre care : „Crucea italiană de război" şi medaliile poloneze „Crucea vitejilor" şi „Crucea de război". La 1 iunie 1920 a fost avansat plutonier-major.

Cu toate că se apropia de 70 de ani, Turcanu Constantin a cerut să fie menţinut în serviciul activ. Cererea i s-a aprobat. Şi a rămas ostaş pînă la 15 noiembrie 1932, cînd a încetat din viaţă.

H. Lerea

LITERATURA şi conştiinţa turistică

specifică elementelor de expresie beletristică, ştiinţifică şi informativă pe care le înglobează. Această literatură se dezvoltă asimilîndu-şi, de asemenea, importante funcţii ale imaginii fotografice şi plastice. Autorul propunea aşadar o lărgire a conceptului dincolo de graniţele beletristice, înglobînd adică şi literatura informativ-pragmatică (de management şi propagandă turistică) şi pe cea ştiinţifică (economică, geologică, botanică, geografică, istorică şi arheologică).

Discuţiile care au urmat — instituindu-se într-un adevărat conclav de „minte, inimă şi drumeţie" — au dezbătut, uneori în contradictoriu, premisele avansate de referate, dar şi trăsăturile ce ar putea individualiza **conştiinţa turistică** în ansamblul formelor conştiinţei sociale, precum şi căile specifice prin care cartea pentru turism poate contribui la formarea profilului spiritual al turistului.

În intervenţiile lor, Valentin Taşcu, Titus Vîjeu, Valentin Ciucă, Radu Bagdasar, Mircea Dumitrescu, Silviu Neguţ, Iustin Moraru, Dan Bălteanu, plasînd cartea de turism în zona literaturii de frontieră, au pledat pentru o literatură de valoare ce face de prisos orice delimitare atributivă. Călătoria, obsesia descoperirii şi explorării unor noi orizonturi geografice şi umane a fost dintotdeauna o temă predilectă a marii literaturi. Ar fi, de aceea, mai potrivit să vorbim nu despre o literatură **pentru** turism, ci despre o literatură care prin tematică şi autenticitate poate fi invocată în scopul incitării la drumeţie şi al cristalizării unui comportament turistic **de orientare culturală.** Căci, deşi turismul este o benefică formă de cultură fizică, el poate deveni şi o formă de cultură spirituală. Perspectivă din care a fost pusă în lumină, încă o dată, importanţa existenţei unei edituri specializate care să selecteze şi să publice o astfel de literatură nu doar din perspectiva unei necesare propagande turistice şi a unor lucrări monografice de exegeză a spaţiului românesc şi geografic în general dar şi în funcţie de amintitele imperative ale formării unui comportament şi a unei conştiinţe turistice.

Numeroase opinii au subliniat, de asemenea, rolul turismului, „acest veritabil paşaport pentru pace", în facilitarea unei mai bune cunoaşteri şi înţelegeri între popoare. Literatura de inspiraţie turistică (jurnal de călătorie, reportaj, memorii) ar avea în acest sens rolul de a conserva şi decanta impresiile şi revelaţiile contactului cu ţinuturi şi oameni noi, de a le comunica pe calea emoţională a artei cuvîntului şi de a incita astfel la noi asemenea contacte. „Cînd o graniţă se deschide pentru turism, ea se închide pentru tancuri", nota undeva, în memoriile sale André Malraux. O literatură, deci, care să trezească şi să întreţină interesul pentru turism ca formă de cunoaştere a propriei ţări şi a altora şi nu una care să se substituie lui.

Această alternativă : „literatura, stimulent sau substitut al turismului" a constituit de altfel tema principală a dezbaterilor din cea de a doua zi a Colocviului. Teza supusă discuţiei a susţinut că, într-o relaţie normală, raportul dintre turism şi literatură trebuie să fie unul dintre cauză şi efect. Turismul, călătoria sînt factorul prim, determinant iar reflectarea lor literară factor secund. Cînd rolurile se inversează ajungem în situaţia paradoxală de a avea mai mulţi oameni care citesc despre turism decît oameni care îl practică. E adevărat că, mai ales tinerii, înainte de a fi putut călători pe mare sau pe uscat, au călătorit întîi „pe aripile fanteziei" cu ajutorul cărţilor de călătorie pe care le-au citit. În genere, chiar conştiinţa turistică a omenirii s-a cristalizat şi a putut fi împărtăşită prin intermediul literaturii, prin receptarea şi asimilarea experienţei, astfel conservate, a unor mari călători. De la ei au învăţat apoi şi ceilalţi ce să aştepte de la o călătorie. Căci există, fără îndoială, o „artă de a călători", ce poate fi învăţată şi transmisă astfel încît motivaţia şi scopul actului turistic să fie cît mai bogate, cît mai eficiente sub aspect formativ.

Dacă, aşadar, cîştigurile turismului de pe urma contactului său cu literatura sînt indubitabile, nu trebuie neglijate — s-a spus — nici ceea ce datorează literatura turismului. În primul rînd lărgirea orizontului de cunoaştere şi de investigaţie a tipologiei umane. Călătoria a fost dintotdeauna pentru literatură una din porţile ieşirii din imaginar, a trecerii de la o emoţie de ficţiune la o „emoţie de contact". Legătura dintre literatură şi călătorie este astfel o relaţie de necesitate ce s-a arătat a fi fructuoasă în ambele sensuri.

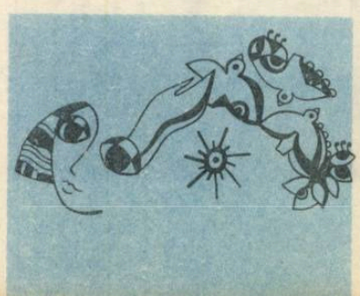

Se substituie deci ele una alteia ? sau se exclud reciproc ? Nicidecum ! Numai o literatură proastă te poate determina să nu mai doreşti a reface, pe cont propriu, cunoştinţa cu locurile şi oamenii evocaţi. Dimpotrivă, literatura de calitate incită, trezeşte curiozitatea, întreţine dorul de a călători şi de a cunoaşte. Şi acesta este unul din principalele stimulente pe care cartea turistică, literatura de călătorie îl pot reprezenta pentru practica turistică propriu-zisă. Pericolul ca, prin faptul că ai citit înainte într-o carte despre oamenii şi locurile pe care te pregăteşti să le vizitezi, să ajungi astfel „a vedea lumea cu ochii şi sufletul altuia" este mai mic decît şansa ca emoţia artistică declanşată de lectură să funcţioneze asemeni unei lupe plimbate pe suprafaţa locurilor şi a chipurilor, ajutîndu-te **să vezi,** nu doar să priveşti, adică să desluşeşti aspecte şi nuanţe ale realului pe lîngă care altfel ai fi trecut poate nepăsător.

Prin aspectele inedite, atît pentru turism cît şi pentru literatură, pe care le-a scos în evidenţă supunîndu-le dezbaterii ; prin delimitarea unor concepte cheie pentru clarificarea obiectivelor formative ale turismului („etică a turismului", „conştiinţă şi comportament turistic") şi nu în ultimul rînd prin faptul de a fi prilejuit editorilor specializaţi în editarea cărţii pentru turism şi cîtorva dintre autorii acestor cărţi ocazia unei „cunoaşteri de contact" cu beneficiarii lor direcţi (prin întîlnirile cu cititorii şi cu ghizii oficiilor de turism organizate în prelungirea Colocviului) noua iniţiativă a C.C. al U.T.C. — prin secţia de propagandă a B.T.T.-ului — a vădit o valoare euristică de excepţie constituind, sîntem siguri, doar începutul unei manifestări ce va deveni, la rîndul ei, tradiţională.

Victor Ernest Maşek

„NICIODATĂ N-AM CREZUT SĂ VĂD ATÎTA BRAVURĂ“

Luarea Plevnei. Gravură de epocă

CIND VIAȚA COPLEȘEȘTE LEGENDA

Pur și simplu nu știi cu ce să începi. De unde să începi. Documentația de care dispui, selectată chiar și printr-o rapidă triere în propria bibliotecă, este copleșitoare — volume de studii, lucrări de specialitate, reviste ce consacră numere întregi sau grupaje Independenței, culegeri de documente, pagini de memorialistică și de corespondență...

Și dincolo de acestea, fondurile de arhive — diplomatice, militare, ale diverselor instituții din țară și din străinătate. A le cuprinde, fie numai cu gîndul, și te încearcă amețeala. Ceea ce vreau să spun însă e cu totul altceva. Ceea ce te surprinde, chiar și la o astfel de traversare a unora dintre izvoarele evenimentelor din urmă cu 11 decenii, este cunoașterea noastră de tot sumară a acelor împrejurări — și mă refer aici la cunoașterea cititorului obișnuit nu a specialiștilor — care au decis evoluții fundamentale pentru destinul României moderne. Cu îndreptățire, deci, scria, într-un rînd, un editor din zilele noastre, întrebîndu-se și întrebîndu-ne : „Ne-am îndepărta oare de adevăr dacă am spune că timp de un secol imaginea pe care au avut-o românii despre războiul de independență a fost una mitologică ?“. De prisos să amintim acum acele „locuri comune“, reperele noastre — jumătate didactice, jumătate școlărești, în spatele cărora, oameni, evenimente, împrejurări, mărturii și controverse **de atunci** au rămas într-un fel de amintire aburie, îndepărtată și fragmentară.

Probabil că această imagine ar mai fi stăruit, în ce mă privește, încă un timp, la fel de palidă și îndepărtată, dacă întîmplarea nu m-ar fi adus în fața unui text care m-a făcut să tresar deodată. Pur și simplu, din cele cîteva rînduri de telegramă, răzbăteau, dincolo de oboseala hîrtiei, un strigăt neașteptat, un semnal venit dintr-o tăcere altfel aparent definitivă. Textul acela suna așa : „După luarea Plevnei. București 29 nov. 1877. 8 ore seara. Generalul Cernat către primul ministru I. C. Brătianu. Plevna a căzut în mîna noastră. Trupele noastre s-au condus cu cea mai mare bărbăție. Trei redute le-am luat cu asalt pe la Opanez. Turcii au depus armele. Peste 8 000 prizonieri făcuți de noi au defilat pe dinaintea I.S. cu mai multe tunuri. Entuziasmul trupelor la culme. ASTĂ NOAPTE STĂM ÎN PLEVNA cu tot statul major al meu. Arme, muniții, prizonieri în număr considerabil. Ocupăm aici localul lui Osman Pașa. Osman Pașa rănit prins. Generalul Cernat.“

Așadar : ASTĂ NOAPTE STĂM ÎN PLEVNA... Nu știu de ce cuvintele astea îmi par că vin (dacă nu spun o vorbă mare) chiar din miezul istoriei, din acele ceasuri fierbinți cînd istoria se făcea deocamdată (de scris avea să se scrie mai tîrziu) și cînd, iată, generalul Cernat expedia o telegramă la București cuprinzînd cele mai firești cuvinte care se puteau spune în acel ceas de oboseală și de oprire în sfîrșit. Așa încît ASTĂ NOAPTE STĂM ÎN PLEVNA sînt pentru mine cuvinte-cheie datorită cărora am început să caut mai îndeaproape, să mă apropii deci de acele împrejurări și de evenimentele și oamenii de la 1877. Dar abia de-aici începe, îmi dau seama, aventura fascinantă a descoperirii unei lumi mai mult sau mai puțin bănuite — **lumea românească de la 1877** și mai cu seamă, și mai

„Maiorul Șonțu“
— gravură în lemn de Viorica Mihăescu

exact, un univers plin de personaje într-adevăr aproape „mitologice“. Dintr-odată descoperi că toate aceste nume și locuri, oameni și locuri înseamnă altceva decît te-ai deprins să vezi și să crezi că știi. O extraordinară coborîre de pe scenă se produce în chipul cel mai firesc. Protagoniștii devin personaje — vulnerabile sau triumfătoare, solemne sau crispate, tragice sau hazlii, abrupte ori previzibile, devin deci prezențe firești, într-adevăr omenești, care se mișcă, se cheamă, se amintesc, se despart, se desprind — uneori de toate și de tot — trec Dunărea și adesea nu se mai întorc, trimit scrisori, scriu rapoarte, sapă tranșee, îndeplinesc protocoale, îngrijesc răniți, transportă pe cei fără întoarcere, pornesc la asalt, sînt surprinși de înfățișarea celorlalți, de propria lor înfățișare, sînt cuprinși de elan, de disperare, de disprețul morții, de durere, de liniște, de tăcere...

O PREUMBLARE FĂRĂ „GUIDE DU VOYAGEUR À BUCAREST“

Să răsfoim împreună această carte vie care începe poate acolo unde litera manualelor nu mai adaugă nimic, unde tratatele stufoase te copleșesc cu tehnicisme erudite, iar aburul legendei te învăluie enigmatic și mut. Să ne închipuim că ne aflăm în urmă cu exact 11 decenii la București, pe cheiul Dîmboviței, sau mai bine undeva pe unul din dealurile sale. Vreun tînăr și-ar fi oprit o clipă privirile asupra noastră, numai atît cît să ne măsoare, să ne „citească“, iar apoi lămurit ori ba și-ar fi urmat drumul aiurea. Noi am mai fi zăbovit o fărîmă de timp, recitind a nu știu cîta oară scrisoarea aceea primită nu cu mult timp în urmă care glăsuia cam așa : „Fosta-ți dumneavoastră la București ? Nu ? Îmi pare rău. Nici n-aveți de gînd să mergeți ? Încă și mai mult îmi pare rău.“ Și, mă rog, ce să fi găsit acolo ? Cu exact un deceniu înainte de coborîrea noastră în timp un francez ajuns aici, **Le Cler**, vorbea despre „nemărginitul sat al Bucureștilor“. Greșea el ? Avea dreptate ? În schimb, acel ofițer norvegian, aflat aici de la sfîrșitul anului 1876, admira magazinele elegante, marele hotel Boulevard pe care-l găsea la înălțimea hotelurilor din Paris. Se afla pe atunci la București o lume pestriță, de tot amestecată ; din cam toate colțurile Europei, veniseră iscoditori să afle ce fel de „planetă“ este această țară mică de la Dunăre, intrată în vîrtejul unor evenimente care concentrau atenția tuturor puterilor efemere. „Cînd războiul din 1877–1878 aduse călători de tot felul în țară —

Bucureștii la 1877 (gravură de epocă)

Vedere din București. Gravură. 1878

Ministerul de externe 1879–1900

Piața Teatrului Național

Hotel Bulevard și biserica Sărindar

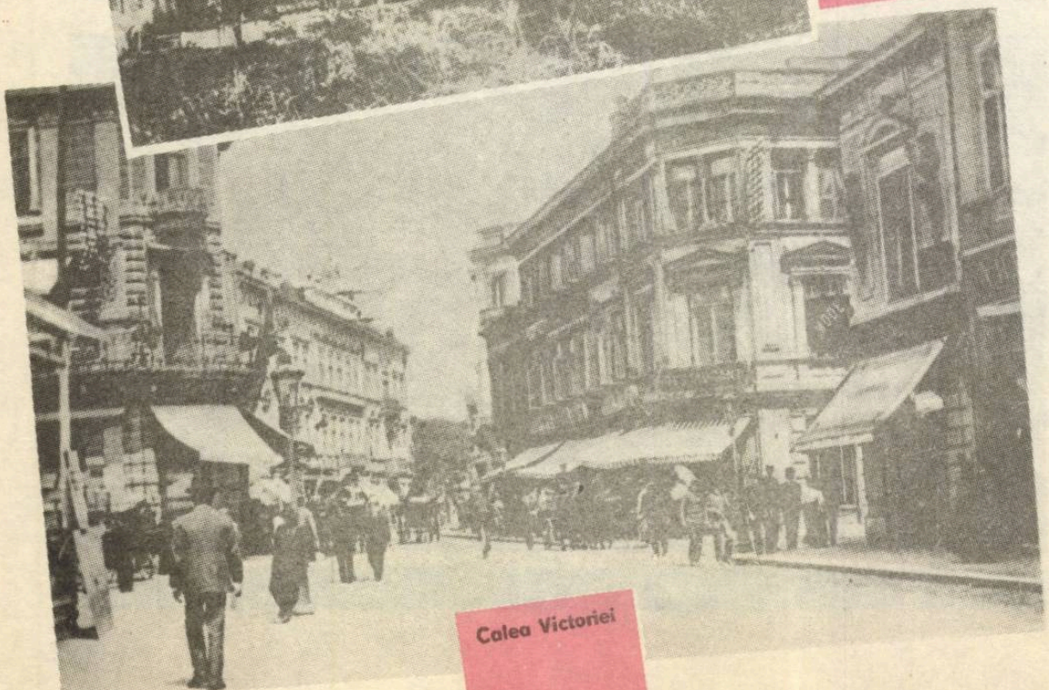

Calea Victoriei

insemnează N. Iorga în a sa **Istorie a Bucureștilor**, de la 1939 – ei se opresc, cum face cutare spaniol la grădina Rașca (Hrčka) unde cîntă violonistul Wiest și «adorabila Keller, cîntăreața alsaciană», apreciată de octogenarul cancelar rus Goncearov, domnișoara Mora, italiancă, dar știind și arii românești, apoi la otele ca Brofft, Hugues, Grand Hotel, Concordia, Boulevard, Neubauer, Rusia, Cerni, Fieschi (ca restaurant : Guichard), pe lîngă hanuri și grădini populare pentru localnici, – dar notează și petrecerile poporului la Filaret, la Moși." Un altul, **Fr. Kohn-Abrest,** în lucrarea **Zigzag en Bulgarie,** apărută imediat după război, găsește Bucureștii a fi un oraș „pentru marile serbări publice", care se desfășoară mai în voie decît în Italia. Un englez, Albert Burton, găsește „complet neașteptat" de răsărit Bucureștiul, „un oraș din Orient, așa de izolat de restul lumii" („un oraș plăcut, original, jumătate Paris, jumătate Orient", scria Fr. K. Abrest). Generalului Vereșciaghin i se pare că orașul e „scufundat în grădini" ; pavajul de pe Podul Mogoșoaiei „ar putea fi invidiat nu numai la Moscova, dar și la Petersburg", iar birjarii (de bună seamă muscali) sînt „o curată încîntare".

Cu cîțiva ani înaintea izbucnirii conflictului, reprezentantul societății belgiene „Harry Hubert de Mervee Slade" obținuse prima concesiune pentru tramvaie cu cai. În planul Bucureștilor tipărit în 1872 de Ulysse de Marsillac aflăm traseul primei linii care pleca de la Gara Tîrgoviștei (numită mai tîrziu Gara de Nord), pe Calea Tîrgoviștei, devenită Griviței, urma apoi strada Manea Brutarul (botezată mai tîrziu General Budișteanu), ieșea pe Luterană și Cîmpineanu, trecea pe la Teatrul Național, cotea pe strada Biserica Enei și apoi prin strada Colței răzbătea pînă la Piața Sf. Gheorghe. Alte linii plecau de la Sf. Gheorghe la Bariera Moșilor, la Văcărești și la depoul societății de pe Șos. Bonaparte, azi Ilie Pintilie. Cam tot pe atunci, puteau fi văzute omnibuse cu cai sau tramcare. De exemplu, unul mergea – ne informează C. C. Giurescu – de la Sf. Gheorghe la izvorul de ape minerale de la întretăierea Căii Văcărești cu Dîmbovița. „Din cauza pavajului prost și a gropilor, adaugă același autor, călătoria cu acest tramcar era însă o adevărată încercare de rezistență fizică"...

Imagini pitorești sau mai „crude", parțial reprezentative sau cuprinzătoare, se păstrează în însemnările locotenentului norvegian Gunar Sölfest Flood, în acel **Journal de Bucarest** condus de Ulysse de Marsillac, în corespondențele generalului Vereșciaghin, ale reporterului de război britanic Frederick Boyle, în cartea corespondentului Camille Farcy, în notele căpitanului suedez K. Worberg și ale altora.

„AM BIRUIT PE TURCI, AM DOVEDIT LUMII VREDNICIA NOASTRĂ"

„Cînd (trupele – n.n.) s-au întors de pe cîmpul de luptă și și-au făcut – în ziua de duminică, 8/20 octombrie – intrarea solemnă în oraș, pe Podul Mogoșoaiei, care de aici înainte va primi numele de Calea Victoriei, bucureștenii le-au arătat în chip impresionant dragostea și admirația lor ; de mult nu mai pătrunsese în București o oaste românească învingătoare", notează Constantin C. Giurescu în a sa **Istorie a Bucureștilor din cele mai vechi timpuri pînă în zilele noastre.** Atunci Calea Tîrgoviștei devine Calea Griviței, Podul de Pămînt – Calea Plevnei, vechiul Pod al Calicilor, zis Caliței, zis Calea Craiovei s-a numit Calea Rahovei ; de atunci strada Germană se numește Strada Smirdan, iar drumul spre Herăstrău și Podul Vergului fură numite Calea Dorobanți și Calea Călărași.

Iar pînă să ajungem la aceste momente de ușurare, de liniște, trebuiau să urmeze calvarul războiului, dramele lui cumplite, acel necruțător botez al focului în care oastea țării avea să întărească prin dureroase biruințe necesara confirmare a independenței declarate la 9 mai. Abia atunci, poetul de la Mircești va putea să noteze : „În sfîrșit, sîntem **cineva** în lumea asta. E mult ! E mai mult decît s-ar fi putut nădăjdui." Toate acestea însă aveau să vină abia **după.** Mihail Kogălniceanu avusese dreptate : „Noi trebuie să dovedim că sîntem națiune, trebuie să dovedim că avem conștiința misiunii noastre, trebuie să dovedim că sîntem în stare să facem și noi sacrificii pentru ca să păstrăm această țară și drepturile ei pentru copiii noștri. Această

misiune în momentul de față este încredințată fraților și fiilor noștri care mor peste hotare" (adică peste Dunăre, în Cîmpiile Bulgariei – n.n.). Și această dovadă a fost făcută din plin. Mărturiile contemporanilor sînt unanime în acest sens. Să-l ascultăm pe Odobescu : „Armați mai toți cu puști de sistem Krynka, recruții noștri care au venit în mare parte cu mintenele și sumanele lor țărănești, cutează a păși fără sfială sub bătaia cu mult mai lungă și mai sigură a țevilor Martini minuite de nizami ; fără șovăire, fără de înspăimintare, îndeminatici și inimoși, ca și cînd ar fi vechi oșteni, ei înaintează, se înapoiază în regulă, de pre semnale date, și numai fiorul revărsat în trup de plumbul ucigaș silește pe cîte unul de a-și părăsi cu durere datoriile sale ostășești." Și mai departe, într-un text de tot memorabil, același autor adăuga : „Dar ce să mai spui, domnilor ! Toată oastea stă acum sub ploaia gloanțelor. Uitase toți primejdia și nu mai știau a-și da seama despre dînsa ; li se părea doar sbîrnîit supărător de trîntori șuieratul plumbului ce cădea din toate părțile în jurul lor. Nici mai căta vreunul în sus ca să vază unde are să plesnească șrapnelele fumegoase cu grindină omorătoare și unde se vor sparge obuzurile, făcînd troască în prejurul lor."

De aici înainte ni se pare că orice comentariu este de prisos. Să lăsăm, deci, să vorbească – cel mai bine – mărturiile acestea înseși, glasurile lor fiind chiar glasurile vremii.

„Asaltul de la Griviţa din 30 august 1877". Gravură ● „Primul atac al Griviței" – Desen de Nicolae Grigorescu ● „Trecerea Dunării" – Gravură.

„OAMENII SI-AU FOST UITAT DE SINE"

„In acest moment am putut judeca curajul de care sunt în stare soldații români. Atacînd, ei s-au aruncat înainte cu o irezistibilă furie. Focul turcilor devenea din ce în ce mai intens. Foarte bravi la rîndul lor, aceștia erau urcați pe parapet pentru a trage cu mai multă siguranță. Contraescarpa, de-a lungul părții inferioare, vărsa mii de gloanțe. Ei bine, acești sărmani țărani români, cu mantalele uzate și căciulă împodobită cu pene de curcan, ei, cei luați în derîdere, au probat că știau să moară, dacă nu să învingă, și că în vinele lor curge sîngele vechilor daci. Neînduplecați, în această văgăună a morții, respinși, copleșiți, decimați de focul nimicitor al unui inamic la adăpost, dar fără a da înapoi nici cu o palmă ; fără a șovăi o clipă, înaintînd mereu, revenind neîncetat la șarjă pentru a lăsa în urmă, vai, o lungă brazdă de morți și muribunzi. Au fost isprăvi eroice pe care n-aș putea să le povestesc." (Frederic Kohan Abrest, **Zigzag en Bulgarie**, Paris, 1878).

„Maiorul Giurescu, îndemînd pe soldații săi chiar pe liniile cele mai înaintate ale tiraliorilor, cade, cel dintîi dintre șefi, lovit drept în frunte de un glonț și încunună viața sa de vrednic ostaș cu o moarte de erou.

Călcînd pe urmele lui, maiorul Ienе, nerăbdător de a vedea cu ochii dacă lovesc drept la țintă focurile ce companiile sale îndreptează asupra dușmanilor din dosul unui val de pămînt transformat în pripă de soldații săi, viteazul băcăuan, maiorul Ienе, sare în picioare deasupra parapetului, expunîndu-și nesocotit viața sa. Un sergent, speriat de a sa cutezare, îl trage repede în șanț : dar el se întoarce îndată la postul său de observare unde la un moment dat cade străpuns de-a curmezișul în piept de un glonț ucigător. – „Înainte, copii ! Dați de tot !" șoptește el răsturnat în sînge și proptit de sergentul ce-l susținuse, rostind încă, la ceasul morții, mîndrul viers de răzbunare al strămbunilor noștri." (Al. Odobescu, **Moții și Curcanii, două conferințe ținute la Atheneul din București**, Buc. 1878).

„Cei ce povestesc din văzute despre zilele acelea spun că se răscolise țara întreagă cum se răscolește frunzișul pădurilor cînd bate vîntul, și-ți venea să plîngi de înduioșare cînd vedeai atîta suflet în țăranii noștri. Nu era o bucurie copilărească, în felul bucuriilor care te cuprind fără veste și după scurtă vreme te lasă iarăși cum ai fost. Țara-ntreagă își dase seama destul de bine de drumul anevoios pe care voia să plece, măsurau lungimea drumului și primejdiile lui. Dar era hotărîtă să plece și să lupte cu greutățile, bucurîndu-se că are prilejul să arate lumii cum știe să se lupte.

Întreg neamul nostru a tresărît într-o pornire de mînie și rîdea și chicotia în mînia lui, căci vedea sosită ziua cînd își va răzbuna tot amarul adunat de vreo 400 de ani.

Mai frumoasă dovadă nu se poate găsi în lumea asta decît purtarea dorobanților și călărașilor în zilele de atunci, dovadă de iubire de țară a românilor și de duhul vitejesc al lor." (G. Coșbuc, **Răsboiul nostru pentru neatîrnare. Povestit pe înțelesul tuturor**, București, 1899).

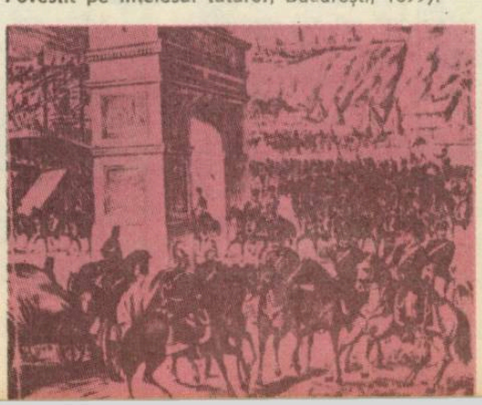

„Era ceva nemaipomenit disciplina și nepăsarea cu care înaintau soldații și ofițerii acestui batalion. Parcă îi văd cu căciulile lor cu pene lungi de curcan. Cu corpul înclinat înainte, cu arma în cumpănire, alergînd spre șanțurile turcești ca un singur om. Nu era unul care să meargă mai încet sau să șovăiască în dreapta sau în stînga, doar acei care cădeau răpuși de gloanțele turcești rămîneau pe loc. Lîngă mine erau ofițeri români, ruși și niște străini, care exclamau și spuneau pe franțuzește : „oh ! bravii soldați ! Așa ceva nu s-a mai văzut !"

Și așa cum alergau, au ajuns la șanțurile turcești și s-au aruncat în ele peste turci fără să le pese că vor fi măcelăriți.

(...) Nu am auzit pe nimeni spunînd că i-a fost frică în acea zi. Ofițerii și soldații răniți sau scăpați declarau că nu simțeau decît dorul de a înainta și, dacă vedeau căzînd cîte unul dintre ei, nici nu le trecea prin gînd că au căzut morți, ci că s-au împiedicat de ceva și așteptau din moment în moment să-i vadă iarăși lîngă ei. Iar dacă alții veneau în locul celor poticniți, le venea să creadă că aceștia trebuie să fie în altă parte.

Nici celor care treceau pe lîngă morți nu le venea să creadă că tovarășii lor nu mai sînt în viață.

Foarte mulți răniți mergeau înainte, fără să știe că sînt răniți și numai cînd vedeau sîngele sau alții observau că sînt plini de sînge, li se părea că îi doare ceva. Am văzut răniți prin corpul cărora au trecut gloanțele fără să le simtă." (Dr. G. Sabin, **Amintiri din războiul independenței**, Editura Minerva, 1912).

DESCHIDERE SPRE INFINIT

Există în imensa literatură de război consacrată acestui eveniment o filă de scrisoare adresată la 14 mai 1877 „Domniei sale Domnului Ministru de Rezbellu, la București" de un tînăr „în etate de 2[illegible] de ani" care respectuos solicita „să binevoiți a mă introduce ca voluntar într-un corp de armată a României... și a-mi trimite ordinul de marș spre a mă duce acolo unde Patria mă cheamă." Cererea sa – unul din cele mai impresionante documente ale timpului – este justificată astfel : „Avînd în vedere căldurosul apel ce face Patria către toți fiii săi spre a-i veni în ajutoriu și a salva-o de amenințarea inamicului secular care o amenință spre a o absorbi cu grovăziile sale rapace ; considerînd că subsemnatul nu poate face alt sacrificiu Patriei sale decît viața sa ; o mai repet încă o dată, că nu am și nu pot face alt sacrificiu Patriei decît viața, unică, care o voi pune cu plăcere pentru salvarea Patriei mele, căci sunt un june orfan, nevoiaș, fără părinți de la etatea de 14 ani, ceea ce e bine constatat că nu am alte sacrificii decît singurul lucru scump ce am pe lume, viața."

Petre Brașoveanu
Fotoreproduceri Paul Filip

Amintiri din primul război mondial

cu ARTUR ION IASCU

S-a născut la 22 decembrie 1900 la Dorohoi, județul Botoșani, într-o familie modestă. La vîrsta de 6 ani se stabilește împreună cu familia la București. Aici urmează clasele primare precum și primele clase gimnaziale la Liceul Sf. Sava. După intrarea României în primul război mondial, în fața pericolului invadării Bucureștiului de către trupele germane este nevoit să-și întrerupă studiile și să se refugieze împreună cu întreaga familie, în septembrie 1916, la Botoșani. Pe parcursul celor doi ani de război (1916—1918) a servit, în calitate de cercetaș voluntar, serviciul sanitar al uneia din unitățile spitalicești ale orașului Botoșani. După demobilizare, în august 1918, se reintoarce în Capitală, continuîndu-și studiile întrerupte, în particular. În perioada interbelică a funcționat alternativ la Ministerul Agriculturii și Institutul Central de Statistică. În paralel a urmat cursuri speciale economico-financiare, statistice și juridice și de pregătire a funcționarilor publici, absolvirea acestuia din urmă fiindu-i echivalată, de către Ministerul Instrucțiunii Publice, cu absolvirea cursurilor universitare.

Artur Ion Iascu în anii primului război mondial, în uniformă de cercetaș voluntar

După 23 August 1944 pînă în 1962, cînd s-a pensionat, a lucrat la Ministerul Agriculturii, Institutul Central de Statistică și în cadrul unei secții de optică a cooperației meșteșugărești, în toate posturile în care a funcționat remarcîndu-se prin inițiative înnoitoare și acțiuni eficiente. În aprilie 1987 a devenit membru al Asociației Oamenilor de Știință din R.S.R. pentru contribuția adusă la definirea rolului muncii în dezvoltarea fiziologică a omului.

— Sînteți, stimate Artur Ion Iascu, unul din puținii combatanți voluntari din primul război mondial aflați încă în viață. Încercați, pentru tînăra generație de azi, o „coborîre în timp", în perioada cînd, adolescent fiind, ați participat, ca cercetaș de război, la prima mare conflagrație mondială a secolului.

— Odată cu decretarea mobilizării generale și intrarea în acțiune a trupelor noastre s-a trecut și la organizarea „cercetașilor de război". Încă de la începutul ostilităților, tinerii cercetași au participat la acțiunile de împotrivire față de armatele dușmane, la lupta pentru realizarea idealului secular al românilor : Marea Unire. La bătălia de la Vadul Jiului, în octombrie 1916, a luat parte și un grup de cercetași din organizația locală ce purta denumirea de „Domnul Tudor". Comandat al acestor copii, dintre care unii nu împliniseră nici 12 ani, nu era alta decît „eroina de la Jii", Ecaterina Teodoroiu. Războiul începuse să facă primele victime. Pentru înzestrarea spitalelor de campanie au fost inițiate colecte publice. Echipe formate din membre ale Crucii Roșii însoțite de cîte doi-trei cercetași colindau casele, strîngînd, pe bază de chitanță, obiectele donate (pături, plăpumi, saltele, perne, așternuturi, pînză, prosoape, lenjerie, tacîmuri etc), care apoi erau predate organizației de Cruce Roșie orășenească. În urma ocupării Munteniei de către inamic, mulți tineri, împreună cu familiile lor, printre care numeroși cercetași, s-au refugiat în Moldova, mai ales la Botoșani. Printre aceștia mă aflam și eu. La Botoșani am fost bine primiți. Ni s-a asigurat masa, cazarea și școlarizarea — eu am urmat clasa a VI-a —, ni s-a completat îmbrăcămintea prin danii, în special din partea elevilor Liceului „Laurian". Regrupați și puși sub comanda profesorului Gh. I. Chelaru ni s-au dat, în calitate de cercetași de război, diverse însărcinări. Unii întîmpinau răniții la gară sau centrele de triaj, ajutîndu-i să coboare din trenuri, alții însoțeau echipele de aprovizionare, erau furieri sau plantoane, majoritatea însă am fost repartizați la unitățile spitalicești ale Botoșanilor. În ceea ce mă privește, am activat în cadrul spitalului de răniți și-apoi de exantematici din localul școlii nr. 3. Acolo, mama mea, Elena Iascu, acorda îngrijire celor loviți de război încă din primele zile ale refugiului moldav, fapt pentru care, de altminteri, a și devenit, ulterior, membră a Societății de Cruce Roșie.

— Cum ați acționat, ca cercetaș sanitar voluntar, la spitalul amintit ?

— Programul era încărcat și începea în zori, la gară, cu primirea primelor contingente de răniți ; cei în stare gravă erau transportați cu birjele rechiziționate, ceilalți se deplasau pe jos. În timp ce medicii, ajutați de surorile de caritate ale Crucii Roșii, acordau primele ajutoare, noi, tinerii cercetași, aveam sarcina de a lua în primire, inventaria, și împacheta hainele și lenjeria răniților, care lua apoi drumul etuvelor de dezinfecție. Munca era grea, nu atît fizic, cît psihic. La vederea zilnică a plăgilor purulente sau deja cangrenate, la auzul vaietelor și gemetelor răniților se adăugau, uneori, protestele acestora față de „deposedarea" radicală de lucrurile personale, înaintea tunderii și îmbăierii. Față de noi, răniții reacționau diferit. Unii se înduioșau compătimindu-ne că am cunoscut, din zorii vieții, necazurile și greutățile. Altora li se părea că de noi, primii ce-i întîmpinaserăm la spital, depindea vindecarea și salvarea vieții lor. După un prînz luat pe fugă, împreună cu mama mea, acasă, în locuința ce ne fusese pusă la dispoziție peste drum de spital, cînd nu veneau noi contingente de răniți completam actele, registrele, foile și inventarele, verificam operațiile de primire, dezinfecție și depozitare sau întocmeam documentele de externare. Seara intram prin saloane înlocuind elevele ce lucrau în timpul zilei. Schimbam compresele și pansamentele, îi spălam și bărbiream pe unii răniți, împărțeam ceaiurile și medicația prescrisă, ascultam relatările faptelor de arme ale răniților. Celor țintuiți la pat le scriam apoi corespondența pe modeste cărți poștale militare. Adeseori ne prindea noaptea alinînd cu cîte o vorbă bună suferințele muribunzilor. În aceste condiții nici nu este de mirare faptul că mulți cercetași din spitalele botoșănene au contractat tifosul exantematic. M-am îmbolnăvit și eu, împreună cu mama mea, dar, din fericire, am scăpat cu viață. Printre miile de cercetași ce au servit ca voluntari în primul război mondial, supraviețuind tifosului exantematic, s-au numărat și cercetașii sanitari Popescu Francisc, Constantin Mărculescu, Raul Vizanti și Gheorghe Marin cărora, după demobilizare, le-au fost acordate ordine și medalii iar în 1935, „Insigna de război a cercetașilor". Au existat însă și sute de cercetași, între care Constantin Hăpăianu, declarat ulterior erou, care au plătit cu viața curajul de a înfrunta boala necruțătoare, vitregiile războiului.

Adrian Pop

Moștenire

Eu nu m-am dus cu rugăminte
Ca să cerșesc vreo izbîndire —
În limba țării mele sfinte
E scris pe tricolor unire.

O mamă am și un părinte,
Copiii mei sînt moștenire —
În limba țării mele sfinte
E scris pe tricolor unire.

Pe-acest pămînt nu au morminte
Cei ce veniră-n cotropire ;
În limba țării mele sfinte
E scris pe tricolor unire.

Nu fac risipă de cuvinte,
Nici nu dau vorbei lustruire :
În limba țării mele sfinte
E scris pe tricolor unire.

Nepoate, să-ți aduci aminte
Și-n sărbători și-n potopire —
În limba țării mele sfinte
E scris pe tricolor unire.

Strămoși cu sîngele fierbinte
Au biruit în viscolire :
În limba țării mele sfinte
E scris pe tricolor unire.

Din veac de veac de dinainte
Uniți în cuget și-n simțire
În limba țării noastre sfinte
Am scris pe tricolor unire.

Toma Michinici

Personalități

ALE ARTEI, ȘTIINȚEI ȘI CULTURII ROMÂNEȘTI

Muzeul de istorie al R.S.R.

TEMATICA TRASEELOR PE CARE VI LE PROPUNEM ARE ÎN VEDERE CUNOAȘTEREA GEOGRAFIEI SPIRITUALE ȘI CULTURALE A PATRIEI. PARCURGÎNDU-LE VĂ VEȚI AFLA ÎN LOCURI DE CARE SE LEAGĂ NUMELE ȘI AMINTIREA FIILOR ACESTUI PĂMÎNT CARE, PRIN OPERA ȘI VIAȚA ÎNCHINATĂ ȚĂRII, AU CONTRIBUIT LA PRESTIGIUL DE CARE SE BUCURĂ AZI ÎN LUME CULTURA ȘI SPIRITUALITATEA ROMÂNEASCĂ.

PRIMUL ITINERARIU începe în București, inima țării, orașul în care Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România păstrează dovezi ale dragostei, înaltei stime și profundei prețuiri de care se bucură în țară și peste hotare președintele României, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, precum și tovarășa academician doctor-inginer Elena Ceaușescu.

Capitala patriei noastre este totodată prin muzeele, numeroasele case memoriale și monumentele sale istorice și de artă, depozitul unor numeroase și extrem de grăitoare mărturii ale forței creatoare a poporului nostru fie că este vorba de creații artistice, tehnico-științifice sau literare, reunindu-se toate acestea într-o imagine revelatoare, a bogăției excepționale în care s-a manifestat prin timp geniul artiștilor și savanților români.

Mai departe, la Ploiești veți întîlni alte asemenea mărturii, între altele, cele legate de viața marelui nostru dramaturg Ion Luca Caragiale, apoi veți poposi, în locuri de care se leagă memoria marelui istoric Nicolae Iorga, savant de renume mondial, patriot ardent, ucis mișelește de legionari.

În continuare, veți trece prin localități în care este evocată personalitatea altor reprezentanți de frunte ai culturii, artei și științei românești printre care Nicolae Grigorescu, Bogdan Petriceicu-Hașdeu, Aurel Vlaicu, I. L. Caragiale, scriitori tîrgovișteni, Gheorghe Petrașcu, reprezentanții familiei Golescu, Liviu Rebreanu, Ion Minulescu, Ion Barbu, George Vâlsan, Sava Henția, Ion Țuculescu, Anton Pann, Nicolae Bălcescu, Nicolae Titulescu și mulți alții.

La Golești veți întîlni, printre altele, mărturii semnificative asupra începuturilor învățămîntului românesc.

În continuarea acestui periplu de suflet, moment de înaltă vibrație patriotică, de puternică mîndrie revoluționară, vă va prilejui popasul în comuna Scornicești. Aici, în casa modestă de la numărul 123, s-a născut la 26 ianuarie 1918 tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, întîiul președinte al Republicii Socialiste România, cel de a cărui gîndire și acțiune cutezătoare se leagă cea mai luminoasă și mai fertilă epocă din întreaga istorie a României, „Epoca Ceaușescu". Străluciț purtător și exponent al voinței noastre de pace, dreptate și neatîrnare, tovarășul Nicolae Ceaușescu este conducătorul de a cărui gîndire și acțiune clarvăzătoare se leagă, de asemenea, avîntul nemaiîntîlnit al științei și culturii românești, închinate nemijlocit omului, bunăstării sale materiale și spirituale.

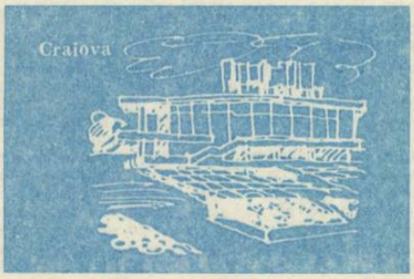

Veți poposi în continuare pe meleagurile Olteniei, la Craiova unde sînt evocate forța și originalitatea artistică și științifică a altor personalități de renume, pentru a încheia acest itinerar prin evocarea marelui sculptor Constantin Brâncuși, cel plecat de la Hobița Gorjului spre a duce semenilor săi mesajul unei arte profund originale, artă purtînd noblețea sufletului său : „e numai bucurie ceea ce vă dau..."

AL DOILEA TRASEU începe de la Iași, „Florența Moldovei", cum bine i-a spus George Călinescu, și vă invită prin locuri ale istoricei urbe în care și-au purtat pașii atîtea generații de mari cărturari, scriitori, poeți, artiști, oameni de știință.

Veți urca apoi spre Botoșani, unde, desigur, veți căuta casa memorială a lui Nicolae Iorga sau chipul dăituit al sensibilului pictor Ștefan Luchian. Periplul va continua la Ipotești unde veți avea bucuria unui popas în atmosfera satului natal al inegalabilului nostru poet care a fost și va rămîne în lirica românească : Mihai Eminescu. Aceleași momente de înălțătoare vibrație a mîndriei patriotice, de tulburătoare popasuri spirituale, vă vor fi prilejuite în continuare, de întîlnirea cu locurile în care s-au născut, au trăit și au creat alte personalități de frunte ale culturii, artei și științei românești a căror existență este astfel intim legată de plaiurile Moldovei. Printre aceste figuri ilustre amintim pe George Enescu, Ciprian Porumbescu, Simion Florea Marian, Nicolae Labiș, Mihail Sadoveanu, Ion Creangă, Calistrat Hogaș, George Bacovia, Lucrețiu Pătrășcanu, Vasile Pârvan, Constantin Tănase, Emil Racoviță ș.a.

Cu toții, aceștia constituie dovezi perene, trainice ale forței de creație spirituală de care se bucură arta, știința și cultura românească.

AL TREILEA TRASEU vă invită pe meleagurile Transilvaniei, străveche parte din trupul și sufletul țării. La Cluj-Napoca — Muzeul de istorie al Transilvaniei și Muzeul de artă, deschid drum către un limbaj spiritual extrem de bogat, de mare tradiție, de puternică forță și originalitate.

Veți poposi apoi pe meleagurile Bistriței de care se leagă definitiv numele lui George Coșbuc și Liviu Rebreanu, apoi la Tîrgu Mureș unde se pot întîlni puternice dovezi ale unității de cuget și simțire care s-a statornicit, inclusiv în domeniul creației artistice și științifice, între români, maghiari, germani și alte naționalități, uniți de un destin istoric comun.

Prin străvechea Sighișoară, veți ajunge în cetatea Brașovului ce păstrează vie memoria unei glorioase tradiții culturale și artistice. Veți trece apoi prin Făgăraș și prin Avrigul lui Gheorghe Lazăr, pentru a poposi la Sibiu, unde alături de renumitele sale muzee puteți vedea case în care au poposit sau au locuit Mihai Eminescu, Alexandru Ioan Cuza, Gheorghe Dima, George Barițiu și alții, precum și clădirea de care se leagă activitatea „Astrei", a gazetelor „Tribuna" și „Transilvania".

După trecerea prin Rășinariul natal al poetului Octavian Goga și prin Mediașul gînditorului progresist Ludwig Stefan Roth, veți ajunge la Blaj și Alba Iulia, adevărate centre de convergență a istoriei și a personalităților care s-au întîlnit aici.

Prin Lancrăm, Sebeș, Aurel Vlaicu, Deva, Șiria, Arad, Oradea și Ciucea evocînd memoria unor personalități ca Lucian Blaga, Sava Henția, Aurel Vlaicu, Dr. Petru Groza, Ion Jalea, Ioan Slavici, Iosif Vulcan, Ady Endre, Octavian Goga și alții, veți întregi această emoționantă incursiune în istoria spiritualității noastre naționale, autentică lecție de patriotism și forță creatoare.

pentru TURISTICE

ITINERARIUL NR. 1

BUCUREȘTI — PLOIEȘTI — VĂLENII DE MUNTE — SLĂNIC — CÎMPINA — I. L. CARAGIALE — TÎRGOVIȘTE — GOLEȘTI — VALEA MARE — PITEȘTI — RÎMNICU VÎLCEA — NICOLAE BĂLCESCU — SLATINA — SCORNICEȘTI — NICOLAE TITULESCU — CRAIOVA — TÎRGU JIU — HOBIȚA — CRAIOVA — ALEXANDRIA — BUCUREȘTI.

BUCUREȘTI

● **Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România, Calea Victoriei nr. 12 : 1) Expoziția „Dovezi ale dragostei, înaltei stime și profundei prețuiri de care se bucură președintele Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu, ale amplelor relații de prietenie și colaborare dintre poporul român și popoarele altor țări" ; 2) Expoziția de istorie. Cuprinde, între altele, numeroase mărturii privitoare la marile personalități ale științei, culturii și artei românești din toate epocile istoriei poporului român.**

● **Muzeul de artă al R.S.R., str. Știrbei Vodă nr. 1. Conține, între altele, o extrem de valoroasă Galerie națională (peste 20 000 de lucrări de pictură și sculptură), cu ample secții de artă românească, veche, modernă și contemporană, precum și secții de artă decorativă (peste 7 000 de piese) și de grafică (peste 40 000 desene, gravuri, afișe, caricaturi). În sălile acestui muzeu sînt prezentate opere ale celor mai de seamă artiști români din trecut și de astăzi.**

● **Muzeul colecțiilor de artă, Calea Victoriei nr. 111, instalat în casa Romanit, reunește opere reprezentative ale unor artiști români și străini, adunate de diferiți colecționari de artă ca : George Oprescu, I. Dona, A. Simu, K. Zambaccian, B. Slătineanu ș.a.**

● **Muzeul de artă „Frederic Storck și Cecilia Cuțescu-Storck", str. Vasile Alecsandri nr. 16, amenajat în locuința soților Storck, sculptor, respectiv, pictoriță.**

● **Muzeul „Theodor Aman" str. C. A. Rosetti nr. 8, adăpostit în locuința pictorului Th. Aman (1831—1891), fondator al Școlii de arte frumoase din București.**

● **Muzeul „Corneliu Medrea", str. General Budișteanu nr. 16. Cuprinde numeroase busturi înfățișînd personalități culturale, precum și o serie de lucrări ale sculptorului Corneliu Medrea (1888—1964).**

● **Muzeul memorial „Pictor Gheorghe Tattarescu" str. Domnița Anastasia nr. 7.**

● **Muzeul Teatrului Național, Bd. Nicolae Bălcescu nr. 2, cuprinzînd numeroase mărturii privitoare la istoria teatrului românesc.**

● **Muzeul tehnic „Prof. ing. Dimitrie Leonida", Parcul Libertății. Prezintă istoricul mecanicii, diferite exponate referitoare la electricitate, magnetism, industriile minieră și petroliegă, telecomunicații, electrotehnică, fizică atomică, transporturi terestre și aeriene, explorarea spațiului cosmic. Sînt reliefate cele mai importante contribuții românești în aceste domenii (precursoare a turbinelor cu apă de tip Pelton ; macazul cu ac și inimă de lemn, creat prin 1600 de minerii români de la minele de aur din Brad, automobilul electric NAG, primul automobil aerodinamic cu motorul plasat la spate al inginerului român A. Persu, machetele avioanelor precursorilor și pionierilor români ai aviației : Traian Vuia, Aurel Vlaicu, Henri Coandă ș.a.).**

● **Muzeul de istorie naturală „Grigore Antipa", Șos. Kiseleff nr. 1. Prezintă evoluția pă-**

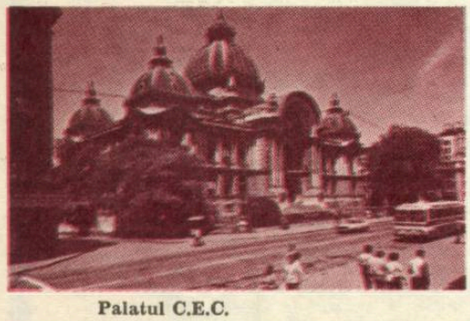

Palatul C.E.C.

mîntului și a viețuitoarelor, fauna globului și a României, precum și relația animal-mediu ambiant. Are un impresionant patrimoniu, ce numără peste 600 000 de piese (colecția de fluturi, peste 80 000 de exemplare, scorpionul din America de Sud, lung de 20 cm, cu mușcătură mortală, șarpele anaconda, care atinge lungimea de 9 m, gazele specifice zonelor Arabiei, colecția de lemurieni ce trăiesc în Madagascar, micuțul porumbel Didus ineptus, ce a trăit acum 200 de ani în insula Mauritius ș.a.)

● **Muzeul literaturii române, str. Fundației nr. 4. Posedă un bogat fond de manuscrise, documente, ediții princeps, publicații literare.**

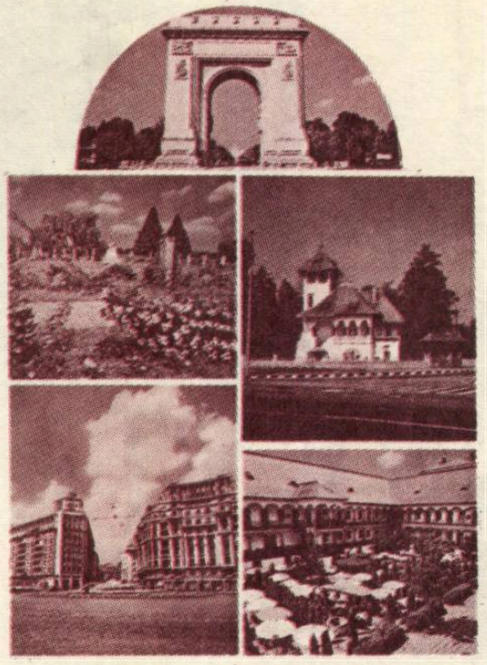

● **Colecția „Severeanu", str. I. C. Frimu nr. 26, prezintă, în principal, un bogat patrimoniu numismatic.**

● **Muzeul memorial „Tudor Arghezi" de la Mărțișor, str. Mărțișor nr. 24. Este organizat în casa în care a locuit marele poet Tudor Arghezi (1880—1967) (tipografia unde au fost tipărite „Biletele de papagal", biroul poetului, manuscrise, piese de corespondență, documente).**

● **Muzeul memorial „George Bacovia" str. George Bacovia nr. 63, aflat în casa în care a locuit poetul (1881—1957), evocă figura și universul artistic al acestuia (biblioteca cu peste 1 000 de volume, manuscrise, documente, colecția de artă plastică, desenele și caricaturile executate de poet, busturile din bronz ale familiei de poeți Bacovia, realizate de Milița Petrașcu, balansoarul, pipa, vioara la care compunea muzică pentru versurile sale).**

● **Muzeul memorial „prof. dr. Victor Babeș", str. Andrei Mureșanu nr. 4, este închinat personalității marelui savant Victor Babeș (1854—1926), specialist în bacteriologie.**

● **Muzeul memorial „C. I. Nottara și C. C. Nottara", Bd. Dacia nr. 51, prezintă activitatea marelui actor C. I. Nottara (1859—1935) și a fiului său, C. C. Nottara (1890—1959), compozitor, dirijor și violonist.**

● **Rondul scriitorilor din Grădina Cișmigiu. Busturile lui Vasile Alecsandri (de Teodor Burcă), Nicolae Bălcescu (de Constantin Baraschi), I. L. Caragiale (de Oscar Spăcthe), George Coșbuc (de Ioan Gr. Popovici), Ion Creangă (de I. Gr. Jiga), Traian Demetrescu (de Filip Ma-**

Politehnica bucureșteană

rin), Mihai Eminescu (de Ion Jalea), Bogdan Petriceicu Hașdeu (de Mihail Onofrei), Ștefan O. Iosif (de Corneliu Medrea), Alexandru Odobescu (de Milița Petrașcu), Alexandru Vlahuță (de Oscar Han), Duiliu Zamfirescu (de Alex. Călinescu).

● **Statuia lui Mihai Eminescu, Grădina Ateneului Român, operă a sculptorului Gheorghe Anghel (1961).**

● **Statuia lui George Enescu, Piața Operei, de sculptorul Ion Jalea (1971).**

● **Statuia dr. Petru Groza, la întretăierea Bd. Dr. Petru Groza cu Bd. Eroilor, opera sculptorului Romul Ladea, a fost dezvelită la 6 martie 1971. Petru Groza este prezentat în picioare, într-o atitudine sugestivă, ca orator.**

● **Statuia generalului medic Carol Davila, Bd. Dr. Petru Groza, și este opera sculptorului Carol Storck. A fost dezvelită la 30 octombrie 1903. Îl reprezintă pe Carol Davila în picioare, în uniformă de general, cu capul descoperit, cu sabia la șoldul sting.**

● **Statuia M. Kogălniceanu, Piața Kogălniceanu, operă a sculptorului Oscar Han. A fost dezvelită în 1936. Turnată în bronz, are o înălțime de 3 m și îl reprezintă pe ilustrul om politic în picioare în ipostaza de orator.**

● **Statuile din Piața Universității, reprezentînd pe : ● Mihai Viteazul, opera sculptorului francez Albert Ernest Carrier Bellense, dezvelită la 8 noiembrie 1878, îl reprezintă pe Mihai Viteazul călare pe un cal avîntat, ținînd în mîna stîngă, ridicată, o secure de luptă ; ● Ion Heliade Rădulescu, opera sculptorului italian Ettore Ferrari, dezvelită în anul 1879 ; îl prezintă pe Ion Heliade Rădulescu în picioare, ținînd în mîna stîngă o carte întredeschisă ● Gheorghe Lazăr, opera sculptorului Ion Georgescu, a fost dezvelită în anul 1885 ; îl prezintă pe Gheorghe Lazăr în picioare, cu pelerina prinsă de umărul drept, ținînd în mînă o carte deschisă ● Spiru Haret, operă a lui Ion Jalea, realizată în 1935 din marmură de Carrara.**

București, Hotelul Intercontinental

● **Bustul Dr. Victor Babeș, Bd. Dr. Petru Groza nr. 8, în grădina Facultății de medicină, realizat din piatră de Cimpulung de către sculptorul Max Kremser.**

● **Monumentul Dinicu Golescu, Bd. Dinicu Golescu, operă a sculptorului W. Hegel.**

● **Bustul prof. dr. Dimitrie Brîndză, aflată în Grădina Botanică, operă a sculptorului Dimitriu-Birlad.**

● **Bustul Dr. Dimitrie Grecescu în Grădina Botanică, a fost ridicat în 1938 din inițiativa naturaliștilor din România și aparține deasemenea sculptorului Dimitriu-Birlad.**

● **Între Șoseaua Kiseleff și Bd. Aviatorilor se întinde Parcul Kiseleff unde se află : ● bustul în piatră, al scriitorului Barbu Ștefănescu-Delavrancea, opera sculptorului Cornel Mendrea ● bustul în bronz al tenorului Nicolae Leonard. Autor : sculptorul Oscar Han (1929).**

PLOIEȘTI

● Muzeul de artă, Bd. Gh. Gheorghiu-Dej nr. 1. Prezintă lucrări ale pictorilor Nicolae Grigorescu, Ștefan Luchian, Theodor Pallady, Corneliu Baba ș.a., sculpturi semnate de Ion Jalea, Dimitrie Paciurea, Ion Vlasiu etc. Astăzi colecția numără peste 1 000 de lucrări de pictură și sculptură.

● Muzeul „Ceasul de-a lungul vremii", str. 6 Martie nr. 1, expune circa 2 000 ceasornice de cele mai diferite tipuri și epoci. Aici se află și ceasurile unor personalități românești, precum: Constantin Brâncoveanu, Alexandru Ioan Cuza, Nicolae Iorga, Theodor Aman, Mihail Sadoveanu ș.a.

● Muzeul republican al petrolului, str. Dr. Bagdasar nr. 10. Înfățișează evoluția sistemelor de extragere și prelucrare a petrolului, precum și a utilajelor folosite.

● Muzeul memorial „Ion Luca Caragiale", str. C. T. Grigorescu nr. 1, adăpostit într-o clădire cunoscută sub numele de casa Dobrescu, monument de arhitectură românească, de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. El cuprinde mobilierul ce a aparținut scriitorului; setul complet al operelor sale, manuscrise, bogata corespondență ș.a.

● Placa memorială I. A. Bassarabescu, str. Ștefan cel Mare nr. 10, evocă personalitatea scriitorului I. A. Bassarabescu (1870—1952).

● Placa memorială C. Dobrogeanu-Gherea (1855—1920) pe fațada Gării de Sud. A fost montată în anul 1971.

● Placa memorială I. D. Negulici, str. Kogălniceanu nr. 1. Evocă personalitatea pictorului I. D. Negulici (1812—1851), participant la revoluția de la 1848. A fost dezvelită la 22 septembrie 1968.

VĂLENII DE MUNTE

● Muzeul memorial „Nicolae Iorga", str. George Enescu nr. 2. Cuprinde mărturii privitoare la viața și opera marelui savant român de reputație mondială Nicolae Iorga (1871—1940). În aceeași localitate a funcționat și Universitatea populară întemeiată și condusă de Nicolae Iorga, în perioada 1908—1914 și 1921—1940.

● Bustul înfățișînd pe Nicolae Iorga în centrul orașului (autor Emil Ruși), la Muzeul memorial (autor Oscar Han) și la liceul din localitate (autor Maria Grigorescu-Vasilovici).

SLĂNIC

● Muzeul sării, expoziție permanentă lîngă salină. În salina veche se află „Sala genezei", care cuprinde o serie de sculpturi în sare realizate de sculptorul Justin Năstase, reprezentînd pe Decebal, Traian, scene de luptă de la începuturile istoriei poporului român. Același artist a lucrat și un bust al poetului Mihai Eminescu. Sculptorului Ion Brezeanu i se datorează o statuie în sare a lui Mihai Viteazul.

● Casa cămărășiei, str. 23 August nr. 19, în care, în secolul al XIX-lea, a funcționat administrația salinei, adăpostește o expoziție de artă plastică modernă.

CÎMPINA

● Muzeul memorial „Nicolae Grigorescu", str. 23 August nr. 166, este organizat în casa marelui pictor român Nicolae Grigorescu (1838—1907). Cuprinde piese de mobilier și obiecte personale ale pictorului, precum și o serie de lucrări ale sale, între care ultima pînză, rămasă neterminată. În curte se află un bust al pictorului.

● Castelul lui Bogdan Petriceicu-Hașdeu, str. 23 August nr. 109, a fost construită de marele cărturar (1836—1907) între anii 1893—1896 în amintirea fiicei sale, Iulia, stinsă prematur din viață.

● Statuia lui Aurel Vlaicu, str. 23 August, operă a sculptoriței Doina Lie, evocă pe marele inventator român, unul dintre pionierii aviației românești și mondiale. Sculptura, care a fost inaugurată în 1968, îl înfățișează pe Aurel Vlaicu într-o postură simbolică, o adevărată metaforă a zborului cu poziția corpului dreaptă și suplă, cu mîinile lipite strîns de corp, capul ușor dat pe spate, încununat de ochelarii de aviator.

BĂNEȘTI

● Monumentul lui Aurel Vlaicu (1882—1913) a fost înălțat pe locul unde acest pionier al aviației române și-a găsit moartea, într-o încercare de a trece Carpații cu avionul construit de el. Monumentul este un obelisc rotunjit în partea superioară, în vîrf, un vultur cu aripile întinse gata să-și ia zborul.

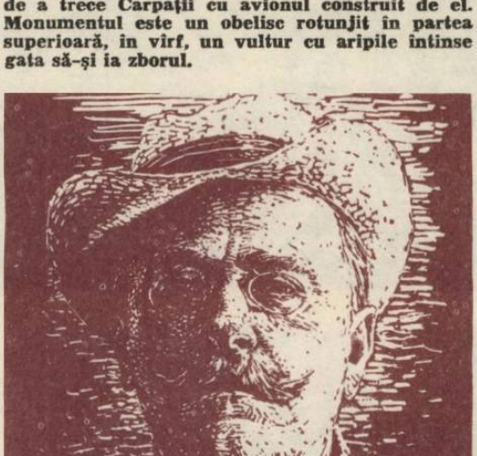

I. L. CARAGIALE

● Expoziție permanentă dedicată marelui scriitor Ion Luca Caragiale (1852—1912), originar din această localitate. Sînt expuse fotografii: Caragiale la diferite vîrste, familia (părinți și unchi), prieteni (Vlahuță, Delavrancea, Coșbuc), actori mari (Iancu Brezeanu, Marcel Anghelescu, Elvira Godeanu), aspecte din piesele: „O noapte furtunoasă", „Năpasta", „O scrisoare pierdută".

TÎRGOVIȘTE

● Muzeul scriitorilor tîrgovișteni, str. Justiției nr. 3, amenajat în fosta casă a scriitorului Ioan Al. Brătescu-Voinești (1868—1946), evocă personalitatea și opera unor scriitori originari din județul Dîmbovița: poeții Văcărești (Ienăchiță, Alecu, Nicolae, Iancu și Elena), Vasile Cârlova, Grigore Alexandrescu, Ion Heliade Rădulescu, Ion Luca Caragiale, Raicu Ionescu-Rion, I. C. Vissarion etc.

● Casa-atelier „Gheorghe Petrașcu", str. Narciselor nr. 24, amenajată în fosta locuință a pictorului Gh. Petrașcu (1872—1949), prezintă lucrări de pictură și grafică.

● Aleea poeților tîrgovișteni, din Parcul Libertății, aflat între Piața Republicii și str. 23 August. Aici se află busturile lui Ienăchiță Văcărescu, Ion Heliade Rădulescu, Vasile Cârlova, Grigore Alexandrescu.

Gheorghe Petrașcu: „Casă la țară"

● Muzeul tiparului și al cărții românești, str. Justiției nr. 5, prezintă tipărituri realizate de Mărcuș Coresi, Antim Ivireanu ș.a. în vremea unor domnitori, precum Matei Basarab, Vasile Lupu, Șerban Cantacuzino, Constantin Brâncoveanu etc. Sînt expuse diferite documente și obiecte ilustrînd evoluția activității tipografice pe teritoriul țării noastre. Vizitatorii pot admira un act ce poartă semnătura autografă a lui Mihai Viteazul, Evanghelia învățătoare (1642), Îndreptarea legii (1652), prese, instrumente tipografice, litere și ornamente, din bronz, călimări de purtat la brîu, colecție de xilogravuri, picturi cu foiță de aur și miniaturi imprimate în diferite etape.

GOLEȘTI

● Complexul muzeal Goleşti. Cuprinde, între altele, ca element central, conacul familiei Golescu în care se află o secție memorială ce prezintă mărturii privitoare la activitatea unor cărturari și patrioți marcanți ce au aparținut acestei familii, între care: Iordache (c. 1768—1848), sprijinitor al dezvoltării învățămîntului în limba română; Dinicu (1777—1830), spirit iluminist, unul dintre fondatorii Societății literare române (1827); cei patru fii ai lui Dinicu Golescu, toți participanți activi la revoluția de la 1848 și susținători ai Unirii principatelor de la 1859.

În incintă se află și clădirea în care Dinicu Golescu a deschis, în 1826, „Școala slobodă sătească". Aici a fost amenajată o expoziție care prezintă începuturile învățămîntului național în Țara Românească. Sînt expuse manuale folosite de primele școli în limba română din Țara Românească, precum și ediții princeps ale scrierilor lui Dinicu Golescu, Iordache Golescu și Florian Aaron.

VALEA MARE-PODGORIA

● Casa memorială „Liviu Rebreanu" (1885—1944). Cuprinde mobilier, obiecte personale, manuscrise și ediții ale operelor marelui romancier Liviu Rebreanu care a scris aici romanele „Răscoala" și „Amîndoi"; s-a stins din viață în această casă la 1.IX.1944.

PITEȘTI

● Galeria de artă, Bd. Republicii nr. 33. Cuprinde lucrări ale unor artiști plastici români din secolele XIX și XX, printre care Sava Henția, Jean Al. Steriadi, Henri Catargi, Ion Țuculescu, Rudolf Schweitzer-Cumpăna.

● Liceul „Nicolae Bălcescu", str. Horea, Cloșca și Crișan. Înființat în 1898, a avut printre elevi personalități de frunte ale culturii și științei românești, printre care poetul și matematicianul Ion Barbu, poetul Ion Minulescu, geograful George Vîlsan, publicistul Tudor Teodorescu-Braniște, criticul literar Vladimir Streinu etc.

● Statuia lui Nicolae Bălcescu, str. Victoriei, operă a sculptorului Constantin Baraschi, ridicată în 1969. Redat într-o atitudine demnă, chipul lui Nicolae Bălcescu degajă seninătate. O mantie largă, în falduri bogate, îi acoperă trupul.

RÎMNICU VÎLCEA

● Casa memorială „Anton Pann", str. Știrbei Vodă nr. 18, aici a locuit Anton Pann (1794—1954) care a fost profesor de muzică și care a înființat, în 1843, o tipografie. Casa-muzeu prezintă interiorul unui modest salon de provincie, veșminte și obiecte, mobilier de epocă, portrete și documente, lucrări muzicale, culegeri de folclor, poezii și povestiri (Noul Erotocrit, Fabule și istorioare, Povestea vorbei).

● Muzeul de artă, unde sînt expuse sau depozitate 2 712 lucrări de pictură, sculptură și grafică. Lucrările au ca autori pe Nicolae Grigorescu, Theodor Pallady, Gheorghe Petrașcu, Nicolae Tonitza, Sabin Bălașa, Horia Bernea, Oscar Han ș.a.

● Statuia lui Mircea cel Mare, aflată în parcul din centrul localității, este opera sculptorului Ion Irimescu. A fost dezvelită în anul 1966. Mircea cel Mare este redat în picioare, cu coroana voevodală pe cap, avînd mîna stîngă pe garda spadei.

PATRIMONIUL CULTURAL NAȚIONAL

NICOLAE BĂLCESCU

● Muzeul memorial „Nicolae Bălcescu" evocă personalitatea marelui cărturar și patriot revoluționar, originar din această localitate. Colecțiile muzeului (memorială, artă plastică și decorativă, documente) numără peste 12 500 bunuri culturale și de patrimoniu (portretul lui Nicolae Bălcescu de Gheorghe Tattarescu, biblioteca, covoare oltenești, ceramică, piese de mobilier vechi).

SCORNICEȘTI

● Casa de la numărul 123. Aici s-a născut, la 26 ianuarie 1918, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România.

● Muzeul localității, organizat în clădirea vechii școli, prezintă, printre altele, mărturii ale activității revoluționare a tovarășului Nicolae Ceaușescu, ilustru fiu al comunei. Într-una din săli este reconstituită clasa în care a învățat, copil fiind, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

NICOLAE TITULESCU

● Casa în care s-a născut Nicolae Titulescu (1882—1941) eminent diplomat român.

CRAIOVA

● Muzeul Olteniei — secția de istorie, str. Maxim Gorki nr. 44, cuprinde, între altele, unele mărturii privitoare la o serie de personalități ale vieții culturale, artistice și științifice de pe teritoriul Olteniei sau originare de pe aceste meleaguri.

● Muzeul de artă, Calea Unirii nr. 15, organizat în palatul Jean Mihail. Între secțiile sale figurează o galerie de artă românească, cu opere semnate de Theodor Aman, Nicolae Grigorescu, Gheorghe Petrașcu, Theodor Pallady, Ștefan Luchian, Nicolae Tonitza, Gheorghe Anghel ș.a., precum și o colecție Brâncuși, cu opere din tinerețe ale marelui sculptor.

● Secția „Colecții" a Muzeului de artă, Calea Unirii nr. 10, inaugurată în 1979, cuprinde pictură și grafică de Ion Țuculescu, Theodor Aman, Eustațiu Stoenescu, Henri Catargi, D. Stoica ș.a.

● Casa memorială „Traian Demetrescu", str. Silozului nr. 13, păstrează obiecte personale, manuscrise, cărți ce au aparținut poetului Traian Demetrescu (1866—1896), membru al conducerii Clubului muncitoresc din Craiova.

● Expoziția memorială „Elena Farago", str. Mihail Kogălniceanu nr. 9, cuprinde mărturii asupra creației literare a poetei Elena Farago (1878—1954).

● Clădirea liceului „Nicolae Bălcescu", str. Ioan Maiorescu nr. 6, prin care se continuă tradiția Școlii Naționale, fondată în 1826. Acest liceu a avut printre dascălii și elevii săi, personalități de mare reputație ale culturii și științei românești, precum Florian Aaron, Constantin Lecca, Ioan Maiorescu, Theodor Aman, Alexandru Macedonski, Nicolae Titulescu, Nicolae Coculescu, Gheorghe Țițeica, Ludovic Mrazec, Sabba Ștefănescu ș.a.

● Teatrul Național, str. Alexandru Ioan Cuza nr. 11, instituție de tradiție, fondată la 1854, pe a cărei scenă s-au perindat mari talente ale teatrului românesc, precum Costache Caragiale, Aristizza Romanescu, Agatha Bârsescu, Constantin Mihăileanu ș.a.

În centrul municipiului Craiova

„Peisaj la Scorniceşti" — tablou de Viorel Mărginean

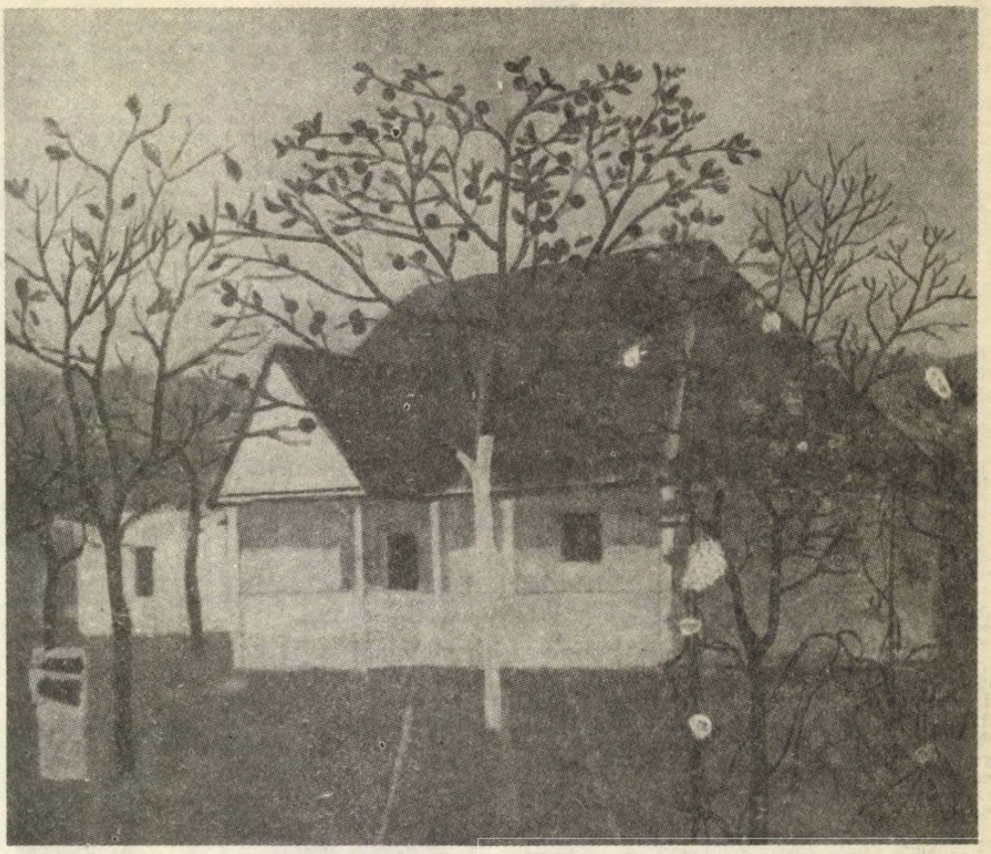

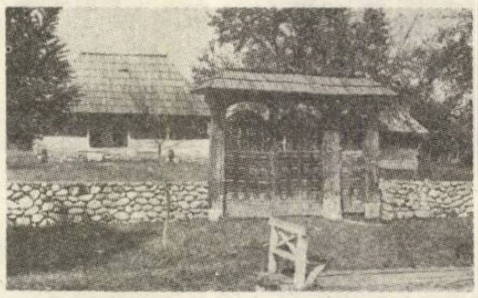

Casa memorială Brâncuși de la Hobița, Gorj

TÎRGU JIU

● Complexul sculptural dedicat eroilor din primul război mondial este alcătuit din cinci lucrări; creații din anii de maturitate ai ilustrului sculptor român Constantin Brâncuși. A fost realizat în anii 1937—1938. Cele cinci elemente componente ale complexului sînt: Masa eroilor (Masa tăcerii sau Masa dacică), înconjurată de 12 scaune, de forma unei clepsidre, alcătuite din două semisfere suprapuse; Aleea scaunelor, se compune din două șiruri a cîte trei scaune; Arcul de triumf sau Poarta sărutului, înalt de 5,30 m și lung de 6,60; Coloana recunoștinței fără sfîrșit (Coloana infinitului sau Monumentul eroilor), înaltă de 29,33 m și se compune din 15 prisme romboidale de secțiune pătrată (la extremități — trunchiuri de piramidă pătrată); Masa festivă, avînd de jur-împrejur 6 scaune.

● Muzeul județean, str. Griviței nr. 8, posedă secții de istorie și de artă plastică românească contemporană.

● Casa „Gănescu", str. Traian, monument de arhitectură din sec. XVIII. Aici a locuit sculptorul Constantin Brâncuși în anii 1937—1938, cînd a lucrat la ansamblul sculptural din cele două parcuri ale orașului.

● Bustul lui Constantin Brâncuși, str. Traian, amplasat în fața Casei de Cultură, este opera sculptorului Ion Irimescu.

HOBIȚA

● Casa memorială „Constantin Brâncuși", monument de arhitectură, a fost inaugurată ca muzeu în 1971, în localitatea natală a marelui sculptor. Adăpostește obiecte din gospodăria părinților artistului. Locul în care s-a aflat casa în care s-a născut Constantin Brâncuși e menționat printr-o placă memorială fixată într-un bloc de calcar.

ITINERARIUL NR. 2

IAȘI — BOTOȘANI — SUCEAVA — FĂLTICENI — TÎRGU NEAMȚ — PIATRA NEAMȚ — BACĂU — BÎRLAD — VASLUI — IAȘI.

IAȘI

● Palatul Culturii, str. Palatului nr. 1, adăpostește o serie de muzee între care: Muzeul de istorie al Moldovei — cuprinzînd, între altele, mărturii privitoare la numeroase personalități ale vieții culturale, artistice și științifice românești, Muzeul de artă — posedînd, printre altele, o bogată colecție de opere de artă românească din secolul al XVIII-lea pînă astăzi; Muzeul politehnic — cuprinzînd realizări și invenții ale unor oameni de știință din Moldova, o secție care prezintă evoluția tehnicii energetice. Există și o colecție unică de aparate pentru înregistrarea și redarea sunetului (harpă eoliană, vielă, un fel de violă semiautomată, carilonul, o grupare de clopote cu dimensiuni diferite, Orga Barbarie, din sec. XVIII, țambalul mecanic, aristonul, un fel de acordeon mecanic, pianele mecanice, fonograf, gramofon, magnetofon).

● Muzeul de literatură a Moldovei, str. I. C. Frimu nr. 4, organizat în casa unuia dintre fondatorii Junimii, Vasile Pogor. Adăpostește documente referitoare la literatura modernă și contemporană.

● Casa „Dosoftei", str. A. Panu nr. 69, monument de arhitectură din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, a adăpostit tipografia. La loc de frunte se află cel mai vechi manuscris românesc datat; copia Letopisețului Țării Moldovei, realizată în sec. al XVII-lea, după originalul scris de Grigore Ureche; Psaltirea de-n-țăles, în 1681.

● Muzeul Teatrului Național, str. Vasile Alecsandri nr. 5, adăpostit în casa Vasile Alecsandri, prezintă istoria teatrului local din Evul mediu pînă în prezent. Cea mai mare parte a obiectelor expuse sînt unicat — vechi manuscrise și tipărituri ale pieselor Mirtil și Chloe (1850), Baba Hîrca (1851), Teatru de Vasile Alecsandri, documente ce poartă semnături autografe aparținînd lui I. L. Caragiale, Mihail Sadoveanu, B. P. Hasdeu, evantaiele cîntărețelor Hariclea Darclée, coroana omagială a lui C. I. Nottara ș.a.

● Teatrul Național, str. 9 Mai nr. 18, construit între 1894—1896 de arhitecții Felner și Helmer, a adăpostit, de-a lungul anilor, spectacole în care au fost prezente mari personalități ale artei interpretative românești. În fața teatrului se află statuia ce evocă pe marele poet, prozator, dramaturg și diplomat Vasile Alecsandri (1821—1890), operă a sculptorului W. Hegel.

● Muzeul de istorie naturală, str. G. Dimitrov nr. 72, este unul dintre cele mai vechi muzee de acest fel din țară. Posedă colecții de faună din România și din diferite părți ale lumii, de floră, geologie și mineralogie. Conservă un patrimoniu de peste 50 000 piese.

● Bojdeuca lui Ion Creangă, str. Simion Bărnuțiu nr. 4, evocă perioada 1872—1889, în care a locuit aici marele povestitor moldovean. În curte lîngă casă se află bustul din piatră al scriitorului, dăltuit de Iftimie Bîrlădeanu.

● Vila „Sonet", str. Rece nr. 5, în care a locuit poetul Mihai Codreanu (1876—1957). În vilă se păstrează, așezate la locul lor, obiectele ce au aparținut poetului, precum și ordinele sau medaliile primite de acesta pentru activitatea sa literară.

● Casa memorială „Otilia Cazimir" str. Bucșinescu nr. 3, cuprinzînd mărturii referitoare la activitatea poetei (1894—1967).

● Casa memorială „Mihail Kogălniceanu", str. Mihail Kogălniceanu nr. 11, cu numeroase mărturii asupra activității marelui istoric, scriitor, ziarist, om politic și academician (1817—1891).

● Numeroase monumente, statui, busturi de pe străzile orașului evocă momente istorice și personalități ale vieții politice și cultural-artistice a căror viață și activitate se leagă de Moldova și de Iași. Dintre acestea amintim : ● Monumentul Independenței, de Gheorghe și Gabriela Adoc. A fost dezvelit la 15 septembrie 1980. Este compus dintr-un piedestal masiv și o statuie impozantă ce atinge 11 m înălțime. Statuia reprezintă o frumoasă femeie, cu chip solar, destins, optimist care întruchipează Patria ; ● statui ale domnitorilor Moldovei și ale altor personalități printre care Ștefan cel Mare, Dragoș-Vodă, Alexandru cel Bun, Vasile Lupu, Dimitrie Bolintineanu, Alexandru Ioan Cuza, opere, în ordine, ale sculptorilor : Em. Fremiet, I. Iordăchescu, I. Jalea, M. Onofrei, Dimitriu-Bîrlad, R. Romanelli ● statuia lui Miron Costin, de W. Hegel ● statuia lui Gh. Asachi, de I. Georgescu ● statuia lui M. Kogălniceanu, de R. Romanelli ● statuia lui A. D. Xenopol, de C. Baraschi ● statuia lui Mihai Eminescu, de Schmidt-Faur.

● Teiul lui Eminescu din parcul Copou, Calea 23 August, evocă perioada ieșeană de viață și creație a marelui poet Mihai Eminescu (1850—1889).

● Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Calea 23 August, instituție de învățămînt superior de mare tradiție și prestigiu, înființată, ca și Universitatea din București, în vremea domniei lui Alexandru Ioan Cuza.

BOTOȘANI

● Casa memorială „Nicolae Iorga", str. Nicolae Iorga nr. 14, recreează atmosfera copilăriei ilustrului savant român Nicolae Iorga (1871—1940). Sînt expuse, totodată, documente, fotografii cu imagini ale copilăriei și adolescenței, ediții princeps ale operelor marelui istoric, numere de reviste pe care le-a îndrumat ; valoroasă este cartea scrisă în 1856 de Manolache Drăghici, strămoș al lui Iorga și ultimul cronicar moldovean : Istoria Moldovei pe timp de 500 ani.

● Liceul „August Treboniu Laurian". Aici au învățat : filologul și lingvistul Ovid Densușianu, publicistul și poetul Ion Păun Pincio, naturalistul Emanoil Teodorescu, istoricul Nicolae Iorga.

● Bustul poetului Mihai Eminescu, în Parcul Mihai Eminescu, Bd. V. I. Lenin, operă a sculptorului Ion Georgescu.

● Statuia pictorului Ștefan Luchian, în parcul de pe str. Cuza Vodă.

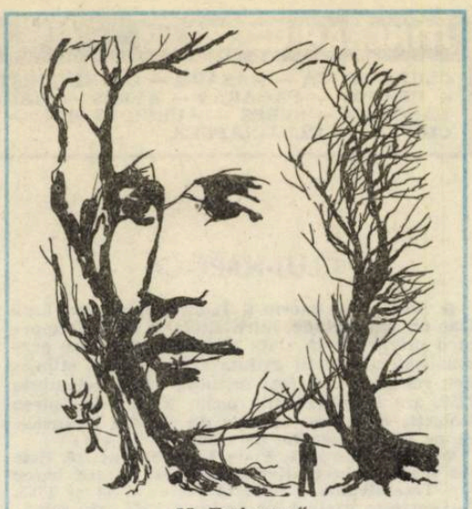

„M. Eminescu"
desen de Mihaela Negru

IPOTEȘTI

● Muzeul memorial „Mihai Eminescu", organizat în satul natal al genialului poet (1850—1889). Aici se găsesc obiecte, scrisori, fotografii de familie care evocă copilăria și adolescența poetului. În apropierea casei se află bustul lui Mihai Eminescu, operă a sculptorului Constantin Baraschi.

DOROHOI

● Muzeul memorial „George Enescu" str. Republicii nr. 81, amenajat în casa în care a trăit renumitul muzician.

Sînt prezentate obiecte care au aparținut compozitorului : un pian, mai multe viori, un pupitru, un dulap și o masă de lucru, toc și peniță. În fața muzeului, un bust al lui George Enescu, opera lui Constantin Dămăceanu.

● Bustul lui Mihail Kogălniceanu, str. Alexandru Ioan Cuza, de W. Hegel. A fost dezvelit la 2 iunie 1913. Chipul lui Mihail Kogălniceanu, realizat în maniera clasică, turnat în bronz, are înălțimea de 0,80 m.

GEORGE ENESCU

● Casa memorială „George Enescu", în care s-a născut marele muzician. Sînt expuse piese de mobilier, obiecte personale, fotografii de familie ș.a. În fața casei se află un bust al muzicianului realizat de sculptorul Gheorghe Anghel.

SUCEAVA

● Cetatea de scaun a Sucevei, str. Cetății și str. Parcului, construită în vremea domnitorului Petru I Mușat (1374—1391) și Ștefan cel Mare (1457—1504).

● Fondul memorial documentar „Simeon Florea Marian", aleea S. Fl. Marian nr. 4, cuprinde obiecte personale, biblioteca cu 8 000 de volume și manuscrise ale folcloristului I. Fl. Marian (1847—1907). Dintre lucrările lui reținem „Nunta la români", „Nașterea la români" „Sărbătorile la români" ș.a.

CIPRIAN PORUMBESCU

● Casa memorială și muzeul „Ciprian Porumbescu" (1853—1883). Cuprinde partituri, instrumente — pian și violoncel — scrieri personale, lucrări tipărite ș.a. referitoare la creația compozitorului Ciprian Porumbescu.

Suceava. Statuia lui Ciprian Porumbescu

FĂLTICENI

● Galeria oamenilor de seamă, str. Sucevei nr. 91. Prezintă mărturii referitoare la viața și activitatea a peste 40 de personalități culturale, științifice care s-au născut sau au trăit și creat aici.

● Colecția de artă „Ion Irimescu", str. 23 August nr. 2, cuprinde sculpturi și desene ale sculptorului Ion Irimescu.

● Casa în care a locuit povestitorul Ion Creangă, pe cînd urma școala de catiheți, str. Ion Creangă nr. 36.

● Casa „Sadoveanu", str. Ion Creangă nr. 68, avînd alături marea grădină evocată în Dumbrava minunată.

● Casa „Gane", str. Republicii nr. 241, ridicată de căminarul Matei Gane, tatăl nuvelistului Nicu Gane.

MĂLINI

● Casa în care s-a născut și a copilărit poetul Nicolae Labiș (1935—1956). Adăpostește obiecte ce au aparținut poetului și familiei sale.

VÎNĂTORI NEAMȚ

● Muzeul memorial „Mihail Sadoveanu", amenajat în casa unde obișnuia să vină marele prozator și unde a scris multe dintre paginile sale memorabile. Se păstrează manuscrise, obiecte personale, unelte de pescuit, trofee cinegetice (mobilă specifică, scrinuri, bustul în bronz, opera sculptorului Vlasiu, pianul etc.

TÎRGU NEAMȚ

● Muzeul memorial „Ion Creangă", str. Ion Creangă nr. 2, amenajat în casa din cartierul Humulești în care s-a născut și a copilărit marele povestitor Ion Creangă (1837—1889).

PIATRA NEAMȚ

● Muzeul memorial „Calistrat Hogaș", str. Calistrat Hogaș nr. 1. Sînt expuse cărți, manuscrise și diferite obiecte personale ce au aparținut scriitorului Calistrat Hogaș (1847—1918).

● Statuia lui Ștefan cel Mare, Piața Libertății, sculptură de Oscar Han.

● Muzeul de artă, Piața Libertății nr. 1, posedă lucrări reprezentative ale unor artiști care, prin obîrșie sau prin activitatea lor, sînt legați de meleagurile Neamțului.

● Statuia lui Mihail Kogălniceanu, Piața Kogălniceanu, de W. Hegel.

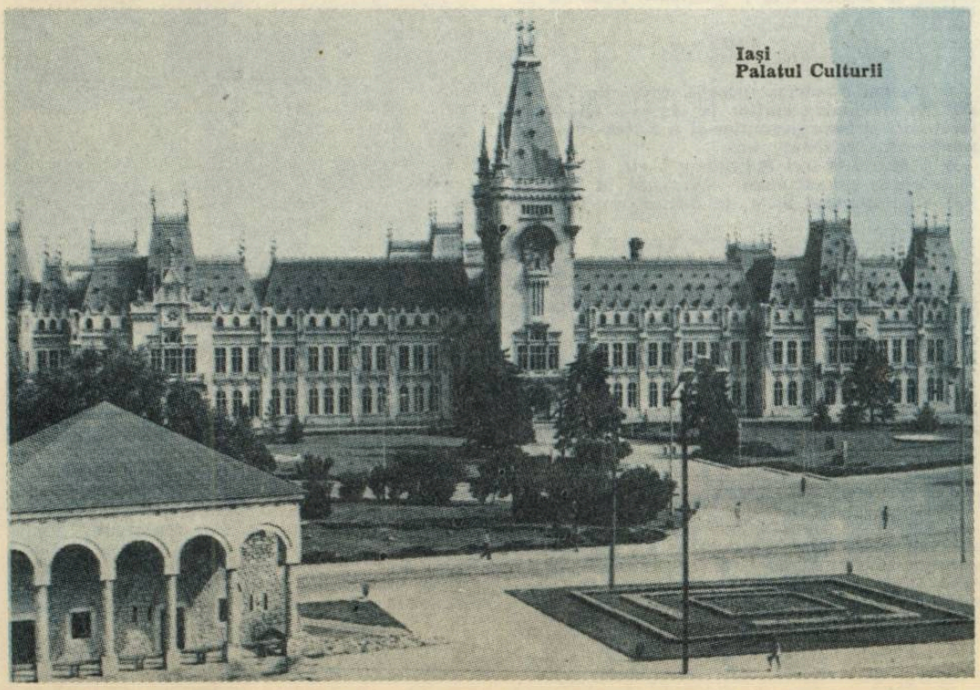

Iași
Palatul Culturii

BACĂU

● Muzeul județean de istorie și artă, str. Karl Marx nr. 23. Secția de artă cuprinde o serie de pinze și sculpturi semnate de reprezentanți de seamă ai școlii românești ca : Theodor Aman, Nicolae Grigorescu, Ioan Andreescu, Ștefan Luchian, Theodor Pallady, Gheorghe Petrașcu, Francisc Șirato, Nicolae Tonitza, Corneliu Baba ș.a. (pictură) și Fr. Storck, Dimitrie Paciurea, Gheorghe Anghel (sculptură).

● Casa memorială „George Bacovia", str. George Bacovia nr. 13, cu obiecte personale, documente, fotografii, manuscrise ale poetului (1881—1957).

◐ Casa memorială „Lucrețiu Pătrășcanu", str. Cuza Vodă nr. 5, cuprinde documente, fotografii, obiecte personale ale militantului comunist și patriot Lucrețiu Pătrășcanu.

● Casa memorială „Nicu Enea", str. Nuferilor nr. 31. Prezintă lucrări din diferite etape de creație a pictorului (1897—1960).

● Statuia lui George Bacovia. Bd. 6 Martie, operă a sculptorului C. Popovici, realizată în 1971.

◐ Busturile lui Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Ion Creangă, Lucrețiu Pătrășcanu.

„George Enescu" — sculptură de C. Baraschi

TESCANI

◐ Expoziție memorială „George Enescu", amenajată în conacul în care marele muzician a compus unele dintre operele sale.

BÎRLAD

◐ Muzeul „Vasile Pârvan", str. Sterian Dumbravă nr. 1, care cuprinde, între altele, și o secție de artă.

● Muzeul memorial „Gheorghe Gheorghiu-Dej" str. Trotuș nr. 52, amenajat în casa natală a militantului comunist (1901—1965).

● Teatrul „Victor Ion Popa", ce poartă numele cunoscutului dramaturg, ce s-a născut în acest oraș.

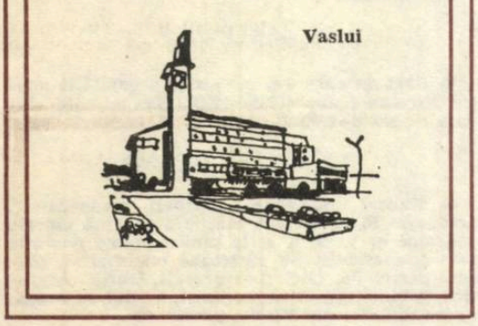

VASLUI

● Muzeul județean Vaslui, Piața Independenței nr. 1, secția Constantin Tănase, dedicată marelui comic, originar din acest oraș.

● Bustul lui Constantin Tănase.

◐ Statuia lui Ștefan cel Mare, str. Ștefan cel Mare, operă a sculptorului Iftimie Bîrleanu, a fost dezvelită la 20 decembrie 1972. Ștefan cel Mare este prezentat în picioare, cu coroana voievodală pe cap, ținînd într-o mînă spada, iar în cealaltă un hrisov.

◐ Bustul monumental al lui Alecu Russo, creat de sculptorul Dan Covătaru, a fost dezvelit în 1973.

EMIL RACOVIȚĂ

◐ Casa memorială „Emil Racoviță", savant român, întemeietorul biospeologiei și explorator român la Polul Sud.

ITINERARIUL NR. 3

CLUJ-NAPOCA — NĂSĂUD — COȘBUC BISTRIȚA — TÎRGU MUREȘ — SIGHIȘOARA — BRAȘOV — FĂGĂRAȘ — AVRIG — SIBIU — MEDIAȘ — BLAJ — ALBA-IULIA — LANCRĂM — SEBEȘ — AUREL VLAICU — DEVA — SIRIA — ARAD — ORADEA — CIUCEA — CLUJ-NAPOCA.

CLUJ-NAPOCA

● Muzeul de istorie a Transilvaniei, str. Emil Isac nr. 2, cuprinde, între altele, o serie de mărturii privitoare la viața și activitatea unor personalități ale vieții culturale, artistice și științifice românești. A fost înființat la 23 noiembrie 1859, are în patrimoniu peste 100 000 de piese (colecție de arme, colecție de pictură țărănească pe sticlă, colecție de carte veche etc.)

◐ Muzeul de artă, Piața Libertății nr. 30. Este cea mai reprezentativă construcție în stil baroc din Transilvania, ridicată între 1774 și 1785. Adăpostește peste 4 000 de lucrări de artă românească și străină, operele unor cunoscuți pictori ca : Ioan Andreescu, Nicolae Tonitza, Gheorghe Petrașcu, Ion Țuculescu, precum și ale unor sculptori ca : Dimitrie Paciurea, Ion Jalea, Romulus Ladea etc. Muzeul dispune de o colecție de artă decorativă (argintărie, covoare orientale, mobilă de epocă), lucrări de grafică contemporană românească și străină.

● Muzeul memorial „Emil Isac" ; în această casă a trăit poetul și luptătorul Emil Isac (1886—1954) ; muzeul prezintă vizitatorilor documente, fotografii, manuscrise și scrisori legate de viața și activitatea poetului.

◐ Institutul de speologie „Emil Racoviță", filiala Cluj-Napoca, și Muzeul zoologic, str. Clinicilor, amintind personalitatea marelui savant naturalist român Emil Racoviță, întemeietor al biospeologiei. Muzeul cuprinde peste 140 000 piese, printre care cea mai valoroasă colecție de ortoptere din țara noastră.

● Grădina botanică a fost înființată în 1920, se întinde pe o suprafață de 14 ha. În incinta Grădinii se află Muzeul botanic care cuprinde cel mai mare ierbar din țară, printre care și două ierbare — Baumgartner și Porcius — de mare valoare documentar-istorică.

● Grupul statuar „Școala Ardeleană", str. Mihail Kogălniceanu, operă a sculptorului Romulus Ladea, înfățișează pe Samuel Micu, Gheorghe Șincai și Petru Maior, trei reprezentanți de frunte ai mișcării ideologice și culturale inițiată de intelectualitatea românească din Transilvania. Cei trei ilustri reprezentanți ai „Școlii Ardelene" au alcătuit „Supplex Libellus Valachroum", document în care pe bază de argumente istorice, demografice, filologice și de altă natură au militat pentru egalitatea în drepturi a românilor transilvăneni, care au alcătuit întotdeauna imensa majoritate a populației din Ardeal, cu ungurii, sașii și secuii.

◐ Grupul statuar „Horea, Cloșca și Crișan", str. Josza Bela, operă a sculptorului Ion Vlasiu. A fost dezvelit în anul 1974.

◐ Statuia ecvestră a lui Mihai Viteazul, Piața Mihai Viteazul, operă a sculptorului Marius Butunoiu. A fost dezvelită la 17 decembrie 1976. Voievodul este prezentat într-o atitudine croică : călare pe un cal bine strunit, scrutînd zarea cu ochii pătrunzători, cu mîna stîngă sprijinită de sabia prinsă la șold.

● Teatrul Național și Opera Română, monumente de arhitectură, prestigioase instituții de cultură.

DEJ

● Muzeul municipal posedă un prețios material documentar referitor la trecutul istoric al localității și împrejurimilor și o colecție de artă românească contemporană.

◐ Liceul „Andrei Mureșeanu", str. 1 Mai nr. 10, edificiu monumental, construit în 1899. A fost un important focar de cultură românească.

GEORGE COȘBUC

◐ Muzeul memorial „George Coșbuc", organizat în casa natală a poetului George Coșbuc (1866—1918). A luat ființă în anul 1922, fiind unul dintre primele muzee memoriale din țară (pupitrul și scaunul școlar folosite de George Coșbuc, exemplare din revista „Virtus Romana", unde a debutat, elev fiind, poetul, manuscrise originale, fotografii, lucrări de artă). În curtea casei se află un bust al poetului, operă a sculptorului Corneliu Medrea.

NĂSĂUD

◐ Liceul „George Coșbuc" a fost construit între anii 1882—1888. Pe băncile lui, alături de poet au învățat Liviu Rebreanu, Florian Porcius, viitori membri ai Academiei. În fața clădirii se află un bust.

Cluj. Grupul statuar „Școala Ardeleană", operă a sculptorului Romul Ladea

LIVIU REBREANU

◐ Muzeul memorial „Liviu Rebreanu", organizat în casa natală a marelui romancier (1885—1944). Muzeul dispune de trei compartimente. În primul — facsimile din Golanii, Calvarul, fotografii din anii de studiu, ediții vechi și noi din nuvele ; o vitrină cu revistele editate de scriitor : Mișcarea literară, România literară. În a doua sînt expuse studii, monografii și amintiri despre scriitor ; facsimile din Pădurea spînzuraților și Răscoala ș.a. În ultimul compartiment se găsesc fotografii de familie, mobilier de epocă (birou, oglindă, fotolii).

„Rebreanu" — sculptură de Milița Petrașcu

BISTRIȚA

● Muzeul județean, secția de artă, Calea Armatei Roșii nr. 53. Opere ale unor artiști plastici, în majoritatea transilvăneni.

● Monumentul lui Andrei Mureșanu, Piața Centrală, operă a sculptorului Corneliu Medrea. Evocă memoria poetului, publicistului și animatorului culturii românești transilvănene Andrei Mureșanu (1816—1863). El este autorul poeziei

„Un răsunet" care, pe o melodie de Anton Pann, a devenit imnul revoluționar de la 1848 „Deșteaptă-te române !". A fost dezvelit în anul 1937. Personajul este prezentat în picioare, cu pelerină pe umeri și ținînd în mîna stîngă un pergament.

● Bustul lui Liviu Rebreanu, Piața Unirii, operă a sculptorului Romulus Ladea.

● Liceele „Liviu Rebreanu" și „Andrei Mureșanu" evocă personalitățile romancierului și, respectiv, poetului.

TÎRGU MUREȘ

● Palatul Culturii. A fost construit în anii 1911—1913, avînd interesante decorații exterioare (statui și basoreliefuri). La etajul I se află „Sala oglinzilor" (pereții de la capetele sălii sînt acoperiți cu mari oglinzi de cristal). Tot aici se află 12 vitralii cu scene din legende și basme populare transilvănene.

● Muzeul județean, în Palatul Culturii, Piața Eroilor Sovietici. La etajul al III-lea se află expuse opere de artă (pictură, sculptură, grafică), semnate de artiști români și maghiari, printre care Theodor Aman, Nicolae Grigorescu, Ștefan Luchian, Nicolae Tonitza, D. Dărăscu, C. Baba, I. Vlasiu. St. Barabaș, M. Munkácsy, Imre Nagy, G. Miklosy ș.a.

● Biblioteca municipală adăpostită tot în Palatul Culturii, Piața Eroilor Sovietici, posedă, printre cele 700 000 volume, vechi tipărituri românești apărute la Snagov, Iași, Sibiu, Blaj, Brașov, colecții de publicații vechi în limbile română, maghiară și germană.

● Biblioteca documentară Teleky-Bolyai, Piața Bolyai nr. 13. Biblioteca, fondată de contele Samuel Teleky (1739—1822), fost cancelar al Transilvaniei, deține circa 40 000 cărți vechi și manuscrise rare, iar biblioteca Bolyai deține 80 000 tipărituri și un bogat fond arhivistic, fond ce aparținuse, în secolul al XVI-lea, bibliotecii Colegiului reformat, cea mai veche școală din Tîrgu Mureș.

● Expoziția memorială „Bolyai", Piața Amzei nr. 13, dedicată lui Farkaș Bolyai (1775—1856), profesor de matematică și fizică la Colegiul reformat, și fiului său, János Bolyai (1802—1860), renumit matematician, unul dintre creatorii geometriei neeuclidiene.

● Clădirea fostei „Curți de apel", Piața Bolyai nr. 14, construcție barocă din 1789, care a adăpostit, mai întîi, procuratura orașului, apoi Curtea de apel, numită „Tabla regească" („Tabula Regia Judiciaria"), în cadrul căreia au activat ca avocați Avram Iancu și Al. Papiu-Ilarian, fruntași ai revoluției din 1848—1849.

● Casa cu placa memorială a poetului revoluționar Petőfi Sándor.

● Teatrul Național, Piața Teatrului, prestigioasă instituție de cultură adăpostită într-o modernă clădire, de mare valoare arhitectonică, datorată unui colectiv de arhitecți condus de Constantin Săvescu.

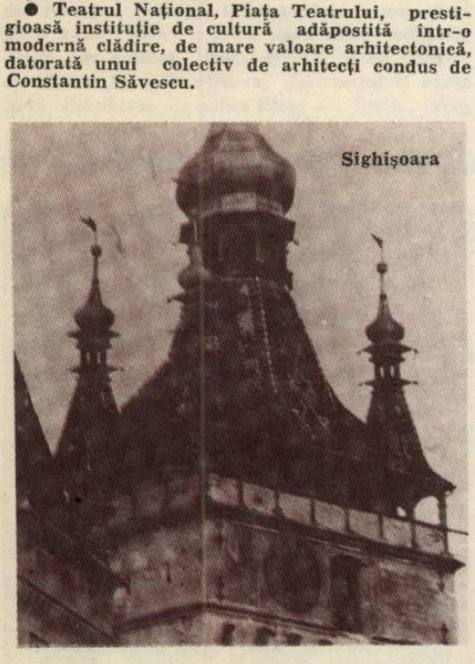
Sighișoara

SIGHIȘOARA

● Muzeul de istorie, Piața Muzeului, adăpostește, între altele, o colecție de artă decorativă.

● Casa „N. D. Cocea", str. Cuza Vodă nr. 10 poartă o placă memorială ce amintește faptul că aici a trăit și a scris, între anii 1927—1945, scriitorul N. D. Cocea (1880—1949).

ALBEȘTI

● Muzeul memorial „Petőfi Sándor". În această localitate a murit în luptă, la 31 iulie 1849, poetul revoluționar Petőfi Sándor.

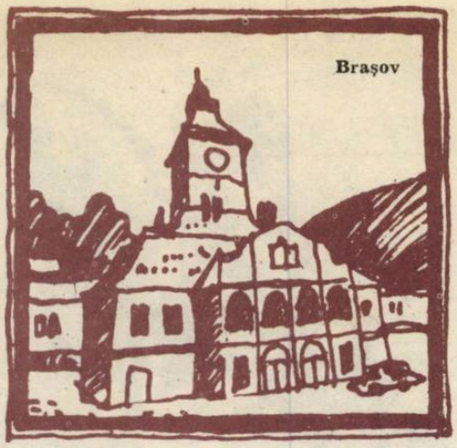
Brașov

RRAȘOV

● Muzeul culturii românești din Șcheii Brașovului, Piața Unirii nr. 2, este amenajat în clădirea vechii școli românești din secolul al XVI-lea, refăcută în 1760—1761. Cuprinde exponate privind istoria tiparului în Brașov, printre care, tipărituri ale diaconului Coresi, apoi sala de clasă a primei școli românești din Transilvania, manuscrise din secolul al XVI-lea, hrisoave domnești și o colecție de artă medievală.

● Secția de artă a Muzeului județean, Bd. Gh. Gheorghiu-Dej nr. 21, posedă valoroase opere de artă plastică (pictură, grafică, sculptură) de Nicolae Grigorescu, Ștefan Luchian, Gheorghe Petrașcu, Theodor Pallady, Mattis Teutsch ș.a. precum și lucrări de artă din perioada medievală, sau creații artistice populare din zona depresiunii Birsei.

● Casa Mureșenilor, Piața 23 August nr. 25, adăpostește documente, fotografii, obiecte referitoare la Iacob Mureșanu (1812—1887) și Aurel Mureșanu (1847—1909), personalități culturale care și-au legat numele de editarea primului ziar în limba română din Transilvania, Gazeta Transilvaniei.

● Expoziția memorială „Gheorghe Dima", str. Gheorghe Dima nr. 4, cuprinde obiecte și documente privind viața și activitatea lui Gheorghe Dima (1847—1925), creator al școlii românești de compoziție.

● Statuia umanistului Johannes Honterus (1498—1549), str. Curtea Bisericii Negre, operă a sculptorului berlinez H. Magnussen (1898).

FĂGĂRAȘ

● Casa lui Inochentie Micu, str. Tudor Vladimirescu nr. 35, monument de arhitectură. Inochentie Micu a fost autorul primului program și martir al luptei naționale a românilor transilvăneni.

● Statuia lui Badea Cîrțan, opera sculptorului Vasile Blendea, omagiază pe patriotul înflăcărat, cioban din Cîrțișoara Făgărașului. El a contribuit la ridicarea culturală a poporului român din Transilvania.

AVRIG

● Muzeul memorial „Gheorghe Lazăr" prezintă lucrări și obiecte ce au aparținut ctitorului învățămîntului românesc Gh. Lazăr (mai multe cărți de școală, una din 1797 cu semnătura lui, monografii despre Lazăr, semnate de Bogdan Duică, I. Mateiu, G. Macovescu, Onisifor Ghibu etc.).

SIBIU

● Muzeul Bruckenthal, Piața Republicii nr. 4, deschis în anul 1817, este cel mai vechi muzeu din țară. Cuprinde, între altele, o valoroasă galerie de artă, cu lucrări de pictură, grafică și sculptură semnate, printre alții, de artiști români de mare popularitate ca Nicolae Grigorescu, I. Andreescu, Ștefan Luchian, N. Tonitza, Al. Ciucurencu, C. Baba, I. Jalea, I. Irimescu ș.a.

● Clădirea în care a funcționat redacția gazetei „Tribuna", str. Nicolae Bălcescu nr. 1, redacție în care a lucrat, între 1887—1889, și poetul George Coșbuc.

● Casa în care a poposit, în 1868, poetul Mihai Eminescu, str. 1 Mai nr. 22.

● Casa în care a trăit în ultimii ani ai vieții (1914—1922) folcloristul român Andrei Bîrseanu (1858—1922), președinte al ASTREI, str. Avrig nr. 14.

● Biblioteca „ASTRA", str. George Barițiu nr. 5, edificiu ce a adăpostit, începînd din 1905, prima bibliotecă națională publică, muzeul istoric-etnografic și prima sală de teatru românesc din Transilvania.

● Casa în care a locuit compozitorul Timotei Popoviciu (1870—1950), str. Nicolae Bălcescu nr. 5.

● Casa în care a poposit, la 5 martie 1866, domnitorul Alexandru Ioan Cuza (1820—1873), str. Nicolae Bălcescu nr. 17.

● Casa în care a locuit, între 1880—1898, compozitorul Gheorghe Dima, str. Avram Iancu nr. 19.

● Casa din str. 1 Mai nr. 19, în care a locuit poetul, pedagogul și publicistul Zaharia Boiu (1834—1903), redactor la Telegraful român și la Transilvania, secretar al ASTREI și membru corespondent al Academiei Române, din 1887.

● Casa de pe str. Lenin nr. 6, în care a locuit, în ultimii ani de viață, Gheorghe Barițiu și unde s-a aflat și redacția revistei Transilvania.

● Casa din str. Șelarilor nr. 4 în care a locuit Ion Piuariu-Molnar (1749—1815), primul medic oftalmolog român, om de cultură și pedagog din Transilvania.

● Busturile lui George Barițiu, Badea Cîrțan, Octavian Goga, Gheorghe Lazăr, Andrei Mureșanu, Andrei Șaguna, Ioan Slavici (Parcul Astra), Mihai Eminescu (Parcul Sub Arini) și George Coșbuc (Bd. Victoriei).

RĂȘINARI

● Expoziția memorială „Octavian Goga" (1881—1938), amenajată în casa natală a poetului.

MEDIAȘ

● Casa memorială „Ștefan Ludwig Roth", str. V. I. Lenin nr. 10, evocă personalitatea cărturarului progresist sas (1796—1849), istoric, profesor, participant la revoluția de la 1848, susținător consecvent al drepturilor națiunii române din Transilvania. În această casă a locuit Ștefan Ludwig Roth în timpul cît a funcționat ca profesor la Mediaș.

● Bustul lui Ștefan Ludwig Roth, Piața 23 August, de sculptorul sibian Kurtfritz Handel.

● Bustul lui Ioan Axente Sever (1821—1905), luptător pentru libertatea națională a românilor din Transilvania, str. Avram Iancu nr. 18.

BLAJ

● Muzeul de istorie, str. Armata Roșie nr. 2, prezintă numeroase exponate reflectînd, mai ales, activitatea Școlii Ardelene și a revoluționarilor de la 1848.

● Monumentele de pe Câmpia Libertății, de pe malul rîului Tîrnava Mare, evocă marea adunare națională din 3—15 mai 1848. Este vorba de un obelisc, ridicat în 1948, de ansamblul monumental Gloria, ridicat în 1977 ; 24 busturi din bronz ale unor fruntași ai revoluției de la 1848, precum : Nicolae Bălcescu, Andrei Mureșanu, Timotei Cipariu, Al. I. Cuza, M. Kogălniceanu, Avram Iancu, Gheorghe Magheru, Costache Negri, Cezar Bolliac ș.a.

● Liceul și casa în care a studiat și a locuit poetul Mihai Eminescu în 1866, precum și teiul lui Eminescu.

● Casa în care a locuit istoricul și filologul Gheorghe Șincai, str. Trandafirilor nr. 63 (placă memorială).

● Casa în care a locuit filologul Timotei Cipariu, Piața Republicii nr. 10 (placă memorială).

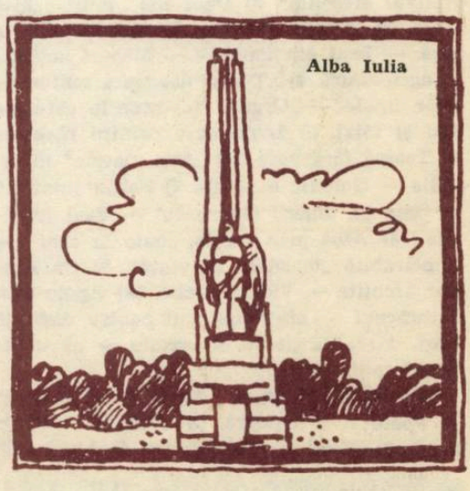
Alba Iulia

ALBA IULIA

● Muzeul Unirii, str. Mihai Viteazul nr. 12—14, prezintă lupta permanentă a poporului român, de-a lungul timpului, pentru păstrarea ființei sale etnice, pentru neatîrnare, libertate

socială și națională, pentru realizarea unității statale. Sala Unirii, adevărat sanctuar al istoriei naționale, este locul în care, la 1 decembrie 1918, s-a hotărît și semnat actul de unire a Transilvaniei cu România.

● Biblioteca „Bátthyaneum", str. Bibliotecii nr. 1, instituție de renume mondial ce cuprinde 1 230 manuscrise, începînd din secolul al IX-lea, 609 incunabule (tipărituri de pînă în 1500), 62 864 tipărituri vechi (sec. XVI—XIX) și 11 375 documente privitoare la istoria României (sec. XIII—XVIII). A fost organizată după 1780.

● Monumentul „Horea, Cloșca și Crișan", înălțat în fața celei de-a treia porți a cetății Alba Iulia. Este opera sculptorului Ion Negrulea și a arhitectului Octav Mihăițan și a fost inaugurat la 14 octombrie 1937. Deasupra soclului se înalță o coloană (22,5 m înălțime) care are pe fațada principală un basorelief înfățișîndu-l pe Horea, Cloșca și Crișan vorbind iobagilor, iar pe latura opusă este fixată dăltuirea în piatră a unei femei simbolizînd Victoria.

● Statuia ecvestră a lui Mihai Viteazul, str. Mihai Viteazul, în fața palatului princiar din interiorul cetății, operă a sculptorului Oscar Han, dezvelită la 28 noiembrie 1968. Este prezentat Mihai Viteazul pe cal, cu buzduganul în mîna stîngă, ridicat semeț spre cer.

LANCRĂM

● Statuia din bronz a poetului și filozofului Lucian Blaga (1895—1961), operă din 1975, a sculptorului Romul Ladea. E ridicată la intrarea dinspre Alba Iulia în satul în care s-a născut și a fost înmormîntat Lucian Blaga.

SEBEȘ

● Secția de artă a Muzeului orășenesc din Casa Zapolya, Parcul 8 Mai nr. 4, dedicată pictorului Sava Henția, fiu al acestor meleaguri, cuprinde o suită de tablouri lucrate în perioada 1860—1904, printre care scene din războiul de independență, portrete de familie și ale rudelor pictorului, peisaje, scene alegorice, naturi statice etc.

AUREL VLAICU

● Muzeul memorial „Aurel Vlaicu" amenajat în amintirea marelui inventator și pilot român (1882—1913), originar din această localitate.

Statuia lui Mihai Viteazul din Alba Iulia — operă a sculptorului Oscar Han

DEVA

● Statuia ecvestră a lui Decebal, operă a sculptorului Ion Jalea, dezvelită la 29 februarie 1976, îl înfățișează pe Decebal călare, în mîna stîngă purtînd steagul de luptă al dacilor, iar cu dreapta strîngînd cu putere sabia.

● Statuia „Dr. Petru Groza", Piața Unirii, operă a sculptorului onstantin Baraschi ; a fost dezvelită în anul 1963. Eminentul om politic este prezentat în picioare, în atitudine de orator.

ȘIRIA

● Muzeul memorial „Ioan Slavici", organizat în castelul Bohuș, evocă viața și opera marelui scriitor (1848—1925), originar din această localitate (manuscrise, mobilier, colecția revistei „Vatra" din 1894 ș.a.).

● Expoziția permanentă, aflată tot în castelul Bohuș, dedicată compozitorului Emil Monția (pianul, violoncelul, partituri, lucrări reprezentative : „La fîntîna cu găleată", „Fata de la Cozia", „Moștenitorul" ș.a.).

ARAD

● Teatrul vechi, str. Gh. Lazăr, nr. 1—3, este cel mai vechi teatru din Transilvania (1817). A găzduit figuri reprezentative ale artei dramatice românești. Aici au dat spectacole trupele conduse de Matei Millo (1870) și Mihail Pascaly (1868 și 1871). În aceeași sală a fost înființat, în 1907, primul cinematograf permanent din țară.

● Teatrul, Bd. Republicii nr. 103, construit în 1874.

● Busturile poetului George Coșbuc, istoricului A. D. Xenopol, profesorului de pedagogie P. Pipos, omului politic și ziaristului Ion Rusu-Șirianu, în Piața George Enescu nr. 1, în fața Palatului Cultural.

ORADEA

● Muzeul Țării Crișurilor, str. Stadionului nr. 2. Între secțiile sale se numără și aceea care prezintă istoria acestei zone din cele mai vechi timpuri pînă în zilele noastre, precum și secția de artă, în care figurează, printre altele, o galerie de artă românească, cu opere reprezentative pentru perioada interbelică și cu o colecție de artă decorativă contemporană.

● Muzeul memorial „Iosif Vulcan", str. Iosif Vulcan nr. 16, prezintă aspecte din viața și activitatea publicistului Iosif Vulcan (1841—1907), fondatorul revistei „Familia", precum și documente referitoare la viața culturală orădeană de la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru.

— Muzeul memorial „Ady Endre", Parcul Traian, evocă, prin documente, fotografii, ediții ale operelor sale, pe marele poet maghiar (1877—1919).

CIUCEA

● Muzeul memorial „Octavian Goga", organizat în castelul în care a locuit poetul Octavian Goga (1881—1938). Într-o aripă a acestui castel a locuit și poetul maghiar Ady Endre (1877—1919), prieten al poetului român (tablouri ale pictorilor consacrați, pictură veche țărănească, scrisori de la Avram Iancu, volume cu autografe și însemnări, aparținînd unui număr de personalități ale vieții culturale românești ș.a.).

ÎN GHILIMELE

ORIZONTAL : 1) „Ținută" de rigoare la festivul greșelilor. **2)** Dacă mă citiți „ăsta sînt". **3)** „Castelul" meu de pescuit de la țară. — Ieșit din umbră ! — Măsuri hotărîte în agricultură. **4)** „Țintă" deasupra sentimentelor filiale — „Organ" superior în care s-a mai și tăiat. **5)** Luptătoare printre războaie — Teamă fără voce ! **6)** „Mai marele" în familie — Generic al vieții. **7)** Fazan jumulit ! — Oaia pe umerii ciobanului — Egal jumătate ! **8)** Albă prin efecte, „bate la ochi" — Implacabilă „bucățică de viață". **9)** Cu simțuri ascuțite — Vioară veche. **10)** Apolo cam dezbrăcat ! — Microfon mut pentru distanțe mari. **11)** „Lucrător" la creație — „Frumusețea" calului (pl.).

VERTICAL 1) „A se învăța" cu de toate — — Poate fi și chioară. **2)** „Finalist" în coloane. **3)** „Explozie" la Tănase. **4)** Atacă bila

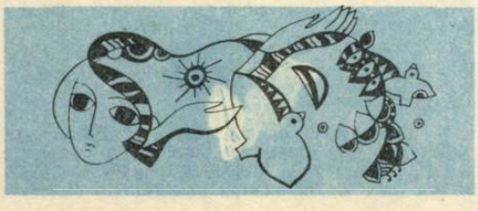

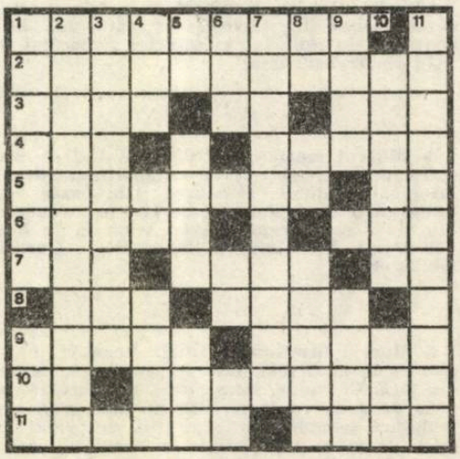

— De două ori, mamă ! — Se pune contra. **5)** În centrul Cubei ! — Animal academic — Teatrul Evreesc de Stat. **6)** Nostalgie românească — Șut luftat ! — Lot gol ! **7)** Se aprind repede **8)** „Poftim"... acasă ! — Eva fără inimă ! — Acțiunea șarpelui asupra Evei și a Evei asupra lui Adam. **9)** Cît e de „nesimțit" se aprinde repede — Niște „ele" ideale. **10)** Poezie spusă bunicilor la nuntă — Mititel și gulerat de la „cei mici". **11)** Socotesc în mod mecanic.

Stelian F. Popescu

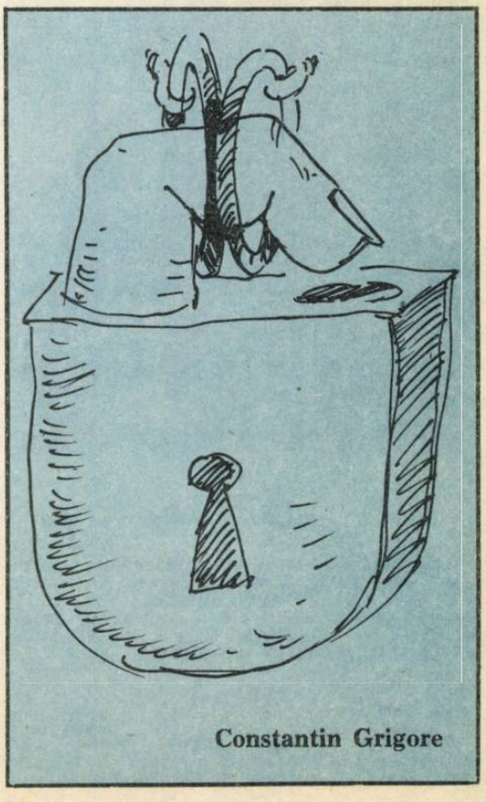

Constantin Grigore

Concursul internațional de orientare turistică

Trofeul „Valea Prahovei"

la a doua ediție

Peste 1000 de concurenți aparținînd unui număr de 136 de asociații sportive și cercuri de turism din întreaga țară au participat în zilele de 1—5 iunie a.c. la întrecerea prilejuită de cea de-a doua ediție a Concursului internațional de orientare sportivă „Trofeul Valea Prahovei". Acestor îndrăgostiți de drumeție, de turism, de munte li s-au alăturat 100 de concurenți străini — sportivi din Bulgaria, Cehoslovacia, Polonia, R.D.G., Ungaria, Elveția și R.F.G. — ținînd să onoreze prin participarea lor acest concurs care începe să devină o manifestare de tradiție. Concurenții români și străini împreună cu mai multe sute de suporteri „au invadat" în aceste zile orașul Sinaia și împrejurimile lui dînd destulă „bătaie de cap" organizatorilor — O.J.T. Prahova Sinaia, cu problemele ridicate de cazarea și primirea lor.

Dar ca și în anul 1987, organizatorii au reușit să fie la înălțimea sarcinii pe care și-au asumat-o găzduind în condiții excelente pe fiecare după dorința exprimată, pe diverse perioade înainte și în timpul concursului asigurîndu-le un sejur cît mai plăcut în stațiunea Sinaia.

Concursul propriu-zis de orientare sportivă s-a desfășurat pe parcursul a trei zile în împrejurimile orașelor Sinaia și Bușteni. Etapa I (3 iunie 1988) și etapa a III-a (5 iunie 1988) s-au desfășurat deasupra orașului Sinaia în zona cuprinsă între Valea Zgarburei, Calea Codrului și Soseaua spre Cota 1400, startul și sosirea avînd loc în apropierea Cabanei Schiorilor.

În etapa a II-a (4 iunie 1988) concurenții au fost transportați cu autobuzele de la Sinaia la Bușteni, concursul desfășurîndu-se în zona Căminul Alpin — Munticelul, cu plecarea și sosirea concurenților din frumoasa Valea Cerbului.

Concurenții sportivi orientariști de performanță au fost împărțiți în 24 de categorii (după vîrstă și sex) de la 11 ani pînă la 60 de ani. Separat pentru concurenții începători sau turiștii din diverse cercuri de turism modern a fost creată categoria „OPEN" și ea subîmpărțită în 5 categorii după vîrstă și sex. Pentru ca toată lumea să fie „mulțumită", primii 3 sportivi la fiecare categorie au primit în fiecare etapă frumoase cupe, plachete, fanioane și medalii din partea A.S. Voința Sinaia, Comisiei județene de Turism-Alpinism Prahova și din partea O.J.T. — Prahova Sinaia.

Din punct de vedere tehnic, Federația Română de Turism Alpinism și Comisia Județeană Prahova de Turism-alpinism, prin munca a peste 35 de arbitri specializați, s-a achitat cu maximum de competență de foarte dificilele servicii ivite : 2 hărți noi de concurs foarte bine puse la punct, instalarea în fiecare etapă a unui poligon cu peste 60 (șaizeci) posturi de control, instalarea unor dispozitive de plecare și sosire speciale, controlul și calculul fișelor de concurent, calcularea și afișarea rezultatelor.

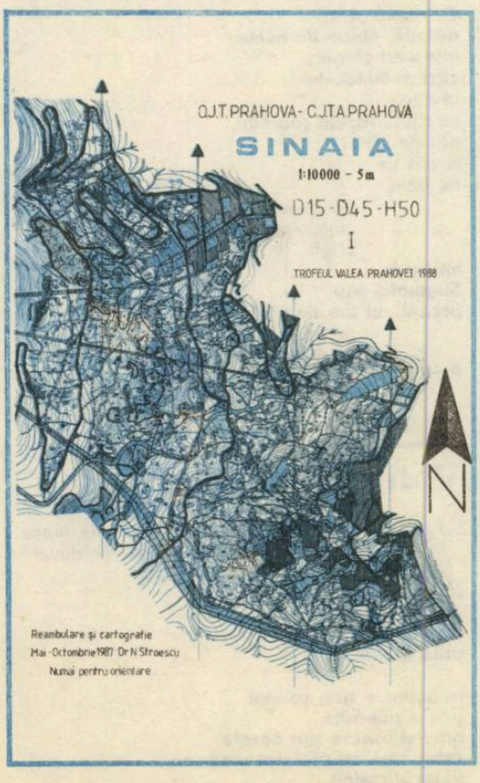

Ca și în anul 1987, și la ediția a 2-a, Trofeul Valea Prahovei s-a bucurat de un sprijin deosebit din partea Centrului Teritorial de Calcul Electronic Ploiești fără de care ar fi fost imposibilă calcularea și afișarea operativă a rezultatelor celor 1 156 de concurenți în 3 zile de concurs. „Punctul de atracție" al concursului l-a constituit un monitor de televiziune în culori instalat în holul centrului de concurs, hotelul Montana, pe care se afișau în permanență rezultatele concursului la toate categoriile.

Dacă numărul concurenților de peste hotare nu a fost mai mare ca în 1987 (tot 100 de sportivi) în schimb, valoarea lor sportivă a fost mult mai ridicată. Astfel Asociația sportivă „Murgaș" din Sofia a deplasat un lot foarte valoros din care s-au desprins cîțiva cîștigători la categoriile Masculin 21 B, 35 și 40.

De asemenea, Casa Pionierilor din Praga s-a remarcat prin numeroase clasări între primii 3 la categoriile mici de vîrstă. Tot din Cehoslovacia, la a 2-a sa participare la Trofeul Valea Prahovei, redactorul de specialitate al ziarului de sport — Bretislav Koc, a fost foarte impresionat de nivelul ridicat al competiției.

Cei 3 concurenți din Elveția, de fapt 3 italieni din orașul Bellinzona, s-au bucurat de o deosebită simpatie din partea publicului român, ei cîștigînd primele trei locuri la categoriile 45 și 50 de ani. Din declarațiile lor, lucrul este perfect explicabil deoarece zona de concurs de pe Valea Prahovei este asemănătoare foarte mult cu cele din Elveția.

Ajuns la a 2-a ediție, Trofeul Valea Prahovei a avut parte ca și anul trecut de o vreme ploioasă cu vînt puternic în special în prima zi. În etapele 2 și 3 soarele a „zîmbit" însă concurenților, punînd în valoare impresionanta panoramă a Bucegilor, care se deschidea privirilor de la locurile de start și sosire.

Alături de calitatea hărților și de tehnicitatea deosebită a traseelor, această adevărată „atracție turistică" a Văii Prahovei, nu numai pentru români dar și pentru numeroși turiști din Europa, explică succesul deosebit al acestei ediții a Trofeului Valea Prahovei.

Dr. Nicolae Stroiescu
președintele Comisiei județene
de turism-alpinism Prahova

Poesis

Poem

Prima iubire
Albastrul privirii
Cerului Patriei
Blînd coborîtă
Pe creștetul fiilor
Ca o privire de mamă.

Prima iubire
Lupta cu bezna din mine
Pînă la țărmul
Omeniei...

Prima iubire
Adevărul să-l caut
Fără să pun la-ndoială
Prețul
Niciodată prea mare.

Urmă

Spun dragoste
Și timpul rătăcește
Prin labirintul orelor
Chemare a inimii
Răsfrîntă
În inelul logodnei

Geo Călugăru

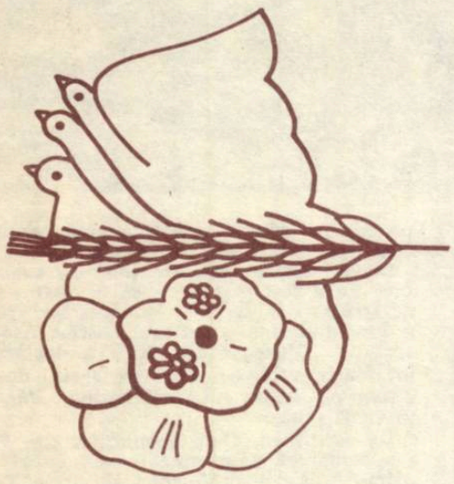

Cu steaua iubirii

Mă aștepți la marginea lumii, cu steaua
iubirii singerînd.
Iar eu, pedepsită înnod meridianele de
cîte douăzeci de ori,
căutînd cărarea veche pe care vîntul a
trecut-o în amintire
ca să ajung din nou, prințesa curată,
din parabola iubirii.

Te strig și inelul din deget a scînteiat iar
pașii de nisip
care se ascund în amintiri îmi
răsfoiesc inima
ca pe un teanc de manuscrise.

Presară iarna valuri de ninsoare. Apoi
primăvara
sădește pentru mine frunza într-o
grădină de aur,
unde păianjenii cu mănuși de dantelă
mai țes și acum
rochia mea de mireasă, urmăriți poate
de păpușa de cîrpă ce se uită
cu ochi prelinși prin geamul aburit de
visare
al anotimpurilor.

Marieta Rădoi

DESENE DE GEORGE BUȚU

Simbioză

Lumina s-a sădit singură
din suflet în suflet,
În unu, în două, în suflet de suflet
Sublimă asemănare între copac și lumină
S-a sădit lumina ca într-un joc spectral
S-a sădit pomul din nesomnul luminii,
lumina de pom
și pomul de lumină
și-au contopit speranțele
pe neașteptate, în binecuvîntată grabă,
într-un suflet,
pentru ca nu cumva, de atîta strălucire,
ogorul fertil, răsădit din iubire,
să-și înțeleneaască speranțele,
în amăgire.

Incantație

Ce nume ai tu,
naiadă, noian de nume
într-unul singur,
căci numindu-te
te chem
cu toate razele soarelui,
atît de altfel
și atît de la fel
tu, ochi,
de deochi
cîntec-descîntec,
Efigie,
mă arde
Stigmatul tău
preaplinul tău de nume
pe mine,
încă nenumitul de nimeni
Pînă la tine.

Silvia Vasile

Valea Albă

„...și a căzut acolo mulțime mare
dintre ostașii Moldovei"

Iarba nu se înșeală
copilul îngenunchează
nu poate să treacă
atîta tăcere albă

în palmele sale copilul
ține o păpădie
albe și ușoare sînt oasele
celor care au preferat moartea
în locul rușinii

suflă copilul păpădia
albe morminte în palmele sale
în ochii săi în gura sa

în sufletul său

Mircea Alexandru Popa

Orașul natal

Tîrgoviște, oraș de-azur și vise
Cu turnuri de chindii și de amiezi,
Mereu ți-s zările deschise
Și-n suflet ai mireasmă de livezi.

În tine am văzut întîia oară
Cît de frumos e-un răsărit de stea,
Și-am fost unui luceafăr — prinț de seară,
Mireasa care veșnic o dorea.

Cristina Savu

Septembrie

O ceață brumărie coboară prin livezi,
Gutui păroși stau șleampăți cu ugerele pline,
Zăvozi stingheri iau urma tăcutelor cirezi
Ce-au coborît spre țarini la pășune.

De oriunde ai privi în cale-ți iese Țara
Ce-n tainice lăcașuri veșmînt de aur țese
Ucisă-i iar sub geană în amintire vara
Burbuhănoșii pepeni stau răstigniți pe mese.

Prin porumbiști se-aude cum țipă lung cocori
Cu-n plescăit de spaimă un crap vînează încă,
Șed cocoțați ciorchinii pe umeri de feciori,
În Retezat ies țapii boncăluind pe stîncă.

E anotimpul Toamnei, iar Țara-i grea de rod
Copii și tineri chipeși citesc în pace slova,
E liniște în stîna ciobanului din Rod
La fel pe Arieș, pe Crișuri și-n Moldova.

Maria Predoșanu

Gaudeamus igitur

Iubito răstoarnă clepsidra,
Fă timpul să curgă invers,
Și ia-mă iubito cu tine,
Cu mersu-ți ușure, ales.

Și hai să fim tineri iubito,
Alături de tot ce e fain,
Să bem, să petrecem iubito,
Ca Saschia și bunul van Rijn.

Ca-n prunii de april să irumpă,
Pe umerii-ți muguri de jad,
Și gura și sinii iubito,
De floare să simt că mă ard.

Patrula de timp să tot treacă,
Și noi mai presus de brizanți,
Să fim, să rămînem iubito,
Mereu goliarzi și amanți.

Nicolae Sacaliș

MONUMENTE ALE ISTORIEI — ISTORIA UNOR MONUMENTE

- ALHAMBRA
- WAWEL
- VERDUN

Istoria culturii și civilizației omenirii — înțelegînd prin civilizație și cultură tot ceea ce a creat omul de-a lungul întregii sale existențe multimilenare — poate fi descifrată dintr-o multitudine de surse de informații; de la picturile rupestre, datînd de 10—20 000 de ani sau încrustațiile în piatra piramidelor egiptene, de la Tablele romane și operele lui Homer sau ale marilor tragedieni și istorici ai Greciei antice, pînă la pergamentele arabe, armene sau slave și textele Evului Mediu — ca să nu mai amintim de izvoarele mai recente ale istoriei moderne. Omenirea a consemnat totdeauna pentru posteritate fapte care i-au marcat evoluția și etapele prin care a trecut în marșul său neîntrerupt prin acest miraculos univers al Terrei care întreține cea mai formidabilă formă de existență — viața și ființa umană.

Istoria mai este însă încorporată, concentrat și simbolic, în monumentele sale, căci fiecare civilizație, fiecare epocă au vrut să lase generațiilor viitoare întruchipări transfigurate ale momentelor ei esențiale, de multe ori definitorii. Valențele monumentelor sînt multiple; cele mai multe au și o valoare artistică excepțională, altele degajă o simbolistică impresionantă; unele înglobează o întreagă epocă, istoria unei țări sau a unui popor, în timp ce altele venerează doar o anume personalitate.

De aceea, a vorbi, deopotrivă, despre monumentele istoriei și despre istoria monumentelor, nu înseamnă a face doar un simplu joc de cuvinte; sintagma evidențiază în realitate o puternică interrelație — chiar dacă mai subtilă! — a istoriei ca atare cu una dintre cele mai expresive și mai elocvente forme de manifestare a sa.

Alhambra

„....un lucru rămîne sigur, și anume că civilizația musulmană, sprijinită pe urmele morisce și pe ceea ce Spania absorbise deja din Islam în cursul secolelor, nu a încetat să joace rolul său în complexa civilizație a Peninsulei... În plin secol al XVIII-lea se menține în Peninsulă o artă vie, o autentică artă mudejar, cu stucaturile, ceramica și suavele azulejos...".

FERNAND BRAUDEL

Prezența pe pămîntul Spaniei, la Granada, a complexului de palate, turnuri, patio-uri, ziduri, porți, grădini și fîntîni — am numit astfel faimoasa Alhambra — este poate cea mai puternică mărturie a celor cîteva secole de stăpînire maură pe pămîntul Europei. Nu putem intra aici în detaliile unei epoci care a durat secole și nici în evenimentele ce au compus convulsionata Reconquista în Spania secolelor XV și XVI pentru a înlătura stăpînirea musulmană. Mai interesant ni se pare să ne oprim cîtuși de puțin la Alhambra propriu-zisă, pentru a-i surprinde, dincolo de încărcătura istorică, specificul artei maure care-o definește.

Vorbind despre monumentele maure, în ansamblul lor, Girolt de Pranguy, un reputat cunoscător al domeniului, constată că ele reprezintă trei stiluri, corespunzînd tot atîtor perioade ale artei maure din Spania: „a treia și ultima este perfect determinată, și ea rezumă complet construcțiile Granadei... Arta construcției dispare sub profuziunea decorurilor; bogăția detaliilor, capriciile formelor par a fi scopul principal, s-ar putea spune aproape unic, pe care și-l propune; pandantivele în stalactite, combinate abil, aplicarea ornamentelor, în stuc, de o varietate infinită, domină toți pereții, cupolele, plafoanele. Sălile oferă mozaicuri strălucitoare în faianță, arcadele galeriilor nu sînt decît draperii în stuc, suspendate între coloane, Acestea sînt caracteristicile care frapează din toate unghiurile cînd parcurgi diferite părți ale Alhambrei".

Alhambra — numele se trage din cuvintele arabe Al Qa'l Al Hamra, însemnînd castel roșu — este splendid situată pe colina Asabica, la marginea modernului oraș Granada, de pe care se deschide panorama impresionantă a munților Sierra Nevada. Ea a fost construită și reconstruită timp de mai multe secole la începutul acestui mileniu, pînă cînd, în veacul al XV-lea, devine ceea ce se poate vizita astăzi. Intrarea în Alhambra se face prin Poarta Granadei, executată de ilustrul necunoscut (și nerecunoscut) Pedro Machuca, același care avea să construiască și fîntîna lui Carol Quintul, cu ornamentația-i bogată și fină, situată nu departe de palatul omonim din incinta ansamblului. În stînga se înalță Alcazaba, ruinele fostei fortărețe, cu turnul distrus în partea superioară; se spune despre Alcazaba că reprezintă pentru granadieni ceea ce este turnul Giralda pentru mîndrii locuitori ai Sevillei. După ce treci prin alte două porți — a Vinului și a Justiției — ajungi în zona principală a ansamblului, dominată de palatul regal propriu-zis. Vizităm Mexuarul, locul în care se desfășurau activitățile funcționărești și judiciare ale Curții; apoi Seraiul, locul unde erau „adăpostite" culisele diplomatice și unde se năștea soluțiile politice ale vieții publice de la Curte; de altfel, Seraiul este situat lîngă Sala Ambasadorilor (Comares), locul de desfășurare a contactelor diplomatice oficiale. Dintre toate „patio"-urile — denumirea putînd însemna scuar, piațetă — cel numit „al leilor" constituie o adevărată bijuterie. Aici turiștii zăbovesc cu orele printre coloanele frumos ornamentate la capiteluri, „dînd tîrcoale" celor 12 lei prin gura cărora curge neîncetat o apă cristalină... recirculată. Palatul ce înconjoară această incintă este renovat parțial și s-a conservat cel mai bine dintre toate construcțiile Alhambrei. Fără să aibă monumentalitatea lui San Pietro din Roma sau a lui San Marco din Veneția, „patio"-ul leilor — de dimensiuni pitice — este asemuit cu celebrele piețe. Pe un perimetru restrîns, de aproximativ o sută de metri pătrați, zeci de coloane subțiri, grupate armonios cîte mai multe la un loc, arcade și intrări frumos boltite ce te introduc în săli cu cele mai neașteptate destinații — toate aceste elemente se circumscriu fîntînii miniaturale, în jurul căreia „gravitează" cei 12 lei din piatră care susțin havuzul circular. Acest spațiu a constituit model pentru arhitecți și constructori la edificarea multor săli de spectacole, de expoziții, galerii de artă și alte lăcașuri de cultură moderne din Europa și din alte părți ale lumii.

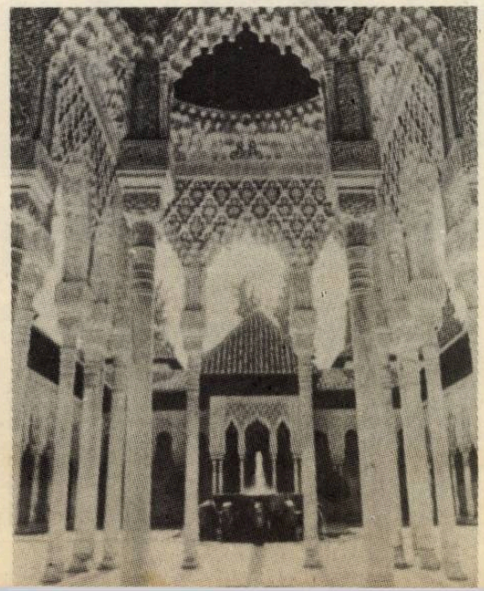

Mai departe se ajunge la turnul infantelor, executat în aceeași abundență ornamentală, unde erau adăpostite fiicele regelui pentru a fi ocrotite de ochii iscoditori ai lumii. Pătrundem apoi în turnul captivilor, locul de detenție a rău-făcătorilor celor mai periculoși.

În ansamblul Alhambrei există și un „intrus", este vorba de palatul lui Carol Quintul, construit ulterior, tot de Machuca — sau după un proiect al său — în stilul Renașterii italiene. El a fost comandat special de către regele Spaniei pentru a-i servi drept reședință pe timpul scurtei șederi în Granada cu prilejul voiajului de nuntă cu dona Isabela a Portugaliei. De forma unui patrulater în exterior, palatul arată în interior ca o rotondă cu două nivele; astăzi el adăpostește Muzeul provincial de arte frumoase.

Vizitarea Alhambrei continuă cu grădinile Generalife, o prelungire firească, organică a palatelor și tuturor spațiilor construite ale ansamblului de pe dealul Asabica. Alhambra și Generalife — un spațiu izolat al Granadei, copleșit de istorie, artă și civilizație maură, pe care natura, reprezentată atît de maiestuos și monumental de Sierra Nevada, l-a îmbrățișat cu dărnicie, pentru ca astăzi să constituie cea mai frumoasă și mai bine conservată mărturie a culturii maure înflorite cu multe veacuri în urmă pe pămîntul Europei.

„Este dificil de estimat locul pe care-l ocupă Wawel-ul în inima tuturor polonezilor; deoarece magnifica sinteză de istorie și cultură îl așează printre puținele monumente din lume intim legate de spiritul și trecutul unui popor și adînc încrustat în conștiința sa".

KAZIMIERZ KUKZMAN

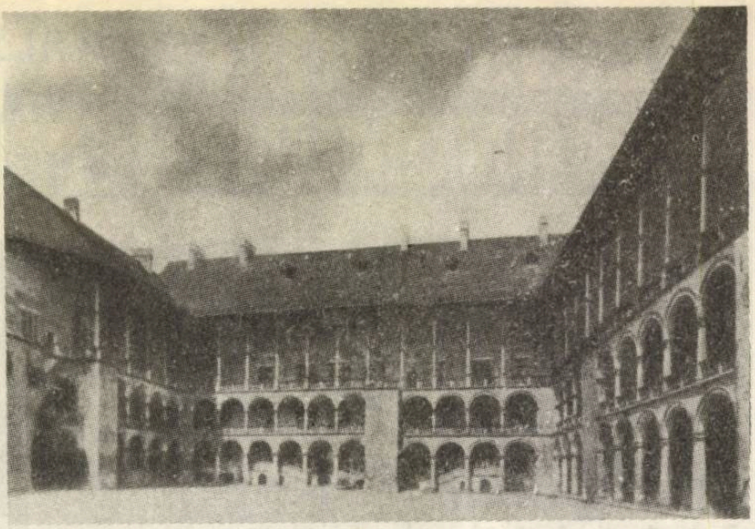

Wawel

Cracovia, fosta capitală a Poloniei timp de șapte secole, este fără îndoială unul dintre cele mai fermecătoare orașe ale continentului nostru. Situat pe Vistula, într-un peisaj colinar, el se prezintă vizitatorului în aproape aceeași haină arhitecturală ca în vechime ; atunci, în anul 1257, după ce orașul fusese distrus de tătari la 1241, ducele Boleslav își încheia opera de reconstrucție. Între valorile istorice, culturale și de arhitectură ale Cracoviei amintim Universitatea Jagelloană, fortăreața Barbican, Piața veche, catedrala Sf. Maria. Dar orașul nu s-ar bucura de atîta autoritate în istoria și cultura Poloniei, nu ar atrage astăzi milioane de vizitatori de pretutindeni și nu ar cuceri atîta admirație dacă ar fi fost lipsit de ansamblul arhitectural, istoric și artistic cunoscut sub numele de Wawel. (În limba slavonă wawel înseamnă deal între mlaștini). El nu este numai o valoroasă mărturie a civilizației înflorite odinioară pe pămîntul acestei țări, ci constituie și un adevărat monument al istoriei frămîntate a Poloniei.

Rezultatele cercetărilor arheologice recente și alte mărturii ne trimit în urmă cu peste 11 secole pentru a stabili începuturile fortăreței, catedralei și altor prime construcții civile. În jurul anului 1000, paralel cu extinderea castelului, Boleslav I cel Viteaz pune bazele unei catedrale în stil roman ; ambele construcții vor fi însă distruse, reclădite, lărgite, modificate timp de veacuri întregi. În anul 1038 Cracovia este desemnată capitală a Poloniei de către regele Cazimir I Restauratorul, iar în 1076 Boleslav al II-lea a fost primul rege încoronat la Wawel. În veacurile al XIV-lea și al XV-lea, pe timpul dinastiei Jagellone, statul medieval polonez își sporește considerabil puterea și influența în Europa, devenind necesară reconstruirea și extinderea castelului, pentru a fi la înălțimea noului statut al țării pe continent. Cazimir cel Mare rămîne în istoria Poloniei ca unul dintre cei mai luminați și vrednici suverani ; el avea să aducă, la mijlocul veacului al XIV-lea, reglementări noi, progresiste pentru vremea aceea, privind lucrul la minele de sare de la Wieliczka — devenite astăzi celebre datorită muzeului inedit amenajat subteran ; și tot el dădea Poloniei, la 1364, prima universitate. Cazimir cel Mare se ocupă, firește, și de înflorirea castelului Wawel, conferindu-i nu numai o nouă strălucire, ci și o puternică și îndelungată autoritate pe continent.

O altă etapă semnificativă pentru evoluția ansamblului de la Wawel o constituie domnia lui Sigismund cel Bătrîn care, în prima jumătate a secolului al XVI-lea, îl reconstruiește și ordonă edificarea capelei care-i va purta numele pînă în zilele noastre. Prin căsătoria cu ducesa de Bari, regele aduce la curte mari artiști italieni pentru a împodobi castelul cu opere sculpturale și decorațiuni în spiritul epocii. Mai mult, el face apel la servicille altor creatori cunoscuți din Germania, iar Olanda va fi „reprezentată" în noua configurație a castelului prin vestitele tapiserii flamande. Așa se face că la mijlocul secolului al XVI-lea Wawel devine deja un mare centru al umanismului european, în această evoluție strălucitoare a continentului, fapt confirmat simbolic și de prezența aici, în ultimii ani ai vieții, a marelui filozof olandez Erasmus din Rotterdam.

Istoria complexului Wawel este nu numai întortochiată de-a lungul celor o mie de ani de existență, dar și deosebit de bogată în evenimente de tot felul ; incendiile din 1305 și 1499, mutarea capitalei la Varșovia la începutul secolului al XVII-lea, de către Sigismund al III-lea, ocuparea și distrugerea sa în 1702 de către suedezi, dar mai cu seamă distrugerile și întinările aduse de trupele fasciste și căpeteniile acestora, sînt împrejurări care au atins integritatea lui fizică și i-au șterbit din autoritatea artistică și istorică, distrugînd multe din valorile pe care le adăpostește. În anul 1905 autoritățile orașului Cracovia cumpără de la austrieci întregul ansamblu și se începe restaurarea lui pe baze științifice, sub coordonarea cunoscutului arheolog Sziszko-Bohusz, fondatorul conceptiei Muzeului de istorie Wawel. În anul 1940, din cauza agresiunii fasciste și a pericolului de dispariție, o mare parte din tezaur este transportat în Canada, cu sprijinul României, de unde va reveni în Polonia în jurul anilor '60 ; el a completat inestimabilele colecții, reconstituite și ele odată cu restaurarea definitivă a întregului edificiu. Wawel devenea astfel cel mai valoros muzeu național al Poloniei, „reflectînd o mie de ani de istorie și cultură", cum se exprimă pe drept cuvînt un specialist polonez contemporan.

În afara valențelor amintite, Wawel constituie și cea mai scumpă necropolă națională ; puțin suverani ai Poloniei nu-și au locul de veci în splendidele capele înșiruite în catedrală și în catacombele de sub ea. Tot la Wawel odihnesc întru vecie ilustre personalități ale culturii și vieții politice ale țării, precum Adam Mickiewicz și Julius Slowacki, Tadeusz Kosciuszko și Josef Poniatowski.

Tezaurul Coroanei, Expoziția de arme, Muzeul de istorie, Colecția națională de artă, expozițiile permanente „Wawel dispărut" și „Orientul în Wawel", sînt astăzi secții permanente ale unui complex muzeistic de interes național și de valoare universală recunoscută.

Verdun

„În fața zidurilor Verdunului au fost spulberate aspirațiile supreme ale Germaniei imperiale. La Verdun Germania a încercat să repurteze un succes răsunător. La Verdun Franța i-a răspuns cu o fermitate sobră : „Pe aici nu se trece!". Timp de secole, pe toate meridianele globului, numele Verdun va continua să răsune ca o chemare la victorie și ca un strigăt de bucurie a umanității eliberate".

RAYMOND POINCARÉ

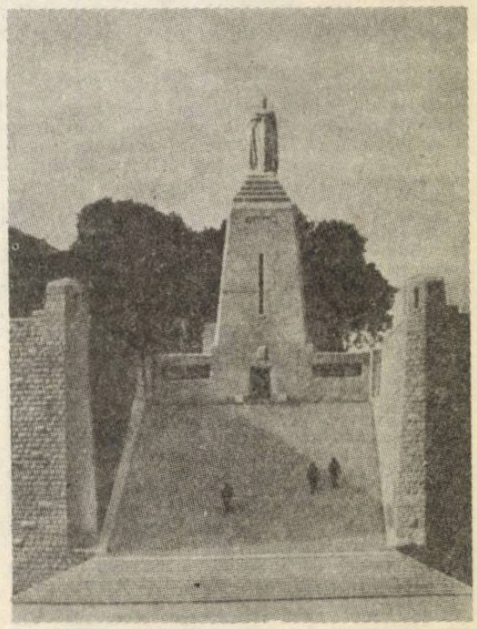

Au trecut șapte decenii de la prima confruntare mondială de arme, dar memoria istoriei nu vrea să se șteargă ; cum, de altfel, ea reține pentru posteritate toate momentele de cumpănă prin care a trecut. Mărturiile evenimentelor tragice din anii 1914—1918 se pot vedea peste tot, în toate țările în care a pustiit războiul. Unele dintre ele au căpătat forma monumentelor și cimitirelor prin care generațiile imediat următoare au vrut să eternizeze memoria milioanelor de eroi anonimi care au căzut pe cîmpul de bătălie.

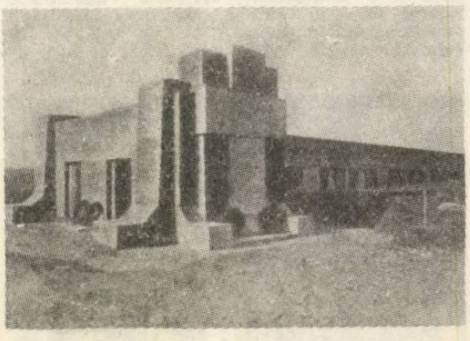

Cine ajunge în Lorena Franței, în perimetrul Verdunului, va fi puternic impresionat de peisajul trist și grav care-l întîmpină ; el este reprezentat de sutele de monumente și de sutele de mii de cruci albe împinzînd același cîmp care, odinioară, a fost teatrul unor bătălii crîncene... Așadar, la Verdun nu ne vom întîlni cu un monument singular sau cu un ansamblu complex, unitar, „adunat", precum sînt Alhambra sau Wawel. Aici, la Verdun, pe un perimetru de sute de kilometri pătrați sînt presărate monumente și cimitire ridicate în diferite localități sau pe locurile unor acțiuni de mare intensitate, în păduri, pe coline, în plin cîmp deschis. Diversitatea și dispersarea lor în spațiu nu înseamnă, cîtuși de puțin, că ele nu se subsumează, organic și simbolic, momentului Verdun din timpul primului război mondial. Așa cum întregul șir al bătăliilor din jurul Verdunului a angajat, la un moment dat, eforturile întregii țări, tot așa astăzi, în monumentele ridicate pe acele locuri, toți francezii văd una dintre cele mai sfinte necropole naționale; în care necropolă dacă nu odihnesc personalități ale Franței, — deși cele militare nu lipsesc — atunci aici și-au lăsat rămășițele pămîntești sute de mii de ostași — eroi căzuți pentru libertatea țării.

...Verdun este unul dintre cele mai vechi orașe ale Franței. A fost fortăreață gotică, apoi romană, sub numele de Virodonum Castrum. În anul 843, prin actul ce diviza imperiul Carolingian, a fost atribuit regatului Lorenei, după care intră sub dominație episcopală pînă în se-

colul al XIII-lea ; în urma revoluției populației orășenești, devine în scurt timp autonom. Apoi cade sub dominație germană, pentru ca abia în anul 1552, sub Henric al II-lea, să devină din nou francez. Recunoașterea fidelității față de rege avea să se producă însă abia după cinci decenii.

Prin poziția sa geografică și politică, precum și prin întreaga evoluție istorică, orașul a jucat rolul unei adevărate fortărețe, iar de-a lungul istoriei a cunoscut numeroase momente de răscruce, între care amintim pe cele mai semnificative : a fost distrus de Atila în anul 450, a luptat cu eroism împotriva prusacilor la 1792, a capitulat, după lupte înverșunate, în fața trupelor prințului Saxa la 1870, a suportat asedierea, incendierea și distrugerea din anul 1916, în primul război mondial. În anii acestui război Verdunul a avut încă de la început un rol important dar, de la data de 21 februarie 1916 — cînd a fost dezlănțuită prima ofensivă germană asupra orașului — și-a dovedit rolul decisiv pe parcursul întregului război, pînă la armistițiul de la 11 noiembrie 1918. Imediat după declanșarea ofensivei germane între Bar-le-Duc și Verdun, prin Soully, pe o distanță de aproximativ o sută de kilometri, a fost creată celebra Voie Sacrée, care avea să aducă importante servicii armatei franceze. Pe acest drum sacru circulau zilnic circa 3500 camioane și automobile, „artera de revitalizare" fiind menită a susține frontul francez cu noi unități și cu muniții dinspre partea opusă, respectiv din interiorul țării. Faptul că timp de 11 luni Germania a concentrat în zona Verdunului nu mai puțin de 1,8 milioane militari spune totul despre intenția ei de a cîștiga rapid o bătălie care i-ar fi asigurat redresarea militară pe cîmpul de luptă, reciștigarea unor poziții politice în lume și refacerea moralului autorităților interne... Evenimentele istorice au evoluat însă, așa precum este bine cunoscut, astfel încît imensa jertfă de sînge dată de militarii francezi — au murit peste un milion de ostași — a rămas pentru totdeauna scumpă în inima francezilor de după ei ; este ceea ce simbolizează, de altfel, și cele cîteva monumente asupra cărora ne vom opri pe scurt.

Memorialul de la Douomont este un complex format dintr-un „Ossuaire" — o construcție boltită de circa 200 metri lungime, cele două aripi simetrice terminîndu-se într-un far numit Turnul muzeului, avînd înălțimea de 50 metri; farul adăpostește o capelă de unde se deschide o panoramă largă asupra monumentelor din jur. În interior, pe o boltă lungă cît întregul monument, construită din marmură roșie, sînt înscrise numele miilor de eroi ; de o parte și de alta pereții sînt placați cu dreptunghiuri imense din marmură de un roșu mai aprins pe care sînt incrustate numele orașelor, satelor și comunelor care au adus omagiul lor celor căzuți. De la înălțimea terasei largi ce înconjoară memorialul se pot vedea cele 15 000 de cruci de un alb imaculat, formînd Cimitirul National.

Vizitarea Memorialului și Muzeului de la Fleury — sat distrus în întregime, ca și Cumière — prilejuiește reconstituirea unui crîmpei din cîmpul de bătălie, în timp ce ostașilor americani le este omagiată memoria prin două monumente : cel de la Montfaucon este o coloană imensă, albă, înaltă de 60 metri care se termină într-o terasă deasupra căreia este amplasată o statuie-simbol ; cel de-al doilea se află nu departe de aici, la Romagne-sous-Montfaucon ; este constituit dintr-o necropolă și din cimitirul ce conține peste 14 000 cruci, toate din marmură albă.

Dintre toate monumentele vizitate cel mai mult impresionează „Transeul baionetelor" ; de fapt nu este vorba de un monument propriu-zis, ci mai curînd este un teren de luptă, restrîns la cîteva sute de metri pătrați, înconjurat de o construcție masivă și monumentală pentru a lăsa posterității o dovadă „in vivo" a luptelor. Aici a fost surprins un batalion în timp ce se afla pe poziții de așteptare a ordinului de luptă, toți ostașii au fost îngropați de vii, doar baionetele din arme rămînîndu-le la suprafață, ceea ce a dat și numele locului și mai apoi monumentului...

În același perimetru, lîngă Vacherauville, în Bois des Caures, se află postul de comandă al unui mare erou al luptelor, colonelul Driant ; pe sub un tunel de arbori tineri, se merge pe un drumeag pînă în mijlocul pădurii, unde se află exact locul în care a fost împușcat, alături de ostașii săi ; pe piatra funerară de o nobilă simplitate stau scrise aceste cuvinte sugestive: „Ils sont tombés silencieux sous le choc comme une muraille".

Însuși orașul Verdun a ridicat în memoria eroilor luptelor de acum șapte decenii o seamă de monumente ; dintre acestea cel mai impresionant este Statuia Victoriei ; imensul soclu conține o criptă formată din trei nișe ornate în mozaic, înăuntrul cărora se află Cărțile de aur pe care sînt înscrise numele tuturor soldaților care au luptat la Verdun...

Constantin Chifane-Drăgușani

NEMURITOAREA POEMĂ

S-au împlinit, în această primăvară, o sută de ani de la nașterea celui care a rămas și va dăinui în istoria literaturii noastre ca unul dintre cei mai fervenți și mai substanțiali cîntăreți ai limbii române : Al. Mateevici. Poezia sa „Limba noastră", o adevărată odă, a făcut o extraordinară carieră — și nu doar literară — intrînd în patrimoniul culturii naționale. Au rostit-o generații întregi și mai ales cele care au înfăptuit visul de aur al Marii Uniri, au rostit-o generațiile care au urmat, o rostim și noi astăzi pentru că face parte din chiar existența noastră. Poetul n-a trăit nici treizeci de ani, s-a născut la 16 martie 1888 și s-a stins de tifos exantematic la 13 august 1917, după ce luase parte la luptele de pe cîmpiile Mărășeștilor. Împlinirea datoriei față de țară îl făcuse ca printr-un întreg șir de demersuri să ajungă aici, în inima luptelor și să se consacre unui mare țel. N-a scris decît nouă poezii, dintre care una este o capodoperă, și toate rămase în moștenire postumă, într-un caiet pe care autorul a ținut să menționeze : „Mărășești, iunie, 1917". Deci, aici au fost scrise poeziile, în ecourile marii bătălii. Versurile au, de aceea, o rezonanță și mai adîncă, nepieritoare. Ascultați-le : „Limba noastră-i limbă sfîntă / Limba vechilor cazanii / Care-o pling și care-o cîntă / Pe la vatra lor țăranii / Limba noastră-i graiul pîinii / Cînd de vint se mișcă vara / În rostirea ei bătrînii / Cu sudori sfinți-t-au țara /../ Limba noastră-i foc ce arde / Într-un neam ce fără veste / S-a trezit din somn de moarte / Ca viteazul din poveste /.../ Limba noastră-i vechi izvoade / Povestiri din alte vremuri / Și citindu-le-nșirate / Te-nfiori adînc și tremuri".

După cît de înalte și de exemplare răsună azi aceste versuri, așa cum vor răsuna totdeauna, urmează însuși miracolul limbii în care trăim și ne rostim existența, această istorie în care, cu un sacrificiu glorios, și poetul născut acum o sută de ani și-a dăltuit un nume pentru eternitate. Este lecția, adevărata lecție de patriotism. Se împlinesc tot în acest an șapte decenii de la înfăptuirea Marii Uniri, pivotul ei au fost luptele de la Mărășești, Mărăști, Oituz, nervul și coloana ei vertebrală au fost ideile și idealurile de libertate și independență. Dar și acelea de unitate a limbii, de morală a existenței noastre în unire și unitate. Astfel încît, restrînsa dar marea creație a lui Al. Mateevici face un viu arc de boltă între toate acestea și rămîne ca o mărturisire a unei permanente moșteniri. Inspirată și scrisă la Mărășești, poezia are tonurile unei necontenite profesiuni de credință : „Limba noastră-i o comoară / În adîncuri înfundată / Un șirag de piatră rară / Pe moșie revărsată".

A.I. Zăinescu

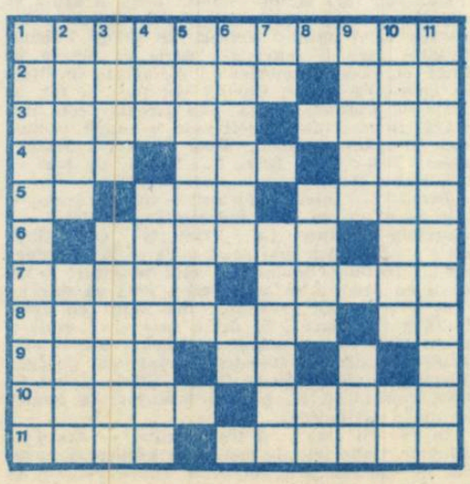

Dileme

ORIZONTAL. 1) Dușmanca închipuită a mișcării. **2)** ...și partenera ei de nedespărțit — E banal fără negație. **3)** Descoperit printr-o cercetare atentă... chiar cu nasul — Mărgele de aer **4)** Vițios ! — Desparte o parte ! — Dimensiune statică **5)** O sîmbătă... nu prea liberă ! — Strigătul de durere al fracturii ! — Brazdă în care nu se seamănă **6)** „E la mama numai una" — În mijlocul parcului ! **7)** Trăgător la grupa mare — Cu picioarele lor învîrtesc pămîntul. **8)** Pact de afecțiune reciprocă — Pană de spic ! **9)** Un sfînt ateu — ...și un ateu fără cal. **10)** Epilogul greșelilor — Desprinsă brutal **11)** Pilă tocită ! — Un fel de „Du-te vino".

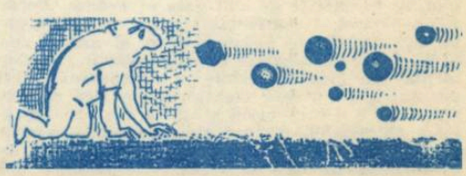

VERTICAL : 1) Spațiu ciclopic **2)** De la tinerețe pînă la bătrînețe — Băi celulare **3)** Nobil de fier — Între om și plantă **4)** Nu e bere ! — Cuprinsă reglementar în brațe. **5)** Împrăștieri de lumină. **6)** „Nota" de la scris — ...a douăzecea ! **7)** Este, înmuiat ! — Feluri **8)** Mijloc de durere la bătrînețe — Urcuș fără pantă ! **9)** A veni la zero — Infinitul pe verticală **10)** Urmăriri sportive — Ton nesfîrșit ! **11)** E la curent cu meseria.

Stelian F. Popescu

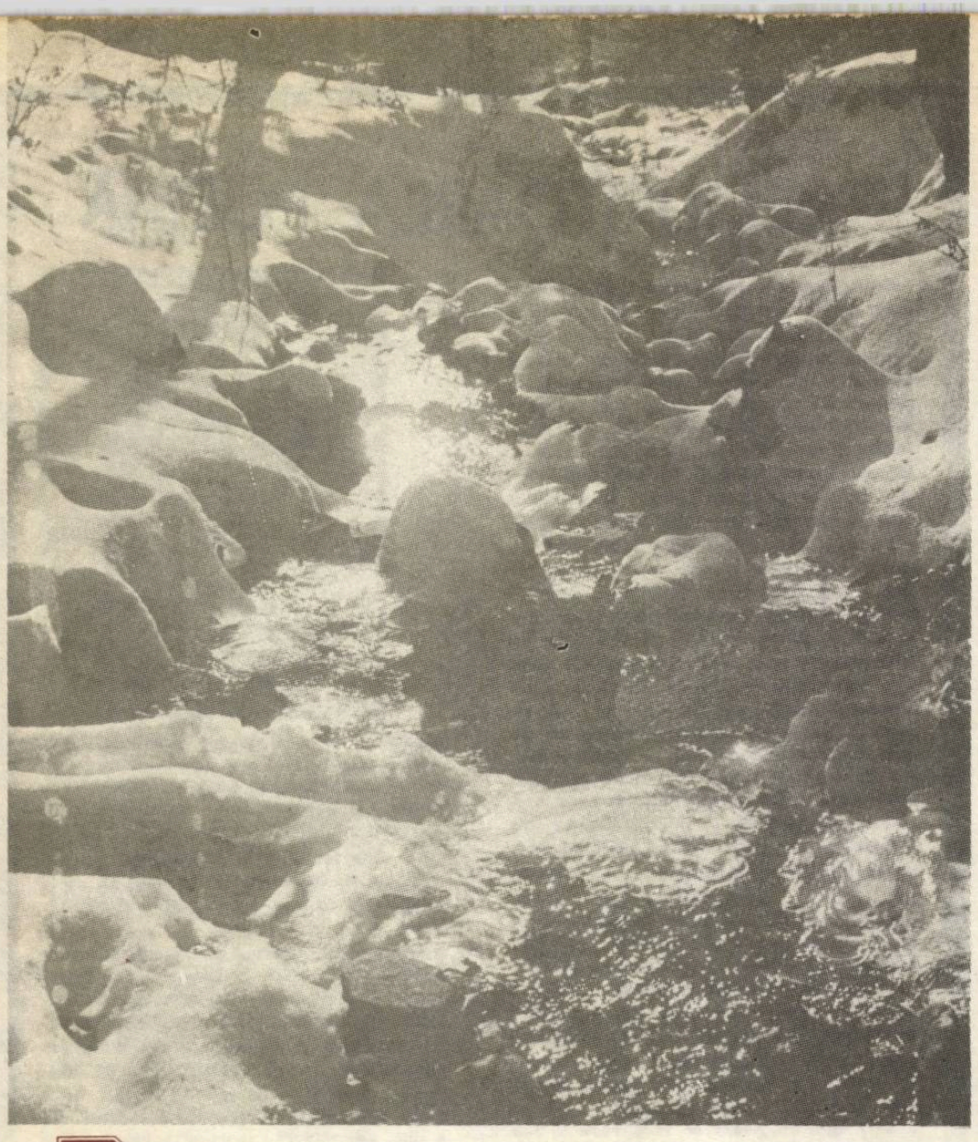

RECVIEM PENTRU LUCEAFĂR, ÎN CATEDRALA ALBĂ A MUNȚILOR

Drumul, mai mult bănuit sub zăpada de o jumătate de metru, lasă indiferent în urmă Bicsadul, șerpuind leneș spre Munții Oașului. Valea Custurii, ce ne ține un timp companie, ascunsă sub cerga albă, își divulgă existența doar prin sporadice ochiuri de apă solidificată și mai ales prin prezența răchitei și a salciei ce îi străjuiau malurile. Mai sus, firul apei se contorsionează, este întîmpinat de ușoare ripe, de bolovani uriași și chiar de o modestă cascadă (ce face deliciul școlarilor excursioniști — mi se spune). Apar apoi povîrnișurile, formele frămîntate de relief, arbori crucificați în poziții indecente, ținîndu-se cu încăpățînare de rădăcini, de tărmurile ce sînt gata să cedeze. Peisajul arboricol e completat treptat, pe nesimțite, cu noi specii. Se insinuează în el arinii, apoi fagii, frasinii, carpenul și mesteacănul alb, pigmentat cu griuri. Răzlețe și nejustificate tufe de pipirig derutează trecătorul (se zice că prezența lor e o consecință a aplicării amendamentelor chimicale). Curînd apar iscoadele muntelui rătăcite pe dealuri : pini răzleți care se încumetă să coboare mai jos. Companionii mei (prof. Iacob Pop și tehnicianul Ioan Finta de la sectorul de exploatare forestieră) răspund documentați întrebărilor mele cu care îi persecut. Peisajul e copleșitor ; te asaltează. Mă cuprinde o teamă profesională că nu voi reține totul în memoria atît de asaltată. Șirul cu care călătorim scuturâ, chiar sub covorul de zăpadă, și e greu de notat impresiile calde pe hîrtie. Mă încumet totuși să încerc să notez, dar zadarnic ; pixul s-a lăsat convins de insistența gerului și refuză să asculte. Pasta rămîne încăpățînată în tub. Mă ambiționez să memorez, dar acum cînd scriu aceste rînduri constat că efortul meu a fost zadarnic. Întreaga grandoare a peisajului a rămas departe și nu se lasă prinsă în cuvinte, cu toate că emoția și sentimentele trăite acolo persistă îndelung...

Caii fug fără să fie biciuiți. Fuga îi ajută să suporte mai ușor gerul ce se exprimă la autoritatea celor minus treizeci de grade Celsius. Băiatul care îi mînă s-a decis să alerge pe lîngă ei, să-și dezmorțească picioarele încălțate în cizme de gumă. Curînd voi face la fel, cu toate că îmbrăcămintea mea circumspectă numără cîteva straturi de flanele, o bundă, căciulă etc. Alergăm și tăcem. Doar băiatul îndeamnă mereu caii : „Dii, Brizu !"... Și iar, de zeci de ori, Brizu și numai el. „Dar pe celălalt cum îl cheamă ?" — întreb. „Victor" — mi se răspunde. „Și pe el de ce nu-l îndemni ?", „Victor are lanțurile întinse. La Brizu îs moi. Chiulește !". (? !) Am mai aflat ceva — zic în sinea mea... Drumul devine tot mai obositor. L-am dorit cu ardoare și acum mi-e jenă să întreb : Mai avem mult ? — deși mă abțin cu greu. Sună a dezertare... Și drum mai era : mult și greu. Dar, totuși, plăcut... Intrăm într-o vale adîncă pe drumul forestier. Îl întîlnim pe Ioan Cozma, tehnician de la Ocolul Silvic Negrești-Oaș, controlînd cu interes hrănitoarele pentru animalele sălbatice...

În Munții Oaș e o liniște albă — acum în Ghenar. Cohortele de copaci ce hașurează covorul de zăpadă sînt singurele ființe vizibile ce populează peisajul pe zeci și zeci de km. Într-o întreagă zi de umblat în acest spațiu n-am auzit nici o pasăre afirmîndu-și prezența prin cîntec, n-am văzut nici un cerb, ori vreun mistreț. Desigur, gerul i-a alungat spre cine știe ce cotloane tainice, în așteptarea unui timp mai prielnic. Și, totuși, liniștea aceea ancestrală n-are nimic deprimant. Dimpotrivă, îți dă un sentiment de pace, de seninătate, de puritate. Era cel mai prielnic cadru ambiental pentru ceea ce avea să se înfăptuiască la orele amiezii...

Lătratul ciinilor ne vestește că ne apropiem de țintă. Pereții Văii Gongii sînt tot mai înalți, mai autoritari. Ajungem la sediul echipei forestiere : două vagoane legate printr-o baracă : dormitoarele și bucătăria. Într-unul din dormitoarele în care am intrat (și în care ne-am bucurat nespus de o căldură cum numai în acele condiții montane geroase o poți aprecia la valoarea ei și de o cană cu ceai cald) pe o măsuță a șefului de echipă, Vasile Dance, am descoperit cu plăcere „Drapelul de fruntaș", iar pe un perete o diplomă ce glorifica disciplina și eficiența muncii acestui colectiv de forestieri, care a dat cu un an în urmă economiei naționale nu mai puțin de 8 000 mc. cherestea... În cuier conviețuiau o pereche de cioareci lîngă una de blugi (alegorie pentru fotografi și pretext de digresiune pentru cei ce despică firul în patru)...

Sus în Valea Gongii se aude zvon de viață. Distingem de departe zgomotul motoarelor, drujbelor, care culcă mereu copaci, pe ale T.A.F.-urilor (tractoare transportoare forestiere, de o mare forță și mobilitate). Aceasta înseamnă că am ajuns la „Gura de exploatare forestieră", unde se desfășura (am aflat mai apoi) o operație de „grădinărit" (de sacrificare a exemplarelor care nu intră în stas-ul calității). Munca are aci alte dimensiuni : spectaculoasă, fascinantă pentru spectator, dură, aspră pentru muncitorii forestieri, care probează devotiunea muncii pe orice timp, în orice anotimp, fiind la datorie zi-lumină. Le-am urmărit activitatea ore îndelungi, în interesul unei însemnări reportericești, cu respectul cuvenit. În fapt de amiază, cînd razele soarelui coborau perpendicular pe steluțele zăpezii, activitatea s-a întrerupt, pentru ca oamenii să servească masa — prilej pentru a-i contacta verbal. Oameni sobri — muncitorii forestieri, zgîrciți la vorbă, dar găsesc, totuși, în acest răsptimp resurse și pentru vorbe de duh, pentru umor. Discutăm cu ei despre muncă, despre meserie, despre viața lor. Sînt 16 tovarăși în echipa Șomlea, veniți din Cămărzana, Tirșolț, Vama, Boinești, Negrești-Oaș. Îi întreb dacă știu ce zi e „AZI". Ei cred că îi consider în afara timpului și simt că sînt priviți, poate jigniți de întrebare. Unul răspunde, totuși, circumspect : 15 ianuarie...

Am scos din buzunar un volum de versuri și am început să citesc : „Ce te legeni, codrule" și alte poezii în care Poetul cîntă natura, pădurea, copacii... Rînd pe rînd oamenii s-au ridicat în picioare, au lăsat mîncarea să mai aștepte, au ascultat cu evlavie, străluminați parcă. În timp ce versurile răsunau în liniștea de catedrală albă a pădurii i-am simțit pe acești oameni (rupți de lume) receptivi, demni. Pe culmile Munților Oaș, sufletele și mințile într-un consens, plăcut acceptat, urcau pe drumul luminii spre culmile rostirii românești, spre culmile spiritului ce poartă un nume sfînt nouă : Mihai Eminescu...

Am plecat mai sus pe munte, pînă la un punct în care lemnele stivuite așteptau să fie încărcate și transportate. ...Și din nou, mai sus, peste o culme unde se auzeau însemnele sonore ale tehnicii : zgomote de motoare. Dar pînă acolo... o altă golgotă — pentru cei încălțați de șes. Ne aștepta un drum cu un unghi de urcuș foarte înclinat, acoperit cu zăpadă de culoare gri-bej, din cauza resturilor mărunte de lemn transportat. În sfîrșit, nu fără mici incidente, cu proptele din ramuri, am ajuns pe platforma de exploatare. Mă simțeam un produs de seră față de oamenii codrului care se mișcau lejer și firesc, acolo. Motoarele drujbelor își fac simțită prezența : biziie, iar în urma lor copacii cad secerați. „Drujba" — într-adevăr e un prieten al omului, pe care-l scutește de un uriaș efort fizic. Mi-aduc aminte cîntecul vechi „Banii se fac la pădure, din firez și din secure". Anacronic. Printre drujbiști, un flăcău viguros ai cărui ochi albaștri se întîlnesc mereu cu cerul cînd „măsoară" cu privirea coroana copacilor spre a determina direcția de cădere a acestora. Tînărul se numește Vasile Rus, este din comuna Vama și este „campion" județean (cu diplomă în regulă) la această meserie... Copacii tăiați sînt strînși și ancorați mai apoi de niște tractoare multifuncționale și curajoase (de mari și convingătoare performanțe tehnice) înzestrate cu un plug care are în față și rol de elevator, cît și de punct de sprijin. Tracțiunea și din față și din spate îl ajută să facă îndrăcite manevre. Cu spatele trage o uriașă trenă de trunchiuri de copaci pînă la punctul de sortare, tăiere și depozitare provizorie. Pe vremuri exista acolo o herghelie de cai. Acum o înlocuiesc cîteva asemenea tractoare — despre care mi se spune că sînt extraordinare, dar că există un neajuns : nu se fabrică piese de schimb pentru ele. Defecțiunile sînt rare, ce e drept, tractoarele nu fac mofturi, dar... Din timp în timp sosesc peridocurile care sînt repede încărcate cu trunchiurile stasate și expediate jos, la Bicsad..

Acestea sînt, pe scurt, momentele repetabile ale unei zi-lumină de muncă în punctele de exploatare forestieră. În cadrul lor oamenii își fac cu demnitate ceea ce se cheamă datorie față de colectivitate, față de întreprinderea în care lucrează, față de ei înșiși, probează nobilele însemne ale tovărășiei, prieteniei și stimei reciproce.

Ovidiu Suciu

OȘTENI ROMÂNI ÎN NORDUL EUROPEI, ÎN SEC. AL XVIII-LEA

Prezența militară a românilor în nordul european fusese semnalată, la 1912, de Nicolae Iorga într-o repede comunicare asupra unui român notoriu în armata lui Carol al XII al Suediei, conducînd un detașament de valahi în bătălia de la Poltava (iunie-iulie, 1709). Acest Sandu Colțea, maior în vremea Poltavei și apoi colonel sub Frederic I, fusese luat prizonier de către ruși, trimis în Siberia (de unde încercase să evadeze fără succes), deportat în fine la Iakutsk, la marginile împărăției, spre a fi împiedicat să se sustragă captivității. Totuși, după aproximativ zece ani de detenție, Sandu Colțea scăpă și ajunse în Suedia unde îl găsim, la 1723, pe cînd cerea demisia din oștire în ideea că nu știe limba localnicilor și că nu are la îndemînă o biserică potrivită pentru credința lui. Știrile privitoare la acest episod de viață militară sînt puține și asupra acestui personaj cu biografie curat românească istoricii ar fi indicat să se aplice mai mult decît pînă acum, pornind de la contribuția lui N. Iorga („Un ofițer român în oastea lui Carol al XII-lea", 1912 și recapitularea problemei, la Valentin Borda — „Călători și exploratori români", ed. Sport-Turism, 1986). Totuși, nu e singura știre asupra unor trupe alcătuite din români detectate în secolul al XVIII-lea în Nordul european. O interesantă comunicare, a profesorului Lauri Lindgren, de la Universitatea din Turku, înfățișează încă un moment din tulburele evenimente ale războaielor nordice ale vremilor de atunci. Ceea ce revelează Lauri Lindgren, în această cercetare pe care o prezentăm acum, este o cronică finlandeză, întocmită de un cărturar din Botnia, Reinius, și de unde rezultă prezența unor români în cadrul trupelor rusești, care invadaseră la 1741 Finlanda și iernau într-o comună, Laihia, unde îi găsește — de altfel — și cronicarul acestor evenimente. Documentul repus în circulație de prof. Lauri Lindgren (care e un cunoscut specialist în românistică și un simpatizant al culturii românești pe care o cunoaște îndeaproape) este revelator din multe puncte de vedere, cele mai de seamă privind limba, vestimentația, viața cotidiană a românilor ajunși în Septentrion ; de asemenea, prin caracteristici care țin de fundamentul antropologic (toleranță, ospitalitate, înclinație către viața spirituală etc.). De altfel, micul studiu al lui Lauri Lindgren, redactat direct în română, conține o analiză foarte riguroasă a știrilor rezultate din cronica finlandeză a lui Reinius și face inutile orice alte precizări, deschizînd însă interesul cercetării de amănunt.

Artur Silvestri

LAURI LINDGREN

Un corp de oaste românească în Finlanda

În timpul unui conflict dintre Rusia și Suedia din anii 1741—1743 un document al vremii consemnează prezența în Finlanda a unui regiment de români, aflat sub comanda armatelor rusești care invadaseră țara. Acest regiment a petrecut iarna dintre 1742—1743 în localitatea Laihia de pe țărmul de vest, în imediata vecinătate a orașului-port Vaasa. Consemnarea a fost făcută de preotul Israel Reinius din Laihia, care a ținut un fel de condică în care a menționat evenimentele mai importante petrecute în parohia sa, cît a trăit. Acest „jurnal", redactat în limba suedeză și păstrat în arhivele bisericii locale, cuprinde și documentul la care ne referim, document ce a fost publicat prima oară, în traducere finlandeză, în ziarul „Vaasan Sanomat" din Vaasa, în luna mai 1878. Credem că darea la lumină a respectivului document la data amintită nu a fost întîmplătoare, ci aceasta trebuie pusă în legătură cu momentul declanșării Independenței României, consemnată în Tratatul de la San-Stefano (martie 1878). Războiul ce s-a purtat atunci în Balcani a avut un ecou și în Finlanda, deoarece la acesta a luat parte, sub ordinele comandamentului rus, și batalionul de gardă finlandez, care a avut pierderi grele și a îndurerat opinia publică. De asemenea, în armata rusă existau numeroși ofițeri finlandezi, între care și generalul Ehrnrooth, cel ce avea să devină, în timpul evenimentelor, ministrul de război al Bulgariei, numit de guvernul militar rusesc.

Pînă la Marele Război Nordic (1700—1721) Suedia era marea putere din nordul Europei. În timpul acestui conflict, armatele țarului Petru I au ținut sub ocupație Finlanda de la 1714 la 1721. Se cunoaște că în timpul acestui conflict, armata suedeză sub conducerea directă a regelui Carol al XII-lea, a trecut și prin Țările Românești, și, cu această ocazie, ajungeau pe meleaguri românești și militari finlandezi, ceea ce a constituit, poate, primul contact istoric direct între finlandezi și români. Circa patru decenii mai tîrziu, hazardul istoriei făcea ca, în revanșă, să ajungă pe teritoriul finlandez trupe de origine românească. Cum se poate explica acest lucru, căror împrejurări se datorează această „aventură" ? Însemnările preotului Reinius ne ajută să pătrundem întrucîtva, și această taină pe care el va fi aflat-o — și o spune — din gura oștenilor încartiruiți temporar la Laihia. La un conflict austro-ruso-turc din perioada 1735—1739 au participat și trupe din cele două Țări Românești aflate sub tutelă

otomană. Mareşalul von Münnich, comandantul armatelor ruseşti sub împărăteasa Anna, a ademenit unele contingente româneşti să treacă de partea Rusiei, făgăduind să dea apoi ajutor la eliberarea de sub turci a românilor. Aşa a ajuns în serviciul Rusiei şi regimentul românesc rătăcit mai apoi în nord, după ce aşteptase un timp zadarnic să se întoarcă în propria ţară, căci Rusia încheiase pace cu Turcia şi făgăduiala mareşalului rămăsese doar făgăduială. În schimb, contingentele ademenite au fost folosite ca trupe mercenare în campaniile belicoase de după aceea ale Rusiei. În anul 1741 s-a produs un nou conflict între Rusia şi Suedia, declanşat de schimbarea puterii în Rusia, cînd prinţesa Elisabeta a devenit, prin lovitură de stat, împărăteasă. În prima parte a campaniei, armatele suedeze trec frontierele ruseşti, dar la ofensiva puternică a trupelor ţariste sînt nevoite să se retragă în grabă, părăsind şi întreaga Finlandă în mîinile adversarilor. Astfel, armata rusă ajunge pînă la litoralul finlandez al golfului Botnic. La începutul ofensivei ruseşti, împărăteasa Elisabeta a dat o declaraţie prin care propunea crearea unei Finlande libere şi independente între Suedia şi Rusia. Acest fapt a făcut ca la ocuparea Finlandei atitudinea cuceritorilor faţă de populaţia finlandeză să fie mai bună decît în timpul precedentului conflict cînd se ilustrase prin asprime şi sălbăticie. La adoptarea noii atitudini va fi contribuit, desigur, şi faptul că armata rusă era atunci comandată de irlandezul De Lacy şi de scoţianul Keith, adepţii unei discipline ferme şi civilizate. Generalul Krister Teofilo von Kinderman a primit ordin să se ocupe de Botnia cu trei regimente de cavalerie : sîrb, maghiar şi moldovenesc (în trad. finlandeză : „moldavialainen")

Regimentul de ostaşi români, consemnează preotul Reinius — a sosit în comuna sa la sfîrşitul lunii septembrie 1742. Mai întîi a făcut cunoştinţa „cornetului" Striska, venit să întocmească planul de încartiruire al unităţii. Acesta, cuprinzînd zece companii, a poposit aici trei zile mai tîrziu, stabilindu-se pentru tabăra de iarnă care a durat mai bine de opt luni de zile. În condica sa, preotul Reinius relatează, uneori cu lux de amănunte, o serie de întîmplări ce s-au petrecut în toată această perioadă.

La începutul taberei, a trecut prin Laihia însuşi generalul Kinderman care a cerut preotului, ca unic reprezentant al autorităţilor locale, un jurămînt de credinţă.

La 17 octombrie, „după slujba religioasă", toţi bărbaţii din comună în vîrstă de peste 15 ani au depus public „jurămînt de credinţă coroanei ruseşti", iar cîteva săptămîni mai tîrziu s-a cerut acelaşi jurămînt şi „băieţilor între 12 şi 15 ani".

La începutul lunii noiembrie, şase companii au părăsit comuna şi s-au mutat în localitatea vecină Isokyrö pentru „iernare", restul regimentului rămînînd mai departe în Laihia.

În ziua de 8 decembrie, întregul regiment s-a adunat în Laihia, „pe cîmpul dintre biserică şi casa parohială", pentru a depune un jurămînt solemn către Karl Peter Ulrich, din familia imperială, „denumit la ruşi Piter Teodorov." Apoi, în ziua următoare, acelaşi jurămînt de credinţă a trebuit să fie făcut de către întreaga suflare a băştinaşilor.

La 30 decembrie 1742, un contingent de ostaşi a fost deplasat la Oulu, în nord, sub conducerea adjunctului comandantului, Bedrago. În primele zile ale lunii ianuarie 1743, oştenii au fost duşi să construiască în jurul satelor unde erau încartiruiţi ofiţerii obstacole de cavalerie (aşa zişii „cavaleri spanioli", un fel de capre de lemn — n. n.), iar în aceeaşi lună, o parte din trupe au fost deplasate în arhipelagul de insule din apropierea oraşului Vaasa, instalînd puncte de observaţie sub conducerea căpitanului Zerbulo.

În cursul lunii martie, oştenii au ridicat, din loc în loc, „nişte movile înalte de 10—12 m, făcute din prăjini şi paie" pentru a servi, aprinse, ca semnale luminoase.

La 9 aprilie, comandantul regimentului de infanterie din Vologdam, colonelul Nzianov, trecînd cu unitatea sa prin Laihia, a fost salutat de cavaleriştii din comună. După ceremonie, ofiţerii au fost găzduiţi la locuinţa comandantului regimentului, Dimitrie Branzeakul, în ferma Rapila.

La 25 aprilie, fiind sărbătoarea încoronării împărătesei Elisabeta Petrovna, textul predicii ţinute de preot a cuprins şi psalmul 72, versetele 1, 2, iar jurămîntul — psalmul 67, versetul 29.

La 3 iunie, „restul moldovenilor" ce fuseseră iarna încartiruiţi în Laihia „a plecat spre nord".

La 25 iunie, a făcut la Laihia un popas de cîteva zile, colonelul regimentului de cavalerişti moldoveni, venind dinspre sud şi şi-a continuat călătoria după trupe.

În iulie 1743, a fost semnat Tratatul de pace de la Turku, după care trupele ocupanţilor s-au pregătit să se întoarcă în Rusia. Toate trupele româneşti aflate în localităţile din jur s-au adunat în Laihia în ultimele zile ale lui iulie, încolonîndu-se pentru plecarea definitivă.

Generalul von Kinderman a trecut prin Laihia cu ultimele trupe ruseşti la 31 august. Odată cu această informaţie, preotul ţine să precizeze că în Laihia au fost încartiruite numai trupe moldoveneşti nu şi altele alcătuite din ruşi, cazaci, calmuci.

În afara acestei cronologii a evenimentelor pe care preotul Reinius le-a considerat de interes (şi din care noi am selectat, rezumîndu-le, doar pe cele care se referă special la oştenii români), el a mai făcut o serie de notaţii privitoare la relaţiile moldovenilor cu populaţia locală, consemnînd aspecte ale comportamentului moral şi obiceiurilor acestora, precum şi detalii de îmbrăcăminte şi echipament. Spicuim din acestea cîteva.

La sosire, regimentul număra 800 de ostaşi şi, în plus, gradaţi, ordonanţe şi slujitori („cavaleriştii aveau, în majoritate, fiecare un slujitor şi doi cai", ceea ce mărea considerabil efectivul uman, dublîndu-l, pe cît se pare).

Cînd au venit în comună, „soldaţii şi caii erau înfometaţi", căci în acel an „fusese recoltă slabă şi era lipsă de alimente în regiune".

Multi din noii veniţi „vorbeau o limbă nouă, neauzită de noi pînă atunci" şi comunicarea cu localnicii a fost dificilă la început.

A fost nevoie de o cantitate mare de vite pentru a asigura hrana trupelor. Într-o lună, precizează Reinius, erau sacrificate 36 de vite mari — boi sau vaci — 136 junci şi juninci, 186 viţei de un an, 600 de oi. În plus, mari cantităţi de făină, peşte sărat, unt, lapte, varză, sfeclă, ovăz. Alimentele erau plătite : o vită = 50—100 kopeici, o oaie 6—8 kopeici. La acest capitol, preotul conchide că iernarea acestor trupe a constituit „o mare povară" pentru comuna sa.

Stînd de vorbă cu oştenii, Reinius a aflat de la ei că „Moldova şi Valahia erau patria lor". Tot de la ei a aflat şi în ce împrejurări ajunseseră în serviciul Rusiei.

Referitor la limba vorbită de ei, Reinius notează : limba lor nu era nici turcă, nici tătară, nici poloneză, nici maghiară, nici rusă ci era una „derivată din latină".

Oştenii au asistat de multe ori la slujba religioasă şi rosteau rugăciuni. Ei îşi începeau rugăciunea cu „Parente nostru ci es in ciel". Cînd numărau, ziceau : „un, do, tri, putor, cins, ses, ept, obdo, nov, dec". Prelatul om instruit şi cu temeinice cunoştinţe filologice, notează atent, desigur după pronunţia cu pronunţate nuanţe dialectale a oştenilor moldoveni, cîteva expresii auzite frecvent : „Unde vinis mi frat?", „Asculta-mi frat!", „Ci facis mi frat?" Reţine că unii „ştiau să vorbească limba turcă, tătară şi neogreacă".

Referitor la religia oştenilor, Reinius menţionează că „erau ortodocşi", şi că „preotul lor era un călugăr grec care a ţinut slujbă pentru ei în limba greacă". Uneori însă, „preotul, ofiţerii şi chiar ostaşii au asistat la slujba noastră religioasă cuviosi şi cu respect". Mulţi, intrînd în biserică, au îngenunchiat în faţa crucifixului. La lăsata secului (începutul postului mare) „preotul lor a umblat prin garnizoană şi i-a spovedit, dînd canoane, şi a primit bani pentru aceasta". Căpitanul Noach Kisbalasch a donat bisericii „un sfeşnic mare de aramă care a fost pus pe masa altarului". Prelatul mai notează, de asemenea, că „doi moldoveni morţi în timpul iernii au fost înmormîntaţi în cimitirul parohiei din Laihia".

Cu privire la instrucţia cărturărească a oştenilor, Reinius apreciază că aceasta „era puţină şi că doar cîţiva din ofiţeri ştiau să scrie şi să citească şi să facă socoteli. Cîţiva abia ştiau să-şi scrie numele".

O altă observaţie interesantă pe care o face Reinius este aceea că „faţă de poporul nostru ei nu au simţit o antipatie înnăscută, ca ruşii". Adaugă că „unii îşi aminteau de şederea regelui Carol al XII-lea la Bender" şi că „taţii şi părinţii cîtorva făcuseră serviciul la trupele suedeze în acel timp".

Relaţiile cu localnicii au fost bune şi „aveau o mare încredere în gazdele la care locuiau". Erau ospitalieri : „dacă un om străin sau cunoscut intra în cameră, era invitat la masă". În ceea ce priveşte bucătăria, „ei erau mai pretenţioşi decît ruşii", şi „la masă foloseau mult piper, oţet şi muştar".

Vestimentaţia şi armele purtate de oştenii moldoveni sînt uneori descrise cu detalii : uniformele erau „scurte şi subţiri" (şi din această pricină sufereau de frig). În loc de galoane, ofiţerii purtau „butoane de argint masiv şi petlite de argint la guler", precum şi o „decoraţie mare tot de argint, legată cu lanţ de argint pe piept". Pe cap purtau „o căciulă înaltă de postav". Armele lor erau : „o carabină uşoară, o sabie rusească, două pistoale uşoare şi un sac de muniţii, iar pe şoldul stîng o geantă de cavalerist, mare şi ornamentată". Cîţiva aveau şi „cîte o ghioagă de luptă", una dintre acestea fiind dată ca amintire preotului Reinius de colonelul Bulazel, iar preotul a donat-o bisericii din Laihia.

În partea finală a însemnărilor sale, preotul Reinius notează cu o minuţie dusă adesea la acribie, o serie de date şi elemente privind componenţa trupelor şi soldele cu care oştenii de diferite categorii erau remuneraţi. O companie era formată din „80 de cavalerişti, 4 caporali, 1 furier, 2 toboşari, 1 sanitar, 1 şelar şi 1 potcovar". Salariul unui colonel „era de 836 de ruble şi 58 kopeici", ceea ce stîrnea aproape uimirea adnotatorului care găsea că acesta este „foarte mare" faţă de acela primit de un preot : 135 ruble şi 20 kop.", sau al unui cavalerist de rînd, „32 ruble şi 40 kop."

Documentul de care ne ocupăm reprezintă, credem, prima mărturie a prezenţei în Finlanda a unui grup etnic românesc, ajuns aici printr-un hazard al istoriei. Însemnările ample, diverse ca observaţie, exacte şi de detaliu ale prelatului-cronicar fac ca importanţa acestui document să se releve pe mai multe planuri : acela al istoriei pure, al istoriei armate şi războaielor, al lingvisticii şi religiei etc. Cercetarea specială poate să-l pună mai mult şi mai bine în valoare.

În ziua de 26 iunie 1930, vasul norvegian „Bratvog" părăsea portul Alesund îndreptîndu-se spre insulele din Oceanul Înghețat de Nord pentru a vîna foce, morse și urși albi. În afara vînătorilor, pe puntea lui „Bratvog" se găseau și membrii unei expediții care urmau să plece în insula Franz Josef.

Presa norvegiană, prinsă atunci de gravele probleme ale crizei economice mondiale, nu a acordat nici o atenție acestei expediții, care ținea locuri aflate la 1 284 kilometri de teritoriul Norvegiei.

Nimeni nu bănuia ce descoperiri senzaționale se vor produce cu prilejul expediției...

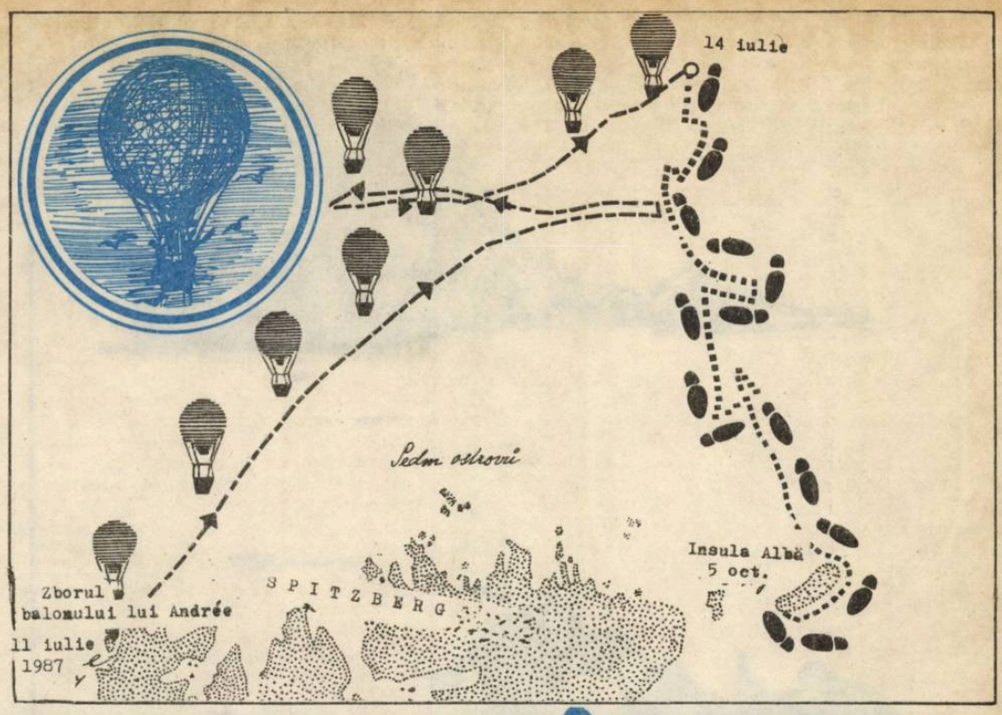

VARA ARCTICĂ

ERA PE SFÎRȘITE...

1.

Vara anului 1930 a fost neobișnuit de călduroasă în întreaga Europă nordică.

Comandantul expediției, Horn, a hotărît — ținînd seama de timpul cu totul excepțional — să cerceteze cîteva insule aflate la răsărit de insula Spitzberg. În ziua de 5 august 1930, oamenii lui Horn au pătruns în Insula Albă, dar s-au întors repede la vas pentru că nu descoperiseră nimic important. Căpitanul Eliassen a propus atunci ca timpul să fie folosit pentru vînat întrucît în zonă se aflau o mulțime de foce și morse. Doi dintre membrii echipajului au plecat pe insulă să aducă zăpadă pentru a-și face proviziile necesare de apă potabilă. La un moment dat ei au zărit în zăpadă conturul unui obiect de culoare închisă. Surprinși, au scos instantaneu un strigăt și s-au repezit spre locul în care se afla obiectul.

Aveau să constate că era o barcă din pînză impermeabilă întinsă pe un schelet de lemn, plină cu apă și gheață, aflată acolo de ani de zile. În barcă se afla o ancoră pe care scria :

„EXPEDIȚIA POLARĂ ANDRÉE"

La locul descoperirii au venit îndată și ceilalți membri ai echipajului. În apropierea bărcii au fost descoperite două corpuri acoperite pe jumătate de gheață și peste o sută de obiecte aparținînd expediției. Nu încăpea nici o îndoială că descoperiseră corpurile neînsuflețite ale celor din expediția polară suedeză condusă de Salomon August Andrée, care, în iulie 1897, a plecat cu balonul din Spitzberg spre Polul Nord.

Despre soarta celor trei membri ai echipajului nu s-a știut nimic multă vreme. Planul lui Andrée fusese să ajungă în 40 de ore la Polul Nord de unde să continue apoi drumul spre Siberia. Dispariția membrilor expediției nu i-a neliniștit deloc pe cei rămași acasă pentru că mulți exploratori polari din regiunea Oceanului Înghețat de Nord — între care și Fridtjof Nansen (1895—1896) — au fost obligați să ierneze pe banchizele de gheață plutind în derivă. Așa se face că trecuse întreaga vară polară a anului 1898 și despre cei trei nu se aflase nimic.

Anul următor, în luna mai, la țărmurile Islandei a fost găsită o parte din balonul lui Andrée, iar 15 luni mai tîrziu, alte rămășițe ale balonului au fost pescuite în apele din apropierea țărmurilor norvegiene. Nici una, nici cealaltă nu au fost însă de natură să aducă vreo mărturie despre expediția dispărută. Mai tîrziu au fost descoperite încă o altă parte din balon și o geamandură.

Totul vorbea despre faptul că lucrurile au fost aruncate din balon atunci cînd acesta se afla în pericol. Dar de ce a trebuit să fie aruncate nimeni nu poate spune. Aerostatul fusese construit special la Paris iar Andrée afirmase că balonul este capabil să se mențină în aer peste o lună de zile...

2.

La 9 septembrie 1930, „Bratvog" a transportat corpurile neînsuflețite ale celor doi navigatori dispăruți în mod tragic — Andrée și Strindberg — în portul norvegian Tromsö. Imediat după aceea în Insula Albă s-a deplasat fotograful Knut Stublendorf pentru a imortaliza pe peliculă tabăra expediției eșuate. Nici prin cap nu-i trecea că va descoperi ceea ce nu reușiseră să descopere toți membrii echipajului vasului „Bratvog" : corpul neînsuflețit al celui de-al treilea membru al expediției, Knut Frenkel. În afară de acesta el a mai găsit și sania, jurnalul de bord și cîteva casete cu filme. Din jurnalul de bord al expediției omenirea a putut să afle, în sfîrșit, prin ce probe formidabile au fost nevoiți să treacă membrii echipajului.

Andrée plănuise pînă în cele mai mici amănunte startul festiv al balonului, pe care îl botezase „Vulturul", dar totul s-a desfășurat altfel decît planificase el. Conducătorul expediției nu avea la activ decît puține ore de zbor, deci relativ puțină experiență. Așa se explică faptul că el a neglijat regulile fundamentale ale prevederii, lucru care nu s-ar fi întîmplat unui pilot cu experiență îndelungată. În plus, viteza vîntului în momentul decolării era de peste 80 kilometri la oră iar balonul a fost zvîrlit în valuri la numai cîteva secunde de la decolare. Cîteva minute „Vulturul" a fost de nestăpînit, din care cauză echipajul a trebuit să arunce cîteva kilograme de balast.

Lucrul cel mai rău dintre toate s-a produs la prima izbire a aerostatului de suprafața apei cînd a fost deteriorat grav mecanismul de dirijare, conceput de Andrée, și alcătuit dintr-un sistem de funii și pînze. Cu acest mecanism el reușea să mențină direcția dirijabilului indiferent de direcția vîntului.

În ciuda startului nereușit, expediția a hotărît să continue drumul. După ce au aruncat balastul din nacelă, balonul s-a ridicat pînă la 600 metri. „Vulturul" s-a menținut în aer cel mult 16 minute și în tot acest timp vînturile polare capricioase l-au plimbat de colo-colo deasupra Oceanului Înghețat de Nord.

În dimineața zilei de 14 iulie aerostatul a trebuit să aterizeze. Pînă la Polul Nord mai aveau circa 800 kilometri. Ultimele ore de zbor au fost ca un vis urît. Balonul a pierdut din înălțime iar navigatorii au trebuit să arunce nu numai balastul, dar și cîteva lucruri și obiecte de mare necesitate, între care și geamandurile găsite ulterior.

Nacela balonului s-a izbit de cîteva ori de suprafața de gheață iar balonul propriu zis s-a acoperit de un strat de chiciură care i-a mărit mult greutatea. Toate acestea erau binecunoscute de navigatorii aerieni, dar Andrée nu a ținut seama de ele. În plus, Strindberg suferea de rău de înălțime, din care cauză el n-a putut fi de nici un folos echipajului. Întregul balast fusese aruncat din nacelă iar navigatorii nu aveau nici cea

mai mică speranță că soarele s-ar putea arăta pentru a topi chiciura și a încălzi cît de cît gazul cu care era umplut balonul.

Echipajul a fost nevoit să aterizeze cu toate că situația nu era chiar atît de disperată. Andrée luase cu el trei sănii, blănuri, încălțăminte din piele și bărci pliabile. Hrana era și ea îndestulătoare. Cei trei au hotărît să pornească spre sud-est, spre Țara lui Franz Josef, unde se afla un depozit de alimente pentru eventuale aterizări în cazuri de forță majoră.

3.

Drumul prin pustiul de gheață nu a fost deloc ușor. Obstacolele de gheață din fața lor măsurau și trei metri. În afara acestor obstacole cei trei au fost nevoiți să lupte și cu denivelările repetate ale terenului de gheață. Marșul celor trei — care nu erau dintre cei mai dotați din punct de vedere fizic — a fost extenuant. Din această cauză, au hotărît să ia cu ei numai lucrurile de strictă necesitate. Rezervele de alimente le mai ajungeau pentru numai cincisprezece zile, în ciuda faptului că pe drum s-au aprovizionat cu carne de focă și de urs.

Terenul le ridica probleme aproape insurmontabile. Crăpăturile dintre blocurile de gheață măsurau uneori pînă la cîțiva metri iar în unele locuri gheața era atît de subțire încît se rupea sub picioarele lor. În plus, banchiza pe care pluteau spre sud-est, s-a îndreptat la un moment dat spre vest, astfel încît cei trei, care străbătuseră pe gheață 160 kilometri, au înaintat de fapt numai cu... 48 kilometri !

La 4 august Andrée însemna în jurnalul său de bord că membrii expediției au decis să renunțe la continuarea mersului spre Țara lui Franz Josef și să se îndrepte spre Cele Șapte Insule situate la Nord de Spitzberg. După calculul lor uscatul putea fi atins în cel mult cinci sau șase săptămîni. Dar ca un făcut, banchiza pe care cei trei urmau să se deplaseze spre sud-vest a început să se îndrepte spre sud-est, apoi spre nord și, în sfîrșit, spre nord-vest.

Condițiile deosebite în care au trăit din clipa prăbușirii dirijabilului i-au epuizat. Credința în viață nu și-au pierdut-o însă în pofida faptului că sufereau toți trei de o boală enigmatică ce se manifesta prin crize de vomitare, dureri de stomac și diaree.

Vremea începuse să se înrăutățească. Vara arctică era pe sfîrșite, zilele se scurtaseră iar nopțile deveneau tot mai reci. La mijlocul lui septembrie le mai rămăseseră încă 100 kilometri pînă la Cele Șapte Insule, situație în care exploratorii au înțeles că vor trebui să ierneze pe gheață.

Au urmat cîteva zile în care s-au ocupat cu vînatul, pînă și-au refăcut rezervele de carne. După aceea au început să-și construiască un iglú în care urmau să-și petreacă următoarea jumătate de an. Insula Albă nu era prea departe, dar Andrée nu vedea rațiunea pentru care ar risca un drum dificil numai pentru a ajunge la o insulă pustie, neprimitoare. În cele din urmă s-au văzut nevoiți totuși să se îndrepte spre această insulă.

În ziua de 2 septembrie banchiza lor de gheață s-a izbit de o bucată de pămînt : o insuliță lungă de numai cîțiva metri. Nu s-au oprit însă aici, și-au continuat drumul spre Insula Albă unde au ajuns la 5 octombrie.

Despre ce a urmat se știu extrem de puține lucruri întrucît majoritatea însemnărilor din jurnal se referă la condițiile meteorologice.

Primul dintre ei a murit Nils Strindberg pe care camarazii săi l-au îngropat într-o stîncă de gheață. Andrée și Frenkel au murit în iglú. Despre cauza morții lor s-au lansat multe ipoteze dar cea mi plauzibilă este cea a doctorului danez Ernest Trude. Acesta, studiind în profunzime jurnalul expediției, a ajuns la concluzia că membrii expediției au murit de trichinoză, o boală parazitară, comună omului și unor animale, provocată de trichină și manifestată prin tulburări digestive, febră, dureri musculare.

Concluzia lui Trude se baza pe expertiza resturilor de carne a unui urs alb, găsite în stomacele celor trei și pe analizarea simptomelor bolii descrise de Andrée în jurnal, toate semne ale îmbolnăvirii cu **trichinela spiralis.**

Ipoteza morții prin inaniție a fost exclusă de la bun început întrucît în iglú s-a găsit o cantitate apreciabilă de alimente. Organismele celor trei, epuizate de efort, au fost o pradă ușoară pentru paraziții aflați în carnea ursului alb pe care o consumaseră.

4.

În anul 1896, înainte de plecarea în expediție, răspunzînd întrebărilor unui reporter care voia să afle dacă se teme, Nils Strindberg a răspuns că dacă oamenii s-ar lăsa copleșiți de teamă în fața riscului, progresul omenirii ar fi imposibil.

Desigur, expediția lui Andrée nu a adus nici un rezultat concret, dar zborul tragic al celor trei navigatori spre Polul Nord rămîne în memoria omenirii ca un capitol al istoriei curajului și rezistenței fizice și morale a omului în lupta pentru cucerirea naturii.

N. Nicolae

TABLETE

CONVALESCENȚĂ

Este adevărat că ursul iese primăvara slăbit din hibernare, dar aceasta nu înseamnă că poate fi mîncat și de o căprioară...

PROFIT

Spune-mi cît ești de mare, ca să știu cît de mult mă pot folosi de umbra ta...

PRIORITATE

Natura a lăsat femeii cele 5 simțuri pentru a-și satisface mai întîi... curiozitatea.

INVOLUȚIE

De abia cînd înțelegi cu adevărat cît de „cîinoși la inimă" sînt unii oameni, poți pricepe bine cît de „omenește" se poartă cu noi totuși, cîinii...

CERC VICIOS

Tot timpul se gîndește cum trebuie să gîndească pentru a deveni un mare... gînditor.

DEZORIENTARE

Un cocor s-a rătăcit din drum, numai pentru simplul motiv că s-a întors să-și ia... busola uitată acasă.

FĂȚĂRNICIE

Avînd simțul „cumpătării" dezvoltat, acest mare băutor de vin nu intra niciodată în circiumă... Prefera să bea discret, direct din cramă...

Titel Canache

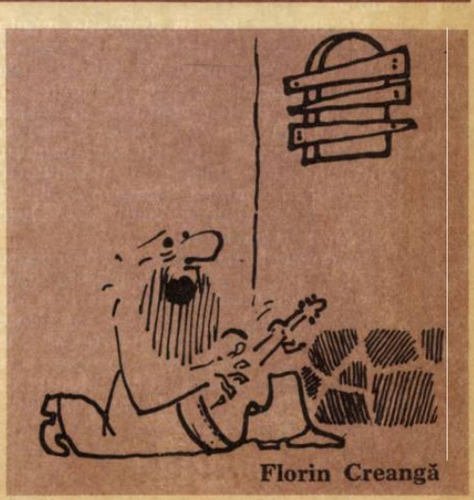

Florin Creangă

CUNOAȘTERE, CULTURĂ, CIVILIZAȚIE

prin agențiile județene de turism pentru tineret

Trăim într-o țară minunată, într-o țară în care natura a fost deosebit de darnică în frumusețl. Farmecul inestimabil al munților și dealurilor domoale relevat de Hogaș, Vlahuță, Blaga, Sadoveanu, Țara Ardealului proslăvită de Bălcescu, luncile și riurile cîntate de Alecsandri, lacurile cu putere de simbol din care țîșnesc razele luceafărului poeziei românești, Bărăganul lui Odobescu transfigurează în nestemate literare cununile naturale ale acestui pămînt în care, de milenii, ne-am durat viața.

Farmecul codrilor, susurul apelor, semeția munților, bogăția holdelor le-a strîns în caer poetul anonim, torcindu-le în neasemuite balade și doine care răzbat din vremuri imemoriale pînă la noi.

Astăzi poporul nostru, stăpîn pe bogățiile și frumusețile patriei, își durează un nou destin, luminos, înfăptuit cu clarviziune și perseverență de partidul comuniștilor. La nestematele peisagistice am adăugat altele, durate de noi din oțel, mortar și sticlă.

Turismul, drumeția cunoaște în țara noastră o dezvoltare deosebită, urmare directă, pe de o parte, a procesului accelerat de urbanizare, ceea ce implică dorința firească a oamenilor de evadare din cotidian și stereotip, iar pe de altă parte, datorită creșterii continue a nivelului de trai material și spiritual al oamenilor muncii. România pitorească de astăzi ne invită pe toți să-i cunoaștem frumusețile naturale și comorile sale de artă.

Iată o invitație de a cunoaște țara prin acțiunile turistice organizate de Agenția B.T.T. Galați.

AGENȚIA BTT GALAȚI

TURISM, RECREERE, SĂNĂTATE

— Tovarășe vicepreședinte, ce reprezintă, pentru agenția B.T.T. Galați, turismul ?

— Turismul, îndeosebi drumeția, reprezintă forma cea mai plăcută de mișcare, la îndemîna omului muncii, o activitate pe gustul fiecăruia, femeie sau bărbat, copil sau om cu tîmplele albite.

Mergînd pe jos, în drumeție montană sau pentru vizitarea unor relicve istorice, a monumentelor naturii, a caselor memoriale, a locurilor unde s-au dat bătălii pentru apărarea gliei strămoșești sau pentru a vedea grandioasele construcții din anii socialismului, turismul îndeplinește și o îndatorire patriotică. Îmbină mișcarea atît de necesară trupului cu actul de cultură atît de necesar minții.

Pămînturile locuite astăzi de poporul român au intrat în conștiința lumii antice prin intermediul scrierilor acelor vremi cum sînt cele ale lui Homer în „Iliada", „Teogonia" lui Hesiod „Oedip" a lui Sofocle etc., care au scris despre aceste locuri, cunoscîndu-le direct ori din povestirile unor călători. Dorința de a călători au manifestat-o

=»

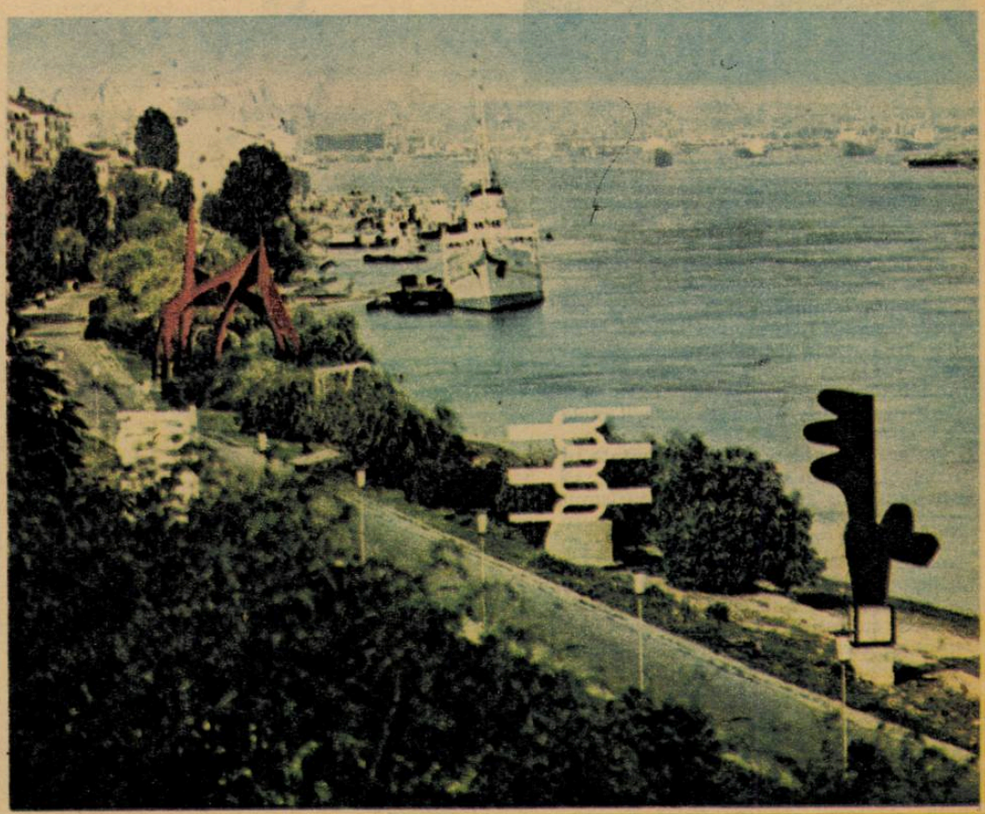

Galați. Tabăra de sculptură în metal de pe faleza Dunării

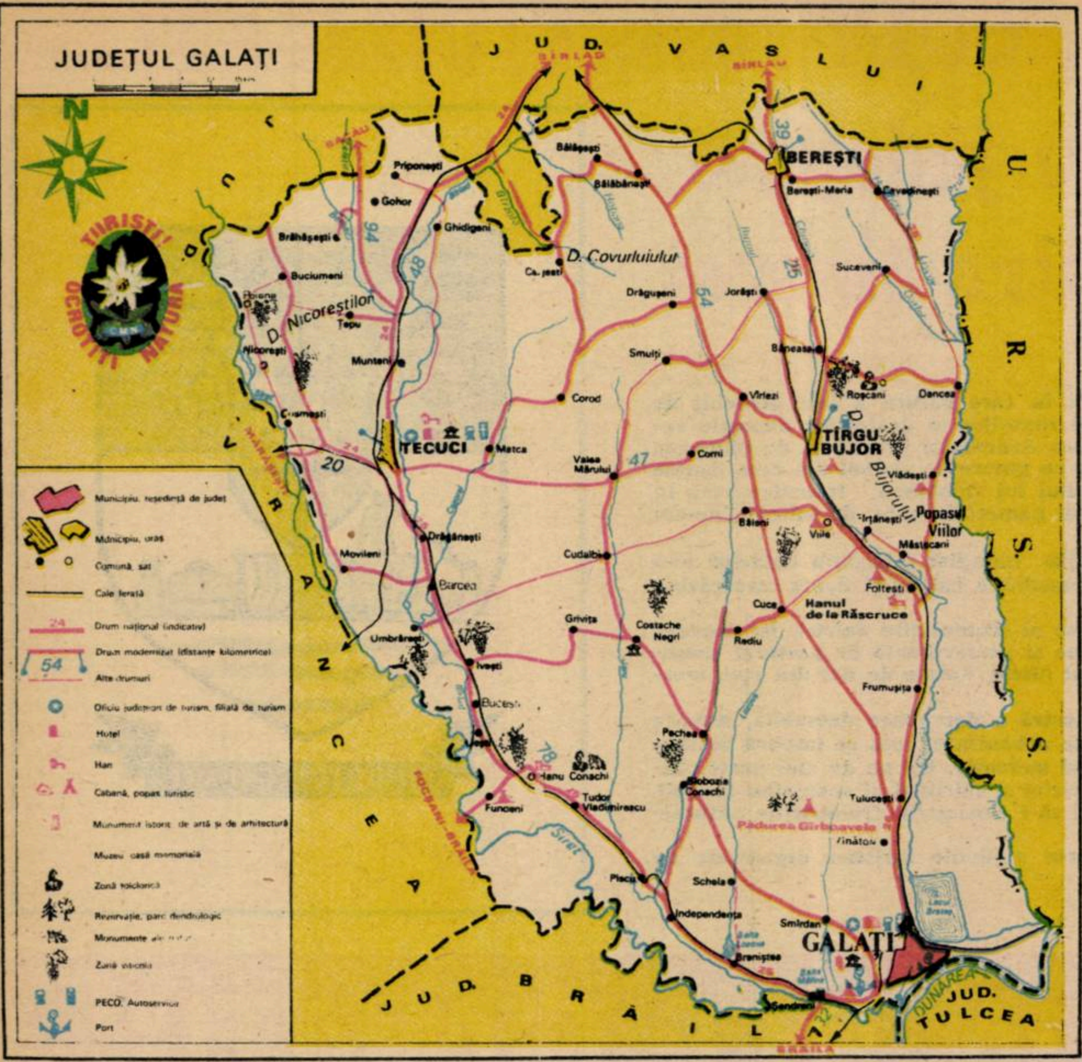

Un judeţ de muncă şi de luptă, acesta este Galaţiul. Mulţi dintre domnitorii Moldovei, începînd cu acel mare Ştefan cel Mare, în bătăliile pentru neatîrnarea ţării, au împins peste Dunăre, iar cîteodată în Dunăre, oştile otomane venite să prade ori să cotropească Moldova. Alexandru Ioan Cuza a fost ridicat în scaunul de domnitor al Moldovei după ce deţinuse dregătoria de pîrcălab de Galaţi.

Judeţul Galaţi cu oraşele şi satele lui, cu trecutul şi prezentul lui, cu oamenii de aici şi împlinirile lor, a pătruns în circuitul valorilor literare prin scriitorii născuţi ori care au trăit aici, şi prin operele altor scriitori, ale căror condeie au fost inspirate de realităţi gălăţene.

Una din mîndriile judeţului Galaţi este frecvenţa şi necontenita viaţă publicistică. La Galaţi şi Tecuci au apărut de-a lungul timpului aproape 450 de ziare şi reviste.

La Galaţi s-a născut poetul Ioan Nenitescu (1854—1901), profesor, inspector şcolar, prefect şi deputat, cunoscut mai ales prin poeziile patriotice înflăcărate, adunate în volumul **„Pui de lei“** (1891), unde se află şi celebrele versuri :

„Eroi au fost, eroi sînt încă
Şi-or fi în neamul românesc.
Căci rupţi sînt ca din tare stîncă
Românii orişiunde cresc“.

Nu putem să nu amintim faptul că judeţul Galaţi păstrează mărturii etnografice de interes turistic. În judeţ pot fi cunoscute sate răzăşeşti cu vechi tradiţii, cu structura vetrei satului şi a hotarului tipică acestei categorii de localităţi, sate înconjurate cu şanţuri adînci şi porţi de ţarină, apoi arhitectura populară caracteristică zonei de cîmpie, piese de interior de o rară frumuseţe. O largă gamă de unelte gospodăreşti relevă continuitatea de viaţă şi cultură multimilenară a poporului nostru, iar cîntecele şi dansurile populare înfăţişează puterea de exprimare a creaţiei populare în condiţiile de azi.

Iată pe scurt o prezentare a judeţului, făcută de agenţia B.T.T. Galaţi şi invitaţia de a cunoaşte la faţa locului cele arătate mai sus.

TURISM, RECREERE, SĂNĂTATE

➾

mulţi înaintaşi ai noştri, printre care : Timotei Cipariu, George Bariţiu în jurul anilor 1836 în Ţara Românească, I. L. Caragiale care a fost şi organizator de excursii turistice.

A. D. Xenopol, de exemplu, asupra căruia natura a exercitat o atracţie fascinantă, spunea : „Totdeauna am căutat ca să-mi scald cugetarea şi simţirea în izvorul veşnic proaspăt al naturii, ce am văzut, am spus pe cît mi-a fost cu putinţă, ce am simţit însă a fost totdeauna deasupra puterii mele de rostire“.

Nu cred că există o altă activitate în lume, care, prin componentele sale, să ajungă a satisface mai bine ca turismul vechiul dicton ; „mens sana in corpore sano“, adică minte sănătoasă în corp sănătos. În acest sens nu întîmplător principalele motivaţii şi oferte turistice se referă la odihnă, tratament, îmbogăţirea cunoştinţelor, adică petrecerea timpului liber departe de locuri aglomerate şi poluate şi în acelaşi timp vizitarea unor obiective de interes cultural şi ştiinţific.

Iată că prin aceasta turismul vine în întîmpinarea definiţiei Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii care arată că prin sănătate nu se înţelege numai absenţa bolii, ci „buna condiţie fizică şi mentală generală“.

Buna condiţie fizică se asigură prin folosirea formelor de turism de la tradiţionala drumeţie, la băile de aer, de soare şi de ape minerale în staţiuni profilate pentru acest scop.

Statuia docherilor din Galaţi

Fiind un fenomen inerent progresului uman, un important mijloc pentru îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă ale omului, turismul aduce importante servicii progresului, civilizaţiei şi culturii, omului în general, introducînd în societatea modernă o nouă noţiune „homo turisticus“.

Încă de la începutul secolului trecut francezul Volney arată că „dintre toate mijloacele de a împodobi spiritul şi de a forma judecata, cel mai eficace este să călătoreşti“. Turismul contribuie astfel nu numai la îmbogăţirea cunoştinţelor căpătate în instituţii de învăţămînt ci şi la crearea unui climat de linişte pentru ameliorarea anumitor stări psihice.

Contribuţia turismului la refacerea forţelor fizice şi intelectuale ale omului o putem prezenta prin următoarea frază : „Cine călătoreşte pentru sănătate îi este necesar să vadă frumuseţile naturii, curiozităţile culturale, să întîlnească şi alte persoane“.

II ITINERARII TURISTICE

— De ce aţi ţinut seama la întocmirea itinerariilor turistice pentru tineret ?

— La întocmirea şi realizarea itinerariilor am avut în vedere funcţiile turismului pentru tineret şi anume ;

— **Funcţia politică,** prin care se urmăreşte educaţia patriotică a tinerilor, cunoaşterea trecutului istoric al poporului nostru, al tradiţiilor de luptă prin vizite la muzee, case memoriale, monumente, mausolee, omagierea unor evenimente importante din viaţa partidului şi poporului nostru, întîlniri cu foşti ilegalişti, expuneri şi simpozioane pe teme politice ;

— **Funcţia socială,** vizitarea de către un număr tot mai mare de tineri a unor mari construcţii industriale, agricole, sociale, cuprinderea unui număr tot mai mare de tineri la odihnă în bazele B.T.T. în tabere pentru elevi în diferite zone ale ţării.

— **Funcţia culturală,** acţiune care să îndemne la respect faţă de valorile cul-

➾

GALAŢI

„Piaţa cea mai vestită de la Dunăre", cum o numea Dimitrie Cantemir, este situată pe malul Dunării, între gurile de vărsare ale Siretului, pe malul stîng al Dunării, la 80 mile distanţă de vărsarea acestuia în Marea Neagră.

CEL MAI MARE ORAŞ — PORT FLUVIAL

Începuturile oraşului Galaţi se pierd în negura vremurilor. După unele izvoare istorico-literare, el ar fi fost întemeiat de un trib galic care, trecînd în decursul secolului al III-lea i.e.n. prin părţile Dunării inferioare, ar fi durat aici o cetate, al cărei nume s-a perpetuat pînă astăzi. Altele susţin că oraşul s-ar fi dezvoltat din colonia grecească Kallatis din regiunea Mării Negre, ai cărei locuitori s-ar fi stabilit aici în vremea unui război cu Bizanţul. După unele menţiuni, numele oraşului stă în legătură cu activitatea vicarului roman Cocceius Gallatos, misionar creştin trimis în aceste ţinuturi în secolul al IV-lea de Constantin cel Mare, sau ţine de Gălat, numele unui pescar de pe malurile Dunării.

Descoperirea pe teritoriul oraşului a unor resturi de aşezări, necropole şi morminte tumulare din secolele VI—V î.e.n. constituie mărturii ale continuităţii de viaţă în prima epocă a fierului.

Menţionată documentar în 1445, localitatea se dezvoltă în secolul XVI, devenind cel mai reprezentativ port al Moldovei, ca urmare a faptului că în 1484 Moldova pierduse porturile sale la mare (Chilia şi Cetatea Albă). În secolul al XVI-lea era punct de vamă şi schelă, unde se încărcau mărfurile destinate Imperiului Otoman. Ion Neculce notează că aici a trăit Petru Rareş Hîrlăuanu cu mama sa, Domnica Răreşoaia, făcînd negustorie de peşte. În 1821, în noaptea de 21 februarie, un grup de eterişti conduşi de Vasile Caravia (un detaşament de circa 900 de oameni) a atacat o garnizoană otomană, capturînd 28 de tunuri.

În secolul al XVIII-lea în acest oraş iau fiinţă şi şantiere navale, dar lucrări în port au apărut în 1836, cînd a fost executat cheiul vertical din faţa gării, s-au reconstruit şi dezvoltat şantierele navale. Pînă în anul 1837, Galaţiul era singurul port românesc accesibil vaselor maritime. Activitatea economică a oraşului se intensifică mai ales în perioada 1837—1883, cînd portul are regim de „Porto-franco".

În secolul XIX, aici a fost organizată o puternică mişcare în favoarea Unirii Principatelor. La ea au luat parte Vasile Alecsandri, Alecu Russo, Alexandru Ioan Cuza (Pîrcălab de Galaţi), Costache Negri.

Distrus în mare parte în 1944 de armatele hitleriste, oraşul a fost refăcut în spiritul unei urbanistici noi. De asemenea, s-a extins mult profilul industrial, Galaţiul devenind cel mai mare centru siderurgic al ţării ; el are totodată un şantier naval important şi o funcţie portuară mult sporită, deoarece se află în zona fluvio-maritimă a Dunării. Alte întreprinderi : Întreprinderea de construcţii, reparaţii şi utilaje siderurgice, Laminorul de tablă, Uzina de tablă subţire, Întreprinderea de cuie şi lanţuri etc. Datorită poziţiei sale, în sectorul Dunării maritime, portul are un caracter mixt, deservind atît traficul maritim de import-export şi de tranzit, cît şi un trafic fluvial de cabotaj şi internaţional.

Înainte de 1944, traficul consta în general din import maritim de mărfuri generale şi coloniale, export de cereale, cherestea, material lemnos. În prezent, traficul portului constă în cea mai mare parte din importuri de minereu (pentru Combinatul siderurgic), fosfaţi, exportul de produse finite şi semifabricate. Deserveşte şi traficul de mărfuri de tranzit al ţărilor din Europa Centrală, prin transbordări între nave maritime şi fluviale şi invers.

La km 156, amonte de confluenţa Dunării cu Siretul, este portul industrial, destinat deservirii combinatului siderurgic cu minereuri de import şi piatră de calcar din zona Mahmudia.

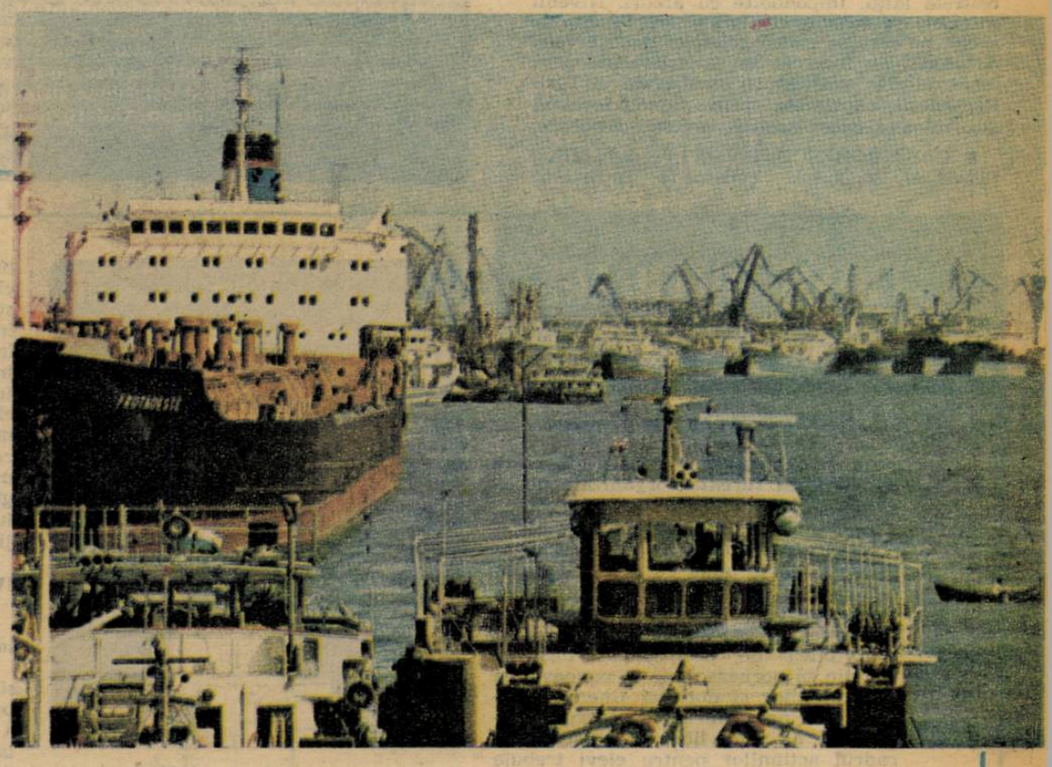

Galaţi. Nave pe Dunăre

TURISM, RECREERE, SĂNĂTATE

—»

turale, organizarea de itinerarii în circuit la obiective culturale, organizarea de itinerarii cu tematică culturală cum sînt : „Pe urmele lui Traian şi Decebal", „De la Ştefan cel Mare la Mihai Viteazul", „Pe urmele marelui poet Mihai Eminescu", „Pe urmele marelui scriitor. M. Sadoveanu" etc.

Turismul cultural este turismul viitorului, astfel că pot fi realizate călătorii de studii, participarea tinerilor la festivaluri, serbări cîmpeneşti, organizarea de acţiuni turistice de orientare profesională. Deci, atenţia noastră este îndreptată mai mult spre valorificarea patrimoniului cultural al ţării pornind în primul rînd de la cunoaşterea perfectă a patrimoniului cultural al judeţului nostru.

— Funcţia recreativ-distractivă.

Acţiunile turistice recreativ-distractive sînt mult gustate de tinerii noştri dacă bineînţeles acestea sînt bine organizate. Agenţia B.T.T. organizează excursii ocazionale de sărbătorile tradiţionale din judeţul nostru :

— sărbătoarea bujorului — Roşcani ;

— sărbătoarea salcîmului — Hanu Conachi ;

— sărbătoarea teiului — Buciumeni ;

— întîlnirile de la Mînjina — Costache Negri.

De asemenea, la întocmirea itinerariilor turistice am ţinut cont de tradiţiile locale, dorinţele manifestate de tineri, precum şi de posibilităţile de asigurare a condiţiilor necesare pentru buna organizare şi desfăşurare a activităţii turistice, de cunoaşterea în primul rînd a judeţului Galaţi, lărgirea orizontului de cunoştinţe generale ale tinerilor, de cunoaştere şi preţuire a frumuseţilor şi bogăţiilor judeţului şi ţării, a valorilor spirituale şi tradiţiilor noastre strămoşeşti ; organizarea de schimburi de experienţă, orientare profesională, consolidarea cunoştinţelor obţinute în şcoală, realizarea unor studii ; organizarea de activităţi de turism specializat şi acţiuni turistice cu caracter aplicativ, de formare a unor deprinderi şi calităţi morale şi de voinţă, utile pentru muncă şi viaţă ; organizarea de acţiuni pentru buna gospodărire şi valorificare a potenţialului turistic din judeţ şi din zonele învecinate.

— Ce veţi întreprinde în acest scop ?

— Pentru atingerea acestui scop la nivelul Agenţiei B.T.T. Galaţi vom reactualiza un catalog cu trasee turistice ce pot fi realizate cu durata de la una la patru zile în care am cuprins principalele localităţi cu obiective turistice ce pot fi vizitate, amănunte în legătură cu durata de realizare a acestora , felul transportului (auto sau C.F.R.), costul orientativ al fiecărui traseu.

GALAŢI

OBIECTIVE TURISTICE

● PALATUL ADMINISTRATIV a fost construit după proiectul arhitectului Ion Mincu, în anii 1904—1905 şi inaugurat la 27 aprilie 1906. Este prima lucrare a lui Ion Mincu pentru un edificiu public reprezentativ. Ion Mincu (1852—1912) — profesor şi director al Şcolii superioare de arhitectură, creator al stilului nou românesc, şi-a îndreptat atenţia asupra tezaurului tradiţional al formelor arhitectonice româneşti, preluînd elemente din vechea arhitectură românească şi din cea populară : foişoare, stîlpi de lemn sculptaţi, arcade, streşini late. (Clădirea este formată dintr-un corp principal, paralel cu bulevardul Republicii şi două aripi secundare care închid între ele o curte posterioară). Faţada principală are în partea centrală trei arcade cu o deschidere amplă, de factură romanică. Decoraţia registrului al doilea este compusă din butoni, discuri, acolade, ocnite — în spiritul arhitecturii tradiţionale. Tot pe faţada principală, la nivelul superior, se află două steme de bronz, iar mai sus, două statui — creaţii ale sculptorului Frederic Storck, reprezentînd „Industria" şi „Agricultura".

● PALATUL UNIVERSITĂŢII, operă a arhitecţilor Grigore Cerchez şi Vîrnav, acest edificiu, construit între anii 1911 şi 1913, a fost mai întîi palat al justiţiei. Faţada este retrasă şi încadrată de două aripi, formîndu-se un spaţiu intern de piaţetă, de unde sînt puse în valoare calităţile arhitectonice ale construcţiei. Ornamentele sînt bogate, ferestrele largi, împodobite cu arcuri. Nivelul inferior, cu ornamente florale, are funcţia de soclu, pe care se ridică celelalte două nivele. Arhitecţii au încercat să valorifice în opera lor tradiţiile arhitecturii medievale a Ţării Româneşti, exprimate prin faţada formată din coloane care susţin arcuri trilobate,

● CASA ROBESCU, situată în strada Mihai Bravu nr. 28, a fost construită între anii

Galaţi. Universitatea

„Rătăcesc singur prin străzile largi, tăcute şi pline de soare ale oraşului, pe cînd gîndurile mele mă poartă cu veacuri în urmă. Văd republica înfloritoare a Galaţilor, înainte de Dragoş-Vodă, descărcînd pe pieţele ei bogăţiile Răsăritului şi ale Apusului, în zarva negustorilor adunaţi din toate politiile lumii. Văd pe Alexandru cel Bun petrecînd pe Ioan, fiul lui Ioan Paleologu, împăratul Bizanţului... pînă în corabie, care mai tîrziu, ajungînd împărat, îşi aduce aminte de frumoasa ospitalitate a ţării noastre şi trimite voievodului Moldovei titlul de rege şi coroana imperială... Văd pe Petru Rareş, cu pletele pe umeri, cu cămaşa desfăcută la piept, ingenunchind pe marginea Braţeşului şi-ncordîndu-şi braţele vînjoase pe mîjile (plasa)-încărcate cu peşte... Galaţii ne dau pe Costachi Negri, unul din cei mai învăţaţi apostoli ai Unirii ; iar cînd cele două principate ridică-n mîinile lor o singură coroană şi cer un domn pămîntean, Galaţii le dau pe Alexandru Ioan Cuza".

ALEXANDRU VLAHUŢĂ

TURISM, RECREERE, SĂNĂTATE

III ACTIVITĂŢI TURISTICE

— De ce depinde o bună desfăşurare a activităţii turistice organizate de agenţia B.T.T. ?

— O bună desfăşurare a activităţii turistice pentru tineret depinde de colaborarea foarte bună cu O.J.T., Inspectoratul Şcolar, Universitatea din oraş, etc. şi de felul în care se organizează şi se realizează propaganda turistică. Activitatea de propagandă turistică trebuie să pornească de la cunoaşterea preocupărilor şi dorinţei tinerilor, cunoaşterea programelor de lucru şi rezervelor de timp liber al acestora. În cadrul acţiunilor pentru elevi trebuie cunoscute programele şcolare şi posibilităţile şi necesităţile completării lor în cadrul organizării turismului specializat. Cunoaşterea programului de activităţi ale organizaţiilor U.T.C. ne dă posibilitatea stabilirii unor trasee şi acţiuni turistice adecvate pentru a sprijini organele şi organizaţiile U.T.C. în realizarea acestor programe.

Pentru cunoaşterea acestor lucruri trebuie întreprinsă o intensă activitate de sondare a opiniei tinerilor, a preocupărilor organizaţiilor de tineret. Agenţia B.T.T. dispune de numeroase posibilităţi în această direcţie. Principala acţiune întreprinsă în judeţul nostru a fost repartizarea membrilor consiliului de conducere, a colaboratorilor pe diferite zone din judeţ cu răspunderi precise în organizaţiile U.T.C. şi cercuri

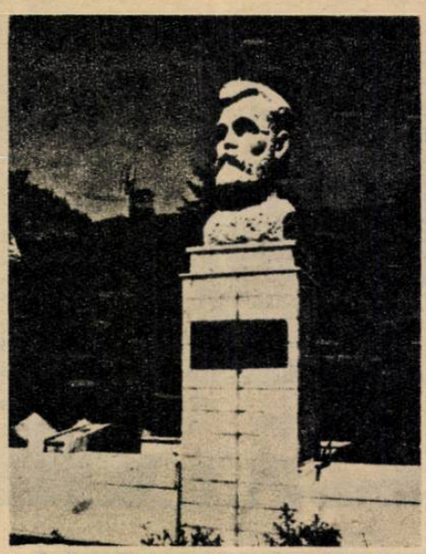

Statuia lui V. A. Urechia

de turism ce trebuie îndrumate şi sprijinite. Pe baza unor tematici cu întrebări pe o perioadă de 6 luni vom sonda un număr de circa 5.000 tineri cu privire la felul cum se desfăşoară activitatea pe linie de turism la nivelul organizaţiei, ce trebuie făcut pentru îmbunătăţirea activităţii, pe ce trasee turistice doresc să meargă în excursie, ce cred ei că trebuie să cuprindă un program de excursie, impresii din excursiile la care au participat , propuneri, sugestii. Pe baza studiului ce îl vom realiza şi discuta în consiliul de conducere sperăm să îmbogăţim programele de excursie, să îmbunătăţim activitatea Agenţiei B.T.T. în general, să selectăm şi să organizăm excursii şi în funcţie de trasee solicitate de tineri. S-a trecut la examinarea ghizilor şi la selecţionarea unor cadre noi pentru înscrierea la cursul de ghizi cît şi pentru creşterea numărului de colaboratori competenţi în a sprijini activitatea agenţiei.

IV POPULARIZAREA ACŢIUNILOR

— Cum sînt popularizate acţiunile turistice ale agenţiei B.T.T. ?

— Ne-am propus să îmbunătăţim sistemul de popularizare a excursiilor prin : difuzarea în toate organizaţiile a calendarului turistic al agenţiei cu tarife informative şi programe în funcţie de categoria de tineri căreia i se adresează acţiunea. Întocmirea şi difuzarea unor pliante cu trasee şi obiective turistice de vizitat în cadrul judeţului şi în ţară cuprinzîndu-se excursii combinate după preocupări şi preferinţe. Dotarea cercurilor de turism cu material de propagandă necesar şi amenajarea unor colţuri de turism reprezentative în organizaţiile mari din unităţi economice şi la nivelul unor localităţi. Realizarea cu sprijinul unui cerc larg de colaboratori a monografiei judeţului pe baza unei tematici cu probleme de turism care să permită cunoaşterea de către tineri şi mai ales de către organele U.T.C. a potenţialului turistic din judeţ, a posibilităţilor de valorificare.

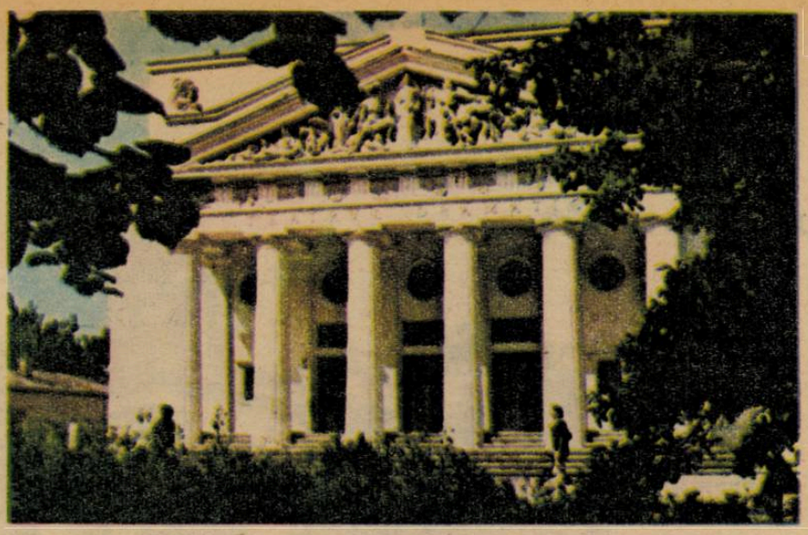

Teatrul dramatic

Monumentul lui Alexandru Ioan Cuza

1896—1897. Încă din 1924 a fost sediul unor instituții publice. În 1953 edificiul a fost declarat monument de arhitectură. Imobilul are două nivele. La cel superior are două balcoane susținute de stîlpi de lemn sculptați. O bogată ornamentație de ceramică smălțuită, colorată, cu motive inspirate din arta veche românească, împodobește pereții. Clădirea este înconjurată de un brîu proeminent, torsionat, sub el fiind un șir de ocnițe care adăpostesc cîte o sferă înconjurată de un cerc. Deasupra ferestrelor de la etaj se află un chenar cu frunze și fructe puternic stilizate. În partea inferioară a chenarului este un șir de arcuri frînte care ornamentează ferestrele întocmai ca o draperie. Prin suplețea liniilor arhitectonice și rafinamentul artistic al decorației sale, cu vădite elemente tradiționale, „Casa Robescu" reprezintă o noutate arhitectonică în județul nostru. Edificiul a fost construit de arhitectul Ion Mincu.

● DOCURILE ȘI SILOZURILE DIN PORT, situate pe cheiul Dunării, au fost concepute și construite de renumitul inginer român Anghel Saligny în anii 1884—1889. Acestea se numără printre cele mai importante construcții realizate în tehnica românească înainte de 1900, atît ca proporții, cît și sub raportul dificultăților de execuție a fundațiilor în terenuri aluvionare. Pentru prima oară în lume, Anghel Saligny a dat soluții originale pentru folosirea betonului armat în construcția silozurilor.

● PALATUL NAVIGAȚIEI, a fost construit în 1910—1911 după proiectul arhitectului Petre Antonescu. Construcția este executată din cărămidă, cu planșee din beton armat. Șarpanta acoperișului, executată din lemn, are învelitoarea de ardezie, cu streașină pe console și căpriori de stejar. Tencuielile exterioare sînt executate din piatră artificială. Deasupra ușilor, la intrarea pe peronul gării fluviale, se află un acoperiș susținut de console de lemn de stejar, ornamentate cu motive geometrice, specifice artei populare românești.

● Muzeul județean de istorie, s-a înființat la 24 ianuarie 1939 într-o clădire construită în anii 1937—1939, pe locul fostei case a lui Al. I. Cuza. Posedă colecții de istorie veche și medie, etnografie și artă populară.

● Muzeul de științe ale naturii, înființat în 1956, și reorganizat în 1959, reprezintă fauna și flora locală. Valorificarea patrimoniului muzeistic se face prin intermediul unor expoziții temporare.

● Muzeul de artă contemporană românească, înființat în 1956 ca muzeu de artă din toate perioadele, instalat în localul monumental de lîngă Grădina Publică, în 1967

Casa de cultură a sindicatelor

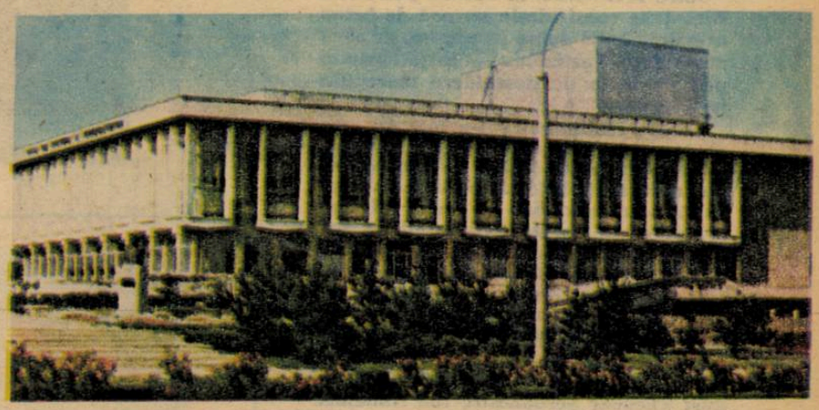

devine muzeu de artă contemporană românească.

● Biblioteca „V. A. Urechia" o putem include între muzee pentru bogatul său patrimoniu de colecții speciale — stampe și desene, manuscrise, carte românească veche, incunabule, carte rară românească și străină. Fondată la 7 decembrie 1889 de către prof. univ. și academician Vasile Alexandrescu Urechia însumează în 1901 (anul morții lui V. A. Urechia) 41 405 volume, iar astăzi fondul de carte depășește această cifră. Din rîndul documentelor vechi, amintim hrisovul domnesc emis la 2 noiembrie 1491 de Ștefan cel Mare, scris pe piele crudă. Colecția de manuscrise românești cuprinde, printre altele, o variantă în patru acte a dramei lui V. Alecsandri, „Ovidiu", iar dintre manuscrisele străine amintim pe cel al lui Hafi Ahmed din Creta (secolul XVIII), care cuprinde și o descriere a Țării Românești. Pe lîngă activitatea specifică, biblioteca organizează permanent în holul său expoziții prin care popularizează și valorifică patrimoniul său.

● Monumentul lui Alexandru Ioan Cuza, inaugurat în anul 1917 într-o primă variantă și apoi, în forma în care se află astăzi, la 9 mai 1972 ; domnitorul este prezentat în uniformă militară, cu capul descoperit, într-o atitudine maiestuoasă, cu mîinile pe garda sabiei.

● Statuia lui Costache Negri, situată în parcul municipal „M. Eminescu" ; a fost dezvelită la 17 iunie 1912 ; este înfățișat în atitudine de orator.

● Monumentul lui Mihai Eminescu, operă a sculptorului Fr. Storck, realizat în anul 1911.

● Sculpturile în metal, unice în țară, produs al unei inspirate tabere de vară, care se află pe faleză.

● Statuia Docherilor, la intrarea în docuri, un omagiu adus mișcării docherilor, înăbușită în sînge.

● Monumentul 1907 amintește de marile răscoale țărănești din 1907 și de puternica demonstrație de solidaritate desfășurată pe străzile orașului la 11 martie a acelui an.

● În punctul cel mai înalt al orașului, se află așezarea dacică și castrul roman de la Tirighina-Barboși ; specialiștii apreciază că romanii au folosit castrul militar începînd din timpul împăratului Traian pînă în secolul al IV-lea e.n. Aici s-au găsit monede, arme, unelte, precum și două lucrări de marmură, „Cavalerul trac" și „Cavalerii danubieni".

ȘTIAȚI CĂ ?...

AGENȚIA BTT GALAȚI

...Organizează an de an excursii pe trasee ce străbat întreg teritoriul țării, pentru peste 60 000 de tineri din întreprinderile, instituțiile, școlile județului ?

...A acordat sprijin cercurilor de turism care și-au manifestat dorința de a organiza diverse activități turistice — numărul acestor tineri ridicîndu-se la peste 55 000 ?

...Asigură anual pentru un număr de peste 2 500 tineri odihna în bazele BTT cît și în alte baze închiriate ?

...Oferă servicii de calitate pentru tinerii care vizitează anual județul, aceștia fiind în număr de 10 000 ?

TECUCI

al doilea municipiu din județ

Este situat pe riul Bîrlad, la confluența acestuia cu Tecucelul.

Descoperirile arheologice, efectuate la punctul „Broscărie" din apropierea orașului, au scos la suprafață topoare din piatră, unelte din silex, vîrfuri de săgeți, instrumente de os, vase de lut, ornamente caracteristice culturii Criș, datînd din neoliticul timpuriu.

Documentar, orașul este menționat pentru prima oară la 1 septembrie 1435, în timpul voievodului Iliaș, fiul lui Alexandru cel Bun.

În 1475, oștenii lui Ștefan cel Mare s-au oprit cîteva zile, în vestul orașului, pentru a supraveghea retragerea otomanilor peste Siret, pe la Ionășești și Vadul turcilor (denumire păstrată pînă în zilele noastre), după înfrîngerea acestora la Vaslui. În 1719, cu ocazia războiului ruso-turc, orașul a fost distrus în întregime.

Între 1911—1912, la Tecuci, peste riul Bîrlad, se construiește un pod de beton armat cu boltă dublă încastrată, de 50 m deschidere, realizîndu-se astfel primul pod cu bolta de deschidere mare din țara noastră.

Locul vechiului tîrg l-a luat un oraș modern care cunoaște astăzi o puternică dezvoltare. O seamă de unități industriale contribuie la continuarea profilului său economic și social : Întreprinderea de construcții metalice, Întreprinderea de reparații auto, Fabrica de conserve etc. De menționat că datorită podgoriilor din împrejurimi, orașul este unul din importantele centre de vinificație ale județului.

Aici s-au născut Calistrat Hogaș, academicianul Iorgu Iordan, poetul junimist Theodor Șerbănescu, Ion Nădejde, profesor, publicist, ideolog al mișcării muncitorești socialiste din România la sfîrșitul secolului trecut, pictorul Gheorghe Petrașcu.

OBIECTIVE TURISTICE

● Muzeul de istorie, întemeiat în 1934, pe baza colecțiilor particulare ale lui Mihail Dimitriu și Constantin Solomon. Adăpostește interesante colecții de arheologie din epoca bronzului (ceramică fină caracteristică culturii Monteorul, cuțite încovoiate de piatră, fierăstraie și dălți patinate, arme, seceri), epoca fierului (fiare de plug, hîrlețe, seceri, tîrnăcoape, ciocane, dălți, obiecte de podoabă etc.). Alături de aceste produse sînt prezentate importuri grecești și romane (monede, ceramică fină, vase de sticlă), mărturii ale strînselor legături comerciale cu colonille grecești de pe țărmul de vest al Mării Negre și cu lumea romană. Mai sînt expuse unelte și arme din perioada prefeudală, podoabe de bronz și argint specifice culturii Sîntana.

Muzeul mixt Tecuci

Monumentul eroilor ceferiști

● Monumentul eroilor ceferiști, ridicat în amintirea feroviarilor căzuți în primul război mondial.

● Bustul lui Spiru Haret, operă a sculptorului Ion Jalea.

● Parcul, din zona centrală a orașului, care se întinde pe o suprafață de 20 ha ; un grup statuar, opera sculptorului Rădulescu Gir, amplasat în mijlocul parcului și care simbolizează belșugul.

● În împrejurimi, satul Țigănești, este locul de naștere a lui Costache Conachi (1778—1849), primul reprezentant al preromantismului la noi, boier luminat, fost agă, comis, vornic, logofăt al dreptății și candidat la tronul Moldovei în 1834, om mult călătorit.

Descoperiri arheologice pe teritoriul județului Galați ; ● Cavaler trac ● Inel de aur cu camee ● Vase daco-romane

AGENDA

Județul Galați

● **Județul Galați este situat în estul țării, între Siret la vest și cursul inferior al Prutului la est.**

● **Ocupă o suprafață de 4 425 km², reprezentînd 1,9% din teritoriul țării.**

● **Relieful se caracterizează prin unități de cîmpie (Cîmpia Covurluiului, Cîmpia Siretului inferior) și de podiș (Covurluiului) care se prezintă sub forma unor culmi deluroase, prelungi, orientate paralel, a căror altitudine nu depășește 300 m.**

● **In sudul județului se găsește aria (ca o continuare a aceleiași din județul Vrancea) cu cel mai înalt grad de seismicitate din țară, al cărei epicentru se află pe falia Focșani-Nămoloasa-Galați.**

● **Riurile ce drenează județul, Prutul în est și Siretul în vest, se varsă în fluviul Dunărea, în apropierea orașului Galați.**

● **Cele mai importante resurse ale solului și subsolului sînt reprezentate de hidrocarburi, nisipuri, pietrișuri, argile, luturi loessoide, ape ușor sulfuroase.**

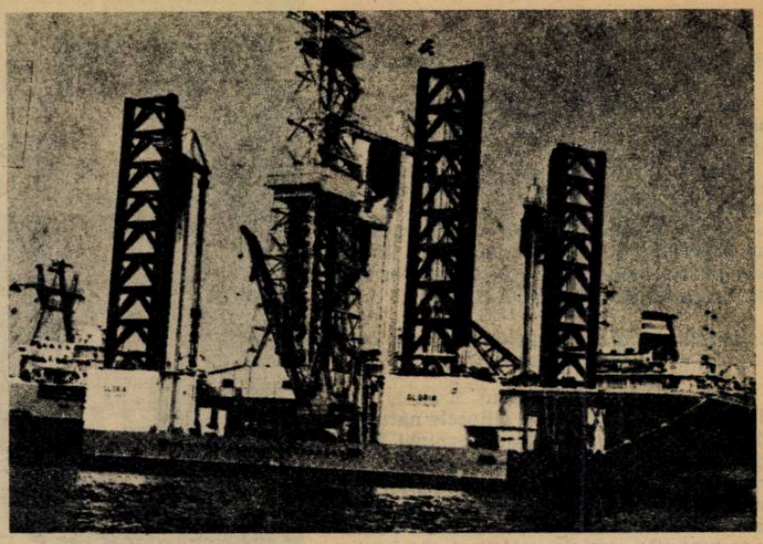

Platforma de foraj maritim „Gloria", realizată în șantierul naval

● **Galați, asemenea tuturor județelor patriei, a cunoscut o impetuoasă dezvoltare economică, socială și culturală, aducîndu-și tot mai mult contribuția la întărirea potențialului economic al țării prin dezvoltarea unor ramuri ale industriei : metalurgia feroasă, construcții de mașini și prelucrarea metalelor, chimie, materiale de construcții, textilă, confecții, alimentară ș.a.**

● **În cuprinsul județului se află două municipii (Galați și Tecuci), două orașe (Berești și Tîrgu Bujor) și 56 comune.**

PE TRASEELE JUDEȚULUI

TRASEUL NR. 1 — TURUL ORAȘULUI GALAȚI

Se vizitează : Faleza Dunării în lungime de 4 km, unde se află expoziția de sculpturi în fier executate de artiști cu renume, Muzeul de artă feudală a cărui clădire a fost ridicată în timpul domniei lui Vasile Lupu (1664), Palatul Navigației. Docurile cu statuia docherilor, Centrul orașului cu statuia lui C. Negri, Universitatea, Fostul Palat Administrativ, Muzeul de artă modernă și contemporană, Grădina Publică, Zona industrială de pe B-dul G. Coșbuc, Cartierul Dunărea cu turnul de Televiziune, castrul roman de la Barboși.

TRASEUL NR. 2 — COSTACHE NEGRI — TG. BUJOR — BEREȘTI — GALAȚI

● În comuna Costache Negri, se află Casa memorială ; aici între anii 1840—1857 au avut loc întîlniri ale revoluționarilor moldoveni și munteni care au pregătit revoluția de la 1848 și unirea Principatelor ; dintre aceștia amintim pe N. Bălcescu, M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, Al. I. Cuza, Al. Russo, Ion Ionescu de la Brad, I. Ghica.

● Tg. Bujor, oraș, vechi tîrg, situat pe văile Chinejei și Covurluiului, în calea drumurilor ce coborau aici din Moldova ; este dezvoltată industria alimentară.

● Roșcani, comună ; în anul 1574, s-a dat una dintre cele mai crîncene bătălii pentru apărarea independenței țării, condusă de Ioan Vodă cel Viteaz, care a și fost ucis în această luptă cu turcii.

● Sucevei, comună, de unde este originar prozatorul poporanist Spiridon Popescu (1864—1925) : tipurile umane și acțiunea din nuvela „Rătăcirea din Staborăni", sînt legate de meleagurile natale.

● Berești, oraș, vechi tîrg, situat pe valea Chinejei, într-o zonă deluroasă ; este dezvoltată industria alimentară ; aici s-a născut Paul Bujor (1862—1952), scriitor socialist, unul dintre conducătorii „Vieții Românești".

TRASEUL NR. 3 — GALAȚI — HANUL CONACHI — LIEȘTI — IVEȘTI — TECUCI — NICOREȘTI — POIANA

● La Hanul Conachi, localitate situată la 45 km nord-vest de Galați, între sudul satului Șerbănești (comuna Liești) și valea Siretului, există o rezervație de dune fluviatile, care ocupă o suprafață de 84 ha ; este considerată cea mai întinsă din țară ; dunele sînt fixate cu salcîm de nisip și aici trăiesc elemente faunistice unice în Moldova (șopîrla de nisip și șopîrla de stepă) ; în apropiere, acoperind o suprafață de 2 400 ha, se află o pădure de stejar și de salcîm, considerată una dintre cele mai importante baze melifere din țară ; aici a fost un han care a aparținut scriitorului Costache Conachi.

● Șerbănești, sat ; puțini știu că Anghel Saligny (1854—1925) s-a născut aici ; el este autorul proiectului și constructorul monumentalului pod peste Dunăre de la Cernavodă ; tot el a construit podul peste Siret, la Cosmești — Tecuci, docurile de la Galați și Brăila, a amenajat portul Brăila.

● Bucești, comună ; aici s-a născut și trăit poetul simbolist Ștefan Petică (1877—1904), autor și al unor schițe, nuvele, pagini de memorialistică, articole de filozofie, de sociologie, de teatru și de critică literară.

● Ivești, comună, unde s-a născut romanciera Hortensia Papadat-Bengescu ; aici se află casa în care a locuit Eremia Grigorescu, generalul-erou din primul război mondial ; comuna a fost moșia Ivăscenilor, cumpărată de boierul Balș care, în 1856, obține de la domnitorul Mihai Sturza dreptul de a organiza, o zi pe săptămînă, tîrg.

● Nicorești, comună, recunoscută pentru vechile sale podgorii (menționate în anul 1500), situate pe culmile dealurilor Nicorești-lor ; renumit este soiul „Băbească", adusă cu cinste la curtea marelui Ștefan cel Mare.

● Poiana, comuna unde se află ruinele cetății geto-dacice Piroboridava — centrul tribal dac, menționat în scrierile sale și de Ptolemeu în secolul II e.n. ; primele cercetări au fost efectuate în 1913 de către Vasile Pârvan ; ceea ce frapează în mod deosebit în descoperirile de la Poiana este abundența de materiale și marea lor diversitate — brăzdare, fiare de plug, hîrlețe, seceri, rîșnițe de piatră, de formă ovală, săbii drepte din fier, cu două tăișuri, cercei, inele, monede de argint dacice, monede grecești ; din Poiana se poate face un tur de orizont pînă spre Munții Vrancei și Valea Trotușului.

● Buciumeni, comună, renumită pentru întinsele păduri de tei și stejar care o înconjoară.

Galați. Gara fluvială

EXCURSII DE O ZI

TRASEUL NR. 1 GALAȚI — SOVEJA

Se vizitează : singura stațiune a județului Vrancea, situată într-o zonă montană, înconjurată de păduri ; aici a fost surghiunit, în anul 1846, Alecu Russo ; cît timp a stat aici a scris „Ziarul unui exilat politic" și a cules cunoscuta poezie populară „Miorița". Aici s-a născut Simion Mehedinți (1863—1962), întemeietorul geografiei științifice românești : în localitate se află mausoleul închinat eroilor căzuți în timpul primului război mondial.

TRASEUL NR. 2 GALAȚI — BRĂILA — LACU SĂRAT

Se vizitează : Brăila (Muzeul Brăilei, cu secții de istorie, etnografie și științele naturii ; statuile împăratului Traian și a eroinei Ecaterina Teodoroiu ; bustul revoluționar-democratului Nicolae Bălcescu și al scriitorului Panait Istrati, portul cu impunătoarea sa gară fluvială, Parcul Monument ; Grădina Publică unde se mai văd urmele cetății și ale bastioanelor), stațiunea Lacu Sărat dezvoltată pe malul lacului cu același nume, care se întinde pe o suprafață de 178 ha, are o adîncime maximă de 1—1,5 m și importante rezerve de nămol.

TRASEUL NR. 3 GALAȚI — TECUCI — MĂRĂȘEȘTI — GALAȚI

Se vizitează : Mărășești, important nod de cale ferată, localitate atestată prima dată la 20 august 1455 ; aici s-a dat o mare bătălie în iulie 1917, împotriva trupelor germane. În amintirea evenimentului s-a ridicat un impresionant Mausoleu, un complex arhitectonic realizat după planurile arhitectului Gheorghe Cristinel ; mausoleul adăpostește osemintele a peste 6 000 de ostași și ofițeri români, sarcofagul generalului Eremia Grigorescu, trofee, documente, fotografii.

TRASEUL NR. 4 GALAȚI — TECUCI — FOCȘANI — GALAȚI

Se vizitează : reședința județului Vrancea — Focșani : Borna de hotar, care consemnează locul unde se afla pînă la Unire linia de demarcație între cele două provincii românești ; Monumentul Unirii, inaugurat la 24 ianuarie 1976 ; într-o succesiune firească, siluetele celor 85 de personaje ale basoreliefului fixează în metal scene din istoria neamului și actul memorial al Unirii ; clădirea liceului Unirea, înființat în 1865 ; clădirea Teatrului municipal (1913).

TRASEUL NR. 5 — GALAȚI — TECUCI — FOCȘANI — BUZĂU — BRĂILA — GALAȚI

Se vizitează : orașele Tecuci, Focșani, Buzău (Muzeul județean care are printre exponate — ceramică neolitică pictată, piese descoperite în importanta stațiune arheologică Sărata Monteoru din epoca bronzului, ceramică getică, tezaure monetare, vechi documente istorice ; Palatul comunal, edificiu monumental construit între 1899—1903 ; Monumentul 1907, operă a sculptorului Corneliu Medrea ; Parcul Crîng, amenajat într-o pădure seculară ; Monumentul Buzău 1600), Brăila.

Rod bogat la Nicorești

TRASEUL NR. 6 GALAȚI — BRĂILA — LACU SĂRAT — SLOBOZIA — AMARA — GALAȚI

Se vizitează : Brăila, Lacu Sărat, Slobozia (Muzeul județean, care din 1974 cuprinde expoziția permanentă a secției etnografice „Cultura populară din Ialomița" ; Monumentul Eroilor ; Compoziția sculpturală „Rod bogat" ; bustul domnitorului Matei Basarab ; Parcul copiilor), stațiunea Amara, unde în anul 1905 s-a construit prima instalație rudimentară pentru băi calde ; astăzi aici sînt hoteluri, pavilioane, vile, baze de tratament ; s-a dezvoltat pe malul lacului cu același nume, ce se întinde pe o suprafață de 156 ha și are o rezervă de 410 000 m³ de nămol terapeutic.

Galați. Grădina publică

ȘTIAȚI CĂ ?...

● Dunărea are în dreptul județului Galați lățimea albiei 776 m, cu o adîncime medie de 12 m, ceea ce permite pătrunderea în port a navelor de tonaj pînă la 30 000 tdw.

● încă din secolul al XVIII-lea în Galați există un atelier de manufactură navală, care în 1776 a lucrat două vase, prevăzute cu tunuri, pentru cei doi domnitori ai Țărilor Române din acea perioadă.

● din Galați s-a ridicat personalitatea de prim rang în știința medicală românească, dr. Mihai Petrini-Galatzi (1816—1926), care a publicat primul manual de histologie în limba română.

● în perioada 1858—1861 s-a transsportat pe Siret, de la Vadu Roșca (Vrancea) la Galați, sare adusă de la Tg. Ocna ; se foloseau pentru transport șlepuri de lemn de 200 t, care erau trase pînă la Galați (100 km) de remorcherul cu aburi „Prințul Vogoride" avînd un pescaj de numai 0,60 m ; la Galați, sarea era transportată pe ceamuri cu pînze și dusă la Rusciuk, Rahova, Vidin, Turnu Severin.

● în anul 1871 se deschide o bibliotecă publică — instituție teritorială de stat, pentru prima dată în România.

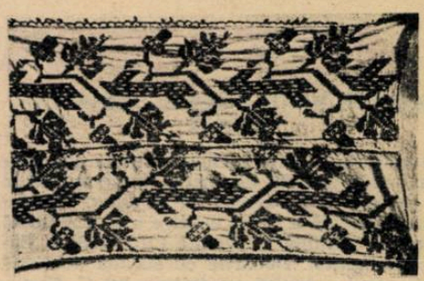

Prosop (detaliu) din sec. XIX. Com. Nicorești

● în 1882 sosește la Galați bricul Mircea, nava-școală construită în Marea Britanie ; avea 36 m lungime, 7,6 m lățime, 3,6 m pescaj, un deplasament de 300 t și o mașină de aburi de 160 C.P. ; echipajul era alcătuit din 80—100 membri ; a fost înlocuit în anul 1939.

● în 1890, este dat în exploatare primul circuit telefonic interurban din țara noastră, București — Brăila — Galați, cu linii aeriene întinse pe stîlpi de lemn

● în 1891, la Galați, prima centrală electrică este instalată în docuri, urmată în 1893 de o alta a serviciului hidraulic și de centrala comercială pentru iluminat electric.

● George Fernic înființează la Galați, în 1893, Uzinele de construcții și turnătorie de fier și bronz care, dezvoltate, au devenit în 1916 Șantierele române de la Dunăre.

● în 1912, se dă în circulație linia ferată Galați — Bîrlad (109) km, pe traseul căreia s-a executat tunelul de la Tălăsmani, în lungime de 3 300 m, cel mai mare tunel de cale simplă din țara noastră la acea dată.

● la 24 iunie 1926, se inaugurează prima linie aeriană internă pe ruta București — Galați, pentru transportul de călători și marfă, deservită de avioane de fabricație italiană.

CENTRUL DE CULTURĂ ŞI CREAŢIE SOCIALISTĂ „CÎNTAREA ROMÂNIEI"

PENTRU TINERET

— REPERE DE IDENTITATE —

- cazare 120 locuri
- restaurant 70 locuri
- bar de zi 18 locuri
- sală de spectacole — 460 locuri
- discoteca cuprinde peste 300 tineri
- grădina de spectacole de 1 500 locuri
- funcţionează cercuri de stenodactilografie, croitorie, informatică, proiectare-desen tehnic, arte plastice, şah, instrumente muzicale (clape, coarde), dans modern, foto, cineclub, gimnastică aerobică, dans ritmic, scrabble, depanare radio.

Invitaţie : permanentă pentru a vizita, pentru a beneficia de reale posibilităţi de destindere, de utilizare a timpului liber, instructiv, educativ pe care le oferă tuturor tinerilor...

ŞTIAŢI CĂ ?...

- în 1947, 18 martie, la Şantierul naval din Galaţi este lansat primul tanc petrolier construit în întregime în ţara noastră.
- în iunie 1966 este lansat la apă primul cargou mineralier românesc de 12 000 tdw, construit la Galaţi, cel mai mare din cîte se construiseră pînă atunci în ţară.
- în 1975 s-a construit prima platformă de foraj marin „Gloria", în vederea exploatării ţiţeiului în platoul continental al litoralului românesc al Mării Negre.
- în 1983 se irigau primele suprafeţe de teren din sistemul Terasa Covurlui.

EXCURSII DE 2 ŞI 3 ZILE

TRASEUL NR. 1 GALAŢI — SLĂNIC MOLDOVA

Se vizitează: staţiunea Slănic Moldova, „Perla Moldovei" sau „Sinaia Moldovei" cum o numea Al. Vlahuţă; parcul staţiunii, valea Slănicului, păstrăvăria, cascada de pe valea rîului Slănic, izvorul „300 de scări", Muntele Pufu de unde se deschide o frumoasă perspectivă asupra întregii zone, Munţii Cerbu, Dobru etc.

TRASEUL NR. 2 GALAŢI — MANGALIA — GALAŢI

Se vizitează: Mangalia, cel mai sudic oraş-staţiune de pe litoralul românesc; Ruinele cetăţii, Geamia „Esmahan Sultan" (1590), Casa Mehmet Hagi Ismail, Mormîntul cu papirus (secolul IV î.e.n.), Muzeul arheologic.

TRASEUL NR. 3 GALAŢI — CONSTANŢA — GALAŢI

Se vizitează: municipiul Constanţa — Zidul roman de incintă; Edificiul roman cu mozaic; farul genovez; statuia poetului Ovidiu; muzeul de istorie naţională şi arheologie; muzeul de artă, muzeul marinei române ; muzeul mării ; delfinariul, planetariul, observatorul astronomic, staţia solară, microdelta.

TRASEUL NR. 4 GALAŢI — TULCEA — GALAŢI (VAPOR)

Se vizitează: Tulcea — muzeul Delta Dunării, Monumentul Independenţei, Statuia ecvestră a lui Mircea cel Mare, Geamia Azizi, Complexul de agrement de la lacul Ciuperca.

TRASEUL NR. 5 GALAŢI — TULCEA — DELTA DUNĂRII — GALAŢI (VAPOR)

Se vizitează: oraşul Tulcea, braţul Sulina, numeroase canale, lacul Fortuna, lacul Ciric, comunele Mila 23, Crişan şi Maliuc.

TRASEUL NR. 6 GALAŢI — DURĂU — GALAŢI

Se vizitează: staţiunea Durău, cascada Duruitoarea, Cabana Fintînele, Cabana Dochia, Poiana Viezuri.

TRASEUL NR. 7 GALAŢI — PREDEAL — GALAŢI (TREN, AUTOCAR)

Se vizitează: oraşul Predeal situat la cea mai înaltă cotă din ţară, 1 040 m—1 100 m; de aici se pot face excursii la cabanele din vecinătate (Susai, Clăbucet-Plecare, Gîrbova, Trei Brazi, Pîrîul Rece), la cascada Tamina.

TRASEUL NR. 8 GALAŢI — BRAŞOV — GALAŢI

Se vizitează: oraşul Braşov (casa Sfatului, azi Muzeul judeţean de istorie şi artă plastică, Bastionul ţesătorilor, azi muzeul „Cetatea Braşov şi fortificaţiile din Ţara Bîrsei", vechea şcoală românească din Şchei, azi Muzeul culturii româneşti, Monumentul din Piaţa Unirii) şi staţiunea Poiana Braşov.

TRASEUL NR. 9 GALAŢI — TUŞNAD — GALAŢI

Se vizitează: oraşul Tuşnad, cel mai mic din ţară; în vecinătate lacul Sf. Ana, unicul lac de origine vulcanică din ţară, mlaştina Mohoş, bastionul Apor, Stînca Şoimilor.

TRASEUL NR. 10 — GALAŢI — IAŞI — GALAŢI

Se vizitează : oraşul Iaşi : Palatul Culturii, construit în stil neogotic între anii 1906—1925; Muzeul de literatură a Moldovei, Muzeul Unirii, Teatrul Naţional, Casa Dosoftei, Casa memorială Mihail Sadoveanu, Casa memorială Otilia Cazimir, statuia ecvestră a lui Ştefan cel Mare.

TRASEUL NR. 11 GALAŢI — SIBIU — VALEA OLTULUI — CĂLIMĂNEŞTI — GALAŢI (C.F.R. + AUTO)

Se vizitează : Sibiu (Nucleul medieval, Turnul Sfatului, Muzeul Brukenthal, Muzeul tehnicii populare, Pasajul scărilor, Podul mincinoşilor), staţiunea Călimăneşti — Căciulata.

TRASEUL NR. 12 GALAŢI — BUCUREŞTI — GALAŢI (TREN, AUTOCAR)

Se vizitează: Bucureşti (Curtea Veche, Universitatea, parcul Herăstrău, parcul Libertăţii, Cişmigiu, Muzeul Satului, Muzeul de istorie al R.S.R., Muzeul Antipa, metroul, plimbare de-a lungul Dîmboviţei, Muzeul de istorie a Partidului Comunist Român, a mişcării revoluţionare şi democratice din România.

Grupaj realizat de
Ion M. Petre

Tinerețea Văii Jiului

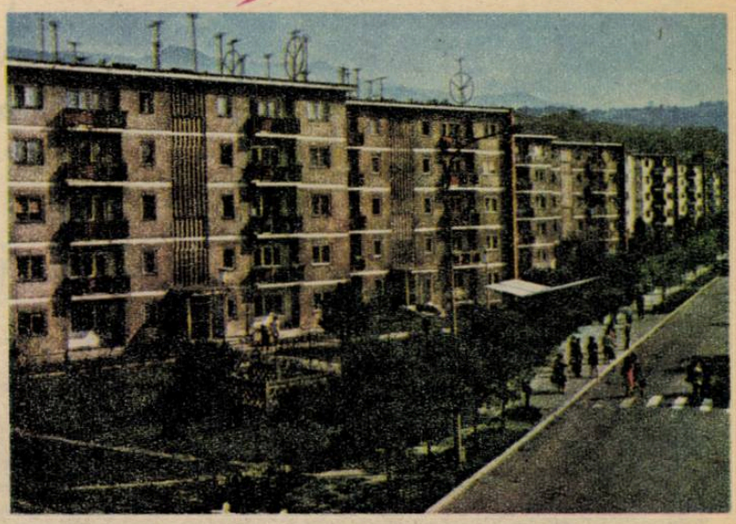

Natura a fost darnică cu noi, cei din Valea Jiului, oferindu-ne cărbunele. Nestematele din coroana siderurgiei. Noi eram aici, pe aceste meleaguri, cînd încă istoria nu se scria ; cuvintele ei curgeau pe buzele oamenilor, din tată în fiu. Ne-am trezit odată cu lumea, cu acești munți ; iar împreună cu brazii și vulturii înălțimilor ne-am făurit pentru totdeauna casa vieții noastre. Mai în jos, acolo unde cele două Jiuri se împreună, am fost tot noi. Eram în inima Daciei. Cine cunoaște Valea Jiului, cunoaște cît de eroic muncesc oamenii care poartă pe umeri acest pămînt. Acolo, în noaptea codrilor mioceni ai subpămîntului, anul înseamnă lumină.

În aceste zile Valea Jiului se impune pe orizonturile valorilor românești cu o măreție incomparabilă. Anul hotărîtor al cincinalului actual se constituie pentru oamenii muncii de aici ca un răspuns prin fapte de muncă la vibrantele îndemnuri adresate întregului popor de tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Una din preocupările fundamentale este realizarea investițiilor acordate municipiului Petroșani de conducerea de partid și de stat, realizarea fără nici un rabat a sarcinilor ce revin zilnic pentru îndeplinirea mărețului program de dezvoltare economică a Văii Jiului. Este demn de remarcat faptul că investițiile alocate în acest an au fost mai mari decît cele alocate municipiului Petroșani în întregul cincinal 1971—1975. În 1987 s-au predat beneficiarilor : preparațiile din Livezeni și Uricani, prin care se asigură valorificarea superioară a cărbunelui brut ; instalații de extracție, stații de ventilatoare și compresoare, centrale complexe de dispecerizare, stații telegrizumetrice pentru întreprinderile miniere, 1 024 de apartamente, laboratorul de alimentație publică, centrul stomatologic, sediul Centrului de distribuire a energiei electrice, sală de jocuri sportive și alte obiective social-culturale, noul tronson de dublare a căii ferate Petroșani — Peștera Bolii și Gara Lupeni Est. S-a continuat în ritm susținut activitatea de lărgire a arterelor rutiere principale din noile centre civice Petroșani, Petrila, Lupeni, Vulcan și Uricani. Au fost extinse suprafețele comerciale și pentru prestări de servicii, rețele de alimentare cu apă, de termoficare. Numai Brigada nr. 4 Lupeni a IACMM Petroșani (Întreprinderea de antrepriză construcții montaje miniere) a realizat și depășit sarcinile de plan la lucrările de construcții și montaje prin punerea în funcțiune a 14 importante obiective de investiții miniere peste sarcinile de plan, în 1987. Printre obiectivele puse la dispoziția beneficiarului, se numără baia și lămpăria de la noua mină Lupeni-Sud, rețeaua de triaj cale ferată normală și lucrarea de îndiguire a malului Jiului din zona galeriei de coastă a I.M. Bărbăteni (Întreprinderea minieră), conducta de evacuare a apelor uzate de la preparația Uricani la Lupeni, drumul industrial Carolina — Victoria de la I.M. Lupeni și

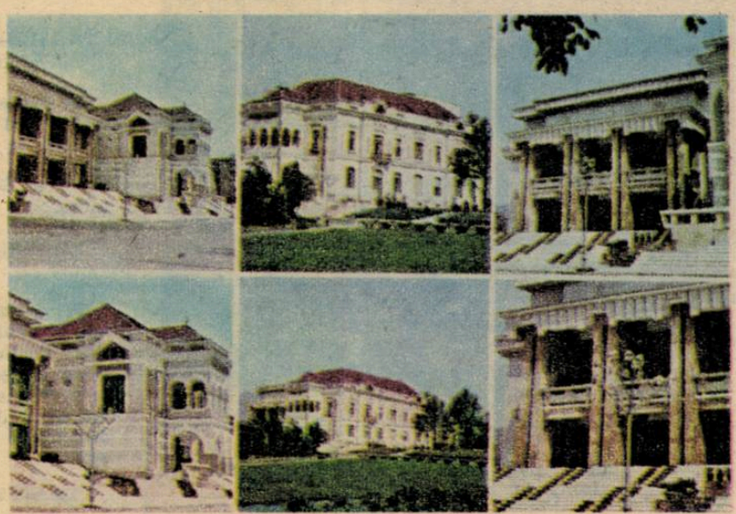

altele. De menționat că aceste realizări au fost obținute în condițiile reducerii consumului de materiale și de energie electrică ; economiile realizate prin reducerea cheltuielilor materiale la 1 000 lei producție sînt de peste 3,6 milioane lei în 1987. În 1988, un volum de lucrări în valoare totală de peste un miliard stă în fața oamenilor muncii de la Întreprinderea Antrepriză de construcții și montaje miniere, de la Antrepriza de construcții montaje și Antrepriza de construcții căi ferate Petroșani.

CĂRBUNELE

În ansamblul măreților înfăptuiri dobîndite în anii construcției socialiste dezvoltarea activității industriale de extracție și prelucrare a cărbunelui din bazinul carbonifer al Văii Jiului este deosebit de semnificativă. Capacitățile de extracție și de prelucrare superioară a cărbunelui au crescut an de an prin înfăptuirea unui amplu program de investiții, îndeosebi în anii de după Congresul al IX-lea al partidului, iar gama lucrărilor de investiții s-a extins considerabil. Semnificativ în acest sens este că, în 1965, transportul betoanelor și al altor materiale se făcea în mici containere, cu tracțiune animală, iar betoanele se preparau și se turnau manual. În prezent, prin extinderea mecanizării, transportul și turnarea betoanelor, alte lucrări grele sînt în întregime mecanizate la toate fronturile de lucru. Valoarea totală a lucrărilor de construcții și montaje miniere care se execută într-un singur an este de peste 37 de ori mai mare decît cea din 1965.

Petroșani. Cartierul Aeroport ● Teatrul de stat „Valea Jiului" ● Cabana Rusu din Munții Paring

Mineritul Văii Jiului s-a dezvoltat și modernizat continuu în anii pe care cu îndreptățită mîndrie patriotică, națiunea noastră socialistă îi numește „Epoca Nicolae Ceaușescu". Pașii uriași făcuți pe calea dezvoltării tehnice a întreprinderilor miniere din Valea Jiului, a îmbunătățirii necontenite a tehnologiilor miniere, a aplicării cu îndrăzneală și curaj a noului în minerit se datoresc, fără îndoială, gîndirii profund revoluționare a tovarășului Nicolae Ceaușescu, Minerul de onoare al țării, ctitor al mineritului modern, eficient, care, cu clarviziunea caracteristică, a pus temelia trainică dezvoltării bazei de materii prime energetice pentru țară, pentru industria noastră socialistă.

S-au generalizat complexele de susținere și tăiere mecanizată despre care, cu aproape 20 de ani în urmă, nici nu se vorbea. S-au mecanizat lucrările de înaintare în cărbune și steril, iar transportul subteran, evacuarea cărbunelui se fac în flux continuu pe transportoare cu covor de cauciuc, aprovizionarea locurilor de muncă efectuîndu-se cu ajutorul instalațiilor de monorai de mare putere. Prin tehnologiile clasice se obțineau productivități de 10—11 tone pe post în abatajele cu susținere individuală și tăiere cu combina, iar acum în abatajele mecanizate s-a atins și depășit 30 de tone pe post.

Extinderea la toate unitățile miniere a stațiilor de telegrizumetrie și, în bună parte, a celor de degazare, apariția televiziunii cu circuit închis, modernizarea centralelor de dispecerizare, la multe întreprinderi miniere extracția cărbunelui pe verticală se face pe puțuri cu scip. Soluționarea sutelor de teme de cercetare a dus la un spor de producție de peste 35 000 lei, la reducerea cheltuielilor materiale cu peste 24 000 lei, un spor de beneficiu de peste 15 000 lei și o reducere a importurilor cu peste 5 000 lei. Cele peste 5 000 de cadre tehnico-inginerești numai în 1987 au avut în fața lor peste 400 de obiective, ceea ce reprezintă starea de spirit a promovării consecvente a noului.

Mutațiile calitative s-au produs și în structura clasei muncitoare. Au apărut meserii noi, iar mine-

rul nu mai este cel de altădată, ci un adevărat tehnician care știe să stăpînească tehnica din dotare. S-a extins colaborarea cu Întreprinderea Mecanică Timișoara, care produce utilaje pentru mineritul Văii Jiului, cu complexele CMA-5 H obținîndu-se o producție de 600—800 tone pe zi, iar cu combina CI-2 se înaintează 6—8 m pe zi.

ORAȘELE

Au fost puse în funcțiune noi capacități de producție dintre care amintim IUMP (întreprinderea de utilaj minier Petroșani), IPSRUEEM (întreprinderea de piese schimb reparat utilaj echipament electric minier), s-a extins fabrica de oxigen. La IPSRUEEM creșterea producției a fost în 1987, față de anul 1986, de 242 tone de utilaje și piese de schimb și 3 475 bucăți de stîlpi hidraulici, la IUM Petroșani sporul s-a ridicat la 341 tone mașini și utilaje miniere și 2 milioane lei echipament hidraulic. De asemenea s-au creat noi locuri de muncă pentru femei, care au contribuit la creșterea producției de confecții textile cu 5 663 milioane lei și 190 000 bucăți tricotaje. Exportul în Valea Jiului s-a dublat în 1987 față de 1986. Au fost înființate ramuri noi cum sînt : construcția de mașini și utilaje miniere, tricotaje, confecții, alimentară, de prelucrare superioară a lemnului pentru mobilă și altele.

Odată cu dezvoltarea economică a Văii Jiului s-au îmbunătățit și condițiile sociale, mai ales acum cînd populația Văii Jiului a sporit cu peste 25.000 de locuitori. Pentru mineri există un centru de cardiologie, dotat cu aparatură medicală ultramodernă și care permite efectuarea de intervenții pe cord, asigurîndu-se asistența medicală necesară pentru 50 de oameni pe zi în spital și 40—50 de bolnavi în regim ambulatoriu. Centrul se preocupă de diminuarea cazurilor de incapacitate de muncă, situîndu-se printre primele centre cardiologice din țară. S-a construit un centru stomatologic cu două etaje, un nou magazin „Apicola" în cartierul Petroșani-Nord. Laboratorul de pneumoconioze al I.C.I.I.P.M.H. efectuează controlul pulmonar, periodic, al minerilor. S-a dat în folosință un laborator de alimentație publică, s-au construit 41 de baze sportive, printre care stadionul Jiul, baza didactică din Paring, noua sală de jocuri sportive din Petroșani. S-au dat în folosință noi unități turistice ale căror locuri au crescut de peste trei ori ; într-un singur an pot fi cazați peste 50.000 de turiști. La Straja s-au extins lucrările spațiului de cazare al acestei cabane cu vechi tradiții în promovarea tradiționalelor sporturi de iarnă.

Multor realizări din domeniul social li se alătură și obiectivele industriei alimentare, magazine alimentare, magazine universale în Petroșani și Lupeni, depozitul de legume și fructe, fabrica de pîine, unități de patiserie, centrul de prelucrare a cărnii ale cărui produse noi au cucerit, grație calităților organoleptice deosebite, gustul public. Astfel vînzările anuale de produse alimentare și nealimentare către populație au crescut cu sute de milioane, numărul unităților comerciale sporindu-se cu 55.

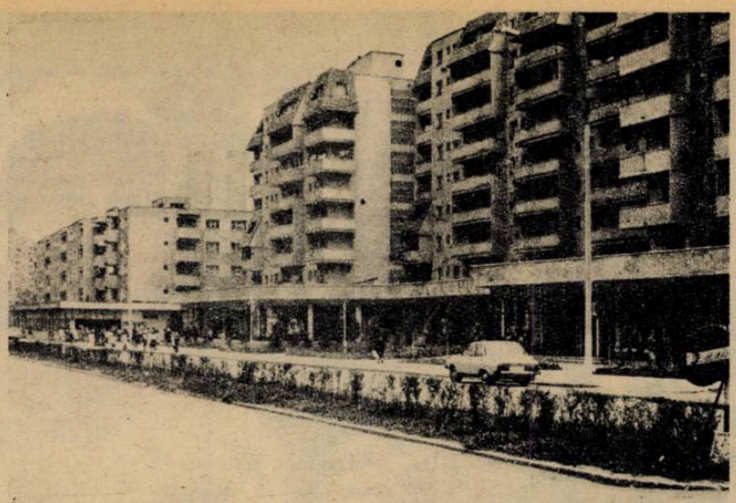

COMUNELE

Sarcinile Văii Jiului în sectorul agricol sînt și ele realizate în ceea ce privește contractarea de bovine, porcine, ovine, a lînii și a laptelui de oaie și de vacă. Un rol important îl au punctele de achiziții ale ocolului silvic Petroșani la Dealul Babii, Stănicioara, Livezeni-Surduc, Polatiște, Bănița, Galbenu, Baleia unde vara se contractează importante cantități însemnate de fructe de pădure și de plante medicinale.

În ultimii 20 de ani, în localitățile Văii Jiului au fost construite peste 30.000 de noi apartamente. În 1988 se vor construi 3.000 de apartamente. S-au dat în folosință, concominent, aproape 2 000 de locuri în căminele muncitorești.

OAMENII

Prin darea în folosință a unor noi spații de învățămînt pentru Institutul de Mine, licee, școli și grădinițe, numărul unităților de învățămînt a crescut de la 81 la 106, în Valea Jiului funcționînd 44 de școli generale, 7 licee și 49 de grădinițe, precum și case ale pionierilor și șoimilor patriei, club școlar sportiv.

Întreaga activitate din Valea Jiului se desfășoară sub semnul istoricelor hotărîri ale Congresului al XIII-lea al P.C.R. Tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, în timpul unei vizite în municipiul nostru, spunea : „Să facem din Valea Jiului nu numai un centru minier puternic, ci și un centru muncitoresc, în care condițiile de viață și de muncă să fie exemplare". În cadrul acestor preocupări se are în vedere și asigurarea condițiilor pentru o mai bună activitate culturală proprie, pentru participarea activă a oamenilor muncii din Valea Jiului la Festivalul Național „Cîntarea României", la organizarea unei vieți cultural-artistice tot mai intense. Cluburile sindicatelor și casele de cultură oferă posibilitatea de a activa oamenilor muncii în cadrul cercurilor de creație, artă plastică, foto, a cineclubului sau în cadrul formațiilor artistice, de dansuri populare, de muzică ușoară, tarafuri, teatru. Tot aici, jocurile de șah și remi, mesele pentru tenis de masă le stau la dispoziție. Bibliotecile sînt bine dotate, avînd numeroase colecții de ziare și reviste, un însemnat fond de carte, săli de lectură adecvată, organizîndu-se și acțiuni politico-educative și culturale, multiple.

Lupeni. Noul cartier Bărbăteni ● Cabana „Valea cu pești" ● O imagine din cartierul Petroșani-Nord

În luna iulie, din Petroșani, iubitori ai drumeției se îmbarcă la Brănișteа pe plute pentru a participa la tradiționala excursie „cu plutele pe Mureș" avînd ca punct final orașul Arad. Se organizează excursii la Herculane, Felix ,Geoagiu, Vața, Orșova și în străinătate. Valea Jiului dispune și de un Teatru de stat, ce se preocupă de promovarea dramaturgiei naționale. Aprecieri pozitive se pot aduce și acțiunilor tradiționale desfășurate în cadrul Lunii culturii și educației socialiste „Laudă omului, muncii și creației sale", săptămînii culturale lupene „Flori de mină", „Nedeia vulcăneană", serbările cultural-sportive la locurile de agrement și cabanele de odihnă din Paring și Retezat, festivalul de muzică ușoară și poezie „Cîntecul adîncului", „Ziua brigadierului", „Ziua maistrului", „Salonul de toamnă al umorului", „Festivalul obiceiurilor laice de iarnă", „Colinda țării pentru minerii Văii Jiului".

Ing. Rodica Ardelean

2205 km pe jos prin ROMÂNIA

Ivan Mihail, autorul acestei performanţe sportive, este încă elev. El se află acum într-un moment al vieţii cînd totul i se pare posibil. De aceea el şi-a propus pentru vara anului 1987 trei lucruri : 1. Să dea examen la Facultatea de medicină veterinară (pentru că-i plac animalele şi viaţa la ţară), 2. Să facă armata la marină (pentru că îi plac călătoriile şi vrea să cunoască lumea) şi 3. De fapt legat de primele două puncte, dacă va intra la facultate (pentru că există, ca întotdeauna şi un „dacă"), să parcurgă pe jos traseul Bucureşti — Budapesta — Belgrad — Sofia — Bucureşti cu un mesaj al elanului tineresc, al sportului şi al păcii. Cîteva proiecte, perfect realizabile, pentru superba vîrstă de 18 ani. Succes Ivan Mihail !

S-a întîmplat în vara anului 1985. Tînărul nostru se numeşte Ivan Mihail şi este acum elev în clasa a XII-a la Liceul agroindustrial din Brăneşti. Într-o zi se afla în metrou şi citea revista **Sănătatea.** Privirile i-au căzut pe un articol care explica pe larg avantajele mersului pe jos. Acesta a fost punctul de plecare pentru ceea ce a urmat mai tîrziu. L-am căutat, mărturiseşte Mihail, pe Nicolae Nicolae, ştiam că este unul dintre globtroterii noştri. În 1972 a plecat pe jos pentru a participa în ziua deschiderii la Jocurile Olimpice de la München. M-a stimulat foarte mult performanţa pe care a obţinut-o. Mai tîrziu, cînd l-am întîlnit şi a devenit într-un fel antrenorul meu, am aflat că făcuse la rîndul lui turul României. I-am spus că doream din tot sufletul să reactualizez performanţa lui şi a traseului pe care l-a parcurs cu 18 ani în urmă. Nu mi-a pus la îndoială nici o clipă ambiţia, nici puterile, nici dorinţa mea. Am început antrenamentul, am început să învăţ să merg, să respir, să-mi pun în valoare la maxim plămînii şi muşchii. Problema cea mai grea mi s-a părut aceea de a le aduce părinţilor la cunoştinţă intenţiile mele. Mama a fost prima care m-a înţeles şi m-a încurajat. Părinţii mei sînt amîndoi şoferi. Mama, la Centrul de hematologie, tata pe Salvare. Ştiam că ei cunosc strada sub toate aspectele ei. Cu atît mai mult aveam nevoie de aprobarea lor.

PREGĂTIRILE DE PLECARE

În dimineaţa zilei de 16 iulie 1985, Mihail Ivan pleacă aşadar să facă turul României la pas. Va străbate 20 de judeţe în 67 de zile. Avea cu sine un rucsac care cîntărea 20 de kg cuprinzînd : o diagramă cu oraşele respective, un atlas rutier, hărţi, cîteva cărţi, îmbrăcăminte, medicamente, un bidon cu 2 litri de apă, folosind pentru mers, două perechi de pantofi sport şi o pereche de sandale. A rămas stabilit sub cuvînt de onoare că dacă mă îmbolnăvesc, mă întorc imediat acasă. Mama a fost aceea care m-a sprijinit foarte mult. A avut încredere în mine pentru că mă cunoştea foarte bine, aşa cum ne cunoaşte pe toţi cei patru copii ai ei. Aveam asupra mea o recomandare din partea Societăţii de Cruce Roşie adresată către toate Comitetele judeţene de Cruce Roşie. „Vă rugăm — se specifica printre alte — ca atunci cînd se află pe teritoriul judeţului dv. să-l sprijiniţi în caz de nevoie pe elevul Ivan Mihail din Bucureşti care întreprinde turul României pe jos în cadrul A.I.T. sub egida Crucii Roşii".

Ivan Mihail înconjurat de colegi la sosirea din cursa de 2 205 km.

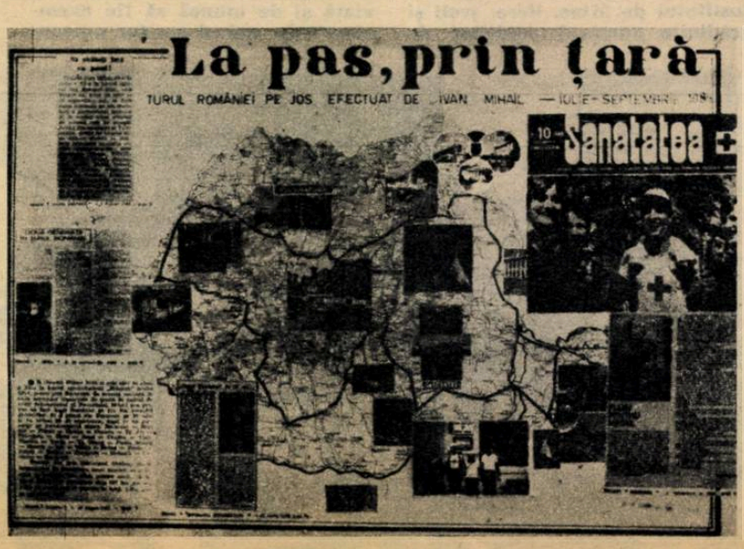

„Drum bun şi nu uita sfaturile pe care ţi le-am dat !", îi spune mama la plecare, în Piaţa Victoriei.

Harta cu traseul urmat de adeptul mersului pe jos şi extrase cu ecourile din presă.

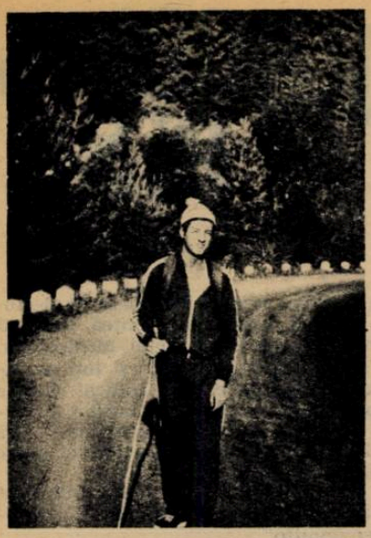

La drum, pe șoseaua de pe Valea Jiului.

ISTORIA ȘI GEOGRAFIA PE VIU

Și marea aventură a drumului a început. Cu un tricou cu însemnele Asociației a pornit la drum făcîndu-i să înțeleagă pe oameni că sănătatea, viața, dragostea de mișcare, de sport, pacea sînt lucrurile de preț ale oamenilor. Deținea cunoștințe de geografie, istorie, literatură, atît cît putea cuprinde un adolescent pînă la cei aproape 17 ani ai săi. Avea 72 kg la plecare. La întoarcere cîntărea 60. A parcurs următorul traseu : București — Brașov — Pitești — Slatina — Craiova — Tîrgu Jiu — Petroșani — Deva — Arad — Iași — Vaslui — Bîrlad — Tecuci — Galați — Tulcea — Constanța — Slobozia — Urziceni — București. A dat interviuri la cele mai multe dintre ziarele județene. A fost impresionat de frumusețile țării noastre, de citadelele industriale pe lîngă care a trecut. A văzut pe viu multe din lucrurile învățate la geografie, la istorie. Făcea în medie 40—50 de km pe zi. Dormea în cabane, dispensare, unități forestiere, centre de hematologie, Consilii populare, la o unitate viticolă din Tariverde și a dormit o noapte chiar pe o bancă, într-un parc sub cerul liber. A avut greutăți nu o dată cu cazarea, pentru că nu împlinise 17 ani, și a explicat de zeci și sute de ori cine este și care este scopul călătoriei sale. A ținut seama de sfaturile : „unde dormi, o masă caldă, vezi ce trebuie să faci dacă dai peste un șarpe, un cîine, dacă plouă", îmi repetă el pe nerăsuflate.

CURAJ, FORȚĂ, OPTIMISM

Au fost desigur și întîmplări neprevăzute pentru care nu avea la îndemînă nici un sfat de acasă. Există într-un jurnal al său acestea și multe altele pe care Mihail mi-a promis să mi le imprime pe o bandă de magnetofon. Într-o asemenea situație nu știam să mă descurc, îmi spune el. La început rîdeam, apoi luam totul de la capăt, știți, ca pe o problemă. Si pînă la urmă nu se putea să nu rezolv. A meritat atîta efort ? îl întreb nu pentru că nu i-aș fi cunoscut dinainte răspunsul, ci mai ales pentru că mă gîndeam că la întrebarea : De ce ați urcat pe Everest ? un alt temerar a dat un răspuns care a devenit celebru : Pentru că există ! A meritat !, îmi răspunde la rîndul lui Mihail, pentru că el mi-a dat curaj, forță, optimism, mi-a pus în valoare o voință pe care nu mi-o cunoșteam. Despre disciplină nu se punea problema pentru că acasă, fiind patru copii, părinții ne-au învățat că nu putem obține nimic fără disciplină.

PE ȘOSELE

Cei mai statornici prieteni ai mei au fost bornele kilometrice. Ascultam știri și tot ce se putea asculta la un aparat mic de radio, dar nu întotdeauna mergea din cauza înălțimilor. Alteori mă

Ivan Mihail împreună cu globtroterul Nicolae Nicolae, cel care l-a învățat „secretele" mersului pe jos.

jucam cu pietricelele de-a lungul șoselelor. Uneori cîntam, inventam un joc, cuvinte noi, dar să știți că natura mi-a fost cel mai bun și apropiat prieten. Uneori opreau șoferii pe marginea șoselei : nu urci băiete ? Le uram noroc bun. Îi refuzam politicos. Cei care veneau din sens invers, mulți dintre ei mă recunoșteau de la ceilalți. Opreau, mă întrebau dacă nu am nevoie de ceva, îmi dădeau curaj, mă simțeam solidar cu ei, și-i simțeam atît de aproape, convins că nu sînt singur. Ai mei știau cu o eroare de o zi unde mă aflu. Îi înștiințam telefonic unde mă aflu, cît mai am de parcurs, că sînt sănătos.

În ținută de oraș, în timp ce vizita Grădina botanică din Cluj-Napoca.

„SĂ DUCI LA BUN SFÎRȘIT CEEA CE AI ÎNCEPUT"

Putem vorbi și de o tristețe de-a ta ? Mă cercetează cu privirea să afle dacă știu sau nu. Pun întrebarea cu totul la întîmplare. Da, am avut parte și de-o tristețe. De la Centrul de hematologie unde lucrează mama, m-am împrietenit cu un șofer, Mircea Tulcea. Multe dintre sfaturi de la el le-am primit. Vezi, moșule, că o să te întîlnesc pe drum, mi-a spus el la plecare. Undeva, pe un anume traseu, ne-am dat întîlnire. L-am așteptat și n-a venit. Un timp, ai mei n-au vrut să-mi spună adevărul. Dar el nu s-a mai ținut de cuvînt pentru că a murit într-un accident stupid. Am aflat abia la Iași. De aceea, două zile n-am mai scris nimic în jurnal, și nici n-am mai făcut vreo fotografie. Două lucruri îmi repetam în minte, pe care mi le-a spus înainte de plecare : 1. cînd nu mai poți, întoarce-te acasă, fără să-ți fie rușine că n-ai putut să duci la bun sfîrșit ceea ce-ai început ; 2. nu alerga după senzații tari.

DOUĂ GENERAȚII ÎN TURUL ROMÂNIEI

Neplăceri ? îl întreb din nou. O furtună înspre Arad de mari proporții care m-a prins nepregătit pe drum și Tir-urile care făceau un curent teribil cînd treceau pe lîngă mine. Uneori suspiciunea cu care eram privit. Auzi, băiete, mi-a spus un bărbat pe la Crucea, în Constanța, dacă stăteai acasă, culegeai cîteva pogoane de fasole. Nu vă supărați, i-am răspuns, pot să vă spun cîte am cules înainte de a pleca de acasă. Cea mai frumoasă întîlnire a fost însă cea de la Tulcea cu Irimia Nedelcu, de 86 de ani, care făcea la rîndul lui turul României cu bicicleta. A apărut un interviu în paralel cu amîndoi sub titlul : Două generații în turul României. M-au emoționat profund cuvintele din interviul său: Am văzut țara la ea acasă, extraordinar de frumoasă, cu oameni minunați, care, nu o dată din acea profundă omenie românească, m-au ajutat oferindu-mi chiar hrană și adăpost.

A TE ÎNVINGE PE TINE ÎNSUȚI

Ce crezi tu, Mihail Ivan, că s-a întîmplat cu tine în aceste săptămîni ? În primul rînd că ceea ce-am făcut consider că este o lecție de viață și un gest profund patriotic. Cînd mergi pe picioarele tale, parcă te simți și mai legat de pămîntul numit România. Apoi, și nu în ultimul rînd, faptul că am modificat deviza cunoscută mai ales de sportivi : Aleargă, să fii sănătos ! cu aceea : Mergi, să fii sănătos ! Sigur, ar mai fi multe de spus. Și asta nu numai pentru că 2.205 km nu se pot concentra în cîteva file de text. L-am rugat pe Mihail Ivan să-mi arate o frază dintr-un carnețel pe care l-a purtat cu sine și, cu încuviințarea lui, am copiat aceste cuvinte : „Calde felicitări pentru această frumoasă performanță care e numai începutul victoriilor în viață ! Cele mai frumoase victorii sînt cele împotriva ta însuți, a oboselii, a descurajării. Cu admirație și urări pentru viitor, director, dr. docent Vlad Apăteanu, Centrul de hematologie din București".

Areta Șandru

EPIGRAME

MONTANĂ

L-am invitat la Babe, sus,
Dar el, indiferent, mi-a spus :
— Am fost odată pe la ele —
Pe-atunci erau mai tinerele.

SALUTĂRI DIN „HERCULANE"

Toată ziua dăi și dăi,
Fac masaje, fac și băi
Sînt și vipere pe-aici
Deci mă simt ca la servici.

SFAT MEDICAL

Un doctor mi-a prescris plimbare
Iar altul m-a trimis la mare.
Să-mi fie tratamentul de folos
Din Reșița, la mare, plec pe jos.

BUCURIE

Și-a luat mașină nouă :
Bucurie, ce să zici.
Nu s-a bucurat soția
Cît colega de servici.

PRUDENȚA

Cînd conducta e stricată
Și-apa vine colorată
Fierbeți apa, după care...
Beți un vin de „Dealul Mare".

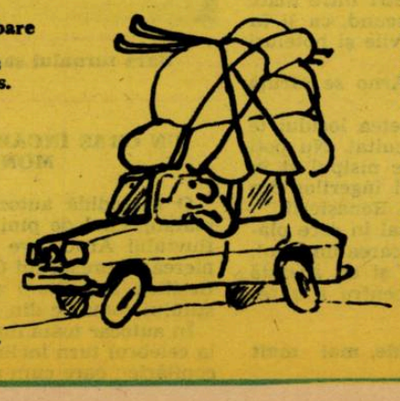

UNEI CÎNTĂREȚE

Poți cînta acum cît vrei
Chiar de nu vei fi bisată
Spectatorii stau și ei
Fiindcă ușa-i încuiată.

UNUI PICTOR

A căzut pe el năpasta
Și e foarte supărat :
Cică l-a surprins nevasta
Cu modelul îmbrăcat.

Gheorghe Grosu

PIAȚA MIRACOLELOR sau MIRACOLUL PISA

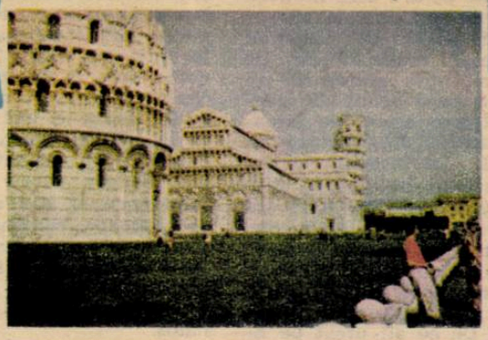

Piața Miracolelor și minunile sale : Baptisterul, Domul și Turnul înclinat

SPRE PISA PRIN TIRRENIA ȘI MARINA DI PISA

Livorno și Riviera degli Etruschi rămaseră în urmă. Nu însă și Marea Tireniană, care continua să mă ducă de braț spre o altă „perlă" aflată de data aceasta la vărsarea fluviului Arno în mare.

O „perlă" — mi se spune — care încîntă prin sideful catedralei și al baptisterului său dar fascinează prin înclinarea turnului ce i-a adus celebritatea în această lume.

Pisa și minunățiile ei din Piața Miracolelor deveniseră pentru mine ceea ce peisajul din Tarent era pentru Horațiu : „ille terrarum mihi praeter omnes angulus ridet" *).

Dar pentru a ajunge la acest „angulus ridet" trebuie să te răsfeți în continuare cu azurul mării, auriul plajelor și verdele pădurilor de pini.

Prima stațiune ce apare este Tirrenia aflată la 17 km. de Pisa, scăldată în parfumul pădurilor de pini mediteraneeni. Întreaga stațiune este „camuflată" în aceste păduri aducîndu-se în acest fel un respect naturii, oferind, totodată, excelente condiții de odihnă tuturor celor dornici să petreacă clipe minunate în aceste locuri. În liniștea de catedrală a naturii agrementul este la el acasă. O mulțime de terenuri de tenis și de golf îți stau la dispoziție pentru a te destinde cît mai pă-

Cactuși, păduri, plajă și Marea Tireniană sau de la Tirenia la Marina di Pisa

cut posibil. Amatorii de călărie își pot satisface această plăcere la școala de profil, iar cei ce vor să vîneze au la dispoziție poligoane speciale pentru tragere în porumbei.

Pentru a-mi petrece în mod plăcut timpul am făcut împreună cu ceilalți băieți din grup o repriză de fotbal pe una din pajiștile existente aici, urmînd a continua pe plaja următoarei stațiuni Marina di Pisa.

Aflată la 3 km de Tirrenia, această stațiune a luat ființă acum un secol. O plajă presărată cu unul dintre cele mai fine nisipuri de pe Rivieră se întinde pe 4 kilometri între mare și luxuriante păduri care ascund, ca și în prima stațiune, o mulțime de vile și hoteluri luxoase.

Aici se află și locul unde Arno se sărută și se îmbrățișează cu marea.

Vremea minunată și frumusețea locului te cheamă să petreci clipe de neuitat. Nu poți scăpa prilejul de a te juca pe nisipul și în apa ce par a fi părul și ochii îngerilor din numeroasele „Bunevestiri" ale Renașterii.

Am continuat meciul de fotbal în care plăcerea cea mai mare nu era marcarea unui gol, ci trimiterea mingii în mare, și cu această ocazie pe adversar după ea, pentru a o repune în joc.

*) „acel locșor care îmi surîde, mai mult decît oricare altul pe pămînt".

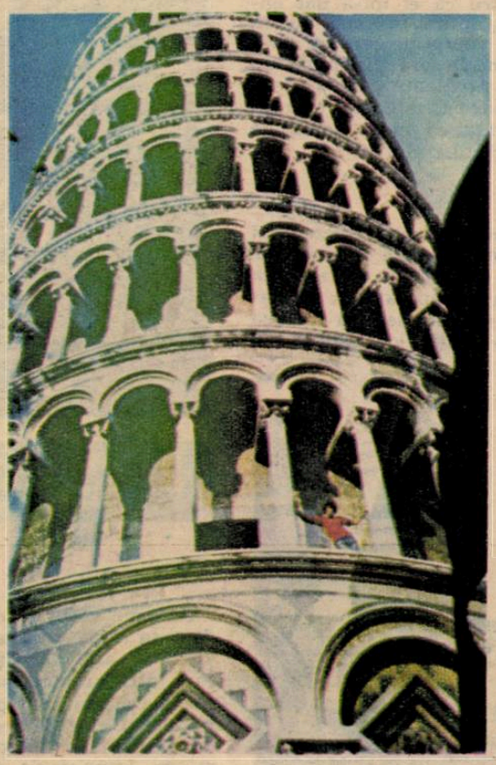

Faimosul turn înclinat din Pisa

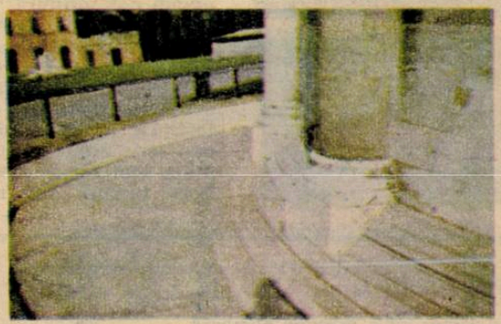

Baza turnului sau locul de unde pleacă înclinarea ● Ce mică pare lumea văzută din Turn...

UN ORAȘ ÎNCĂRCAT DE ISTORIE ȘI MONUMENTE

O splendidă autostradă flancată cînd de platani, cînd de pini, urmează malul stîng al fluviului Arno spre Pisa. Conectați la apropierea de orașul lui Galileo vizităm în trecere Basilica, San Piero a Grado, o capodoperă a stilului romanic din secolul XI.

În autocar toată lumea „fierbe" gîndindu-se la celebrul turn înclinat, care ne fascinase din copilărie ; oare cum arată ..pe viu" ?

În zare se vede orașul. Încercăm să deslușim ceva, privind care încotro putea, neștiind amplasamentul exact al Pieței Miracolelor. Deodată, se auzi „Uite-l acolo!" și toți ne îndreptarăm privirea spre locul indicat. Cei ce se aflau pe partea opusă a autocarului au venit peste noi, mînați de o curiozitate fără margini. Emoția care mă cuprinsese nu poate fi descrisă.

Turnul pare a fi un elegant domn îmbrăcat în alb, care se înclina politicos către noi urîndu-ne „Benvenutto".

Pisa se află și ea sub sărutul soarelui. Vilele, casele și palatele sale par poleite cu pulbere de aur. În total contrast cu această imagine apare Piazza dei Miracoli. Pe un cîmp de un verde crud se înalță trei construcții de culoarea laptelui : Domul, Baptisterul și Torre Pendente, adică turnul înclinat, cel care este asociat pentru vecie cu numele orașului.

Aceste monumente au fost construite în perioada cea mai fertilă a expansiunii politice și economice a Pisei devenită mare putere maritimă în secolul XI. În acea perioadă Pisa face comerț de-a lungul coastelor și în Orient, luptă contra corsarilor musulmani și în urma unor lupte cu Genova și Veneția, ocupă în 1087 insula Sardinia.

„Catargul" primei „Corăbii" sau partea de sus a Baptisterului

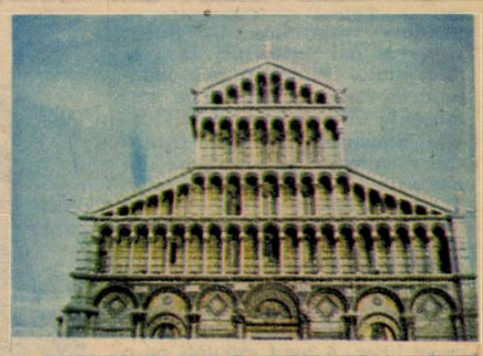

Negustori, marinari, artiști, pelerini și călugări vor ridica prin temeritatea și munca lor orașul la rang de republică. Comerțul înfloritor permite dezvoltarea artei care îmbină printre altele structuri bizantine, musulmane și lombarde.

Cum în acele vremuri de la mărire la decadență nu era decît un pas, în 1284 Genova o va înfrînge, Pisa nemairevenindu-și la vremurile dinainte. Și, ca o consecință, în 1406 va fi supusă de către o altă mare putere din Toscana. Republica Florentină.

A doua corabie : Domul

UN TURN PENTRU ETERNITATE

În Piața Miracolelor este lume multă. Monumentele sale atrag ca un uriaș magnet turiști din toate colțurile lumii.

Cel care fascinează cel mai mult este turnul. Parcă supărat, încearcă să plece dintre Dom și Baptister.

Construcția sa a fost începută în 1173 de Bonanno care, reluînd motivul logiilor aflat pe fațada Domului, îl desfășoară pe șapte registre. Acum din cauza cedării solului (care este îmbibat de apă) turnul se înclină.

În secolul următor, construcția este continuată de Giovanni di Simone și terminată abia în secolul XIV de către Tommaso di Andrea Pisano care îi adaugă clopotnița.

Turnul în formă de cilindru are 54,25 metri, un diametru interior de 8 metri și unul exterior de 17 metri, iar înclinația sa este de 4 metri.

Mă pregătesc să-i trec pragul și sînt extrem de emoționat. Voi urca scările acestui turn devenit încă din anii copilăriei un mit pentru mine. Cum va fi oare în el ? Nu fac bine primii pași și răspunsul vine de la sine. Este de-a dreptul fascinant.

Mergînd normal, unul dintre picioare este mai sus decît celălalt. Ai impresia că ești pe turnanta unui velodrom. Urci așa șapte etaje privind înclinat lumea.

Sus imaginea este și ea superbă. Piața este o mare verde pe care plutesc două „corăbii" albe cu catarg de culoarea coniacului.

Una este Domul. Are interiorul împărțit în cinci naosuri de patru serii de coloane cu capiteluri ce susțin un arc semicircular. Aceste arcuri sînt unite de o arhitravă pe care se înalță în dreptul fiecărei coloane un mic pilastru ce se termină și el cu un arc. În felul acesta se creează o amețitoare mișcare aparentă de linii.

Cealaltă „corabie" este Baptisterul. Este realizat în marmură, fiind o adevărată bijuterie, o dantelărie de arcuri, coloane, statuiete, busturi de sfinți și de profeți. Bijutierii ce i-au dat forma : arhitectul Diotisalvi (care a început construcția în 1153) și Nicola și Giovanni Pisano care au realizat ornamentația (de numele lui Nicola mai este legat și amvonul).

Aproape perpendicular pe cele două „corăbii" vine stadionul local ce aparține clubului cu același nume. Apoi de jur împrejur case și vile. Ceva mai departe, „fiume" Arno.

La coborîre ai tot timpul senzația că te prăbușești cu turnul (ce păcat că astăzi datorită grijii pentru conservarea monumentului nu se mai dă voie să urci în el ; poate că odată cu găsirea unei soluții optime pentru oprirea înclinării să se permită din nou accesul, iar bucuria de a fi în Piața Miracolelor ar crește extraordinar). Mă îndrept spre autocar aruncînd o ultimă privire spre „torre pendente". Îmi vine în memorie celebra expresie a nu mai puțin celebrului fiu al Pisei, savantul Galileo Galilei : E pur, si muove ! și îi spun în șoaptă turnului : Și totuși te înclini !

Ion Nica

CĂLĂTORIE ÎN LUMI IMAGINARE

ESTETICA ARAMEI

Originar din Nicorești Galaților și stabilit, mai apoi, la Tecuci, Ștefan Buțurcă a început de timpuriu să se exprime în pictură și azi poate fi socotit (deși vîrsta nu e aceea a maeștrilor, căci pictorul s-a născut în 1951) drept unul dintre cei mai înzestrați plasticieni pe care i-a dat această regiune intermediară unde spiritul moldav, liric, se amestecă în solaritatea valahă și în reacțiile ei iuți. Totuși, pictorul și-a găsit repede o formulă și nu s-ar zice că a făcut, precum alții, numeroase experiențe de școală ; el se află, esteticește, dincolo de această posibilă dualitate etnografică și se arată preocupat a ilustra mai degrabă ceea ce e depus în sine ca ireductibil, exemplificînd configurația individuală. Cu greu s-ar putea extrage de aci o componentă antropologică diferită de aceea tradițională, românească, evidentă fiind, pretutindeni, extracția țărănească, mediul statornic și vechi. Pictorul și-a fixat, de altfel, o temă posibilă în aceste cadre și a început prin a înfățișa un fel de „amintiri din copilărie", tulburate de culori grele și parcă impenetrabile, aparținînd unui mediu elementar ponderabil și de nepătruns, ca și timpul. Acele peisaje de sat, cu ogrăzile de margine și cu cîmpul înfățișat ca o materie magmatică, eruptivă, sînt reminiscențe sufletești și peceți sentimentale, a căror durabilitate s-a transportat de la sine în creație, unde totul rămîne întemporal. Fiind memorie, această pictură e mai degrabă decît desen—culoare, puterea ei de a comunica venind din straturi emoționale adînci, unde licorile încă nu au apucat să se clarifice și să arate contur precis. Ceva din expresionism a trecut aci și s-ar zice că pictorul e modern în direcția elementarului, dacă nu am ști că documentele de artă populară și de zugrăvie „rustică" au aceeași tulburare a formelor și beatitudine a culorii. Pictorul e, de aceea, tradițional și modernitatea aparține unui fond care a răzbătut pe alăturea de mode și timp. În definitiv, aceasta e esența picturii lui Țuculescu și nici nu e cu putință a se stabili, pentru asemenea vitalitate cu însemn de vechime, alte obîrșii, chiar dacă ele sînt reclamate prin formație și convingeri.

Însă de la rural, Ștefan Buțurcă a trecut, fără a pierde nimic din expresie, la un fel de citadin, această „citadinitate" aparținînd însă noțiunii de „tîrg". Orașele acestei picturi, care a rămas o exultare a elementelor și are ceva din iconografia forțelor esențiale, sînt prelungiri ale lumii rurale, unde semnele naturii pătrund de pretutindeni. Cînd pictorul înfățișează imagini de oraș, el vede totul cu aceeași acuitate și cu instinctul vegetativului pe care le pune B. Fundoianu în „Priveliști". Hotărîtoare rămîne culoarea, care e o pastă groasă și arămie, întruchipînd pe pînză scene care ar fi putut să treacă mai degrabă pe bronz. Aceasta e, fără de îndoială, emoția pe care o cunoaște un popor inițiat în estetica aramei, prelucrător, din vremi de dincolo de memorie, al metalelor cu luciri de foc.

Artur Silvestri

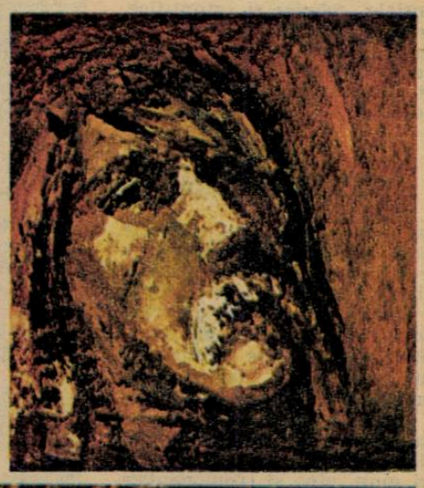

OMUL, adevăratul zeu al oceanului

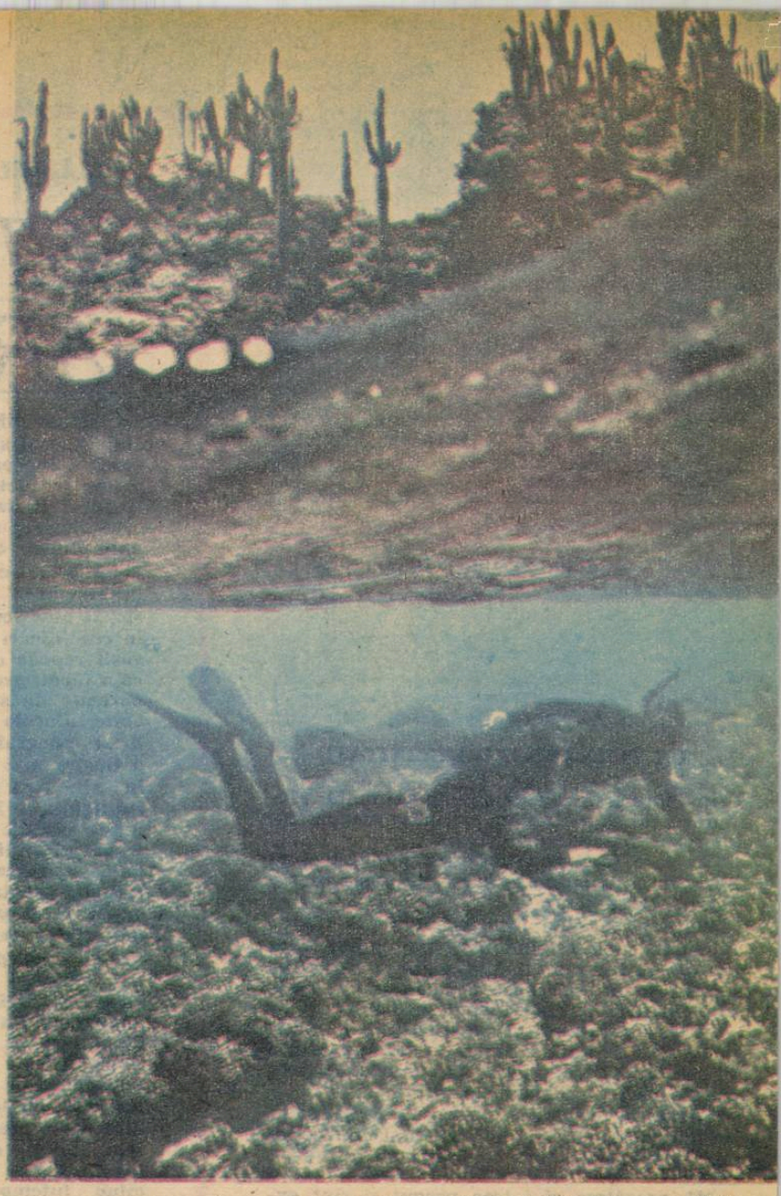

Anticii cunoșteau o lume mult redusă față de dimensiunile Terrei. Pentru ei Mediterana era Okeanos — oceanul cel mare. De abia după ce navigatorii s-au încumetat să treacă de Coloanele lui Hercule și s-au aventurat peste Atlantic oamenii și-au dat seama ce imensă este întinderea de apă de pe învelișul Pămîntului, că de fapt — cu excepția cîtorva mări închise — mediul lichid este cu mult mai mare decît uscatul. Studiul asupra acestui imens teritoriu ocupat de ape a început de milenii — odată cu primele măsurători ale adîncimii apelor, cu trasarea pe hărți a țărmurilor sau înscrierea insulelor, strîmtorilor ori peninsulelor — și mai întîi l-au făcut navigatorii, apoi, pe măsură ce omenirea acumula noi și noi potențiale tehnice și științifice, cercetarea Oceanului Planetar a devenit sistematică, diversificată, eficientă nu numai pentru marinărit, dar și pentru economia mondială.

CE ESTE OCEANOGRAFIA

Așa s-a făcut că în primele decenii ale secolului nostru a apărut o nouă știință — oceanografia ; care este de fapt o știință de graniță, ce înmănunchează arsenalul și depozitele de informații a zeci de alte tehnici și științe — fizica, hidrotehnica, chimia, radioteleviziunea, geologia, medicina, biologia, magnetismul, geofizica, geochimia etc. — dar înșiruirea s-ar putea prelungi mult, pînă și cosmonautica dă azi oceanografiei, mai ales în cercetările marilor adîncuri oceanice, soluții și tehnici uluitor de eficiente.

Dar cum poate fi definită această nouă știință ce înglobează în ea atîtea alte științe ?

David A. Ross, un mare oceanolog american, i-a găsit cea mai scurtă definiție : aplicarea tuturor științelor la studierea fenomenelor legate de mări și oceane. Unii autori mai sentențioși consideră **oceanografia** ca o știință fundamentală, iar **oceanologia** ca una aplicativă. Unul dintre pionierii oceanografiei, **Henry Bryant Bigelow**, considera această nouă disciplină ca fiind o știință-mamă de mare viitor pentru omenire, ale cărei ramuri sînt strîns legate între ele prin obiectul studiului, dar diferențiate prin specializarea lor. Sînt statuate, deocamdată, patru ramuri-cheie ale acestei noi științe : **oceanografia chimică, oceanografia biologică, oceanografia fizică, geologia** și **geofizica marină.** Dar au apărut cîte alte specialități legate de ocean : acvacultura, forajul petrolier marin, exploatări de minereuri, construcții submarine (tunele ce unesc continente cu insule, locuințe subacvatice), laboratoare chimice submarine, arheologia submarină etc.

OCEANUL — O ECUAȚIE CU O MIE DE NECUNOSCUTE

Dacă în vechime oamenii au dedicat apelor un zeu — pe Poseidon, cum îl numeau grecii, căruia romanii îi spuneau Neptun — ei considerau împărăția sa de pe fundul apelor plină de mistere, intangibile chiar omului. În ultimele cinci-șase decenii s-au ridicat nenumărate văluri de pe misterioasa împărăție a lui Neptun. Cîte nu a elucidat oceanografia ? De la formarea valurilor și compoziția exactă a apelor, pînă la cunoașterea vieții celor peste 3 000 de specii animale — ființe extrem de simple, unele unicelulare, sau foarte

complexe — cîte trăiesc în ape ; de la studiul fizicei apelor la existența uriașelor zăcăminte de minerale extrem de prețioase, mai ales pentru tehnica viitorului, ce s-au format pe fundul oceanelor ; de la pătrunderea secretelor legate de alge pînă la cartarea tuturor zonelor submarine bogate în zăcăminte de petrol și gaze, exploatate azi cu intensitate ; de la cercetări spectaculoase asupra inteligenței, aproape omenești, a delfinilor pînă la așezarea unor locuințe și stații de cercetări amplasate pe fundul mărilor în care acvanauții — ca și cosmonauții — trăiesc, cercetează, muncesc, construiesc o civilizație pentru mîine, aceea a Oceanului Planetar de care omenirea își leagă, în viitor, o mare speranță.

Dar cîte mistere încă mai ascunde Oceanul ? Cine n-a auzit de tragediile ce se consumă, adesea, în „triunghiul morții" din zona Bermudelor unde dispar, fără urme, nave și avioane ! Cîte ființe, încă necunoscute, — pești, organisme primare sau complexe — nu ascunde adîncul abisal al apelor ! Căci e imens spațiul pe care-l ocupă pe Terra acest Ocean Planetar ; dacă uscatul are o înălțime medie de 840 m, mările au o adîncime medie de 3 729 m, fundul lor coborînd în multe locuri spre 10 000 m, adevărate găuri în această planetă bătrînă de aproape 5 miliarde de ani, poate pe nedrept numită Pămînt, cînd 72 la sută din ea este acoperită cu apă, element care ocupă fantastica suprafață de 361 milioane de kilometri pătrați. Dacă ne-am imagina planeta noastră fără apă, probabil performanțele marilor alpiniști ar păli, s-ar naște un nou sport — coborîrile în marile hăuri.

Sînt multe țări mari sau mici — S.U.A., Canada, Japonia, Franța, Monaco, Anglia, R.F.G., Olanda, Italia și altele — care și-au întocmit ample planuri de cercetare oceanografică programate pe mulți ani ; și astfel, zi de zi, multe dintre misterele marelui ocean sînt elucidate. Și țara noastră face cercetări oceanografice proprii privind valorificarea și cultura algelor sau recuperarea hidrocarburilor, ori participă la alte programe internaționale de studii oceanologice. Au fost constituite institute, centre, stațiuni de cercetări submarine. Multe studii devin bunul întregii omeniri, altele sînt ținute în cel mai mare secret. S-au constituit și vaste colaborări internaționale în acest domeniu — bunăoară se studiază Oceanul Indian de către Comisia Oceanografică Interguvernamentală, patronată de O.N.U., sau a luat ființă Comisia internațională pentru exploatarea științifică a Mării Mediterane — ceea ce dă speranțe oamenilor că oceanografia este o știință umanitară.

Dar, iată, în teritoriile oceanului mondial au apărut, deja, multe avanposturi ale zeului Marte : baze militare subacvatice, submarine atomice ce poartă rachete cu focoase nucleare multiple care ar putea, la o singură lansare, distruge o Europă întreagă. Va reuși omenirea să orienteze oceanografia spre scopuri pașnice sau destructive ? — iată o altă necunoscută din complexa ecuație legată de cercetarea marelui teritoriu oceanic. Se vorbește despre companii de delfini-luptători, despre obținerea unor generații de ostași-amfibie, de folosirea militară a deuteriului (hidrogen greu) de pe fundul oceanelor. După militarizarea cosmosului unii programează, febril, supermilitarizarea Oceanului mondial.

OCEANUL — MAREA SPERANȚĂ

Dar, în general, savanții oceanografi susțin că, acum, cînd omenirea se pregătește să pășească în mileniul trei cu o populație de aproape 5 miliarde, Oceanul planetar va fi o principală sursă de existență, izvor de hrană și de materii prime pentru industriile de vîrf ale viitorului, dar și spațiul în care se va extinde locuirea umană. Dacă japonezii proiectează (și trec la experimente) cu ardoare orașe submarine, foarte multe țări au programe de cercetări pentru valorificarea superioară a resurselor oceanice pentru hrană — pe baza peștilor, a algelor, a planctonului. În prezent, 1,5 miliarde de oameni de pe glob

suferă din cauza lipsei de proteine în alimentația lor, iar în unele țări subdezvoltate situația aceasta este deosebit de gravă. Nutriționiștii spun că un suplimen zilnic doar de 10—20 gr. de proteine ar salva omenirea subnutrită de deteriorarea alarmantă a sănătății ; deci, proteina marină ce se poate obține cu ușurință din plancton sau alge a devenit vital necesară pentru oameni și ea se poate „recolta" pe toată Terra din mări și oceane. O altă criză a omenirii este aceea a apei potabile ; or , prin desalinizare, marele ocean poate livra apă dulce în cantități inepuizabile. În domeniul energeticii Oceanul planetar a început să ne dăruiască petrol și gaze, exploatate în numeroase zone ale pămîntului, în mări închise sau platforme oceanice continentale. Dar viitorologii proiectează centrale hidroelectrice plasate pe oceane, cu puteri uriașe, care să folosească forța mareelor sau a valurilor ori diferențele de temperatură ale straturilor de apă. De fapt s-au și realizat astfel de centrale electrice marine. Printre centralele maree-motrice, care funcționează cu mare eficiență, consemnăm pe cele de la Rance — Franța (cu o putere instalată de 240 000 kilowatore), pe cea de la Kislaia Guba din peninsula Kola — U.R.S.S. și, mai recent, altele în R.P. Chineză, Canada (Petitcodiac), Marea Britanie (estuarul Severn), Franța (golful Mont Saint-Michel), Argentina (golful San José). Dar iată că se imaginează acum și centrale atomoelectrice plasate pe fundul oceanelor în care combustibilul să fie deuteriul.

Dacă în prezent se pescuiește cu asiduitate (se prind, anual, peste 150 de miliarde livre de pește), iată că un alt gen de „pescuit" prinde să se contureze în urma studiilor oceanografice : exploatarea nodulilor metalici ce zac în cantități uriașe pe fundul mărilor și oceanelor ; dar există și în apa mării, dizolvate, o multitudine de substanțe minerale care se pot constitui materii prime pentru industriile umane. Nisip și pietriș, apoi minerale grele prețioase — titan, zircon, diamante, cositor, monazit, fier, aur, mangan, fosforit (folosit în industria îngrășămintelor), sulf, petrol și gaze — iată doar o parte din bogățiile pe care omul a început sau se pregătește să le exploateze din uriașul spațiu al Oceanului Planetar. Cercetările oceanografice se grăbesc să ofere soluții pentru punerea în slujba omului a acestor uriașe resurse care să asigure omului hrană, materii prime și energie. Iată, bunăoară, un exemplu de eficiență în exploatările petroliere marine : doar în 1969 concesiunile pentru unele regiuni din largul Alaskăi au adus statului un venit de 900 milioane dolari, o sumă de cîteva ori mai mare decît bugetul său anual.

Oceanul Planetar a devenit o sursă colosală a existenței de mîine a omului, pusă în valoare de această știință, oceanografia, pe care el a creat-o. Depinde de om dacă această sursă va fi pentru viață sau pentru distrugerea ei.

De om depinde ca el să ajungă adevăratul zeu, cel bun, al oceanului.

Ion Preda

HEINRICH SCHLIEMANN ȘI COMORILE TROIEI

Un singur gînd : să găsească orașul Troia descris de Homer, Multă osteneală, multe deziluzii, pînă cînd într-o zi...

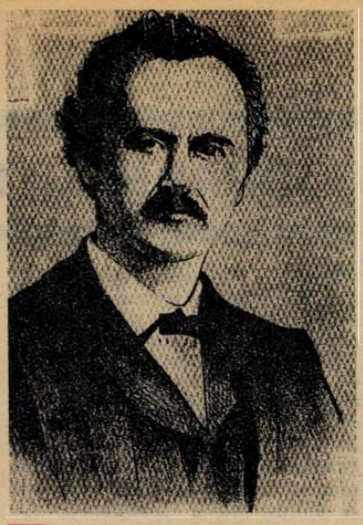

Arheologul german Heinrich Schliemann (1822—1890)

De Crăciunul anului 1829, pastorul Ernst Schliemann i-a dăruit fiului său Heinrich o carte. Se intitula „Istoria ilustrată a lumii", de George Ludwig Jerrer. Heinrich, care avea pe atunci 8 ani, luă cartea, o răsfoi și se opri la una dintre pagini fascinat și răpit de o ilustrație.

Îl reprezenta pe Eneas care îl scotea din Troia, în flăcări și fum, pe Anchise. Din ziua aceea, ilustrația a devenit pentru Heinrich o obsesie. Îl bombarda cu întrebări pe tatăl său, care nu putea spune decît că Troia, războiul ei, întoarcerea eroului, toate erau numai legendă, poezie născocită de Homer.

Se credea în perioada aceea că Troia și eroii săi nu existaseră niciodată. Dar Heinrich nu a crezut această poveste și începînd de atunci el nu a mai avut decît un singur gînd : să găsească orașul legendelor homerice. Heinrich studia latina la gimnaziu, dar în curînd se iviră alte probleme care îl obligară să uite de visele sale.

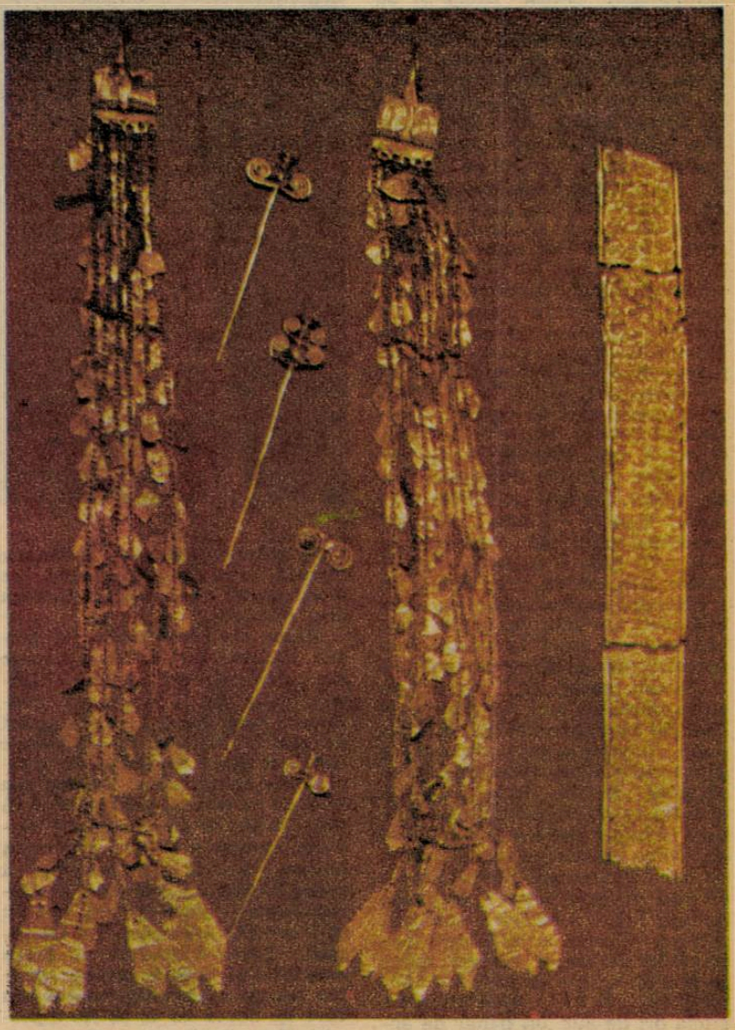

Iată zidurile cetății Troia, descoperite de Schliemann pe colina Hissirlick, o mică localitate din Turcia. Săpăturile au demonstrat că Troia a fost distrusă și reconstruită de mai multe ori.

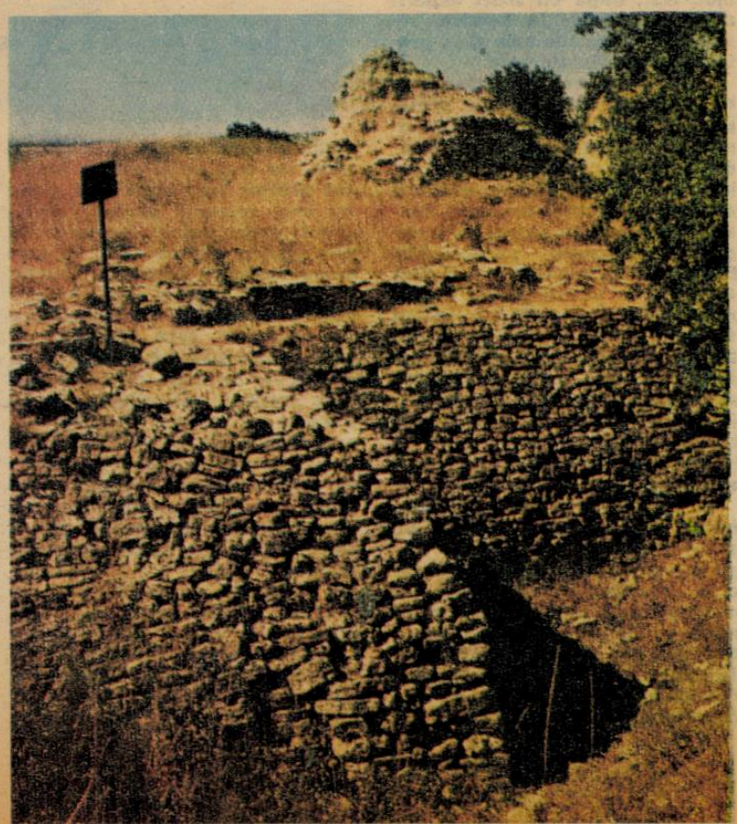

O pereche de cercei, cîteva agrafe și o brățară de aur din Comoara lui Priam, legendarul rege al Troiei. Tezaurul a fost împărțit între muzeele din Atena, Berlin și Istanbul.

La numai 14 ani, pentru a-și cîștiga existența, vindea aperitive și băuturi într-o bodegă. Avînd îndemînare în afaceri, a devenit un comerciant prosper.

Dar a continuat să studieze : a învățat în scurt timp olandeza, spaniola, italiana, portugheza și rusa, fără a uita un singur moment de Homer.

La 42 de ani, norocosul comerciant își lichidă firma, investi cu profit banii la Londra, voiajă prin lume, cu intenția de a vedea, a învăța, a cunoaște și apoi cînd se simți pregătit, condus de **Iliada**, porni în căutarea Troiei.

Dar unde se afla acest oraș legendar ? Homer vorbea de două rîuri Simoenta și Scamandro, de o suprafață plană așezată la înălțime. Un astfel de loc ideal pen-

„Arabul" în orașul roșu

JOHANN L. BURCKHARDT

tru construirea unei cetăți fortificate se afla lîngă un sătuc numit Hisslrlick. Aici trebuia să se afle, în interpretarea ce o dădea el versurilor lui Homer, Troia. Arheologul amator cere guvernului turc autorizația pentru începerea săpăturilor, pe care o obține după multe luni de așteptare și cu condiția ca toată lucrarea să fie făcută pe cheltuiala sa, iar obiectele găsite să fie lăsate Turciei.

Și astfel, la 27 septembrie 1871, Schliemann părăsi Atena și se îmbarcă pentru Turcia. Nu era singur. În acest timp se recăsătorise cu o tînără grecoaică pe nume Sofia, iar Turcia reprezenta pentru cei doi jumătatea voiajului de nuntă. Angajară muncitori, aduseră animale, unelte, își așezară tabăra pe colina Hisslrlick, și începură săpăturile. Trecu o lună dar nu găsiră nimic. După două luni, situația era aceeași. Trecură trei luni de săpături și tot nimic. Or, trei luni de săpături înseamnă, oricum, foarte mult : o cantitate enormă de pămînt, cercetată fir cu fir. Dar Homer nu putea greși, iar mai presus de orice, Schliemann nici nu putea concepe că ar fi greșit în interpretarea pe care el o dădea lui Homer. Mai trecu o lună, obsesivă, exasperantă, disperată, pînă cînd unul din muncitori strigă : „Aici, jos este o piatră ciudată ! Veniți". Piatra „ciudată" aparținea unui zid, care se dovedi a fi gros și înalt, un zid de cetate... În cîteva zile, săpînd în continuare cu febrilitate, cu sape, cu lopeți, cu mîinile, acolo unde era necesar, ieșiră la lumină fortificații, case și chiar un palat.

Oricum, surprizele nu urmau să se oprească aici. În dimineața zilei de 14 iunie 1872, imediat după întreruperea temporară a săpăturilor, cînd muncitorii erau angajați în altă parte, Heinrich și soția sa au deslușit dintre ruine o scînteie metalică. Din masa de trofee extrase cu grijă bucată cu bucată și depuse pe șalul mare și roșu pe care soția îl întinsese în fața lui, o adevărată comoară din care făceau parte 24 de coliere ; 8700 de cercei, nasturi, agrafe și alte obiecte de aur, 2 diademe, 12 271 de inele, 4066 broșe de sticlă ori de aur, un pahar de argint și altul de jad. Era tezaurul lui Priam.

Ascunse toată bogăția aceea într-o ladă cu fructe, pentru a o sustrage controlului turcesc, și o expedie la locuința sa din Atena. Dar Heinrich Schliemann nu era omul care poate trăi păstrînd numai pentru sine un asemenea secret. Plin de orgoliu, anunță tuturor ziarelor senzaționala sa descoperire.

Cînd guvernul turc îi ceru în mod oficial restituirea tezaurului, Schliemann a refuzat, încercînd să obțină aprobarea poporului grec, declarînd că a expus tezaurul lui Priam într-un muzeu construit de el însuși. Însă guvernul grec nu s-a arătat interesat de această ofertă și asta mai ales din teama de a nu da naștere unor noi tensiuni în relațiile cu Turcia.

În 1881, Schliemann a donat comoara lui Priam muzeului berlinez de istorie. O parte din comoară se află azi la Istanbul. Muzeului din Atena i-a donat ornamentele de aur descoperite în timpul săpăturilor de la Micene, printre care și faimoasa mască de aur a lui Agamemnon.

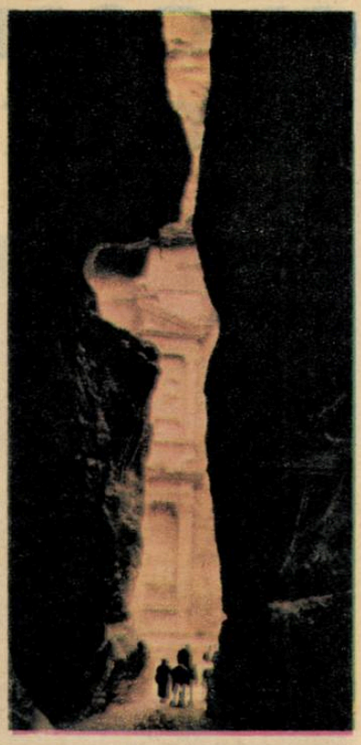

Se pierduse într-o trecătoare îngustă, arsă de soare. Apoi, pe neașteptate, s-a trezit într-un oraș minunat...

Mama sa, franțuzoaică, îi spunea simplu Louis, dar numele său adevărat era Johann Ludwig. Tatăl său îl destinase conducerii unei fabrici de panglici de mătase. Împreună cu fratele său mai mare a studiat la colegiul din Notteriburg. Tatălui său nici nu îi trecea prin minte că fiul său de 16 ani, în loc să studieze economia și alte asemenea lucruri, a citit din scoarță în scoarță cărți de călătorie. Îi plăcea James Cook și era hotărît să-i urmeze exemplul. La Götingam, Louis a studiat în afara dreptului și limbile străine, pentru a-i da satisfacție tatălui său care își dorea ca el să fie diplomat. Dar, după un scurt experiment diplomatic la Londra, reveni la înclinațiile sale și la proiectele sale din tinerețe.

Se prezentă cu o scrisoare de recomandare semnată de profesorul său de la Götingam, la faimoasa African Association, condusă de Sir Joseph Banks (exploratorul care dăduse de două ori ocolul globului terestru), fondată de acesta în scopul de a explora, continentul negru. Aici Burckhardt a întrebat timid dacă nu ar avea nevoie de un explorator. Lui Sir Joseph i-a plăcut tînărul și s-a gîndit că ar fi putut avea realmente nevoie de un asemenea om. Astfel, el începu să studieze pe cheltuiala societății araba, etnologia, geografia, botanica și medicina. După o lungă ucenicie, a început marea aventură.

La 14 februarie 1909, Burckhardt, s-a îmbarcat la Londra pe o navă directă spre Malta. Căpitanul a rămas cu gura căscată cînd pasagerul s-a prezentat la masă purtînd un burnus și afirmînd că nu este Johann Ludwig Burckhardt, ci Ibrahim Ibu Abdullah, negustor indian de religie musulmană. Toți cei de la bord și în special doamnele au găsit incidentul amuzant și Ibrahim Ibu Abdallah a trebuit să cedeze insistențelor lor și să spună cîteva fraze în limba indiană.

Nu a mai renunțat la numele de Ibrahim Ibu Abdulah toată viața. Începuse marea sa aventură. După îndelungi peregrinări în Africa și Orientul Mijlociu, la jumătatea distanței dintre Marea Moartă și Marea Roșie, într-o zi se pierdu într-o trecătoare. Acesta a fost norocul său. Locul acela îngust îl conduse într-un

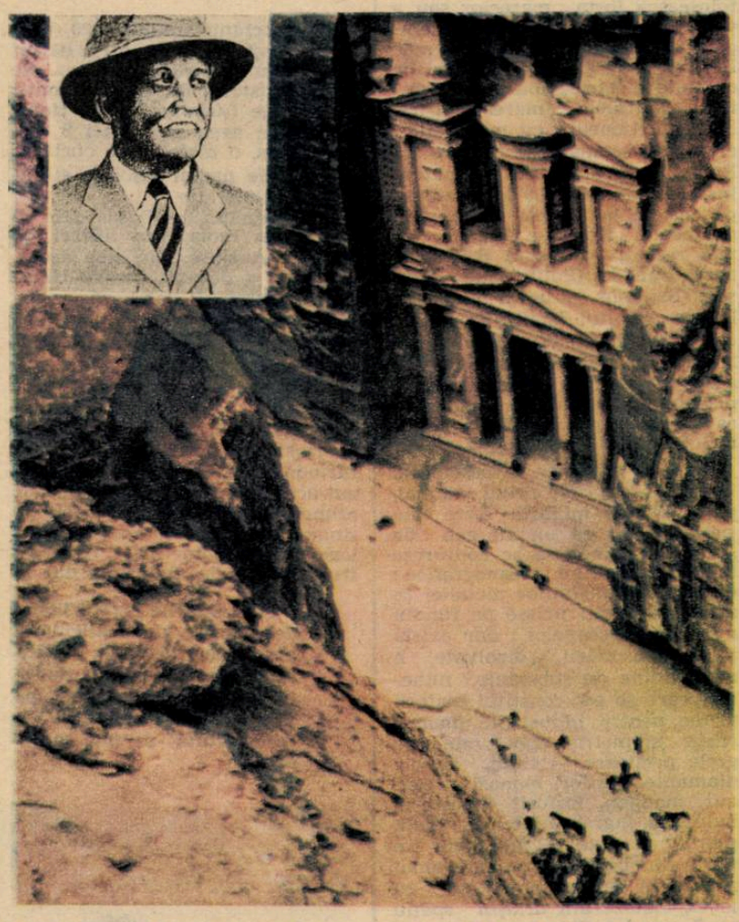

tunel la capătul căruia se afla o vale, iar ceea ce îi apărea înaintea ochilor l-a lăsat fără grai : un oraș splendid părăsit, avînd șoimii drept unici locuitori. Se afla pentru prima oară în fața monumentelor create de „magia faraonului" despre care vorbeau legendele beduinilor nomazi. Era în februarie 1912. Emoția pe care a încercat-o Burckhardt a fost la fel de mare cu aceea pe care o simte oricine după ce a parcurs pe cal sau pe jos traseul sinuos de la Sig : o fundătură îngustă, adîncă și întunecată, care străbate muntele mai bine de un kilometru, singura cale de acces spre Petra. „Morminte săpate în piatră, splendid decorate, vestigii ale unor temple și palate, un amfiteatru, un apeduct și alte minunății, fac din aceste ruine unele dintre locurile cele mai fantastice pe care le-am văzut pînă acum" — scria mai tîrziu Burckhardt. La început, Burckhardt nu și-a dat seama că orașul fantomă descoperit era Petra, capitala antică a regatului Nabatieh.

Chiar și astăzi cînd se ajunge la Petra, de la ultima cotitură te găsești pe neașteptate în fața luminoasei fațade a așa-zisului Tezaur, ornamentat cu statui, nișe și coloane săpate în peretele stîncos, spectacolul e fantastic. Este o apariție aproape ireală, încîntătoare și surpriza continuă, cu descoperirea unor morminte, scări, frontoane, un teatru întreg.

Templele și mormintele sînt invadate de o lumină roșiatică, filtrată asemeni celei dintr-un acvariu, cu extraordinare irizări.

Pietrele dure ale edomiților, un trib din deșert amintit de Biblie, au devenit un refugiu inexpugnabil al Nabateilor.

Din fortăreața naturală de la Petra înconjurată de bastioane de piatră, controlau tot traficul caravanelor dintre Arabia, Yemen, Golful Persic și Extremul Orient, de-a lungul importantelor căi de transportare a mătăsii, mirodeniilor și sclavilor.

În anul 106 al erei noastre, după un asediu îndelungat și după ce au întrerupt alimentarea cu apă a orașului, legionarii romani au ocupat „orașul roșu", care devine o provincie a Imperiului. Apoi după ce este cucerită de bizantini, Petra decade și, devenită inutilă, este abandonată. Pînă cînd a fost trezită din somnul său magic de Johann Ludwig Burckhardt.

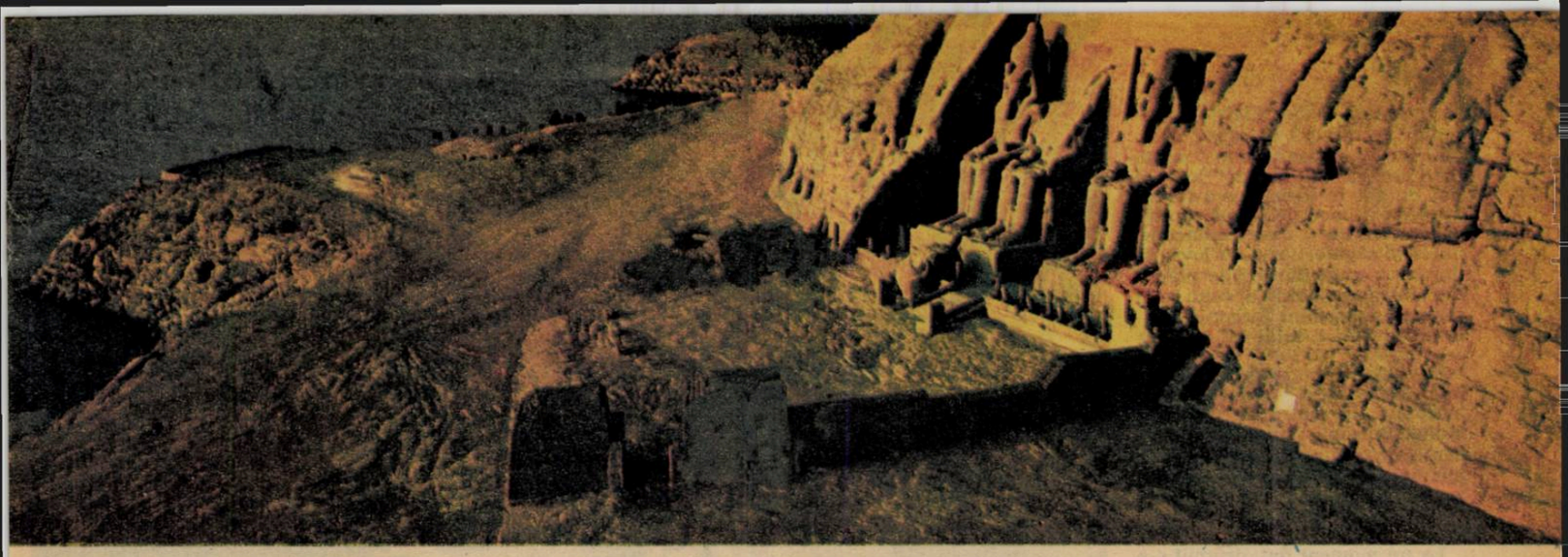

GIGANTUL DE LA ABU SIMBEL

● Era înalt de aproape 2 metri, cîntărea 100 kg, dar mai presus de orice, avea o voință de fier. ● Și a intrat primul în templul lui Ramses al II-lea.

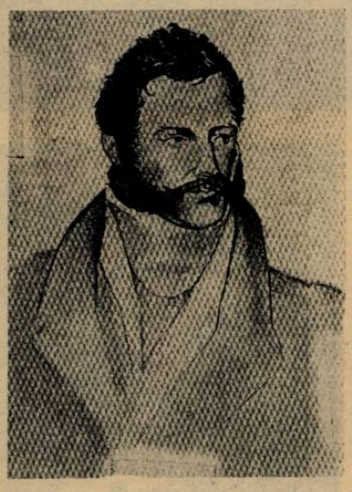

GIOVANNI BATTISTA BELZONI

„Este unul dintre cei mai importanți bărbați din istoria arheologiei" — așa vorbea Howard Carter, descoperitorul mormîntului lui Tutankamon, despre Giovanni Belzoni, cel care explorase camera regală a piramidei lui Kefren, care descoperise Abu Simbel, transportase uriașul cap al lui Memnon și redescoperise mormîntul lui Seti I. Dar cine era în realitate Belzoni ?

Giovanni Battista Belzoni, fiul unui frizer și fost elev al unei școli religioase din Padova, a ajuns în Egipt, pentru prima oară, în 1815. Se îmbrăca elegant, vorbea o engleză oxfordiană și îi făcea plăcere să se plimbe cu splendida lui soție Sarah, cu care se căsătorise în Marea Britanie".

Domnul Belzoni, pe care soția îl numise „domnul B", sosise în Egipt ca turist și stimulat de veștile legate de fantasticele descoperiri ale acelor ani, după ce eșuase în cîteva încercări de comerț, se găsea la 27 de ani fără un ban în buzunar, dar cu o mare dorință de a începe o viață nouă.

Grație medierii întreprinse de Johann Ludwig Burkhardt, Belzoni obține de la Consulul general britanic însărcinarea de a transporta, pînă la gurile Nilului și de acolo în Anglia, un cap monumental de granit, cîntărind 7 tone, care îl înfățișa pe Ramses al II-lea (chiar dacă acum se susține că îl înfățișa pe eroul grec Memnos) care se afla la Teba. Mister B, sceptic, dar obligat de împrejurări, a acceptat precizînd că va îndeplini munca de inginer. Consulului general îi era indiferentă calificarea profesională a gigantului (era înalt de 1,98 m și cîntărea 100 kg.) și cei doi au semnat contractul.

După o mulțime de peripeții, capul lui Ramses al II-lea a ajuns la Londra la 15 decembrie 1816. Succesele obținute, datorate abilității sale, l-au încurajat pe Belzoni în direcția unei intense activități arheologice. În Valea Regilor el a explorat mormîntul lui Ramses al III-lea, templele îngropate de la Esna Edfu și Kom-ombo, templul din File, unde se afla obeliscul care avea incizat pe el cuvîntul „Cleopatra", care s-a dovedit a fi jucat mai tîrziu un rol deosebit de important în dezlegarea enigmei hieroglifelor.

Apoi, împreună cu soția sa Sarah, adoptînd sugestia lui Burckhardt, s-a îndreptat spre Abu Simbel, pentru a deschide, ajutat de cîțiva muncitori, o cale de acces către marile temple al lui Ramses al II-lea.

În primele ore ale dimineții de 1 august 1817, mister B și Sarah pătrunseră la lumina lumînărilor în templu, văzînd ceea ce de 2 000 de ani nu putuse vedea nici un ochi omenesc : pe Ramses întruchipat în Osiris, zeul morții, în opt exemplare identice, fiecare înalt de zeci de metri. Pereții erau acoperiți de picturi policrome, reprezentînd scene inspirate din viața faraonului egiptean. Pe laturile templului sculptat în piatră, la alți 60 de metri adîncime se găseau încăperi laterale, care erau goale. Belzoni s-a reîntors la Teba în Valea Regilor pentru a continua săpăturile. Primul succes nu s-a lăsat prea mult așteptat. În timpul unor săpături de probă făcute la mijlocul lunii octombrie 1817 în apropierea intrării la mormîntul lui Ramses I, lui Belzoni îi atrag atenția niște pietre diferite de cele din jur, care îi indicau faptul că

se încercase o disimilare a terenului. Pe măsură ce săpau în adîncime, i se contura în minte certitudinea că, în acel loc, cu mii de ani în urmă, ceva fusese acoperit în mod deliberat cu sfărîmături. La 6 metri adîncime, uneltele săpătorilor s-au lovit de duritatea unor blocuri de piatră. Era intrarea zidită a celui mai somptuos mormînt faraonic, acela al lui Seti I, tatăl lui Ramses cel Mare.

La 100 de metri în adîncime, mii de oameni săpaseră acel mormînt în piatră de Biban el Moluk. Belzoni a avansat cu prudență de-a lungul coridoarelor înclinate. Pereții și tavanele erau bogat împodobite cu hieroglife policrome, mari cît palma unei mîini.

La un moment dat, drumul s-a întrerupt brusc. Îl obtura un obstacol. Constructorii mormîntului mai făcuseră și alte capcane de același gen, pentru a-i face pe cei ce reușiseră să pătrundă în interior, să creadă că subterana se sfîrșea acolo. Odată înlăturat obstacolul, Belzoni a văzut la lumina torțelor fumegînde un sarcofag de alabastru : mormîntul lui Seti I. Mumia faraonului a fost descoperită mai tîrziu în grota de la Deir el Bahari, în apropierea templului în terase al reginei Hatsheput, laolaltă cu alte 40 de mumii regale. Probabil că fuseseră mutate pe ascuns de preoți pentru a nu fi profanate de jefuitorii de morminte. „Această descoperire — scria Belzoni în jurnalul său — mă recompensează pentru toate necazurile îndurate în anii aceia. Aceasta a fost una dintre cele mai frumoase zile din viața mea".

Odată încheiat acest capitol, Belzoni s-a simțit atras de o altă aventură. A plecat la Gizeh singur cu cortul, cu puține provizii și s-a instalat pentru o zi lîngă una dintre cele 4 laturi ale piramidei lui Kefren înaltă de 136 m. Pentru a descoperi camera principală a examinat fiecare piatră în parte, notînd diferențele de nivel și făcînd paralela cu piramida lui Keops, cunoscută deja în acel timp. Dar de unde să înceapă ? Nu avea în buzunar decît 200 de lire sterline. Dacă greșea, era în aer.

Angajînd 80 de adulți și copii, începu prin a înlătura sfărîmăturile și după săpături îndelungate, reuși să ajungă în camera regală a piramidei lui Kefren. Cînd Belzoni făcu această descoperire, el își realiză cea mai mare parte a viselor sale.

Iată ce scrie în jurnalul său. „Am făcut 2—3 pași înceți și apoi m-am oprit pentru a observa locul în care mă găseam. Eram sigur că mă aflu în centrul piramidei. Felinarul meu alcătuit din cîteva lumînări de ceară răspîndea o lumină slabă.

Desigur, mi-am îndreptat privirile spre extremitatea vestică a camerei, căutînd sarcofagul pe care eram sigur că îl voi găsi în aceeași poziție ca și pe cele din alte piramide, dar am fost dezamăgit nevăzîndu-l. Cînd m-am apropiat însă de extremitatea vestică, am avut plăcerea de a-l descoperi ; era îngropat pentru a nu se izbi de podea".

În 1819, Giovanni Battista Belzoni s-a întors în Anglia și a expus la Egyptian Hall o mostră a noilor sale cercetări și descoperiri. Întreprinse apoi o nouă expediție în Africa și muri la Gato, în Nigeria, la 3 dec. 1823.

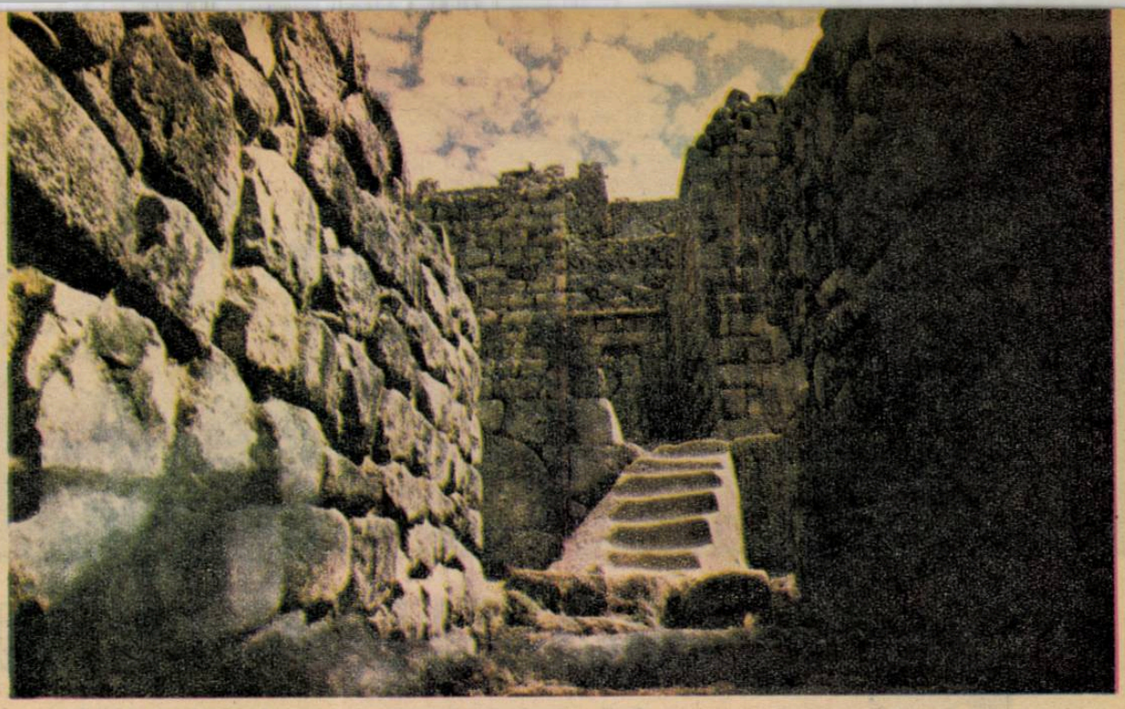

PRINTRE INCAȘII DIN MACHU PICCHU

JUNGLA ȘI PERICOLELE, ZILE ȘI NOPȚI DE CERCETĂRI OBOSITOARE ÎN CĂUTAREA UNUI VIS ȘI APOI, SUS PE MUNTE ORAȘUL PIERDUT.

HIRAM BRINGHAM

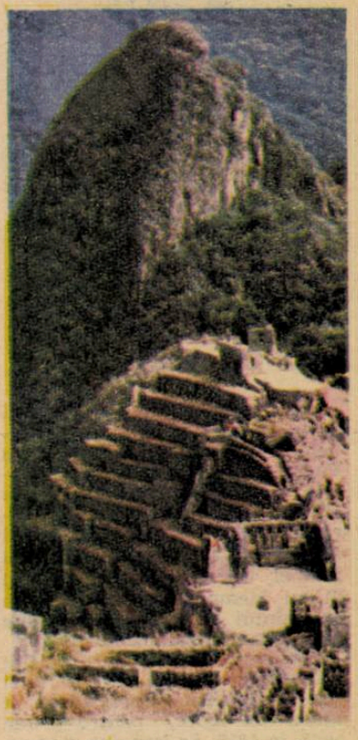

Cum a fost descoperită capitala incașilor, pe culmea Machu Picchu ? Pentru a afla răspuns la această întrebare, trebuie să ne întoarcem în timp și să poposim în dimineața zilei de 24 iulie 1911, cînd exploratorul american Hiram Bringham convins că toate legendele privind orașul fabulos erau adevărate, în pofida ploii insistente, și-a început urcușul dificil pe culmile necunoscute ale muntelui Cuzca spre vechea capitală a incașilor. La fiecare pas, pădurea devenea tot mai deasă iar stîncile acoperite de mușchi și licheni. Au mers zile în șir urcînd și coborînd morți de oboseală, pînă într-o zi, cînd au ajuns în vîrful unui munte înalt ce era mai izolat. Hiram Bringham și tovarășii săi au crezut că visează.

Contrar tuturor previziunilor, piscul era locuit.

Dar nu era fabulosul palat al incașilor pe care îl visa Bringham ci o biată cabană construită pe o stîncă. Cu toate acestea, condus de un al 6-lea simț, el și-a dat seama totuși că nu putea exista loc mai potrivit pentru amplasarea misterioasei capitale a incașilor decît acesta. Și așa s-a și întîmplat. Ce a descoperit peste cîteva zile părea de domeniul fantasticului. „Case, zeci de edificii, temple incașe peste tot, scria el în ultima sa relatare. Nu am mai văzut niciodată ziduri construite cu o asemenea abilitate, pietre monolit atît de perfect cioplite. Ca într-o poveste minunatul oraș pierdut ieșea la iveală din mijlocul junglei după mai bine de 400 de ani : mormîntul imperial, o stranie cavernă cu pereți săpați în stîncă, turnuri de observație, altare de sacrificii". Bringham se afla în fața celor mai reușite exemplare ale arhitecturii precolumbiene ale Americii. Totul părea neatins de parcă regele Manco Iuca și curtea sa ar fi părăsit locul imediat după construire.

Cînd Bringham a revăzut Machu Picchu, cu cîteva luni mai tîrziu, complet defrișat de echipele lăsate acolo în acest scop, el a găsit că este mai frumos decît era atunci cînd îl văzuse prima dată. Dar, în ciuda emoției descoperirii, Bringham trăia cu impresia pe care o găsim justificată că acesta nu era totuși Vilcabamaba, ultima capitală a incașilor, îndelung căutată de conchistadorii spanioli, dar nedescoperită niciodată.

Nemulțumit de rezultatele cercetărilor sale, Bringham s-a pierdut în jungla amazoniană în căutarea multvisatei Vilcabamaba. Nu a reușit în ceea ce și-a propus, dar ecoul cercetărilor sale a fost uriaș.

Presa din întreaga lume a scris despre descoperirea de la Machu Picchu ca despre evenimentul cel mai de seamă petrecut în Lumea Nouă după călătoria lui Columb. Și Vilcabamaba ? Poate că nu a existat niciodată sau poate că, pentru a se trezi din lungul său somn, are nevoie de un erou de legendă.

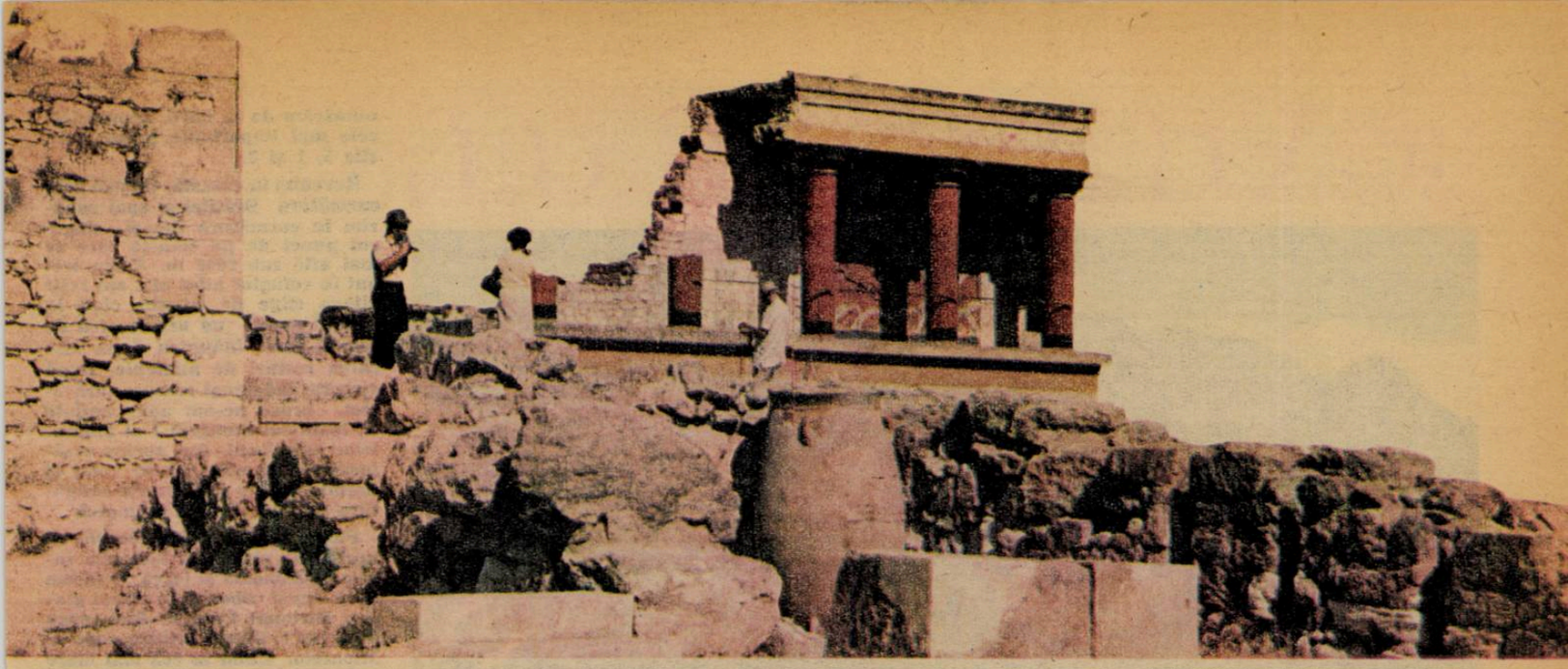

OMUL LABIRINTULUI

A plecat în Creta, pentru a descoperi semnificația unei inscripții misterioase. A găsit cheia uneia dintre cele mai tulburătoare mituri ale istoriei umane.

ARTHUR EVANS

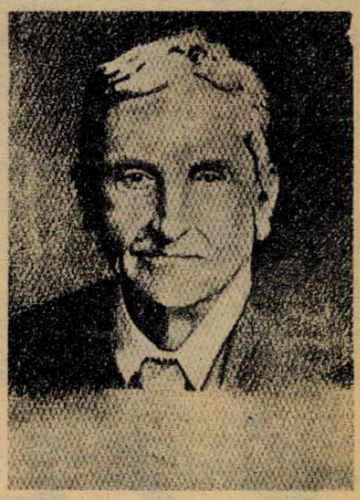

În după-amiaza unei zile de aprilie a anului 1893, de pe o navă ce venea de la Atena, a debarcat în portul Creta un bărbat scund, brun, cu ochelari cu lentile groase de miop. Ținea de braț o doamnă elegantă, în vreme ce un însoțitor corpolent se afla la ordinele sale pentru a-i debarca bagajele. Trioul era compus din Arthur Evans, fiul unui foarte bogat industriaș englez, soția sa Deborah, și asistentul său, scoțianul Duncan Mackenzie. Evans părăsise Anglia, munca sa de jurnalist, viața opulentă din palatul tatălui său pentru a urma o fixație a sa, o manie de pasionat enigmist : aceea de a găsi în Creta cheia interpretării unui sigiliu pe care apărea o inscripție pînă atunci nedescifrată. Sigiliul îi fusese dăruit lui Evans de un colecționar, care cunoștea hobby-ul lui Evans : Arheologia. Evans, cu înclinația sa spre antichități, a crezut că descoperea în semnele acelea misterioase urmele unor hieroglife egiptene și credea să poată descoperi în civilizația antică cretană, elemente de unitate între civilizația orientală și cea europeană. Oricum, venise la Creta pentru a găsi alte mărturii ale acelei scrieri misterioase. Astfel, cumpără 50 000 de acri. Și a fost norocos. Mult mai norocos decît și-ar fi putut imagina. Pe ruinele unui perete descoperi niște inscripții care îi aminteau foarte îndeaproape inscripția aflată pe misteriosul sigiliu ce se găsea în posesia sa. Nu a mai găsit alte inscripții, dar ceea ce l-a uluit a fost faptul că zidul acela nu se mai sfîrșea ; pe măsură ce săpa, el devenea tot mai mare.

La sfîrșitul primei etape a săpăturilor, era clar că ceea ce apărea treptat la lumină era o cetate antică. Poate că era miticul Cnossos, orașul în care a domnit Minos, unde fusese construit legendarul labirint, izvorul mitului lui Tezeu și al Ariadnei ? Oricum pentru Evans descoperirea semnificației inscripției de pe sigiliu a trecut pe locul al doilea. Ideea că se află în fața uneia dintre cele mai senzaționale descoperiri arheologice, a tuturor timpurilor îi ocupa timpul și mintea. După cîteva săptămîni de săpături nu mai era nici un dubiu. Ceea ce ieșea la iveală era palatul unui suveran foarte puternic.

Structura sa arhitectonică se caracteriza printr-o tehnică de incredibil rafinament : cum ar fi sălile de baie și apa curentă. În partea „nobilă" a palatului frescele reprezentau ramuri înflorite, persoane rafinat îmbrăcate, după ultima modă, bărbați cu păr lung, negru, frizat, femei fardate.

Și pe măsură ce săpau, apăreau mai multe camere, mai multe galerii. Palatul creștea transformîndu-se într-un oraș. Jurnalul săpăturilor conceput ca o relatare științifică obișnuită căpăta proporții gigantice. S-a ajuns la pagina 3000 unde Evans scria : „Nu poate fi nici un dubiu că acest enorm edificiu, care istoricește l-am putea denumi în sens larg „Palatul lui Minos", se identifică cu labirintul. Împărțirea sa are în sine multe dintre caracteristicile unui labirint".

După distrugerea palatului, care a avut loc la jumătatea mileniului al doilea înaintea erei noastre, ceea ce a rămas din el, planul său încîlcit, trebuia să dea, oricui l-ar fi observat, imaginea unui labirint, în care era posibil să te rătăcești și să găsești ieșirea numai cu ajutorul unui fir legat de mînă, ca și Tezeu, care, după cum spune legenda, a ucis minotaurul care trăia aici. Simultan cu săpăturile și restaurarea palatului, Evans și-a continuat studiile legate de scrierea liniară cretană, nereușind să-i descopere secretul.

Sir Arthur Evans s-a stins din viață la Oxford la 11 iulie 1941, după ce și-a dedicat o mare parte a vieții sale cercetării Cnossosului, cheltuind din buzunarul propriu o avere însumînd azi cîteva milioane.

Traduceri și adaptări de Florentin Palaghia

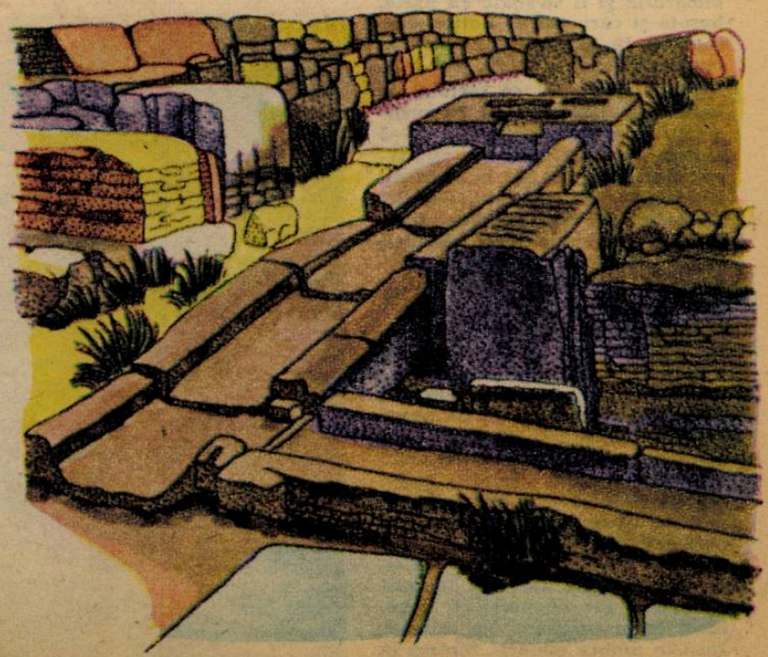

FĂGĂRAȘUL

Masivul Ciortea-Boiu

inedit

Munții Făgărașului reprezintă cea mai mare unitate alpină din țara noastră, făcînd parte din lanțul Carpaților Meridionali. Ei se întind între masivul Piatra Craiului (EST) și Defileul Oltului (VEST), pe o distanță aeriană de circa 70 km. Sînt cei mai înalți munți ai patriei, care au peste 2 500 m și peste 40 de vîrfuri cu altitudini cuprinse între 2 400—2 500 m. Cel mai important masiv montan din România, mai oferă celui care îi studiază bibliografia și îl străbate cu harta, busola și carnetul de notițe, descoperiri în adevăratul sens al cuvîntului.

Drept argument să răsfoim o parte din datele culese în principal în tura din 21 august—5 septembrie 1987 cînd am străbătut masivul de la est la vest. Au participat Ică Giurgiu, Gabriel Silvășanu, Gabriel Miclăuș, membri ai clubului de speologie „Emil Racoviță" București și echipajul de pionieri ALPIN al școlii nr. 115 din Capitală.

Ajunși la poalele Pietrei Craiului la cabana Plaiul Foii ne odihnim privirea pe „blocul" alb de piatră din fața noastră. Urmînd drumul forestier de pe valea BÎRSA GROȘETULUI, iată-ne la cantonul silvic Rudărița de unde începe marcajul bandă roșie, marcaj care practic ne va însoți pe tot traseul. Începe urcușul care este din ce în ce mai abrupt. Este obositor deoarece și rucsacii noștri sînt grei, fiind la început de drum, dar bucuroși că încet, încet luăm înălțime. Ne mișcăm încă în umbra pădurii. Sîntem la 1 400 m altitudine în Șaua Lerescu într-o pajiște înconjurată de o pădure de conifere. Pe măsură ce înaintăm, molizii sînt din ce în ce mai mici și curînd dispar făcînd loc pîlcurilor de jnepeni și pășuni alpine. Sîntem pe vîrful Luțele, primul vîrf de peste 2000 m. După efortul făcut lăsăm privirea să hoinărească pe văi și creste. În urmă zărim creasta dantelată a Pietrei Craiului, avînd posibilitatea de a o vedea pe toată lungimea ei. În fața noastră apare masivul Păpușa Bătrînă la poalele căruia se află barajul și lacul Pecineagul. Din vîrf coborîm în șeaua Luțelor. În stînga, pe partea vestică a căldării erau semnalate 3 lacuri. Coborînd, descoperim ceea ce nu se vede din creastă, 7 oglinzi de apă situate între 1990—2052 m altitudine, dispuse pe o distanță de 780 m, adînci de pînă la 1,5 m. Fundul lor este milos, pietros sau acoperit cu vegetație. Se pare că lacul sudic este temporar. Cum numărăm de la nord, suprafețele cele mai importante le au lacurile 5, 1 și 2.

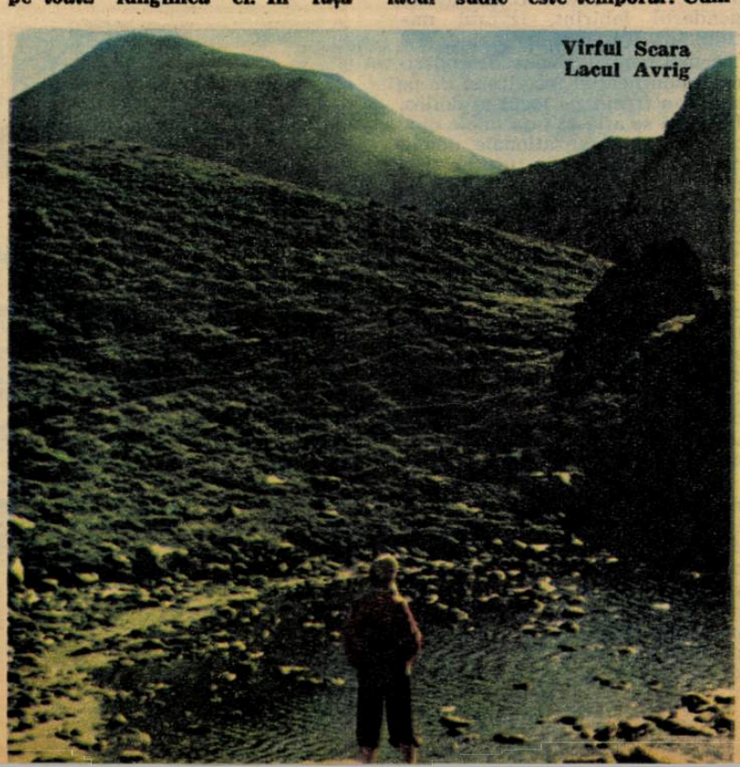

Vîrful Scara
Lacul Avrig

Revenim în creastă, trecem prin curmătura Brătilei și apoi coborîm în curmătura Zîrnei, singurul punct de pe creastă care se mai află sub 2000 m. Acum trei ani în refugiul aflat aici am trăit cîteva clipe de emoție, cînd la miezul nopții un urs încerca de zor să intre înăuntru după niscaiva resturi de alimente. După strigăte îndelungi rămase fără efect, brusc ne-am adus aminte că inamicul numărul 1 al animalelor este focul. Am aprins arzătorul de la aragazul de voiaj și limbile de foc scoase prin crăpătura ușii au alungat animalul.

Părăsind refugiul începem să urcăm lin și curînd ajungem într-o șa domoală și largă. O facem la stînga și coborîm în circul glaciar Hîrtopul Leoatei. Aici erau descrise 6 lacuri printre care al Mioarelor situat la cea mai mare altitudine în Carpați. (2282 m). În 1985 o echipă a clubului „Emil Racoviță" București găsește în peretele estic al vîrfului Hîrtopul Leaotei (2 506 m) o peșteră de 10,3 m la 2 360 m altitudine. La NV de lacul Mioarelor se descoperă un lac situat la 2 342 m înălțime, cel mai ridicat din țară, botezat Lacul de Sus. În 1987 se cartează acest lac și se fac observații în căldare. Lacul de Sus are extensia maximă pe axe de 23×10,3 m ; este alimentat subteran. În imediata apropiere, în excavațiile glaciare mai există alte 3 lacuri situate la 2 332, 2 338 și 2 302 m, adînci și ele de pînă la 0,2 m, cu suprafețe ceva mai mici decît Lacul de Sus. Ultimele două au fundul acoperit aproape de tot sau integral cu vegetație și par a fi temporare. A mai fost cartat un lăculeț situat la 2 237 m altitudine, la NV de coada lacului Mușetescu.

Urcăm iarăși în creastă, trecem de vîrfurile Urlea și Gălășescu, poposind pe malul Iezerului de sub Moldoveanu. De aici suim direct spre sud pînă în culme strecurîndu-ne apoi spre vest pînă la marcajul ce duce pe muntele Galbena. Spre est se desface o căldare foarte largă în care lucește maiestuos, chiar sub peretele ce se prăvale din coamă, lacul cu același nume, situat la 2 200 m altitudine. Bibliografia citează încă trei, patru lacuri în această depresiune ; noi am găsit 10, din care 3 par a fi temporare. Cel mai de sus se află la 2 305 m înălțime sub grohotișul din peretele sudic, are axele de 18×6 m și 4,2 m adîncime. Zona este superbă. Iată al treilea circ glaciar, după Luțele și Hîrtopul Leaotei în care puzderia de lacuri aduce aminte sau, de ce nu, rivalizează cu Retezatul.

Din nou direcția vest. Trecem de Vîștea, Ucea Mare și coborîm lin în șaua Podragului. Trecem de iezerul Podul Giurgiului și după un urcuș abrupt sîntem pe vîrful Mircii. Ne aruncăm o ultimă privire pe imensul trapez Vîștea-Moldoveanu și curînd sîntem în partea superioară a circului glaciar Buda. Coborîm pînă la malul lacului cu același nume unde peisajul este încîntător. Lacul înconjurat de munți, pajiștea unde te poți zbengui în voie, covorul moale de iarbă și flori iar puțin mai sus caprele care pasc liniștite, încredințate că cei doi „străjeri" aflați pe creastă vor anunța din timp orice pri-

GHIDUL
acest stîlp al turismului montan

mejdie, fac din acest loc unul cu un farmec aparte. Amintirea despre acest loc ne-a fost întărită de un eveniment petrecut în cursul nopții de 30 august, cînd o furtună puternică a surprins tabăra noastră (formată din trei corturi) și alte două corturi ale unor tineri turiști din R.D.G. Din cauza vîntului extrem de puternic corturile nemților au fost sfîșiate. La ora 3 dimineața ne-au cerut ajutorul. Am pus bolovani pe echipamentul rămas afară al turiștilor nemți iar pe ei i-am băgat în corturile noastre. Dimineața cînd vîntul și ploaia s-au mai potolit iar ceața s-a ridicat ne-au mulțumit din inimă pentru ajutorul acordat și au plecat spre ieșirea din masiv. Noi, avînd echipamentul complet, continuăm să urcăm. Ajungem din nou în creastă lîngă monumentul lui Nerliger. Ocolim vîrful Arpașul Mic și pătrundem din nou deasupra „liniei" de 2 300 m. După ce lăsăm în urmă zgomotoasa căldare a Bilei, dincolo de Turnul Paltinului se lasă spre nord căldarea superioară a Doamnelor. Aici am descoperit o peșteră la 2 124 m altitudine, apoi peste 2 zile, în căldarea de la SE de vîrful Șerbota, am identificat alte două situate la 2 028 și respectiv 2 035 m. Aceste trei cavități reprezintă un nou tip pentru inventarul românesc, peștera de morenă. Ele au luat naștere datorită acțiunii ghețarilor asupra masei de stînci transportate aval.

Surpriza speologică cea mai variată avea să ne-o ofere vîrful Lespezi. Cu el făcusem cunoștință în anul 1978 și la fel ca și alte zone din masiv a fost și a rămas pe lista de obiective de studiat.

Pe 31 august 1987, am descoperit aici alte trei cavități. Peștera 3 de pe vîrful Lespezi, situată la 2 517 m înălțime, deține acum recordul național de altitudine. Peștera 5, aflată la 2 513 m, doar parțial explorată, este cea mai lungă în șisturi din țară : 104 m. Iar peștera 4, formată la 2 506 m, este cavitatea cu gheață din România situată la cea mai mare altitudine.

Sîntem din nou pe creastă, pe vîrful Șerbota. Trecem de Scara și lacul Avrig și iată-ne în șaua Avrigului. Coborîm pînă pe malul lacului Buduslava (2 040 m) în apele căruia se oglindește semeț Ciortea (2 427 m). Cercetările întreprinse în acest masiv au dus la descoperirea a 8 peșteri la altitudini cuprinse între 2 286 m și 2 424 m. Peștera aflată la 2 424 m a deținut recordul național de altitudine mult timp, pînă în momentul descoperirii celei de pe vîrful Lespezi.

Revenim în creastă și nu mai părăsim marcajul cu bandă roșie pînă cînd ajungem pe malul Oltului la halta C.F.R. Valea Mărului. Aici se încheie călătoria pe crestele Făgărașului.

Noi lacuri, noi peșteri, noi recorduri. Dar, bineînțeles nu un sfîrșit. Bucuria zilelor petrecute acolo sus era umbrită doar de faptul că știam cel puțin deocamdată unde se mai află alte lacuri necunoscute. Dorim să revenim, acum după 12 ani de cercetări, într-un masiv, totuși, atît de puțin cunoscut.

Icã Giurgiu
Gabriel Silvășanu
Clubul de speologie „Emil Racoviță" București

Salvamontul avertizează : cele mai dese și grave accidente se întîmplă cu turiștii neorganizați în grupuri ! O excursie la munte nu este o simplă plimbare, ci trebuie temeinic organizată, condusă de oameni competenți, îndelung și multilateral pregătiți, cunoscători excelenți ai zonei montane în care se face ascensiunea. Aceștia sînt ghizii de munte care, în toate țările ce posedă munți, sînt persoane cu totul aparte prin profesia și personalitatea lor. În Elveția, Austria, Franța sau Italia meseria de ghid se transmite din tată-n fiu. În Nepal ghizii și șerpașii pentru ascensiunile de pe Himalaia sînt numai oameni din satele de foarte mare altitudine care se nasc, trăiesc și mor în împărăția muntelui. În Cehoslovacia, U.R.S.S. sau Bulgaria ghidul de munte are o pregătire — de un an, doi sau trei — cu totul specială, complexă.

La noi, în condițiile unei dezvoltări explozive a turismului montan, se acordă o grijă deosebită calificării ghizilor de munte, conducători de excursii în grup pe înălțimile Carpaților. A trecut vremea acelor ghizi de altădată — în genul lui nenea Butmăloiu din Bucegi — care duceau pe potecile alpine cîte trei-patru excursioniști, de regulă inși din protipendada de odinioară, oameni ce sufereau de spleen și o porneau la vînătoare sau pe la cabane ca să afle ceva senzații tari. Astăzi, turismul de munte, mai ales în ultimele trei decenii, a devenit un adevărat sport de masă, cu mai multe ramuri — căci urcă pe înălțimi nu numai drumeți iubitori de natură, ci și schiori, deltaplaniști, alpiniști, orientariști, vînători alpini etc. Sînt zone ca Valea Prahovei, Cheile Bicazului, Retezat, Bilea, Ceahlău, munții Bihorului în care se perindă, anual, zeci și sute de mii de turiști. Se apreciază la 3 milioane numărul turiștilor de munte, constanți. Agențiile turistice sînt tot mai solicitate pentru organizarea excursiilor în munți. Apoi, ființează, în întreaga țară, peste 1 500 de cercuri sau cluburi de turism, mai mari sau mai mici — în fabrici, uzine, instituții, școli, facultăți, pe lîngă agențiile județene ale B.T.T. sau centre universitare — care își au propriul lor program de acțiuni turistico-educative, ba chiar și cabane proprii ; bunăoară, clubul „România pitorească" din Pitești și-a inaugurat, de curînd, cea de a treia cabană, pe Transfăgărășan, celelalte două avîndu-le în Piatra Craiului și pe Iezer — Păpușa.

E normal că ghidul de munte, în acest context, a devenit un personaj principal printre cei ce poartă pe umerii lor responsabilități în turismul românesc. Ghidul de munte este cel ce duce prin împărăția de basm a Carpaților zeci și sute de oameni tineri sau vîrstnici. Cunosc unul, **Petre Grigore** se numește, din București, care are sute de prieteni, căci de 25 de ani, cu rucsacul în spate, cu busola în mînă pilotează fără ostoire, de e iarnă sau vară, un grup sau altul. De ghid depinde nu numai buna reușită a unei expediții, bunădispoziția turiștilor sau cantitatea de informații acumulată de ei, dar, uneori, chiar și viața celor pe care-i conduce. Cîți ghizi nu au salvat de la pieire oameni rătăciți, epuizați, înghețați sau accidentați grav pe munte ! Mulți tineri visează să ajungă ghizi montani ; școlile de ghizi sînt asaltate în fiecare an de o pleiadă de juni ; dar puțini rămîn. Este o ocupație foarte grea meseria de ghid montan, ea trebuie să se facă din pasiune, din dragoste nemăsurată pentru om și munte. După mine, o foarte bună experiență în pregătirea multilaterală a acestei categorii aparte de slujitori ai turiștilor o are Agenția B.T.T. București. O pregătire completă — culturală, de condiție fizică, de specialitate — atît în teorie cît și în practică, dublată de o reciclare continuă.

Iată de ce, ca un omagiu pentru această experiență exemplară, redăm o convorbire cu **Gigi Muscă**, vechi ghid de munte, membru al Corpului de control al ghizilor BTT, lector al școlii de ghizi a susnumitei agenții.

— Cum definiți poziția unui ghid față de grupul pe care-l conduce ?

— Închipuiți-vă un cristal cu multe fațete — cam așa văd eu reprezentat, metaforic, ghidul montan. Fiecare fațetă îi expune o calitate : un om cu o sănătate de fier, vesel, cult, prietenos, iubitor de oameni, priceput la toate, de la cusutul nasturilor, schiat, și alpinism pînă la a ști să dea primul ajutor medical sau să stăpînească frica a zeci de oameni izbiți de viscol, onest, mereu dornic de cunoaștere. Ghidul este unicul conducător al grupului, de la plecare și pînă la înapoiere. Sau cum spunea Emilian Cristea : ghidul este căpitanul, comandantul incontestabil, al acelei corăbii care este excursia. Iată de ce spunem că ghidului de munte îi incumbă o uriașă responsabilitate umană, socială, politică, dacă vreți. Pentru că nu ne este indiferent pe mîna cui încredințăm zeci și zeci de tineri, zile la rînd.

— V-am auzit vorbind elevilor școlii de ghizi despre o anume tehnică de conducere a grupului de turiști, într-o excursie montană.

— Sînt multe de spus.

— Să le spunem, să se știe și de ghizii mai vechi sau noi și de cei care-și doresc să fie.

— Dacă am spus că ghidul este unicul conducător al grupului, de la plecare pînă la înapoiere, trebuie să reținem că el trebuie să cunoască „cu ochii închiși" traseul pe care-l pilotează — nu numai ca peisaj, ci și geografic, geologic, ecologic, istoric, etnografic etc., ca să poată să informeze pe larg pe cei pe care îi însoțește ; să cunoască amplu și zona înconjurătoare, apoi gradul de dificultate al traseului, timpul necesar de parcurgere a lui, variantele interzise iarna, pericolele ce se pot ivi și măsurile ce trebuie luate pentru înlăturarea lor.

— Mi-aduc aminte, cînd spuneți toate acestea, de tragedia grupului condus de Ion Vrana, ghid la ITHR București care, în urmă cu cîtăva vreme conducea

12 turiști prin munții Făgăraș ; s-au iscat, din senin, în plin august, o ninsoare și un viscol cumplit ; trei oameni și-au pierdut viața, la un sfert de oră de mers de un refugiu Salvamont. Acel ghid nu mai fusese de peste cinci ani în Făgăraș...

— Da, ghidul de munte are o foarte mare răspundere. La fiecare ghid trebuie să se repartizeze un grup de 15—20 de turiști, în funcție de dificultatea și lungimea traseului — la excursiile de două zile ; și un ghid la 40 de persoane pentru excursiile de o zi. Ghidul trebuie să fie primul prezent la locul de plecare, cu cel puțin o jumătate de oră înainte. Va verifica, personal, echipamentul și rucsacul fiecărui turist ; cei ce nu îndeplinesc condițiile de echipare corectă sau sănătate vor fi trimiși acasă, fără nici o ezitare ; în nici un caz nu vor fi admise, asupra turiștilor, băuturi alcoolice. Ghidul va înmîna biletele de călătorie fiecărui membru al grupului, după urcarea în tren, atrăgînd atenția că ele trebuie păstrate și pentru înapoiere.

Cînd se repartizează trei ghizi, pentru grupuri mari, unul va merge în față, altul va mărșălui ultimul, iar al treilea va patrula de-a lungul șirului observînd felul în care merg turiștii — starea lor de oboseală, pe cei înghețați etc.

Pe munte se merge numai în șir indian și e cu desăvîrșire interzis ca vreun turist să rămînă în urma ghidului ce încheie monomul ; dar nici înaintea ghidului din frunte nimeni din grup nu trebuie s-o ia.

Dacă zăpada este mare sau viscolul puternic, ghizii vor merge cu schimbul în capul coloanei, pentru a tăia potecă prin nea ; în asemenea cazuri, după ghidul din față vor fi aliniați turiștii cei mai robuști. Iar ordinea și viteza de deplasare a grupului au și ele mare importanță : oamenii vor merge la intervale egale unul de altul, nu prea aproape ca să nu se incomodeze în timpul mersului ; se va păstra un ritm uniform de înaintare — invers proporțional cu gradul de înclinare a pantei, stabilit după forțele celui mai slab din grup.

În general viteza de deplasare este de aproximativ 4 km/oră ; în condiții meteo precare (vînt, ceață, ninsoare, întuneric etc.) sau cînd traseul este foarte dificil viteza de mers descrește la 3—2 km/oră ; trebuie să se știe că un adult urcă într-o oră 300 m și coboară 4—500 m diferență de nivel.

Pe timp de iarnă, pe abrupt, deplasările se fac doar pe părțile pe care se găsește vegetație — iarbă, jnepeni, ienuperi — pentru că ea ține zăpezile să nu pornească în avalanșe ; iarna sau primăvara nu se vor practica traseele alpine de vară pe fețele abrupte ale versanților deoarece pe jgheaburile și văile înghețate oricînd se pot produce avalanșe. Iarna se vor evita pauzele mai lungi de 5—8', mai ales pe vreme rea ; opririle se fac la o oră de mers în locuri adăpostite de vînt. În timpul haltelor e bine ca turiștii să-și pună îmbrăcăminte mai groasă decît în timpul mersului, să consume băuturi calde din termosuri — ceai, lapte, supe — glucoză sau zahăr (ciocolata este contraindicată). Se va evita cu desăvîrșire alcoolul, sub orice formă (vin, lichior, coniac, vodcă, vermut, bere, fernet etc., etc.) — dealtfel aceasta e o lege a muntelui ce se respectă în tot timpul excursiei. Apă se poate bea numai la sfîrșitul pauzelor de mers, înainte de plecarea la drum.

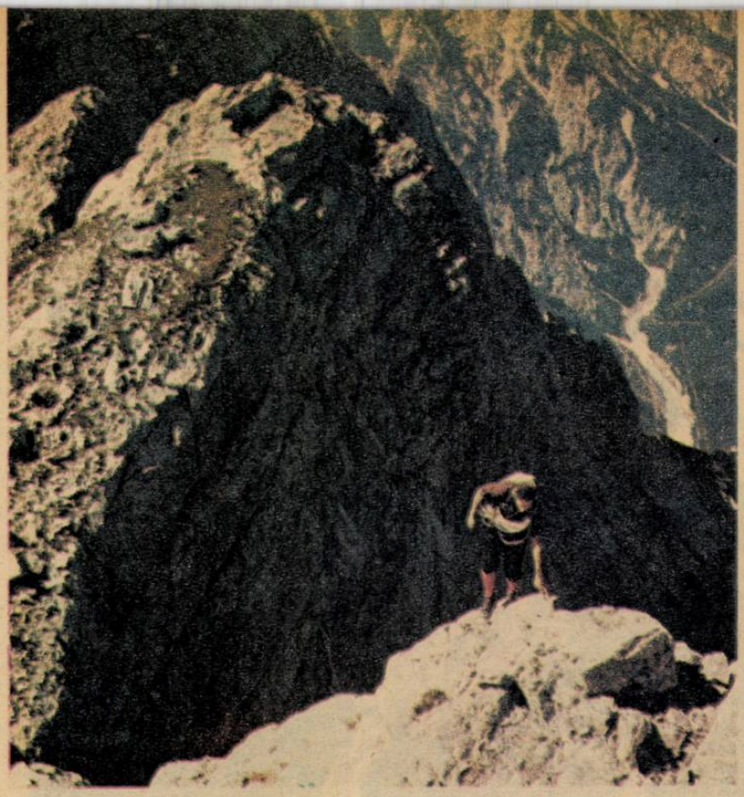

— Ar fi bine să vă referiți și la cîteva reguli ce trebuie urmate în caz de forță majoră — accident, rătăcire, avalanșă.

— Pe munte trebuie să acționeze în orice moment acel principiu de ales umanitarism și solidaritate sintetizat în această superbă frază : „toți pentru unul și unul pentru toți". Dacă un singur om din grup pățește ceva grav e uman și absolut normal ca tot grupul să renunțe, dacă este cazul, la restul excursiei și să meargă pînă în locul unde celui accidentat i se poate da primul ajutor — după care drumeția își poate desfășura programul. Ghidul este cel care hotărăște întreruperea marșului, întoarcerea sau abaterea de la traseu și ceilalți trebuie să i se supună fără crîcnire. În nici un caz un turist nu poate fi părăsit sau lăsat pe seama cîtorva din grup — toți trebuie să stea lîngă el pînă ce sosește Salvamontul ; ghidul poate desemna cîțiva turiști din grup — cei mai rezistenți, cunoscători ai traseului — care să meargă să dea alarma la cabana sau refugiul cel mai apropiat. În caz de rătăcire se va opri grupul din mers, iar unul din ghizi — sau ghidul unic însoțit de doi-trei turiști — se va înapoia exact pe poteca parcursă pînă la ultimul semn de marcaj : după aflarea lui, restul grupului se va deplasa spre „cercetași" dirijați de semnale acustice, luminoase sau fluturări de obiecte din echipament.

Dacă după rătăcire nu se mai găsește deloc marcajul — grupul întreg se oprește la primul adăpost întîlnit în cale — refugiu alpin, saivane. stîne, „case" de fîn, colibe improvizate — pînă cînd se ivește posibilitatea de reorientare sau de lansare a alarmei pentru Salvamont. În acest caz ghidul trebuie să stăpînească grupul, să-l calmeze, să alunge frica unora, să organizeze perfect înnoptarea, drămuirea apei și alimentelor, adăpostirea celor slăbiți de efort, echiparea cu îmbrăcăminte groasă a celor înfrigurați.

— Cred că e bine să repetați codul internațional de semnalizare în munți adoptat și de țara noastră.

— Fiecare turist e bine să știe cum se dă alarma pe munte ; lansarea semnalului de alarmă înseamnă, implicit, și cerere de ajutor.

Alarma se dă prin șase semnale acustice sau luminoase lansate într-un interval de un minut, cu cîte 10 secunde pauză între ele. Se face un minut — două pauză apoi grupul de șase semnale se repetă.

Semnalul prin care se răspunde la alarmă (cererea de ajutor) constă din trei semnale luminoase sau acustice pe minut, cu pauză de 20 de secunde între ele, care se repetă după un minut-două de pauză. Semnalul de alarmă se lansează în continuu pînă ce salvatorii sau alt grup de turiști ajung chiar lîngă cei care cer ajutor.

— Așadar, a fi ghid e o treabă serioasă, nu un fel de joacă de-a excursia.

— Desigur. Ceea ce am discutat noi este doar o parte din ceea ce incumbă unui ghid. El trebuie să fie, mereu, un exemplu de comportare. să aibă o ținută exemplară, să se impună în fața a zeci de oameni prin punctualitate, moralitate ireproșabilă, vocabular, cunoștințe de specialitate, bagaj cultural etc. A fi ghid de munte bun înseamnă a te pregăti pe puțin doi-trei ani.

Convorbire consemnată de Ion Preda

inedit

TEODOR PÎCĂ

(Așteaptă...)

Așteaptă clipa rară albă coborîndă,
Așterne alb ștergarele, pe masă
Căci va veni, în cale să ne iasă,
Cu soare mult, zadarnica izbîndă.

Să o primim cu plecăciune-aleasă
Mimînd strălumînări de zare-arzîndă
Căci și ea va mima chemarea blîndă,
Pe cît de-amăgitoare — mai frumoasă.

Să-i scoatem amintiri de prin unghere
Din vremea copilandră-ne, oricită,
Să i le punem veseli la vedere.

Și dacă ne-o-ncerca vre o durere
De prea tîrziu, cînd frunza se sărută,
Să ne pitim albastrele junghere.

Ca ziua-aceea să rămînă mută
Ca-n fața unui papă ce-n prelegeri
Binecuvîntă bunele-nțelegeri.

Cui pro(d)est

Cui ar putea să-i vină-n gînd vreodată
Că Pică și-a zdrobit, căzînd, genunchii,
Ori că, tot Pică, suge de sub unghii
Economii spre-o viață mai bogată ?

Nu-i cercetați mătușile și unchii,
El n-are cum s-aștepte, nici nu cată
La licitații pînditor să scoată
Ficatul, burta, inima, rărunchii.

El stă regal pe-un piedestal suprem,
Mult înălțat de el, cum nu-l avem,
El stă royal, cum fiecare om,
Stăpîn pe el, pe fiece atom,

Al trupului său șubred, muritor,
Strigînd adînc : nu mă-nvățați să mor !

Perpetua dilemă

(SONET)

La granița dintre al meu și-al nostru
Descumpănit mă clatin : trec ?
mă-ntorc ?
Cît sînt al meu ? Cît sînt al tuturora ?
Firească-i întrebarea ? Să mă-ntreb ?

Ori poate că bine-nțelesul gheb
Să mi-l colind afială prin agora,
Și-n temenele, pe ascuns să-mi storc
Furiș un picur de celest colostru ?

Pentru ca, nefiind, să totuși fiu
Pe cît de mort răpus, pe-atît de viu.

Pe cît de-nseninat, pe-atît de trist,
Să aflu-n plecăciune că exist.

Că-mi port plenar destinul omenesc —
Aici mă urc în flori, aici descresc.

Țara viței de vie și a vinului

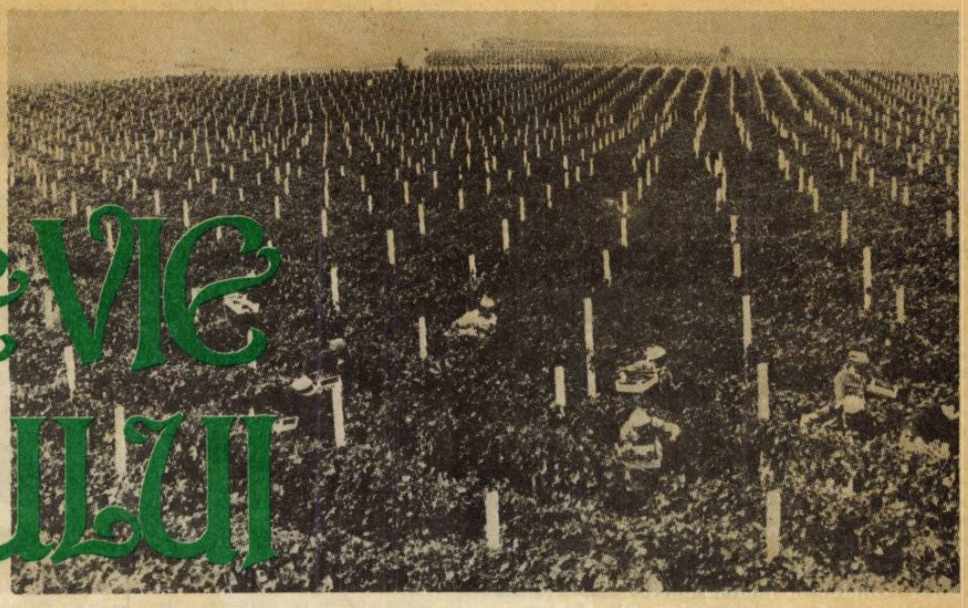

VITICULTURA — ARGUMENT AL CONTINUITĂȚII ROMÂNILOR ÎN SPAȚIUL CARPATO-DANUBIANO-PONTIC

Viticultura a constituit de-a lungul timpului o ocupație de bază a unor populații existente pe globul pămîntesc.

Ținîndu-se seama de modul specific de cultură a viței de vie, opinez că între continuitatea activității viticole și între stabilirea și continuitatea de locuire a unei populații există o strînsă interdependență și aceasta din următoarele considerente :

— Lăsată în stare liberă, nedirijată de om, vița de vie cultivată produce, ca și cea sălbatică, struguri mulți, de dimensiuni mici cu bobițe mărunte, must puțin și acru, iar prin creșteri anuale, rodul se îndepărtează sistematic de sol ; de aceea, pentru a preveni asemenea fenomene, procesele de creștere și cele de rodire se reglează și se conduc pe calea unui complex de măsuri agrotehnice, pe care numai o populație stabilă îl poate asigura. Acest lucru e demonstrat de faptul că la popoarele antice cultivatoare de viță de vie (grecii, romanii și adaug, geto-dacii) întîlnim o tehnologie complexă de cultivare a viței de vie și cu o ierarhizare a importanței lucrărilor specifice — „nici una din lucrările aplicate viilor — spun Teofrast și Columella — nu depășește în importanță tăierea".

— Un alt factor în sprijinul acestei opinii îl constituie și faptul că o activitate vitivinicolă presupune în toate timpurile existența chiar rudimentară a unor „teascuri", a unor „recipiente" și a unor „construcții" — deci elemente de stabilitate, care, în același timp, au făcut ca activitatea viticolă să determine și să dezvolte și o activitate meșteșugărească specifică, de care a fost tot timpul strîns legată.

Mai putem arăta că cunoștințele legate de cultura viței de vie și de prepararea vinurilor, acumulate, transmise și îmbogățite din generație în generație, au contribuit la creșterea continuă a calității produselor obținute, dînd faimă locurilor respective pe care, de asemenea, numai o continuitate de locuire o putea realiza.

De menționat faptul că pe lîngă stabilitatea populației respective a fost necesară și o densitate mai mare a ei, complexitatea activității vitivinicole avînd nevoie și de multă forță de muncă.

În concluzie, putem afirma că popoarele antice cultivatoare de viță de vie au fost stabile, dense și au avut un grad de civilizație ridicat, fiind deci în măsură să aplice complexele tehnologii ale activității vitivinicole.

Din aceste considerente se desprinde clar ideea că popoarele barbare migratoare, în drumul lor nu puteau avea ca ocupație de bază viticultura.

Istoria cultivării viței de vie pe teritoriul României este într-o strînsă interdependență cu istoria poporului român, popor care din cele mai vechi timpuri, începînd cu strămoșii săi geto-daci, s-a ocupat permanent și de această cultură, viticultura constituind astfel unul din argumentele continuității de locuire a poporului român în spațiul carpato-danubiano-pontic.

Vechimea acestei îndeletniciri pe teritoriul României se pierde în negura vremurilor, vița sălbatică (Vitis vinifera silvestris) existînd și astăzi pe aceste meleaguri. Cercetările academicianului Emil Pop, mare botanist român, au dus la descoperirea pe teritoriul României a peste 300 de localități unde vița de vie se găsește sub formă sălbatică și, de aceea, se poate afirma că pe acest teritoriu vița de vie din cultură (Vitis vinifera sativa) s-a găsit, de la început, la ea acasă.

Această constatare confirmă, de fapt, ideea savantului german A. Griesbach, exprimată încă din secolul trecut în lucrarea sa Die Vegetation der Erde nach ihrer klimatischen Ordnung", conform căreia : „patria viței de vie trebuie căutată în ținuturile păduroase ale Pontului și ale Traciei, pînă dincolo de Dunăre, ținuturi bogate în liane".

De aceea nu greșim cînd spunem că teritoriul în care s-a dezvoltat mai întîi viticultura în această parte a Europei este Tracia, de unde apoi s-a răspîndit în Grecia continentală și în Europa centrală.

„Patria cea veche a geto-dacilor, Tracia — scria istoricul A.D. Xenopol — era o regiune viticolă, cauză pentru care și era considerată ca locul de naștere a zeului vinului, Dionysos".

O afirmație similară a fost făcută la începutul acestui secol de către istoricul francez Raymond Billiard, care scria : „dintre toate părțile Europei, Tracia a fost, poate, cea mai veche și cea mai respectată pentru vinurile sale și aceea care și-a păstrat mai mult timp prestigiul".

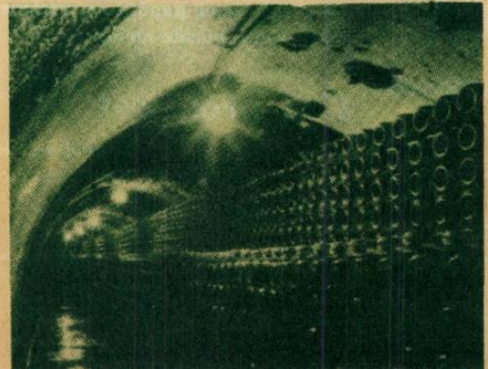

Interesante sînt și precizările profesorului român I.C. Teodorescu : „Vița de vie s-a aflat la ea acasă în regiunile carpatice nu numai în forma ei sălbatică, obișnuită, ci chiar într-una evoluată, din care se trage vița nobilă europeană de astăzi... Geto-dacii au dezvoltat în mod deosebit această cultură pe ambele versante ale Carpaților... Cultura viței de vie este deci de origine pur locală în regiunea Carpaților. Ea s-a dezvoltat grație exigenței în stare naturală a viței în zona din apropierea Dunării și a Mării Negre".

Numeroasele descoperiri arheologice, între care cele de la Cetățenii din Vale, Fitionești, Frumușica, Histria, Mangalia, Piscul Crăsani, Popești, Sincrăieni, Teiu, Urechești, Cîndești, Zimnicea etc., atestă cultivarea viței de vie pe teritoriul României din vremuri străvechi, urmele activității viticole apărînd chiar din neolitic.

Descoperirile arheologice, precum și mențiunile documentare dovedesc deci prezența din cele mai îndepărtate timpuri a unei intense preocupări vitivinicole pe aceste meleaguri, pe care se găsea, implicit, o populație stabilă și cu continuitate de locuire, în măsură să aibă asemenea îndeletniciri.

Homer, cu aproape nouă secole înainte de era noastră, referindu-se la răspîndirea viticulturii pe meleagurile tracilor, arată că Ulise, la întoarcerea spre Itaca, în urma războiului troian, ar fi poposit în Tracia, la tribul trac al ciconilor, de unde a luat multe chiupuri (vase din ceramică de dimensiuni mari) cu vin „dulce și roșu" cu care, apoi, l-a îmbătat pe ciclopul Polyphemos.

Herodot (484—425 i.e.n.) a descris multe obiceiuri ale locuitorilor din ținuturile Mării Negre, printre care folosirea vinului în anumite ritualuri, iar excepționalele vase de tip rhyton din argint sau sculptate în os, demonstrează existența unui ceremonial fastuos și a unui ritual în legătură cu vinul. Așa, de pildă, pe rhytonul de la Poroina Mare, județul Mehedinți, se află reprezentate zeițe sau preotese ce țin în mîinile lor un rhyton și o fială (vas de libație).

„Tracii beau vin neamestecat deloc [cu apă — n.n.]... și îl împrăștie pe hainele lor, socotind că este o deprindere frumoasă și aducătoare de fericire" — scria Platon (427—347 i.e.n.) într-unul din Dialogurile sale — descriind desigur un ritual sau un ceremonial.

Istoricul roman de origine greacă, Diodor din Sicilia, referindu-se la ospățul dat de Dromichete, conducătorul unei uniuni de triburi geto-dacice, în cinstea prizonierului său, generalul macedonean Lisimah (anul 292 i.e.n.), arăta că macedonenilor li s-a turnat vin în cupe de argint și aur. Asemenea cupe au fost descoperite în tezaurele de la Sincrăieni, județul Harghita, Muncelul de Sus, județul Iași și în numeroase alte locuri, iar una din scenele finale ale Columnei împăratului Traian din Roma înfățișează care încărcate cu tot felul de podoabe : între ele cupe și vase de aur și argint, despre a căror capturare menționa și Criton, medicul personal al împăratului în timpul campaniilor dacice.

De asemenea trebuie menționat faptul că olarii autohtoni au confecționat amfore de tip local,

asemănătoare ca formă și calitate cu amforele grecești, cum sînt cele descoperite la Zimnicea, Stoenești, Popești și Cîndești.

În timpul regelui geto-dac Burebista (82—44 î.e.n.), așa cum menționează Strabon în lucrarea Geografia, viticultura în Dacia a căpătat o asemenea dezvoltare, încît s-a ordonat distrugerea plantațiilor. Măsura preconizată de Burebista, la îndemnul sfetnicului său, Deceneu, nu s-a împlinit, cîteva decenii mai tîrziu cultura acestei plante cunoscînd, din nou, o largă răspîndire.

Exilat la Tomis (Constanța de azi) de împăratul Octavianus Augustus, poetul Ovidiu (43 î.e.n. — 17 e.n.) — descria în Tristele și Ponticele sale, viața localnicilor geți, amintind, atît „toamna... mînjită de mustul de struguri", cît și iernile geroase, încît „...îngheață vinul / De-l scoți în bolovani păstrînd figura oalei / Și-n loc de-a soarbe spuma, mănînci bucăți de vin" (traducerea lui B.P. Hasdeu).

Din această perioadă au rămas în limba română, ca o altă dovadă a continuității, cuvintele de origine dacă : strugure, butuc, curpen — termeni caracteristici activității viticole, iar o seamă de obiecte identificate pe cale arheologică se leagă, de bună seamă, de cultivarea viței de vie. Între ele, cuțitul curbat — cosorul — și butoaiele de vin, despre care și istoricul Vasile Pârvan consemna în Getica. O protoistorie a Daciei : „În ceea ce privește cosoarele de vie și de lucru, cu lama dreaptă și numai cu vîrful... recurbat și subțire... le găsim, poate, e drept într-o formă deosebită (oricum stilizate prea mult), în reprezentările de pe Columna Traiană..." iar în altă parte a aceleiași lucrări „tot de lemn, așa cum sînt butoaiele reprezentate pe Columna lui Traian, erau desigur și vasele mai mari întrebuințate de geți pentru ținutul lichidelor : apă, vin, ulei".

În timpul stăpînirii romane asupra provinciei Dacia, cultivarea viței de vie a continuat cu o la fel de mare intensitate. Astfel, medalia Dacia Felix (al cărei original se păstrează la British Museum) emisă în anul 112 de împăratul Traian, poartă ca emblemă o femeie așezată pe o stîncă, pe ai cărei genunchi doi copii prezintă un spic de grîu și un strugure, simbolul principalelor bogății ale Daciei.

Aceleași reprezentări (spicele de grîu și ciorchinii de struguri) apar și pe emisiunea monetară a împăratului roman Traianus Decius (249—251). Un alt exemplu este și consemnarea referitoare la decurionul coloniei romane din Napoca (orașul Cluj-Napoca de astăzi), Aurelianus Marcianus, care aduce omagii lui Liber Pater, o zeitate populară a viilor.

Romanii au căutat să mărească suprafețele cultivate cu viță de vie pe teritoriul Daciei și să introducă noi soiuri și unelte mai perfecționate, ca vasele (călcătoare) din trunchiuri de lemn pentru călcatul strugurilor și teascuri de mare capacitate cu birnă orizontală și șurub. Dar exemplele cele mai convingătoare ale răspîndirii acestei îndeletniciri ni le oferă documentele (inscripțiile, tăblițele cerate) și reprezentările artistice de pe stelele funerare. Un oarecare din Sucidava (Celei) lăsa 2 iugăre de vie pentru îngrijirea mormîntului său, iar sarcofagul lui Aelius Iulianus este așezat între „tufărișuri de viță" ; pe un fragment de basorelief de la Bucovicior — Dolj este reprezentat Silvanus (o zeitate a vegetației) ținînd în mînă un cosor dacic, iar pe stelele funerare de la Sucidava și Romula apar vița de vie și strugurii.

Mulți termeni proveniți din limba latină legați de cultura viței de vie și de prepararea vinului — **vie** (vinea), **vin** (vinum), **viță** (vitea), **must** (mustus), **coardă** (chorda), **cep** (cippus) etc. — din această perioadă intră în vocabularul limbii române.

Cultivarea viței de vie pe pămîntul României a continuat să fie practicată de către populația daco-romană și după retragerea armatei și administrației romane, retragere petrecută în vremea lui Aurelian (271—275 e.n.).

Vasile Pârvan menționează că și în epoca migrațiilor (sec. III—XIII) un rol principal în activitatea localnicilor de aici l-a avut viticultura. „În tot acest timp, viticultura a devenit ocupație principală, constituind fundamentul însuși al existenței daco-romanilor, în regiunile carpatice".

Continuitatea acestei îndeletniciri în această perioadă este confirmată de descoperirile arheologice. La Pădureni-Mărășești, jud. Vrancea a fost descoperit, alături de alte vestigii, un fragment ceramic, aparținînd unei baze de vas din secolul al III-lea e.n., ce avea ca ornament doi struguri stilizați ; la Șimleu Silvaniei, jud. Sălaj, a fost găsit un colier dublu de aur, ce datează de pe la mijlocul secolului al IV-lea e.n., avînd înșirate pe el o seamă de pandantive, printre care un „cosor", o „foarfecă", precum și cinci frunze de viță stilizate, iar la Jariștea, jud. Vrancea, s-a găsit un „cosor" din fier din secolul al XI-lea.

Și în alte părți ale României, la Constanța, Coșna-Floreni, Sîrbi-Tifești etc., s-au descoperit, de asemenea, obiecte specifice culturii viței de vie ce se încadrează, cronologic, în secolele III—XIII (epoca migrațiilor).

Cronicarul bizantin Priscus din Panion, membru al unei solii bizantine la căpetenia hunilor, Attila, și mai tîrziu canonicul Rogerius, referindu-se la marea invazie a mongolilor, arătau în scrierile lor că popoarele migratoare au întîlnit în acest spațiu carpato-dunubiano-pontic intinse plantații de vii precum și o populație numeroasă [daco-romanii și ulterior românii, rezultați din sinteza etnică și de civilizație a dacilor și romanilor — n.n.], care se îndeletnicea cu viticultura.

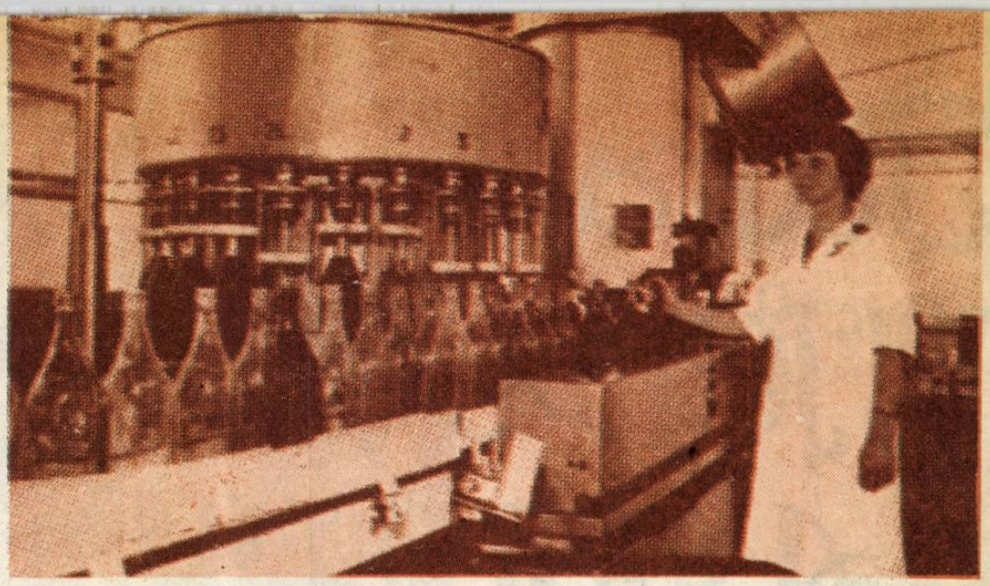

Una din cele mai puternice dovezi despre nivelul ridicat al viticulturii de pe teritoriul actual al României este faptul că în perioada de cristalizare a relațiilor feudale, numeroase documente ale timpului fac mențiuni despre viticultori (viniștores) și pivnicieri (pivcenarii), aceștia fiind considerați ca o categorie superioară de agricultori, un fel de specialiști în cultura viței de vie și în meșteșugul preparării vinului.

Desigur, aceste categorii de specialiști nu ar fi existat dacă nu ar fi fost o continuitate — atît de cultivare a viței de vie cît și de locuire a populației autohtone.

„Cînd ungurii au cucerit acest pămînt [autorul se referă la Transilvania — n.n.] — scria Hercegh Mihály în Istoria viticulturii ungare — publicată la Budapesta în 1896, cu ocazia împlinirii unui mileniu de la instalarea maghiarilor în Europa... s-au folosit de tot ce au aflat acolo. Era firesc că nu au schimbat metodele agricole și nici metoda viticulturii" [s.n.], iar Kazal Zsigmond, la rîndul său, folosindu-se de informații oferite de cronicile de la începutul primului mileniu scria : „Nu putem presupune că viticultura, deja dezvoltată, să fi încetat în epoca de migrație a popoarelor". El arăta că în anul 1051, regele Andrei al Ungariei i-a trimis împăratului Henric al III-lea, în dar „o foarte mare cantitate de vin" ce nu putea proveni decît din podgoriile autohtonilor (deci ale românilor — n.n.).

Un alt autor ungur, Vajkai A., în lucrarea La viticulture et la vinification paysannes en Hongrie, publicată în Anuarul societății etnografice franceze „La vigne et le vin", nr. 1, Paris, 1950, arăta, de asemenea : „Cînd maghiarii s-au instalat pe teritoriul actual, ei au găsit un pămînt, care deja avea un trecut viticol". La fel botanistul german Ferdinand Pax în lucrarea Grundzüge der Pflanzenverbreitung in den Karpaten — Leipzig 1908, arăta că „maghiarii au găsit cultura viței de vie în multe părți" [în Transilvania — n.n.].

Permanența culturii viței de vie, atestată și confirmată de numeroase izvoare istorice și descoperiri arheologice, e o dovadă cît se poate de convingătoare că triburile migratoare maghiare au găsit în Transilvania o populație românească densă și stabilă, avînd drept îndeletniciri de seamă agro-pastorale, între care și vitivinicultura.

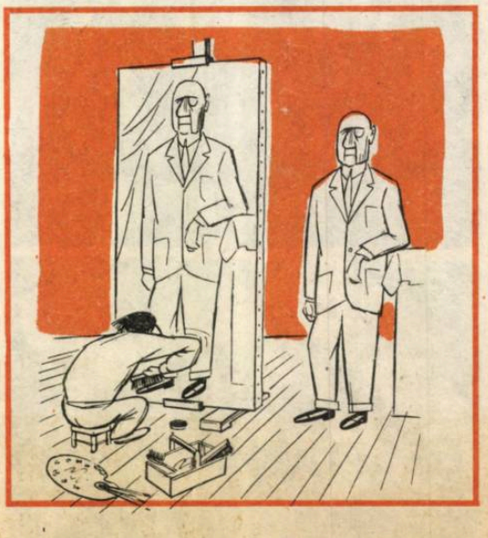

Arta preparării vinurilor, transmisă și îmbunătățită din generație în generație — artă pe care numai o continuitate de locuire și de preocupări o putea realiza — a ajuns la un asemenea nivel, încît încă din primele secole ale celui de al doilea mileniu vinurile românești erau considerate printre cele mai apreciate din Europa.

Pietro Molmenti, în lucrarea sa La vie privée á Venise depuis les premiers temps jusqu'a la chute de la République, arăta că, pe la anul 1173, vinurile obținute pe teritoriul românesc se bucurau de un atît de mare renume în Ducatul Veneției, încît au fost exceptate la stabilirea prețurilor maximale. Același autor mai arăta că, în anul 1293, s-au construit în arsenalul Veneției 15 galere pentru transportul vinurilor din ținutul carpatin.

Putem cita și alte aprecieri făcute asupra calității vinurilor românești și a plantațiilor viticole existente. Medicul italian Matteo Muriano, venit pentru a-l îngriji pe Ștefan cel Mare, scrie în Raport din Moldova, redactat și adresat în 1502 către dogele Veneției, că în Moldova se obțin „vinuri de felul acelora din Friul". Georg Reicherstorffer, consilier al împăratului Ferdinand I de Hamburg, nota în lucrarea Chorographia Moldovei (alcătuită la miljocul secolului al XVI-lea) că aici „nimic nu lipsește din cele ce ar putea fi de folos oamenilor", țara fiind bogată „în locuri de arătură, vii și vite", iar în Chorographia Transilvaniei, scria, printre altele, că „locuitorii sînt foarte bogați în turme, vite de tras și în folosința pămînturilor, ca să nu mai spun cît e de productivă regiunea în vinul cel mai bun".

Cronicarul maghiar Anton Verancsics (1504—1573) arăta în lucrarea Descrierea Transilvaniei, Moldovei și Țării Românești că în toate provinciile românești există foarte multe plantații de vie — „în tot locul se ivesc dealuri acoperite de vii" iar „vinurile, fie că le vrei tari sau slabe, sau dulci, ori albe sau roșii, sînt așa de bune la gust și de soi așa de ales, încît nu mai dorești nici vinurile de Falern din Campania și chiar comparîndu-le între ele îți plac mai mult acestea".

Tot în această perioadă, din zona viticolă de la Alba Iulia, pleca către Statul papal vinul preferat de pontif.

Cărturarul Sebastian Münster (1489—1552), unul din reputații savanți europeni ai vremii, scria la rîndul său : „Lîngă Tîrgul Mediaș [din Transilvania — n.n.] se face vin în mare cantitate și de aceea cîmpia aceea se numește Țara vinului" (Iuxtá óppidum Medunisch descit vinum in magna copia, atque ob id appelatur agerville vinifera regio).

Plantațiile viticole constituiau o mare și neprețuită bogăție a țărilor române, ceea ce explică atenția deosebită pe care domnia, autoritatea centrală, o acorda cultivării și întreținerii viilor, pedepsindu-i pe cei care le lăsau în paragină, răsplătindu-i, dimpotrivă, pe cei ce se îngrijeau de bunul lor rod.

Vinul a făcut obiectul unui larg comerț între principatele românești feudale (Moldova, Transilvania și Muntenia) în tot cursul evului mediu, contribuind astfel la strîngerea legăturilor dintre ele și întărirea unității de neam. Carpații — care nu au constituit niciodată o barieră între români — erau străbătuți de numeroase pasuri și trecători dintre care una, Tabla Buții (adică locul în care se făcea socoteala (tabla) buților de vin), dovedește în chip evident acest lucru. „Românii au fost pururea, fără nici o întrerupere, o națiune vitivinicolă" — scria istoricul român Bogdan Petriceicu Hasdeu, cu peste un secol în urmă. Și avea mare dreptate.

Dr. ing. Ion M. Pușcă

VINUL nu este numai... VIN

Dacă ar fi să alcătuim o emblemă definitorie a acestei regiuni a țării care este Dobrogea, indiscutabil că din simbolurile ei n-ar trebui să lipsească în primul rînd marea, și asta pentru că cei aproximativ 240 km cît revin litoralului românesc al Mării Negre reprezintă trăsătura cea mai frumoasă și cea mai caracteristică a acestor pămînturi. Din aceeași emblemă, însă, n-ar trebui să lipsească nici triunghiul miraculos al Deltei, cu cei 4 330 km pătrați care revin acestui colț natural cu caracter de unicat în Europa. În aceeași măsură, de asemenea, din emblema mai sus menționată n-ar trebui să lipsească și un simbol, care să revină renumitelor vii și podgorii dobrogene.

Cum țara noastră, grație patrimoniului său viticol, se situează din acest punct de vedere pe locul VIII în lume, merită a ști că o bună parte din acest patrimoniu revine viilor și podgoriilor dobrogene. De altfel, ***noțiunea de Mamaia este asociată în mod mecanic cu aceea de Murfatlar***, și asta nu numai din considerente de apropiere geografică, ci și pentru faptul că plaja Mamaiei este considerată ca reprezentînd un top în contextul plăjilor europene, după cum la rîndul său vinul de Murfatlar este considerat ca reprezentînd tot un top, de data aceasta în contextul vinurilor europene. Din acest punct de vedere nu întîmplător baronul Le Roy, fostul președinte de onoare al Organizației Internaționale a Vinului, identifica vinul de Murfatlar cu „cel mai mare muzician în orchestra vinurilor de pretutindeni".

Cum în articole anterioare publicate de subsemnatul tot în această variată serie a almanahurilor B.T.T., demonstram că dansul nu este numai... dans și că marea nu este numai.... mare, ne vom strădui, în acesta de față, să demonstrăm că vinul nu este numai... vin. Cu alte cuvinte, vom încerca, în cazul acestui nobil produs al naturii, care este vinul, să-i reliefăm și alte laturi în afară de cele ce revin proprietăților sale nutriționale, gustative și euforizante, acceptate în mod tradițional ca întruchipînd laturile sale cele mai reprezentative. Din multiplele alte laturi ce revin vinului, în afară de cele tradiționale de care am vorbit mai sus, vom zăbovi în rîndurile ce urmează doar asupra a două dintre ele, și anume asupra acelor simbolistice ca și asupra acelora terapeutice,

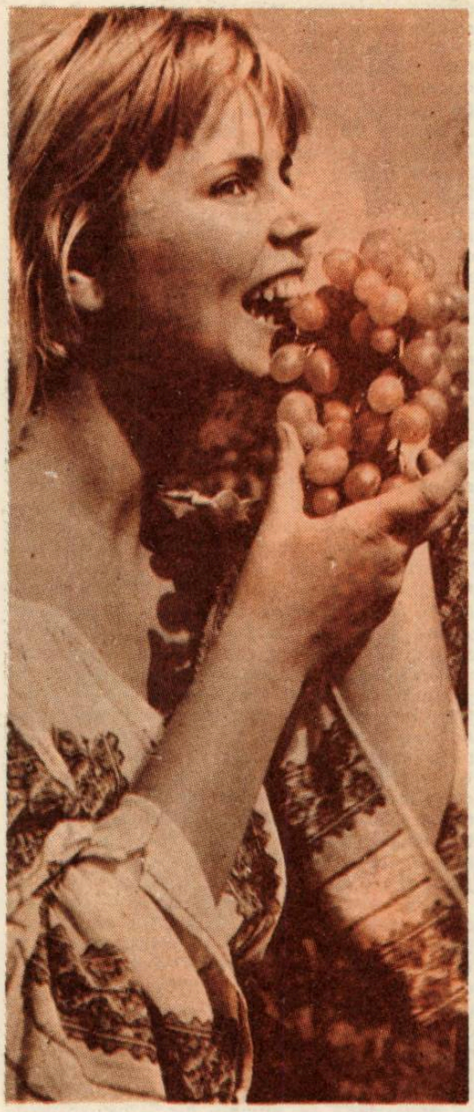

Stampă de epocă reprezentînd podgoria de la Murfatlar la începuturile sale

acestea condiționîndu-se, de altfel, în mod reciproc.

Din moment ce soarele este tatăl tuturor fructelor de pe pămînt, același astru cosmic va fi implicit și tatăl strugurilor. Or, într-o asemenea situație, este normal de a considera vinul drept un substitut solar, și asta pentru că alchimia vinului presupune colaborarea dintre forțele ascunse ale pămîntului fertil, cu acelea de data aceasta vizibile ale soarelui, colaborare mijlocită de seva care urcă prin butucii viței de vie, spre acele retorte vegetale reprezentate de struguri. Și tot a propos de alchimia menționată, vița de vie, asemeni fiecărui arbore, pune în comunicare cele trei nivele ale Cosmosului : profunzimile pămîntului (prin intermediul rădăcinilor), suprafața pămîntului (prin intermediul trunchiului, respectiv al butucilor, ca și al primelor ramuri), ca și ceea ce se află deasupra pămîntului (prin intermediul ramurilor superioare ca și prin acela al florilor).

În acest miraculos laborator vegetal reprezentat de vița de vie, sînt reunite în contextul transmutației menționate toate elementele fundamentale ale naturii și anume : apa, care circulă prin intermediul sevei ; pămîntul care se integrează în structurile plantei de care vorbim, prin intermediul rădăcinilor ; aerul, care hrănește frunzele, și focul care — la figurat vorbind — țîșnește din frecarea acelorași frunze. Iată rațiunea pentru care acest arbust care este vița de vie a fost considerat în majoritatea mitologiilor, tradițiilor și culturilor umane, ca reprezentînd un autentic arbust sacru, în timp ce seva pe care acesta o extrage din adîncurile pămîntului, transformînd-o sub acțiunea cuptorului solar în energii, arome și nectar, a fost considerată, și pe bună dreptate, ca reprezentînd un autentic sînge vegetal și, mai mult decît atît, drept un succedaneu al vieții. Același arbust apoi, care cu atîta abilitate se agață, servindu-se de diversele suporturi, înălțîndu-se așadar în văzduh nu numai prin intermediul învălătucirii coardelor sale mlădioase, ci și prin acela al cîrceilor, de un impresionant tropism, mai este considerat pentru toate aceste considerente ca reprezentînd un veritabil arbore cosmic.

Aceeași viță de vie este, de asemenea, etichetată în simbolistica diverselor colectivități umane ca întruchipînd expresia vegetală a imortalității, după cum vinul — spirit al fructelor sale —, este etichetat, și pe bună dreptate, ca întruchipînd un simbol al exuberanței. Nu întîmplător sumerienii, popor pierdut în negurile istoriei, identifică vița de vie cu denumirea de geshtin, ceea ce tradus înseamnă arbore al vieții. Francezii, preluînd această optică, denumesc rachiul „eau de vie", ceea ce tradus înseamnă apa vieții. Pe de altă parte, culoarea auriu-deschis ca și cea de mov-închis, culori ce revin celor mai buni struguri, sînt etichetate ca reprezentînd dualitatea antagonică pe de o parte dintre pămînt și aer și, pe de alta, comuniunea organică dintre aceste elemente fundamentale ale naturii.

Trecînd la virtuțile terapeutice ale vinului, vom preciza că vinul ca și aceste virtuți țin tovărășie omului încă din vremurile imemoriale ale istoriei. Așadar, ***oenoterapia, respectiv terapia pe calea vinului, este tot atît de veche pe cît este și omul.*** Simbolurile oenologice pot fi găsite, asemenea unui veritabil leitmotiv, în toată creația artistică umană. Inițiații în misterele și ritualurile dionisiace considerau vinul drept o băutură de eternitate. Dionisiile rurale ca și cele urbane, alături de Anthesteriile care țineau zile în șir, mai ales în Atica, erau de neconceput în absența vinului. Este în afară de orice îndoială, că ***anticii vedeau în vin cel mai eficace și cel mai general remediu dintre toate remediile naturii.*** Cînd atenienii hăituți de interminabilele și înspăimîntătoarele lor epidemii o consultau pe Pythia, preoteasa oracolului din Delfi, aceasta le răspundea invariabil : „Duceți-vă la Bachus-Doctorul !". Este bine de știut că cel mai mare medic al lumii antice, Hipocrat, folosea vinul în chip de panaceu terapeutic cu caracter universal, prescriindu-l ca atare pentru vindecarea rănilor, a pneumopatiilor și intoxicațiilor de tot felul, a stărilor de debilitate fizică și chiar a mușcăturilor de șarpe.

Crama de la Nazarcea (Dobrogea)

Referindu-ne la meleagurile noastre vom preciza că Xenopol ne vorbește, undeva în scrierile sale, despre un mare tămăduitor dac, care folosea în mod curent vinul pentru prepararea unor reputate medicamente cu caracter oftalmologic, în vreme ce același tămăduitor folosea apa de viță sau lacrima de viță cum i se mai spunea acesteia, pentru tratamentul diverselor plăgi.

Vinul a fost considerat milenii de-a rîndul, și pe bună dreptate, ca fiind primul drog activ cunoscut de om, motiv pentru care i s-a păstrat din generație în generație un respect aproape mistic. Iată rațiunea pentru care medicul Solius, din localitatea Beaume din sudul Franței, declara în mod public a propos de îmbolnăvirea lui Ludovic al XIV-lea, regele acestei țări, că susnumitul se va vindeca de boala pe care a contractat-o, numai dacă va consuma renumitul vin de Beaume, reputat pentru virtuțile sale terapeutice. Pe de altă parte, Corvisart și Berthollet, doi dintre cei mai cunoscuți medici din suita lui Napoleon Bonaparte, îl sfătuiau pe împărat să consume vin „cu înțelepciune și cu persuasiune". La rîndul său, poetul german Hoffman von Hoffmansthal, reliefează într-un catren cum nu se poate mai sugestiv aceste virtuți, precizînd următoarele : „El (vinul — n.n.) este cel mai bun bucătar de pe pămînt / Și cel mai slăvit printre vracii din lume / Bolnavii la viață-i aduce curînd / Betegii tot el pe picioare îi pune".

Vedem, așadar, că *oenoterapia a reprezentat un capitol de bază în medicină, secole de-a rîndul,* motiv pentru care în ultimele decenii, cînd c-a dus o susținută activitate de revalorificare a mijloacelor tradiționale de tratament, și asta chiar sub egida Organizației Mondiale a Sănătății, oenoterapia a apărut din nou în arsenalul terapeutic al medicinii moderne. În contul acestei vii mișcări de idei, iscată în lume pe marginea revalorificării menționate, un reputat medic englez din zilele noastre, și anume Chauney Leake, face un aspru rechizitoriu confraților săi, în revista Medical News, pentru motivul de a fi dat uitării oenoterapia, propunîndu-și să reînvie această experiență tradițională. Reconsiderînd de pe pozițiile medicinii moderne virtuțile terapeutice ale vinului, Leake insistă în primul rînd pe marginea proprietăților sale revigorante, stimulante, diuretice, tranchilizante, hipogene, vasodilatatoare ca și de alt gen.

Prin fierul foarte ușor asimilabil pe care îl conține, tot vinul contribuie la combaterea stărilor anemice, stimulînd în același timp și forțele de apărare ale organismului. Merită a mai fi subliniate proprietățile eupeptice ale vinului, adică acelea care asigură o digestie mai fiziologică, motiv pentru care Plinius subliniază faptul că „vinul recreează stomacul și excită apetitul". Nu întîmplător, din acest motiv, vinul reprezintă o componentă nu numai obligatorie, ci și de bază a remediilor care vizează stimularea poftei de mîncare. Valoarea sanogenetică a vinului nu i-a scăpat însă nici genialului cercetător care a fost Louis Pasteur, care considera vinul drept băutura cea mai sănătoasă și cea mai igienică.

Or, în contextul viei mișcări de idei de care am pomenit mai sus, doi reputați virusologi canadieni din zilele noastre au întregit lista și așa destul de lungă a virtuților terapeutice ale vinului cu încă una : acțiunea antivirală. Aceștia au demonstrat, pe cale experimentală, și anume în cadrul celebrului Bureau of Microbial Hasards din Montreal, că virusurile de poliomielită, de herpes simplu ca și de diverse afecțiuni enterice, sînt neutralizate atunci cînd sînt introduse în vin-pur sau chiar în vin diluat. Mai mult decît atît, cercetătorii în cauză precizează că vinul roșu este sub acest raport mai activ decît acela alb, fapt ce nu este străin de conținutul mai bogat al vinului roșu în fenoli polimerizați. Indiscutabil însă că *virtuțile terapeutice ale vinului sînt potențate și de anume valori psihologice, simbolistice ca și de alt gen, cu care oamenii au investit acest nobil produs al naturii pe parcursul secolelor.* Și din acest punct de vedere nu trebuie să uităm faptul că vinul este identificat în gîndirea multor popoare cu sîngele, aceasta în primul rînd desigur din cauza culorii sale și, în al doilea rînd, din cauza caracterului său de esență a viței de vie, și ea la rîndul său privită ca fiind un arbust al vieții. De altfel, în multe mitologii vinul este considerat ca fiind o băutură ce revine exclusiv zeilor, iar oamenii aspirînd spre ea, aspiră implicit la nemurire, așadar la depășirea condiției lor. În aceeași măsură însă vinul era interzis — și asta cel puțin în contextul mitologiei elene — zeităților infernului, pentru simplul motiv că vinul era considerat ca reprezentînd o băutură proprie celor vii, așadar proprie vieții. Pentru o mie și unu de motive, *vinul, întocmai ca și focul, sînt etichetate ca fiind izbînzi ale oamenilor în fața zeilor.* Nu întîmplător Victor Hugo avea să afirme undeva în celebrele sale Contemplații că *„dumnezeu n-a făcut decît apa, omul însă a făcut vinul".*

După cum am văzut mai sus, vinul, în concepția vechilor mitologii, era interzis zeităților infernului, fiind considerat ca reprezentînd o băutură rezervată celor vii. În aceeași măsură însă tot vinul, în concepția medicinii moderne, era interzis bolnavilor, fiind considerat o băutură rezervată doar celor sănătoși. Astfel stînd lucurile, vom înțelege pe deplin stările de spirit pe care le va înregistra un bolnav din zilele noastre, cînd i se recomandă în numele medicinii științifice, să bea un parhar de un anume vin, chiar atunci cînd acesta se află în saloanele de reanimare sau chiar atunci cînd acesta este pur și simplu „mitraliat" cu medicamente dintre cele mai tari, situație atestînd faptul că acesta suferă de o boală severă.

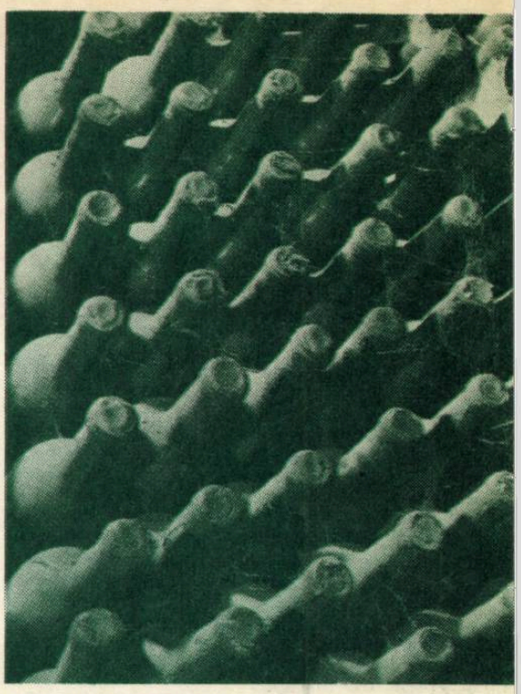

Aspect din „farmacia" unei podgorii

În paharul de vin se află nu numai alcoolul responsabil de euforia pe care o generează, ci și multă psihologie, filosofie și medicină. Ceea ce merită a fi reținut în legătură cu acest ultim aspect este că în materie de vin, privit ca remediu, contează foarte mult indicațiile și contraindicațiile sale, reactivitatea individuală a organismului și în special doza, exact ca în cazul oricărui medicament. „Vinul poate face adevărate miracole în materie de îngrijire a sănătății — afirmă Sir Harry Dunlop, un reputat medic englez —, dacă știm a-l indica și în special a-l doza". Și mai convingător este însă din acest punct de vedere Ch. Baudelaire, care precizează că „dacă vinul ar dispărea din producția omenirii, cred că s-ar produce în sănătatea și în inteligența locuitorilor planetei noastre un gol, o absență, mult mai înspăimîntătoare decît toate excesele de care este făcut răspunzător".

Arcadie Percek

OCOLUL LUMII ÎN... 8 LUNI?

Cei doi băieți pe care îi vedeți în fotografie — fondiștii englezi Henry Weston (în stînga) și John Robin Cross — se pare că sînt cei mai serioși dintre toți cei care bat în... coperțile „Cărții recordurilor". Ei și-au propus să efectueze ecolul lumii ...alergînd. O misiune deloc ușoară. În felul acesta ei speră să doboare recordul mondial de durată deținut de americanul Robert Sweatfall, care în anul 1985 a alergat timp de 279 zile parcurgînd — incredibil — 17 000 kilometri.

Nu știu care este părerea dv., dar eu cred că în toată povestea asta vina o poartă John... Cross !

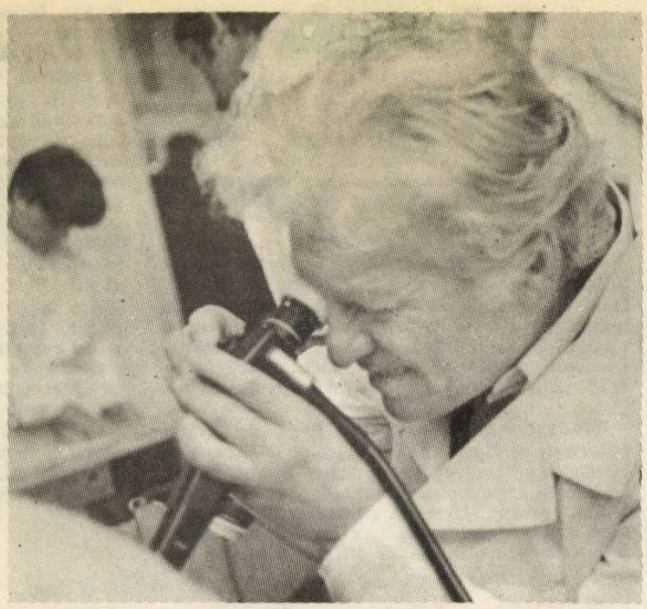

Dr. Ioan Pușcaș concentrat asupra unei observații la un control endoscopic

Doctorul Pușcaș și „Ulcosilvanilul"

Contactul cu doctorul Ioan Pușcaș este reconfortant, nu numai pentru cunoștințe și prieteni, ci și pentru zecile de mii de pacienți ce vin la Șimleu Silvaniei, ca la un centru reputat al vindecării bolilor de stomac.

Șimleu Silvaniei e o modestă așezare urbană din nord-vestul României la care nu se ajunge lesnicios, fiind abătută de la căile principale. Se întinde, pitorească, pe alocuri denivelată, cu străzi în pantă, străjuite de podgorii. Emblema ei geografică pare a fi dealul Măgura, un colos de lut, parcelat cu vii, ca un decor mozaicat în cele mai subtile nuanțe de verde. La poala lui, o mare întreprindere vinicolă produce șampanie — faima tradițională a locurilor. Dar nu șampania a scos Șimleu Silvaniei din anonimat, ci anii de trudă și realizări medicale de excepție datorate doctorului doctorului IOAN PUȘCAȘ și colectivului pe care îl conduce, și care au făcut din modesta așezare transilvăneană un centru de prim rang al gastroenterologiei mondiale.

Un om înalt, masiv, dezinvolt, cu un păr ondulat, în care fire argintii fac incertă acum culoarea aurie din junețe, mă privește liniștit cu ochi de zare senină. Liniștit doar cîteva clipe, pînă-mi răspunde la două-trei întrebări care-i cer concentrare. În rest, un argint viu, nedomolit de dimineață pînă seara. L-am urmărit cu pasiune în cabinetul de consultații, în laboratoarele de analiză, în diagnozele la endoscop și alte aparate de maximă finețe, apoi îngăduindu-și o oră de relaxare cu niște prieteni veniți pe neașteptate, și iar la consultații, la treburi diverse, într-un val-vîrtej de manifestare a personalității sale debordante. Vorbește colorat, cu accent transilvănean, ici-colo cu cîte un torent de invective, cînd graba îl mînă de la spate. Dar oamenii îl iubesc pentru că-i știu sufletul generos, așa cum îl iubește întregul personal al spitalului, de la oamenii de serviciu pînă la medicii colaboratori cei mai apropiați. E la mijloc un magnetism al persoanei care nu poate fi cunoscut decît prin acel reconfortant contact direct.

— Unde ne aflăm aici, doctore Pușcaș ?

— La secția de gastroenterologie a spitalului nostru.

— Cîți pacienți vedeți pe zi și cîte paturi are secția ?

— Văd cam 50—70. Secția numără peste 300 de paturi.

— Se întîmplă mereu așa ca astăzi. Rămîneți de dimineață pînă seara în spital ?

— Adesea. Uneori lipsesc din oraș. Sînt la Băile Felix de lîngă Oradea, unde dau consultații la hotelul „Belvedere". Există acolo un cabinet cu dotare modernă și un personal de specialitate. Există și excelente condiții de internare. De altfel, zilnic se internează, pentru 2—3 săptămîni, pacienți străini veniți din Europa și de pe alte continente. Sînt la Cluj-Napoca, sau la București, după treburi la minister ori în alte locuri. Sînt și în străinătate, la congrese sau invitat la reuniuni, în multe țări. Dar de peste tot mă întorc foarte repede la Șimleu. După două-trei săptămîni, dacă-s plecat departe, mă pălește dorul.

— N-ați părăsit acest nord de țară niciodată, nici cînd ați devenit o celebritate de talie internațională. V-au reclamat probabil multe centre universitare mari din țară, centre de cercetare medicală. Care-i explicația ?

— Și-au mai exprimat și alții mirarea. Sigur că m-au reclamat centre multe, oferindu-mi tentații diverse. Refuzul meu a fost însă totdeauna simplu și n-a trebuit să mă gîndesc prea mult niciodată. Două sînt argumentele mele fundamentale : acestea sînt meleagurile mele natale și tot ce am reușit să fac, după puterile mele, am vrut să înflorească aici. Sînt fiu de țăran. Părinții mei, care trăiesc, sînt în comuna Treznea, aproape de Șimleu Silvaniei. Tatăl meu, bunicul meu, strămoșii mei, neamurile mele au rămas locului de cînd se știu. Se simțeau poate așa cum mă simt și eu, ca un copac ce crește din pămînt pe locul lui, pe rădăcini vînjoase și adînci. Dacă-l muți în alt loc, dă roade pe jumătate sau deloc. Așa și cu mine, rădăcinile mele sînt aici. Nu le poate tăia nimeni.

(Fac o paranteză, căci în cabinetul de studiu, unde sîntem, pe un perete atîrnă un tablou pe care mi-l explic bine acum. Un doctor Pușcaș în echipament sportiv, profilat pe conturele dealului Măgura, deasupra caselor din Șimleu Silvaniei. Tabloul e sem-

Dr. Ioan Pușcaș la Congresul Mondial de gastroenterologie care a avut loc la Sao Paolo, Brazilia ● Endoscopie. Pe ecranul monitorului TV apare (in culori) interiorul stomacului

nat de unul din colaboratorii apropiați, doctorul Hajdu).

— Sînteți deci din Treznea, dintr-un dramatic pămînt al Transilvaniei, căci Treznea și Ip au în inimile și în mințile noastre rezonanțe ca Lidice sau Oradour sur Glane, pentru ororile săvîrșite de horthyști în 1940 în partea de Transilvanie răpită țării prin Diktatul de la Viena...

— Da. Am trăit acele orori, din păcate. Aveam opt ani și de trei ori am scăpat din fața plutonului de execuție, ca prin minune. În comuna mea horthyștii au ucis atunci 87 de omeni — bătrîni, copii, femei însărcinate. A fost îngrozitor. Ce să vă spun ? A fost demult. A rămas ca un memento pentru ceea ce nu trebuie să se mai repete niciodată. De aceea m-am și străduit să ridic la Treznea și Ip două monumente memoriale. Mai departe, dacă vă spun că vorbesc măghiara la fel ca și româna și că mai bine de jumătate din colaboratorii mei — medici și asistenți — sînt maghiari cu care trăiesc în bună pace și înțelegere, v-am spus totul !

— Să vorbim și despre medicină acum, după ce v-ați întors (la finele anului 1983) din S.U.A. cu titlul de membru activ al Academiei de Științe din New York. Așadar, membru al unui înalt for științific de peste ocean, înființat în 1817...

— Consacrarea e recentă. Drumul pînă la ea a fost însă lung și presărat cu nopți nedormite, căci a fost însuși drumul „Ulcosil-vanilului", medicament pe care l-am numit așa de la ulcer și Transilvania, pămîntul meu natal. Produsul a fost brevetat în peste 60 de țări.

— De unde a pornit ideea ?

— De la concepția unui nou tratament în ulcerele gastrice și duodenale, pe care am dezvoltat-o în teza mea de doctorat. Mă gîndeam la inhibitorii enzimatici, adică la o luptă împotriva acidului care produce ulcerul și nu la neutralizarea acidului produs și vărsat în stomac. Era vorba deci de a scădea activitatea unei enzime responsabilă de producerea acidului clorhidric. Așa s-a născut „Ulcosilvanilul". Am expus teza la al XIII-lea Congres panamerican de gastroenterologie în 1973, am publicat rezultatele mele în Franța în 1976, în S.U.A. în 1983 și tot în același an am participat, în S.U.A., la Conferința de arhidrază carbonică organizată de Academia de Științe din New York. Filmele endoscopice pe care le-am prezentat, cu imagini luate ante și post tratament, au convins.

— Aveați experiențe și realizări destule...

— Aveam. Cu „Ulcosilvanilul" tratasem 80.000 de bolnavi la Șimleu Silvaniei. Cu același produs au fost tratați 5.000 de bolnavi la spitalul din Oradea și numeroși pacienți la alte spitale din țară (București, Zalău, Cluj-Napoca, Baia Mare, Ploiești, Tîrgu Mureș).

— Cu ce rezultate ?

— Între 92 și 99 la sută vindecări, fără urme și cu recidive mult mai puține față de alte terapii. Experimentările făcute în străinătate (U.R.S.S. și Ungaria) au arătat și ele vindecări în peste 90 la sută din cazuri. Pe cînd cu alte medicamente existente în prezent vindecările sînt sub 70 la sută în aceeași perioadă de timp.

— Cît durează o vindecare cu „Ulcosilvanil" ?

— De la caz la caz ; 2—3 săptămîni. Nișa ulceroasă dispare, coloratia mucoaselor revine la normal, fără urmă.

— Am aflat că marea companie de medicamente S.K.F., din S.U.A. care produce Tagametul, și-a exprimat dorința de a cumpăra licența „Ulcosilvanilului"...

— Compania dorește să dezvolte un nou produs pe această bază, care să înlocuiască Tagametul. De asemenea, s-a arătat foarte interesată și în alte descoperiri în domeniul fiziologiei și fiziopatologiei gastro-duodenale de la Șimleu Silvaniei. Colectivul nostru are 21 de brevete. Două din ele au obținut medalii de aur la expoziții și tîrguri de specialitate.

— Cîte lucrări științifice aveți ?

— Peste 200, singur sau în colaborare.

— Așa cum văd că vă acaparează spitalul, cînd mai aveți timp și pentru ele ?

— Totdeauna.

— Aveți vreun hobby ?

— Voleiul. Am jucat ani în șir. Am format în 1960 o echipă. După o vreme n-am mai jucat, dar am continuat să fiu președintele clubului. În 1968 am ajuns cu ea în divizia B, în 1975 în A, iar în 1983 a devenit campioană balcanică.

— Vă plac medicina, sportul, oamenii, zîmbetul. Ce nu vă place în lume ?

— Răul, răutatea, invidia, minciuna. Îmi vine greu să mă stăpînesc în fața lor și a nedreptăților.

— Aveți copii ?

— Un băiat și o fată. M-au urmat. Fata a făcut medicina și azi lucrăm împreună. Băiatul a dat și el examen la medicină. La început a căzut. A insistat însă și acum e student în anul IV. E talentat și are vocație. Dacă-mi seamănă — cum zice maică-sa — cred că o să reușească în profesia de medic.

★

Gîndurile mi se desprind greu de timpul petrecut la Spitalul din Șimleu Silvaniei. Persistă și proiecțiile pe care le-am văzut, cu vindecări spectaculoase, elocvente și pentru un profan. Persistă consultările endoscopice la care am asistat, cînd pe monitorul TV apărea, ca adusă de un ochi magic, întreaga lume invizibilă altfel a stomacurilor cercetate. Persistă diagnostice, comenzile scurte ale doctorului Pușcaș pentru registrul de control, vocea lui de stentor care domina celelalte glasuri, blîndețea lui față de cei suferinzi, gesturile tandre cu care-i încuraja plin de optimism. Persistă ordinea, mulțimea aparatelor de investigare de cel mai nou tip, dragostea întregului colectiv al spitalului pentru ceea ce face. Mai presus de toate persistă însă chipul neostenit al doctorului Pușcaș după o lungă zi de lucru, felul lui de a te face să te simți bine oricine ai fi. Un fiu de țăran, ajuns prin posibilitățile largi oferite azi de statul român împlinirii personalității oamenilor, un medic și un cercetător de excepție.

Seara, în timp ce mă conducea la gară în „Mercedes"-ul lui albastru, a ales din cutie o casetă :

— Ce frumos sună melodia asta ! zicea, privind depărtările înghițite de motor.

Banda cînta partitura tenorului din Simfonia a IX-a de Beethoven.

Dorin Iancu
Foto : Alexandrina Radu

CRUCEA ROȘIE

ORIZONTAL : **1) Baza legală de funcționare a Crucii Roșii din țara noastră, adoptată la Congresul său din 1983, în care se arată că „Societatea de Cruce Roșie din R.S. România este o organizație voluntară, cu larg caracter obștesc, cu scopuri profund umanitare, care contribuie prin forme specifice la înfăptuirea politicii partidului și statului nostru, de apărare a sănătății poporului, precum și de ajutorare a cetățenilor care au suferit de pe urma calamităților naturale, catastrofelor și conflictelor militare (...)" — Participantă activă la îmbunătățirea stării de sănătate a populației, educatoare și propagandistă a Crucii Roșii în rîndurile tineretului. 2) Capitală europeană, unde, în 1919, s-a creat Liga Societăților de Cruce Roșie, din care fac parte 80 de societăți naționale — Viitorul națiunii, pentru a cărui salvare în urma secetei din anii 1945—1947, Societatea de Cruce Roșie din țara noastră a înființat orfelinatele de la Văratec și Tg. Jiu (sing.). 3) Stat în sud-estul Asiei, în care Societatea de Cruce Roșie poartă denumirea de Leul și Soarele Roșu — Denumirea actuală a spitalului care adăpostea Eforia Spitalelor Civile din București, unde, la 4 iulie 1876, medicul Carol Davila a pus bazele Crucii Roșii române. 4) Loc de odihnă pentru școlari (pl.) — O jumătate de față ! 5) Munți în Arabia Saudită — Ciocîrlie. 6) Leonte Olteanu — Întreprindere de Administrație Locativă (abr.) — Cuptor (reg.). 7) Vasile Vasilache — Conducătorul Societăților Naționale de Cruce Roșie, la inițiativa căruia se creează, în 1917, Federația Internațională a Societăților Naționale de Cruce Roșie și Semilună Roșie (Henry P.). 8) Intră în urzeală — 1863 este cel al înființării Comitetului Internațional al Crucii Roșii — Radu Dumitrescu. 9) Riuri — La revedere ! — Stat și rîu în S.U.A. 10) „...pricepuți", concurs prin care școlarii își verifică îndeminarea și cunoștințele de acordare a primului ajutor (sing.) — Cam (pop.). 11) Țară europeană în care s-a născut ideea de înființare a unei organizații de întrajutorare umană, datorată elvețianului Henry Dunant, martor ocular al bătăliei de la Solferino (1859), singeroasă confruntare dintre armatele franco-italiene și cele austriece, unde mii de răniți și bolnavi erau lăsați fără nici un ajutor pe cîmpul de luptă — Cutii pentru voturi.**

VERTICAL : **1) Unitate medicală curativo-profilactică, locul de practică al surorilor de Cruce Roșie — Oraș moldovean unde s-a constituit „Comitetul doamnelor" pentru ajutorarea răniților în Războiul de Independență. 2) Una din cele trei românce, care în iunie 1931 a primit, pentru deosebita activitate desfășurată în anii primului război mondial, Medalia „Florence Nightingale", atribuită de Comitetul Internațional al Crucii Roșii (Constanța) — Mobilă ce intră în dotarea tuturor spitalelor. 3) Populație din Arabia — Capitală europeană, unde Conferința Internațională a Crucii Roșii (1965) a pus pe prim plan „idealul Păcii Mondiale, ca obiectiv moral al eforturilor tuturor națiunilor". 4) Categorie de cetățeni din care se recrutează cadrele voluntare ale Crucii Roșii — Ion Luca. 5) Ulpiu Stănescu — Partizani ai unor idei. 6) Una din cele patru fiice ale marelui scriitor și om politic Barbu Ștefănescu Delavrancea, care alături de surorile ei, Henriette și Margareta, au răspuns din prima zi a întrării țării noastre în primul război mondial, chemării Societății Române de Cruce Roșie de a îngriji voluntar, ca infirmiere, ostașii răniți și bolnavi — Tria ! 7) Cap de coloană — Vasile Alecsandri. 8) Localitatea italiană unde, la 24 iunie 1859, s-au înfruntat armatele franco-italiene și cele austriece, bătălie ce l-a determinat pe elvețianul Henry Dunant să creeze organizația de Cruce Roșie. 9) A alege — Intră în componența scheletului — Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pntru Refugiați care, împreună cu Liga Crucii Roșii, acționează pentru organizarea ajutoarelor în favoarea repatriaților (abr.). 10) Personificarea soarelui în mitologia egipteană — Cunoscut istoric român care, în anul 1850, înființează asociații (reuniuni) de femei, cu scopul „ajutorării fetelor române orfane, ai căror părinți au căzut în timpul revoluției din 1848—1849 din Transilvania" (Aron), 11) Masă de oameni — Soră medicală voluntară ce a desfășurat activitate în cadrul Crucii Roșii timp de 45 de ani, îngrijind răniți în timpul celor două războaie mondiale, iar după 23 August 1944 este întîlnită pe Șantierul Național de la Salva-Vișeu, unde conduce un post de prim ajutor al Crucii Roșii (Aglaia).**

Crucea roșie română prezentă pe teatrul de operațiuni al războiului independenței (1877—1878)

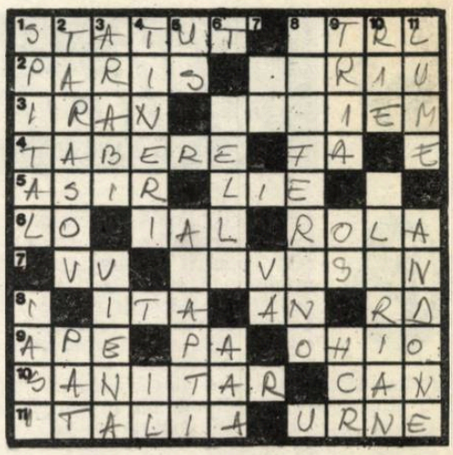

Dicționar : ASIR, ROLA, OHIO, CAN. AAA, HCR, RIE.

GHEORGHE BRAȘOVEANU

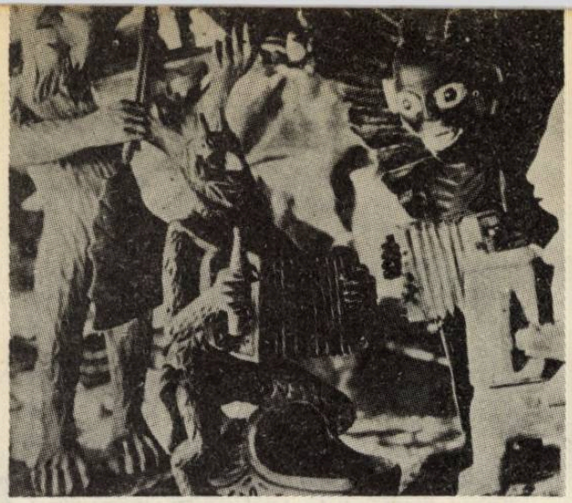

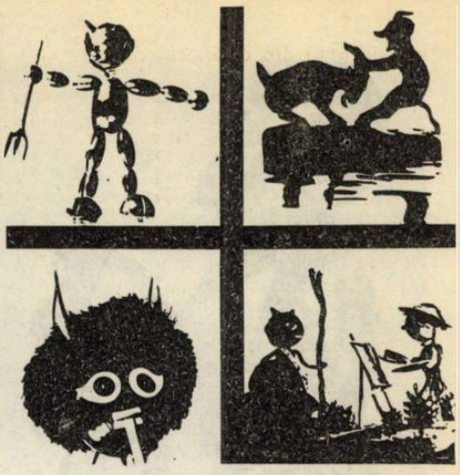

MUZEUL DRACILOR

a Kaunas am călătorit mai tot timpul cu tramvaiul. Parcă nicăieri ca aici, în acest oraș-muzeu, tramvaiul nu-și justifică supraviețuirea, sfidînd automobilele care în zona centrală a orașului, din cauza străzilor înguste, sînt nevoite să-și micșoreze viteza și să-i dea liberă trecere. Acest mijloc de transport în comun, devenit silențios, se strecoară cu ușurință, dar încet, prin inima orașului. De aceea, pentru turiștii străini, grăbiți, așa cum eram și noi, vizitarea acestei zone a orașului se face cu tramvaiul, ceea ce permite să se rețină nu numai clădirile cu acoperișuri în două ape și cu ziduri care poartă sub cornișe și deasupra porților inscripții și simboluri, ci și întreaga viață stradală în multiplele ei ipostaze. La Kaunas venisem dornici să vedem unul din cele mai originale temple ale artei, care adăpostește lucrările lui M. K. Ciurlionis, acest mare colorist și liric al nordului. Pe parcursul celor 100 de kilometri de la Vilnius pînă la Kaunas, însoțitorul nostru de la Ministerul culturii ne-a făcut atenți, pe mine, soția și pe criticul de artă Balcica Măciucă, să privim peste cîmpiile uscate de arșița soarelui, la acei stîlpi de lemn, care aveau în vîrf mici figurine sculptate. Pentru localnici, ne spune zîmbind, aceste amulete ar reprezenta niște „duhuri rele", trimise de Sarsailă ca să vegheze la porțile de intrare ale orașului pentru a nu permite străinilor pătrunderea în muzeul dracilor de la Kaunas, adăpostit în casa profesorului Antanas Jmuidzinavicius, artist al poporului.

După ce împreună am făcut cu tramvaiul turul orașului Kaunas, am urcat cu telefericul pe una din colinele orașului, de unde am admirat partea lui medievală, ne-am întors apoi dornici să vizităm acel unic și inegalabil muzeu care adăpostește zeci de tablouri dintre cele mai frumoase, ale celebrului pictor al Letoniei.

Aici, în lumea mirifică a tablourilor sale, m-am simțit cuprins de nostalgia depărtărilor albe, în care contururile vagi ale unor volume, al pufului de păpădie sau al unor frunze mînate de vînt, evocau o lume blîndă și ireală care se mișcă, în unduiri cu irizări de verde crud și vinețiu. Lucrările lui Ciurlionis, de dimensiuni mari, te introduc într-o lume a nordului, cu un peisaj puțin arid, într-o lume alb-albăstruie. Într-una din sălile centrale, am tresărit în fața unei compoziții, care prin tematică, mod de tratare, mi-a amintit de „Vîrful cu dor" al lui Mirea. Numai că aici artistul letonian interpreta într-un mod personal scurgerea timpului, un glob imens care se rostogolea undeva, într-o lume misterioasă și tăcută, peste cîmpiile sub care se află „împărăția chihlimbarului". Într-o altă sală am privit îndelung un celebru tablou, „Facerea lumii", o interpretare originală a zămislirii vieții prin intermediul naturii și a doi sori, care își trimit undele concentrice învăluite într-o nebulozitate de galben-verzui, dar sub care se zăresc germenii ființei umane. Sînt și alte lucrări în fața cărora, privindu-le, ți se taie răsuflarea.

Ciurlionis este părintele picturii letoniene, un simbol al unei lumi pe care a creat-o pentru a vorbi generațiilor viitoare despre o artă cu un profund specific național.

Obsedat de acest personaj foarte popular în folclorul local, Antanas, cu veșnicul umor pe care îl presăra în discuțiile cu prietenii, și-a pus în gînd să culeagă aceste povestioare

înd am ieșit din muzeu, soarele arunca printre platanii bătrîni din „micul ermitaj" snopi de raze, incendiindu-le vîrfurile. Era în plină zi ; pe pereții clădirilor vechi am văzut cum se proiectau pete de lumină și întuneric, un fel de pînze imaginare ale lui Ciurlionis, care sugerau ipostaze ale universului artei sale. Din scurta mea reverie m-a trezit însoțitorul, care m-a invitat să privesc spre o altă clădire alăturată, unde „dracii", avertizați prin nu știu ce magie, că un străin a pătruns în cetate, s-au învoit să mă primească ca pe un oaspete de onoare. Ajunși în fața unei vile cu trei etaje, am fost invitați într-o sală, unde gazdele, servindu-ne aromatul ceai rusesc, ne-au vorbit despre Antanas Jmidvinavicius în multiplele sale ipostaze de profesor, pictor și colecționar de obiecte de artă populară. Un om vesel, cu chipul marcat de un zîmbet mefistofelic, care a colindat prin multe sate și s-a întreținut cu țăranii, ascultîndu-le nu numai cîntecele, dar și povestirile despre „dracii letonieni". El a aflat că acest mitic personaj, cinic, ridicol, sau comic, poate fi repede îmbunat. Poate deveni chiar înțelegător, simpatic, iar totdeauna tîrgul pe care îl face este favorabil omului, deoarece omul, prin inteligența lui, în marile momente de cumpănă, a devenit prieten cu dracu pînă a trecut puntea, pentru ca apoi să-i dea brînci în hău.

pe care să le citească apoi în atelier prietenilor săi.

În febra acestor căutări și cercetări minuțioase, cunoscîndu-i slăbiciunea de colecționar, în ziua de 13 iunie 1906, scriitorul clasic letonian Tumas Boijgantos, prieten apropiat al pictorului, i-a dăruit, spre marea lui bucurie, un drac cioplit din lemn. Înmînîndu-i acest cadou neobișnuit, el a parafrazat un vechi blestem letonian, și a spus : „Îți urez Antanas să ai parte de draci toată viața". De aici, așa cum a povestit Antanas mai tîrziu, a început un dialog imaginar cu acest nou oaspete al colecției sale. Dracul, la rîndu-i, „acceptîndu-i prietenia", i-a urat artistului „viață îndelungată și bogății, cu condiția ca dracii să aibă un lăcaș al lor și să se poată arăta oamenilor". Sub impulsul acestui „tîrg avantajos", Antanas și-a propus mai întîi să colecționeze 13 draci, să aibă ceva mai mult de o duzină. Dar dialogul imaginar nu s-a oprit aici, deoarece, așa cum a povestit el, un drac „Sucit", aflîndu-i intenția de a-i aduce și alți confrați, i-a spus cu șiretenie : „dacă vei colecționa 20 de duzini de draci, vei fi cel mai fericit om din țara chihlimbarului". Mai tîrziu, cînd „împărăția dracilor" se instalase de-a binelea în casa lui, cînd Antanas își serba 60 de ani, a spus prietenilor săi : „Am colecționat 20 de duzini de draci, am fost fericit și sănătos toată viața, astfel că dracul și-a ținut promisiunea".

Am vizitat „Muzeul dracilor" de la Kaunas și am privit în zecile de vitrine această paradă de simboluri ale dracilor imaginate atît de pictori, cît și de ceramiști, sculptori, bijutieri, sticlari. Ei au folosit lutul, aurul, cîrpele, lemnul, osul, porțelanul, argintul, dar și papura, pielea, fildeșul, blana, și au creat toată gama de draci ; de la minusculul drăcușor american din aur, pînă la dracul lituanian, cu înfățișare mefistofelică. Urmărindu-i în aceste ipostaze, uneori hazlii, încerci sentimentul că te afli la un grandios spectacol de marionete pe care îl oferă zilnic acest „rege al rîsului" pentru sutele de turiști ce-i trec pragul casei.

ntîrziind în acest muzeu timp de peste două ore, am rîs cu lacrimi privind figurile contorsionate sau drepte, simpatice sau odioase, lingușitoare sau îngîmfate, cuminți sau arțăgoase, înțelepte sau mincinoase, duioase sau venale, vesele sale triste. Am urmărit ipostazele unei lumi imaginare, care-și dezvăluie toate calitățile și defectele, în cadrul acestui muzeu, unde conviețuiesc într-o totală armonie și înțelegere. Biografiile acestor draci, pentru care Antanas a întocmit „fișe de cadre", obiective sau subiective, poartă pecetea modului în care au fost descrise de donatori, artiști și creatori din toate colțurile U.R.S.S., dar și din Japonia, Bulgaria, Franța, Anglia, Ghana, China, Ungaria, Italia, Polonia, S.U.A., India, Coreea, Brazilia sau Filipine. Îi privesc, aici în acest muzeu unic, înfățișîndu-se vizitatorilor în fel și fel de ipostaze ; de la regi și împărați nebuni, pînă la muzicanți, îngeri, cerșetori, sfinți, pisici, țapi, călăreți, filozofi, șerpi, copii, bețivi, preoți, gata oricînd să facă un tîrg viclean cu omul. Creatori și donatori de pretutindeni au ținut să îmbogățească „muzeul dracilor" din Kaunas, trimițîndu-i asemenea daruri lui Antanas, în așa fel încît să-i ajungă la destinație numai în zilele de 13 ale lunii. Și astfel, timp de zeci de ani, atît în timpul vieții, cît și după moartea lui Antanas, seturi de farfurii, pahare, scrumiere, medalii, măști, felinare, sticle, pipe, bastoane, flacoane de parfum, care poartă ca blazon imaginea unui drac, sosesc la aceeași adresă „Muzeul dracilor". Cînd privești în vitrine și în camerele pe care le vizitezi, peste această lume uluitoare, plutește parcă rîsul lui Antanas, trecut de mult în împărăția de dincolo de neguri. Îl vezi aievea așa cum este înfățișat într-o mare fotografie la intrare : un Sarsailă cu părul vîlvoi, cu barba lungă și ascuțită, cu ochii jucăuși, care rîde amuzat, știind că își conduce cu un baston magic vizitatorii prin „infernul" casei sale.

Cînd am ieșit din muzeu, am privit pe culoar, convins că voi vedea venind după mine măcar un singur drăcușor ca să mă conducă și să-mi întindă mîna spunîndu-mi că ne-am păcălit reciproc. Dar vocea catifelată a îndrumătoarei, o tînără blondă venită doar de cîteva zile de la Mamaia, unde își petrecuse concediul de odihnă, m-a prevenit că dracii lui Antanas au împuternicit-o să-mi spună că doresc să aibă în împărăția lor și un drăcușor zămislit de mîinile marilor ceramiști de la Horezu. Am întrebat-o dacă nu a găsit acolo la mare un asemenea exemplar plămădit din lutul Pontului Euxin. Mi-a răspuns zîmbind, că a văzut mulți draci mai mici sau mai mari, undeva la Techirghiol, dar că, din păcate, nici unul nu s-a învoit să părăsească sezonul estival, pentru a ajunge în „infernul" și frigul de la marginea pămîntului.

I-am promis că voi încerca să-i trimit la înapoierea în țară un drăcușor din lut, care nu va fi nici mai bun, dar nici mai rău decît cei care s-au împămîntenit în „Muzeul dracilor" din Kaunas.

La plecare, am primit în dar un mic cartonaș, cu efigia unui drac, purtînd o ștampilă seacă, semn că mai marele împielițaților a rămas convins că mi-a cumpărat sufletul, declarîndu-mă cetățean de onoare al orașului și avînd liberă trecere prin împărăția lor.

Am primit cu plăcere acest original pașaport și m-am simțit mîndru, deoarece proveneа din orașul în care marii poeți Maironis și Salomeia Neris au creat epopeea poporului letonian, din orașul în care pictorul și compozitorul M. K. Ciurlionis a zămislit o foarte originală și minunată lume. Fiind printre puținii români care au primit invitația de a mai vizita frumosul oraș dintre fluviile Neris și Neaumunas, am promis în gînd că voi reveni.

Bucur Chiriac

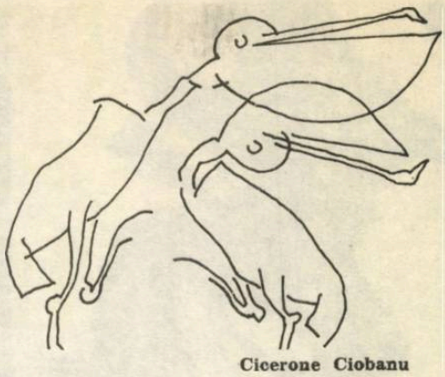

Cicerone Ciobanu

Poeme de

CONSTANTIN ATOMII

Hibernală

Se-aude-n cer lătrat de ciini.
Pe dealuri gerul se desbracă.
Tăcerea doarme prin fînțini,
De gînd se prinde promoroacă.

Mari hăuri de înseninări
Devoră ceața argintie.
Din munți, ca niște vagi visări,
Trec vulturi albi înspre cîmpie.

Și-n gara văii un marfar
Prea ostenit de depărtare
Își scutură spinarea iar
De cea mai proaspătă ninsoare.

Amurg

E liniște prin suflete de sate.
Dinspre Carpați se-ntunecă de mult,
Iar umbra serii trece peste toate
Din lumea care veșnic o ascult.

Chiar cîmpurile calme înserează...
Răsar pe dealuri ochi de lupi la stîni
Și peste-nmărmurita ipostază
Iau norii chip de voievozi bătrîni.

Golf

Sînt ca un golf în care vin vapoare
Mi-s apele de liniște și soare,
Să odihnească lîngă țărmul meu.
Am cer albastru ca un ochi de zeu.

Furtunile mereu mă înconjoară,
De mine uragane se feresc.
Îmi pare uneori că sînt o țară
Pe care veșniciile-o păzesc.

Vin păsări fugărite de urgie
Visînd un cuib în pașnicul meu duh.
În largi amiezi de caldă bucurie
Fac vieții hori de pace în văzduh.

La mine vin și gînduri tulburate
De ne-mpliniri să caute alin,
Eu le primesc cu inimă de frate
Ciocnind cu ele cupe de senin.

Eu sînt un golf predominat de vară
Cu țărmul vieții veșnic înflorit.
În firea mea nu-i niciodată seară...
Chiar dacă noaptea cade din zenit !

Niciodată

Soției mele

Privește, iubito, spre zarea-nserării
Cum, iarăși, din viață, se stinge o zi !
Mîine o alta din apele Mării
Ochilor noștri va străluci.

Cum zilele pleacă ușor, cîte una,
Cînd firea cea crudă ne-o hărăzi,
Spre stranii amurguri porni-vom cu Luna,
Dar noi... niciodată, n-om răsări !

Pe-această alee... din țărmuri de Mare
Iubiri nenăscute iar vor șopti ;
Pe caldele valuri pluti-vor vapoare...
Dar noi... niciodată, nu vom mai fi !

De-aceea, în clipa trăirii supreme,
Acum, cînd, din viață, s-a stins înc-o zi,
Vreau, cu cerneala-nserării, poeme
Să scriu pentru vremea, cînd nu vom mai fi.

PE MISSISSIPPI, PE URMELE LUI TOM SAWYER

Încă de pe cînd era copil, William Zinsser visa că într-o zi va ajunge să viziteze orașul Hannibal din Statul Missouri. Cînd, în sfîrșit, visul lui s-a împlinit, el și-a dat seama că mulți oameni visaseră ca el...

În după amiaza unei zile de vară el a ajuns la Hannibal unde, încercînd să tragă la un hotel, a constatat că nu mai era nici un loc liber. Numai datorită unei întîmplări fericite a reușit să găsească un locșor unde să-și odihnească oasele obosite.

A rămas surprins că orașul era arhiplin întrucît Hannibal-ul nu este un centru turistic în adevăratul înțeles al cuvîntului, fapt ilustrat și de lipsa totală a reclamei care să-i invite pe turiști să viziteze „Orașul copilăriei lui Mark Twain."

Dar, cu toate acestea, orașul era arhiplin...

1.

Îmi imaginam că voi fi un călător singuratic prin locurile acelea memorabile pentru literatura universală. Aveam de gînd să mă rătăcesc prin împrejurimile orașului, să stau pe malul lui Mississippi și să invoc numele scriitorului care l-a creat pe Tom Sawyer, care a dat viață unui copil precum fusese el însuși odinioară...

În ziua următoare însă călătorii au ieșit în număr mare din motelurile lor și au pornit-o spre Hannibal. Motelurile nu sînt chiar în oraș ci în afara traficului, pe porțiuni de pămînt rezervate diferitelor construcții și stații de benzină. Asemenea așezări există aproape la marginea fiecărui oraș, în ele călătorii americani beau, mănîncă și își fac „plinul" cu de toate.

Hannibal, oraș cu ceva mai mult de 20.000 de locuitori, a rămas aproape neatins de semnele civilizației din afară. Străzile lui liniștite sînt inundate mai tot timpul de razele soarelui. Foarte puține lucruri s-au schimbat din vremea cînd a trăit aici Samuel Clemens, între anii 1839—1853. În cărțile lui așezarea este botezată St. Petersburg, el schimbîndu-și și numele din Samuel Clemens în Mark Twain. Dar nu există pentru nimeni nici cel mai mic dubiu că orașul este Hannibal, iar eroul, Mark Twain în persoană.

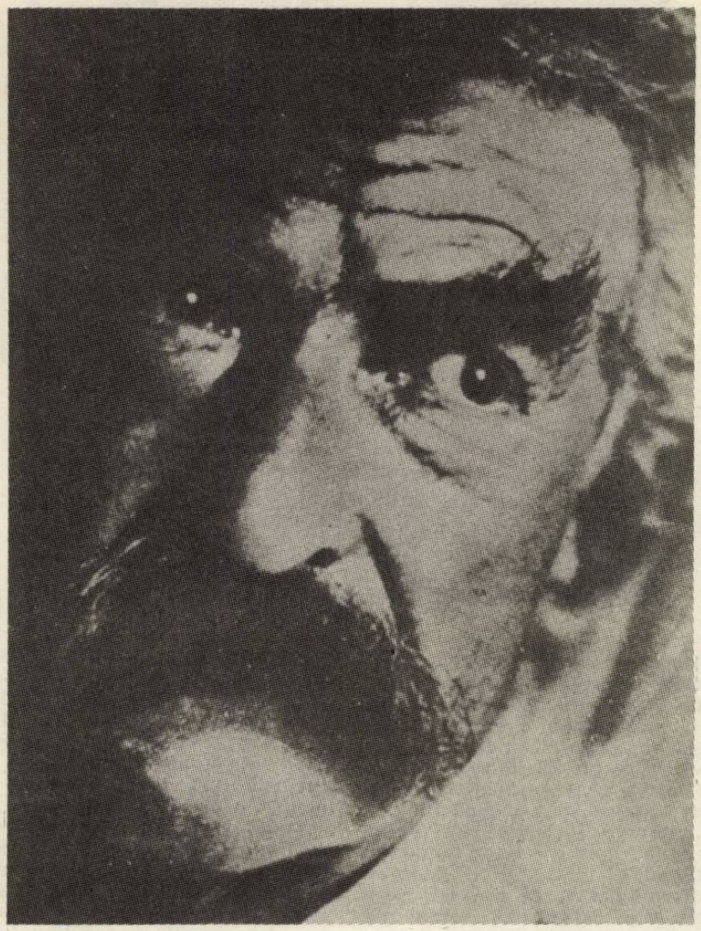

Mark Twain

Cît a ținut prima zi m-am simțit parcă nereal pentru că realitatea și întîmplările din roman se împletesc aici perfect. Doar două sau trei străzi au fost sustrase istoriei, dar și în cazul lor se poate spune cu precizie unde sfîrșește istoria și unde începe realitatea contemporană.

La început m-am îndreptat spre Hill Street unde am dat peste o casă albă cu două nivele care arăta a fi foarte autentică. Și chiar așa era. Pe placa fixată în zidul ei se putea citi :

„CASA COPILĂRIEI LUI MARK TWAIN. CONSTRUITĂ ÎN ANUL 1844 DE TATĂL SĂU, JOHN MARSHAL CLEMENS.

Lîngă casă se află un gard de scînduri iar în fața lui o placă cu inscripția :

„GARDUL LUI TOM SAWYER"

Mă aflam deci pe locul unde stătuse și Tom și m-am simțit cuprins de tulburare. Si tulburarea nu-mi venea de la scrisul propriu-zis ci de la faptul că acesta nu putea fi gardul lui Tom Sawyer. E-adevărat, gardul exista, dar în realitate nu a existat nici un Tom Sawyer. Deci, neexistînd Tom Sawyer, nu putea să existe un gard al... lui !

Pentru a-mi schimba gîndul, mi-am întors privirea și am căutat la casa de peste drum. O casă mare, albă, pe care scria :

Samuel Clemens la 14 ani cînd, desigur, nu bănuia că va ajunge celebru în întreaga lume sub numele Mark Twain.

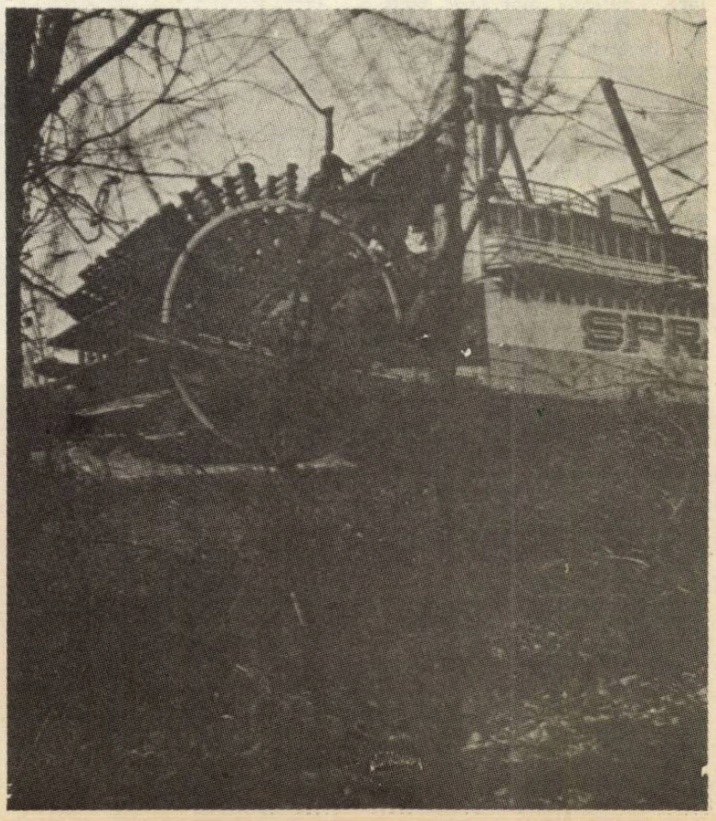

„ACEASTA A FOST CASA LUI BECKY THATCHER, PRIMA DRAGOSTE A LUI TOM SAWYER, TOM O CONSIDERA DREPT SUPERLATIVUL A TOT CE POATE FI MAI FERMECĂTOR LA O FEMEIE“

Cred că vă dați seama că această inscripție nu a avut darul de a mă vindeca de tulburare. Dacă Tom nu a existat, atunci cum putea să existe Becky ? Am intrat într-o librărie și i-am spus vînzătoarei că am ajuns în impas, că nu mai pot desluși adevărul de fantezie.

— Nici nu mă mir, mi-a răspuns ea. În realitate aceasta este casa lui Hawkins, iar fata care a locuit în ea se numea Annie Laurie Hawkins. Toată lumea însă, inclusiv Tom, îi spunea Laura. Cea mai mare parte a oamenilor care vin la Hannibal nu au auzit niciodată de Samuel Clemens. Ei îl știu pe Mark Twain, Tom Sawyer, Huck Finn, Becky Thatcher. Cred că este cît se poate de clar că nu avea nici un sens să fie o placă pentru a indica locuința lui Hawkins, chiar dacă în mod cert figura lui Becky Thatcher a fost inspirată de Laura Hawkins.

Într-un ghid am citit că Laura fusese cu doi ani mai tînără decît Sam Clemens. Ajunsă la anii bătrîneții, ea a spus într-un interviu :

— Îl văd și astăzi cum acum mai bine de șaizeci de ani mergeam împreună la prima noastră școală. El desculț, cu degetele picioarelor pătate de dude, eu fată cu codițe, cu haine de americă și cu pălărioară de soare...

Revenind pe strada cu pricina, privirea mi-a căzut pe casa de lîngă „Casa lui Becky Thatcher“. Era însemnată ca „Oficiul juridic al tatălui lui Mark Twain“. În partea superioară a clădirii stătea scris :

„J. M. CLEMENS, AVOCAT DE ARBITRAJ“

2.

Am pornit-o încet spre Mississippi, care curge foarte aproape, peste numai cîteva străzi. Era larg, „puțintel mai larg decît o milă“, cum spune Tom Sawyer. Am încercat să-mi imaginez cum poți crește și trăi aici, lîngă un asemenea fluviu, în timpul acela cînd nu existau nici mașini, nici poduri. Pe atunci, Mississippi era singurul drum care lega Hannibalul de lume, cu marile orașe, cu ținuturile îndepărtate. Nici un copil nu putea trece neobservat neîntreruptul convoi al vapoarelor, fără să ardă de dorința de a ghici care unde se duce și ce ascunde în pîntecele lui.

La capătul lui Center Street

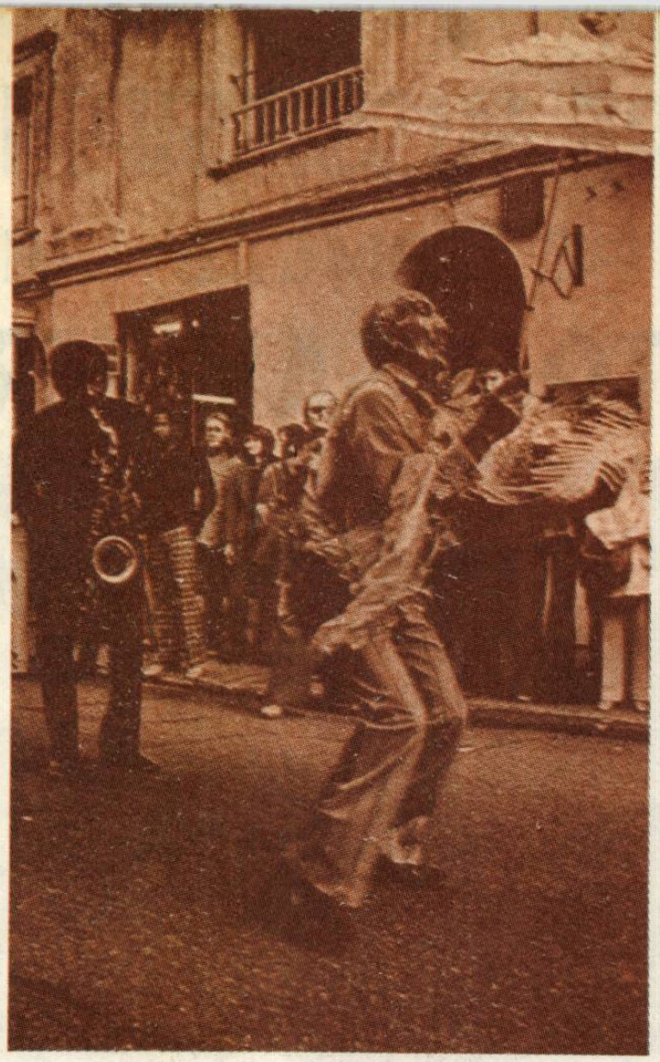

aștepta un vas de voiaj care observa și supraveghea desfășurarea normală a traficului pe fluviu. Era desigur o atracție turistică, dar și un prilej de a te plimba cu el pe Mississippi, pentru a-i simți forța curentului și de a privi orașul de pe unda lui.

Am urcat la bordul lui. Vasul a urcat, apoi a coborît pe cursul fluviului, căpitanul arătîndu-ne diferite puncte de pe mal. Ne-a arătat și un golfuleț unde, pe vremea lui Mark Twain, opreau vapoarele pentru a da posibilitatea călătorilor să coboare pe țărm pentru a vizita peștera din apropiere.

Ghidul ne-a spus că este peștera în care s-au rătăcit Tom și Becky și în care a murit mulatrul Joe. Astăzi ea se numește „Peștera lui Mark Twain“ și este monument al naturii, ocrotit de lege. M-am gîndit că ar fi fost mai tentant dacă ar fi fost marcată ca o „peșteră — creație a beletristicii americane“. Pentru cei care au vizitat-o acum o sută de ani ea era cu adevărat un fenomen al naturii, dar faima pe care i-a creat-o Mark Twain este mult mai mare.

Fiecare cititor își amintește zilele și nopțile nesfîrșite pe care Tom și Becky le-au trăit acolo, fără lumină și aproape fără nici o speranță. Remarcabilul povestitor care a fost Mark Twain a particularizat această creație a naturii, a făcut-o nemuritoare.

Vasul nostru și-a continuat drumul pe Mississippi și am ocolit Insula lui Jackson. Pe această insulă, ne spunea ghidul, Tom, Huck Finn și Joe Harper se jucau de-a piraților și ascultau împușcăturile lățindu-se pe suprafața apei atunci cînd oamenii din oraș, crezînd că odraslele lor s-au înecat, trăgeau cu puștile pentru ca corpurile lor neînsuflețite să se desprindă și să plutească pe apă. Numai numele însulei a rămas neschimbat în cartea lui Mark Twain. În „Tom Sawyer“ ea se numește Insula Jackson și este descrisă ca un loc în care crește o pădure deasă și aproape de nelocuit.

Pădurea mi s-a părut și mie de nepătruns și de nelocuit și am înțeles repede de ce Tom, Huck și Joe, după ce au petrecut cîteva zile în deplină libertate, au fost cuprinși de tristețe și li s-a făcut dor să privească de peste rîu, cum astrul zilei moțăia deasupra așezării lor...

Insula lui Jackson este un loc trist, de aceea m-am bucurat atunci cînd vasul nostru și-a terminat ocolișul în jurul ei, îndreptîndu-se spre așezarea deasupra căreia tocmai moțăia astrul zilei.

Din port am pornit-o pe străzile din Hannibal, pe la pivnița lui Mark Twain, centrul Tom Sawyer și restaurantul Becky Thatcher, după care m-am întors la librărie. Era plină de turiști. M-a impresionat marele număr de lucrări ale lui Mark Twain și despre el. Opera lui este foarte întinsă, dar la fel de vastă este și opera oamenilor de artă care au scris despre el. Nu mi-am pus niciodată întrebarea care dintre scriitorii americani este cel mai iubit. Nici acum nu dispun de date statistice, dar aș băga mîna în foc că el nu poate fi altul decît Mark Twain.

De ce călătoresc atîția oameni de pe întreg teritoriul Statelor Unite spre Hannibal ? Pentru că ei sînt atrași de personajele cărților lui Twain, care trăiesc și astăzi pe străzile din orașul de pe malurile marelui fluviu Mississippi, mai reale decît însuși autorul lor. Am încetat să mai fiu tulburat de raportul dintre realitate și fantezie. Îmi place să cred că băiatul cu numele Tom Sawyer s-a jucat cu adevărat pe ulițele liniștite ale orașului și că în „casa lui Becky Thatcher“ a trăit în realitate ...Becky Thatcher...

Cred că am fost adus aici de un cu totul alt motiv : de dorința de a călători într-o copilărie cum astăzi nu mai există. Tom Sawyer era băiatul din visele mele, care nu aștepta să i se dea voie să facă ceva, care ieșea noaptea din dormitor pe fereastră, care se juca de-a piraților și cerceta peș-

teri obținînd rezultate neobișnuite, care construia ambarcațiuni cu care plutea pe marele fluviu pentru a vedea ce se ascunde după cel mai apropiat cot al lui...

Astăzi nu mai există asemenea mistere, acum știm ce se află după cel mai apropiat, după fiecare cot al apei. Astăzi avem mașini care ne duc rapid oriunde dorim ; și poduri care ne trec peste ape. Ecranele televizoarelor sînt astăzi aventurile noastre cele mai palpitante...

De ce să ieșim din casă ?

Doar pentru a căuta aventuri reale ?

Dar își imaginează cineva că mai poate exista undeva în lume o așezare veselă și adevărată cum era cea a lui Tom ? Ea nu mai există nici măcar la Hannibal...

La Hannibal mai trăiește doar umbra unei asemenea copilării...

Prezentare, traducere și adaptare de N. Nicolae

CU FILTRU ȘI FĂRĂ FILTRU

RĂZBUNARE

Nu mai fumez, să mă răzbun
Să-l ardă focul de tutun
— Pronunțînd nervos ocara
Și-a aprins firesc țigara.

SFATUL MEDICULUI

Să nu fumați, nu-i sănătos
Cei ce fumează mult se duc...
Spunea un doctor serios
Trăgînd mereu dintr-un trabuc.

UNUI FUMĂTOR CU VOINȚĂ

Cînd era mai tinerel
Aspira tot fumu-n el
Acum cică-i mai deștept
Doar colegi-și trage-n piept.

VOINȚA

Zise că nu mai fumează
Începînd cu azi deloc
Țigara îl enervează
Și de-o vede îi dă foc.

Gheorghe Grosu

Bărbaţi în horă, fotografiaţi la Avdela ● Aşezările româneşti din sudul Peninsulei Balcanice ● Vedere generală a satului Muloviştе

Pe urmele ROMÂNILOR BALCANICI

Urmaşă a romanităţii orientale, populaţia vlahă din Peninsula Balcanică (aromânii sau macedoromânii) **s-a constituit, secole de-a rîndul, prin elementele sale cele mai capabile, laborioase şi pline de iniţiative lucrative, în purtătoarea şi susţinătoarea unor însemnate activităţi comerciale şi meşteşugăreşti. Deşi majoritatea populaţiei vlahe sud-dunărene avea drept ocupaţie de căpetenie** păstoritul **— mai ales pînă la primul război mondial, cînd împrejurările geopolitice facilitau pendularea cu turmele de oi pe spaţii întinse din cuprinsul aceluiaşi stat, respectiv Imperiul Otoman, în partea sa europeană —, aceasta nu era cîtuşi de puţin unica îndeletnicire principală. Anume trăsături benefice de caracter — cumpătare, tenacitate, iniţiativă, onestitate —, grefate, în dese cazuri, pe o îndeminare înnăscută, au concurat la rezultanta unei imagini diversificate, bogate, a îndeletnicirilor aromânilor. Aşa cum sesiza savantul Ovidiu Densuşianu, „cînd o împrejurare ori alta sileşte pe păstor să-şi schimbe traiul de mai înainte, să se îndrepte spre alte îndeletniciri, el vine cu un spirit întreprinzător, ager şi capabil să se adapteze la condiţiunile noi de viaţă. Ca pribeag, ca om umblat prin lume, el aduce un suflet vioi, isteţ, deschis, care poate fi mlădiat mai departe".**

Mărturiile călătorilor străini, documente medievale şi moderne arhivistice — excerptate mai ales din arhivele veneţiene de către regretatul profesor Valeriu Papahagi, în urmă cu peste o jumătate de secol —, numeroase informaţii regăsite în pagini uitate de ziare, almanahuri, broşuri, memorii, sintetizate, în bună parte, în monumentalul tom, extrem de rar astăzi, Aromânii. Comerţ, industrie, arte, expansiune, civilizaţie, **semnat de profesorul Anastase Hâciu, din Rîmnicu-Sărat (a apărut în 1936, la Focşani, în peste 600 de pagini, fiind onorat, în 1937, cu** Marele Premiu Năsturel al Academiei Române) **— toate aceste surse documentare şi istoriografice însumează mărturii dintre cele mai relevante privind** vitalitatea, puterea de creaţie materială şi spirituală, capacitatea de penetraţie a elementului românesc sud-dunărean.

Familie din Perivale, Pind, 1911

Într-un patetic cuvînt înainte la amintitul volum, intitulat O Mărturisire, **marele savant şi patriot Simion Mehedinţi mărturiseşte că a „cetit cartea aceasta cu o adevărată strîngere de inimă. Este o carte de socoteli triste, dar drepte. Adevărul e acesta : Aromânii erau cei mai ridicaţi dintre toţi păstorii dimprejurul Mării Mediterane. Ei erau nu numai păstori, ci şi mari — foarte mari** negustori. **Trăind într-un ţinut greu de străbătut (Peninsula Balcanică e plină de munţi şi de adînciturі) cine se mişca cu turmele, ducea şi aducea pe cai şi pe catîri tot felul de mărfuri, adică făcea „cărvănărit". Pe cînd celelalte neamuri balcanice stau locului,** Aromânii erau pe toate drumurile. **Şi trebuiau să fie, deoarece tot ei lucrau lîna turmelor, adică erau foarte harnici** industriaşi. **Cu postavurile lor puteau îmbrăca armate întregi... lar alături de industria rurală, mai aveau şi o industrie orăşenească foarte variată. În toate meseriile, neamul românesc din Peninsula Balcanică sta în frunte — pînă şi argintăria, adică o muncă de mare migală (filigrane etc.) — tot în mîna lor era. Prin urmare, alături de Turci, Bulgari, Sîrbi şi Albanezi — mai toţi un fel de ţărani, concluziona S. Mehedinţi — Aromânii, pe lîngă păstorie, se înălţaseră şi pe treapta de civilizaţie, pe care de obicei o numim** burghezie. **" La rîndul său, marele filolog Tache**

Papahagi evidenția — și el —, combătînd o prejudecată larg răspîndită în anii interbelici — că „A reduce ocupațiunile Aromânilor numai la păstorit și cărvănărit, este a-i cunoaște incomplet. Chiar aceste două ocupațiuni, prin modul în care sînt practicate, necesită o dezvoltare paralelă în direcția comerțului — ceea ce constatăm astăzi la oierii Sibiului (în anul 1927 — n.n.) cari sunt și cei mai buni și mai prieceputi negustori. În adevăr, în cursul veacurilor, ca și astăzi, pătura cea mai tenace și cea mai pătrunzătoare de comersanți din Peninsula Balcanică au fost și sunt încă Aromânii" (subl. n.) — concluzionează Tache Papahagi. Aceeași opinie era exprimată, în fapt, în primul rînd de către cercetătorii străini ai realităților balcanice ; astfel, învățatul sîrb Cvijč scria că, alături de greci, „aromânii au devenit primii comercianți ai Peninsulei, în special în regiunile centrale", în timp ce compatriotul său, profesorul D. I. Popovici, arăta că vlahii sud-dunăreni erau, „în exercitarea comerțului lor, adevărați artiști", avînd — cu alte cuvinte — ceea ce francezul denumește „la bosse des affaires", cum remarca C. Constante, în 1934, traducătorul și prefațatorul, totodată, al lucrării Despre aromâni. O Țintarima. Contribuțiuni la chestiunea formării negoțului nostru, semnată de D. I. Popovici (încă din primele rînduri ale acestei lucrări, autorul explică, prob : „Este cunoscut faptul, deși nu îndestul, că bazele negoțului nostru au fost puse de aromâni în Serbia, iar în Croația de germani").

Miri fărșeroți ● Adunare a aromânilor din Perivale, în 1908, pe timpul „Junilor Turci"

PE ÎNTREG TERITORIUL PENINSULEI BALCANICE — COMERCIANȚII ȘI MESERIAȘII AROMÂNI DINAMIZAU VIAȚA ECONOMICĂ

În introducerea la extrem de documentatul său tom, Anastase Hâciu relevă că „s-a vorbit mereu de Aromâni ca păstori și cărvănari și nu s-a vorbit deloc sau aproape deloc de acele populațiuni orășenești valahe, cari, deopotrivă se ocupau cu meșteșugurile, cu artele și negoțul, prin orașele Peninsulei Balcanice, de la Dunăre pînă dincolo de Atena, de la Marea Neagră pînă la Marea Adriatică și Marea Ionică, precum și în orașele din Europa Centrală, pînă în Asia și Africa. Mai vorbind limba grecească, cu rost de limbă comercială și de cultură populară și frecventînd biserica ortodoxă, cu aceeași limbă liturgică, erau — cu bună credință, ba, adeseori, și cu intenție — confundați cu Grecii, alteori cu Albanezii, cum s-a întîmplat cu ramura de Aromâni din Albania și cu Fîrșeroții. În ultimă analiză — relevă menționatul autor, reluînd o concluzie inserată de istoricul și filologul Theodor Capidan în lucrarea Românii nomazi (apărută la Cluj, în 1926) —, clasa de cărvănari și industriași (cu sensul de comercianți și meseriași — n.n.) aromâni nu este decît un fenomen efect al ocupației creatoare de pe lîngă cortul și stîna ciobanului ; fiindcă ea a născut, în mod firesc, din clasa pastorească, slăbindu-i acesteia vigoarea, creînd, în schimb, însă, încă atîtea alte funcțiuni absolut necesare vieții aromânești și celei peninsulare. Industria și cărvănăritul, născute în imediata atingere cu stîna și coliba ciobanului, au născut, la rîndul lor, marele comerț aromânesc".

Cea mai însemnată așezare urbană, cu rol comercial și meșteșugăresc — fără a mai vorbi de importanța sa ca focar spiritual de cea mai mare importanță —, a vlahilor balcanici, l-a jucat orașul Moscopole, celebră în veacurile XVII—XVIII. Era așezat în mijlocul unei cîmpii (în Albania de astăzi) ce se întindea de la masivul Gramostei spre nord-vest, pînă la o depărtare de circa 10 km de latura sudică a Lacului Ohrida. Apogeul dezvoltării social-economice și culturale este atins la mijlocul veacului al XVIII-lea, după care decade, fiind distrus de armatele otomane. Potrivit tradiției — confirmată de surse documentare (un document emis la Budapesta, de pildă, îl socotește, „cel mai mare oraș nu numai din toată Grecia, ci aproape din tot imperiul turcilor. Numărul caselor se ridică la aproape 1 200", al bisericilor la 72, iar populația se cifra la circa 70 000 de suflete. De remarcat că vlahii din regiunea Moscopole beneficiau de însemnate privilegii — fiind, practic, în stare de autonomie față de autoritatea centrală a Imperiului Otoman. Așa cum remarca consulul francez la Ianina, Pouqueville, „Școlile din Moscopole înfloreau ; civilizația se prevestea sub auspiciile religiei și ale miniștrilor ei ; dar geniul despotismului — dușman al oricărei prosperități — putea suferi oare ca un oraș liber să se ridice în sinul imperiului său?" ; atacat în repetate rînduri de bande otomane și albaneze, Moscopole este distrus definitiv în 1788. A urmat, apoi, exodul a zeci de mii de familii din zonă spre alte regiuni, mai propice vieții și activităților economico-culturale. Pînă atunci, însă, timp de două secole aproape, Moscopole fusese cel mai mare centru comercial al Turciei europene și principalul focar de civilizație. Învățatul sîrb, menționat deja, J. Civič, îl caracterizează ca fiind „centrul comercial al tuturor regiunilor centrale și occidentale, principalul oraș comercial din interiorul Peninsulei Balcanice". La rîndul său, învățatul grec Pavlu Lambru scria că „Moscopole a înflorit, la începutul secolului al XVII-lea, nu numai prin mulțimea populației și a avuției, dar și prin înnobilarea locuitorilor, prin marele comerț și mulțimea de stabilimente industriale". Într-adevăr, sub raportul activităților economice și negustorești, Moscopole era un oraș unde se confecționau zeci de articole. Astfel, existau aici peste 300 ateliere meșteșugărești, constituite în 14 bresle, riguros organizate — arămari (cea mai puternică, aflîndu-se de fiecare dată, în fruntea inițiativelor de binefacere culturală și asistență socială), lăcătuși, samargii, argintari, croitori, tabaci, papugii, casapi, zidari, pietrari ș.a. Foarte însemnat era rolul vlahilor moscopoleni în relațiile comerciale cu orașele italiene — în special cu Veneția ; de altfel, mesagerii moscopoleni — cărvănari și negustori — erau cei ce susțineau corespondența Veneției cu reprezentanții și rezidenții acesteia la Constantinopol. Acești cărvănari și negustori erau folosiți, în aceeași măsură, și de agenții Austriei și Rusiei, ca unii care erau cei mai buni și mai siguri cunoscători ai drumurilor Peninsulei Balcanice, ai situației și mișcării trupelor otomane în această parte a Europei.

Un centru important al comercianților vlahi l-a reprezentat și orașul Ohrida, așezat pe malul estic al lacului cu același nume (din 1912 face parte din Iugoslavia), avînd în jur munți și o cîmpie întinsă. Aromânii ohrideni au avut drept ocupații principale cărvănăritul și negustoria. Cartierul aromânesc al localității avea peste 500 cai de transport ; la jumătatea secolului trecut, de pildă, frații Iancu și Anastasi Dimonie posedau o caravană de 200—300 cai, cu care efectuau transportul muniților și al tezaurului imperial otoman pe linia Albania — Ohrida — Constantinopol. Alți aromâni erau negustori de pește, pe care îl aduceau, de asemenea, în capitala sultanilor. De altfel, și bogatul comerț de blănărie, din zonă, era tot în mîna aromânilor de aici ; existau, de asemenea, numeroase tăbăcării — la care se prelucrau piei de jderi, urși, lupi, nurci, veverițe, samur ; existau 20—30 ateliere, cu peste 1 500 muncitori. După 1875, se dezvoltă cojocăria, materialele crude aducîndu-se chiar de la mari depărtări, precum Leipzig. Astfel, în 1875 se importau nu mai puțin de 91 000 piei de vulpi în valoare de 525 000 mărci, plus alte cantități de piei ; după prelucrare, pieile erau reexpediate, prin intermediul caselor de comerț aromânești răspîndite în toată Europa. De asemenea, aromânii din Ohrida aveau, pînă prin 1875, monopolul prelucrării argintului.

Susținute relații comerciale cu Veneția întrețineau și aromânii din comuna Muloviște (este situată la 25 km vest de Bitolia), mai ales în veacul al XVIII-lea. Un monopol balcanic dețineau și mulovișteni — respectiv al comerțului cu „broștu" (șofranul boabe) ; utilizată pentru vopsitul blănurilor și mătăsurilor (fireturile și găetanele de pe „cindușe", vopsite cu acest șofran, durează zeci de ani), această plantă era cultivată de bulgarii din regiunea Lacului Prespa, pe care aromânii din Muloviște îi finanțau cu sămînță de calitate și cu bani ; tot ei îl uscau acasă și îl măcinau, apoi, în mori speciale. Aceiași întreprinzători negustori comercializau și boia de ardei, precum și lipitorile — acestea din urmă în întreaga Europă Centrală ; o îndeletnicire bănoasă era și fabricarea de scoarțe pentru așternut pe jos sau preșuri extrem de solide (făcute din „căprină" — păr de capre) ; de remarcat că mulovișteni — ca și aromânii și din alte localități, de altfel — posedau ateliere nu doar în localitatea de baștină, ci și în diverse alte așezări, din întreaga Peninsulă Balcanică.

Pînă la încorporarea Bosniei și Herțegovinei la Imperiul Austro-Ungar, în 1878, aromânii posedau cele mai mari și mai cunoscute case comerciale, hanuri, prăvălii, ateliere meșteșugărești din aceste părți ale Balcanilor. Astfel, în marele centru al Bosniei, Sarajevo, existau peste 40 de firme aromânești ; o întreagă breaslă — a argintarilor — era constituită exclusiv din vlahi, iar unul dintre cei mai mari croitori aromâni avea nu mai puțin de 30 de calfe — în fapt, o adevărată fabrică de confecții. Timp de peste patru decenii, șeful comunității aromâne din Bosnia, Petre T. Petrovici, a fost socotit cel mai bogat și influent om din provincie (20 de ani a fost viceprimar, iar alți 20 de ani — primar). Întreaga avere și-a agonisit-o grație comerțului și meșteșugului prelucrării argintului.

La 45 km nord de Bitolia, se înalță — la o altitudine de 1 200 m — orașul Crușova — cel mai avansat post, izolat de restul așezărilor aromânești, în mijlocul comunităților de albanezi musulmanizați și ale slavilor. Era considerat, la sfîrșitul veacului trecut, drept cel mai

Româncă din Medgidie, Ceamurlic (Ţărmul Mării Adriatice) (sus) ● Tip de româncă din Avdela torcînd din sumă (fuior)

frumos oraş aromânesc din munţii Peninsulei Balcanice. Cu aproape 3 500 de case, în vremurile lui cele mai bune, oraşul era asemuit ca o adevărată metropolă ; lingvistul german Gustav Weigand, intrînd în oraş, în anii '80 ai veacului trecut, a exclamat : „Dar aici e Veneţia pe uscat ! E feeric !", iar poetul român Ioan Neniţescu îl descrie astfel, la 1890 : „Pe pereţii acestui cazan, bineînţeles în mod amfiteatric, stă aşezat acest oraş aromânesc, din fund şi pînă la marginile de sus. Ori unde s-ar uita, călătorul, uimit, vede aproape întreg oraşul. Greşită este numirea de Veneţia pe uscat ce se dă în Macedonia acestui minunat locaş, căci ea este departe de adevărata icoană a Crusovei. Zidiri frumoase cu mai multe caturi, biserici măreţe, locuinţe înalte şi masive, iar sus, deasupra Crusovei, dinspre miazăzi, o tînără şi viguroasă pădure de fag, ca o mîndră şi trainică coroană pe fruntea acestui oraş ca din poveste. Două piscuri de munte, cu pereţii pietroşi şi sălbatici, stau ca cei doi stîlpi ai unei uriaşe porţi". Oraşul atinge apogeul înfloririi prin anii 1870—1880, cînd avea circa 17 000 locuitori ; în iulie 1903 este distrus, prin bombardament şi incendiu, de către otomani ce încercau evacuarea lui de către comitagiii conduşi de vestitul haiduc firşerot Pitu Gule. Vlahii crusoveni se ocupau puţin cu agricultura ; în principal, în afară de creşterea oilor, se îndeletniceau cu fabricarea săpunurilor, a luminărilor din seu şi a exportului acestora la Constantinopol şi la Budapesta ; de asemenea, exportau făină, ţapi şi berbeci (respectiv, pastrama acestora) şi exercitau toate meşteşugurile, în special cele învecinate cu măiestria artistică — sculptură în lemn, broderia cu fir de aur şi de argint, prelucrarea metalelor nobile în obiecte scumpe şi de artă, prelucrarea aramei în vase căutate peste tot în Peninsulă ; vestite erau, de asemenea, femeile crusovene în industria covoarelor şi a ciorapilor, precum şi a dantelelor fine — expediate pînă în America de Nord. Şi în cărvănărit, vlahii din Crusova se aflau în fruntea branşei — mergînd pînă la Constantinopol, Salonic, Bucureşti, Belgrad. De asemenea, întreg comerţul de băcănie şi băuturi spirtoase (ca şi fabricarea acestora), de manufactură, de măcelărie, toate hanurile şi hotelurile din Crusova şi împrejurimi erau apanajul exclusiv al lor. Zilnic ieşeau din ateliere peste 200 de perechi de ciorapi, care se desfăceau în oraşele balcanice şi în Asia Mică sub denumirea de „Crusova ciorapi", extrem de solicitaţi pentru calitatea lor.

Pînă la primul război balcanic, şi la Bitolia (reşedinţa vilaietului Monastir, a Macedoniei de dincoace de Vardar) vlahii formau comunitatea cea mai numeroasă. Toată populaţiunea aromânească (aproape 2/5 din cei peste 70 000 de oameni) se ocupa cu negoţul şi meşteşugurile. Cărvănarii aromâni se duceau cu mărfuri, în fiecare simbătă, la Durazzo, sau aduceau mărfuri din porturile adriatice şi de la Salonic. Pentru ponderea activităţilor comercianţilor aromâni la Bitolia, este de subliniat că, pînă la 1900, în tot Bezestenul (mare bazar, unde era centrul en-gros şi unde se încheiau marile contracte comerciale) nu exista decît un singur negustor turc, un altul bulgar şi un albanez aromânizat ; în rest, toţi marii negustori erau aromâni — precum Mihail Sonte, cu cei doi fii ai săi, specialişti în negoţul cu stofe şi manufacturi aduse din Viena, Mandi Cărbunaru, şi el tot cu doi fii, Şascu, Tache Şupila, Petru Bişta, Gh. Calpacci ş.a. Întreaga arteră principală a Bitoliei — Şiroc Socac, Str. Largă —, cea mai elegantă şi mai modernă, era locuită, în proporţie de 80 la sută, de vlahi — proprietari de magazine, hoteluri, localuri de petrecere, farmacii, ateliere de fotografiat, cofetării, brutării ş.a. Cei mai cunoscuţi fotografi din Peninsula Balcanică, fraţii Manakia, aveau la Bitolia şi un cinematograf propriu.

Şi la Skopjie (stăpînit între 1389 şi 1912 de otomani), neînsemnat tîrg pînă la construirea, în 1874, a unei căi ferate pînă la Salonic, toată viaţa economică era, pînă la 1912, în mîna comercianţilor şi meseriaşilor aromâni ; cartierul acestora, (Vlaşca Mahala) era situat pe partea stîngă a Vardarului, în josul podului construit pe vremea romanilor, fiind populat, mai ales, de aromâni crusoveni — croitori, cazangii, băcani, cizmari, hangii, argintari, postăvari ş.a.

Deşi în zona litorală a Mării Egee, mai ales a Salonicului (Săruna), existau puternice şi cu tradiţii comerciale îndelungate comunităţi, vlahii şi-au avut, totuşi, reprezentanţi de marcă, reuşind să cucerească remarcabile poziţii. Astfel, industria hotelieră era, aproape în totalitate, pînă la primul război balcanic, dominată de aromâni (existau peste 60 de hoteluri şi hanuri) ; cu vechimi de zeci de ani erau cîteva vestite case comerciale, precum Nicola Vovu & Co, Fraţii Turnibuca (postăvărie, manufactură, tutun), Nachi Cocu & Fiii, Ianachi Simota & Fiii (manufacturi şi postavuri veneze), Cota Cufa (casă de import-export), diverse case de comision (cele mai mari aparţineau comunităţii evreeşti) ş.a. Marii manufacturişti Naum (fraţii Hristu şi Ilia) originari din Crusova, aveau, de asemenea, sucursală la Paris. Marele comerţ al tutunului şi industrializarea lui erau dominate de aromânii originari din Neveasca ; cea mai renumită firmă aparţinea lui Mişu C. Sossidi, care avea sucursale la Constantinopol, Cairo şi în Germania, Danemarca, Serbia şi România.

O bogată activitate au desfăşurat negustorii aromâni şi în oraşe din Tracia (Seres, Drama, Kavala ş.a.), precum şi la Constantinopol. Deşi nu se aflau în număr mare (cei mai mulţi proveneau, la mijlocul veacului al XIX-lea, din Clisura, circa 500), comercianţii aromâni din Pole (cum denumeau capitala Imperiului Otoman) se ocupau intens de afaceri — croitoria, comerţul de făină, berbeci, stofe, argintării ; se găseau, de asemenea, şi trei firme bancare aromâneşti — Vangiu Hagihristu (firmă întemeiată în 1865), Dalenga & Fiii (1885), Nauni Barzacu & Fiii (1880). De asemenea, o firmă vlahă importantă pe piaţa comercială a Constantinopolului era cea a lui Constantin Şupila & Ianachi Dalla, întemeiată în 1849 (a fiinţat pînă la primul război balcanic, din 1912). Această casă comercială era principalul furnizor a două corpuri de armată turceşti, iar în timpul războiului ruso-româno-otoman din 1877—1878 a făcut realmente afaceri frumoase. Unul din fii, coproprietarului firmei, Stere Dalla, a continuat afacerile tatălui său, avînd la Constanţa, pînă după cel de-al doilea război mondial, o binecunoscută casă de import-export.

Şi în alte centre ale Peninsulei Balcanice — din Tesalia, din Atena şi Pireu, de pe malul sudic al Dunării, din Sofia, din Belgrad (aici, pînă aproape de a doua jumătate a secolului al XIX-lea, fizionomia socială şi economică a oraşului era, preponderent, vlahă) ş.a.

VLAHII BALCANICI — NEOBOSIŢI ŞI ÎNTREPRINZĂTORI GLOBE-TROTTERS AI COMERŢULUI EUROPEAN

Nu doar arealul Peninsulei Balcanice — sumar schiţat în rîndurile de mai sus — a constituit sfera geografică a interesului comercial promovat de vlahii balcanici. Asia Mică, o parte a Africii, America de Nord, Europa Centrală (pentru a nu mai vorbi de teritoriul României) au constituit locuri de acţiune a comerciantului şi meseriaşului aromân, deschizător de noi orizonturi de civilizaţie, prin intermediul comerţului, permanent în căutare de venituri sigure pentru întreţinerea familiei.

În Asia Mică, de pildă, alături de existenţa — documentată istoriceşte din anul 1282, cînd împăratul Andrei Paleologul dă ordin ca vlahii bogaţi în turme să fie transmutaţi în Bitinia — unor sate cu vlahi şi a firşerotilor transhumanţi, au existat, din veacul al XVIII-lea şi mulţi negustori originari din Moscopole ; la Smirna, deşi colonia de comercianţi vlahi nu a fost numeroasă, ea s-a impus prin cantitatea şi volumul total al afacerilor negociate — cu abale şi găetane din Bulgaria, cu postavuri şi încălţăminte din Europa Centrală, cu tutunul, cu fabricarea şi comercializarea cărbunilor

Plecarea păstorilor români spre munte. Transportul se făcea cu numeroase caravane de catîri

O privire asupra comunei Cruşova

mangal ; de asemenea, alături de valoroşii argintari din Smirna, se impuseseră şi meseriaşii aromâni. La Alep, Damasc, Mossul, Beirut, Angora — sînt menţionate, de asemenea, firme ale românilor balcanici.

Importante colonii de comercianţi vlahi sud-dunăreni au fiinţat în provinciile fostului Imperiu Austro-Ungar, inclusiv în Transilvania. În veacurile XVII—XVIII, la Göngös, Miskolc, Tokaj, Budapesta — ei întemeiază stabilimente economice, ateliere tipografice, case comerciale. La începutul veacului al XVII-lea, moscopolenii demarează în marele comerţ cu Austria, stabilindu-se, prin urmare în arealul de influenţă al acesteia. La Miskolc, de pildă, în 1728, sînt circa 300 de negustori din Moscopole ; comunitatea avea biserică şi şcoală proprii ; iată cîteva nume de vlahi balcanici înregistrate în registrul matricol al naşterilor din 1728 — Anastas Mihail Ghica, Nicola Şaguna, Atanas Ioan Dimcea, Adam al lui Mitra Ciacu, Atanas al lui Druia Şuca, Naum Dona, Anastas Ciobanu, Mihale Mociu etc. De remarcat că printre negustorii din Miskolc se afla şi Naum, fiul lui Avreta Şaguna, tatăl celui care avea să fie mitropolitul transilvănean Andrei Şaguna ; de asemenea, tot aici făcea negoţ Mihail Mocioni, care a avut ca soţie pe Ecaterina, mama iluştrilor fraţi Alexandru şi Eugen Mocioni, din Transilvania.

La Budapesta, comunitatea aromână avea, de asemenea, biserică proprie, clădită prin decret imperial în 1793. În fruntea marilor comercianţi aromâni de aici erau nume cunoscute în epocă, precum familiile Grabovski, Gh. Muciu, librar, Avreta Şaguna, fratele viitorului mitropolit, Pometa, Dimcea, Goticu, Mociu, Muşicu, Nauni şi Constantin Arghir, Ioan Papacostea, Ilie Blana, Pavel Baba, Anastase Lica Moscopoleanu ş.a. Interesant este cazul negustorului Constantin Gh. Ceagani ; la un moment dat, el părăseşte afacerile, pentru a porni, pe jos, într-o lungă călătorie în întreaga Europă.

Din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea şi aproape în întregimea celui următor, în viaţa economică şi financiară a Vienei s-au ilustrat cîteva reprezentative nume de vlahi balcanici. Astfel, celebră în întreg Imperiul Habsburgic era familia Sina, originară din Moscopole. Simion Sina se născuse, în 1753, în mijlocul coloniei de moscopoleni de la Sarajevo. El este fondatorul Băncii Sina, cu relaţii de afaceri în întreaga Europă ; în acelaşi timp, este promotorul comerţului tutunului (pe care îl şi cultivă), precum şi al bumbacului ; blocada continentală, decretată de Napoleon în 1806, va constitui pentru comercianţii aromâni din Viena, în frunte cu Sina, un prilej pentru intensificarea activităţilor comerciale, înregistrînd profituri fără precedent ; respectiv, Sina convinge pe împărat, la Viena, să lase liber tranzitul pe la Vidin, ca monopol al firmei sale, mai ales pentru importul de bumbac. Ca răsplată pentru contribuţia familiei Sina la modernizarea Budapestei, ea este ridicată, în 1822, la rangul de baronie maghiară. Reprezentantul tipic al burgheziei în ascensiune Gheorghe Simion Sina moare în 1856, lăsînd unicului său fiu, Simeon, o avere imensă — pentru acea perioadă : 80 milioane florini. Şi acesta se va ilustra în organizarea vieţii economice în Ungaria — contribuind la înfiinţarea Creditului Agrar Ungar, a Societăţii de Asigurare, a Academiei Comerciale, la înfiinţarea de căi ferate, la canalizarea fluviilor ş.a. „Alţi bancheri vienezi, mai puţin puternici ca membrii familiei Sina, dar tot aşa de influenţi prin bogăţia lor, au fost membrii familiei Dumba" — apreciază publicistul francez E. Picot. Originară din comuna aromânească Blaţa, familia Dumba ajunge, prin Sterie — care s-a ocupat cu argintăria şi negoţul cu tutun şi bumbac — la Viena, la începutul veacului al XIX-lea ; iniţial, atît el, cît şi alţi trei fraţi ai săi, sînt angajaţii firmei Sina. Urmaşii unuia dintre aceştia, Nicolae, vor profita din plin de avîntul economic din cadrul Imperiului Habsburgic — acumulînd substanţiale bogăţii. În timpul războiului nord-american de secesiune, de pildă, Sterie Dumba şi fraţii săi organizau transporturi de bumbac pentru aprovizionarea Europei Centrale, mai ales prin Triest. Familia Dumba era proprietara unei bănci, a unei fabrici de textile, fiind, de asemenea, şi cunoscuţi mecenaţi ai timpului.

În fruntea coloniei aromâneşti din Viena secolului al XIX-lea, se afla, însă, familia Cârja — mult mai bogaţi chiar şi decît Sina. Prin valoarea pachetelor de acţiuni bancare, această familie se afla în fruntea tuturor băncilor vieneze, despre averile ei circulînd legende asemănătoare cu cele puse pe seama familiei Rothschild ; deşi în 1822, firma suferă de pe urma marelui crah financiar din acel an, totuşi ea se va redresa. Alte case comerciale cu renume la Viena erau Banca Darvari, Casa de expediţie Spirta, Firma Simotta (familia era originară din Clisura) ; aceasta din urmă, condusă de patru fraţi, avea sucursale în întreaga Peninsulă Balcanică, expediind, de la Viena, manufactură en-gros.

Pentru veacurile XVIII—XIX, relatările călătorilor şi documente memorialistice evidenţiază şi existenţa comercianţilor vlahi balcanici în ţările Europei Occidentale, în unele cazuri „ascunşi" sub apelativul de „greci". În fapt, şi pentru aceste ţări este valabilă concluzia profesorului sîrb Duşan Popovici, amintit la începutul acestor rînduri ; după ce analizează, cu scrupulozitate, localităţile de unde proveneau „grecii" stabiliţi în oraşele Serbiei, el concluzionează : „De fapt, după cîte am văzut, nu avem de a face cu greci. N-am dat, pînă acum, de nici un grec măcar originar din Atena sau din Constantinopol ; dar am dat de cîţiva greci din Salonic. Toţi sînt aromâni şi aromâni grecizaţi, din localităţi curat aromâneşti şi prea puţin greci, dar şi aceia nu din Elada, ci din ţinuturi, cum vechii eleni le considerau acele ţări, „semibarbare" — din Macedonia, Epir şi Tesalia".

Legăturile comerciale cu Franţa se făceau mai ales prin portul Marsilia ; aici, majoritatea mijlocitorilor „greci", atestă francezul V. Bérard, erau aromâni ; de asemenea, ei frecventau marile tîrguri anuale din Champagne şi Champ Dénis, de la Lendit ; la Paris, exista o sucursală a firmei comericale Naum Hristu & Fréres, după cum comercianţii din Muloviste întreţineau strînse relaţii de afaceri cu manufacturile de mătăsuri din Lyon. În veacul al XVIII-lea, în Spania, un bancher originar din comuna aromânească Seracu, Adam Serachiotul, este financiarul regelui spaniol, după cum la Veneţia, Livorno, Genova, Neapole, Bari, Trieste existau, pînă la cel de-al doilea război mondial, importante firme comerciale şi ateliere meşteşugăreşti aromâneşti. La mijlocul veacului trecut, fiinţau firme comerciale aromâneşti şi în ţările nordice ale continentului, precum şi în Germania. Un bun cunoscător al situaţiei, dr. G. C. Roja, într-o lucrare intitulată Cercetări despre românii de dincolo de Dunăre, scria că „Singuri (aromânii) sau împreună cu străinii, au fundat societăţi comerciale însemnate în mai multe oraşe : în Ungaria, în Saxonia şi pot zice că în toată Germania nu există vreo cetate comercială în care să nu fie negustori aromâni de primă clasă". Cea mai bogată colonie de negustori aromâni era la marele tîrg de la Leipzig (Lipsca) ; negustorii din Zagoriţ, Ohrida, Cruşova, Moscopole îşi aveau propriile sucursale aici — punctul de destinaţie şi al caravanelor aromâneşti din Balcani. În prima jumătate a secolului trecut, la Hamburg este întemeiată firma „Sossidi Fréres de Constantinople" ; firma fusese întemeiată în capitala otomană de către Nicola al lui Lachiu Sossidi din Neveasca, transferată în 1838, la Hamburg, după instituirea monopolului pe tutun în Imperiul Otoman. În ţările nordice, un celebru organizator al comerţului cu tutun a fost Jean Nicu, fiul unui meşteşugar argintar din Janiţa (localitate pe Vardar). El îşi desfăşoară activităţile comerciale pînă în anul 1930, cînd încetează din viaţă, în plină activitate ; de remarcat, faptul că la Stockholm, unde şi-a desfăşurat, în principal, acţiunea de organizator al comerţului cu tutun (80 la sută din totalul producţiei suedeze era importat de către Jean Nicu, prin intermediul negustorilor aromâni originari din Neveasca), el avea casa deschisă tuturor delegaţiilor oficiale române care treceau prin capitala Suediei.

Comercianţii aromâni întreţineau, încă din veacul al XVII-lea, legături şi cu Polonia şi Rusia. De subliniat că protopop al coloniei din Posen era moscopoleanul Constantin Ucuta, cunoscutul scriitor în graiul aromânesc din veacul al XVIII-lea ; el oficia, spune Pericle Papahagi, care i-a studiat opera şi viaţa, „pesemne la biserica ortodoxă fundată de credincioşii aromâni, cari ajunseseră aci ca negustori". La Cracovia, Lemberg (Liov) — sînt documentate, de asemenea, firme comerciale vlahe, ca şi la Halici — originare din Meţova, Perlepe şi Muloviste. În ceea ce priveşte Rusia, negustori aromâni din Zagoriţ, Castoria, Moscopole, Cruşova, Neveasca, Ianina întreţineau relaţii comerciale cu negustori din Moscova şi Petersburg, Odessa şi Sevastopol. Caravanele aromânilor din Samarina ajungeau, încă la sfîrşitul veacului al XVIII-lea, pînă la Nijni-Novgorod, unde desfăceau obiecte diverse, precum cuţite, foarfece, hangere — date în schimbul blănurilor de calitate superioară. La Odessa, unul din marii negustori ai oraşului era Gheorghi Giumurtu, care întreţinea relaţii de schimb cu oraşe din întreaga Rusie.

Aria de activitate a comercianţilor vlahi sud-dunăreni a depăşit, pînă la cel de-al doilea război mondial, graniţele Europei. Astfel, în Africa, sînt numeroşi mai ales în oraşele Egiptului — respectiv, la Alexandria, Cairo şi în provincia Garbieh (cu centrul Gudaba). Pînă la primul război mondial, jumătate din bazarul arab de la Cairo era ocupat de comercianţi aromâni originari din Cruşova, Magarova, Târnova, Bitolia, Neveasca, Pisuderi ş.a. ; ei se ocupau, în principal, cu negoţul de postavuri. Între firmele cele mai cunoscute — a căror vechime nu coboară, în general, mai jos de 1850 — era cea a verilor Cugeae — Steriu Nicola şi Steriu Adam ; ei comercializau postavuri şi confecţii specifice egiptene (şalvari şi mintea-

Armatol român (purtător de armă) însărcinat cu apărarea comunei natale

nuri), pe care le furnizau croitorilor în fir de aur. Mari depozitari în fir de aur erau și frații Furnigă, la care lucrau peste 30 de meșteri aromâni din Crușova, precum și mulți albanezi. La Cairo, crușovenii exploatau și cunoscute stabilimente hoteliere — precum „Grand Hôtel Egyptien" sau „Hôtel Impérial" ; în general, la Cairo existau, înainte de 1900, circa 130—140 de firme aromânești, majoritatea proprietarilor provenind din Crușova.

În afara Alexandriei și a orașului Cairo, comercianții și meșteșugarii vlahi din Peninsula Balcanică au desfășurat intense activități și în alte centre — Tantah (socotit al treilea oraș al Egiptului), Mitgmar, Zifta, El Menuf ș.a. În regiunile fertile ale Nilului, aromânii s-au îndeletnicit și cu cultivarea pământului — respectiv, a culturii bumbacului ; erau dese cazurile cînd aceeași persoană întrunea mai multe afaceri — negustorie, comision, import-export, cultivarea bumbacului, prelucrarea argintului, băcănie. În orașul Tantah, aromâni din Crușova și Magarova se ocupau cu exploatarea de hoteluri, restaurante, fabrici de curățat bumbacul ; unii dintre ei aveau în arendă moșii în care cultivau bumbacul. Regiunea cea mai bogată, însă, în cultura bumbacului era Garbieh, iar cel mai mare centru comercial pentru comercianții aromâni din Neveasca era Gudaba. Nauni Teodor — sosit în Alexandria încă din 1827 — introduce, cel dintîi, la Gudaba, operațiunile moderne de curățare a bumbacului, prin înființarea, în 1849, a două fabrici ; a ajuns, cu timpul, cel mai bogat comerciant din regiune. Alți întreprinzători vlahi luau în antrepriză barajele Nilului, ale unor canale sau administrau întinse moșii. În perioada interbelică, ponderea comercianților aromâni în Egipt scade, perioada lor de avînt avînd loc pînă la primul război mondial.

La începutul secolului nostru, problema protejării intereselor românești în Asia Mică și în Egipt, a promovării unor relații strînse cu popoarele din aceste regiuni, s-a constituit în preocupări ale unor personalități clarvăzătoare în ceea ce privește viitorul relațiilor comerciale româno-egiptene. Astfel, în 1905, este înaintat Ministerului Lucrărilor Publice, al cărui titular era Ion Grădișteanu, un documentat Memoriu asupra Românilor din Asia Mică si Egipt față de Politica noastră economică din viitor. Întocmit de Ion G. Calomeri, Nic. Papagheorghe, dr. A. Șunda, T. Craja și S. Rădulescu, Memoriul — catalogat Confidențial — prezenta, pe larg, situația coloniilor comerciale românești din Egipt și propunea măsuri pentru încurajarea activităților acestora. „Prima grupă de Români în Egipet e alcătuită din prea puțini Români din Regat, din cîțiva Români de peste Munți și din cîțiva Evrei din România cari se dau întotdeauna aproape drept Români. Iar a doua grupă este compusă din un prea însemnat număr de Români din sudul Dunării, și aproape din toate comunele Românești din Peninsulă". Între firmele românești cu capitaluri financiare însemnate erau prenumerate : Frații Sossidi — cu 130 000 lire sterline (3,5 milioane franci) ; Familia Țirly — cu un milion franci ; V. I. Leoța — cu 400 000 franci ; C. și G. N. Fista — cu 350 000 franci ; N. Ivanovici — cu 400 000 franci ; alte zece firme posedau capitaluri între 50 000 și 100 000 franci. Potrivit Memoriului menționat, comercianții aromâni se ocupau „cu absolut tot felul de industrii — argintăria, ceasornicăria, broderia (mai ales cea în fir), croitoria, zidăria, tîmplăria, pietrăria etc." Mai independenți, din punct de vedere material, erau cei care se îndeletniceau cu luarea în antrepriză a unor hoteluri sau diferite alte lucrări. „Alții însă debutează cu mica zărăfie, trecînd apoi, cu capitalul agonisit, într-alt comerț, se ocupă mai în urmă cu zărăfia mai în mare, și mulți dintre ei au șansa a o încheia ilustrîndu-se ca bancheri de mina întîi. Negustoriile însă, în cari se aventurează aproape toți fără deosebire sînt : comerțul cu bumbacurile, cerealele și untdelemnul, dînșii fiind mai ales în contact zilnic cu iscusiții și îndrăzneții comercianți Arabi, de la cari mai cu seamă învață toate întreprinderile locului, precum le învață lesne și limba. Frații Sossidi însă au făcut avere cu comerțul tutunurilor, avînd sucursale mari în Constantinopol și diferite țări străine, furnizînd cu chipul acesta tot soiul de tutunuri în Europa, Africa și Asia pînă în Bombay. Mulți dintre Românii (din Peninsula Balcanică — n.n.), ce se găsesc în Egipt stau acolo din Noiembrie pînă în Martie, iar restul timpului îl petrec în comuna lor natală".

Autorii Memoriului pledează pentru înființarea de consulate românești în Egipt și prelungirea liniei maritime a Serviciului Maritim Român (S.M.R.), înființat în 1895, pînă la Alexandria (propunerea va fi luată în considerare, în chiar anul următor, 1906, inaugurîndu-se linia regulată de pasageri Constanța — Alexandria). În ceea ce privește prima doleanță, se arată că „Chestia înființării acestui Consulat se știe că datează foarte de mult ; însă nici nu se bănuiește de ce mare interes ne este el, și cît de arzătoare, palpitantă (sic !) și vitală o privesc și o socotesc această chestiune toți Românii cari au afaceri în Egipet". În susținerea necesității înființării Consulatului se face apel și la conținutul unei scrisori trimisă de un comerciant aromân din Egipt, în 1901. Arătînd că supușii statelor respective beneficiau de judecata Consulatelor naționale și nu a Tribunalului Mixt, în scrisoare se arată : „Fii sigur, iubite amice, că îndată ce vom cîștiga aceste drepturi, sînt gata cu toții ai noștri din Beni-Souef să-și schimbe actele lor grecești (este vorba de comercianți vlahi din Peninsula Balcanică — n.n.) în cele românești", iar Consulatul român ar putea proteja și pe Albanezi, care au „chiar cea mai însemnată societate a lor de propagandă cu sediul la Cairo. Și credem că nu e greșit lucru a sprijini pe Albanezi, întrucîtva acolo și cauza lor (bine înțeles cu măsură și înțelepciune) ; fiind nu numai drepte aspirațiile lor (spre independență și creare a unui stat național propriu, aspirații cărora guvernul român le-a acordat întreaga solicitudine, de altfel — n.n.), dar mai ales foarte favorabile și de folos nouă Românilor".

În cuprinsul Memoriului sînt inserate și coordonatele viitoare ale Politicii economice Românești în Orient, sintetizate în opt puncte ; a) — o serioasă anchetă economică, „deocamdată în schelele Levantului și în Egipet în timp de 3—4 luni pentru anul acesta și mai în urmă o alta în schelele Adriaticei și Mării Negre cu tot litoralul lor" ; b) — cercetarea și „vizitarea intimă a marilor capitaluri și comerțuri Românești" ; c) — înființarea a cel puțin 2 Muzee Comerciale, unul în Egipt, celălalt în București, „pentru produsele Orientului, din părțile locuite de (comercianții) Români" ; d) — legiferarea și reglementarea anunțurilor și reclamelor comerciale, exclusiv din partea Statului ; e) — „privigherea" continuă a tuturor trupelor artistice „menite a trece hotarele țării și sprijinirea lor după necesități pentru reprezentarea cît mai desăvîrșită a artei scenice pusă în serviciul cauzei neamului în lume și mai cu seamă în părțile Orientului" ; f) — înființarea unei Academii Comerciale superioare cu un program adaptat noilor relații comerciale ale României ; g) — înființarea unei reviste speciale de reclame redactată în toate limbile întregului Orient. Susținerea unui Anuar Românesc în limba franceză în Turcia sau Egipt ; h) — „În sfîrșit, dacă se poate, nu mult tîrziu, să se pună baze unei Bănci cu ghișeuri în Constantinopol, Salonic, Durațo sau Valona, Smirna și Alexandria sau Cairo".

Pentru ilustrarea eforturilor comercianților aromâni din Egipt, la începutul veacului al XX-lea, în crearea unor baze organizatorice propice avîntului economic și asigurării propășirii afacerilor, în Memoriu este inserat și textul originar —redactat în dialectul aromân — al Actului de înființare a Societății Egipto-Române din Beni-Souef *) : „Astăzi, optruspiynghiți din Marțu anul una nilie nouă sute și unu

Noi aromânli iscăliți cama inghios cari videm cu multă părere de arău că tută lumea fațe un mare progres, tri nainte s'ti ghineață omlui, s'cum s'ți pulitipsirea lumiliei. Ș'cându videm noi că him cu mult cama multu 'napoi de alte popoare, trațea noi aflăm de cuviință ică tri ghineața a omului, că de astăzi 'nainte să luăm tute puterile a noastre tru un trup și s'lucrăm ca un singur om triună companie, care o facem noi astăzi, nu maș tră lăvdăciunea noastră, ma lipseaște să știm că va 'stradzem multe buneți s'folosuri di aistă companie.

Maș, ni să caftă a nouă, s'lucrăm ca Apostolii a Hristolui, ne adormiți, cu inima spăstrită, s'avem vreare unlu cătră alantu, s'nu băgăm înțepături între noi și așiçe lipseaște să știm că va s'façem progres, ș'a s'tradzem multe buneți de aestă companie. Știm multu ghine ți-era părinții a noștri : erau pirmitefți, așite că numa lor era mult avzită.

Mini lipseaști să știm altu țiva. Ți ? Lipseaște să știm că părinții a noștri, n'alăsarăună bană multu cama lișioară de açea çi biná nișî.

N'alăsară, căliuri de her, poștă, telegraf, telefon s'multe s'multe alte.

Așî lipseaște ș-noi s'lucrăm cu trup s'cu suflet ca să lăsăm çiva, cama bun, de açea ți noi aflăm, la feciorli ică nepoții anoștri, adică a çeli ți yinu după noi.

Aestă este açea cama scumpă și aghisită datorie ți lipseaște noi s'fațem.

Ditraçea dziçem ș'noi cu Dumnezălu 'nainte, s'n'agiută la aestu mult mușată companie, care va s'hibă tri noiună Operă multu mușată și alăvdată".

Minați de nevoi, comercianții vlahi sud-dunăreni și-au încercat norocul și în interiorul continentului african. Au ajuns, astfel, prin 1880, în Etiopia, numărîndu-se printre cei dintîi europeni sud-estici stabiliți la Addis-Abeba,

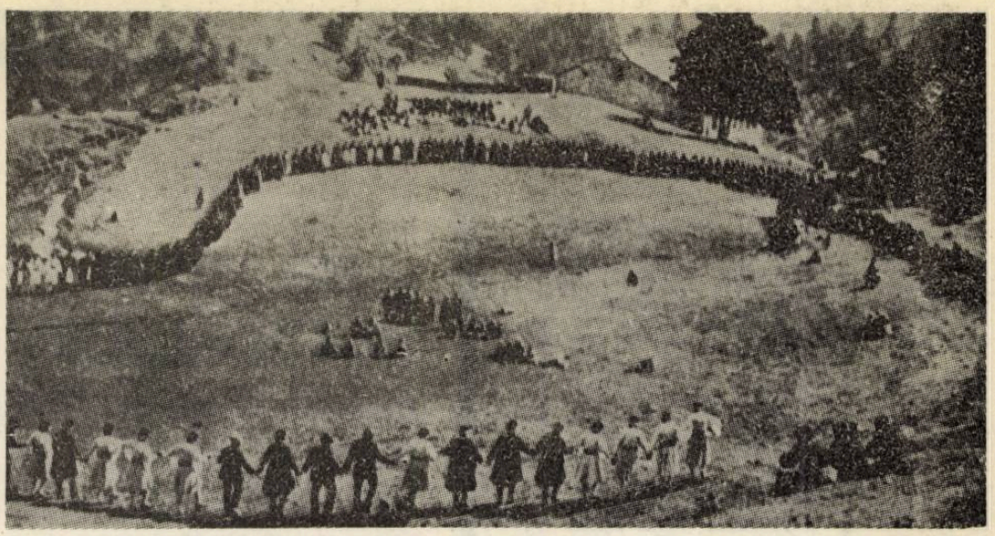

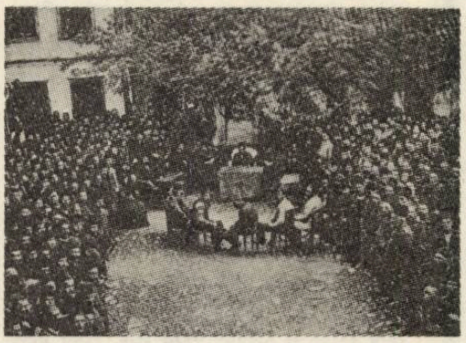

Cu prilejul marilor sărbători locale, sute de persoane se prind într-o imensă horă deschisă ● O judecată în Bitolia ● Românce fărșerote din Pind

*) Societatea poseda și o ștampilă proprie — interesant document sigilografic făcut public pentru prima dată, credem, în paginile de față.

în interesul afacerilor ; venind din Crușova, din Zagor, Perivoli sau Metovo — ei se ocupau cu croitoria în fir de aur și argint, cu ceasornicăria, cu diverse negoțuri de băcănie. Citeva nume s-au impus cu deosebire în viața economică a statului etiopian ; astfel, în 1905, frații Papatachi — originari din Perivole, dar sosiți tocmai din Australia — devin proprietarii Hotelului „Majestic", unul dintre cele mai căutate de europeni în anii interbelici ; în imobilul propriu din centrul capitalei Toma Nacu-Hâciu deschide un cinematograf (în asociație cu un partener grec), iar fratele său, Mihail, este antreprenorul mai multor lucrări de interes public. Deși a făcut doar doi ani de școală de meserii, la București, lui i s-a încredințat construirea monumentului comemorativ al încoronării Negusului, în 1931, și tot el este autorul unor frumoase grădini ale noului Palat imperial ; în 1904, Ioan Racata, din Metovo, obține, din partea împăratului Menelik al II-lea, monopolul tutunului pentru o perioadă de 30 de ani, concesiune pe care o cedează peste citiva ani, din lipsă de suficiente mijloace financiare.

În mod izolat, întreprinzători aromâni au ajuns pînă în Mozambic (Nicolae Marcu se ocupa cu exploatarea de restaurante, împreună cu fratele său ; erau originari din Perivole) ; în Madagascar, crușoveanul Costa Leacu era, în anii '30, reprezentantul unei firme europene de pielărie ; în Tanganika, Alexandru Blaciotti, aromân din Blața, inginer cu studii la Viena, a lucrat la construirea unei căi ferate, la începutul secolului (un alt aromân, tot inginer, originar din Zagor, era șef-controlor la construcția unei căi ferate în Etiopia, în 1929) ; sînt menționați, de asemenea, citiva comercianți care își desfășurau activitatea în China și în Australia.

Emigrarea vlahilor sud-dunăreni în America de Nord a început în ultimul deceniu al secolului trecut, fiind intensă cu deosebire pînă la primul război mondial, în perioada interbelică a fost simțitor redusă. Majoritatea dintre cei care au trecut Atlanticul s-au integrat societății nord-americane, devenind elemente cu o poziție economică independentă.

Cele mai numeroase colonii ale vlahilor balcanici s-au conturat pe coasta estică a S.U.A. ; puține elemente au pătruns, pînă la cel de-al doilea război mondial, spre interiorul continentului, iar în California acestea erau cu totul sporadice. O comunitate numeroasă era la New York ; circa 20 de familii din Crușova, alte zeci de familii din Neveasca, numeroși fărșeroți (din Albania — stabiliți mai ales în 1904), avdeliați perivoliați ș. a. se ocupau cu exploatarea restaurantelor, a hotelurilor și magazinelor de coloniale. La Detroit, de asemenea, se ocupau cu exploatarea restaurantelor. Prin 1902—1903, se așează la St. Louis circa 30 de tineri grămoșteani din Hrupiște și Deniscu, iar la Cleveland se stabilesc, mai ales, megleniți. Circa 60—70 de aromâni din Neveasca își aleg drept orase pentru desfășurarea activităților negustorești în Canada. În 1904, o pleiadă de tineri absolvenți ai Liceului român din Bitolia și ai Gimnaziului român de la Ianina se expatriază, nevoia asigurării existenței silindu-i să plece departe de casă. Importante colonii se aflau la Bridgeport și Woonsocket — în acest din urmă oraș stabilindu-se, cu precădere, tineri din Veria. O numeroasă colonie o aveau și vlahii din Samarina — circa 700 de tineri, stabiliți mai ales în Boston și New York. În statul Vermont, aromânii din Băiasa, mai înstăriți, aveau — unii dintre ei — mari ferme, cum era cazul lui Nicolae Economu : mulți se ocupau, însă, alături de comerț, și cu diverse meșteșuguri, inclusiv cu fotografiatul. Alte orașe în care se stabilesc vlahi balcanici sînt Dallas, Rochester, Manchester, San Francisco etc. La Manchester, familia Nasica poseda mari lăptării, fabrică de gheață și fermă sistematică pentru creșterea păsărilor. De subliniat că, în afara sferei comerciale, unii dintre vlahii balcanici au ajuns, cu timpul, să ocupe importante posturi în economia și administrația nord-americană ; astfel, Petra Tale a fost inspector la uzinele Hudson ; Rufa Nalbanti, inspector la uzinele Packard ; Alexandru Bișcă, inspector al societăților americane pentru controlul emigranților ; Miha N. Hagibira a îndeplinit funcția de comisar-șef de sector la Poliția din New York ; Leon Talabac a fost un apreciat expert statistician pe Wall Street ; etc. În sfîrșit, menționăm că în perioada interbelică, paginile gazetelor nord-americane înserau, deseori, articole dedicate campionilor la box din diferite state — Nașu Popescu, originar din comuna aromână Pleasa, supranumit, în 1924, „Pumnul de fier", Liu Girțu și Margariti Ianuli — campioni ai statului St. Louis (absolvenți ai Liceului român din Bitolia), Gula Pentifunda, originar din Veria, campion în statul Rhode Island ș. a.

În anii '30, o bună parte din tinerii vlahi stabiliți în America de Nord se înapoiază — în contextul crizei economice mondiale — în Europa, stabilindu-se fie în așezările natale din Peninsula Balcanică fie în România, mai cu seamă în sudul Dobrogei, unde vor desfășura, în continuare, fructuoase activități comerciale și meșteșugărești.

L. Stoica

Un tînăr poet din R. S. S. Moldovenească

ARCADIE SUCEVEANU

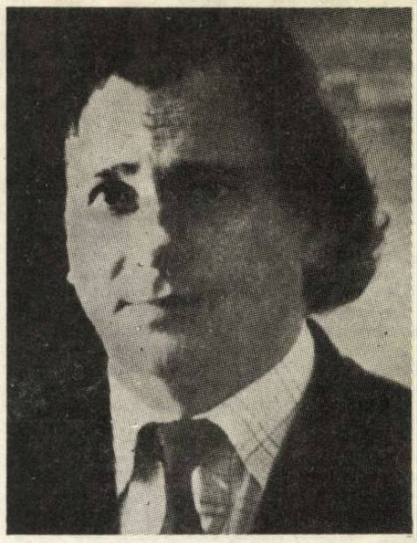

Vitraliu autumnal

Noiembrie, ca o sinteză gri...
Contabili de cenușă scad pe zare
Culorile : culoare din culoare,
Amurg de seară din amurg de zi.

Stă viermele cifrat în mărul care
E-un ultim adevăr al toamnei... Și
Din tîmpla mea începe-a viscoli
Și-o mină-ncuie focu-n luminare

Un vînt izbește-n geamuri fără scrupul
Și clopotele-n funii se-nfioară,
Albinele-și transformă mierea-n ceară
Pecetluind pe dinăuntru stupul...

Presimt venind cu fulgii către seară
Tristeți adînci, mai grele decît trupul.

Vînat de gală

Ca dinamita-n floare de cireș —
Instinctele-ți ascunse-ntre petale.
Singele meu cu unduiri egale
Sub talpa-ți somnoroasă l-ar vrea preș.

Spre rugul tînăr al fărțurii tale
Să mă strecor ca vulpea prin măceș,
Pe cînd întinzi, desigur, fără greș
Capcane tandre de mătase-n cale.

Pindit pe la răscruci de patimi, știu
Pofte-nflorite vag în carnea-ți dulce
Ca pe-un vînat de gală-o să mă culce

În vara coaptă-a trupului mieriu,
Pe-un pat zidit din douăspe junghere —
Și nici să strig n-o să mai am putere !

Nufărul magic

De ce nu am destinul unui nufăr,
Un ornic vegetal să fiu pe ape,
Și clipa lacului din arc să-mi scape,
Și-n albe înfloriri să-nvăț să sufăr.

Și să strecor prin orfice supape
Impurități, noroaie fără număr,
Pe apa rea să nu pot să mă supăr,
Să scot din mlaștini perle-ntre pleoape.

Un turn să fiu, cărunt de insomnie,
Pe care luna l-a pictat cu var.
Înnămolit în vis și armonie,

Să luminez adîncuri reci de plaur
Și să transform, sub magic ochi de far,
Întreg noroiul — într-un prund de aur !

Omul mecanic

Din cînd în cînd el îmi răsare-n față,
Suride vag, vorbește despre viață,

Mă pipăie, îmi umblă pe la vise,
Extrage radicalul din caise.

E gata chiar să-mi intre-n sentimente
Și să-mi măsoare dragostea-n procente ;

Sau în stomacu-i fix, cu sonerie,
Să-mi fabrice pe loc melancolie.

De-i programat, el murmură și plînge,
Mișcîndu-și angrenajele din sînge.

Ori ninge vînăt, mimînd parcă norii,
Ca într-o inerție a ninsorii...

Se simte bine conectat la priză,
Doarme normal, nu are nici o criză.

Doar inima-l mai roade cîteodată
Pe locul unde-a fost vulcanizată.

Fluture de noapte

Hei, fluture-nfiat de felinare,
Mai urci la cer polenuri dulci de mai,
Cu-o aripă-n infern și alta-n rai,
Spre rugul întrebărilor primare ?

Ți-e zborul tot mai greu, mai singur, mai
Nehotărît, prin vămile stelare...
Herald terestru, astru de candoare —
Pe țărmii universului erai.

Dar ți-am pictat aripile cu fier —
Cu ceara veacului acesta, care
Ți-a pus pînă și zborul pe cîntare...

Acum, între hipnoză și mister,
Visezi să urci noroaiele la cer —
Și-apoi să-ți faci azil în luminare...

Hidalgo

Doar trestia-ar putea să te măsoare...
De mină cu Orionul, o ! cum vii —
Te-aș confunda cu-o aprigă ninsoare
Ce-mi bate-n geam efigii străvezii.

C-un tren suav, tras de doi îngeri roșii.
...Să stau între traverse și să strig,
Iar tu să-mi deraiezi pe lacrimi, o și
Să ningi, să ningi, și brusc să-mi fie frig.

(Sau poate chiar aș inventa zăpadă —
O lampă-antarctidă cu fitil,
Iluzia cu piramide-n coadă
Să se strecoare-n patul meu, tiptil.)

Să-mi treci prin piept subțire ca o lance;
Oh, de pe șaua norilor prelins —
Să-ți strig : Eu sînt chiar prințul de
La Mance !
Tu cine ești, de nu mai stă de nins ?...

Balada unei scoici visătoare

Vino odată, dulce himeră,
Firule-de-nisip-princiar,
Și-n trupul meu cu iluzii de sferă
Împlîntă lancea ta de cleștar.

În nămol, sub o tijă de nufăr,
Te-aștept zi și noapte, te-aștept
Se-nroșește apa cînd sufăr,
Perla lunii îmi sîngeră-n piept.

Confundă mlaștina cu oceanul...
Între liane, moluște și pești,
Trece ziua, săptămîna și anul
Și-mi subție credința-n povești.

Îndurerează biologia mea visătoare,
Singerosule, tandrule Cavaler,
Să-mi curgă carnea spre-ascunse tipare
De dor, de-armonii și mister.

Pune în ordinea mea firească o altă
Ordine, decît în coralii comuni —
Să se cutremure mediocra apă din baltă
De puterea nemaivăzutei minuni !

JULES VERNE

şi... turismul în Carpaţi

A vizitat oare Jules Verne, marele scriitor francez, România, aşa cum procedează confraţii lui întru glorie, Hans Christian Andersen şi Lev Nicolaevici Tolstoi ?

Iată o întrebare la care a încercat să răspundă Simion Săveanu în cartea sa intitulată **Jules Verne şi România.** Sigur e că autorul de s.f. a avut o bună prietenă transilvăneancă şi că de la ea, ca şi din alte surse — în primul rînd relatările unor Joseph Marie, baron de Gérando (1772–1848), publicist şi filosof francez, şi Elisée Reclus (1830–1905), cunoscut geograf de aceeaşi naţionalitate — a obţinut informaţii destul de bogate despre ţinuturile româneşti, încît — pe baza lor — şi-a plasat acţiunea uneia dintre cele mai populare cărţi ale sale pe pămînturile noastre. Inexactitatea unor afirmaţii ce ţin de geografie, istorie, onomastică, toponimie rămîne în umbră prin comparaţie cu felul cum a înţeles să-şi prezinte eroii — români de diferite categorii sociale. Din scrierea lui **Castelul din Carpaţi** reiese totala simpatie a autorului faţă de poporul român, cunoaşterea sufletului acestuia, a obiceiurilor, credinţelor, a trăsăturilor de caracter ale reprezentanţilor lui identificaţi în personajele cărţii, precum şi marea şi exacta intuiţie a scriitorului născut în 1828 în Franţa privind originalitatea peisajului carapatic, pe care l-a popularizat în Europa odată cu oamenii ce-l înnobilează.

O lectură recentă a cărţii mi-a relevat, cu plăcută surprindere, că autorul poseda chiar cunoştinţe legate de ceea ce am putea numi, exagerînd azi puţin, mişcarea turistică în Carpaţi. Fără îndoială, în paginile cărţii, Jules Verne nu furnizează nici o dată concretă de istorie a turismului. Nu se referă, adică, la ascensiunile făcute în anii aceia pe Ceahlău, pe Bucegi ori în Făgăraş, nici nu comunică anii înfiinţării celor dintîi societăţi turistice de pe teritoriul ţării noastre (la Braşov, Sibiu şi Bucureşti). El ştia însă că în anul tipăririi povestirii lui (1892) Munţii Carpaţi erau străbătuţi de pelerini străini sau români dornici să le vadă frumuseţile. **Astfel şi-i imaginase** şi astfel îi prezenta scriitorul în ficţiunea ce începuse să facă, curînd după tipărirea ei, înconjurul pămîntului. Pentru călătorii prin munţii noştri — ştia Jules Verne — existau **hanuri** capabile să-i adăpostească şi să le ofere hrană. Hanul **La regele Matei** din satul Vereşti, locul cu rol central în acţiune, o asemenea destinaţie avea. Aici, ciobanul Frig, personaj important al naraţiunii, cel care descoperise fumul ieşind din castelul de pe Podişul Orgal, relatează consătenilor că întîlnise, pe cînd păştea oile, doi turişti. Aflaseră de la ei chiar şi itinerarul pe care şi-l propuseseră să-l parcurgă prin Transilvania. Îl „divulga" vereştenilor într-o convorbire cu jupînul Colţ şi cu Ionas hangiul, de faţă fiind şi Miorita, logodnica pădurarului Nicu Deac, tînărul ce-şi luase curajul să urce, însoţit de doctorul Paţac, la castel :

„— Ei bine, Frig, ce ştii ?... Ce-ai aflat ?... îl întrebă jupînul Colţ de îndată ce ciobanul se apropiase de el.

— N-am văzut nimic... n-am aflat nimic ! răspunse Frig.

— Nimic ! şopti fata, ai cărei ochi se umplură de lacrimi.

— La răsăritul soarelui, adaugă ciobanul, văzusem doi bărbaţi cale de o milă. Am crezut întîi că-i Nicu Deac, însoţit de doctor... Dar nu era el !

— Ştii cine sînt ? întrebă Ionas.

— Doi călători străini, care tocmai trecuseră frontiera valahă.

— Ai stat de vorbă cu ei ?

— Da.

— Coboară cumva spre sat ?

— Nu, merg către Retezat şi vor să urce pînă-n vîrf.

— SÎNT TURIŞTI ? (s.n.)

— Aşa par, jupîne Colţ.

— Şi, trecînd noaptea asta prin pasul Vulcan, n-au văzut nimic înspre partea cetăţuii ?"

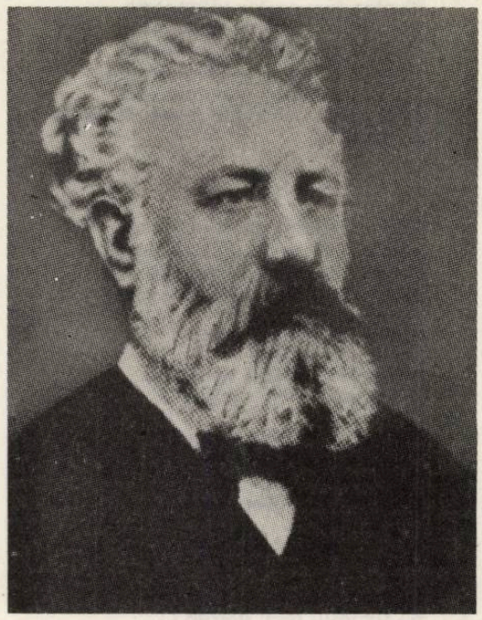

După cîtva timp, cei doi călători i-au călcat într-adevăr pragul hangiului. Nu erau „strigoi", cum crezuse acesta la început, ci un boier, banul Frîncu Slătineanu din Craiova, şi ordonanţa sa, Roşca. Banul, scria Jules Verne, **„călătorea ca un turist, cel mai des pe jos".**

Precizarea aceasta e un indiciu că scriitorul ştia sigur ori îşi imagina exact modul cum se călătorea prin munţii Transilvaniei în secolul trecut. Chiar şi îmbrăcămintea banului era aceea a unui drumeţ : **„...mantaua atîrnată pe umeri, căciula îmblănită, bluza strînsă la mijloc cu o curea de care atîrna teaca de piele a cuţitului valah şi ghetrele acoperind pantofii mari, cu talpa groasă".**

De ce s-au oprit călătorii la Vereşti ?

Pentru odihnă, **„...după ce vizitaseră ţinutul pînă la Mureş şi urcaseră pe munte... pentru a sui apoi prin valea celor două Jiuri".**

La Vereşti fiind, banul Slătineanu s-a interesat, curios, despre intensitatea circulaţiei turistice în zonă, dar, neaflînd veşti îmbucurătoare, a făcut el însuşi o apreciere privind pitorescul locurilor :

„După ce plăti taxa de călătorie, Frîncu Slătineanu dori să afle dacă era spornică.

— Nu chiar pe cît am vrea, măria ta, răspunse jupînul Colţ.

— Oare străinii nu calcă decît arareori prin partea aceasta a Transilvaniei ?

— Rareori, într-adevăr, răspunse birăul şi, cu toate astea, ţinutul se cade a fi cercetat.

— E şi părerea mea, spuse tînărul ban. Cît am văzut din el mi s-a părut vrednic de a atrage atenţia călătorilor. Din vîrful Retezat am admirat mult văile Jiului, tîrguşoarele pe care le descoperi către răsărit şi amfiteatrul muntos ce închide, în depărtare, masivul Carpaţilor.

— E tare frumos, boierule, tare frumos, răspunse dascălul Hermod şi, pentru a vă întregi plimbarea, vă îndemn să urcaţi pe Parîng".

Trebuie observat, de asemenea, că în **Castelul din Carpaţi** Jules Verne se referă, dincolo de practica drumeţiei în munţi, şi la obiceiul călătoriei peste hotare a românilor, obicei bine înrădăcinat din vremuri vechi şi extrem de pronunţat în secolul trecut, în special în rîndurile boierimii moldo-valahe. Banul Frîncu Slătineanu, scria autorul, **„avea vreo douăzeci şi trei de ani cînd se hotărî să călătorească".**

Unde şi cu ce scop pleca în lume, părăsindu-şi castelul părintesc de lîngă Craiova, tînărul ban ?

Iată un citat explicativ din cartea atît de îndrăgită :

„Tînărul ban avea de gînd să viziteze Europa, poposind pentru cîteva luni în capitalele şi oraşele de seamă de pe continent. Socotea, nu fără îndreptăţire, că educaţia lui, abia începută în castelul de lîngă Craiova, se putea desăvîrşi cu ajutorul învăţămintelor unei călătorii, căreia îi pregătise planul cu multă grijă.

Frîncu Slătineanu dori să viziteze mai întîi Italia, că vorbea destul de curgător limba italiană pe care o învăţase de la bătrînul preot. Vraja acestui pămînt atît de bogat în amintiri şi către care se simţea atras cu deosebire, fu atît de puternică, încît rămase acolo timp de patru ani. Nu părăsi Veneţia decît pentru Florenţa, Roma pentru Neapole, reîntorcîndu-se întruna la aceste centre artistice, din care nu se putea smulge. Urma să vadă mai tîrziu Franţa. Germania, Spania, Rusia, Anglia le va studia cu mai mult folos — i se părea — atunci cînd vîrsta îi va mai fi copt gîndurile".

Să reţinem din citatul de mai sus ştiinţa lui Jules Verne despre valoarea de iniţiere a călătoriilor, despre valenţa lor instructiv-educativă. Apreciind, chiar într-o povestire de ficţiune, că şi drumeţiile românilor prin ţară şi prin lume se desfăşurau la vremea aceea sub asemenea imbolduri, el dovedea nu doar intuiţie, ci, cred eu, o informaţie riguroasă, care trebuie să-i fi parvenit prin mijlocirea unor cunoscuţi români. Să fi fost prietena transilvăneancă singura care i-a oferit asemenea date ? Ea era săsoaică... Să fi călătorit scriitorul însuşi prin ţinuturile noastre ? Cum altfel ar fi reuşit să descrie cu atîta siguranţă psihologia ţăranului român din Transilvania, situîndu-se alături de soarta acestuia şi a întregului popor român de dincolo de munţi ?

Asemenea aspecte au un cîmp larg de investigaţie şi de acum înainte. În ce mă priveşte, am dorit doar să atrag atenţia asupra unei posibile interpretări, care şi ea poate fi adîncită şi detaliată — în favoarea turismologiei — a acţiunii cărţii (de altfel nu singura !) cu subiect românesc a scriitorului francez.

Valentin Borda

Versuri de Ion Brad

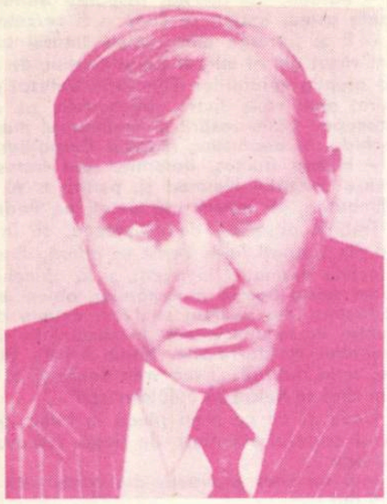

MĂ CEARTĂ

Mă ceartă oamenii, mă ceartă zeii
De ce îndrăznesc să cutreier
Lumina mărilor calde
Cu frigul Ideii.
Nu ei mi l-au pus oare-n singe ?
Nu ei mi-au crestat
Pînă la os existența
Cu dintele lui de rechin ?
Dragoste, dragoste, de ce te încrunți
La umbrele înțelepciunii ?
De prea multe ori am elogiat
Nebunele tale avinturi
Și pinzele-atitor corăbii
Hulite de vînt, calcinate de soare...
Mă prinde un dor, cînd și cînd,
Pe coame de ghețuri
Să călătoresc,
Dincolo de zi și de noapte,
Cu disperarea aceluia
Ce se crede salvat
În circa rechinului...

HORAȚIANĂ

O apă care nu mai curge sînt ?
Mi s-au ascuns izvoarele-n pămînt...

Sînt lacuri subterane ochii mei
Prin care tot misterul adîncului îl bei

Și te pătrunzi de tristul adevăr
Că dincolo nimicul domnește-ntr-adevăr...

Să dăruim vecia acestei clipe calme
Și liniei vieții ce ni s-a scris în palme,

Capricioasă poate, mai sigură oricum
Decît fervoarea morții ce ne-a ieșit în drum...

Strigă-mă tare, ca un vechi ecou
Ce-a revenit în lume cutreierînd din nou

Aceste văi de suflet cu aripile-ntoarse
În cîntec de pădure și frunți de pietre arse.

Strigă-mă tare, să te-aud și cînd
Mi se ascund izvoarele-n pămînt...

HERALDICĂ

Zilnic mă mut la tine. Ești o țară
Cu toate frumusețile-nafară ?
Iluzia aceasta ești tu ? Ori în cuvinte
Lași numai umbra locurilor sfinte

Să mă-ntărite, să mă ispitească
În nălucirea lor preapămîntească ?
De voi cădea în cercuri și spirale,
O umbră ametită a gîndurilor tale,

Știu bine, va sări să mă înhațe
Heraldul nopții, să mă țină-n brațe
Și în zadar privirea ta va plînge
O dragoste ce n-are timp, nici sînge...

ABSENȚA TA

Nu construiesc pustiul. Vine singur
Ca perfidia cetii. Se așează
În poarta casei, pe acoperiș,
Perdea ferestrelor întunecate
Și ochilor pleoapă ostenită.
Pustiul care pune întrebări
Fără răspuns. O rană ce suride
În trupul bolilor nevindecate.
Nici chip, nici nume n-are. Îi voi spune
Absența ta...

COCOR

Nici un cuvînt nu-ți mai aud,
Nici o privire nu mă-ndeamnă...
Și vin din sud, din sud, din sud,
Mari păsări alungate-n toamnă.

Ești oare printre ele tu
Cu aripile oțelite
Ori numai gîndul te pierdu
Și înapoi mi te trimite ?

Ești vîrful lanciei ori ești
Cocorul ultim, răzlețitul ?
Cad stelele ca în povești
Și-n inimă le simt cuțitul...

ÎN CARE VEAC ?

În care veac mi-ai poruncit
Să fie totul ca-n basme ?
... Și-au trăit fericiți
Pînă la sfîrșitul vieții,
Iar dacă n-au murit
Și astăzi trăiesc...
Cine ? În care veac ?
De unde vin umbrele
Somnambulic călcînd
Peste frunțile noastre ?
Sus, de pe-acoperișul lumii
Te-aud poruncind :
Să fie totul ca-n basme !
Dacă n-au murit
Și astăzi trăiesc...
Cine ? În care veac ?

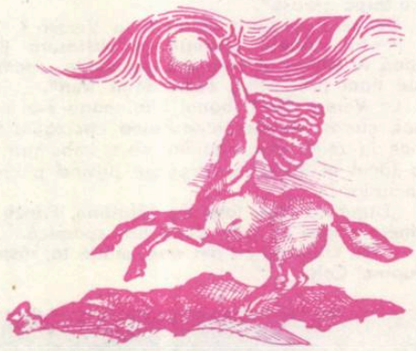

VULCAN

Sînt ca o zi cu fulgere...
Nu știu,
Mă vor preface-n scrum,
Să cad,
Să cad,
Pe cîmpuri — o cenușă roditoare ?
Ori inima se va schimba în piatră
De diamant tăind vitraliul nopții
Și erele virstate de culori ?
Doar tu ca paratrăznetul unești
Infernul din văzduh cu cel de jos,
Senină purpuri, veșnic viforoasă...

PUSTIU

Umblu pustiu ca o pădure iarna.
Cînd treci prin mine, ciută speriată,
Încremenesc și gîndurile. Numai
Un fir de suflet susură izvorul
Pornit pe urma ta. Să nu-ți afunzi
În apa lui nici gleznele, nici fața.
O ființă a zăpezilor pindește
Să-ți cucerească sîngele. Și alta
Lumina ochilor. Ai grijă
Să nu te lași de mine ispitită !
Umblu pustiu ca o pădure iarna...

DISTIHURI

1.

La marginea cerului, nume tău...
Mă tem să nu cadă în hăuri...

2.

Dacă mai vine primăvara
Ți-o voi aduce ca pe-un miel în brațe.

3.

Pulberea anilor pe gene,
Cenușa stelelor întoarse-n ochi.

4.

Am încărunțit printre steaguri,
Ostaș uitat pe cîmpul de luptă.

5.

În nici o floare nu te mai găsesc,
Ești doar mireasma lor ca fumul jertfei.

6.

Sub noi pămîntul nu mai vrea să știe
Nici o poveste învățată-n leagăn.

7.

Ascunde-mă-n tăcerea ta și du-mă
La rădăcina cîntecului ultim.

8.

N-am nici o mască. Poți să mă urmezi
Cu fața limpede în tragedie.

ÎMPRUMUT

Frumoasă mai ales atunci
Cînd împrumuți din frumusețe,
Te-aștept în munți, în cer, în lunci
Privirea mea să te învețe,

Cu vulturii să te citesc,
Să te alint în rîndunele
Și printr-un gest arhieresc
Păcatele să-ți iert cu ele.

Dar ce păcate ? cînd mă lași
Să te urmez în dăruire,
Să-mi legăn umbra după pași
Și umbra ta să mă mai mire...

DOI SORI

În golful translucid și alintat,
Mi-aduc aminte, m-am întunecat
Tot căutînd prin stelele de mare
Fosforescența ta ispititoare
Și ochiul mărilor ce mă făcea
Deasupra mării să te-nalț cu ea,
Să te mai văd o nouă întrupare
De apă, de lumină și de sare,
De duh nelămurit, ațițător
Cînd spre adîncuri, cînd spre albul zbor,
Un trist elan, o lacrimă voioasă
Ce nu știu cînd mă-nalță, cînd m-apasă...
Aștept și-acum să crească cei doi sori
Ca sînii tăi de foc, aromitori,
Unu-n apus, și altu-n răsărit,
Să mă întreb de plec ori de-am venit,
De mai sînt eu ori scapără delfinii
În zarea năucită a luminii...

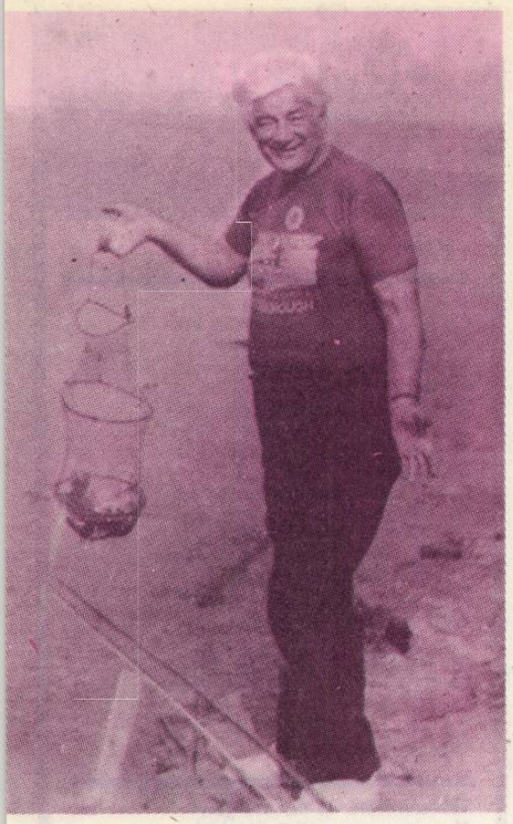

Peisaj cu copii și ciine

Iată-l ! Răsare de peste trestii, acoperind încet zarea cu făptura-i fără margini. Toate parcă se pleacă și parcă se sting puțin, un vînt ușor se iscă, luceafărul de dimineață se retrage palid în apusu-i de altul luminat. Luna îl mai înfruntă puțin, o aminare, apoi se întunecă și ea, se pierde. Cînd umbra-i largă cade peste luciul lacului tremurat, crapii plesnesc apa isterici, mînați de furtuni nevăzute. „Este Mircea !" strigă balta. „Sântimbreanu" urlă peștii. „Haide Gică" i se aude vocea aspră, bubuitoare, venind parcă din subteranele Apusenilor iar Gică se tîrîie, încercînd neputincios să prindă din urmă stihia, o avalanșă mistuitoare, de neoprit. Pentru că nimic nu-l poate opri pe Mircea Sântimbreanu în afara lui însuși.

Ca la un semn, de prin curți și grădini în floare se revarsă puhoi copiii satului — cine a văzut baltă la oraș ? — alergînd, cită frunză și iarbă, la marea întîlnire. Mai întîi însă se cuvine să-l găsească și să-l adune pe Gică de prin holda tinără, unde scheaună pierdut între hăurile brazdelor. Apoi vin cu toții de se-nchină în năvalnic vuiet, gata să pupe mîna ori genunchii Mărimii Sale, care unde ajunge.

Mărimea Sa „domul (iertați, domnul) Mircea", adică „Nenea Mircea" sau „Nea Mircea" (care cum cutează și are dezlegare, cu ochii în pămînt cei mai îndrăzneți) le pune mîinile pe cap, nu la toți, la vreo zece doișpe (cît poate cuprinde un om în două pălmi ?) — și-i binegrăiește cu un „Salut Fănele ! Te-ai sculat, măi Ciuculeț ?" care-i face pe toți să urle de plăcere într-un cor ce-asmute ciinii în urlet turbat. Cînd vacarmul se potolește — numai lătratul pițigăiat al lui Gică se mai aude o clipă, exprimîndu-și dreptul clar la ultimul cuvînt, prerogativul indiscutabil al intimității — M.S. le face un semn și toți cad retezați pe iarba de-acum uscată, e vară, e dimineață, e soare. E vacanță.

„Gică, fă o cursă", ordină blînd, iar șoricarul crăcănat și minuscul aleargă vitejește patru metri și cade frînt pe-un mușuroi de cîrtiță. „Azi e în formă" observă M.S. „are o poftă nebună de mișcare". Mirosul reavăn îi stîrnește jăvruței aprige instincte, mai latră o dată ascuțit. „Taci, Gică, că te aude Zuzi și mă cheamă la servici" îl sfătuiește drăgăstos M.S., și glasu-i zăngăne, ca un hăulit prin peșteri. Scoate o glajă și soarbe însetat un lichid incolor. Găliganii de paișpe ani, ori peste, cu mustăcioară și păr pe piept, se ling pe buze și înghit în sec. „E apă, măi". Se întinde puțin. „Dormi, Gică, destul pentru azi" și cățelușul adoarme. „Măi Țuștео, da' rîmele unde-s, domnule ?" și Țuștea, țuști, îi și depune la picioare două găleți cu rîme, alese pe mărimi și culori. „Nenea Milcea" suspină peltic un prunc gălbui cu două dîre de noroi pe obraz, ca un tatuaj de voievod african, „da' azi vielmusei nu vlei ?" „Cum să nu vreau, mă Tîrlică ? !" iar Tîrlică scutură fericit buzunarele cămășuței, singurul lui acoperămînt, și se caută în sîn, adunînd un pumnuleț de viermuși într-o cutie de conserve. Pe rînd, apoi, toți, zeci, sute, cîți sînt, depun la picioarele M.S. ofranda zilei. Care un vierme, care un gîndăcel, care mămăligă de la ciine, care mațe vechi, care o jumătate de vișină ori o dudă coaptă. Cei mai răsăriți țin socotelile care ce și cît a adus, pe un abac, și îi sancționează pe leneși și pe meschini cu cîte o ghindă în țeastă sau un șut în dosuleț, la alegere.

Se face un morman mare, o căpiță. Începe selecția. Ce merge la nadă, ce merge pentru cîrlig. Cam o jumătate de tonă de substanță organică odoră și coloră ia calea apei, să adune peștele la picioarele M.S. În acest timp, M.S. a mai sorbit, consumînd cam jumătate din apa sticlei. Acum, ușor transpirat, se apleacă să ia lansetele.

Dar cred că trebuie făcute, înainte de a fi prea tîrziu, unele precizări. M.S., Mircea Sântimbreanu, e o formă de relief uman mai rar întîlnită, cel puțin pe plaiurile noastre. Are destul de puțin peste doi metri, ceea ce e deja destul de impunător, dar e de meserie director de editură (oho, ce mai director, era „boss" prin '78, cînd băteam noi Săruleștii și Butimanul !) ceea ce îi dă, în anumiți ochi, o definitivă, uluitoare măreție ! (Mi-amintesc o replică din Mrozek, din „Tango", a unui personaj așezat brusc mai sus decît ceilalți : Ce mici vă văd eu de aici !)

Poartă tot timpul patruzeci și opt la piciorul stîng iar la cel drept pe Gică, care, de la cap la coadă, nu are decît treijdoi jumate. Pentru că nu poate fugi, de la nastere, mai repede decît pășește agale stăpînul, s-a stabilit următoarea înțelegere : După fiecare trei pași, trebuie așteptat un sfert de oră. Dacă nu apare, Gică a acceptat să fie căutat în mulțime cu poliția și batalionul de ciini polițiști. Atît de mult s-a obișnuit M.S. cu umbra maronie a piciorului său drept încît i-a spus unei ministrese mai robuste și cam încete „Haide, Gică !" căutînd-o cu ochii prin crăpăturile parchetului.

Orice ar rosti M.S. pare de importanță cel puțin mondială. Glasul său profund vibrează cu cadența unui clopot de catedrală. Atunci cînd este grăbit „Te rog, drăguță, dă-mi și mie un borviz" toată lumea se descoperă și tace cu respect religios, în timp ce deținătorii de lichide se simt îndemnați să sape fîntini în podelele de mozaic ale bufetelor. După ședințe, cînd își certa părinteșie fetele de la editură că întîrzie dimineața, podelele rămîneau umede și trebuiau rașchetate. Și cînd sforăie, o face cu intonațiile unui tribun.

E bun și pătimaș pescar. Puțin cam original (ultima dată cînd ne-am întîlnit, dădea la știucă, în Deltă, împreună cu colegul nostru Eugen Petrescu, profesor la Maliuc. În loc de nălucă sau lingură, cum i mai zice, adică o bucată de metal ce imită peștișorul, M.S. momea știuca cu o mască africană prevăzută cu cercei, buze roșii, ochișori, țîțișoare și mărgele !) Nu dă, doamne ferește, niciodată cu mai mult de zece lansete, deoarece nu posedă mai multe. Cînd peștele e harnic și trage nesăbuit la toate cîrligele o dată, pune copiii la treabă. Cînd prinde mai mult de o sută de kilograme de lin, crap, bibănaș, babușcă — orice iese din apă și are fosfor e binevenit — se-ntristează pentru că trebuie să se oprească din agreabila îndeletnicire întrucît nu mai are unde-l pune. Iar dacă n-are unde-l pune nu mai are nici încotro își scoate pantalonii, îi innoadă și-i face săcotei pentru surplusuri. Dacă locul e pustiu, că iarna copiii au și zile de școală, își pune la umede munci redactorii și contabilii. Că așa i-a angajat pe toți, după un singur criteriu — să le placă să pescuiască cu el — și cu o singură condiție — tot ce prind să-i dea lui, M.S. Pe cutare l-a salvat de la alergătura gazetărească pentru că e bun navigator și are cuter la apă, în portul Tulcei și își face altul în bucătărie cu familia în vederea navigației Mihăilești — Puntas Arenas — Anchorage — Mihăilești. Cînd M.S. nu avea încotro și-și lăsa subalternii să muncească, ca să nu dea faliment editura, mergea cu noi la pescut. „Noi" sîntem tineri scriitori. (Așa eram pe vremea aceea !). Și aveam în sertarele adînci ale M.S. manuscrise. Așa că dacă nu sînt copii, nici subalterni, atunci adunăm noi rîmele, prindem noi gîndăceii, înșirăm noi vielmușei pe cîrlige, primim noi sancțiunile cu „ghinda" și vîrîm tot noi peștii în juvelnicul M.S. Dacă ai talent și ai depus la editură o carte bună, scapi mai ieftin, că M.S. respectă (inciudat) valoarea. Am văzut chiar odată, la Sărulești, cum prietenul meu Ioan Dan Nicolescu i-a scăpat din minciog un crap de trei chile și, culmea, a rămas nu numai nevătămat dar chiar ne-njurat. Avea însă la „Albatros" în curs de apariție „Sărbători marțiale" roman excelent ! (Ce-i drept, M.S. căpătase o expresie clară de scîrbă resemnată pe aspra-i figură moțogană). Ferească însă sfîntul Petru Pescarul, ocrotitorul nostru, să n-ai talent sau să-i fi dat o carte mai în doi peri, că te omoară M.S. ! Te pune la săpat o mină de rîme — doar e neam de holongări ! — la prășit balta, îți confiscă mașina, via părintească, permisul de pescuit și nevasta. Dar cartea tot nu ți-o publică. Și nu ține să ridici vocea și să bați cu pumnul în masă, că M.S. a făcut box și dacă nu ești cuminte, te bate.

Deci M.S. se apleacă. Ia lansetă cu lansetă, arată cu degetul, magnanim, ce momeli se cuvin fiecărui cîrlig. Pruncii sar. Pe măsură ce scula se încarcă, aruncă. În curînd, totul e la apă. Își așează sub dos un scăunel pliant (Ați încercat vreodată să vă așezați comod pe un timbru ? M.S. poate !) și începe conversația cu copiii, așteptînd un semn de la pești. Suge legumit din sticla goală, aproape goală, ca să se ferească de arșiță, ascultînd poveștile băieților. Își cunoaște perfect personajele. „Durii" ăștia încă ezitanți la tabla înmulțirii, spaima merelor din grădina vecină, își așează sufletul gol în fața lui. Odată un crap mi-a smuls lanseta și s-a pierdut cu ea în larg pentru că mă furase privelîștea. M.S. tronînd, uriaș și magnilocvent, în mijlocul haitei domesticite, în sfîrșit, de pui de om cutreierînd cîmpia într-o lumină galbenă, moale. Vedeam un patriarh satiric.

Azi eu m-am dus mai încolo, către dreapta (è iunie și poate că mai umblă crapul prin stuf, să se-nsoțească). Aici, la Butimanu, balta se-încheie cu un întins cîmp de țepi, adică de tulpini de trestie scufundate unde ciprinidoiul găsește nu numai apartament nupțial cu creșă gratis ci și o iluzie de siguranță. Scriu fluzie pentru că tablele legilor scrise de Duborgel ori de Victor Tăruș

spun că dacă legi plumbul cu aţă simplă, de bumbac, să se rupă uşor, dintr-o bucată, şi dacă pui un singur cîrlig în montură şi nici nu te atingi de lansetă pînă nu întinde peştele de fir, ai şansa să scoţi peşte frumos acolo unde nimeni nu va da, de frica agăţăturilor. Aşa zic cărţile, şi dau şi poze, arătînd cum, exact în felul ăsta, un ţinc de trei ani a prins trei crapi de zece chile.

Dar uite că azi, în ultima zi a lui iunie şaptesopt, după ce am legat aseară treizeci şi unu de plumbi cu aţă şi treizeci şi unu de cîrlige Mustad, de patru, scumpe şi rare, pregătind astfel treizeci şi unu de monturi de ştepi, am pierdut, în mai puţin de o oră, treizeci şi unu de plumbi etc., etc., fără să scot nici un peşte. Am procedat ca la carte. Mai întîi am deschis la pagina nouă unde scrie că se lasă bătul neatins pînă trage bestia. Am aşteptat pînă s-a întins firul, semn că a tras bestia. Atunci, paragraful trei rîndul doi zice că să înţepi, sec şi puternic. Am înţepat de mi-a sărit pălăria de paie. Scrie acolo că neapărat vei simţi zvicnitura violentă a fiarei. Am simţit, corect, şi fiara cum zvicnea, trăgînd turbată spre larg. Acum mulinam vitejeşte. Gata, e al meu, îmi ziceam pentru că paragraful patru scrie clar : Peştele va ţine neîndoielnic firul ferm întins deasupra ştepilor pe întreg parcursul drillului pînă la prezentarea la minciog. Dar uite că exact înainte de „prezentare", la nici zece metri de mal, zving ! înţepenea. Nu ştiu de ce, oricum nu mai are rost să vă citez tot paragraful cinci ! Cert e că totul se întîmpla împotriva oricărei teorii care precizează clar, nu-i aşa, că astfel de legătură e exclus să se agaţe !

Aşa că, în mod confuz abandonat de teorie şi inundat de practică ca de pagubă, mă întorc lîngă M.S., rămas după cot, cu şleahta lui de golani (sînt, e explicabil, un pic nervos). Îl găsesc întins pe spate cu faţa strîmbată de durere, gemînd greu, Gică i s-a cuibărit în palmă şi scheaună şi el încetişor, lingîndu-i degetele. Băieţii fac roată tăcuţi, neînţelegînd.

— Ce-ai păţit boss ?

— Şalele.

— Mă duc să-l chem pe Ilie să te ducem la maşină. Hai, că-ntr-o juma' de oră sîntem la spital. Doamne, nenorocită zi !

Şi mă reped să-i string lansetele, făcînd semn unui puşti să alerge după amicul meu George, inginer mecanic ajuns prost, adică om de teatru şi pescar şi prieten cu mine.

— Stai ! răsună vocea-i şi încremenesc, cum să nu înţepenească cînd il auzi clamînd parcă sub bolţi de templu. Nu pune mîna, au, că trage ! Amice Mişulică, fii dumneata bun şi adu-mi lanseta aici ! Nu aia, ailaltă, aia neagră, măi băiete, numărul patru ! Aia care se-ndoaie ! Aşa, auu, măi ce doare, acum dă-i virful pe spate, bun, ad-o încoace, auăleu ! Bun aşa ! Uf, că rău mai doare ! Şi s-a terminat şi apa !

Şi aşa, gemînd ca înjunghiat, cu umerii la pămînt şi cu faţa spre cer, M.S. aduce la mal un crap de vreun chil.

— Frate Socea, nu mă lăsa, auuuu, ia minciogul şi bagă-l sub peşte, vai de mine, să intre capul întîi ! Auăleu ! Hai, sus cu el !

„Fratele" Socea, un tînăr de vreo doispe ani, deci ceva mai răsărit, cu un pantalon făcut dintr-un şorţ pepit al mă-sii cusut între picioare şi avînd deja bazon peste bazon, în ce culori s-au nimerit, că nu moda era problema lui cea mai mare, tăvăleşte prin iarbă crăpceanul viguros.

— Sorinescule, la juvelnic cu el, tată !

Un mototol brunet smoală se repede să ia în braţe făptura lunecoasă.

— Bă Soline, se aude o scîrţiitură de nici trei ani, poate-l scapi, că te calc în picioale !

Nu-l scapă. Juvelnicul M.S. este singurul juvelnic mai mare decît al meu. După el nu mai urmează pe scara volumelor decît o singură plasă : traulerul de casaloţi.

— Cîţi sînteţi, mă, trecuţi de-a cincea ? Uuu, ce junghie !

Opt inşi, doi chiar mai împliniţi decît fratele Socea, ridică mîinile.

— Dar de-a patra ? Piiii, aicea mor !

Numai trei.

— Cam puţin. Ce faceţi voi aici cu demografia ? Auu ! E, toţi ceilalţi un paaaa, uf, un pas înapoi. Oii şi vai ! Acolo să staţi şi să-i învăţaţi pe, iiii, pe ăştia ce să facă. Să nu cumva să scape vreun peşte ! Au, au ! Auuu ! Da ? !

Se aude un „daaaa !" viguros ce goneşte ciorile din grîul atins de gălbeneală şi iar se pornesc ciinii.

— E, eeee ! Gata, la treabă ! Cîte trei laaaa, măi, la două lansete. Auu ! Ce-i prea mare îmi daţi mie să-l aduuuuuc, uf, să-l aduc eu la mal.

— Doare ? întreb eu gingaş.

— Îhi ! îmi răspunde, cu ochii pe desfăşurarea plutonului de recruţi în jurul utilajului pescăresc.

— Să nu-ţi iau eu „carbonul" ? Că ţi-l rup copiii ăştia, n-au ei mîinile-nvăţate cu minunăţii pe valută.

— Invidia te roade, domnule, invidiaaaaaa..... aaa ! Ia-o ! Dar...

— Îţi dau jumătate din ce prind cu ea. Mai mult nu e drept.

— Băieţii îmi dau tot... Dar dac-am zis, am zis, ia-o ! Nea Stelule, du-te, dom'le, cu dînsul,... uf, şi notează tot ce prinde. Ce scapă tot prins se cheamă, da'i pui la jumătatea lui, să-nveţe să nu mai greşească.

Şi începe cel mai pitoresc pescuit pe care l-am văzut în viaţa mea. M.S. zace în continuare pe spate şi se vaită din cînd în cînd, ca o fiară rănită. În faţa lui, în jurul celor opt lansete se rotesc, ca servanţii la tunuri, duzina de băieţandri. Gică îi latră conştiincios. Nu au mişcări prea precise, înjurăturile şi scatoalcele de ocazie curg. Cînd zavera întrece măsura şi curge sînge M.S. geme odată din rărunchi şi armonia se restabileşte, tulburată doar de mirîituri şi cotonoage discrete. S-au împărţit ei pe lansete, dar nu au rezistenţă psihică şi, ca fotbaliştii amatori, se reped toţi acolo unde-i mingea, adică unde trage. Nici chiar M.S., înfrînt acolo în ţărînă, nu-i poate struni. Cum o să ţii în lanţ doispe lupani care pot ronţăi, de capul lor, opt lansete (Şi trage, bineînţeles, numai la două !) ?

Ceilalţi, pe margine, despărţiţi de cîmpul de luptă prin gardul viu al lungului Său trup, tropăie pe loc, îşi muşcă mîinile, chiţăie, strigă, neştiind cum să facă să ia şi ei parte la ospăţ. Stadionul e mic pe lîngă viscolul de răcnete, cam subţiratice, e drept, ce a cuprins Butimanu. Sfaturile curg torenţial. Nu sînt chiar din cele obişnuite, deşi poate folositoare unele („Bă boule, nu ţine lanseta ca pe sapa lu' tac-to ! Ia-o de minel, vită, că se lupe, celui cui te-a făcut !) par aşa, ca un salam bun, învelit în hîrtie proastă.

Trage de mama focului. Cînd şi cînd, cîte un crăpcean mai răsărit îndoie una din lansete prea tare şi trebuie să ţină trei să nu-i tragă în apă. Atunci M.S. întinde o mînă lungă şi puternică şi, cu un geamăt ferm, anunţă că intră-n joc. Din două trei manivele de mulinetă preia cîrma corăbiei duşmane şi o aduce în portul final, bietul crap neştiind pe unde a zburat. Luptă, cere îndurare, dar fraţii de captivitate îl conving că nimic nu mai ajută. M.S., spun ei, nu cunoaşte mila faţă de orătăniile apei.

Eu mă chinui singur cu trei lansete. Am prins şi eu în sfîrşit vreo trei peşti. Natural că doi dintre ei sînt capturaţi cu lanseta M.S. Mărişori, ce-i drept. Unul mi l-a luat „nea Stelu" şi a fugit cu el la juvelnicul M.S. Acum plimb o namilă de vreo patru chile.

— Asta-i a lu' nea Mircea, că-i mare.

— Şi dacă-l scap ?

— Atunci i-a lu' dumneavoastră.

— Păi, nea Stelule, acu'era rîndu'meu la juvelnic !

— Nu discut.

Plecarea e un alai complex. Cară toţi, certîndu-se, cîte ceva. M.S. păşeşte încet, cu icnete şi ofuri, sprijinit pe cîte zece băieţaşi de fiecare parte. Gică strigă din urmă să-l aşteptăm. Prietenul Ilie scapă cheile maşinii în rezervorul de benzină cînd vede, prin dulcea lumină a apusului, desigur, ce vine spre „Lada" lui cea nouă.

Acasă, M.S., înainte de a apăsa pe sonerie, examinează bagajele, îşi coboară ochii pe mine şi cuvîntă.

— Băieţii mi-au dat tot, aşa să ştii, don Radu! La un peşte te lăcomeşti dumneata, campion de pescuit ?

Pereţii răsună îndelung. Plec ochii. Pămîntul e prea mic să mă înghită.

— Mîine la cinci să fiţi jos ! Fac o infiltraţie şi beau o sticlă cu apă de-a noastră, din Apuseni, că mi-au adus nepoţii. Bine, du-te acum. Dar nu mai fiţi, domnilor, aşa lacomi, că-i urît la un artist.

Şi mă împinge în lift, ca-ntr-o celulă de condamnat. Rămîn să zăngăne, tulburate de vocea-i sacerdotală, ferestre, cabluri, suflete slabe. Pe mîine şi-n orice mîine, dragul nostru boss !

Radu Anton Roman

POEME DE PAVEL PEREŞ

Soarele

A da de capătul luminii
Ca în ajunuri de ninsori
Să ai o luntre printre linii
Cu-ntiia zi să te măsori,
Să te divizi în largul zării
Să domini sunetul şi-ncet
Să ştii caratele candorii
Şi apoi să redevii concret
În ciuda nopţii care sapă
Culori să zămisleşti pe-ntinderi
De arbori, grîne şi de apă,
Să fii stăpîn peste aprinderi
Şi să-nserezi pe-un tron de ceară
Atît doar cît să ai prilejul
Ca viaţa-n mers să ţi se pară
Fără sfîrşit păzind vîrtejul

Nimic nu-i scris cu terminaţii
Formele-adînci confirmă spaţii.

Sacrificiu

Substantivele de oricare gen
Zi şi noapte au ochii deschişi,
Nu dorm, ele se consacră
Verbelor care au memoria trează
Mereu verosimilul şi neştiutul
Se pudrează cu lăcomie, şuvoaie
De litere vin să ademenească
Mişcarea, neliniştea, întrebările, dar
Imprevizibilul le iubeşte pe toate
Ca pe miresele nimănui
Eu însă numai pe tine
Trandafir înfrigurat de mişcare
Te presimt în pacea semînţelor
Şi atunci mă uit împrejur
Văd ce a rămas în pădure
Şi-n lanuri peste cucuta imaginii
Şi spun : eu miros a piine
Dacă-i aşa, ce poate
Să fie mai strălucitor
Decît sîngele naţiei tale

Corabia cu anotimpuri

Stăm singuri, amîndoi, şi ni se pare
Că stelele pier iute rînd pe rînd
Că lîngă noi e-o mare sărbătoare,
Dar că meseniî se privesc plîngînd,
Stăm ca şi cum am aştepta de-o viaţă
Miresmele de-un purpuriu mister
Trufaşi ca-ntiia lumii dimineaţă
Din care vin cu toţi şi-n care pier
Şi cotropiţi de molii prin veşminte
Ne îmbătăm de ani numaidecît
Şi-un vast albastru viscol ne cuprinde
Prin galerii săpate-n nevăzut.
Stăm după-acelaşi prag din lemn de tei
Ademeniţi de dragoste şi moarte
Bizari stăpînitori ca nişte zei
Care nu ştiu ce este mai departe.

Obişnuinţă

Se subţiază privirile înapoi
Se îngustează cărările înainte
Fiecare intersecţie e o dorinţă
Cu deschideri în toate părţile.

Lumini şi speranţe se adună
Dimineaţă de dimineaţă,
Seară de seară
Pe sub streaşina ignoranţei.

Zilele trec pe furiş la cină
Înnoptează-n tranşee, uită de noi,
Numai semnele noastre strălucesc
În poemul cu finalul în torţe.

COMPLEXUL TURISTIC PENTRU TINERET BUȘTENI

Situat în centrul stațiunii balneoclimaterice Bușteni, Complexul turistic pentru tineret este un punct ideal de plecare pentru drumeții și excursii în masivul Bucegi, precum și în zona Țării Birsei.

ACCESUL SE FACE PE :

— D.N. 1(E 15)
— calea ferată la stația C.F.R. locală

LA DISPOZIȚIA TURIȘTILOR :

— 49 camere — 96 paturi din care :
— 47 camere cu 2 paturi și grupuri sanitare proprii
— 2 camere cu un pat și grupuri sanitare proprii
— un restaurant cu 180 de locuri
— un café-bar cu 80 de locuri

COMPLEXUL DISPUNE DE :

— club
— discotecă
— centru de închiriere echipament și accesorii pentru practicarea diferitelor sporturi (schi, tenis de cîmp, tenis de masă, handbal etc.) și a drumețiilor montane
— terenuri de sport
— pîrtie de schi pentru începători la Zamora, iar pentru avansați pe platoul Bucegilor și pe Valea Cerbului.

DRUMEȚII :

Bușteni — zona Zamora ; Cascada Urlătoarea ; Azuga și Valea Azuga ; Cabanele de pe platoul Bucegilor : Babele (2200 m), Piatra Arsă (1950 m), Caraiman (2025 m), Omu (2504 m), Peștera (1610 m), Padina (1525 m), Peștera Ialomiței ; Cheile Urșilor ; Pădurea Cocora ; stîncile monumente ale naturii (Babele, Sfinx) ; cabanele Diham și Gura Diham, monumentul de pe Vîrful Caraiman ridicat în memoria ostașilor români căzuți în primul război mondial ; vîrful Coștila.

EXCURSII :

— Sinaia, Cîmpina (Casele memoriale N. Grigorescu și B. P. Hașdeu) ; Doftana (muzeul), Ploiești (Muzeul (Ceasurilor, Muzeul Republican al Petrolului), Brașov (Poarta Ecaterina, Muzeul Județean) ; Poiana Brașov.

btt bușteni

btt bușteni

Cartea RECORDURILOR

● Capodopera cu cele mai mari dimensiuni este „Il Paradiso", pictată între 1587 și 1590 de Jacopo Robusti, alias Tintoretto, și de fiul său Domenico pe zidul estic al Sălii Consiliului din Palatul Dogilor. Lucrarea are 22 m lungime și 7 m înălțime, cuprinzînd 350 figuri umane.

● Cel mai mare preț oferit vreodată la o licitație publică pentru o pictură este acela de 7.000.000 lire sterline. Tabloul nu este altul decît „Adorația magilor", semnat de Andrea Mantegna (după unele opinii mai recente pictura a fost realizată de fiul maestrului, Domenico). Licitația a avut loc la Londra, în aprilie 1985, vînzătorul fiind marchizul de Northampton, iar cumpărătorul — Muzeul Paul Getty din Malibu, California.

● Muzeul amintit mai sus este cel mai „scump" din lume, cele 38 de galerii ale sale conținînd opere de artă în valoare de 700.000.000 lire sterline, în fiecare an existînd un fond de achiziții de 104.000.000 lire sterline.

● Același muzeu a plătit și cel mai scump preț din lume pentru o sculptură : 3.900.000 dolari. Lucrarea este o statuetă de bronz din sec. IV î.e.n. atribuită școlii maestrului grec Lysippus, și a fost găsită din întîmplare de către un pescar italian, în 1963.

● Cel mai mare preț plătit vreodată pentru o pictură abstractă este de 1.512.000 lire sterline : „Compoziție în roșu, albastru și galben", executată de Piet Mondrian în 1930.

● Cel mai prolific pictor din lume a fost Picasso. Se apreciază că în îndelungata sa carieră, care a durat 78 de ani activi, el a produs cca 13.500 picturi și desene, 100.000 gravuri, 34.000 ilustrații de carte, la care se adaugă 300 sculpturi și piese de ceramică. Opera vieții sale a fost evaluată la 500 milione lire sterline.

Desen de Picasso

● Limbile și dialectele vorbite astăzi în lume sînt în jur de 5000, din care 845 pot fi întîlnite în India. Limba vorbită de cei mai mulți oameni de pe Planetă este chineza de nord, sau „mandarina", vorbită de cca 700 milioane de oameni. Limba imediat următoare este engleza, cu peste 400 milioane de vorbitori.

● Limba cu cele mai multe litere din lume este cambodgiana (72), iar aceea cu cele mai puține (11) este „rotokas", vorbită în centrul insulei Bouganville. La ora actuală există 65 de tipuri de alfabet în întreaga lume.

● Stră-stră-strănepotul regelui Carlos III al Spaniei, don Alfonso de Borbon y Borbon (1866—1934) a avut nu mai puțin de 94 nume de botez. Dar tot degeaba, pentru că a fost întrecut de micuța Tracey Nelson (născută la 31 decembrie 1985, în localitatea engleză Chesterfield), căreia părinții i-au atribuit 140 de nume de botez. Ce-or fi având cu sărăcul copil nu se știe !...

● Cel mai mare preț plătit pentru o carte tipărită este acela de 2.400.000 dolari. Frumoasa sumă a fost oferită la New York pentru una dintre cele 21 de copii cunoscute ale Bibliei lui Gutenberg, tipărită la Mainz, în 1454.

● Cel mai vechi nume de persoană care a supraviețuit pînă în zilele noastre pare a fi acela al unui rege al Egiptului Superior (anterior anului 3050 î.e.n.) : acesta e indicat de o hieroglifă reprezentînd un scorpion și după părerea specialiștilor s-ar citi Sekhen.

La Cămărzana, în spațiul mioritic

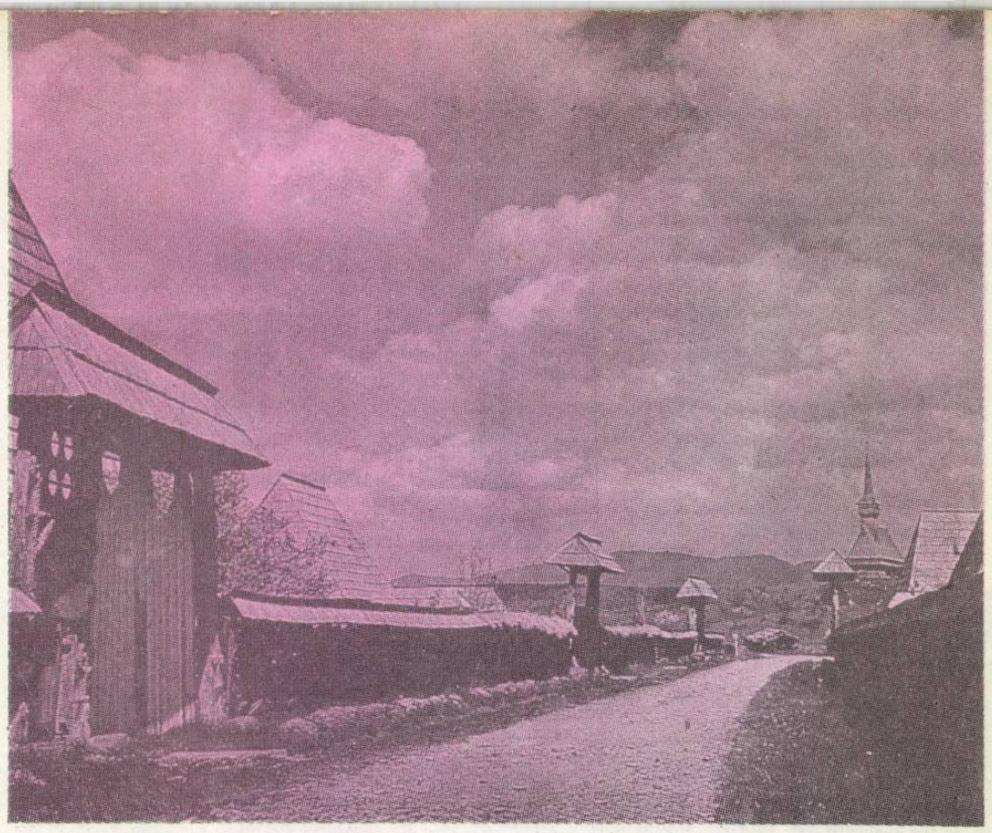

Dacă vrei să vezi, să pipăi cu retina spațiul mioritic, trebuie să mergi neapărat la Cămărzana (Țara Oașului), trebuie pentru început să stai în centrul comunei și să privești în cele „n" puncte cardinale — căci în Cămărzana, în orice direcție te-ai orienta, există neapărat un punct cardinal marcat de cele optsprezece dealuri mai mari, cît și de altele mai mici, care o înconjoară. Spațiul îți apare de aci asemeni unei uriașe catedrale în care dealurile sînt străjeri ai liniștii și păcii planetare. Cămărzana, ca peisaj, este etalonul satului românesc : măreție, seninătate, liniște, ritm, culoare, vegetație cît pentru o planetă, cer cît pentru o visare. Cred că, dacă ar fi cunoscut Cămărzana, grecii vechi ar fi renunțat la Olimp în favoarea acesteia... Peisaj splendid primăvara — cînd bijuteriile florale, asemeni unor infinite broșe minuscule puse cu dărnicie pe pieptul pămîntului, îți încîntă privirea înfiorînd plăminii de miresme tonice, anunțînd viitoarele rodii ; vara — cînd cerul urcă mai sus ca să-ți lase privirea să se bucure de grandoarea coacerii ; toamna, cînd culorile Oașului au forțat toate vicleșugurile curcubeului, zmulgîndu-i silnic tainele, instalîndu-se în ceea ce se numește recoltă și rod al muncii ; iarna — cînd albul și albastrul (cele două culori fundamentale primordiale) dialoghează sub șfichiuirea gerului și a unei țipuriturii izbucnite din străfundurile ființei oșenești. Numai aici s-a putut naște frumoasa legendă a zînelor cărora plaiul generos al Cămărzanei le-a oferit o „cămară". Numai aci s-ar fi putut naște acea femeie cu forță haiducească — IRINCA —, cea care își învinge prin vicleșug dușmanii, dar o face cu poezie...

Mi-a fost dat drept ghid pentru „Pcchiatra Cornii" o tînără profesoară localnică — Irina... Am căutat să mă țin de pasul ei sprinten pe dealuri, prin livezile toamnei, în tăcere, sub strigătul surd al cergii de frunze palide care ascundeau protector iarba măruntă (bună doar pentru păscutul oilor), ce cutează să înfrunte apropiata iarnă. Prunii — care și-au lepădat mărgelele albastre, prunele — întind brațe descărnate spre cer a rugă întru zăbovirea toamnei. Au în ei ceva din austeritatea monahală, ceva de sfinți nu prea cucernici, dar resemnați în parte, în absența diademelor albastre care le-au fost răpite spre a fi transformate în cristalul lichid cu forță impulsivă a țuicii oșenești. Nu știu ce gîndește Irina — ochii ei au albastrul cerului ce înfruntă dominator pămîntul (și orice i s-ar pune în cale) și nu albastrul mării liniștite. A luat o nuia și o mînuiește după un scenariu ascuns mie. Piatra Cornii — o stîncă brună, abruptă, ne înfruntă indiferentă în măreția ei frontală, inaccesibilă. O luăm în asalt, mișelește, prin învăluire laterală, pe un drumeag la rîndul său neprimitor, alunecos. Sîntem, însă, întîmpinați de Cerber : un cîine alb, ursos, care nu-și face decît datoria, atacîndu-ne furios. Sincer să fiu, orășanul din mine ar abandona tentativa de escaladare, dar liniștea Irincăi îl supune. Irinca a luat de jos o ramură mai lungă de pom pe care o tîrăște cu calm în urmă. Fac la fel, încrezător, aproape convins. „Ursul alb" atacă după legea lui, ne-nduplecat, doar extremitatea ramurii și dacă ții zdravăn de celălalt capăt nu-i nici un motiv să te temi... Descopăr mai încolo, după niște arbuști, un tînăr cioban — stăpînul cîinelui. Ne privește liniștit, indiferent. „Cheamă cîinele, băiete" — îi zic cu un calm prefăcut. Ciobănașul rămîne indiferent la apelul meu. Poate. în singurătatea lui, tînjea după un spectacol și nu și-a permis să-și întrerupă plăcerea de dragul unor fricoși. Ursoiul a abandonat ostilitățile. Iată-ne sus pe Piatra Cornii.

Legenda ei s-a pierdut în conștiința locuitorilor. A rămas doar denumirea. Pe cămărzani nu-i frămîntă etimologia acesteia. O pronunță doar ca pe punct de reper geografic, și, mai ales, gospodăresc...

De sus, Cămărzana se dezvăluie în toata unicitatea ei peisagistică.

Cartea RECORDURILOR

● Cel mai mare preț plătit pentru un manuscris complet a fost acela de 2.200.000 lire sterline : el are 36 pagini, se numește Codex Leicester, și a fost scris în 1507 de Leonardo da Vinci.

● Cea mai veche Biblie cunoscută este Codex Vaticanus, scrisă în grecește înainte de anul 350 e.n. și conservată la Muzeul Vaticanului.

● Cea mai veche semnătură din istoria medievală a Europei este aceea a lui Wilhelm Cuceritorul, datată cu aproximație în anul 1070.

● Cea mai scumpă semnătură a unei persoane în viață : 12.500 dolari pentru o scrisoare a lui Ronald Reagan către Frank Sinatra.

● Campionul scriitorilor se pare că ar fi fost polonezul Josef Ignacy Kraszewski (1812—1887) care a produs mai mult de 600 de nuvele și lucrări istorice. Și totuși, omul era un mic copil față de Nicolae Iorga (de care Cartea Recordurilor încă nu a auzit, din păcate) : savantul român a scris 1.250 volume și 30.000 articole, ceea ce depășește, ca număr de pagini, operele lui Balzac, Tolstoi, Hugo, Dickens și Cervantes luate împreună.

● Cea mai cunoscută scriitoare din lume este, neîndoielnic, Agatha Christie, ale cărei 87 romane polițiste au fost tipărite pînă acum în 103 limbi, în tiraje însumînd 300.000.000 exemplare.

● Cea mai răspîndită carte din lume este Biblia, tradusă în 286 limbi și, fragmentar, în alte 1522 limbi. Pe locul imediat următor, din punct de vedere al ariei de răspîndire, se situează operele lui Lenin, publicate în 222 limbi.

● Cel mai rapid proces de tipărire l-a cunoscut cartea lui John Lisners „Casa ororilor" : aceasta a apărut la Londra în 1983 în mai puțin de 24 de ore de la predarea manuscrisului. Explicația acestei uluitoare viteze ? Cartea descria cu lux de amănunte masacrul săvîrșit în capitala engleză de către un psihopat.

● Cea mai mare bibliotecă din lume este aceea a Congresului american de pe Colina Capitoliului, fondată în anul 1800. Aici se află 90 milioane „unități", dintre care nu mai puțin de 20 milioane sînt volume.

Una dintre numeroasele săli de citit ale Bibliotecii Britanice, cel mai mare lăcaș de acest fel din Anglia, care însumează 15,5 milioane volume.

● Cartea cu cel mai îndelungat termen de împrumut a fost un volum de medicină : împrumutată în 1823 de la biblioteca Universității din Cincinnati ea a fost returnată după 145 de ani, în 1968, de către Richard Dodd, stră-stră-strănepotul primului uituc. Mai bine mai tîrziu decît niciodată...

● Ziarul cu cel mai mare tiraj din lume la ora actuală este „Yomiuri Shimbun" din Japonia (fondat în 1876) : acesta a atins la 1 aprilie 1986 tirajul de 14.134.187 exemplare, care însumează edițiile de dimineață și de seară. Aici lucrează 3.060 angajați în 436 birouri.

● Săptămînalul cu cea mai mare răspîndire este „TV Guide" din S.U.A., care în 1974 a devenit prima revistă cu 1 miliard de exemplare vîndute într-un an.

● Cel mai voluminos exemplar de ziar tipărit pînă acum în lume a fost numărul din 17 octombrie 1965, duminică, al lui „New York Times". Acesta conținea 946 pagini, cu o greutate totală de 3,40 kg.

E toamnă. Un vînt gelos pe noi ori slugă al duhurilor Cămărzanei, caută să ne zădărnicească privirea. Poate vrea să nu furăm cu ochii din frumusețea peisajului. Fac eforturi printre lacrimile la care mă obligă să-l înfrunt și, clipind des din pleoape, reușesc. Irina mi-arată, cu un gest familiar, Fîntîna Păștenilor. (Ceva mai tîrziu am constatat că aceasta este azi un nevinovat și discret izvor, acoperit cu o lespede de piatră). Se spune că pe acel loc erau „înainte" păduri mari și „atunci cînd veneau tătarii, ori turcii, ori tîlharii, fetele (frumoase ca niște zîne) erau ascunse aci, spre a fi ferite de lăcomia năvălitorilor, într-o „cămară a zînelor". De aici etimologia „Cămărzanei". Toată lumea știe legenda...

Vîntul se întețește nemilos pe Piatra Cornii. Părul lung al Irinei se zbate cu deznădejde. Pare un steag dacic gata de luptă.

Sînt obligat să închid ochii sub biciuirea vîntului necruțător.

Irina este acum îmbrăcată în rochie albă de zînă, luată pe aripile vîntului pe care abia acum îl înțeleg — și dusă la Fîntîna Păștenilor. Ce e drept, fîntîna nu se mai vede din cauza codrilor seculari, care au apărut în acel moment. Aud țipetele unei hoarde tătărăști, nechezat sălbatic de cai. Deschid ochii : Irina este lîngă mine, absentă, mîngîie cu gîndul alte imagini. Închid din nou ochii: Irina este acum chiar păstrița curajoasă din baladă (al cărui nume îl poartă de fapt) îmbrăcată în sclipitoare haine oșenești, legată de tîlhari de un copac. Rămasă apoi doar în paza unuia mai tînăr și mai slab de inimă, și la rugămintea ei, este dezlegată — ca ultimă dorință.

Irinca răscolește satul cu sunetele jalnice ale trîmbiței, apoi vocea ei taie aerul sentențios : „Mamăle, tatăle, / Tîlharii ghinitu' . Cînii o-mpușcatu' / Oile zgheratu' / Pe mine legatu...".

Ecoul legendei se stinge. Deschid ochii din nou : Irina e lîngă mine. Vîntul se întețește. Irina stă neclintită în bătaia rafalelor aspre, în bătaia sulițelor ascuțite ale unui soare ostil, în bătaia timpului.

Pe soclul uriaș al stîncii pare o materializare statuară a cugetării filozofice optimiste oșenești. „Am fo ș-om fi", (opus cugetării hamletiene : „A fi sau a nu fi"), un simbol al statorniciei pe aceste meleaguri, un simbol al fertilității și demnității oșenești.

Ovidiu Suciu

MUZEUL FIGURILOR DE CEARĂ DIN MADRID

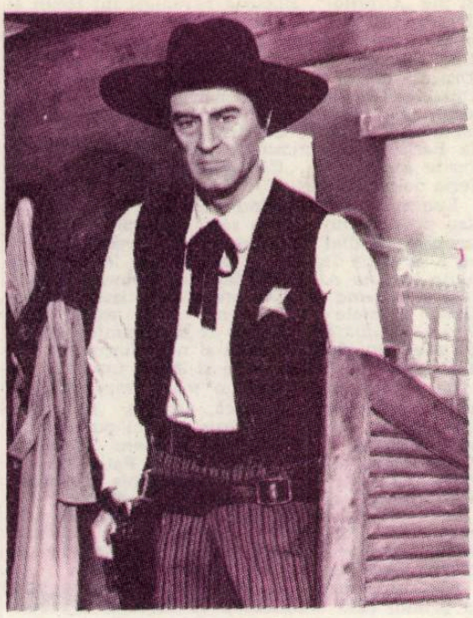

Gary Cooper

În Piața Colón (Columb) din Madrid, peste drum de „Centro Cultural" al orașului și edificiul monumental ridicat pentru „Biblioteca Nacional" între 1866 și 1892, se află „Museo de Cera" (Muzeul de ceară).

Cobor pe scară rulantă în patio-ul unui bloc modern și mă aflu înconjurat de secțiile Muzeului : secția tematică, secția șefilor de stat și a conducătorilor militari din istoria Spaniei, sala de proiecții multivision (diaporama) și atelierul în care se modelează figurile de ceară. Nu lipsește barul cochet și intim, unde poți gusta ca antreu yoyo (pîine cu o cavitate în care se pune ulei și zahăr) și pelota (perișoare).

Dacă alte galerii ale figurilor de ceară — Grévin din Paris sau Tussaud din Londra — au o veche tradiție, muzeul madrilen este nou născut. Pe primul l-a înființat în 1882 desenatorul Alfred Grévin (1827—1892). Pe al doilea, Marie Grosholtz (1761—1850), măritată cu inginerul François Tussaud. Marie s-a născut la Strasbourg și a ajuns la Paris cu mama, care s-a angajat menajeră la dr. Philippe Curtius, un talentat modelator în ceară. În 1770 dr. Curtius a deschis o expoziție de figuri de ceară, iar Marie a început practica modelării. În perioada Revoluției Franceze Marie a primit comanda să realizeze măștile mortuare ale ghilotinaților, inclusiv ale Mariei Antoaneta și Ludovic XVI. Moștenitoare a expoziției doctorului, mort în 1794, și dezamăgită în căsnicie, Madame Tussaud — după cum este cunoscută — se mută la Londra, în anul 1802, cu fiul mai mare și 30 de figuri de ceară. Urmează 33 de ani de turnee prin Marea Britanie, pînă cînd deschide expoziție permanentă la Londra în 1835. În prezent, muzeul este vizitat anual de cca 2 milioane de persoane. Unicul „Madame Tussaud's" în afara sediului londonez s-a deschis la Amsterdam în 1970. Păstrez de aici cîteva clișee fixat „alături" de Rembrandt și Gandhi de către un fotograf concesionar întreprinzător care lucrează incognito și expune la ieșirea din muzeu chipurile vizitatorilor.

În Spania sînt 4 muzee ale figurilor de ceară : la Madrid, Barcelona, Malaga și Palma de Mallorca. Cel din Madrid a fost inaugurat în 14 februarie 1972. Directorul Jorge R. San José îmi relatează că organizatorii au apelat inițial la sprijinul Muzeului Tussaud. Colaborarea, însă, nu s-a finalizat deoarece specialiștii englezi au preconizat un termen de 3 ani pentru definitivarea lucrărilor și cota de participare ulterior. Ca urmare, bazîndu-se pe forțe proprii spaniolii au reușit darea în folosință a galeriei în mai puțin de un an.

„Museo de Cera" expune pe o suprafață de 2 200 m² un număr de 405 figuri în mărime naturală. Figurile de ceară se realizează în etape succesive : cadrul metalic pentru susținerea corpului în prima formă din lut, matriță de ipsos la cap și mîini reasamblată pentru a primi ceară topită, căptușirea cu fibră de sticlă a matriței de ipsos a corpului, îndepărtarea matriței, montarea ochilor de sticlă, fixarea fir cu fir a părului natural, colorarea cerii, îmbrăcarea figurii.

Cu 400 000 de vizitatori pe an, ocupă al doilea loc după Muzeul Prado.

Ceea ce impresionează la acest muzeu și constituie „caracteristica inconfundabilă" este accentul pus pe istoria și cultura națională.

În secția conducătorilor militari și a șefilor

Cartea RECORDURILOR

Cel mai vechi ziar european, cu existență neîntreruptă, este „Post och Inrikes Tidnigar" din Stockholm, fondat în 1645.

Redactorul șef cu cel mai îndelungat stagiu din lume este sir Etienne Dupuch din Nassau (Bahamas): el a condus „Tribuna" neîntrerupt, de la 1 aprilie 1919, timp de 66 de ani.

Cel dintîi ziar care a atins un tiraj de 1 milion de exemplare a fost „Le Petit Journal" din Paris. Evenimentul s-a petrecut în 1888.

Cel mai vechi careu de cuvinte încrucișate a fost unul de 9 x 9, publicat în „St. Nicholas" din New York, în septembrie 1875.

Cele mai vechi fluiere și flaute (confecționate din oase perforate de animale) datează din paleoliticul superior (25.000—22.000 î.e.n.) și au fost găsite în Moldova (România) și pe teritoriul actual al Ungariei.

Cel mai vechi pian existent la ora actuală este acela confecționat în Florența, la 1720, de Bartolomeo Cristofori. El se găsește expus la Muzeul Metropolitan de Artă din New York.

Cea mai mare orgă din lume se află la Philadelphia : a fost construită în 1911 și au peste 30.000 țevi.

Cel mai scump violoncel din lume a costat 145.000 lire sterline, preț oferit la o licitație din Londra. Instrumentul a fost făurit în 1710 de neasemuitul Stradivarius.

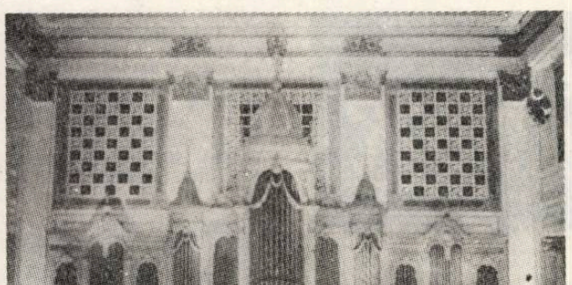

Impozanta orgă de la Wanameker Store, din Philadelphia, cea mai mare din lume aflată în funcție : ea numără peste 30 000 țevi, dintre care cea mai lungă (gravissima) are 19,5 m înălțime.

Și pentru că tot am vorbit despre marele meșter cremonez e bine de știut că din cele 1116 viori făcute de el mai supraviețuiesc 700. Două dintre ele au obținut prețuri fenomenale : „Catedrala" a fost vîndută cu 396.000 lire sterline, iar „Alarol" cu 600.000 lire sterline.

Specialiștii sînt de părere că cel mai ușor instrument este ukulele, la care poate cînta oricine, fără pregătire, iar cele mai dificile sînt cornul francez și oboiul.

Cea mai mare orchestră reunită vreodată a cuprins 20.100 persoane : evenimentul s-a întîmplat în 1964 pe stadionul Ullevaal din Oslo. Istoria muzicii mai vorbește și de performanța lui Johann Strauss-fiul, care, la sfîrșitului secolului trecut a dirijat la Sărbătoarea Păcii Mondiale din Boston o orchestră de 987 instrumentiști (din care 400 erau violoniști) și un cor de 20.000 persoane.

Cel mai mare număr de spectatori plătitori reuniți pentru a asculta un singur solist : 175.000 de oameni. Aceasta s-a întîmplat la 26 ianuarie 1980 pe stadionul Maracana din Rio de Janeiro, iar „vedeta" a fost Frank Sinatra.

Cel mai bine plătit pianist din lume a fost Paderewski (1860—1941), ale cărui onorarii au fost estimate la 5 milioane dolari. Este interesant de știut că marele pianist a fost în perioada 1919—1920 și prim-ministru al Poloniei.

Opera cea mai lungă este „Maeștrii cîntăreți din Nürnberg" de Wagner : înregistrarea sa completă, realizată în 1968 de compania „Sadler Wells", se întinde pe parcursul a 5 ore și 15 minute.

de stat sînt expuse, printre altele, figurile lui : Viriato (179—139 î.e.n.), păstorul care în fruntea lusitanilor s-a ridicat împotriva legiunilor romane ; Cesar (100—44 î.e.n.), pretor în Spania înainte de a forma primul triumvirat cu Crassus şi Pompei ; împăraţii romani Traian (98—117), Hadrian (117—138) şi Teodosiu (379—395), născuţi în Spania ; regii vizigoţi ai Spaniei secolelor V—VIII, urmaţi de califii şi regii arabi pînă la Boabdil (1460—1527), ultimul stăpîn maur al Granadei ; regii catolici Ferdinand (1474—1516) şi Isabela (1479—1504), sub domnia cărora ia sfîrşit „reconquista" şi Columb descoperă America ; regii spanioli din dinastiile Habsburg, Savoia şi Bourbon ; preşedinţii Republicii I (1873—1874) şi a II-a (1931—1975). Sînt prezente şi alte figuri legate ue istoria şi cultura Spaniei, ca : filozoful Seneca, născut la Cordoba ; conducătorul cartaginez Hanibal ; califul Harun al Rashid, protagonistul minunatelor „O mie şi una de nopţi" ; iluştrii filozofi medievali din Cordoba, hispano-arabul Averroes şi evreul Maimonide etc. Ilustraţia muzicală diferă de la sală romană la cea arabă şi de la o perioadă istorică la alta în sălile spaniole.

În secţia tematică sînt grupaje de figuri dedicate pictorilor (Picasso, Goya, El Greco, Velázquez etc), scriitorilor din secolele trecute (Calderón de la Barca, Cervantes, Lope de Vega, portughezul Camoens etc.) şi contemporani (Unamuno, Ortega y Gasset, Pidal, Ruiz, Federico Garcia Lorca etc.), oamenilor de ştiinţă, toreadorilor, dar şi actorilor şi oamenilor de litere admiratori ai acestora (Blasco Ilbánez, Hemingway, Orson Welles, Yul Brynner, Elizabeth Taylor, Richard Burton etc.), actorilor de filme western (Clint Eastwood, Gary Cooper, James Dean, Clark Gable etc) şi artiştilor de circ, navigatorilor şi conchistadorilor, oamenilor politici (printre care Eisenhower, Churchill, Reagan, Atatürk, John Kennedy, Nasser, Golda Meir, Charles de Gaulle etc.), sportivilor spanioli şi străini (Pele, Rummenigge, Rossi, Mc. Enroe ş.a.). În grupajul „cafe cantante" întîlnim printre interpreţi pe Segovia, Escobar, Albéniz, Armstrong, Beatles-ii, iar printre consumatori pe Iglesias, Buñuel, Cantinflas, Jacqueline şi Aristoteles Onassis, Maurice Chevalier, de Falla. Paşii vizitatorilor se opresc îndelung în camerele „Lumea copilăriei" şi ale „Ororilor". Bucuria revederii lui Heidi şi Popeye sau a basmelor fraţilor Grimm piere şi simţi fiori de groază în faţa scenelor reprezentînd torturile Inchiziţiei. Frankenstein, contele Dracula ieşind din sicriu, Kurten, „vampirul din Düsseldorf", Corona, „monstrul din Yuba", Sassak, „sugrumătorul din Viena", Manson, „satana din Hollywood", Landru — asasinul a 9 femei la Paris şi alţi criminali „sînt prezenţi" în diferite ipostaze în „Cámara del terror" şi „Galeria del crimen".

Lumea se amuză cînd vede pe Greta Garbo sau pe Anthony Quinn respirînd, cînd lupul se acoperă imediat cu cearşaf la intrarea în cameră a Scufiţei Roşii sau cînd piticii încep să se agite în faţa Albei ca Zăpada. Motoraşe instalate şi sisteme sincronizate oferă mişcare unor figuri. Scenele de masă au texte explicative. Textul la „Bătălia navală de la Lepanto" (1571), de exemplu, descrie lupta şi ne informează că aici au pierit 7650 creştini şi 30 000 turci.

La crearea atmosferei o mare importanţă îl are fondul sonor (muzică, gemete, împuşcături, ţipete, apeluri). Într-un articol publicat în 1984, ziaristul şi autorul de romane poliţiste Juan Madrid de la cotidianul „El Pais", care a rămas voluntar întreaga noapte închis în muzeu, a recunoscut că i-a fost teribil de frică.

În auditoriu se proiectează la fiecare 30 de minute 27 serii de diapozitive color conduse de un calculator electronic privind istoria şi cultura Spaniei. Sunetul este cuadrofonic.

Părăsesc muzeul cu impresia majoră că este în primul rînd o instituţie cu caracter didactic.

Vitalie Teodoru

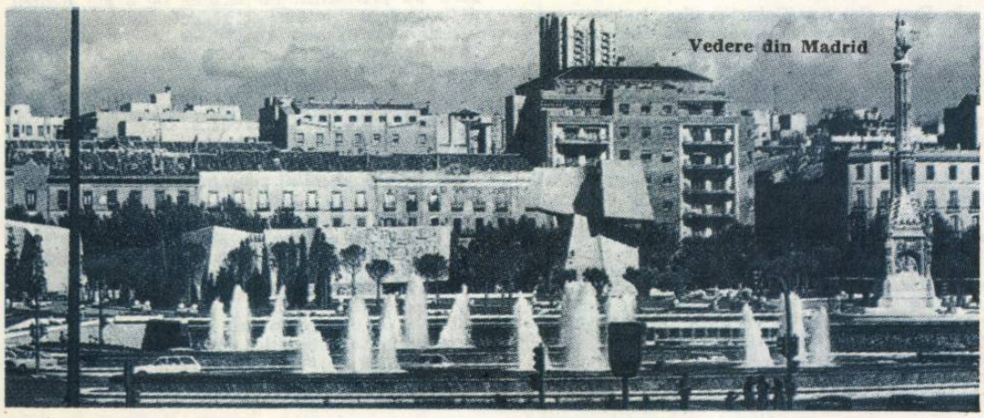

Vedere din Madrid

Poeme de FLORENTIN PALAGHIA

Învingătorul

Colţul cuvintului m-a rănit
şi curge iederă, curge prin fruntea
năduşită de dragoste...
Doamnă de cuvint
flămîndă de vaierul limbii
gura ţi-o spinzuri de liră.

Deodată s-au ivit zorii
şi căprioriii şi ţineam la oblinc
sărutările să mai rodească
şi cuvintul copil din cuvint
pînă în mijlocul luminii
să mă întinerească.

Şi steagul brodat cu păsări
deasupra naşterii dintr-o orbită
orbind aerul şi norii
şi toată povestea aceasta
pe care noi o răsucim adesea
de nicăieri înspre fiinţă.

Poem cu aripi

Cu aripa mea tînără,
cu nervura ei robitoare de zbor,
cu ea să te înalţi
plutind foarte repede
în lumea cu imagini de vată.
Precum eu mistui aerul
astfel sărutul să mi-l desprinzi
de pe trupul inimii !
Vei înţelege zborul
care nu se va sfîrşi niciodată,
iar aripa iţi va cînta
poemul luminii.

Cerc

Cum se închide
fără să geamă
fără să strige
cintec subţire
fără cuvinte
fără sfîrşire.
Rugă de liră
cosmică fibră
ploaie de semne
imn mîntuirii
alfa iubirii
toamnă pesemne.
Dragoste-naltă
netedă calfă
cuvîntul mire
fără de moarte
semn pe o carte
drept mîntuire.

Cartea RECORDURILOR

● **Cel mai prolific compozitor al tuturor timpurilor probabil că a fost Georg Philipp Telemann : el a creat 600—700 suite orchestrale, 40 de opere, 40 de „pasiuni" şi cîteva sute de lucrări simfonice de variate dimensiuni. În imediata sa vecinătate se află Mozart, care în numai 35 de ani de viaţă a compus cca 1000 de lucrări : opere, simfonii, sonate, serenade, motete, menuete, concerte pentru pian, muzică de cameră etc. Dintre acestea numai 70 au fost publicate în timpul vieţii sale.**

● **Tot Mozart deţine recordul celui mai mare interval scurs de la crearea unei lucrări şi pînă la interpretarea sa : 191 de ani au trecut de la 3 martie 1791, cînd a fost scrisă fantezia „Piesă de orgă pentru orologiu" şi pînă la 9 octombrie 1982, cînd a fost cîntată în Anglia.**

● **Cel mai vechi cîntec din lume este „Shaduf", cîntat din timpuri imemoriale de către agricultorii de pe Nil. Cel mai vechi cîntec armonizat este „Sumer is icumen", creat în Anglia anului 1240.**

● **Cel mai vechi imn naţional este acela al Japoniei, numit „Kimigayo", ale cărui cuvinte datează din secolul IX. Din cele 23 de imnuri naţionale fără cuvinte, cel mai vechi este al Spaniei, creat în 1770.**

● **Se pare că cel mai popular compozitor de muzică uşoară este englezul Paul Mc Cartney, fost component al formaţiei „Beatles", actualmente şeful formaţiei „Wings". Între 1962 şi 1978 el a scris singur sau în colaborare 43 de cîntece care s-au vîndut, fiecare, în peste 1 milion de discuri.**

O formaţie pentru eternitate: „The Beatles", care este unanim apreciată drept grupul cu cel mai mare succes al tuturor timpurilor.

● **Formaţia cu cea mai mare audienţă rămîne tot „Beatles", din cîntecele căreia s-au vîndut pînă acum peste 1 miliard de discuri şi casete. Pe locul următor se situează ABBA, cu o cifră de 215 milioane.**

● **Cîntăreţul cu cele mai multe discuri de aur, 51, este Elvis Presley.**

● **Cele mai des înregistrate cîntece din ultimii 25 de ani : „Yesterday", cu 1 600 de versiuni, „Tie A Yellow Ribbon Round the old Oak Tree", cu peste 1200, şi „My Way", cu peste 1 000.**

● **Albumul muzical cu cea mai rapidă vînzare din lume este „John Fitzgerald Kennedy — Album memorial", care s-a înregistrat chiar în ziua asasinării preşedintelui american, 22 noiembrie 1963, şi din care au fost vîndute în 6 zile 4 000 000 exemplare. Culmea este că precedentul record îl deţinea un LP care ironiza familia Kennedy...**

● **Cel mai vechi clopot din lume este un „tintinnabulum", găsit în palatul lui Nimrod din Babilon, în 1849, de către sir Austen Henri Layard. El datează din anul 1 100 î.e.n.. Cel mai vechi turn cu clopot este acela din Pisa, construit în anul 1106 e.n.**

● **Cel mai mare clopot este Clopotul Ţar, turnat în 1735 la Moscova. El cîntărea 196 tone, avînd o grosime de 60 cm, un diametru la bază de 5,09 m şi o înălţime de 5,87 m. Din păcate, marele clopot s-a prăbuşit cu mulţi ani în urmă şi un fragment de 11 tone a dispărut.**

● **Cea mai scurtă operă este „Mintuirea lui Theseu" de Darius Milhaud, a cărei primă interpretare din 1928 a durat 7 minute şi 27 secunde.**

SCHIMB ECHITABIL ?

SF

Continuam să leşin şi să-mi revin periodic şi de fiecare dată cînd eram conştient îmi răsunau în minte frînturi de melodii. Apoi am înţeles şi cuvintele : „Cînd prostănacii-n ranguri sînt ţinuţi, e înţelept departe să te ţii".

Eram conştient de lumină, apoi de figura lui John Sylva aplecată asupra mea.

— Bună, Herb, spuse gura lui.

Nu auzeam cuvintele, îi vedeam însă buzele cum le formează. Am răspuns mişcînd puţin capul apoi am leşinat din nou.

Cînd mi-am revenit era întuneric. O soră se agita în jurul meu, dar am rămas liniştit şi a plecat.

Mă găseam, aşadar, într-un spital.

Nu eram surprins. John mă avertizase şi eu îmi asumasem riscul. M-am mişcat încet, mai întîi picioarele, apoi braţele. Nu mă dureau. Primeau comenzile. Sîngele îmi zvicnea în tîmple, dar şi acest lucru era de aşteptat.

„Cînd prostănacii-n ranguri sînt ţinuţi, e înţelept..." Thespis, mi-am adus aminte fericit. O audiasem. Am leşinat din nou.

Zorile. Pe buze simţeam gustul unui suc de portocale. Îl sugeam printr-un pai şi eram mulţumit.

Maşina timpului !

Lui John Sylva nu-i plăcea s-o numesc astfel. Prefera termenul de transfer temporal. Parcă-l auzeam cum spune acest lucru şi m-am bucurat. Creierul îmi părea a fi, deci, perfect normal. Am încercat să rezolv în minte cîteva probleme, şi m-am gîndit la rădăcina pătrată a lui cinci sute patru zeci şi trei şi la numele, în ordine, ale preşedinţilor. Se părea că sînt într-o formă mentală bună. Puteam să le spun ? M-am încurajat singur. Puteam.

Desigur, posibilitatea vătămării creierului fusese marea necunoscută, dar nu cred să fi acceptat riscul dacă n-ar fi fost vorba de Thespis. Pentru a înţelege, însă, acest lucru ar trebui să fiţi un fanatic susţinător al societăţii Gilbert şi Sullivan. Eu unul sînt, şi la fel este şi Mary. Ne întîlnisem la întrunirile Societăţii G&S, şi ne-am apropiat unul de altul la întrunirile următoare sau cu ocazia diferitelor audiţii la operă. Cînd, în sfîrşit, ne-am căsătorit, un cor format din prietenii noştri de la G & S au cîntat „Cînd o fecioară se mărită" din Gondolierii.

Creierul îmi era, deci, normal. Eram sigur de asta şi în timp ce priveam liniştit spre zorile reci şi cenuşii care izbucniseră în fereastră, îmi sondam memoria în continuă întărire asupra ceea ce se întîmplase cu adevărat.

— Nu este vorba de o maşină a timpului, am auzit răsunîndu-mi în minte vocea lui John, adică un fel de automobil cu care s-ar putea circula încoace şi-ncolo pe coridoarele timpului. Acest lucru este teoretic imposibil. În cazul nostru este însă vorba de un transfer temporal. Mintea poate să-şi exercite influenţa de-a lungul timpului sau, mai degrabă, particulele subatomice pot, şi dacă ele sînt atît de complex organizate ca într-un creier avansat, influenţa lor este multiplicată pînă într-atît încît conştiinţa poate pendula între ele peste abisul timpului. Iar acesta este transferul temporal.

— Şi poţi, cu adevărat, să controlezi acest lucru ?

— Cred că da. Îndrăznesc chiar să afirm că fiecare minte rezonează cu multe altele şi dumnezeu ştie în ce măsură fenomenul nu este implicat în vise, în sentimentul de déjà vu, sau în inspiraţiile de moment. Pentru a realiza însă un astfel de transfer este nevoie de o rezonanţă precumpănitoare între două minţi anume şi, bineînţeles, de o amplificare corespunzătoare.

Eu am fost unul din sutele pe care i-a testat. N-avea rost să se folosească animalele. Numai creierul uman putea produce un cîmp suficient de puternic pentru a fi detectat ; poate şi delfinii, dar cum s-ar fi putut colabora cu ei ?

— Aproape toţi prezentăm rezonanţe detectabile, îmi spusese John. Tu, de pildă, prezinţi una foarte puternică într-o direcţie anume.

— Cu cine ? am întrebat interesat.

— Îmi este imposibil să-ţi spun, Herb, pentru că nu putem fi siguri cît de precise sînt estimările noastre cu privire la timp şi loc, dar se pare că rezonezi cu cineva din Londra anului 1871.

— Din Londra anului 1871 ?

— Exact. De altfel nu ne putem verifica măsurătorile pînă cînd nu supunem pe cineva unei amplificări suficient de mari pentru a efectua un transfer şi, cinstit îţi spun, nu mă aştept să găsesc prea mulţi voluntari.

— Mă ofer eu voluntar, i-am spus.

Îmi luase destul de mult timp să-l conving că vorbesc serios. Eram prieteni vechi, îmi cunoştea ataşamentul pentru ceremoniile de la G & S, dar îmi închipui că nu-i putea bănui profunzimea.

Mary, însă, putea. Era la fel de înfocată ca şi mine. Aşa că i-am spus.

— Închipuie-ţi ce şansă-ţi poate oferi întîmplarea ! Thespis s-a reprezentat la Londra în 1871. Dacă, cumva, m-aş găsi în acel loc şi în acel timp, aş putea-o audia. Aş putea-o...

Era un gînd năucitor. Thespis era prima din cele paisprezece operete ale lui Gilbert & Sullivan, o piesă slabă şi cu siguranţă fără succes, dar oricum, aparţinea lui Gilbert & Sullivan, iar muzica fusese ireparabil pierdută. În întregime, dacă se excepteză corul

ISAAC ASIMOV

Cartea RECORDURILOR

● Cele mai îndelungate aplauze se pare că le-a obţinut opera lui Cimarosa „Căsătoria secretă", care a fost prezentată în premieră în 1792. Se zice că aplauzele, al căror ton a fost dat de împăratul Austriei, Leopold II, au durat aproape cît opera însăşi. În anii din urmă, cel mai aplaudat cîntăreţ de operă a fost spaniolul Placido Domingo, care, în 5 iulie 1983, a cîntat în „Boema" de Puccini la Opera de Stat din Viena : marele tenor a fost chemat la rampă de 83 de ori şi a fost aplaudat 1 oră şi 30 minute.

● Cel mai mare număr de roluri teatrale, cinematografice şi de televiziune jucate de vreun actor : 3 350, performanţă realizată între 1951 şi 1985 de americanul Jan Leighton.

Nefericita interpretă a rolului principal feminin din „Out of Africa" (Despărţirea de Africa), Meryl Streep, care şi-a revenit brusc din tristeţe cînd a încasat cecul de 3 milioane dolari.

● Spectatorul cel mai asiduu din lume este prof. univ. dr. Howard Hughes, din Texas, care în perioada 1956—1983 a văzut 5 152 spectacole de teatru. Dintre britanici, recordul îl deţine Edward Sutro, care în 60 de ani de pasiune artistică a văzut peste 5 000 premiere teatrale.

● În 1983 Julio Iglesias a realizat un record absolut în materie discografică : albumul său în 6 limbi a fost vîndut în 100 000 000 discuri în întreaga lume.

● Filmul cu cele mai mari încasări — 312 milioane dolari — este „Pe aripile vîntului", realizat în 1939.

● Cel mai mare număr de telespectatori l-au înregistrat Jocurile Olimpice de la Los Angeles, din 1984 : 2,5 miliarde de oameni de pe toate continentele.

● Un recent studiu arată că filmul cu cea mai mare violenţă este „Asfinţitul roşu" realizat în S.U.A. în 1984 : 134 de acte de cruzime şi groază în fiecare oră.

● Ţara cu cele mai multe televizoare particulare este S.U.A. : 84,8 milioane aparate, din care 71,4 milioane sînt color.

● Coaliţia Naţională împotriva violenţei TV a publicat recent un studiu care arată că pînă la vîrsta de 16 ani fiecare copil american vede la televizor 50 000 crime sau atentate şi 200 000 acte de violenţă.

Acesta e cel mai mare labirint existent în lume: el se află în localitatea Longleat din Anglia, a fost amenajat din 16 180 copaci de tisă şi are coridoare însumînd 2,72 km. Şi totuşi, rămîne un copil faţă de uriaşul labirint de la Villa Pisani, din Italia, în care Napoleon s-a „pierdut" în 1807 : acesta avea nu mai puţin de 6,4 km de întortochieri.

introductiv, utilizat cu mult succes în Piraţii din Penzanee, şi o mică baladă.

Dacă aş fi putut-o audia !, am spus entuziasmat. Şi nu numai atît. Dacă aş putea pune un exemplar într-o cutie şi la loc sigur şi acum s-o deschid. Dacă aş putea...

Ochii lui Mary străluceau, dar nu şi-a pierdut simţul realităţii.

— S-ar putea realiza aşa ceva ? Lăsînd la o parte faptul că orice ar aparţine de Thespis ar fi considerat descoperirea secolului, nu trebuie să ne facem iluzii. Dacă intri în mintea oricui din 1871, poţi oare să-l determini să facă ce vrei ?

— Oricum, aş putea încerca, am spus. Ar putea să-mi semene foarte mult, devreme ce minţile noastre rezonează atît de puternic peste o prăpastie temporală de peste un secol. Şi-ar trebui să-mi împărtăşească şi gusturile.

— Dar dacă ţi se-ntîmplă ceva ?

— Unele ţeluri merită riscul, am spus ferm şi ea mi-a dat dreptate. N-ar mai fi fost Mary a mea dacă nu mi-ar fi dat dreptate în această privinţă.

În acelaşi timp, însă, nu i-am spus că John mă avertizase că vătămarea creierului era riscul major al unei asemenea întreprinderi.

— Pînă nu încercăm, nu pot să apreciez cît de mare este riscul de vătămare, a spus el, sau dacă există vreun risc. Dar oricum, n-aş încerca cu cel mai bun prieten.

— Prietenul tău cel mai bun insistă, însă, am spus, şi am semnat toate formularele pe care avocaţii Fundaţiei pentru Transferul Temporal a lui John le-au considerat necesare.

Am luat, în schimb, o singură precauţie. Nu i-am spus lui Mary data exactă a transferului. Dacă ceva nu era în regulă, nu doream să-mi fie prin preajmă în acele clipe. Curînd urma să-şi facă obişnuita călătorie anuală în Canada pentru a-şi vizita părinţii. De ce să nu încerc atunci ?

— John nu va fi gata cel puţin pînă la toamnă, i-am spus, şi am încercat să arăt cît mai dezamăgit.

După trei zile de la plecarea lui Mary, totul era gata.

Nu avusesem emoţii nici atunci cînd John îmi spusese :

— S-ar putea să ai o senzaţie foarte neplăcută.

— Dar cînd o să fiu în Anglia, o să fiu în stare să fac ceva ? Vreau să spun ceva deliberat ?

— Asta e o altă întrebare la care nu pot să răspund mai înainte de întoarcerea ta — care, fiindcă veni vorba, se va face automat. Chiar dacă mor eu, sau se întrerupe curentul, rezonanţa se va întrerupe şi te vei întoarce. Sînt aşa de sigur deoarece corpul tău rămîne pe loc. Înţelegi ?

— Înţeleg. John era convins că, pentru a mă linişti şi a reduce şi mai mult şansele de vătămare a creierului, trebuia să-mi reducă tensiunea nervoasă. Aşa că a ţinut să mă reasigure de mai multe ori. L-am întrebat din nou.

— Voi putea întreprinde ceva ?

— Nu cred. Dar numai tu vei fi în măsură să observi acest lucru.

— Pot afecta istoria ?

— Nu, pentru că asta ar introduce paradoxuri care, dealtfel, fac noţiunea clasică de călătorie în timp imposibilă. Reţine tot ce vezi, adu aceste observaţii aici şi vei schimba istoria din acest moment înainte. În felul acesta nu vei introduce paradoxuri.

— Mai bine să nu se-ntîmple nimic, am murmurat.

— Vei putea, însă, auzi cu propriile tale urechi această operetă şi asta e ceva.

— Era, într-adevăr, ceva, dar nu destul. Nefiind un muzician antrenat, n-aş fi putut reproduce toate notele.

— M-am consolat însă cu ideea că poate John se înşela sau mintea intenţionat. Dacă exista posibilitatea schimbării istoriei Oficiul de Avizări Tehnologice nu-i putea permite continuarea experienţelor. Desigur, John trebuia să susţină că nu există o asemenea posibilitate căci astfel fondurile de cercetare ar fi fost reduse drastic.

Mi s-a adus micul dejun pe cărucior şi sora a observat cu o veselie de circumstanţă :

— Arătaţi foarte bine astăzi.

Îmi rupsese şirul amintirilor. Nu era cine ştie ce de acel mic dejun dar eram suficient de flămînd pentru ca pînă şi o fiertură de ovăz să-mi miroasă plăcut.

Era un semn bun şi în mintea mea o voce se porni să cînte :

„Aşa se-ntîmplă de cînd lumea şi-n veci va dăinui
Cînd prostănacii în ranguri sînt ţinuţi, e înţelept departe să te ţii".

O recunoscusem. Era corul lui Mercur din actul întîi al lui Thespis. Sau, cel puţin, recunoşteam textul. Muzica era nouă pentru mine — dar fără discuţie, aparţinea lui Sullivan.

John Sylva a sosit pe la 10 şi mi-a spus :

— M-au sunat să-mi spună că ai terminat cu transfuzia şi că m-ai solicitat... Cum te simţi ? Arăţi cît se poate de normal.

Degajarea cu care vorbea părea forţată, pentru că în ochi i se putea citi îngrijorarea.

— Am cerut să te văd ? Încercam să-mi amintesc.

— În repetate rînduri erai semiconştient. Am fost şi ieri pe aici dar nu erai refăcut pe deplin.

— Cred că-mi amintesc, am spus, şi l-am tras lîngă mine. Ascultă John. Deşi vocea îmi era slabă, am început chiar cu începutul, solo-ul lui Mercur : „Ah, eu sînt celestul solitar ce nu s-opreşte ziua-ntreagă. Şi-n drumul meu...", şi am continuat pînă la sfîrşit.

John şi-a păstrat calmul tot timpul cît am cîntat, apoi mi-a spus :

— Drăguţ.

— Drăguţ ! Dar e Thespis. Am fost la trei reprezentaţii, în Londra. Şi nici n-a trebuit să mă străduiesc prea mult. Alter-ego-ul meu — un curier pe nume Jeremy Bentford a făcut-o din proprie iniţiativă. Eu, însă, am încercat să pun mîna pe un exemplar din partitură, aşa că am aranjat ca Bentford să pătrundă în cabinetul lui Sullivan în timpul actului al treilea. N-a fost prea greu. Era şi dorinţa lui ; ne asemănam foarte mult, de-asta, probabil, am şi rezonat.

Necazul este că a fost prins şi dat afară, deşi reuşise să pună mîna pe un exemplar. Ai avut, într-adevăr, dreptate. Nu putem schimba trecutul istoriei. Dar putem schimba istoria viitoare, pentru că am adus în capul meu toate ariile importante din Thespis...

John spuse :

— Despre ce vorbeşti, Herb ?

— Anglia ! 1871 ! — pentru numele lui dumnezeu, John. Transfer temporal.

John se ridică brusc.

— De asta voiai să mă vezi ?

— Desigur. Cum poţi să-mi pui o asemenea întrebare ? N-ai fost tot timpul aici lîngă mine ? Pentru dumnezeu — m-ai trimis înapoi în timp sau, în orice caz, mintea mea.

John părea complet derutat.

N-are sens ce spun ? Mi-a fost atît de grav afectat creierul ? Exprim oare altceva decît gîndesc ?

— Am discutat, într-adevăr, multă vreme despre transferul temporal, dar...

— Dar ce ?

— N-a funcţionat niciodată. Nu-ţi mai aduci aminte ? A fost un eşec.

Acum era rîndul meu să rămîn stupefiat.

— Cum putea să fie un eşec ? Doar m-ai trimis efectiv înapoi în timp.

John se gîndi pentru o clipă, apoi se ridică.

Cartea RECORDURILOR

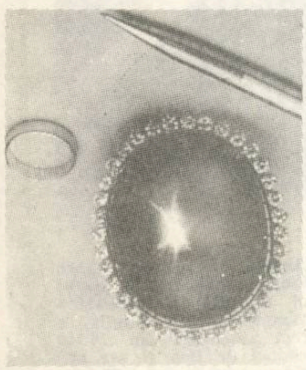

Ceea ce se află lîngă stilou nu este nici călimară, nici tablou, ci safirul de 733 carate Steaua din Queensland (Australia), cel mai mare safir şlefuit vreodată.

● Cea mai veche sală de teatru este Olimpico din Vicenza (Italia), construită în stil roman de Andrea di Pietro, zis Palladio, în 1580 şi finisată, după moartea marelui arhitect, de către fiul său, în 1583. Ea se conservă astăzi în forma iniţială.

● Cel mai mic teatru profesionist este Piccolo din Hamburg, care are numai 30 de locuri.

● Cel mai costisitor film de televiziune este „The Winds of War" (Meandrele Războiului) — un serial în şapte episoade, consacrat celui de-al doilea război mondial. Realizarea sa a costat 42 milioane dolari. Crainicul evenimentelor nu a fost altul decît Sir Laurence Olivier.

„Lousiana Superdome" din New Orleans (S.U.A.) este cel mai mare stadion acoperit din lume, cu o capacitate de cca 100 000 locuri. Plafonul său se află la o înălţime de 83,2 m, suprafaţa numără 5,26 ha, iar costul construcţiei s-a ridicat la 173 milioane dolari.

● Actriţa Meryl Streep a încasat pentru rolul său din filmul „Out of Africa" nu mai puţin de 3 milioane dolari. Estetica urîtului...

● La 24 iulie 1975 televiziunea americană a transmis tragerile Loteriei de stat : cîştigătorul a obţinut un premiu de 1 milion de dolari, dar nu ni se mai spune cifra uriaşă a impozitului...

● Cel mai mare contract plătit vreodată de televiziunea britanică : 9 milioane lire sterline, bani frumoşi, primiţi de cîntăreţul Tom Jones pentru o serie de spectacole între 1969 şi 1976.

● Ziaristul cel mai scump plătit este Dan Rather, care primeşte anual de la postul american de televiziune C.B.S., pentru reportajele şi ştirile social-politice nocturne, nu mai puţin de 2,5 milioane dolari.

● Cel mai vechi castel din lume este acela din localitatea Gomdan (Yemen) care a avut iniţial 20 etaje şi a fost construit înainte de anul 100 e.n.

● Cel mai vechi castel existent în Marea Britanie este acela de la Richmond (Yorkshire), construit din piatră în anul 1075.

● Cel mai înalt bloc de locuinţe din lume este Lake Point Towers din Chicago, cu 70 de etaje, adică 197 metri.

— Dă-mi voie să chem doctorul, Herb.

Am încercat să-l prind de mînecă.

— Nu, ai reuşit ! Cum altfel aş putea cunoaşte muzica lui Thespis ? Cred că nu-ţi închipui că eu am compus-o. Mă crezi în stare să inventez melodia pe care tocmai ţi-am cîntat-o?

Sunase, însă, şi se grăbise să mă părăsească. Apoi îşi făcu apariţia doctorul care-şi începu plictisitorul ritual al examinării.

De ce mintea John ? Avusese cumva necazuri cu autorităţile pentru că-mi trimisese mintea prin timp, înapoi ? Încerca să-şi salveze proiectul forţîndu-mă şi pe mine să mint ? Sau prezentîndu-mă drept nebun ?

Era un gînd tulburător şi deprimant. Aveam muzica din Thespis, dar puteam oare să dovedesc că era ceea ce pretindeam ? Nu ar fi fost mult mai uşor să se presupună că este un fals ? Vor fi în stare cei de la Societatea Gilbert & Sullivan să mă ajute ? Ar trebui să fie cineva acolo care să recunoască amprenta, ca să zic aşa, a muzicii lui Sullivan, şi să depună mărturie. Sau or fi fost cu toţii influenţaţi, devreme ce John rămîne ferm pe poziţie ?

În dimineaţa următoare, însă, eram pus pe hartă. De fapt nu mă mai gîndeam la nimic altceva. L-am chemat pe John (de fapt am pus o soră să-l cheme) transmiţîndu-i că trebuie să-l văd din nou. Dar am uitat cu totul să-l rog să-mi aducă poşta, care, printre altele, nu se putea să nu conţină şi scrisori de la Mary.

Cînd a venit, imediat ce a deschis uşa şi figura i-a apărut în deschizătură, i-am spus :

— John, am muzica din Thespis. Ţi-am cîntat-o. Negi că îţi spun adevărul ?

— Nu, desigur, nu, Herb, a spus conciliant. Şi eu o cunosc.

Aproape că mă blocasem. Am înghiţit în sec şi am continuat.

— Cum poţi să...

— Ascultă, Herb, eu te înţeleg. Îmi închipui că tu doreşti ca muzica din Thespis să fi fost pierdută. Dar nu este. Trebuie să înţelegi asta. Priveşte !

Ridică o carte cu coperţi albastre şi moi pe care scria : „Thespis, libretul de William Schenek Gillbert, muzica de Artur Sullivan".

Am răsfoit-o nerăbdător cu o uimire totală.

— De unde ai luat-o ?

— De la librăria de lîngă Lincoln Center. Poate fi obţinută oriunde se vînd partituri Gilbert & Sullivan.

Pentru o vreme am rămas tăcut. Apoi am spus iritat.

— Aş vrea să-mi aduci aici pe cineva.

— Pe cine ?

— Preşedintele Societăţii Gilbert & Sullivan.

— Desigur, dacă ai să-mi dai numele şi adresa.

— Roagă-l să vină să mă vadă. Cît de repede poate. E foarte important pentru mine.

Din nou uitasem să-l întreb de corespondenţă. Dar mai bine aşa. Thespis avea prioritate.

Saul Reeve a fost în camera mea imediat după prînz, figura lui blîndă şi serenă constituia un element de care m-am agăţat cu încredere.

Era însăşi personificarea Societăţii şi am rămas puţin descumpănit să-l văd că nu purta obişnuita bluză Gilbert & Sullivan.

— Sînt teribil de fericit, spuse el, că ţi-ai revenit, Herb. Societatea era foarte îngrijorată.

(Mi-am revenit din ce ? Îngrijoraţi de ce ? Cum de aflaseră de experimentul transferului temporal. Iar dacă ştiau, atunci de ce mintea John şi pretindea că nu avusese loc ?)

L-am întrebat direct :

— Ce se-ntîmplă cu Thespis ?

— Ce să se-ntîmple ?

— Există, muzica ?

Bietul Saul nu este actor. Ştie, însă, tot ce se poate şti despre Gilbert & Sullivan şi chiar dacă ar mai şti şi altceva nu e în stare să disimuleze acest lucru. Uimirea ce i se citea în privire era, aşadar, expresia unui simţămînt veritabil, necontrafăcut. Spuse :

— Desigur că există — dar era aproape cît pe-aci să nu existe, dacă asta vroiai să ştii.

— Cum adică, aproape ?

— Ştii povestea.

— Spunemi-o, oricum. Spune-mi-o !

— Păi, Sullivan era dezamăgit de primirea făcută operetei şi nu voia să publice partitura. Apoi s-a produs o încercare de furt. Un curier a încercat să fure partitura, de fapt o avea în mînă cînd a fost prins. Sullivan şi-a zis atunci că dacă cineva riscase ca s-o fure, însemna că avea o anumită valoare şi deci merita să fie publicată. Dacă nu era povestea cu acel curier, astăzi, cu siguranţă, nu am fi avut muzica operetei. De fapt nu prea e populară. Nu s-a reprezentat de prea multe ori. Ştii că...

Nu-l mai ascultam.

Dacă nu era povestea cu acel curier !

Schimbasem istoria, deci.

Explica asta lucrurile ? Oare un lucru atît de mărunt, ca publicarea unei operete, provocase asemenea valuri şi crease o altă dimensiune spaţiotemporală, iar eu existam acum în această dimensiune ?

De unde începuseră valurile ? Contase atît de mult muzica ? Inspirase cumva pe cineva să facă ceva sau să spună ceva care altfel n-ar fi fost făcut sau nu s-ar fi spus ? Sau cariera curierului luase o asemenea întorsătură ca urmare a încercării de furt şi de aici au pornit valurile ?

Se alteraseră astfel evenimentele încît John Sylva nu mai pusese la punct tehnologia transferului temporal aşa că acum sînt prins pentru totdeauna în noua lume ?

Eram sigur acum. Nici măcar nu fusesem conştient cînd mă părăsise Saul.

Mi-am clătinat capul. Cum era posibil ? Cum se putuse ca „da-ul" transferului temporal să devină un „nu" ? John Sylva nu se schimbase Nici Saul Reeve. Cum se produseseră schimbări atît de mari fără să se producă schimbări mai mici ?

Am sunat-o pe soră.

— Adu-mi, te rog, un exemplar din Times. De azi, de ieri, de săptămîna trecută. Nu contează.

Va inventa o scuză să nu-mi aducă ? Era o conspiraţie care încerca să mă ţină, din anumite motive pe care nu le puteam bănui, în stare de confuzie ?

Îmi aduse, totuşi, un exemplar imediat.

M-am uitat la dată. Era cu patru zile după experimentul cu transferul temporal. Titlurile păreau normale. — Preşedintele Carter — Criza din Orientul Mijlociu, lansări de sateliţi.

Am căutat în fiecare pagină vreo discrepanţă pe care s-o pot recunoaşte. Senatorul Abzug introdusese un proiect de lege care să ajute financiar oraşul New York.

Senatorul Abzug ?

Nu pierduse în 1978 fotoliul senatorial al Democraţilor în faţa lui Patrick Moynihan ?

Schimbasem istoria. Salvasem opereta Thespis şi în schimb, într-un fel oarecare, ştersesem activitatea lui John legată de transferul temporal, iar Bela Abzug cîştigase alegerile pentru senat.

Ce alte schimbări ? Milioane de schimbări mărunte la oameni mărunţi pe care nu le-aş putea recunoaşte ? Dacă aş avea un New York Times din acea zi şi din lumea mea şi l-aş putea compara cu Times-ul pe care-l aveam, ar fi fost fiecare centimetru pătrat din fiecare coloană şi fiecare pagină, exact duplicate ?

Iar dacă era astfel, ce se-ntîmpla cu propria mea viaţă ? Mă simt acelaşi, deşi pot doar să-mi amintesc viaţa din cealaltă dimensiune temporală. Acelaşi ! În această dimensiune aş putea avea copii. Tatăl meu ar putea trăi. Aş putea fi şomer.

Mi-am adus aminte de corespondenţă şi acum aveam, într-adevăr, nevoie de ea. Am sunat-o pe soră şi am rugat-o să-l cheme din nou pe John Sylva. Numai el putea să-mi aducă corespondenţa pentru că avea o cheie de la apartamentul meu (o mai avea oare în această dimensiune temporală ?). Mai ales voiam să-mi aducă scrisorile de la Mary.

Cartea RECORDURILOR

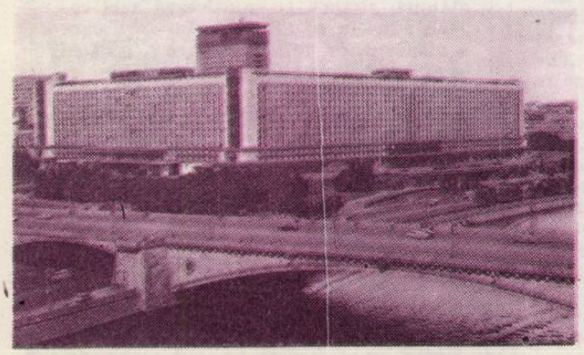

● Hotelul cu cele mai multe camere din lume este „Rossia" din Moscova, cu 3 200 camere, care pot găzdui 6 000 oameni.

● Cel mai scump hotel din lume a fost „Royale Suite" din Paris, cu 5 500 dolari pe zi camera. Din fericire pentru toată lumea, acesta şi-a închis porţile în 1985.

● Cea mai spaţioasă casă privată din lume se află în Asheville (Carolina de Nord) şi aparţine fraţilor George şi William Cecil, nepoţii miliardarului George Washington Vanderbilt II. Locuinţa, construită între 1890 şi 1895, are 250 camere, se întinde pe o suprafaţă de 48 160 ha şi este evaluată azi la 55 milioane dolari.

● Cel mai mare palat este acela al sultanului din Brunei, care a fost terminat în 1984 şi a costat 300 milioane lire sterline : clădirea are 1 788 de camere, iar garajul de la subsol poate adăposti 110 maşini.

● Cea mai vastă plajă este Virginia Beach din S.U.A., pe malul Atlanticului : ea măsoară 45 km lungime. Întreaga zonă se întinde pe o suprafaţă de 600 kmp şi are 134 hoteluri şi moteluri.

● Cele mai vechi uşi din Marea Britanie sînt acelea ale bisericii Hadstock din Essex, care au fost lucrate de meşteri danezi în anul 1040 e.n.

● Cea mai mare bucătărie din lume a fost amenajată de guvernul indian în aprilie 1973 în zona înfometată Ahmadnagan : zilnic aici au putut fi hrăniţi în aer liber 1 200 000 de nefericiţi.

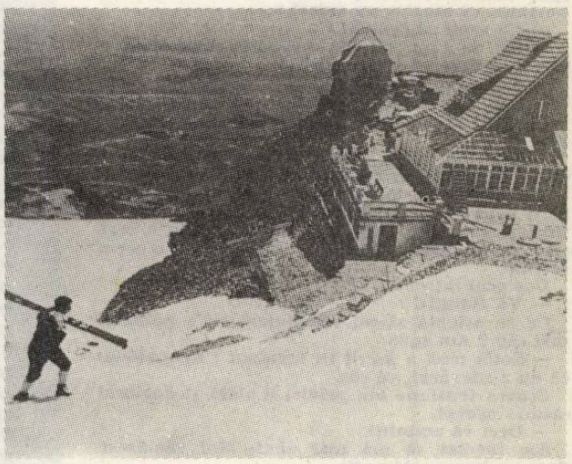

Cel mai înalt restaurant din lume se află la Chacaltaya (Bolivia), la 5 340 m. Zăpada veşnică existentă aici permite practicarea schiului în orice anotimp al anului.

● Cea mai veche casă din Marea Britanie este Eastry Court din Comitatul de Kent, datînd din anul 603 e.n.

● Albert E. Van Schmus este spectatorul cel mai frecvent al cinematografelor americane : în 32 de ani el a vizionat aproape 17 000 filme.

● Culese, traduse şi adaptate după „The Guinness Book of Records" pe 1987 de

Corneliu Vadim Tudor

John n-a venit, dar tîrziu, după cină, a apărut doctorul. Nu era în obişnuita vizită de consultaţie. Se aşeză şi mă privi gînditor. Apoi spuse :

— Domnul Sylva mi-a spus că sînteţi obsedat de ideea că muzica operetei Thespis este pierdută.

Am devenit deodată prudent. Nu trebuia să le dau prilejul să mă interneze într-un ospiciu. Aşa că am răspuns printr-o întrebare.

— Sînteţi un admirator al lui Gilbert & Sullivan, doctore ?

— N-aş spune un admirator, dar am văzut unele din operetele lor, inclusiv Thespis, cu aproape un an în urmă. Dumneavoastră aţi văzut-o vreodată ?

— Am văzut-o, am aprobat din cap şi am fredonat pe loc aria lui Mercur. N-am găsit, însă, de cuviinţă să-i spun că, de fapt, singura dată cînd o văzusem era în 1871.

— Atunci nu mai crezi că muzica ei a fost pierdută ?

— Sigur că nu, devreme ce o ştiu.

Răspunsul meu l-a blocat. A tuşit şi a încercat o nouă pistă.

— Domnul Sylva pare a crede că sînteţi sub impresia că v-aţi întors în timp...

Mă simţeam ca un matador care încearcă să înfurie taurul. Aproape că-ncepea să-mi placă.

— O glumă, între noi, am spus.

— O glumă ?

— Domnul Sylva şi cu mine obişnuiam să discutăm problema călătoriei în timp.

— Totuşi, insistă doctorul dînd dovadă de o răbdare îngerească, tocmai cu această problemă v-aţi găsit să glumiţi ? Că muzica operetei Thespis a fost pierdută ?

— Şi de ce nu ?

— Aveţi vreun motiv anume să doriţi ca muzica să nu existe ?

— Nu, desigur că n-am.

Mă privi gînditor.

— Aţi spus că aţi văzut o reprezentaţie cu Thespis ? Cînd ?

Am dat din umeri.

— Nu-mi amintesc. Este nevoie ?

— Cumva în decembrie anul trecut ?

— Atunci aţi văzut-o şi dumneavoastră, doctore ?

— Da.

— E foarte posibil s-o fi văzut şi eu tot atunci.

— Era o zi foarte urîtă, cînd am văzut-o, spuse doctorul. O ploaie foarte rece. Vă reamintiţi ceva ?

Încerca să mă prindă în cursă ? Trebuia să-mi dau acordul asupra unor nonsensuri, dacă pretindeam că-mi reamintesc ?

— Doctore, evident nu mă simt prea bine şi nu pretind că-mi pot aminti cu exactitate fiecare detaliu. Dumneavoastră ce vă amintiţi ? Aruncasem, clar, mingea în terenul lui.

— În ciuda vremii proaste, veniseră mulţi în ziua aceea. Mai ales că era vorba de Thespis, un spectacol foarte rar reprezentat şi, deci, unul de care majoritatea dintre ei nici nu auziseră. A fost, de altfel, singurul motiv pentru care m-am dus şi eu. Dacă muzica din Thespis ar fi fost pierdută, sau dacă ar fi fost o altă operetă, probabil că nu m-aş fi dus. De asta i-aţi spus domnului Sylva, cînd v-aţi recăpătat cunoştinţa, că muzica nu există ?

— Ce vreţi să spuneţi ?

— Că, de fapt, nu ajunseseraţi ? Sau eraţi în taxiul în care vă întorceaţi ?

— Tot nu înţeleg.

— Dar aţi avut un accident, domnule.

— Vreţi să spuneţi că de aia sînt aici ? Îl priveam ostil.

— Nu, domnule, asta a fost acum un an. E vorba de soţia dumneavoastră.

Am simţit un junghi. Era ca şi cum cuvîntul ar fi avut un vîrf de gheaţă. Am încercat să mă ridic într-un cot, dar lîngă mine se afla o soră care mi-a blocat mişcarea. Nici n-o văzusem întrînd.

Doctorul întrebă :

— Vă amintiţi ?

Ce se aştepta să-mi reamintesc ? Ce putea fi mai rău ? Am spus.

— Soţia mea a murit în accident ? Spuneţi-mi că nu e adevărat, vă rog.

Uşoara tensiune din priviri îi slăbi şi doctorul răsuflă **uşurat.**

— Deci vă amintiţi.

Am încetat să mă mai abat. Mai rămăsese doar un lucru nelămurit.

— Atunci de ce sînt eu în spital, acum ?

— Deci nu vă reamintiţi ?

— Spuneţi-mi dumneavoastră.

Se pregătea să-mi prezinte realitatea. Realitatea lui. Realitatea acestei realităţi alternative. Îi aşteptam cuvintele.

— Aţi fost deprimat de eveniment. Aţi încercat să vă sinucideţi. Noi v-am salvat. Trebuia să vă ajutăm.

Nu mai mişcam. Nu mai vorbeam. Unde puteam găsi înţelegere ?

Schimbasem istoria. Nu mă mai puteam întoarce.

O cîştigasem pe Thespis, dar o pierdusem pe Mary.

În româneşte de Mihai Bădescu

DIN POEZIA TURCĂ

ÖZDEMIR ASAF

(1923—1981)

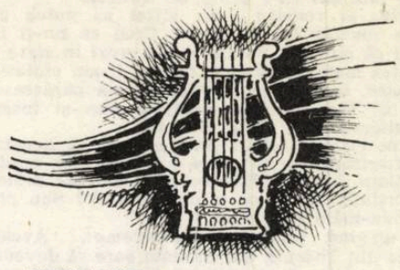

ZIUA A ŞASEA

În nopţile în care eu mă zbăteam
ca să vorbesc
Voi nu eraţi.

ALTRO

Am cîntat
Pe străzi
Şi m-au văzut.

Am privit caldarîmul
Mergînd.
Au aflat.
Restul l-au inventat ei.

JURIU

Toate culorile se murdăreau la
fel de repede,
Au acordat culorii albe locul întîi.

RESPECT

Se spune că eşti frumoasă ;
Te rog eu, nu fi.

AVENTURĂ

Cînd am început să merg pe
deasupra mării
Cei ce alergau pe pămînt m-au
privit uimiţi.
Atunci m-am dus şi
Am scufundat rînd pe rînd toate
insulele în care m-aş
fi putut adăposti.

În româneşte de
Zoe Pavel

Unde-i kilometrul zero ?

Cînd eram elev şi străbăteam Bucureştiul de la o margine pînă-n centrul oraşului, la liceul unde învăţam, adeseori mă opream la kilometrul zero şi priveam îndelung acel fascinant monument ce marca locul de unde începea măsuratul distanţelor geografice în România.

Era situat chiar lîngă monumentul de arhitectură brîncovenească din Piaţa Sfîntu Gheorghe ; azi i se mai văd doar temeliile aproape acoperite de pămînt. Un mare bazin circular, acoperit cu marmură, în mijlocul căruia trona un uriaş glob terestru gol pe dinăuntru, alcătuit din paralele şi meridiane metalice ; globul era străbătut de un jet de apă ce susura dintr-o fîntînă arteziană ascunsă ; pe marginile interioare ale bazinului, deasupra oglinzii de apă, erau săpate în piatră numele marilor urbe româneşti, şi dedesubt, înscrisă în piatră, distanţa pînă la ele, de aici, de la kilometrul zero, aflat în inima Capitalei. Ce frumos, inedit, atractiv era acest monument al kilometrului zero din Bucureşti ! Mereu, pe ghizdurile bazinului adăstau copii sau virstnici ca să asculte susurul artezienei. Cei străini de Bucureşti se fotografiau lîngă globul pămîntesc împodobit cu zodiace. Mi-aduc aminte cum profesorul de geografie de la Liceul „Nicolae Kreţulescu" ne-a adus odată la acel monument şi şi ne-a ţinut, acolo, în aer liber, o lecţie de neuitat despre plaiurile ţării noastre, pornind de la înscrisurile în piatră ale bazinului.

Pe vremea războiului această podoabă a Bucureştiului a fost distrusă, iar în anii care au urmat monumentul s-a deteriorat, nimeni nu l-a mai îngrijit. Dar mereu se tipăresc hărţi, ghiduri turistice, pliante — mai multe, incomparabil, ca în trecut — şi mereu se menţionează distanţele kilometrice dintre Capitala ţării şi oraşele de pe meleagurile româneşti. Dar nimeni şi nimic nu mai aminteşte de unde începe această măsurătoare. Monumentul kilometrului zero a dispărut. Aş vrea să-mi aduc feciorul în faţa unui astfel de monument şi să-i vorbesc şi eu despre ţara toată şi despre aşezările ei, care sînt frumoase ca nicicînd odinioară, să repet gestul de neuitat al profesorului meu de geografie ; dar monumentul nu mai este. S-ar putea reconstitui, cu cheltuială foarte puţină, şi ar înfrumuseţa şi înnobila din nou acest străvechi colţ de Bucureşti. Multe construcţii, case, monumente au fost cu migală şi grijă refăcute, dîndu-li-se înfăţişarea lor iniţială în cele mai mici amănunte ; berăria Carul cu bere este doar un exemplu dintr-o lungă listă de lucrări ce menţin, peste vreme, în înnoitul Bucureşti al epocii contemporane, bijuterii edilitare de altădată, de mare valoare. Şi nici n-ar fi greu de reconstituit un asemenea monument care are, încă, şi o altă valoare, înafară de cea de podoabă a marelui oraş — aceea, utilitară, de a marca locul de unde se măsoară distanţele pămîntului românesc ; sînt la Muzeul de istorie a Bucureştiului, în presa vremii, în arhivele statului nenumărate fotografii, planuri, picturi, ce înfăţişează acel superb edificiu al kilometrului zero care a dispărut, de ce, de ce oare ?, oameni buni, cînd construim şi reconstruim acum atît de mult, cu chibzuinţă şi suflet, ca să lăsăm viitorimii o Capitală cum n-a fost ea niciodată ?

Ion Preda

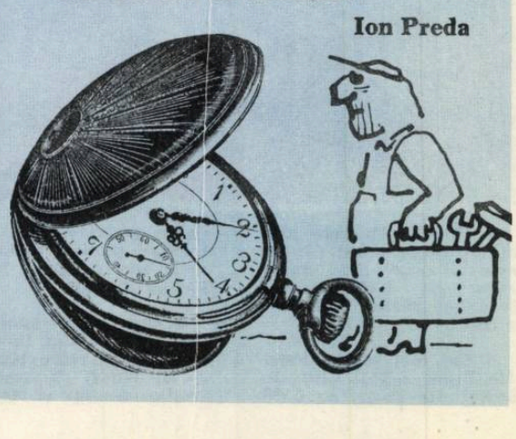

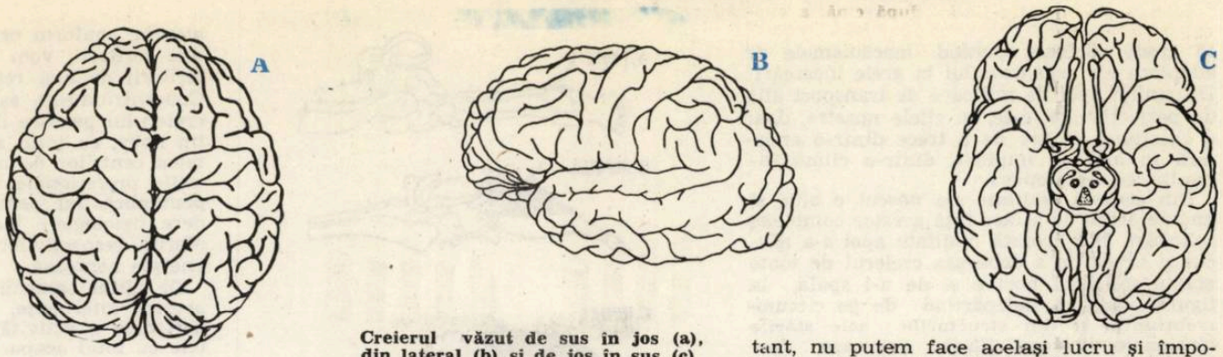

Creierul văzut de sus în jos (a), din lateral (b) și de jos în sus (c)

VIAȚA AGITATĂ A CELOR 14 MILIARDE DE CELULE

Poate fi creierul într-adevăr spălat ? Cu alte cuvinte, relieful său circumvoluționat poate fi curățit și limpezit de tot felul de reziduuri nocive, în maniera în care putem curăța și limpezi o stradă și rigolele sale cu ajutorul unui furtun, degrevîndu-o de toate impuritățile care o murdăresc ? Din anumite puncte de vedere, și anume din acelea medicale și sanogenetice, această operațiune poate fi efectuată. Înainte însă de a vedea modalitățile care ne stau la dispoziție spre a îndeplini operațiunea menționată, merită să știm de ce este ea utilă și, încă mai utilă decît în orice alt domeniu de activitate.

Creierul uman dimpreună cu prelungirile sale periferice reprezentate de organele de simț, se constituie în cea mai perfecționată creație a naturii. Grație acestui ansamblu complex de conducere și de coordonare, grație așadar acestui Houston al biologiei umane individuale, miliardele de celule care alcătuiesc acest ansamblu vor acționa în cadrul unei realități unitare și conștiente — realitate capabilă de incredibile performanțe. **Totul acționează asupra creierului, acesta acționînd la rîndul său asupra aceluiași tot.** În această unitate dialectică stă de fapt secretul acestei formidabile interdependențe.

Omul este, după cum știm, posesorul celui mai dezvoltat și celui mai complex creier din cîte a imaginat natura. Acesta reprezintă o culme a perfecțiunii biologice, iar această afirmație este valabilă mai ales pentru învelișul său exterior, cunoscut cu denumirea de scoarță cerebrală sau cortex. Acest înveliș are o suprafață totală de aproximativ 220 000 milimetri pătrați, și un număr de aproximativ 14 miliarde celule, incluse în cele peste zece bilioane de neuroni care alcătuiesc sistemul nervos în ansamblul său ; sistem care coordonează relațiile omului cu mediul ambiant, așadar cu cel exterior, ca și cu multiplele organe și structuri ale făpturii umane, așadar cu mediul interior. Trebuie însă subliniat faptul că neuronii, spre deosebire de alte celule, reprezintă unități biologice perfect individualizate, asigurîndu-și interfuncția cu ceilalți neuroni prin intermediul unor terminații marginale, care în momentul cînd stabilesc un contact funcțional, realizează ceea ce se cunoaște în fiziologie sub denumirea de sinapsă. Rețineți în legătură cu aceasta faptul că, sinapsele, autentice macazuri biologice, înlesnesc circulația informațiilor primite de la organele de simț, ca și a ripostelor centrului superior de comandă, deci a creierului, transmise organelor efectoare, prin intermediul a circa două sute milioane de căi.

Așa cum despre acele păsări șocante ca apariție, cunoscute cu denumirea de tucani, caracterizate printr-un cioc uriaș, și acesta încovoiat, și printr-un trup comparativ foarte mic, s-a spus că reprezintă în esență un cioc care trage după sine un trup subdimensionat, prin analogie se poate spune și despre om, că sistemul nervos al acestuia, foarte bine reprezentat de altfel, trage după sine un trup cu mult prea gracil. Ei bine, tocmai acestui sistem nervos îi revine sarcina adaptării omului la condițiile de mediu, oricare ar fi acestea. Resursele organismului pe linie de adaptare sînt practic infinite, dacă acestuia i se lasă răgazul necesar ca mecanismele implicate în acest proces complex să intre în funcție. Din nefericire, însă, omului modern îi este propriu un ritm cu totul alert de existență, un continuu bombardament informațional, o solicitare nervoasă tot atît de continuă, ca și necesitatea de a face față unei game foarte largi de agenți stresanți. De aici o anume disjuncție între felul cum organismul aceluiași om modern face față acestor situații pe linie de adaptare. De aici apoi un anume rebut și tribut pe linie de menținere a sănătății.

Dacă omul civilizației preindustriale era confruntat în materie de oboseală doar cu aceea fizică, musculară, acela modern are de a face cu o oboseală incomparabil mai periculoasă, aceea de tip nervos. Dacă împotriva „sfintei oboseli musculare", cum îi spunea Paul Chauchard, se lupta în exclusivitate cu repaosul și cu somnul reconfortant, nu putem face același lucru și împotriva „diabolicei și blestematei oboseli nervoase", cum îi spune de data aceasta Georges Duhamel, și care rezultă dintr-o suprasolicitare firește nervoasă, trăsătură întru totul definitorie a civilizației moderne. Acest gen de oboseală este incomparabil mai consomptivă, mai durabilă și, implicit, mai periculoasă. Ea afectează un mare număr de teritorii din economia creierului, diminuînd vederea ca și acuitatea auzului, diminuînd de asemenea atenția, percepția, puterea de concentrare, memoria, ca și multe alte feluri de activități psihice. Pare incredibil, dar **fiziologii ne-au făcut demonstrația că o partidă epuizantă de șah echivalează din punct de vedere al consumului nervos și, implicit, energetic, cu cinci reprize dintr-un tot atît de epuizant meci de box.**

Civilizația modernă, cu complexitatea existențială ce o caracterizează, ne-a impus cadențe și solicitări atît de uluitoare, care se accentuează pe măsură ce trece timpul, încît sistemul nervos, în general atît de plastic și atît de prompt din punctul de vedere al adaptării, abia de mai face față acestor situații. Așa s-a ajuns la acest moment din patologia omului modern, în virtutea căruia specialiștii în problemă apreciază că **fiecare locuitor al unei țări civilizate poate fi categorisit, fără teamă de exagerare, ca fiind un suprasolicitat din punct de vedere nervos și, ca atare, ca fiind un nevrozat potențial.**

Să nu uităm că omul modern este pus mereu în situația de a se adapta unor noi condiții de muncă, de transport, de învățămînt, de viață psihică și socială, care se aseamănă puțin sau chiar deloc cu condițiile oferite de civilizațiile preindustriale, așadar tradiționale. Știm în acest sens că temperatura mediului ambiant de existență sau de muncă, poate scădea sau poate urca în zilele noastre numai într-un singur ceas cu

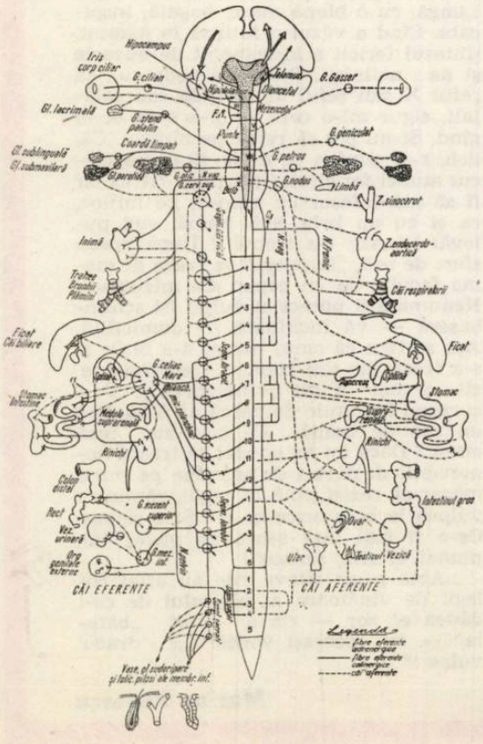

Complicatele căi aferente și eferente și centrii sistemului nervos vegetativ

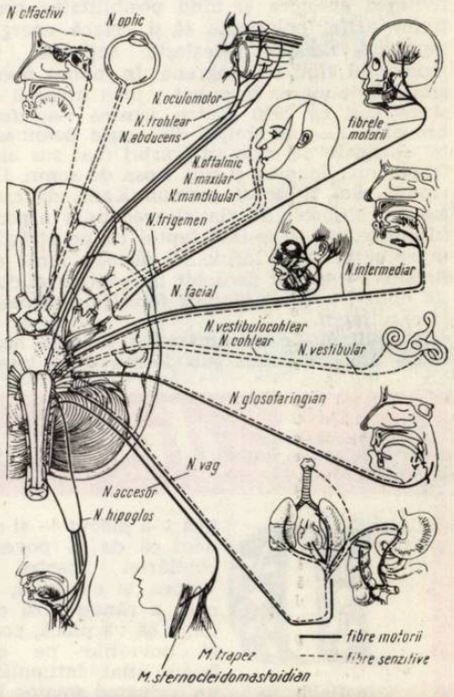

Nervii cranieni și teritoriul lor de distribuire reprezintă dovada cea mai elocventă că acest mecanism sofisticat, creierul, este o adevărată centrală telefonică a organismului uman.

15 grade Celsius, punînd mecanismele de adaptare ale organismului la grele încercări. Dispunînd apoi de mijloace de transport atît de perfecționate, este, în zilele noastre, doar o chestiune de ore de a trece dintr-o emisferă în alta și, implicit, dintr-o climă într-alta, cu totul opusă.

Din această realitate s-a născut o alta, și anume aceea de a face față acestor complexe solicitări. Din această realitate apoi s-a născut și aceea de a debarasa creierul de toate aceste solicitări nocive și de a-l spăla, la figurat vorbind, îndepărtînd de pe circumvoluțiunile și din structurile sale stările tensionale, suprasolicitările nervoase, factorii stresanți de tot felul, etc.

Cum se poate face aceasta ? Alternînd perioadele de activitate cu acelea de odihnă, alternînd odihna pasivă cu cea activă, apelînd la tot felul de activități și preocupări care să ne sustragă din activitățile habituale, dînd astfel posibilitatea neuronilor suprasolicitați să-și recapete potențialul lucrativ. (spectacole, audiții muzicale, lectură, sport, pescuit, grădinărit etc., etc.) Cum se explică faptul că aceste activități alternante dau posibilitatea sistemului nervos să-și refacă energia și potențialul funcțional ? Această explicație ne-o oferă principiul dominantei. În virtutea acestui principiu, descris de marele fiziolog rus Ivan Petrovici Pavlov, laureatul Premiului Nobel din anul 1904, creierul uman dispune de posibilitatea ca un centru nervos în maximă excitație să domine celelalte centre, polarizînd spre el activitatea acestora și dînd posibilitatea centrelor astfel polarizate să-și refacă energia nervoasă. Edison, povestește soția sa, în momentul cînd era angrenat în munca necesitată de punerea la punct a unei invenții — și rețineți că 2999 dintre acestea i-au fost brevetate ! — nu simțea din cauza dominantei corticale de care am vorbit mai sus nici frigul, nici foamea și nici lipsa de somn. La rîndul său, filozoful german Kant, de asemenea, absorbit de clarificarea unor aspecte filozofice, nu a sesizat faptul că pe străzile orașului în care locuia se duceau lupte și, firește, s-a arătat deosebit de contrariat, cînd un obuz i-a făcut țăndări ferestrele camerei în care lucra.

Imaginîndu-ne nenumăratele teritorii nervoase ale creierului sub forma unui teren

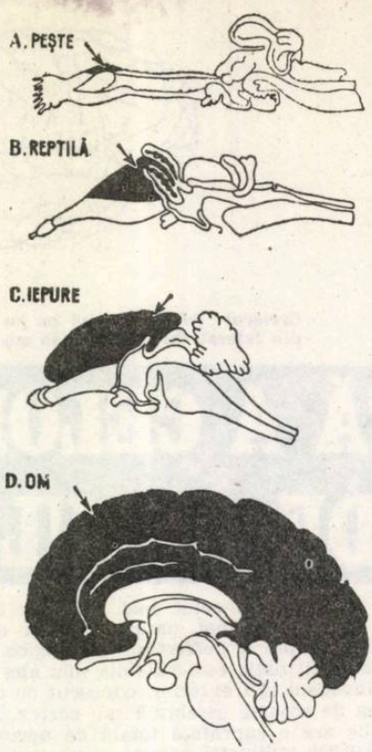

Evoluția progresivă a scoarței cerebrale (în negru, săgeată) la vertebrate (după Edinger, 1911)

de fotbal, acele asemenea teritorii unde gazonul este suprasolicitat, ca urmare a îngrămădirii jucătorilor, cum este de exemplu careul din fața porții, vor apare cu respectivul gazon practic dispărut. Așa se întîmplă și cu energia nervoasă a teritoriilor suprasolicitate, din creier, motiv pentru care comutînd atenția, conform principiului dominantei, pe alte teritorii, vom da posibilitatea vechilor teritorii de a-și reface energia nervoasă. Concentrîndu-ne așadar atenția pe centrii creierului pe care îi solicită o activitate de tip hoby, cu totul acaparantă, dăm posibilitatea centrilor de regulă solicitați de activitățile profesionale obișnuite de a intra în penumbră. Iar penumbră, din punct de vedere fiziologic, înseamnă o posibilitate oferită respectivilor neuroni de a-și reface energia nervoasă.

De altfel oamenii simt instinctiv nevoia acestor alternanțe, respectiv a schimbării periodice a activității lor obișnuite cu altele cu totul acaparante, schimbare din care ei ies revigorați. Leonardo Da Vinci, de exemplu, trecea în mod curent de la pictură la exerciții de matematică. Goethe a alternat toată viața preocupările sale de bază, și anume cele literare, cu acelea legate de aprofundarea științelor naturii. Tolstoi părăsea frecvent biroul la care îl ținuia ore de-a rîndul munca scrisului și trecea dimpreună cu mujicii la coarnele plugului, sau la alte activități agricole. Albert Einstein își alterna de asemenea cu regularitate activitățile sale obișnuite cu cîntatul la vioară, în vreme ce Albert Schweitzer făcea același lucru apelînd la orgă.

Nu obosește atît acela care lucrează mult, cît acela care lucrează prost. Iar a lucra prost însemnează a lucra unilateral, așadar orientînd principiul dominantei într-o singură direcție. Creierul uman reprezentînd în esență o galaxie de infinite posibilități, nu avem dreptul de a-i limita aceste posibilități doar la o serie de activități stereotipe, decît cu sacrificiul propriei sănătăți. De aici și apelul instinctiv la activitățile absorbante de tip hoby, la acelea deconectante și relaxante, ce caracterizează pe omul modern ; activități care însă trebuie adaptate propriei noastre personalități și care trebuie practicate cu aceeași abnegație și conștiinciozitate cu care practicăm și activitățile profesionale sau habituale de bază. Într-un asemnea context, dacă dictonul pe linie de igienă cel mai definitoriu al secolului trecut era acela de „Spălați-vă mîinile", acela al secolului de față sună altfel, și anume : „Spălați-vă creierul" !

Arcadie Percek

A dracu' vulpe...

Dacă v-a plăcut — și credem că da — povestea copilăriei noastre cu vulpea și cu ursul, cel care a rămas fără coadă, o să vă placă, poate, și poveștile pe care le-am aflat, întîmplător, în Deltă, de la un... vînător amator. Poveștile — amîndouă — au un personaj comun : vulpea.

...Plecat de dimineață la vînătoare de iepuri și vulpi, S. G., renumit țintaș, mi-a povestit cum l-a lăsat, deunăzi, o vulpe „tablou", atît de... tablou încît a uitat de pușcă, de glonț, de gulerul de blană promis de multă vreme nevestii, și a stat ca la dentist, sau ca la teatru, dacă vreți, uitîndu-se uluit la cumătra aflată în cea mai neobișnuită ipostază la care se gîndise vreodată. Trecînd pe lîngă un canal (un canal de Deltă, adică), a zărit la un moment dat pe malul lui un cap de vulpe. A dat să ochească. Vulpea — curios lucru — parcă mișca, parcă stătea pe loc. „Am privit mai atent — spune el — și am văzut cu ochii mei următorul spectacol : vulpea își băga coada în apă. Măi să fie ! — mi-am zis. Ca în povestea cu ursul... Foarte concentrată la treaba ei, o văd apoi pe cumătra cum își smulge, cu gura, păr, smocuțe de păr, din blană. Apoi, zăresc vulpea că se bagă tot mai adînc în apă... Pînă-i ajunge la gît... În gură ținea smocul acela mai mare de păr pe care și-l smulsese din blană... La un moment dat, își bagă încet-încet și capul în apă, pentru ca, înainte de a intra cu totul în ea, să o văd că scuipă ca omul, zău așa ! — smocul de păr în apă.

— Ce s-a întîmplat, de fapt, cu această ocazie ?

Fugind de apă, purecii — sutele, miile de pureci, care stau ca o armată pe orice vulpe — au urcat, au tot urcat de la coadă spre capul vulpii, au ajuns pe smocul de păr pe care ea îl ținea în gură, și în final au fost aruncați, cu smoc cu tot, în apă. Cu ochii mei am văzut toată această despăduchere dichisită — curat toaletă de damă ! — și m-am minunat, o dată în plus, de înțelepciunea proverbială a cumetrei hoțomane."

A doua întîmplare tot cu o vulpe, tot

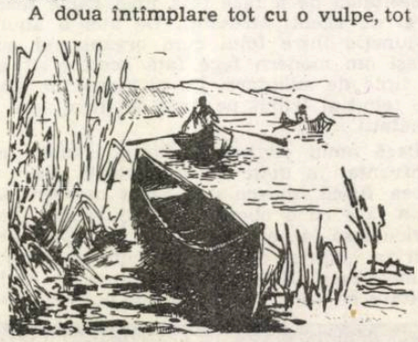

cu purecii ei, „erou" fără voie fiind de data aceasta un vînător. Era o vînătoare cu mai mulți participanți, o veselă vînătoare colectivă. La un moment dat, pe la începutul „bătăliii", un vînător cu un grad mai subaltern în viața de toate zilele, împușcă o frumusețe de vulpe. Lungă, cu o blană mare, bogată, înspicată. Cînd a văzut-o întinsă la pămînt, țintașul fericit a încremenit de bucurie și de... neliniști. Dacă mă vede cu ea șeful X sau șeful Y, sau ăla sau celălalt, sigur mi-o cere — și-a spus el în gînd. Și nu pot să refuz pe nimeni. Că, deh, s-ar supăra pe mine. Și ce i-a trecut atunci fericitului prin cap ?!? Ce-ar fi să mă înfășor cu vulpea, pe mijloc, ca și cu un brîu, sub haină, sub pulovăr ? ! Atît i-a trebuit ! După vreun sfert de oră, „fericitul" se freca de mama focului de un copac. Ca mistrețul ! Nenumărații pureci ai vulpii își schimbaseră — vă închipuiți — domiciliul. Așa se face că omul nostru s-a bîțîit și s-a frecat de toți copacii vreo trei ore cît a mai durat vînătoarea... De-i curgeau lacrimile de parcă ar fi curățat un sac de ceapă... Ce și-o zis însă omul ? Dacă tot au apucat să treacă nenorociții de pureci de pe vulpe pe mine, măcar să rezist pînă la capăt, rămîn cu vulpea la brîu orice ar fi ! Și a rămas. Ce-o fi fost însă seara pe pielea lui, numai el știe, săracu' !

...Abia peste cîteva zile au aflat colegii de vînătoare ai pățitului de ce-i dădea el zor — cît a ținut „bătaia" — cu aceeași vorbă : „a dracu' vulpe !"

Marius Popescu

VICTORIA PRINCIPAL a renunţat la rolul PAMELEI

Iată secvenţa prin care iese din serial

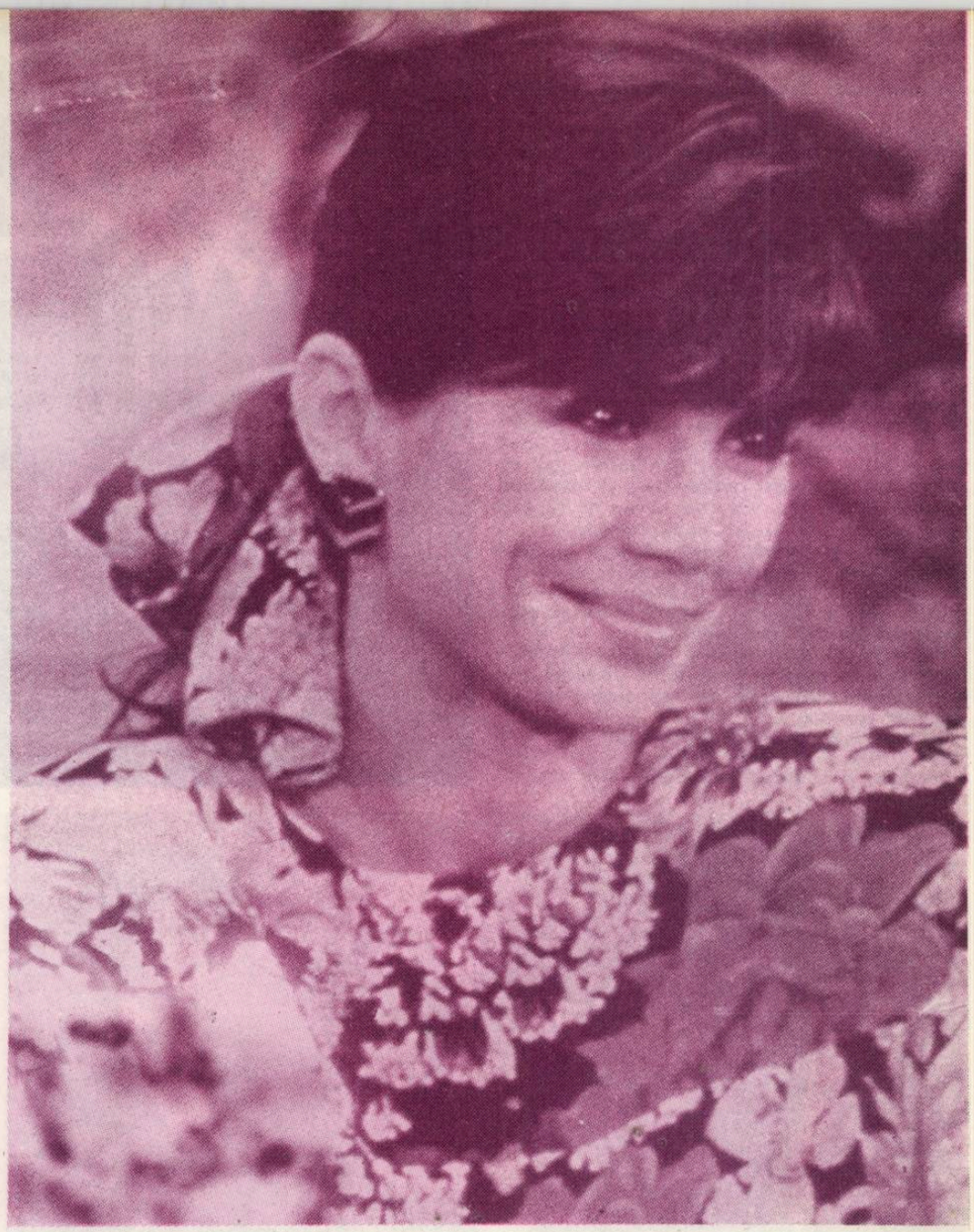

Un Mercedes roşu se loveşte de un TIR şi ia foc, iar persoanele venite în grabă pentru a ajuta, scot cu multă greutate corpul aparent fără viaţă al unei femei. Dar cea mai iubită dintre protagoniştii serialului va supravieţui cu figura refăcută graţie chirurgiei plastice.

PAMELA „MOARE" LA DALLAS

(şi scapă de Bobby)

Totul a fost făcut în cel mai mare secret : la ivirea primilor zori, un Mercedes roşu şi cîteva Tir-uri ies din curtea casei de filme „Soriman", cea care produce serialul „Dallas", îndreptîndu-se spre Lancaster, o localitate apropiată, unde trebuie filmată una dintre scenele cele mai dramatice ale serialului. Trupa este redusă la minimum, tocmai pentru a evita scurgerea de informaţii, iar fotografii autorizaţi să surprindă secvenţa (pe care o reproducem în aceste pagini), au fost numai doi. Odată ajunşi la destinaţie, pe o şosea „pustie" răsună primul „atenţie, se filmează": Mercedesul roşu, lansat în mare viteză se va izbi de un TIR şi în urma impactului, va exploda. Cînd salvatorii vor încerca să stingă flăcările, vor scoate cu multă greutate dintre resturile maşinii, corpul unei femei în agonie: Pamela Ewing, soţia iubită a lui Bobby (Patrick Duffy), care mergea în mare viteză spre casă, spre a-l anunţa, fericită, că vor avea un copil.

Aceasta este ultima dată cînd spectatorii fideli ai serialului o vor mai vedea pe Victoria Principal în rolul Pamelei. Încă din februarie trecut, actriţa a decis să „îşi dea demisia" din interminabilul serial, după nouă ani de bucurii şi dureri, dar a trebuit să le lase timp scenariştilor să născocească „o lovitură de scenă", care să justifice dispariţia ei fără a suprima însă foarte iubitul personaj care este Pamela.

Această dramatică secvenţă şi-a avut la rîndul său istoria ei, deoarece protagonista, desfigurată de arsuri, a fost în mai multe rînduri supusă unor intervenţii de chirurgie plastică, care îi vor schimba fizionomia.

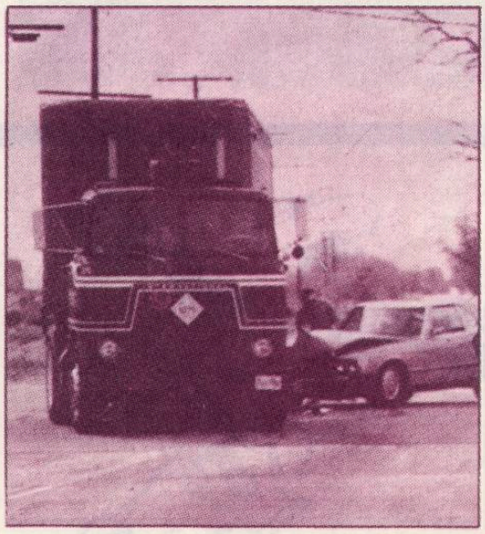

Nu se ştie încă ce actriţă o va înlocui pe Victoria Principal, dar va fi suficient ca aceasta să-i semene la corp.

Cineva din trupă murmura cu o nuanţă de ironie că locul său ar putea fi foarte bine luat de o tînără cascadoare, foarte abilă, care a înlocuit-o în numeroase rînduri numai în scenele periculoase, cum a fost această ultimă scenă a accidentului, sau atunci cînd Victoria nu se putea mişca cu prea multă rapiditate

Surîsul dulce al Victoriei Principal, 37 de ani, care se pregăteşte să iasă definitiv din scena serialului „Dallas". Actriţa a decis să părăsească micul ecran după scăderea popularităţii serialului şi după ce producătorii au refuzat să-i acorde un spor de salariu.

Iată dramatica secvenţă a accidentului, graţie căruia Victoria Principal părăseşte definitiv „Dallas"-ul : „În timp ce se întorcea la soţul ei, Bobby Ewing, pentru a-l anunţa că va avea un copil, Pamela se izbeşte de un Tir."

din cauza unor sicîitoare atacuri de hernie de disc.

Dar ce a determinat-o oare pe Victoria Principal să renunțe la scenariul care i-a adus notorietate și bogăție ?. „Am renunțat pentru o mulțime de motive — a explicat actrița — și intenționam să o fac mai de mult, dar nu a fost prea ușor să mă eliberez de o muncă în care m-am implicat atîția ani... Și din care, nu pot să neg, am profitat mult — a continuat Victoria Principal. Dar, în ultima vreme, lucrurile s-au schimbat. Sînt prea multe divergențe între actori și producători, iar mie, personal, nu-mi place modul în care producătorii manevrează personajele, făcîndu-le să moară sau să învie după bunul lor plac. Publicul se simte păcălit, iar serialul se bucură de o popularitate din ce în ce mai scăzută atît în America cît și în străinătate, iar eu am hotărît să renunț înainte de a fi implicată în această afacere. Nu mai vreau să le pun la dispoziție numele și chipul meu".

Victoria păstrează însă tăcerea asupra unuia dintre principalele motive care au determinat-o să ia această hotărîre : lupta teribilă pe care a dus-o cîteva luni în șir cu producătorii din motive financiare.

De cîtva timp, ea ceruse să i se mărească drepturile bănești ce urma să le încaseze, dar producătorii, invocînd diverse scuze, nu au acceptat cererea.

Atunci cînd a aflat că partenerului său, Patrick Duffy, i-au oferit un spor considerabil de salariu, a explodat realmente. Degeaba au

încercat producătorii să îi explice că au fost constrînși să încheie un nou contract mai avantajos cu Duffy deoarece, de cînd omorîseră într-un accident personajul pe care îl întruchipa, indicele de popularitate al serialului scăzuse și se impunea să îl reintroducă în scenă. Pamela le-a strigat că sînt „bufoni" și că, așa cum l-au făcut pe Bobby să moară, puteau foarte bine să renunțe și la Pamela. Și așa, de unde la început nu avea această intenție, a ajuns în cele din urmă să ia această hotărîre.

Traducere și adaptare de
Eliza Lungan

(După articolul cu același titlu din revista „Eva Express" din 16 aprilie 1987).

UN PREMIU ÎNAINTE DE PLECARE
Echipa serialului „Dallas" în posesia premiilor Awards obținute la 15 martie trecut. — De la stînga : Howard Keel, Susan Howard, Deborah Shelton, Victoria Principal și Patrick Duffy. Pentru Victoria aceasta a fost petrecerea de adio.

EPIGRAME

SPINI ÎNTRE FILE DE CARTE

Destin literar

Seamănă cu un caiet :
Cînd este nescris E TERN,
Dar, de-l scrie un poet,
Poate deveni... ETERN.

Unor epigramiști fără har

I-ai pus mirodenii, sare,
Epigramei, cam modestă,
Dar prea multe, ca-n mîncare,
Au făcut-o... indigestă.

Meditație

Zicea cîndva un scriitor,
Înconjurat de-admiratori,
Că un poet nemuritor
Ucis e de... imitatori.

MORAVURI

Unui vînzător necinstit

Centimetru, gram sau grad,
Unități de orice fel,
La el se comprimă, scad,
Ca să-ncapă-n... portofel.

Pavel Grigore-Pagri

Fluturele și musca

Un fluture-amiral în zborul lui,
Părea a fi copil al soarelui.
El revenea din zări îndepărtate,
Purtat de-aripi mirific colorate.
Și iată că-n aceeași primăvară
Se nimeri, pe lîngă el s-apară
O musculiță „Hessa" și să-i zică :
„— De ce-ți depui tu, ouă, pe-o urzică ?
Din Sudul plin de soare, vii aici,
Să-ți pui progenitura pe urzici ?
Frumos cum nimeni nu-i, ești colorat.
În schimb, natura minte nu ți-a dat."
„— Te-ncumeți, spuse el, să-mi dai
povață ?
Ori mi te crezi cumva că ești isteață ?
Aleg urzica, înțelegi matale,
Că ea nu e gustată de-animale.
Tu larvele-ți depui în lan de grîu
Și-n lăcomia lor, ele n-au frîu.
Ești neagră-cenușie, gură ai
În formă de pumnal, să-nțepi, să tai.
Nu vreau să te mai văd în calea mea !
Pe cît ești de urîtă, ești și rea.

Și-n viață deseori poți să constați :
Urîtul și cu'răul... că sînt frați !

Ionel Gologan

ENIGMISTICĂ DE GIUSEPPE NAVARRA

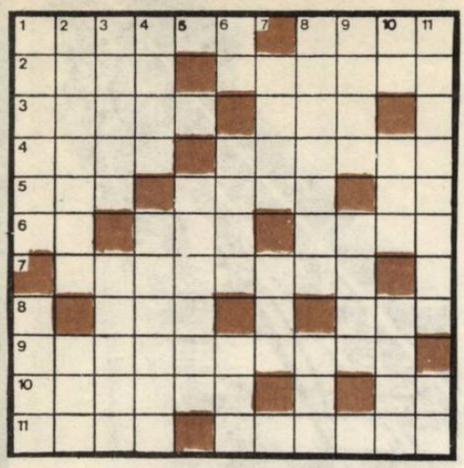

SPORTIVĂ

ORIZONTAL : 1) „Tribuna" spectatorului de iahting — Acțiune a înaintașilor. **2)** Condiționează activitatea schiorilor — Pe tricourile sportivilor. **3)** A nu zice nimic — Final șahist. **4)** Stil de înot — Eșecul trăgătorului la poartă. **5)** Minge afară din joc — De fiecare parte a unui scor alb — Careu... agricol. **6)** În plin ! — Fundaș de altădată — Determină rațiunea de existență a bicicletei. **7)** Fizica noastră. **8)** Campioni — Strunește mersul calului. **9)** Vase miniaturale făcînd obiectul unui sport. **10)** Anemiat (fig.) — Greu fără limite ! **11)** Marginea unui teren — Curajos.

VERTICAL : 1) Sportul-rege — Natație. **2)** Gustul înfrîngerii (dim. fem.) — Regiune în Abisinia. **3)** „Blocaj" la poartă — Celebra cupă a sportului alb. **4)** Dată peste cap, vorbind de sete ! — Din arsenalul turistului. **5)** Fracțiunile de secundă cu care se luptă alergătorii. **6)** De la un campionat la altul — Mică localitate în Italia — Prefix privitor la ureche. **7)** Împinge greutățile — Diminutivul lui Teodor. **8)** Sportivii din țara noastră — Prefix. **9)** Mătușă (reg.) — Localitate în Danemarca. **10)** În careu ! — Livadă (reg.) — Prefix... naval ! **11)** Suporter al Rapidului — Este primele ! !

Dicționar : AFU, RECA, OTI, EPI, TETA, OEHL, RAT.

Contemplare

Șarada (3 + 4)

Oglindă de argint cuprinsă între maluri,
Nu-ți tulbură făptura nici unde și nici valuri

Ecou eminescian îți poartă-n univers
Albastrul tău adînc în vers cu vers
Ce pare-un strop din marea fără de zăgaz,
Prelins încet ca un regret pe un obraz..

ROMB

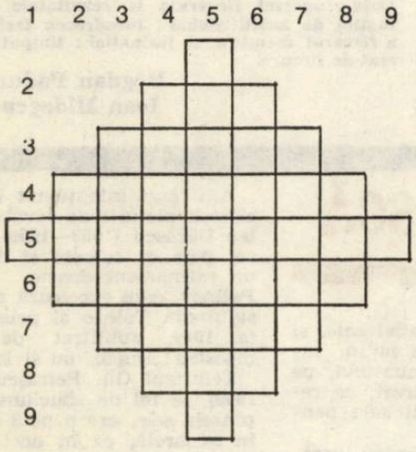

1. Notația literală a sunetului do. **2. Mișcare coregrafică. 3. Din familia tobei. 4. Poet grec (1859—1943), autor al volumului de versuri** Flautul regelui. **5.** ...de iarnă, **ciclu de lieduri** de **Schubert. 6. Dirijor sovieitc, conducător al Orchestrei simfonice de stat a U.R.S.S. 7.** ...de aur, **balet-feerie de Herman Klee. 8. Iubitul frumoasei Nancy, din opera** Albert Herring de **Britten. 9. Notația literală a sunetului** mi.

PATRAT

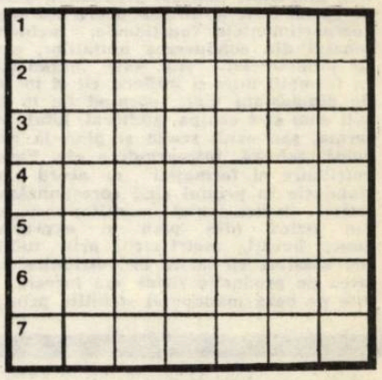

Se dau următoarele cuvinte, urmînd ca dvs. să treceți — numai în spațiile orizontale — anagramele lor : RELICVĂ, DECANAT, SURDINĂ, RITUALĂ, ADRESAT, CASTELE, DANSURI, ATACANT.

În cazul în care anagramele primelor 7 cuvinte sînt corecte, pe diagonală, de sus în jos, va rezulta anagrama celui de al optulea cuvînt.

Mere pentru felul trei

— Va să zică, după ce îmi pierd atîta vreme în bucătărie în timp ce tu citești ziarul sau stai cu ochii în televizor, n-am parte nici măcar de un minimum de recunoștință și de apreciere. Eu, care mă sacrific pentru voi, ca să mîncați omenește și să aveți trei feluri la masa de prînz. Eu îți vorbesc, iar ție cine știe unde ți-e gîndul.

Cu toată vechimea mea în căsnicie, n-am deprins arta de a folosi timpul în care se desfășoară astfel de monologuri spre a-mi rezolva unele probleme de serviciu, a face planuri, a depăna amintiri sau, în sfîrșit, cîte altele, așa cum se pare că reușesc o bună parte din prietenii mei. Desigur, depășisem etapa în care credeam că ideile expuse și logica discursului sînt cele mai importante. Nu, acestea puteau fi cu totul neglijate. Singurul element care contează este TONUL, numai pe baza lui se pot face unele previziuni. Ca și meteorologii, acei indivizi care și-au făcut o ocupație din a prevedea mersul vremii, devenisem și eu aproape convins că fac previziuni aproape exacte. Dar, spre deosebire de ei, eu nu le comunicam niciodată altora. Mi se părea prea riscant. Satisfacția de a constata exactitatea previziunilor mele privind reacțiile soției constituie una din bucuriile mele secrete. De data aceasta însă nu mă puteam pronunța așa că am adoptat o atitudine de expectativă prudentă.

— Draga mea, în primul rînd îți atrag atenția că nu mă uitam la televizor care dealtfel este închis. Nici măcar nu citeam ziarul. Stăteam și mă gîndeam, pentru că trebuie să gîndească cineva și în casa asta.

— Și, mă rog, pot să știu și eu la ce te gîndeai ? Te gîndeai poate că ar fi cazul să duci gunoiul, că s-a umplut găleata ?

— Uite, încercam și eu să înțeleg de ce o femeie trăiește, în medie, cu 7 ani mai mult decît un bărbat. Cum faceți, cum nu faceți, asta este realitatea exprimată științific, în cifre exacte.

— Îți place să pozezi în victimă, tu, care mi-ai mîncat zilele. Și nu poate pune omul nici o bază pe tine. Ieri ți-am spus că stingi aragazul după o jumătate de oră și ai ars bunătate de prăjitură la care muncisem atîta, nu mai zic de patru ouă cîte am băgat în ea. Și tot eu v-am făcut cremă de zahăr ars în loc. Cum să nu clocotesc de furie !

— Draga mea, ceea tu numești cremă de zahăr ars era mai curînd crimă de zahăr ars.

— Îți bați joc de mine și de munca mea ? Astăzi nu vă mai fac nimic. S-a zis cu desertul.

— O să terminăm masa cu o fructă.

— Cu fructe ? Dar cu ochii ăia cu care te uiți în tavan cînd vorbesc eu și-ți savurezi cine știe ce aventuri, n-ai văzut că nu mai e un măr în casă ? Te-ai gîndit la copil, ce mănîncă în recreație ? Te duci imediat în piață după mere ! Dar nu cumva să vii cu niște stîrpituri și stricăciuni ca data trecută. Nu te mai zgîrci ! Să iei numai mere de 10 lei, ai înțeles ? Acum mișcă-te și nu întîrzia mult. Mere de 10 lei ! Și să mai știi că se spune un fruct nu „o fructă", la masculin, nu la feminin, că nu e vorba de poamele alea la care te gîndești tu cînd stai cu ochii în tavan în timp ce eu muncesc la bucătărie de-mi stric mîinile. Și du-te odată ! Să nu vii fără mere de zece lei. Ies în stradă, răsuflu adînc de cîteva ori, aer bun, după ploaie, îmi zic, mai primenesc plăminii. Un „sărut mîna" în dreapta, un „bună ziua" în stînga și iată-mă ajuns în piață. Cam tîrziu, piața aproape goală. Un singur moș, cu mere frumușele, lucioase, roșii. Am noroc, îmi zic.

— Cum dai merele moșule ?

— Păi... cu 8 lei. Că vreau să plec mai degrabă.

— Cu 8 lei ? Nu se poate.

— Taică, eu din prețul ăsta nu ies.

— Uite ce e, îți iau 5 kilograme, să mi le dai cu zece lei. Așa am dispoziții și din cuvîntul nevesti-mi nu ies.

— Apoi, dacă-i vorba de nevastă... Moșul oftă înțelegător și-mi cîntări merele, ba mi-a trecut cîteva pe deasupra.

— Să fii sănătos, taică.

— Și dumneata și să ai noroc, mai zise moșul, cu o sclipire de solidaritate în ochi, ca-ntre bărbați.

O iau spre casă plin de încredere, mai ales că pe drum m-a și întrebat o doamnă de unde am cumărat respectivele mere, care, se pare, o ispiteau. Așa a fost de cînd lumea cu merele.

— Și din toată piața tocmai pe astea le-ai găsit ? Am ridicat din umeri zîmbind, mîndru de perspicacitatea mea, căci anticipasem mental aproape „mot à mot" ce va spune nevastă-mea despre mere. Le-am spălat cu toată dragostea, mîngîindu-le rotundul cojii lucioase și așezîndu-le unul cîte unul în vasul care servea de pomieră.

Corneliu Zeana

TURISM ŞI ECONOMIE

MICRO-DICŢIONAR

ACORD GLOBAL, formă de retribuire principală şi de organizare cu caracter colectiv din ţara noastră, generalizat în toate unităţile economice şi social-culturale, pentru toate categoriile de personal din fiecare verigă a producţiei şi a muncii, de pe toate treptele ierarhice, prin intermediul căreia se distribuie personalului muncitor şi ţărănimii cooperatiste partea covîrşitoare a veniturilor din muncă, ce exprimă cerinţa raţionalizării consumului de muncă în fiecare verigă şi treaptă a diviziunii muncii, a stimulării unei contribuţii maxime a fiecărui om al muncii, strict convergentă cu sarcinile planului de producţie, cu imperativele realizării lui integrale şi la un înalt nivel de eficienţă economică, îmbinarea laturilor cantitative cu cele calitative în aprecierea rezultatelor muncii, legarea strînsă a retribuţiei de mărimea acestora. **A. g. este o expresie a concepţiei româneşti asupra muncitorului colectiv, incluzînd practic în sfera sa întregul personal muncitor ; muncitori direct productivi, muncitori indirect productivi, personalul de specialitate şi de conducere din secţii, din compartimentele funcţionale, inclusiv personalul din conducerea unităţilor, centralelor ministerelor. A.g. este organizat atît în formaţii mici şi mijlocii cît şi în formaţii de dimensiuni mari, pornind de la subunităţi cum sînt echipa, atelierul, lotul, brigada, ferma, şantierul, secţia şi pînă la nivel de uzină, fabrică, întreprindere etc. Fondul de retribuire al formaţiei de acord global se stabileşte în primul rînd corespunzător realizării indicatorului cantitativ de producţie fizică (din plan şi exprimată în tone, bucăţi, metri etc.) prin multiplicarea acesteia cu tarife de retribuire pe unitatea de producţie fizică sau lucrare, elaborate pe baza manoperei stabilite prin norme şi normative pentru executarea fiecărui sortiment, subansamblu, piesă, reper, pentru toate categoriile de personal cuprinse în formaţia de muncă. Totodată, mecanismul de formare a retribuţiei în condiţiile acordului global se caracterizează şi prin dependenţa mărimii retribuţiei de gradul de îndeplinire a celor mai caracteristici indicatori calitativi, în raport cu posibilităţile mai restrînse sau mai largi de influenţare pe care le au categoriile de personal muncitor, în cadrul aceleiaşi verigi organizatorice sau pe trepte ierarhice diferite. Spre exemplu, la nivelul formaţiilor de lucru, atelierelor şi secţiilor de producţie, alături de producţia fizică, fondul de retribuire înscris în contractul de acord global se formează sub incidenţa unor criterii (indicele planificat de valorificare a materiilor prime, de „scoatere" a produselor sau consumul specific material şi energetic normat, precum şi ponderea planificată a producţiei de calitate superioară, criterii care dacă nu se realizează, sumele cuvenite pentru producţia fizică se diminuează cu 1 procent pentru fiecare procent de nerealizare a criteriilor luate împreună, dar majorarea sau diminuarea în raport cu aceste criterii se poate face doar pînă la limita de 10%), precum şi a unor condiţii (realizarea indicilor planificaţi de utilizare a capacităţilor de producţie, încadrarea în consumurile specifice normate materiale şi energetice — atunci cînd acestea nu sînt criterii —, ce pot influenţa drepturile de retribuire doar sub aspectul diminuării, atunci cînd nu se asigură încadrarea în nivelul prevăzut). Dacă membrii formaţiei de acord global au producţie fizică pentru export, acestia primesc în plus un procent de retribuţie pentru fiecare procent de depăşire a producţiei pentru export ; în cazul nerealizării acesteia, se aplică pentru fiecare procent o penalizare de 0,5%. Formaţiile de acord global îşi repartizează între membrii lor sumele cuvenite — în cazul tuturor treptelor ierarhice — după trei criterii esenţiale : aportul fiecăruia la rezultatele formaţiei de acord global ; încadrarea tarifară a fiecărui membru al formaţiei ; timpul lucrat de fiecare.**

Bogdan Pădure
Ioan Hidegcuti

ACUARELA ROMÂNEASCĂ

Printre comorile păstrate de Biblioteca Academiei R.S.R., alături de manuscrise, cărţi rare etc., se numără şi o serie impresionantă de acuarele aparţinînd unora din cei mai de seamă maeştri români ai genului. Iată că o inspirată expoziţie aduce pe simezele acestui generos lăcaş de cultură lucrări de valoare deosebită care creionează o veritabilă istorie a acuarelei româneşti. Notaţia rapidă pe care o impune tehnica acestei încrengături a artelor plastice descoperă în piesele etalate nu numai culori măiestrite şi un subliniat simţ al proporţiilor, ci şi o mare doză de sinceritate.

Rudolf Schweitzer-Cumpăna (1886—1975), artist de o sobrietate lucidă, excelînd într-o pictură cu tuşe groase, studiate, este prezent în expoziţie cu două piese : „Portalul catedralei din Chartres" şi „Place de la Concorde" care pur şi simplu dezvăluie o faţetă prea puţin cunoscută a personalităţii acestui creator. Lucrările, datînd amîndouă din 1931, aproape că îl pun în umbră pe meşterul combinaţiilor de uleiuri păstoase, recomandîndu-l ca pe un corifeu al acuarelei al cărui nume nu mai poate lipsi dintr-o enciclopedie românească a acestui nobil gen de exprimare plastică.

Pentru nimeni nu este de mirare că se află în expoziţie piese de artă de certă valoare semnate de un specialist al genului, cum ar fi M.W. Arnold (1897—1946) : fiecare din cele şase piese expuse reprezintă o adevărată lecţie de desen şi culoare. Mulţi dintre vizitatori recunosc că reîntîlnirea cu acuarela lui Corneliu Mihăilescu (1887—1965) este surprinzătoare. Într-o mică schiţă nonfigurativă, artistul rezolvă probleme de culoare şi tehnică cu totul nebănuite. Rodica Maniu (1880—1962) în „Peisaj cu bărci" (1922) piesă amintindu-ne de „Bărci la Chioggia" de Ştefan Popescu (1872—1948), dealtfel şi el bine reprezentat prin peisaje marine cu bărci, constituie tot atîtea momente de delectare estetică.

Şi o veritabilă surpriză, sculptorul Ion Georgescu (1856—1898), clasic al artei româneşti, deschizător de drumuri în arta sculpturii, ni se revelează ca un artist desăvîrşit şi cînd este vorba de tehnica acuarelei, mărturie peisajul care stă „con brio" alături de un clasic al începuturilor picturii româneşti şi implicit al acuarelei, Carol Popp de Szatmari (1812—1888), bine reprezentat în expoziţie şi al cărui „Peisaj în ceaţă" reprezintă piesa centrală a creaţiei sale, şi în care se simte mai puţin influenţa pictării amănuntului, pe care artistul l-a cultivat, ca reminiscenţă a pasiunii sale pentru fotografie.

Un cuvînt aparte pentru lucrările semnate de Cecilia Cuţescu-Storck (1879—1969) al cărei „Peisaj urban" în care precizia desenului se îmbină cu vioiciunea culorilor, şi Lucia Demetriade-Bălăcescu (1899—1979) artistă cunoscută ca iubitoare a genului şi la care verva plastică traduce în fiecare lucrare bucuria evidentă de a picta.

Mai puţin cunoscute, dar de o mare valoare artistică, lucrările semnate de Sabin Pop (1895—1956) „Peisaj de la Roma", şi A. Popp-Ludoşanu, cu „Scenă de muncă la cimp".

Am lăsat intenţionat la sfîrşit clasicii picturii de şevalet, Nicolae Dărăscu (1883—1959) ale cărui pete de culoare şi desen au un rafinament aparte, Theodor Pallady, care excelează prin peisajul din Toledo şi peisajul datat 1949, subtitrat de însuşi maestru „După... ou şi lapte".

Teluricul Gh. Petraşcu (1872—1949), la fel de zbuciumat ca în pînzele sale, are o notă gravă şi în acuarelă, ca în acel peisaj venetian care contrastează cu echilibrul formelor şi distribuirea culorii din desenele lui Pallady.

Iosif Iser (1881—1958) cu „Peisaj de la Pasărea", datînd din perioada de început (1918), în care domină puritatea compoziţiei şi care anticipează, dacă vreţi, pe H. H. Catargi (1894—1976), neliniştit ca linie şi cromatică.

Desenul şi petele de culoare pe care le-a utilizat Nicolae Tonitza (1886—1940) în acel peisaj de mahala, atrag atenţia prin simplitatea şi eleganţa rezolvării plastice, la antipodul lui aflîndu-se Camil Ressu (1880—1962) care elaborează descripţional un peisaj cu case pe malul unui rîu.

Ştefan Luchian cu două peisaje, în care verdele copacilor este de o tulburătoare nuanţare, şi o altă lucrare cu case, alături de o miniatură, cu personaje, a lui Theodor Aman (1831—1891), şi o „Iarnă" semnată de Sava Henţia (1848—1904) întregesc turul de orizont al principalelor momente din acuarela românească, corelat cu o măiastră expunere, cu pricepere alcătuită şi care oferă într-un timp, am putea spune record, vizitatorului, o cuprinzătoare privire asupra fenomenului acuarelei româneşti.

Florin Colonaş

Rudolf Schweitzer-Cumpăna : „Peisaj parizian"

GÎNDURILE UNUI OM DE FOTBAL

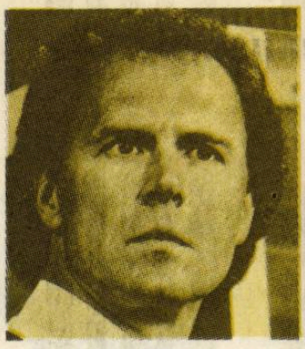

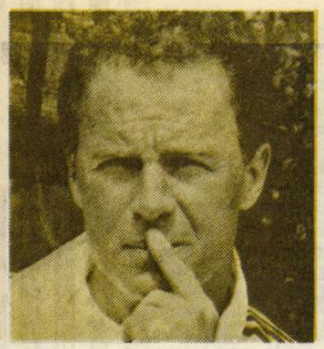

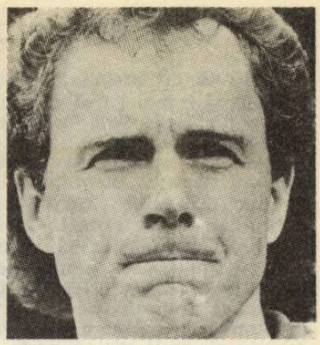

Franz Beckenbauer, o viață sportivă la superlativ. Nimic nu a fost imposibil pentru el ca jucător. A avut mai multe succese decît oricare altul în Europa. A fost cel mai bun libero al tuturor timpurilor. Posedînd un talent rar întîlnit, totul a venit de la sine. Fotbalul a fost pentru „Kaiser" (cum a fost denumit) o împărăție fără granițe. Cu o astfel de experiență a preluat de la Jupp Derwall, în 1984, conducerea echipei naționale a R.F.G.

Acum, după patru ani, în fața lui se ridică un „zid" : recunoașterea granițelor care nu pot fi depășite nici chiar de el, constatarea că trebuie să-și micșoreze cerințele, că trebuie să se rezume la mai puțin, sentimentul că nici competența nu-l poate apăra de neputință.

„În 1986 ne-au părăsit ultimele personalități : Briegel și Rummenigge. După ei, Jakobs și Eder. Ce-i astăzi ? Cei mai buni joacă peste hotare iar marile talente din țară stagnează. Berthold, Frantzeck, Rahr au rămas speranțe. De la Thon ne-am așteptat la prea mult. Nu are decît 22 ani. De ce nici un progres ? Poate este o manifestare a unei generații. Băieții s-au trezit că au de toate și lupta nu mai este importantă. Asta nu este o acuzare, nici o scuză, este doar o constatare".

Poate ghinionul lui Beckenbauer este că a preluat echipa națională într-o vreme în care condițiile din fotbalul vest-german sînt diametral opuse dorinței sale de perfecțiune, de succes absolut. „Cu bani nu se poate cumpăra calitate" — spune Beckenbauer și observă : „Este o perioadă grea pentru fotbalul vest-german. Nu mai avem răbdare. Poate ar fi avantajos să nu ne calificăm pentru mondialele din Italia (N.n. — R.F.G. se află în grupa preliminară cu Olanda, Țara Galilor și Finlanda). Pe de altă parte, tinerii noștri jucători au nevoie de o astfel de competiție pentru a ajunge la maturitate. Și nu știu cum ar reacționa publicul la o eventuală necalificare".

Actualul antrenor, obișnuit cu succesul ca jucător, nu a pierdut credința în succes. Dar între timp, se gîndește și la eșec. „Cred că văd lucrurile realist. Dacă nu mai ai succes, trebuie să te oprești. Și la timp. Este o lege a fair play-ului față de urmași. Trebuie să le lași o șansă, mai ales din punct de vedere al timpului. Deci, oricum aș acționa, aș servi interesele fotbalului".

Un realism cam întunecat și-a găsit locul în lumea gîndurilor lui Beckenbauer. Totuși, domină gîndirea pozitivă. Este nerăbdător să vadă cum se vor dezvolta Matthäus și Brehme în Italia, la Internazionale. Pentru Thon speră o maturizare rapidă la Bayern München. Se bazează pe forța înnoirii. Și spune în final : „Dacă mă gîndesc și la Klinsmann, nu avem totuși o echipă slabă !"

Ne-am permis să comentăm aceste gînduri ale lui Franz Beckenbauer, apărute în revista vest-germană de sport „Kicker", fiindcă rămînem admiratorii jucătorului și antrenorului care a reprezentat și reprezintă un model de profesionalitate pentru toți sportivii și tehnicienii.

Cristian Țopescu

De la lume adunate

1

Un prieten și corespondent fidel căruia i-am împărtășit dorința de-a mă ajuta să procur un dulău ciobănesc cu care să se joace doi nepoți de-ai mei care trăiesc la țară, îmi trimite, netam-nesam, următoarea informație : „În împrejurimile capitalei braziliene există șerpi boa domesticiți care apără viața a mii de oameni și țin o plăcută companie copiilor... Acesta se atașează foarte ușor de copii și îi însoțește pretutindeni. Pentru ca portretul acestei guvernante neobișnuite să fie complet, trebuie să adaug că pielea ei e foarte îngrijită, catifelată și uscată. În plus, mănîncă o dată la două și chiar patru luni. Rația anuală a șarpelui Boa nu depășește cinci iepuri de casă"...

Le-am scris nepoților care, după ce au meditat asupra propunerii, mi-au răspuns : „Dragă unchiule, păstrează dumneata șarpele și trimite-ne nouă iepurașii".

2.

Regretatul Tudor Mușatescu povestește cum într-o noapte, plimbîndu-se prin împrejurimile Mogoșoaiei, a fost somat de un individ mai balaoacheș care era înarmat cu un cuțit cu arc declanșator zicîndu-i să scoată tot ce are în buzunare. „Ai grijă, boierule, că ăsta-i cuțit din America !"

— Cît ceri pe el, a replicat imperturbabil redutabilul umorist.

3.

Cunosc doi frați gemeni, atît de asemănători (era să zic de gemeni), încît nici cei mai apropiați din familie nu-i pot deosebi. Sînt, cum se zice în limbi medicale, univitelini. Unul locuiește în provincie, celălalt în București. De cîte ori se îmbolnăvește unul, celălalt cade la pat cuprins de aceleași simptome. De cîte ori are unul o supărare, celălalt o trăiește cu aceeași intensitate. Într-o zi de luni m-am întîlnit cu cel ce viețuiește în Capitală. Era ostenit, agitat și, cum se zice în termenul acreditat... mahmur. „Ai tras un chefuleț amice, îi spun eu". „Nici vorbă. Zice el. Frate-meu a fost la o nuntă și probabil că era vinul prost".

Eu, dacă aș fi avut un frate geaman, l-aș fi obligat să bea numai vinuri de butuc...

Desene de Constantin David

4.

Un doctor veterinar plecat în Orientul mijlociu într-o delegație, pentru prima dată și de unul singur, auzind că în această zonă a lumii este interzis consumul cărnii de porc, și-a luat, ca orice român, o bucată de salam ardelenesc preparat în casă. Pe ghinionistul veterinar îl chema nici mai mult nici mai puțin decît Solomon Alecu.

După ce a coborît din avion, întîmpinat protocolar cu zîmbete și strîngere de mînă, a rămas perplex auzind primele vorbe adresate : „Salam alecum", „Salam alecum"...

Drept pentru care a deschis valiza și-a întins confratelui de peste mări salamul ardelenesc picant și preparat în casă, întrebîndu-se de unde naiba aflase zîmbitoarea gazdă ce are el în geamantan.

5.

Cam de un an de zile, cu o regularitate exasperantă, doi corespondenți perseverenți îmi trimit același text bătut la mașină din care spicuiesc la întîmplare : „Sîntem tot noi, cei doi frați G.R. care am realizat un motor prin echilibrare în dezechilibrare.

Dar nimeni din această lume n-a venit să-l vadă sau măcar să spună un cuvînt vreodată. Prin cea de-a 70-a scrisoare este necesar să arătăm că noi am ajuns să cunoaștem fundamental tot ce am putea numi mișcarea naturală în timp și spațiu. Spunem aceasta pentru că nimeni nu știe cum că prin motorul nostru nu se mai poate nici pieri, așa cum s-a pierit atunci cînd pe planetă a rămas doar Noe... Și pentru aceasta vrem să întrebăm : de ce am fost dotați și cu energie și cu inteligență ?"...

Le răspund că habar nu am ! E adevărat că putem fi înzestrați ori cu una, ori cu alta. Altfel, ne apucăm de conceput motoare care funcționează prin „echilibrare în dezechilibrare". Așteptăm cea de-a 70 și una scrisoare pe care rugăm s-o trimită lui Fănuș Neagu. El e mult mai specializat decît mine în motoare de orice fel.

6.

Poate că n-am văzut de multă vreme strălucirea veselă a lunii, pînă acum cîteva seri cînd am surprins-o pîlpîind între vîrfurile a două blocuri, ca o gutuie atinsă de ger, și de aceea mi-am amintit că am citit undeva o comparație extraordinar de plastică : „luna este copilul mort al pămîntului".

7.

N-am să uit niciodată vulturul acela plesuv închis într-o cuşcă de sîrmă aşezată lîngă o iurtă pierdută în imensitatea Podişurilor Înalte.

Avea un aer agresiv şi-şi înfoia în răstimpuri penajul metalizat filfîind din cînd în cînd din aripi într-o încercare de zbor ghilotinat de captivitate. Ochii săi rotunzi şi de obicei cruzi, cu mici cerculeţe de rubin marcînd subţire rotundul pupilelor, purtau în strălucirea apoasă o tristeţe fără sfîrşit. Mai ales cînd, întorcîndu-şi gîtul zbîrcit, investiga printr-o aplecare a capului imensitatea cerului şi, mult mai departe, acolo unde laserul scrutător al privirii lui poate pătrunde, munţii conturaţi în linii abia bănuite. Pe cerul înalt şi ireal de albastru, în răcoarea dimineţii, pluteau într-o lină desfătare şi suveranitate vulturii liberi ai stepei. L-am întrebat pe stăpînul vulturului ce s-ar întîmpla dacă, din întîmplare, i s-ar deschide uşa captivităţii.

Proprietarul a zîmbit şi-a desfăcut una din părţile laterale ale cuştii.

Vulturul a tresărit, şi-a înfoiat penele metalizate şi-a ţopăit de cîteva ori pe loc deschizînd şi închizînd cu pocnet sec aripile largi. Atît. Apoi a recăzut în starea de docilă apatie continuînd să privească spre cerul pe care se roteau fraţii lui liberi. „Acest vultur nu ştie să zboare, mi-a spus liniştit păstorul, e închis de mic aici şi, apoi, e prea bătrîn. Nu ştiu, poate că în tinereţe ar fi zburat, dar nu i-am acordat această şansă niciodată".

8.

Imaginea acelei case pierdute în palma unei poieni netezite între doi munţi, a acelei case înconjurate de albul ninsorii, cu gărduleţeul ei de lemn înconjurînd-o tandru ca un colier, două căpiţe de fîn ca nişte căciuli uriaşe şi fumul subţire ridicîndu-se miraculos drept spre tării, am privit-o timp de cîteva ore din fereastra cabanei aşezată cu mult deasupra ei.

Fumega în tăcerea matinală şi pînă tîrziu, la ceasul cînd întunericul cade brusc, n-am putut vedea pe nimeni ieşind sau intrînd. Şi, totuşi, în casă era cineva. Fiindcă în faţa intrării, un dulău ciobănesc stătea pe labele dinapoi mişcînd vesel din coadă a prietenie şi devotament.

În seara aceea mi-am dat seama ce povestire s-ar putea scrie luînd ca punct de plecare fumul vital şi mereu acelaşi care se ridica drept spre tării ca o funie pe care ar fi putut coborî schiorii întîrziaţi.

9.

La intrarea blocului în care locuiesc, un puşti de şapte sau opt ani încearcă să spargă stratul de gheaţă cu ajutorul unui băţ găsit cine ştie unde. E preocupat şi perseverent şi cînd mă vede îşi înteţeşte activitatea. Mai în glumă mai în serios, frapat de faptul că un copil sparge „gheţuşul", l-am întrebat :

— Ce faci tu acolo ?

— Sparg gheaţa să nu alunece mama dimineaţa cînd merge la servici.

— Perfect, zic eu şi continui glumind, pentru asta trebuie să pui şi ceva sare...

Mă lăsă să fac cîţiva paşi şi mă strigă :

— Nene, ia uite aici, am şi sare !

Şi-mi arată triumfător o solniţă de sticlă cu dop găurit pe care a început s-o scuture cu seriozitate deasupra gheţuşului.

10.

Din lungul calvar al refugiului de război, înghesuit împreună cu mama într-un vagon ticsit de oameni ca o cutie cu sardele, ţin minte cîteva secvenţe care s-au întipărit în mintea mea de copil. Întîi un sac de hîrtie plin cu zahăr de care mama nu se despărţea niciodată şi care în vremurile acelea constituia o mică avere, cumpărat de la un speculant pe o pereche de cercei de aur. Apoi sala de clasă din şcoala unui sat de pe lîngă Orşova din care băncile au fost scoase în curte şi în locul lor ne-am instalat noi, refugiaţii. Ocupam perimetrul unei paturi întinsă direct pe podea. Fiecare ocupant al acestui infim spaţiu îşi etala cele mai bizare obiecte luate la repezeală şi fără nici o logică aparentă. Nu departe de „patura noastră" stătea o familie cu o colivie în care cîntau nepăsători doi canari galbeni ca aurul. Eram atît de fascinat de „jucăriile" acelea vii, încît nu m-am lăsat pînă n-am

convins-o pe mama să schimbe sacul de zahăr pe colivie.

11.

În urmă cu douăzeci şi cinci de ani, un coleg învăţător într-un sat din Ardeal m-a dus în casa unui bătrîn ţăran care avea camera din faţă plină cu icoane pe sticlă. Erau nespus de frumoase şi străluceau ca nişte bijuterii în austeritatea odăii sărăcăcioase. Însul era bătrîn şi sărac, dar iubea această „moştenire" rămasă de la bunicii şi străbunicii lui cu patimă şi devoţiune. După alţi cinci ani, pe vremea cînd se instalase moda „achiziţionării" acestor podoabe, l-am vizitat din nou pe stăpînul micului tezaur implorîndu-l să-mi vîndă măcar una.

M-a privit cu uimire şi un fel de severitate bănuitoare răspunzîndu-mi fără drept de replică :

— Sînt sărac, domnule, dar icoanele nu le vînd nici dacă mi le plăteşti în aur.

12.

Umblînd mai bine de trei luni cu o simplă cerere la un simplu for administrativ, exasperat de hărţuiala birocratică şi de cunoscutul slogan „vino mîine", mi-am amintit următorul pasaj legat de viaţa Chinei medievale : „Cei care vin pentru servicii religioase să facă să sune clopotul ! Cei care vin pentru afaceri, să mişte clopoţelul ! Cei care vin să-şi spună nenorocirile lor, să lovească silexul răsunător ! Cei care au procese, să lovească în toba cea largă !"

Această inscripţie era atîrnată la Poarta Palatului Imperial spre o mai bună lămurire a celor care veneau cu diverse plîngeri sau cereri.

Mă întreb astfel ce instrument acustic trebuie să folosesc eu pentru rezolvarea acelei amărîte de cereri ?

13.

Filosoful chinez Lao-Tzî, supranumit „Moşneagul filosof", fiindcă de la naştere avea faţa zbîrcită şi părul alb, a cărui moarte e învăluită în taină (legenda aminteşte că ar fi călătorit spre Occident călare pe un bou negru şi nu s-a mai înapoiat niciodată) are cîteva maxime pe care mi le-am propus să le respect :

● Cel ce cunoaşte pe alţii e înţelept, cel ce se cunoaşte pe sine însuşi e înţelept desăvîrşit.

● Cel ce învinge pe alţii e puternic, cel ce se învinge singur este atotputernic.

● Cel ce se mulţumeşte cu puţin este bogat.

● Cel ce moare şi nu este uitat cunoaşte adevărată nemurire.

14.

Ciobanii români, în lungile lor peregrinări montane, aveau o metodă originală de a „pescui" praful aurifer din rîurile de munte. Lăsau noaptea întreagă bunda miţoasă ancorată cu un bolovan în mijlocul viiturii şi o scoteau dimineaţa cu firele de lînă încărcate de granule scînteietoare de aur.

Mircea Micu

Ode tomitane

de Ion Nicolescu

Poetul şi nisipul

poetul şi nisipul doi veşnici adversari
veghează infinitul şi-n frigul lui avar
găsesc prin întuneric o unghie de lună
care să-i ţină încă şi încă împreună

tu vrei legende poate aştepţi un arabesc
şi mă gîndesc iubito să-ţi spun că mă gîndesc
că nu-i numai nisipul din cioburile reci
se uită trişti la mine tragedienii greci

Tragedienii greci

Din lumea lor de cioburi ce-ar mai putea
să spună
iubirea lor îi ţine în gîndul ei de mină
şi cînd le-arată timpul ce-i timpul pentru ei
o linie o frunză un trei pentru toţi trei

atîtea frunze cîte-s sub care să mai caut
în sunetele lyrei nu-s sunete de flaut
nu-ţi trebuie ghirlande nici aur nici statui
pe ţărmul mării mele aşa cum eşti rămîi

Aşa cum eşti rămîi

Faci crize de orgoliu cînd vezi un pescăruş
de-am fi noi alţii înşişi şi de-ar fi alţii puşi
să fie-n locul nostru noi în ce loc am fi
priveşte pescăruşul e-o tragedie şi

în ce măsură dînsul cutremurat de fire
îşi pune vreo problemă de-a noastră de
iubire
şi drept e să concepem viaţa ca pe o pernă
cînd dumnealui e-acelaşi o pasăre modernă

O pasăre modernă

Desigur că există probleme şi prestigii
ce-au fost cîndva destine acuma sunt vestigii
şi dacă Diogene se refugia-n butoi
rămîne o-ntrebare eternă pentru noi

şi pentru toţi ceilalţi în care bal mascat
iubire credincioasă o clipă ai oftat
şi-ai înţeles că are dreptate Diogene
el nu putea să zboare de-ar fi avut şi pene

Pene

M-apropii dar vremelnic mă-ndepărtez de
mine
ne-a pus în viaţă apă şi vinovat e cine
exilul lui Ovidiu eu nu-l mai înţeleg
aşa cum niciodată nu va mai fi întreg

un porţelan pe care l-ai spart din întîmplare
şi din închipuire şi din înfiorare
trăieşte mai departe întoarce-te mereu
la ţărmul unde-s cioburi dintr-un poem al
meu.

VÎRSTELE OMULUI, VÎRSTELE ȘTIINȚEI

«Timpul este cea mai fidelă oglindă a omului»

Sîntem interesați să studiem această planetă vie, care este omul, universul unic și irepetabil care se cristalizează și se dezvoltă în structura umană. Majoritatea specialiștilor cu care m-am întreținut, privind din unghiul lor de vedere, pe culoarul pe care și-au amplificat cercetările, au apreciat că pentru endocrinologie par a fi fundamentale studiile făcute asupra copiilor și virstnicilor. Aici, apreciază mulți dintre ei, s-ar afla cheia cu care s-ar putea lămuri multe din enigmele organismului uman. Pînă a le identifica și clasifica este nevoie de un efort intelectual, științific, care, reunit sub semnul colaborării, poate aduce noutăți esențiale pentru dezvoltarea endocrinologiei ; a științei, în general. Am asistat, în luna octombrie a anului trecut, la lucrările comune ale celui de-al V-lea Congres național de endocrinologie, și al V-lea Congres balcanic de endocrinologie, desfășurate la București. Ele au fost organizate sub auspiciile Uniunii societăților de științe medicale din Republica Socialistă România, Societatea de endocrinologie și Institutul de endocrinologie „C. I. Parhon".

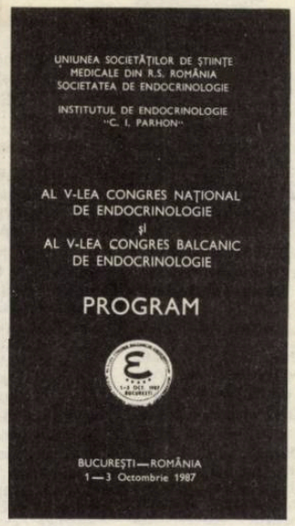

Cele două reuniuni medicale au prilejuit un bogat schimb de experiență în domeniul unor probleme de importanță majoră pentru stadiul actual de dezvoltare a endocrinologiei. În secțiunile științifice, de lucru, au fost prezentate și dezbătute probleme referitoare la noi forme de profilaxie și tratament ale unor afecțiuni endocrine, la noi tipuri de tratament al tiroidei, hipofizei, pancreasului, glandei mamare, gușei endemice etc.

Un interes deosebit au suscitat lucrările științifice care au relevat aportul în reglarea unor funcții ale glandelor endocrine, a unei noi ramuri a biologiei : cronobiologia.

La lucrări au participat peste 250 de specialiști din București, Cluj-Napoca, Brașov, Craiova, Timișoara, Tîrgu Mureș, Iași, Tîrgoviște, unde există importante centre românești de endocrinologie, dar și specialiști din țările balcanice. De asemenea, au fost invitate numeroase personalități științifice din U.R.S.S., Franța, S.U.A., R.D.G., Italia, Cehoslovacia, Ungaria.

În programul extrastiințific invitații au fost prezenți la un spectacol susținut de corul „Madrigal", condus de dirijorul Marin Constantin, formație distinsă cu numeroase premii internaționale, la o serie de activități cu caracter turistic, prilej cu care au fost prezentate cîteva dintre vestigiile istorice, dintre frumusețile arhitectonice și naturale ale României.

În timpul lucrărilor congresului

„PARHON A FOST NU NUMAI DESCHIZĂTOR DE DRUMURI, CI ȘI UN MARE CREATOR DE ȘCOALĂ..."

— Stimată prof. dr. docent Marcela Pitiș, ați fost una dintre studentele apreciate și formate de către savantul român C. I. Parhon. Conduceți de mai mulți ani Institutul de endocrinologie pe care l-a înființat și care îi poartă azi numele. V-aș ruga să ne prezentați cîteva dintre contribuțiile profesorului Parhon la dezvoltarea endocrinologiei !

— De numele profesorului Parhon sînt strîns legate și istoricul, dar și evoluția endocrinologiei în România. Și alte grupe de cercetători — neurologi, fiziologi, anatomiști —, au fost preocupate, în perioadele de început, de unele aspecte ale endocrinologiei. Gheorghe Marinescu cu Pierre Marie au descris, pentru prima dată, prezența tumorii hipofizare în acromegalie. Nicolae Paulescu a realizat tehnica extirpării parietale a hipofizei. Tot el a introdus metoda de izolare a insulinei publicînd rezultatele în presa internațională cu două luni înaintea cercetătorilor canadieni, care au fost distinși, pentru acest lucru, cu premiul Nobel. Parhon a fost însă întemeietorul endocrinologiei în România și printre primii pe plan mondial. Sinteza ideilor sale a fost clar expusă în prefața și introducerea primului tratat de endocrinologie din lume, publicat de dînsul, în 1909, în Franța. Cercetările de început ale echipei sale au fost extinse mai mult în suprafață, endocrinologia trebuia creată și domeniul ei precizat, ceea ce explică de ce în perioada inițială preocuparea a fost de inserare a endocrinologiei în patologia generală. Endocrinologia a fost recunoscută ca specialitate de sine stătătoare în 1933. Atunci s-a înființat catedra de endocrinologie. Parhon a fost numit primul profesor de endocrinologie din țară. Și cred, că la acea dată, a fost și primul din lume. De atunci el a întreprins numeroase cercetări. În probleme de biologie a vîrstei, spre exemplu, el și-a axat cercetările clinice și experimentale în special asupra perioadei de creștere și dezvoltare, precum și asupra perioadei în îmbătrînire. Considera că hormonii au rol plastic în modelarea organismului, în sculptarea substanței vii și că un alt rol îl au în desfășurarea filmului vital. El aprecia îmbătrînirea drept un proces patologic, dependent endocrin și nu un proces normal fiziologic.

— Cum au fost amplificate aceste cercetări în perioada postbelică ?

— Cercetările școlii românești de endocrinologie după ultimul război mondial au fost orientate, în principal, după aceste idei. S-au urmărit clinic și experimental acțiunile unor secreții hormonale asupra creșterii și dezvoltării, a duratei medii de viață, tematică ce se continuă și în prezent. În 1946 a fost înființat Institutul de endocrinologie. Ulterior, în 1951, tot datorită lui Parhon, s-a înființat Institutul de Gerontologie și Geriatrie, al cărui mare merit este de a fi dat speranța că și îmbătrînirea este o stare patologică ce poate fi tratată și în special prevenită.

— După cîte știu, prof. C. I. Parhon a avut și alte numeroase contribuții demne de amintit pentru tinerii cititori de azi, dar și pentru interesul și atenția specialiștilor !

— Lui îi datorăm introducerea termenului de endobiologie pentru studiul tuturor proceselor ce se produc în cursul existenței într-un teritoriu limitat, organ sau țesut. Și cîte multe altele.

— Noile generații de specialiști, profesori, medici, cercetători au dezvoltat mai departe domeniul endocrinologiei. Atît din punct de vedere teoretic dar și al bazei materiale. Lucru extrem de important azi, pentru profilaxia și tratamentul unor afecțiuni endocrine !

— Da. Amintesc aici de studiile epidemiologice, preluate de Șt. M. Milcu. S-au înființat centre cu specialiști endocrinologi pentru depistarea endemiei și aplicarea terapiei profilactice. Centrele, inițial orientate în această direcție, au fost transformate, în timp, în centre de endocrinologie. Problema gușii endemice a fost reluată de L. Dumitriu, care a contribuit la creșterea numărului centrelor de endocrinologie din țară și la înființarea unor stații pilot echipate cu aparatură modernă și la îndrumarea metodică și științifică a endocrinologiei. Firește, însă, ar trebui să citâm sute de alte contribuții. Dar bănuiesc că spațiul acordat în almanahul tineretii și tineretului nu echivalează cu cel al unei enciclopedii de specialitate. Poate, cu alt prilej.

— Vă rog să mă scuzați pentru întrebarea ce urmează. O să vi se pară, poate, copilărească. Dar v-aș ruga să-mi răspundeți la ea. La urma urmei de ce organismul uman trebuie să îmbătrînească ? El este o structură vie superioară care s-ar putea sustrage acestui proces natural. De ce n-am întineri de la o anumită vîrstă? Sau de ce n-am rămîne tineri de la o anumită vîrstă ? Pot oferi endocrinologii români argumente viabile la aceste întrebări ?

— Și da ! Și nu ! Organismul uman are numeroase resurse prin care poate să-și prelungească tinerețea. Dar asta nu ține numai de rigorile științei. Există o anumită desincronizare între îmbătrînirea fizică și psihică. Există numeroase domenii care uzează mai mult fizic. Altele, dimpotrivă, mai mult psihic. Aici, în acest raport, apar niște dereglări. Tocmai aceste dereglări se află sub atenția endocrinologilor români, dar și a celor din întreaga lume. Ai asistat la comunicări. Și ai văzut cît de complexe sînt problemele ce privesc organismul uman. Dar să revin. Nu putem întineri de la o anumită vîrstă, deoarece ceasul nostru biologic funcționează după ceasul naturii care ne-a născut. Sîntem natură vorbitoare și gînditoare

Prof. dr. doc. Marcela Pitiș, directorul Institutului C.I. Parhon, se întreține cu unul din participanții la lucrările congresului

și nu ne putem sustrage regulilor, legilor, care guvernează materia vie din care sîntem plămădiți. Nu putem să oprim acest ceas. Dar putem să-i încetinim ritmul și deci să dilatăm timpul pe care-l trăiește omul. Mai cred că esențial se prezintă și următorul aspect. Dorim să trăim mai mult pentru că vrem să trăim cît mai frumos. Altfel sensul existenței îmi scapă. Și endocrinologia se luptă pentru acest plus de sănătate și frumusețe. Deocamdată putem să trăim mai mult. Și aceasta este o cheie, mică?, cine știe ?, de la una din porțile eternității.

„OAMENII DE ȘTIINȚĂ ȘI NU NUMAI EI, TREBUIE SĂ ARATE CĂ POT FI BUNI PROFESIONIȘTI ȘI LA FEL DE BUNI PRIETENI"

— În calitate de director adjunct, stimate Leonard Dumitriu, v-aș ruga să ne vorbiți despre dezvoltarea, în ultimii ani, a activității de cercetare în endocrinologie !

— Volume științifice, comunicări, simpozioane, chiar și actualele manifestări au consemnat o parte din numeroasele noastre rezultate. Este greu să sintetizăm în cîteva cuvinte preocupările actuale.

— Totuși, să încercăm !

— Față de domeniul „clasic" medical, azi, Institutul de endocrinologie și-a orientat tematica și spre aspecte de endocrinologie contemporană, în probleme de genetică, imunologie, cronobiologie, lărgind, în același timp, și baza metodologică. Sîntem centru metodologic și coordonăm activitatea de cercetare endocrinologică din celelalte clinici universitare din țară și a specialiștilor din teren. Acordăm un sprijin în realizarea bazelor tehnice și pregătim cadrele de specialiști din învățămîntul universitar și postuniversitar, în disciplinele de endocrinologie ce fac pare integrantă din institut. Aș dori să relev că în comparație cu alte țări, în care cercetarea de profil se află în atenția specialiștilor, dar activitatea se desfășoară într-o viziune fragmentară în numeroase institute particulare sau de stat, noi dispunem, în România, de o rețea unică, probabil în Europa, poate și în lume. Vorbesc de o rețea medicală și o bază materială unitară, ceea ce ne permite, la nivel național, să întreprindem cercetări ale căror rezultate au o valoare de sinteză, deosebită. O parte dintre ele au fost prezentate și la actuala ediție a Congresului național și balcanic de endocrinologie. Consider că aceste lucrări vor contribui și au contribuit la o mai bună cunoaștere, la o mai bună colaborare, în spiritul prieteniei și păcii, a oamenilor de știință din Balcani, și nu numai de aici, care au dovedit, cred eu, la București, că pot fi tot atît de buni profesioniști cît și prieteni.

— Vă mulțumesc.

„CRED CĂ ROMÂNII AU ÎMPRUMUTAT CÎTE CEVA DE LA FRUMUSEȚILE NATURALE DE CARE SÎNT ÎNCONJURAȚI"

— Claude Jaffiol, sînteți profesor doctor în specialitatea de endocrinologie. Lucrați la Spitalul Lapoyrenie, din Montpellier — Franța. Am înțeles că sînteți un mare iubitor al naturii și că ați avut prilejul să vizitați și cîteva dintre punctele turistice ale României. Sînteți pentru prima dată în România. Ce impresie v-au produs acestea ?

— Vă pot spune, fără să exagerez, că sînt entuziasmat. Am sosit în România cu cîteva zile înainte de începerea lucrărilor Congresului. Însoțit de șeful Clinicii de endocrinologie din Tîrgu Mureș, dr. Gheorghe Vasilescu, am avut prilejul de a cunoaște cîteva dintre minunatele dumneavoastră frumuseți naturale și arhitectonice. Dar și oameni tineri și vîrstnici. Mulți dintre ei m-au impresionat cît de bine stăpînesc limba franceză. Am înțeles, după aceea, că avem rădăcini latine comune. Am vizitat Bucovina cu mănăstirile sale. Mi-am dat seama cît de mult a însemnat pentru istoria și legenda locurilor domnitorul Ștefan cel Mare. În mod egal am rămas impresionat de frumusețile arhitectonice pe care le-au dăruit timpului constructorii din acea vreme. M-au impresionat puternic peisajele moldave care emană seninătatea vieții din această zonă montană. Particular am observat la dumneavoastră, că oamenii parcă împrumută, în trăsăturile fizionomiilor lor, cîte ceva din frumusețea și echilibrul naturii. Așa se explică, probabil, ospitalitatea românească de care m-am bucurat și la acest Congres.

— Cum apreciați atmosfera din timpul Congresului ?

— Ce aș putea spune mai întîi ? Excelente calitatea și căldura organizatorilor, dar și cea a participanților. Pe plan științific am fost frapat de nivelul ridicat al comunicărilor, de ținuta profesorilor, cercetătorilor. Fie că a fost vorba de patologia tiroidiană sau de cronobiologie, am constatat plasarea și raportarea lor în spațiul științific actual. După cîte am înțeles, o serie de savanți români au întreprins specializări și studii la Montpellier, oraș unde lucrez. Aceasta spune mult, nu numai despre ținuta oamenilor de știință români, ci și despre dorința lor de a comunica și colabora pentru binele și fericirea omului.

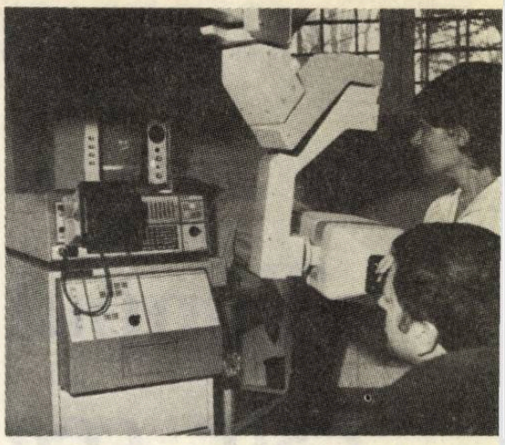

Un consult la Institutul de endocrinologie din București

„COLABORAREA NE VA AJUTA SĂ ADÎNCIM PROCESUL DE CUNOAȘTERE A OMULUI"

— V-aș ruga să aveți amabilitatea să ne spuneți ce v-a interesat, stimate prof. dr. Gennadi Gubin, în calitate de conducător al Institutului Medical de la Tiumen (U.R.S.S.) —, în mod deosebit de la actualul congres ?

— Am venit la București pentru că mă interesează foarte mult cronobiologia. Eu lucrez în acest tînăr domeniu de 25 de ani. În ultimii 17, această ramură științifică a realizat progrese însemnate. S-au activat o serie de colaborări internaționale pe planul cronobiologiei. În U.R.S.S. există simpozioane regulate pe această temă. De asemenea în R.D.G. Chiar institutul nostru, la Tiumen (Siberia), a organizat o asemenea manifestare cu caracter internațional. Și acum, iată o idee agreabilă. Aceea de a se organiza în România, în cadrul celor două congrese, o secțiune specială pentru cronobiologie. Înțeleg că și la dumneavoastră ea ocupă un loc important.

— Ce credeți că va aduce nou, în viitorul apropiat, cronobiologia ?

— Consider că ea va elucida multe necunoscute ale vieții noastre individuale și colective. Va deschide un cîmp larg de cercetare și aplicare în practica medicală și va permite dezvoltarea unor subramuri cum sînt : cronoterapia, cronodiagnosticul, cronofarmacologia. Mai este ceva foarte important pentru viitor. Cercetarea va ajuta la adîncirea cunoașterii omului, pînă la structurile sale intime, structurile bioritmurilor. Putem cunoaște mai mult și astfel vom putea corecta numeroase tulburări ale organismului uman, îndeosebi ale unor stări de stres.

Participanți la Congres : ● prof. dr. Claude Jaffiol (Franța) ● prof. dr. Ghennadi Gubin (U.R.S.S.) ● prof. dr. Erhard Hans (S.U.A.) ● prof dr. Menelaos L. Batrinos (Grecia)

Aspect din timpul cercetării într-unul din laboratoarele institutului

În funcție de aceste lucrări noi va trebui să elaborăm programe, regimuri adecvate pentru muncă și repaos. La Institutul unde lucrez noi realizăm deja, pe baza unor prognoze cronobiologice, o serie de programe pentru expedițiile de la Polul Nord și Polul Sud.

„ÎN MARAMUREȘ, UN VECIN DE PLANETĂ M-A INVITAT LA MASĂ"

— Stimate prof. dr. Erhard Haus, sînteți cadru didactic la Universitatea din Minnesota iar în calitate de director al Centrului de patologie medicală din St. Paul-Ramsey colaborați, de mai mulți ani, cu Institutul de endocrinologie din București.

— Se împlinesc șapte ani de cînd colaborăm strîns cu Laboratorul de cronobiologie, al Institutului „Parhon", laborator condus de specialista română Grazziella Yvonne Nicolau, cu care am obținut numeroase rezultate de prestigiu științific. Am revenit în România de peste 20 de ori. Cum s-ar spune, sînt de-al casei. Noi dispunem, în S.U.A., de o tehnică ultramodernă. Cu ajutorul ei am prelucrat numeroase rezultate ale cercetării comune, ce se desfășoară pe baza unui plan și contract științific. Am prezentat în colaborare, la congrese, în reviste naționale și internaționale, peste 80 de lucrări. Am elaborat, în aceleași condiții, nouă capitole de cărți publicate în străinătate. Rezultatele au fost fructuoase. Această colaborare, firește, va continua.

— Ce credeți că aduce nou ramura cronobiologiei ?

— Un nou tip de informație. Informația de conexiune. Față de chimia organismului, anatomia, ea aduce o dimensiune nouă biologiei, fiziologiei, patologiei. Cronobiologia urmărește dezvoltarea organismului, la dimensiunea timpului, în dinamică, de la apariția fetusului pînă la îmbătrînirea omului. Studiile de cronobiologie pot furniza informații la fel de importante pentru evitarea factorilor de risc, asupra alimentației în anumite etape ale vieții, în activitatea economică — în special în munca în ture de noapte, în igiena muncii, în optimizarea procesului de producție. La sporirea eficienței muncii. De asemenea, cronobiologia va elucida, cu timpul, o serie de probleme din domeniul toxicologiei și patologiei pesticidelor.

— Am înțeles că iubiți foarte mult sportul, turismul. Că ați vizitat mai multe zone istorice și etnografice ale României, Maramureșul, Transilvania, partea de sus a Moldovei, Delta Dunării... Relatați-mi un fapt care v-a impresionat !

— Ar fi multe de spus. Nu amintesc decît de o întîmplare. Eram în Maramureș. Am întîlnit un bătrîn care semăna cu un monument din marmură. Era cu părul alb ca zăpada și înalt. Am dorit să-l fotografiez, știți, la noi trebuie să ceri voie persoanei, altfel trebuie să o despăgubești financiar, iar bătrînul făcea o serie de gesturi simple. Eu am înțeles că trebuie să-i plătesc, dar după aceea mi s-a explicat că mă invita la masă, acasă la el. Prin el și prin alți locuitori ai acestor zone, am descoperit, an de an, frumusețile României.

„PENTRU MINE ȘTIINȚA ESTE UN LIMBAJ AL PRIETENIEI"

Profesorul doctor Menelaos L. Batrinos, de la Institutul de farmacologie din Atena (Grecia), ne-a declarat, și în calitate de membru al Comitetului onorific de organizare a Congresului balcanic de endocrinologie următoarele : „Sînt foarte mulțumit că mă aflu la acest congres balcanic. Consider că organizarea lui a fost impecabilă. Lucrările științifice prezentate au fost interesante și au atins probleme de endocrinologie, dintre cele mai presante. Am apreciat, la același nivel, și discuțiile ce au urmat prezentării acestor lucrări științifice, la care, lucru important, au participat nu numai specialiști din țări balcanice, ci și din numeroase alte țări europene și chiar din S.U.A. Mai m-a impresionat masiva participare a tinerilor dumneavoastră cercetători. Atmosfera din timpul congresului a relevat faptul că descoperirile științifice pot contribui la crearea unui climat de prietenie și stimulare reciprocă. Înclin să cred că această convingere a mea a fost împărtășită de toți ceilalți participanți. Regret că nu am avut timpul să cunosc o parte din frumusețile țării dumneavoastră. Sper că o voi face cu o altă ocazie. Cum sper că la viitorul congres balcanic, peste doi ani, pe care-l vom organiza în Grecia, la Salonic, interesul prietenilor noștri români va fi cel puțin la fel de mare ca al nostru, la București".

Anchetă realizată de
Marian Constantinescu

Cicerone Ciobanu : „Bărci la mal"

SURPRIZA

Singur pe autostradă, doar cu undele muzicii non-stop în mașină, drumul a fost o plăcere. La lumina farurilor, oprind lîngă un lan de secară de culoarea mierii, am cules și un buchet de maci roșii, care m-au îmboldit cu peste o sută de kilometri la oră, cifră invizibilă în sufletul meu, dar ușor de văzut pe kilometrajul Daciei. Cu cît mă apropiam mai mult de Pitești, simțeam că emoția îmi crește. În fond eram plin de intenții bune, vroiam s-o scutesc pe logodnica mea de-un drum cu trenul, mai incomod, poate chiar în aglomerație, și-apoi, mai era ca un cadou și surpriza venirii mele inopinante. Ca să nu mai adaug macii, pasiunea ei florală !

Am parcat fără prea mult zgomot sub geamul unde locuia logodnica mea, în noul cartier cochet de blocuri de la intrarea în oraș. Avea un apartament la parter. Am bătut în geam și m-am pitit repede sub fereastră. Așteptam să o aud întrebînd cine e. Dar nimic, nici un zgomot. Bat din nou și iar aștept ascuns. Nimic. Nu se poate să doarmă așa de greu ! Știam că doarme iepurește. Mă cațăr pe soclul zidului și mă uit prin fereastră. Întuneric. Nici o mișcare. Și-atunci m-a străfulgerat gîndul : uite surpriza ! mi-am zis. Nu-i acasă. Ia să stau în mașină și să aștept. Recunosc, cu un gînd negru : vroiam să văd dacă nu cumva vine însoțită. Sau mai grav. Își va pofti partenerul în casă. Am stat așa pînă la patru dimineața, așteptînd în mașină. Am fumat un pachet de țigări ca să nu adorm, și să scap evenimentul sosirii ei. O dată chiar m-am dus și-am sunat la ușă. Ca și pînă atunci n-am auzit decît cățelul scheunind. Sărmanul caniș, l-a încuiat și el o fi vrînd să iasă afară. Ce brută, mă gîndeam, dacă nu la mine, măcar la animalul acela trebuia să se gîndească ! Oricum, dimineață tot trebuie să apară, oriunde ar înnopta, ca să se schimbe și să plece la gară. Mi-era clar, a dormit în altă parte și abia așteptam să-i văd figura cînd mă va vedea !

Apropiindu-se ora de plecare a trenului m-am repezit la gară s-o interceptez pe logodnica mea. Dar trenul a plecat fără ca ea să apară. Și-atunci m-am gîndit : o avea un prieten cu mașină !

Și-am pornit, după ce i-am pus pe marginea ferestrei macii, înapoi spre locuința mea din București urmărind și căutînd-o disperat în toate mașinile pe care le depășeam. Cu ochii în alte părți era chiar să intru într-un camion, parcat pe dreapta.

Cînd am ajuns acasă, care nu mi-a fost mirarea, găsind în ușă un bilet scurt : „Domnul meu, am vrut să-ți fac o surpriză și-am venit la ora 12 noaptea. Am așteptat pînă la opt dimineața. Ori nu vrei să deschizi, ori ești în altă parte ! Nu mă mai căuta. Inelul l-am băgat pe sub ușă. Îți urez multă fericire". Ca trăznit am alergat la gară. N-am găsit-o ! Poate a făcut autostopul ! Înapoi deci pe autostradă. Cum aș fi putut să mă disculp ? Ce probă îi puteam oferi că am fost la ea, vrînd și eu să-i fac o surpriză ? A ! Macii ! Dar dacă cineva i-a luat de pe marginea ferestrei ? Cățelul ! Dar el nu poate să vorbească ! M-am întors din drum. Insistînd nu făceam decît să mă acuz și mai mult. Ajuns acasă am telefonat totuși din oră-n oră toată duminica. Nu răspundea nimeni. M-au sunat între timp și părinții mei. „Ce faceți, nu mai veniți ? Se răcește supa !"

Prima oară cînd logodnica mi-a răspuns, auzindu-mi vocea, mi-a închis telefonul. I-am scris, dar fără nici un rezultat. Și cînd m-am dus la policlinică s-o aștept am văzut-o ieșind însoțită de un bărbat grizonat, cu alură de sportiv, pe care, zărindu-mă, l-a luat repede de braț. Și-a fost pentru mine o nouă surpriză, suma surprizelor ! Am văzut toate degradeurile de negru înaintea ochilor !

Norocul meu a fost... nu știu cine a fost... nu-l pot numi fără riscul de a mă compromite ! Căci m-a sunat logodnica mea, la miezul nopții, după o săptămînă de la întîmplările descrise mai sus : „Domnul meu — mi-a zis suavă și calină, — a depus cineva mărturie pentru tine, e O.K. !" Cine, care, ce, de unde, cînd, cum ? Nici un detaliu. N-am aflat nici pînă azi (sînt doi ani de-atunci) ce s-a ascuns înapoia hotărîrii de împăcare a soției mele. Femeile, or fi ele cam limbute, dar cînd, o dată la un secol, își pun cu încăpățînare în cap să păstreze un secret, apoi nu li-l poți scoate cu nici un mijloc uman ori mecanizat.

Aseară, cînd încercam față de soția mea să mă eschivez sub diverse pretexte, ca să nu scot eu cățelul afară, în vreme ce acesta se postase în fața fotoliului meu și mă privea neclintit, cu persuasiune, drept în ochi, vrînd parcă să-mi comunice un mare secret, mi s-a năzărit c-am auzit o voce necunoscută : „Hai, fă un efort, că și eu am pus o vorbă bună pentru tine !" Am sărit ca ars. Să fi vorbit cățelul ? „Ai spus ceva ?" am strigat spre bucătărie unde soția mea prăjea niște cartofi. N-am primit nici un răspuns, căci se știe ce zgomot face prăjitul acestui aliment generos. Mi-am azvîrlit cartea ce mă subjugase abia pe la pagina 101 și-am privit aiurit spre canișul postat înaintea mea, blindat în stoica sa așteptare dezarmantă, simțindu-mă ca lovit în cap, într-o zăpăceală de nedescris, moment în care — fapt absolut real — cățelul mi-a făcut brusc cu ochiul !

Cornel Rusu

Trei povestiri WESTERN de Roger Lecureux

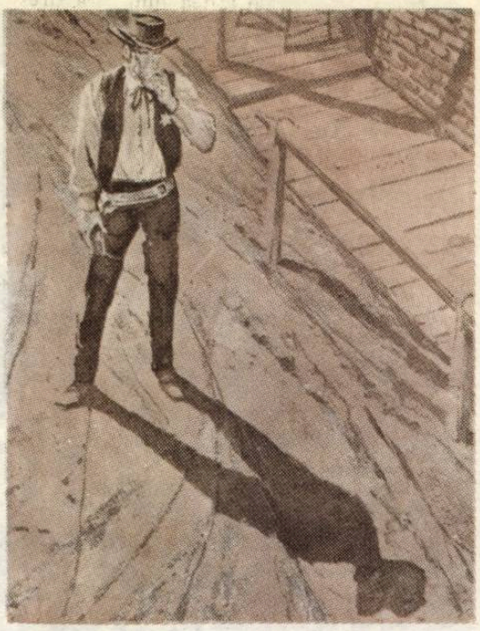

ţigara

Brusc, norii se retraseră descoperind luna plină şi cerul deveni de un albastru întunecat. Pe acest fundal faţadele caselor dărăpănate dădeau impresia de decor desenat. Un decor ireal, albastru, o stradă pustie, care se întindea înaintea şi în urma lui. Albastru părea satul părăsit, albastru deşertul care îl înconjura.

Jark rulă încet, cu atenţie, foiţa de ţigară. Voia să mai cîştige cîteva clipe. Cu un foşnet abia auzit ţigara căpăta formă între degetele sale.

Chipul lui încordat era imobil, dar privirea, vie şi neliniştită, aluneca de la frontonul de scîndură al „saloonului", la balconul cu mici colonete de lemn strunjit.

Unde stătea ascuns Buster ?

În spatele frontonului pe jumătate dărîmat, cu scînduri care scîrţîiau în vîntul nopţii ? Poate era ascuns, pîndind ca un leopard, în umbra terasei de sus, sau după colonetele dese ? Jark ştia că nu mai avea decît puţine minute pentru a găsi răspuns la această întrebare.

— Ei, Jark, ce aştepţi ? Ţi-e frică ?

Din nou se auzea vocea lui Buster din beznă. Dar unde venea ? Vîntul deforma sunetele. De după fronton, de pe terasă, de pe balconul plasat mai jos ? Ecoul relua vocea, o multiplica, împiedicînd orice orientare.

— Am vrut să fiu generos cu tine, Jark. Ţi-am acordat ultima ţigară. Dar dacă nu profiţi de ocazie, am să te dobor chiar acum. Ah ! Te-ai hotărît !

Cu un gest maşinal, Jark îşi netezi ţigara şi o duse la gură, apoi căută în buzunarul cămăşii chibriturile.

— Atenţie, Jark, dacă ţii să fumezi această ultimă ţigară nu pune mîna la centură !

Flăcăruia chibritului sclipi palid în întuneric, luminînd o clipă chipul lui Jark, care apăru în mijlocul străzii ca un spectru fără trup. Apoi totul redeveni negru şi albastru : strada, faţadele, silueta lui Jark nemişcată, avînd aşternută la picioare umbra alungită înainte în praful albăstrit de lună.

„Oriunde s-ar afla, pe balcon, pe terasă ori după fronton, Buster mă are în faţa lui contra luminii. În fine, contra lunii. Un trăgător ca el nu se poate să nu mă nimerească. Şi o va face în cîteva minute, cînd voi sfîrşi ţigara."

Jark îşi reţinu respiraţia. Voia să prelungească viaţa acelui punct aprins din capătul ţigării. Timpul pe care îl mai avea de trăit se măsura de-a lungul acestei ţigări, milimetru cu milimetru şi fiecare fum tras îl scurta mai repede.

Jark căzuse în cursa lui Buster aşa cum se cade întotdeauna în curse, prosteşte. Informat despre evadarea lui Buster, se crezuse dator să-l urmărească, pe unica pistă pe care putea s-o urmeze pentru a ajunge la frontieră. Şi cînd îl surprinsese noaptea în apropierea acestui sat părăsit, se gîndise că Buster va trebui să-şi petreacă noaptea aici şi că l-ar putea aştepta. Nu se gîndise însă că Buster ar fi putut ajunge aici înaintea lui, inversînd situaţia. Şi acum se afla în bătaia armei lui Buster. Prosteşte şi banal. Abia îşi legase calul, cînd vocea banditului se auzise ca venind de pretutindeni şi de nicăieri :

— Cum se întîlnesc oamenii, nu-i aşa, domnule şerif ? Mergi spre mijlocul străzii. Aşa... Nu face prostii ! Sînt sigur că trag tot atît de bine ca înainte, cu toţi cei patru ani de închisoare pe care ţi-i datorez dumitale !

De unde venea glasul ? Terasa ? Frontonul ? Balconul ? Vocea lui Buster, la început plină de furie, devenise ironică.

— Drăguţ din partea dumitale că ai venit. M-ai scutit de un ocol !

Vocea devenise din nou furioasă.

— ...căci, îţi dai seama, oricum m-aş fi întors ca să te omor. Dar ai venit singur în bătaia puştii mele !...

O clipă Jark se gîndise că Buster nu vrea decît să-l intimideze, că nu avea armă. Dar îşi dăduse seama imediat că dacă Buster avea iniţiativă, însemna că era înarmat. Altfel s-ar fi ascuns şi ar fi aşteptat un moment ca să-şi poată urma drumul spre graniţă.

— Am să te ucid, Jark. Bineînţeles că am s-o fac. Dar vreau să fiu la fel de... elegant cum ai fost dumneata, acum patru ani, cînd mi-ai pus cătuşele. Îţi aduci aminte ? „Poftim, Buster, ai spus, fumează o ţigară". Am fumat-o şi i-am păstrat gustul de-a lungul acestor patru ani. Era ultima mea ţigară de om liber... Ei, acum ai să-ţi fumezi dumneata ultima ţigară de om viu. Şi pe urmă... pac, pac. Te observ, Jark. N-ai nici o şansă !

Unde putea fi Buster ? Pe terasă, după fronton, pe balcon ? La cîţiva paşi în întuneric, cu arma îndreptată spre el. Şi ce era de făcut ? Să fi făcut un salt, în ce direcţie ? Buster era fără îndoială cu degetul pe trăgaci. Şi era un trăgător de elită.

Prins în cursă, stupid prins în cursă, Jark începuse să-şi ruleze ultima ţigară.

Scrumul căzu şi mica lumină păru un licurici. Jark nu se mişcă. Mai erau cîţiva centimetri din ţigară, cîteva minute de viaţă. Întreaga lui atenţie era concentrată în aceşti cîţiva centimetri.

— Ei, termini odată ţigara aia ? Ha, ha, eşti în stare să-ţi arzi buzele ca să mai cîştigi cîteva secunde, ai ?

Tăcere. Apoi vocea reluă :

— Să nu cumva să scoţi ţigara din gură ! Mă auzi ? Altfel te dobor imediat !

Jark simţi în vocea lui Buster o umbră de neliniştе. De ce oare ? Deodată înţelese. Umbra lui, care îi era întinsă în faţă, se estompa uşor. Înţelese că un nor avea să treacă în dreptul lunii. Şi înţelese neliniştea lui Buster. Peste o clipă silueta sa avea să fie înghiţită de beznă. În acel moment unicul reper avea să fie punctul luminos al ţigării. Şi Buster ţinea să aibă un punct de reper.

Minusculul rug al ţigării ajunsese la cîţiva milimetri de buzele sale. Jark îi simţea căldura... cîteva secunde de viaţă... Cînd va lăsa să cadă micul rest al ţigării, de pe balcon, de pe terasă ori de după fronton, Buster va trage. Inima îi bătea cu putere. Dar nu numai pentru că îi era frică, ci şi pentru că îi venise o idee care, poate, avea să-l salveze.

Norul junse în dreptul lunii şi albastrul faţadelor se întunecă. În mijlocul străzii silueta lui Jark nu se mai distingea. Doar punctul aprins al ţigării îi semnala prezenţa.

— Ei, Jark, ai terminat ?

— Da, Buster, am terminat... Jark vorbise fără a scoate ţigara din gură, căci luminiţa ei tremură, apoi căzu spre pămînt.

Se auziră patru focuri de armă. Două de pe balcon, ultimele două din mijlocul străzii.

Norul descoperi din nou luna. În lumina palid-albastră o umbră se clătină apărînd din întunericul balconului. Omul se prăbuşi rămînînd cu braţele atîrnate peste parapet. Carabina Wincester căzu în praful străzii.

Jark privea luminiţa ţigării care muri în cîteva secunde în locul unde căzuse strălucind ca o fărîmă de rubin. Cu toată răcoarea nopţii fruntea lui Jark era îmbrobonată de sudoare.

— N-am nici un merit... avea el să explice mai tîrziu. Trebuia să aflu unde se ascundea Buster. Cînd a tras, s-a descoperit. Atunci am putut să trag şi eu. N-aveam de ales. El sau eu. De ce nu m-a atins ? Aici e întrebarea. Îmi dădeam seama că va ţinti punctul ţigării şi că va trage mai jos, la înălţimea pieptului, cînd voi lăsa ţigara să cadă. Ceea ce a şi făcut. Am simţit gloanţele trecînd pe lîngă mîna mea... pentru că ţineam ţigara în mînă, căutînd s-o păstrez nemişcată, în timp ce-mi retrăgeam restul corpului, ţinînd braţul întins.

Tremurul ţigării l-a făcut pe Buster să creadă că i-am răspuns cu ea în gură. De fapt, îmi tremura mîna...

Mîna şerifului Jark a tremurat multă vreme după aceea, de cîte ori îşi răsucea o ţigară şi se gîndea la o anume noapte, într-un sat părăsit în deşert...

RĂSCUMPĂRAREA

— Nu vă văzuse de atîtea luni. Era firesc să-i fie dor de tatăl ei. Bineînțeles, adăugă locotenentul, locul unei fete nu e o tabără militară, la cîteva mile de liniile inamice. Dar cine și-ar fi închipuit ce avea să se întîmple...

Căpitanul mormăi ceva nedefinit. Pentru a cîta oară parcurgea mesajul care fusese găsit asupra sentinelei, ucise, după evadarea lui Ralph Wilson ?

„Îmi cer scuze că vă părăsesc așa de curînd, căpitane, dar e inutil să mă conduci. Cunosc mlaștinile mai bine decît oamenii dumitale. Dacă vrei s-o revezi pe încîntătoarea dumitale fiică, și sînt sigur că vrei, trimite un cercetaș cu 500 de dolari la hacienda „Three Rivers". Să vină singur și neînarmat. Aștept".

— 500 de dolari ! Solda mea pe un an... Cum am să vă restitui banii aceștia, prieteni ?

— O să vorbim despre asta mai tîrziu, domnule căpitan. Ne simțim vinovați. Dacă am fi fost vigilenți, acest prizonier n-ar fi putut să vă răpească fiica. Trebuie să contribuim la răscumpărare.

— Vă mulțumesc, tuturor... Să sperăm că lui Thy a mea nu i se va întîmpla ceva rău... dar...

Glonțul ricoșă de mai multe ori pe suprafața cleioasă a mlaștinii. Mieunatul lui se stinse odată cu ecoul detunăturii.

— Ratat ! spuse cu răceală Dorothy Barker.

Privirea ei albastră, în care se răsfrîngeau reflexele tulburi ale apelor care o înconjurau din toate părțile, fixa făptura alunecoasă a unui aligator ascuns sub frunzele putrede adunate între stufărișuri.

— Dacă o să tragi în toți aligatorii din mlaștinile astea, nu ți-ar ajunge toate cartușele unui regiment... mai ales dacă nici nu-i nimerești !

Fata stătea liniștită pe trunchiul de copac ce servea drept punte improvizată.

— Eu, în locul dumitale, aș menaja munițiile. Dar dumneata ești foarte nervos. Te gîndești probabil la frînghia cu care vei fi spînzurat !

Wilson făcu cîțiva pași precauți pe trunchiul umed și alunecos, fără să-i răspundă. Stufărișul foșnea neliniștitor. Privelîștea mlaștinii sălbatice, cu aspect de junglă vorace, în care rătăceau de atîtea ore dădea impresia de coșmar.

— Aș putea să-ți fac o figură, Wilson. Dacă m-aș arunca în mlaștină ? Aligatorii atît așteaptă ! Ți-ar cădea în baltă proiectul, odată cu mine.

— Destul cu prostiile, Dorothy. Ai douăzeci de ani. E o vîrstă la care ții la viață.

— Ești un laș !

— Mi-ai mai spus...

— Și repet. Repet că dezonorezi uniforma pe care o porți și că...

— Lasă vorbele mari, nu pot să le sufăr...

— Nu poți suferi o mulțime de lucruri. Detești aligatorii, detești negrii, detești indienii, îi detești pe nordiști...

— Da ! I-o reteză Wilson. Mă iubesc în schimb pe mine. Pe mine și... dolarii, adăugă el cu un zîmbet cinic. Hai, dă-i drumul ! Vreau să ajung la hacienda înainte de apus.

★

Căpitanul Barker privea pădurea fără s-o vadă. Nu reușea să-și adune gîndurile.

...— dacă măcar aș putea fi sigur că Wilson o să-i dea drumul cînd va primi răscumpărarea ! Dar omul ăsta e un „desperado"...

— De ce v-ați opus cînd am vrut să pornim în urmărirea lui, domnule căpitan ?

— Știi bine, domnule locotenent, că mlaștinile acelea sînt teritorii sudiste. Nu pot risca viața soldaților noștri pentru o chestiune personală. În afară de asta, ticălosul e înarmat și dacă-l încolțim e în stare s-o ucidă pe Dorothy. Nu, nu rămîne decît să așteptăm și să sperăm...

Căpitanul Barker se așeză la masa de campanie și-și cuprinse fața în palme.

— Nu pot să-mi iert că n-am trimis-o imediat pe Dorothy înapoi !

Wilson dădu stufărișul la o parte și se opri.

— Am ajuns, zise el.

Rămase cîteva clipe la pîndă, observînd hacienda, ale cărei ruine pîrjolite de un incendiu recent primeau în plin ultimele raze ale amurgului.

— Nu mișca ! mîrîi el strîngînd încheietura mîinii fetei prizoniere. Dorothy îl zări și ea pe indianul ghemuit la umbra unei rămășițe de zid calcinat.

Wilson avea deja degetul pe trăgaciul revolverului. Indianul îi simți și își întoarse spre ei privirea. Țeava armei lui Wilson se ridică încet.

— Nu, strigă Dorothy, Nu face asta. Nu ți-a făcut nimic. Nu trage ! Nu trage !

— Că mi-o fi rușine, rînji Wilson. Cîinele ăsta roșu o să spună că m-a văzut pe aici !

Indianul se ridicase și pe fața lui se citea uimirea. Ridică brațul, schițînd un salut...

— Nu, strigă din nou Dorothy.

În aceeași clipă răsună detunătura. Indianul se răsuci și se prăbuși în înaltele ierburi arse de soare, unde rămase cu brațele în cruce, privind cerul cu aceeași expresie de nedumerire...

Dorothy Barker era palidă și tremura. Nu se opuse cînd Wilson o trase spre ruinele fermei. Buzele îi tremurau, dar nu plînse.

— N-am dorit niciodată moartea cuiva, Wilson, dar pe dumneata aș dori din tot sufletul să te văd spînzurat !

— O să așteptăm aici răscumpărarea. Sper că tatăl dumitale n-o să mă facă să-mi pierd răbdarea.

Își scoase chipiul și îl aruncă pe o piatră.

— Frumoaso, n-o să ți se împlinească dorința... Nordiștii n-o să îndrăznească să se aventureze în mlaștinile astea, pe care le-am recucerit.

— Dar ai voștri ?

— Ai mei ? N-am a mă teme. N-au de ce să-i mai intereseze ruinele astea. Și pe urmă ce mi se poate reproșa ? Sînt un viteaz soldat sudist evadat de la inamic...

— Care a răpit o fată...

— A răpit pe fiica unui căpitan inamic pentru a-și acoperi fuga !

— Minți ! Și răscumpărarea ? Nu mai ești soldat, ești un om în afara legii !

— Cine te va crede ? O micuță nordistă nu poate decît să mintă.

Ei, mai spui ceva ?

Dorothy tăcea. Nu era nimic de spus. Planul era infailibil.

Wilson se întinse pe iarbă. Mîna dreaptă rămînea însă pe armă.

— Plimbarea asta prin mlaștini te-o fi obosit, mititico. Și mesagerul lui tătucu s-ar putea să vină abia mîine în zori. Ar trebui să dormi. Dorothy nu răspunse. Privea zborul rotit al unui vultur rapace deasupra fermei. Pasărea se așeză pe creanga înaltă a unui copac. Observa de acolo cadavrul indianului crucificat în ierburile înalte.

Noaptea fuse lungă. Dorothy nu putuse dormi. Frînghia cu care îi erau legate încheieturile îi intrase în carne. Membrele îi erau umflate. Wilson se întinse, căscînd. O dezlegă și privi din nou spre pădure. Nu mai avea aceeași siguranță cinică din ajun.

— Nu pare grăbit tătucu' să-și revadă progenitura ! Mesagerul lui trebuia să fi apărut pînă acum. Păcat. Ai fi fost acum pe drumul de întoarcere, iar eu aș fi fost departe.

Soarele se înălțase de mult cînd se auzi tropot de cai. Figura lui Wilson se lumină pentru o clipă, apoi se posomorî.

— I-am scris căpitanului să trimită un singur om ! Mîna i se încleștă pe armă. Cu stînga o trase pe Dorothy în fața lui, împingînd-o spre ruinele fermei. Nu avu însă timp. În poiană apăru un grup de călăreți în uniforme cenușii.

— Confederați, mîrîi Wilson.

Ofițerul care comanda grupul descălecă.

— Dumneata ești Ralph Wilson din corpul 23 infanterie ! Ai fost dat dispărut. De unde ai apărut acum, întrebă el bănuitor ? Ce-i cu fata asta ?

— Am fost făcut prizonier, domnule locotenent. Dar am evadat, după cum vedeți...

— Și fata ?

— Am luat-o ca ostatec pentru a putea evada de la nordiști. Tocmai voiam să-i dau drumul.

— Minte, domnule locotenent! M-a răpit ca să obțină 500 de dolari ca preț de răscumpărare !

— Fetița s-a speriat, domnule locotenent. Cred că nu-i tocmai întreagă la minte... Ce răscumpărare... eu...

Locotenentul scoase din buzunarul tunicii o hîrtie.

— A venit în tabără un parlamentar nordist. A adus un mesaj. Ascultă-l, Ralph Wilson, te interesează : „Ieri în zori a evadat de

● BTT ● COSTINESTI 1989 ● BTT ●

● „SALONUL REPUBLICAN DE GRAFICĂ SATIRICĂ PENTRU TINERET" — manifestare ce abordează din perspectiva turismului de tineret, cu mijloace specifice graficii satirice, problemele educației tinerei generații, ale promovării valențelor educative proprii societății noastre socialiste prin critica abaterilor de la exigențele normelor eticii și echității socialiste, ediția a IX-a, iunie-august, Costinești.

● „GALA TINERILOR ACTORI" — manifestare organizată atît în scopul educării culturale a tinerilor aflați în vacanță, cît și al promovării valorilor autentice ale dramaturgiei și literaturii — ediția a VII-a — 16—22. VII, Costinești.

● „GALELE DE JAZZ" — manifestare muzical-educativă cu participarea unor formații reprezentative ale genului din țara noastră, ediția a IX-a, 8—12. VIII., Costinești.

la noi soldatul Ralph Wilson, prizonier confederat. A evada era datoria lui de soldat. Dar nu se poate numi soldat un om care răpește o fată și cere 500 dolari răscumpărare. Un asemenea om merită să fie considerat în afara legii..."

— Dar e o nebunie, domnule locotenent, rîse Wilson. Nu vă dați seama... Sînt baliverne nordiste. E o cursă... Sînt furioași că am evadat... N-am cerut nici o răscumpărare...

— Așteaptă, Wilson, n-am terminat ! „Un asemenea om este un criminal. Bănuim că fata a fost ucisă, deoarece am trimis răscumpărarea la hacienda Three Rivers"...

— Sînt nebuni, replică Wilson furios. Aș mai fi fost eu aici, dacă aș fi avut o avere în buzunar ?

Locotenentul continuă cu o voce neutră : „credem că fata a fost ucisă, pentru că nu s-a întors în tabără, după cum nu s-a întors nici cercetașul indian căruia i-am încredințat răscumpărarea pentru a o preda lui Wilson la hacienda..."

— Indianul ! strigă Dorothy.

Fața lui Wilson deveni lividă. Mîna i se îndreptă spre crosa revolverului.

— Lasă arma, rosti unul dintre soldați ațintindu-și spre el carabina. Brațele lui Wilson căzură inerte. Ofițerul se îndrepta spre cadavrul indianului. Aplecat deasupra trupului rigid, locotenentul îi cercetă centura.

— Vedeți bine. E o minciună ! strigă Wilson. Dar locotenentul continuă să caute în sacul de piele pe care indianul îl avusese trecut peste umăr. De acolo scoase un teanc de hîrtii verzi.

— Răscumpărarea, spuse el încet.

Dorothy se întoarse spre Wilson.

— Ai dormit o noapte lîngă o avere... Dacă nu l-ai fi ucis, din ură prosteasca, omul acesta ți-ar fi dat răscumpărarea. Nu te-ai gîndit că tata ar fi putut trimite ca cercetaș un indian. Puteai fi departe cu banii... Asta e prețul urii, Wilson !

Locotenentul se apropie.

— Să-ți citesc mai departe mesajul, nu s-a sfîrșit, spuse el : „deși sîntem adversari, dumneavoastră și cu mine, știu că avem comun simțul cinstei și al datoriei. Cred că veți face ceea ce este drept pentru a judeca un criminal care a dezonorat uniforma pe care o purtați". Semnează căpitanul Barker, dar și eu aș fi putut semna un asemenea mesaj, Ralph Wilson !

Locotenentul îi întinse lui Dorothy teancul de bancnote.

— Duceți acești bani căpitanului Barker, domnișoară.

Apoi făcu soldaților un semn către copacul de lîngă zidul fermei.

Cînd frînghia spînzurătorii improvizate fu aruncată spre a fi fixată de una din crengi, pasărea de pradă care așteptase cu răbdare, se ridică în zbor rotat deasupra ruinelor.

Amănuntul uitat

„Wanted" strigă afișul în lumina fulgerului. Clifton Stevis, pătruns de frig, își ridică gulerul hainei și își întoarse privirea de la foaia volantă pe care vîntul și ploaia o lipiseră de trunchiul copacului.

Ploaia îi biciuia fața și țesea o pînză densă între silueta călărețului și copacul desfrunzit, amîndoi la fel de singuri în noaptea rece. Clifton mai privi o dată afișul din nou luminat de fulgerarea cerului. Hîrtia udă începea să se sfîșie în lung, împărțind în două fotografia banditului pe capul căruia se pusese premiu. O nouă pală de vînt, mai violentă, despărți cele două fîșii de hîrtie. Clifton avu impresia că o lovitură de sabie îi despicase capul...

„Wanted" striga cu încăpățînare ecoul afișului...

— Ploaia asta are și o parte bună, murmură Clifton.

Dădu pinteni calului și se îndepărtă în pîcla albăstrie a ploii, iluminată la răstimpuri de fulgere. Silueta i se distingea vag, umbră a unui călăreț fantomatic.

În urma lui lumina albă a unui fulger făcu să apară, pe trunchiul ud, restul afișului sfîșiat de furtună : „...Clifton Stevis, 1 000 dolari recompensă"...

Aplouat, o să ne șteargă urmele, numai de-ar ploua toată noaptea. Dacă se oprește, o să-i ușureze treaba șerifului... Da, ar trebui să plouă toată noaptea. Deși tare aș fi vrut să înceteze ! Ia te uită. Clifton Stevis își pipăi haina cu dezgust. Stofa îmbibată cu apă și noroi devenise lipicioasă.

— Da, dacă potopul ăsta s-ar opri puțin, am putea să încercăm să facem un foculeț. Șeriful nu ne-ar găsi urmele înaintea zorilor... Dacă ne-am opri puțin nu neapărat ne-ar ajunge din urmă. Cred că s-o fi oprit și el.

Clifton Stevis vorbea calului său, cu voce joasă și răgușită. Își dădea seama de stupiditatea monologului, dar îl apăsa singurătatea în care trăise în ultimele trei zile.

— Mi-e frig... Mă doare gîtul, mă doare spatele, mă doare tot corpul. Și aș avea cu ce să-mi fac o cafea... De cînd n-am mai băut cafea ?

Într-adevăr, Clifton Stevis nu mai băuse o cafea din dimineața în care șeriful îl luase prin surprindere în ascunzătoarea pe care el o crezuse sigură. Jeff fusese ucis... Frații Torp capturați. Totul se petrecuse foarte repede și Clifton nu-și dădea seama nici acum prin ce minune scăpase.

— Probabil că e mai puțin șmecher decît se spune, șeriful. Dovadă : ieri a făcut o greșeală. Aproape că mă prinsese. Îmi găsise urmele. Și prostul s-a apropiat venind din direcția vîntului. Dobitocul, nu-și închipuia că un hoț de vite poate simți mirosul unui cal de la un sfert de milă... Da, a făcut o greșeală grozavă, șeriful. Întotdeauna trebuie să te gîndești și la mirosuri ! Dar... s-ar părea că... da, s-a oprit ploaia.

Peste cîmpie se lăsase o liniște stranie. Silueta călărețului solitar se distingea acum cu claritate.

— Poate că vom găsi niște lemn uscat prin apropiere. Hai, înainte...

Suflînd ca să întețească focul, Clifton Stevis, cu fața luminată de flăcări, avea o expresie diabolică. Dar aceasta dură doar cîteva clipe. Apropiindu-și urechea de cafetieră, omul se destinse.

...— Cafea cu apă de ploaie... dar e foarte bună. Noroc de ibric, că îl am întotdeauna cu mine. Își apropie palmele de vasul fierbinte, în care se auzea deja bolborositul prietenos al apei.

— De fapt, nu e un noroc, e normal... Un ibric, o pătură, niște carne uscată și o armă bună, e tot ce-i trebuie unui om ca mine.

Clifton Stevis aproape că uitase de Jeff, de frații Torp, de afișul care anunța răscumpărarea pusă pe capul său, de faptul că nu mai îndrăznea să intre în nici un sat. Uitase parcă și de șeriful Raph Kenie care îl hăituia de trei zile și trei nopți. Apucă vasul fierbinte și bău cu lăcomie, cu ochii închiși, preocupat numai de senzația de căldură binefăcătoare care îl învăluia.

— Ei, și acum fără imprudențe ! A stat ploaia, deci șeriful și-o fi reluat urmărirea. Focul m-ar putea trăda.

Clifton Stevis înăbuși flăcările cu cîteva tufe muiate de ploaie. Cînd sfîrîitul acestora se stinse și se risipi ultimul fir de fum, omul se ridică.

— Gata. Chiar dacă ar fi văzut focul nu are cum să mă găsească. E prea tîrziu. Oricît s-ar spune că e un șerif șiret și cu experiență, n-are ochi de bufniță. Și e o noapte neagră, de iad.

Clifton scrută bezna care îl înconjura. Era mulțumit. Dar deodată, abia perceptibil, se auzi galopul îndepărtat al unui cal.

Se apropie... vine încoace... E șeriful ! Nu poate fi decît el. Cine altcineva ar străbate cîmpia, noaptea, după o asemenea furtună ?

Clifton ținea mîna crispată pe carabină. Calul era neliniștit. Îl calmă, mîngîindu-l :

— Nu te mișca... șeriful n-are cum să ne vadă. Auzi ? trece... A trecut.. se îndepărtează ! șopti el înfundat.

Călărețul invizibil trecuse la cîteva sute de pași, căci zgomotul copitelor se auzise destul de puternic. Dar acum sunetul potcoavelor se auzea departe, spre sud.

— A trecut ! A trecut șeriful. L-am păcălit ieri, l-am înșelat și azi. Degeaba se spune că e infailibil. Își puse carabina înapoi, în învelitoarea ei atîrnată de șa și bătu ușurel crupa calului. Dacă ne caută spre sud, mîine noi o luăm spre nord, ha, ha !

— Așa crezi tu, Clifton ?...

Clifton Stevis tresări și se întoarse brusc. Dar nu făcu imprudența să pună mîna pe armă, căci omul care țîșnise din beznă ținea îndreptată spre el țeava unei puști.

— Șeriful ! Credeam că...

...— că galopez spre sud, nu ? Calul meu galopează, dar singur. O să se întoarcă imediat. Era cît pe-aci să te pierd iar. Cînd am văzut focul eram la mai multe mile de aici. Dar ai avut grijă să-l stingi și a trebuit să merg într-o direcție aproximativă.

— Atunci cum m-ai putut găsi ?

Șeriful își sterse cu mîneca brațului stîng haina plină de noroi, făcînd să apară lucirea slabă a steluței metalice. Zîmbea, dar arma rămăsese îndreptată spre Stevis.

— Mi-am lăsat calul să galopeze singur ca să-ți dau o sansă. Pe urmă m-am apropiat de locul unde știam că te găsesc.

— Dar e imposibil. Nu se vede nimic, nici la trei metri.

— Adevărat. Nu se vede. Dar uiți mirosul. Și șeriful își puse arătătorul stîng pe vîrful nasului. Am făcut o greșeală de neiertat ieri cînd nu am mers împotriva vîntului. Dar noaptea asta ai făcut și tu o greșeală, tot atît de mare.

Șeriful tot mai zîmbea. Se aplecă, fără a-l slăbi din ochi pe Stevis, și luă de jos ibricul. Adulmecă aroma ce venea dinăuntru. Stevis înțelese. Trebuie să te gîndești întotdeauna la mirosuri... nu-i așa ?

— Bună cafea știi să faci, Stevis. O s-o bem împreună. O să ne fie frig pînă o să ajungem la Gorgstone. Hai, bea.

Clifton Stevis întoarse capul cu silă. Nu mai voia cafea. Mirosul acesta, care îl trădase, îi devenise nesuferit.

Traducere și adaptare de Gheorghe Buluță

Asta-i altă poveste

Cunoscutul autor de piese pentru copii e în biroul său (care, între noi fie vorba, îi servește și de sufragerie și de dormitor), și se trage cu mîinile de cap, mai bine zis de părul care i-a mai rămas.

AUTORUL : (mic, slab, ca toți scriitorii pentru copii)... O *idee*, dau o idee pentru o zi din cele 1001 de nopți... Sînt la a 60-a piesă și ... nimic ... Să dau un telefon doctorului Coceșu !... Alo !... Doctore ! Grădina Zoologică... Doctore ?... Nimic nou ?... Crocodilul nu a născut un șarpe boa ? Nu ai nici o cămilă fără cocoașe ? Și nici un cangur cu fermoare la buzunar ? Bine doctore !... Aștept următoarea ta carte !... (care a și apărut !).

Autorul e disperat și face un număr de telefon :

— Alo ? Muzeul literaturii ? N-ați mai descoperit manuscrise inedite de Creangă, Ispirescu, Sântimbreanu ?... Sînt doar clasici în viață !... Da !... Înțeleg !...

În cameră intră țopăind un iepuraș !...

— Cine ești tu, Urechiatule ? De la țară sau iepuraș de la oraș ?

— Sînt iepurașul din toate piesele pentru copii, am 40 de ani de cînd sînt fugărit de vulpe și lup, salvat de vînători... Și nu mai vreau „varză" ca rimă la „piarză". Doresc un morcov, o țelină și o măslină ! Ce, iepurii nu pot să mănînce și ei măsline, în loc să fie mîncați cu ele !...

— Ești cam curajos, iepurașule !

— Sînt un anti erou fricos !... Acuș te Pap (Doina) cum spuneți voi în piesele pentru copii !...

Sunete care indică groază.

Lupul : Bună seara !

Autorul : Bună, Lupu !...

Lupul : Iarna asta te rog să faci o nouă versiune la „Capra cu trei iezi". Mie îmi place finalul în groapa cu jăratec !... Lasă-mă acolo tot finalul, pînă la primăvară ! Altfel de mănînc !...

Lupul iese și intră Harap Alb !

HARAP ALB : Scoate-l pe Gerilă din povestea mea !... ...Auzi ? Urgent ! Și modifică și secvența cu salatele din grădina Ursului !... M-am împrietenit cu nea Ursu Vasile de la Aprozar și mi le dă fără coadă. El nici nu o are !

Autorul e tot mai derutat. Și tocmai atunci apare o doamnă.

— Cine ești tu ?

— Eu sînt Vrăjitoarea !...

— Și unde ți-e mătura ?...

— Caut-o tu în Piața Amzei !... Dacă o găsești pe la Harap Negru !... Vrei să-ți fac o scamatorie ?... Hocus... pocus...

— Să nu faci să dispară vreun autobuz, că asta poate și I.T.B.-ul !... Ce vrei, ce urmărești ?

— Să te vrăjesc !...

— Vrei un rol la Teatrul de copii ?... Acolo joacă zînele roluri de vrăjitoare și vrăjitoarele roluri de zîne !... Mai ai de spus ceva ?

— M-ai distrus — mă prefac repede în scrum ca țigările Carpați !... (Și dispare într-un nor de fum.)

Mai vine cineva.
Iedul apare dîrdîind, ca vai de el :

— Domnule scriitor, nu mă mai folosiți... Știți de ce... mai ales toamna, stîrnesc pofte canibalice... Cunoașteți... pastramă de capră !... (patetic). E mama mea !... Și de ce să o popularizați în felul ăsta... de fapt primul fel, și în rîndul copiilor. Ei tot nu beau must... Știți poezia „Eu pe capră nu o gust, fără un pahar de must !" (acompaniată de Dolănescu). Eu sînt iedul cel cu cap, ce m-am ascuns după dulap !...

Intră și Vulpea cu o pălărie la fel :

VULPEA : Bună seara !... (intră direct în subiect) : Aveți vreo rățușcă ?

— Adresează-te lui Andersen !... Știi !...

— L-am fumat de mult !... Ăsta are lebede cu carne tare ! Ai ceva mai bun și pentru mine ?

— Da !... Trei pixuri, 2 indigouri și 50 de foițe... Viitoarea poveste cu tine !... Tu ce-mi aduci, șireato ? Spune-mi !

— Un film pentru copii care-ți începe chiar mîine, o carte la Editura Creangă, una la Albatros, o antologie la Cartea Românească și o ediție definitivă de autor la „Eminescu": „De la Teatrul Mare la Teatrul Mic", prefațată de Dinu Săraru !...

— Minunat !... Dar ce să-ți dau eu în schimb ?

— Măcar o altă gîscă în altă traistă...

— N-am traistă !

— Ia-mi și o gîscă congelată ! (Iese cu coada pe sus !)

Și pe ușă intră un copil...

Copilul, curat, politicos, ca toți copiii din cărțile scrise, spune :

— Bună seara, tovarășe scriitor !...

— De ești tu acela, nu-ți sînt scriitorul eu ! Cîte geamuri ai spart la școală ? (scoate un carnet și scrie febril !)

— Nici unul !

— De cîte ori ai copiat ? (scrie)

— Niciodată !

— Cîte fete ai tras în recreație de codițe ?

— Nici una !

— De cîte ori ai lipsit de la școală ?

— Doar cînd am avut scarlatină și colegii mi-au transmis lecțiile printr-un porumbel călător din porumbarul școlii, special dresat pentru întrajutorare.

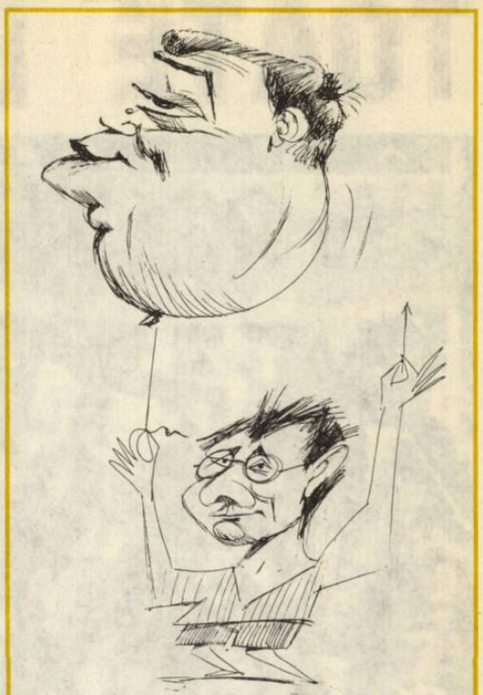

Horațiu Mălăele încondeindu-l pe Alecu Popovici

— Ce-ai făcut cu Vasile, leneșul clasei ?

— Am organizat un grup de învățătură cu care pregăteam lecțiile de matematică și îl scoteam pe tatăl lui de la „Ciocîrlia"...

— E muzicant ?

— Nu. Îi place berea !

— Și nu i-ați ajutat bunicii să spargă lemnele ?

— Ba da, am spart și toporul !

— Și pe cîte unul din voi i-ați învățat să se obișnuiască cu săpunul ?... Să nu se teamă de clăbuci !

— Ba da !... I-am învățat și „să te speli cu pastă nu e o năpastă !"

— M-ai nenorocit ! Astea sînt toate subiectele mele de piese pentru copii !...

— Căutați altele ! Veniți la cercul nostru de literatură... Discutăm despre opiniile lui George Călinescu cu privire la locul creației datorate suavității infantile în raport cu regnul vegetalo-animal.

— Și ce rămîne din convorbirile astea de pînă acum, ce mă fac cu ele ?

— Publicați-le în Almanahul B.T.T.. Nu știți vorba ceea : prietenul... anevoie se cunoaște !

Alecu Popovici

BTT '89

● „IMAGINE — COMUNICARE — EDUCAȚIE" — manifestare ce vizează aspectele noi ale problematicii, organizării și realizării mijloacelor vizuale de propagandă turistică organizate în scopul valorificării potențialului educativ și de informare al acestora în propaganda turistică — ediția a III-a, 1—5. X., Cîmpulung Moldovenesc.

TOATE DRUMURILE DUC LA ROMA

Campania pentru Campionatul Mondial de Fotbal din Italia a început sub cele mai bune auspicii. Cred că oricare va fi de acord că, din grupa noastră preliminară, la Roma trebuie să plece „urmaşii Romei", adică singura echipă latină, formaţia României fiind mult mai îndreptăţită prin valoare decît acelea ale Danemarcei, Bulgariei şi Greciei. Primul pas, cel mai dificil din acest an, a fost făcut cu dreptul : învingînd detaşat cu 3—1 formaţia Bulgariei, chiar la ea acasă, băieţii noştri s-au instalat de la început în fruntea grupei. Ei, după cum v-aţi dat seama din transmisia televizată, scorul nu reflectă nici pe departe diferenţa zdrobitoare de valoare dintre cele două formaţii, acesta fiind un meci cam de 8—3, dacă ţinem seama de uriaşele ocazii ale fotbaliştilor români. Acum, că au mai trecut emoţiile, palpitaţiile drese cu diazepam, supărările pricinuite de arbitraj, să vedem ce a însemnat Sofia '88 pentru fotbalul românesc — cu o serie de analize „la rece", dar şi anecdotica de rigoare, care e subiectul predilect al microbiştilor din Cişmigiu, de pe Podul Grant, din Ghencea, din Şos. Ştefan cel Mare, din toate zonele ţării unde se mănîncă fotbal pe pîine.

● Pentru ziarişti, campania italiană a început duminică, 16 octombrie, întrucît am plecat la Sofia cu trenul : mulţumită conducerii Ministerului Transporturilor şi Telecomunicaţiilor (tot Rapidulețul, săracul !) s-a ataşat un vagon de dormit pentru cei 22 de oameni care nu aveau loc în avionul de luni dimineaţa (cursă normală), alături de reprezentanţii presei fiind şi cîţiva membri ai lotului de tineret (medic, antrenor secund etc.). Cei 600 km care despart Bucureştii de Sofia au fost parcurşi în 12 ore, faţă de numai 38 de minute cît avea să facă avionul. Tot cu trenul au mai venit numeroşi suporteri români, care s-au adăugat acelora sosiţi cu autocarele şi cu maşinile personale — cred că au fost, cu totul, peste 2 000 de compatrioţi de-ai noştri, care începînd de luni au împînzit capitala Bulgariei de am crezut că ne aflăm la Bucureşti.

● Luni, în jurul prînzului, au sosit la Hotelul Vitoşa (construit împreună cu societatea japoneză „New Otani") şi băieţii : echipa mare şi tineretul. Cred că a fost una dintre cele mai mari delegaţii româneşti la o asemenea întrecere, după aprecierile mele cam 70 de persoane. Aproape instantaneu, la masa de prînz s-a alcătuit un veritabil stat major al delegaţiei, din rîndurile căruia aş vrea să-i citez pe reprezentanţii federaţiei Mircea Angelescu, Mircea Pascu, Ion Alexandrescu, Gabriel Popescu, Mircea Ionescu, Dan Matei, Cristian Bivolaru, Gh. Staicu, Robi Urs, pe antrenorii Emerich Jenei, Cornel Drăguşin, Mircea Lucescu, şi, bineînţeles, pe colegii mei de breaslă Valeriu Mironescu, Ion Bocioacă, Eftimie Ionescu, Dan Voicilă, Ioan Chirilă, Vasile Căbulea, Horia Alexandrescu, Marius Georgescu, Octavian Ştireanu, Lucian Oprea, Dumitru Graur, precum şi pe cei doi artişti destinaţi să imortalizeze fazele meciului, cameramanul Bubu Sotir şi fotoreporterul Paul Agarici. Fiecare a făcut cîte ceva, după puterile lui. fiecare s-a zbătut să obţină informaţii despre echipa adversă. să asigure un climat optim în mijlocul formaţiei noastre, să vegheze ca lucrurile să meargă bine şi cu masa, şi cu duşurile băieţilor, şi, mai ales, cu moralul lor. Iar cuvîntul de ordine, pretutindeni, şi tot timpul, a fost unul singur : *Victoria.*

● Chiar în ziua sosirii, echipa a făcut un antrenament în nocturnă, pentru acomodare. Încetîncet s-au spulberat şi ultimele temeri de indisponibilitate : graţie îngrijirilor acordate de dr. Florin Brătilă, Iovan, de pildă, a trecut rapid peste viroza făcută la pregătirile de la Braşov. De ce a fost ales Braşovul pentru cantonament ? Ne-o spune preşedintele federaţiei, Mircea Angelescu : „Ne-am interesat la Institutul Meteorologic despre prognoza vremii la Sofia, în jurul datei de 19 octombrie. Ni s-a spus că, probabil, vor fi cam 8 grade seara. Şi apoi, Sofia e la o oarecare înălţime, cam 600 m deasupra nivelului mării. Iar Braşovul e cam la 700 m. Condiţiile fiind destul de asemănătoare, s-a ales Braşovul, pentru aclimatizare". Intervine şi Andone şi ne spune că, după părerea lui, fotbaliştii români joacă excelent în nocturnă, pe orice teren.

...dar cel mai sigur drum se cheamă : CALIFICARE !

● Marți după-amiază, un nou antrenament al echipei noastre, la ora 16, de data aceasta pe terenul echipei Sredeț. Înainte de plecare, reprezentantul Oficiului de Turism sofiot, tînărul și simpaticul nostru însoțitor Petko, îmi spune că Sredeț (care dă naționalei cei mai mulți jucători și conduce detașat în campionatul bulgar) merge formidabil, administrînd cîte 6—7 goluri de meci fiecărui partener. Îi răspund că și Sparta Praga făcea aceeași figură în campionatul cehoslovac, pînă cînd Steaua i-a luat kilometrajul înapoi, cu un usturător 5—1 în deplasare. Și îi mai spun și de forma de zile mari a echipei Dinamo, care a cîștigat dubla manșă cu deținătoarea Cupei Finlandei cu scorul general de 6—0. La antrenament, echipa noastră își face programul obișnuit, după care urmează un meci-școală foarte scurt, de-a latul terenului. Regula ? Pasa dintr-o bucată. Cine joacă mingea de două ori e sancționat cu lovitură liberă. Arbitrează Cornel Drăgușin. Un divertisment plăcut îl constituie intrarea în teren a lui Jenei și a lui... Răducanu, fostul nostru mare portar, care, deși are acum 120 kg, mai păstrează cîteva dintre calitățile de odinioară. Într-un moment de „respiro" îl întreb pe Jenei dacă a apucat să joace vreodată contra lui Rică. „Nu numai că am jucat, dar i-am dat și un gol, prin '65, de la linia de margine". Răducanu îl contrează imediat : „Hai, bre, că te-ai rugat de mine tot meciul să te las să-mi marchezi, miroseam eu că ai să ajungi antrenor la națională și ai să mă omenești !..."

Cei cîțiva oficiali și spectatori bulgari au cam amuțit văzînd rapiditatea uluitoare a jocului nostru, șuturile senzaționale ale lui Hagi, Sabău, Rotariu, Cămătaru, marcajul excelent făcut de jucătorii din apărare, în general jocul parcă teleghidat al întregii echipe.

● Trebuie să ne grăbim, pentru că la ora 18 începe, pe alt stadion, meciul dintre reprezentativele de tineret. S-a lăsat frigul, băieții noștri au ieșit de la duș și și-au mai pus un trening pe ei, cîte un pulover, Sabău apare chiar cu prosopul pe cap, ca un șeic din Emirate, are părul încă ud și se teme de vreo complicație. Intrăm pe stadion, meciul a început de vreo 5 minute, e încă 0—0, ne căutăm rapid locuri, dar nu mai găsim scaune libere decît în rîndurile de jos, de unde se vede destul de prost. E un spectacol întreg să-i urmărești jucînd pe cei tineri, cu comentariul seniorilor ! Stau lîngă Iovan, Andone, Cămătaru și Lăcătuș, ceva mai lateral și-au găsit locuri, Rednic, Hagi, Lung, Nițu, Rotariu, Ungureanu, Vaișcovici, puțin mai sus fac galerie Mateuț, Geolgău, Săndoi și ceilalți membri ai lotului. Ce-mi aud urechile ? „Hai Broscoiule !" (ăsta e Ilie Dumitrescu, care are ochii ca Liza Minelli), „Urcă, Dane" (adică Petrescu), „Bagă materiale, Adi" (ceea ce înseamnă că Adrian Popescu trebuie să-l incomodeze cu orice preț pe un atacant), „Fă-l, Radule" (în traducere, Răducioiu să-l dribleze pe un fundaș) ș.a.m.d. Echipa noastră de tineret n-a jucat bine, am luat bătaie cu 2—1, dar cu puțin noroc puteam să-i învingem noi. Catastrofal arbitrajul brigăzii italiene conduse la centru de Lanese : al doilea gol bulgar a fost înscris dintr-un ofsaid clar (doi atacanți în spatele fundașilor noștri) iar noi am fost privați de două lovituri de la 11 m, limpezi ca lumina zilei, la faulturi clare în careu (Dan Petrescu și Cristian Sava au fost literalmente cosiți, cînd se pregăteau să șuteze). De altfel, noaptea, tîrziu, aveam să vedem la televizor golul bulgăresc cu pricina, marcat din ofsaid, dar gazdele n-au mai prezentat în rezumatul lor și faulturile la cei doi jucători români, ceea ce spune totul.

● Normal că eram supărați după meci, nu atît din pricina arbitrajului, ci mai ales datorită faptului că tineretul nostru a ieșit tîrziu la joc, n-a legat mai nimic. Vorbeam cu Mircea Angelescu la ieșirea din stadion și ni se părea inadmisibil ca jucători care la echipele lor de club sînt titulari și au contribuit la victorii de răsunet împotriva unor echipe ca P.S.V. Eindhoven, Atletico Bilbao, Sparta Praga, Antwerpen, Real Sociedad, Kuusysi Lahti, Bröndby etc. să nu se găsească deloc în teren. Problema e următoarea : tineretul, întărit cu cei doi „vîrstnici" Adrian Popescu și Tudorel Cristea, are valori individuale excelente (în primul rînd Stelea, care a apărat extraordinar, apoi Dan Petrescu, Ilie Dumitrescu, Răducioiu, Cristian Sava, Stănici, Lupescu, Ursea, Timiș, Timofte) dar iată că încă nu alcătuiește ceea ce se cheamă o Echipă. Pentru această lipsă de omogenizare este responsabil, în primul rînd, antrenorul Mircea Rădulescu (de pildă, nu poți să intri cu Bunaciu, care nu joacă nici măcar la echipa lui de club!), dar trebuie să ne gîndim și la faptul că „puștii" n-au prea avut un stadiu de pregătire suficient, în comparație cu echipa Bulgariei, care jucase recent în Franța. Dar poate că orice rău e spre bine : mă gîndeam că eșecul tineretului, ca și prestația revoltătoare a brigăzii de arbitri, îi vor întări pe seniori !

● În aceeași seară, particip, alături de conducerea federației, la dineul oferit de amabilele noastre gazde. Cînd translatorul le spune că Steaua n-a mai fost învinsă în țară de peste 90 de meciuri și că Dinamo n-a mai cunoscut nici ea înfrîngerea de vreme îndelungată, fiind într-o formă excelentă, un fior de ghiață parcă a străbătut salonul Clubului Rusesc, unde avea loc întîlnirea. Printre invitați se afla și observatorul F.I.F.A., elvețianul Rudolf Scheurer, fost arbitru internațional. Omul a tăcut aproape tot timpul, dar a spus o glumă memorabilă : „Elvețienii sînt mari poligloți. Uite, de exemplu eu : vorbesc 10 limbi, dar nu mă înțelege nimeni !". La sfîrșit, după toate amabilitățile de rigoare, ne luăm la revedere de la gazde, în stradă, și am inspirația de a le spune singura propoziție în limba bulgară pe care o cunosc : „Leka noci, deța" (adică „Noapte bună, copii !"). Am rîs pe urmă cu toții, pînă la

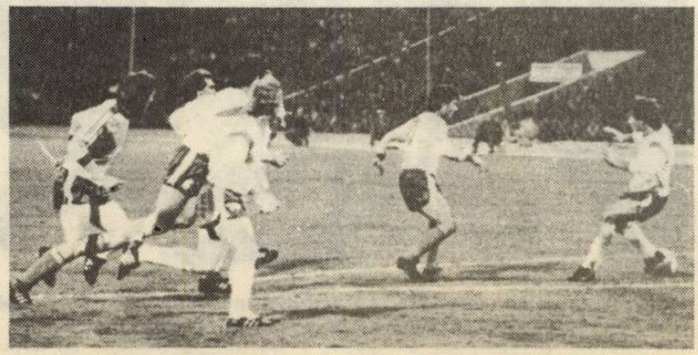

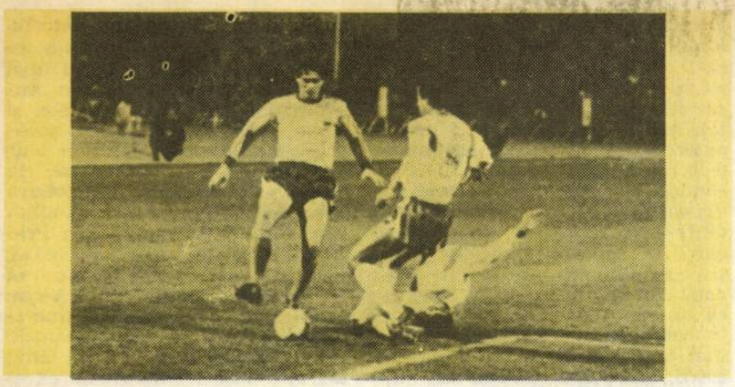

hotel, gîndindu-ne că această glumă poate ascunde un adevăr, prin urmare le vom da stingerea pe teren.

● În sfîrșit, ziua meciului ! Hagi e foarte bine dispus și nu mi-am închipuit niciodată că poate fi un imitator savuros. Îmi relatează, de pildă, ce-i spunea pe teren Andrieș, la meciul S.C. Bacău — Steaua, cu accentul zonal de rigoare : „Măi, Jicuți, io ti rispect pi tini, tu di șe vrei să-mi fași nenorocșiri, să-mi dai minjea pintre picere ? Vezi bini că dau la joali, nu ți juca cu mini că ți cardesc. Tu vrei să rîdă dînșii di mini ? Șezi olecuți locului, că bag materiali...“ ș.a.m.d. Oricum, atmosfera e destinsă, începe munca de lămurire, discretă, de la om la om, fără ostentație. Copii mari, fotbaliștii pricep mai bine un mesaj dacă îl spui așa, într-o doară, fără să sune a ordin imperativ. De pildă, cam ce le spuneam noi, ziariștii ? „Măi, băieți, de ce să meargă în Italia danezii sau grecii, sau bulgarii ? Hai să judecăm logic : în ultimii 5 ani, cluburile noastre au fost de 4 ori în semifinalele cupelor europene, iar o dată am cîștigat C.C.E. și Supercupa Europei. Bulgarii n-au avut niciodată asemenea performanțe, și nici grecii sau danezii. Așteptăm «furia» aia a voastră, din meciul cu Spania, cînd am dat 3 goluri în 10 minute. Dacă luăm azi două puncte, plecăm ca din pușcă, și nu ne mai ajunge nimeni. Vă dați seama ce bucurie imensă veți face acasă, la milioanele de români care se vor uita la televizor cu sufletul la gură ? Ați văzut ce pancarte au scris pe San Siro suporterii lui A.C. Milan ? «Siamo belli come il sole» — «Sîntem frumoși ca soarele». Așa trebuie să fiți voi azi, să amuțească tribunele !“ etc. etc. Firește, acesta nu era un discurs, erau fraze răzlețe, între o apă minerală și o baclava, în holul hotelului sau în autocar, dozate discret, pentru stimularea orgoliului și crearea unei mentalități de învingători. Și eu cred că pregătirea aceasta psihică, făcută cu dragoste, i-a ajutat foarte mult. La întreaga atmosferă au mai contribuit, firește, și Rică Răducanu, și Bubu Sotir, și „victorienii“ Dumitru Dragomir și Oache Piscanu, și Agarici cu pozele lui făcute „pe furate“, și Lucescu cu tactul muncii sale de la om la om, și puzderie de turiști români (cu șepci roșii, galbene, albastre) care foiau în jurul hotelului, fără a deranja cu ceva echipa. Adică ne simțeam ca acasă, și asta contează enorm.

● O problemă delicată : cîțiva băieți îmi spun că Lung e foarte afectat de critica severă pe care i-am făcut-o după meciul cu Sparta Praga, de la București. Aud că a și plîns, că e abătut, că nu-i în apele lui. Eu am făcut-o, eu trebuie s-o dreg. Mă sfătuiesc cu Angelescu și cu Jenei și găsim soluția cea mai bună. Cu două ore înainte de meci, bat la ușa camerei 301, unde stau Lung și Hagi. Îmi deschide Gică, proaspăt trezit din somnul obligatoriu de după-amiază. Se bărbierește. Intru și îl găsesc pe Lung întins în pat, citind o carte. Nu mai contează ce i-am spus, dar la urmă ne-am sărutat și i-am urat să aibă ziua lui de aur. Cred că am greșit și eu, pentru că am scris cronica respectivă imediat după meci, mă soma tipografia, poate că dacă aș fi lăsat să treacă o zi m-aș mai fi calmat. E și el conștient că la Steaua a prins și zile proaste, dar se pare că depărtarea de familie (care i-a rămas încă la Craiova) și-a pus amprenta pe echilibrul lui psihic. Oricum, mi-am luat o piatră de pe inimă, pentru că în mîinile portarului poate sta un meci în-

treg, mai ales cînd el e și căpitan de echipă.

● Cîțiva băieți de la Steaua (în special Lăcătuș) sînt mai retrași decît de obicei, parcă li s-au înecat corăbiile. Explicația nu poate fi decît una singură : în timp ce colegii de la Dinamo sînt însoțiți de antrenorul lor, ei n-au pe nimeni mai apropiat, resimt lipsa lui Iordănescu. Se mai înviorează puțin, auzind că avionul care le-a adus pe neveste și pe unii oficiali români a aterizat cu bine. Două dintre „susținătoare“ sînt însărcinate, și totuși au făcut deplasarea pentru a fi alături de cei dragi, pentru a-i îmbărbăta : e vorba despre soția lui Iovan și despre cea a lui Sabău. Exact încăpățînarea pentru care îl criticasem cîndva pe Jenei se dovedește acum salutară : a intrat cu Rotariu ca fundaș stînga (ceea ce părea o improvizație) și cu Sabău titular. Iar amîndoi au jucat de nota 10!

● Colegul Horia Alexandrescu aduce de la Centrul de Presă cît un program al meciului, pentru fiecare ziarist, precum și fanioane și insigne ale Federației Bulgare de Fotbal. În program se vorbește despre palmaresul întîlnirilor de fotbal dintre România și Bulgaria (zdrobitor în favoarea noastră), începînd cu victoriile din 1982, de la Ruse și București, fiecare meci încheiat cu 2—1 pentru noi. Totodată, sînt prezentate datele fiecărui component al lotului, precum și fotografiile lui Lung, Andone, Lăcătuș, Hagi, Rednic, Sabău, Cămătaru. În dreptul lui Hagi se scrie că este „unul dintre artiștii balonului, ca Dobrin și Balaci, care reprezintă o mare speranță a fotbalului românesc“. Despre Cămătaru se amintește că a cucerit, în 1987, „Gheata de Aur“ și că „are o tehnică bună și un excelent joc de cap“..

● Plecăm spre stadion cu bagaje cu tot, întrucît după meci ne vom îndrepta spre aeroport. Un episod neplăcut, dar cu happy-end : cronicarul Ioan Chirilă (care nu e altul decît tatăl cunoscutului antrenor de la „piticii“ lui Dinamo, Ionuț Chirilă), și-a uitat verigheta la hotel ; se întoarce, urcă zece etaje cu liftul, și are surpriza să o vadă pe cameristă cu inelul în mînă întrebîndu-l : „Cine a pierdut o verighetă ?“ Turismul bulgăresc la înălțime !

● Nu știu de ce, cu puține momente înainte de meci, Mircea Angelescu ne spune nouă, ziariștilor, să fim atenți la arbitri. Și am fost, într-adevăr, așa cum au fost și milioanele de telespectatori români. Brigada compusă din Listkievici (la centru), Libich și Rudi, a arbitrat cu mari greșeli, care ne puteau costa scump. Iată numai cîteva dintre ele, așa cum le-am notat în carnetul de reporter : cartonașe galbene acordate cu malițiozitate lui Hagi și Rotariu, în timp ce jucătorilor adverși li s-a tolerat totul ; o suită incredibilă de lovituri directe din preajma careului nostru, făcute cadou (am numărat cam 10 astfel de lovituri, dintr-una, cea din min. 32, marcînd Kolev) ; la loviturile executate de noi, zidul bulgar stătea unde dorea, chiar și la 5 m, în timp ce în situațiile inverse zidul nostru era mutat cu asprime la 9 m, într-o asemenea situație, Rotariu încasînd acel nefericit cartonaș (era primul om din zid) ; ofsaiduri mari ale unor jucători bulgari, nesemnalizate, din care puteau ieși goluri (cum au fost fazele din minutele 8, 57, 58) precum și oprirea din cursă a unor jucători români prin semnalizarea unor ofsaiduri imaginare (cum a fost faza din min. 89, cînd Cămătaru scăpase singur spre poartă). Sper că simpaticul observator F.I.F.A., despre care am scris, a sancționat cu asprime, în raportul său, prestația sub orice critică a acestor falși cavaleri ai fluierului, pe care i-a dezaprobat uneori chiar publicul localnic.

● În privința jocului, ce-aș putea spune ? Noi aveam experiența tristă a campaniei pentru Euro '88, cînd am văzut ce mult contează să cîștigi, dacă se poate, totul în deplasare. Atunci, înfrîngerea de la Sevilla și egalul de la Viena ne-au costat enorm. De data aceasta, personal mi-a fost teamă ca titularii de la Steaua și de la Dinamo să nu tragă unii „hăis“ și alții „cea“, să nu avem prin urmare de-a face cu două stiluri de joc, ci cu o osmoză fericită. Și osmoza s-a produs, pentru că atît antre-

La masa de prînz, cu cîteva ore înaintea meciului de la Sofia : Mircea Angelescu, Mircea Lucescu și Corneliu Vadim Tudor, sau, cu alte cuvinte, președintele federației împăcînd pe Dinamo cu Steaua !

norii, cît și jucătorii, au înțeles că în asemenea momente nu mai au ce căuta orgoliile personale, aici nu mai e vorba nici despre Steaua, nici despre Dinamo, ci despre Națională țării, iar Tricolorul e mai presus decît culorile fiecărui club. De asemenea, problema nu se pune : Hagi *sau* Sabău, ci Hagi *și* Sabău, fiecare avînd calitățile lui remarcabile. Bine ar fi dacă și unii ziariști și suporteri ar înțelege asta ! În condițiile în care Hagi, ca o mare vedetă europeană, a fost marcat foarte sever (a apucat să tragă un singur șut pe poartă, extrem de periculos, respins cu mare greutate de Mihailov în corner) a zburdat în schimb Sabău, cvasi-necunoscut de bulgari, aflat la primul său meci oficial în națională. De remarcat că s-a dat credit tinereții, iar dacă jucători de bază ca Ungureanu și Klein au ajuns rezerve (tocmai ei, care făcuseră o partidă memorabilă cu Spania, la București!) înseamnă că avem o mare echipă tînără. Firește, la o asemenea victorie, trebuie remarcată întreaga echipă : portarul (care, după golul primit cu relativă ușurință din lovitură liberă, a scos apoi cîteva mingii grele, a prins curaj, și pe urmă a apărat vreo trei șuturi pe care le vedeam în gol !), întreaga linie de fund, mijlocul și atacul. Tactica de joc elaborată de antrenorii Jenei și Drăgușin a fost ireproșabilă și, de prin minutul 50, am avut cu toții senzația că jucăm pe teren propriu, jocul nostru de pase în „morișcă" făcîndu-i pe jucătorii bulgari să-și termine „ardeiul", după cum glumeam la masa presei. Scos din mediul lui natural, fără Stoica și Rotariu la mijloc, care îl „serveau" ca pe tavă, Lăcătuș n-a fost ca în zilele sale de glorie, și totuși a avut de două ori golul în vîrful bocancului, sperăm ca marea noastră extremă să dea randamentul optim în partidele viitoare !

● Sinceri să fim, am avut mari emoții înaintea partidei. „Contează enorm cine va deschide scorul" — îi spun lui Lucescu. Iar el îmi răspunde, de parcă avea gura aurită : „Cine îl deschide îl și închide !" Și așa a fost. Microfonul televiziunii române fiind în apropierea mesei presei, aflu că s-a auzit foarte clar forfota noastră, a ziariștilor, îndemnurile „Du-te, Gică", „Forțează, Nelule", „Trage, Mateo" fiind ale noastre. Personal, indiferent cine a creat fazele, vreau să-i felicit din inimă pe autorii celor trei goluri : Cămătaru și Mateuț !

● La sfîrșit, bucurie imensă în rîndul celor peste 2 000 de suporteri români : la aplauzele furtunoase cu care publicul i-a omagiat pe jucătorii noștri în drum spre cabine, galeria cu șepci roșii, galbene și albastre a strigat, în mod sportiv, „Bulgaria !, Bulgaria !", încurajînd astfel gazdele pentru meciurile viitoare. Doar vecini sîntem, ce Dumnezeu ! Un raționament elementar ne face să credem că, după această severă înfrîngere acasă, echipa bulgară va mînca jăratic în meciurile cu Danemarca și Grecia, așadar, implicit, ne poate face nouă jocul.

● La conferința de presă, participă alături de Em. Jenei și de fotoreporterul Paul Agarici. Antrenorul Boris Angelov a răspuns tirului ziariștilor bulgari : „Cred că va fi foarte greu de-acum înainte. Am pierdut în fața unei echipe superioare din toate punctele de vedere. În echipa noastră mijlocul și flancul stîng au mers foarte slab. Ghetov n-a respectat sarcinile care îi reveneau în apărare. De la echipa română aș vrea să remarc pe Hagi, Cămătaru, Mateuț și Sabău. În general, toată linia de mijloc a mers foarte bine". Și Jenei a răspuns la întrebări : „Nu pot să remarc decît toată echipa. Aș vrea să insist asupra apărării imediate, și surpriza cea mai mare, «debutantul» Rotariu, care la Steaua joacă mijlocaș. Totodată, Cămătaru, Sabău și Mateuț au dominat cîmpul de joc". O întrebare se referă la absența lui Bölöni și Stoica, la care Jenei răspunde : „Acum 20 de ani am jucat și pe stadionul Vasil Levski, pentru preliminariile olimpice, cînd am cîștigat cu 1—0. Eu am albit între timp, iată că vremea a trecut încetîncet și peste Stoica și Bölöni, au în jur de 35 de ani fiecare, ori noi trebuie să ne gîndim la viitor". (Ca să fiu sincer pînă la capăt, cred că în locul lui Gică Popescu ar fi putut evolua cu mai mult succes Bölöni, care, cu vasta lui experiență internațională, cu formidabila lui putere de luptă și cu acea clarviziune unică ar fi putut să ne scutească de multe emoții ; poate că la meciurile viitoare...). O întrebare care ne-a făcut să zîmbim se referă la absența lui... Dudu Georgescu ! Ziaristul bulgar nu l-a uitat pe dublul cîștigător al „Ghetei de aur", a cărui faimă în Europa fotbalistică iată că persistă, deși fostul mare atacant se apropie binișor de 40 de ani.

Aceasta este CUPA !

● În autocar, în drumul spre aeroport, le spuneam băieților : „Ca orice mare echipă europeană, am venit, am bătut și am plecat imediat după meci !" Șoferul a pus la casetofonul din bord un rock îndrăcit, băieții cîntă și aplaudă, Rică Răducanu dansează printre ei, toată lumea e a noastră ! Dar... să nu uităm : greul de-abia acum începe ! Am luat o opțiune serioasă pentru calificare, numai că ne așteaptă meciuri extrem de tari în continuare. Ele trebuie abordate cu maximă seriozitate, de parcă fiecare dintre ele ar reprezenta Finala Cupei Mondiale. Să nu ne culcăm pe lauri și să dovedim tuturor că, după exact 20 de ani de la Turneul Final din Mexic, fotbalul românesc a născut o nouă „generație de aur" care este chemată să aducă glorie țării. Toate drumurile duc la Roma, cum spunea o vorbă veche, dar ele trec mai întîi pe la București, Atena și Copenhaga, unde va trebui să demonstrăm că sîntem cei mai buni din grupă. Curaj, băieți, totul se poate, biletul de avion pentru Roma ne e la îndemînă, ne mai trebuie numai boarding-cardul !

Corneliu Vadim Tudor

Fotografii în exclusivitate de Paul Agarici

Ce se mai poate spune la conferința de presă după victoria oaspeților cu 3 la 1 ? În prim-plan antrenorii celor două naționale

MICRO-DICȚIONAR

TURISM ŞI ECONOMIE

AUTOCONDUCERE (muncitorească), element calitativ superior, componentă majoră a sistemului democratic de conducere a societății românești, coordonată fundamentală a noului mecanism economico-financiar, principiu de bază și sistem complex și unitar de forme și metode de conducere, organizare și funcționare la toate nivelurile de activitate, ce exprimă participarea activă și colectivă, directă sau prin reprezentare a oamenilor muncii la conducerea economiei și a verigilor sale componente, la elaborarea și înfăptuirea deciziilor, în calitatea lor de proprietari, producători și beneficiari, răspunderea lor deplină pentru buna funcționare și gospodărire a unităților în vederea creșterii eficienței economico-sociale în conformitate cu prevederile planului național unic de dezvoltare economico-socială. A. (m) este, în esență, forma principală de realizare în etapa actuală, trăsătura definitorie a democrației economice în țara noastră. A. (m), categorie specială a relațiilor de producție socialiste pe o anumită treaptă a evoluției lor, exprimă direct ansamblul de relații de proprietate, schimb și repartiție care se creează între producătorii socialiști uniți în procesul reproducției socialiste lărgite. A. (m) reprezintă o expresie și o condiție a trecerii la manifestarea plenară a unei calități noi, superioare, în conducerea activității economico-sociale de către oamenii muncii, deoarece permite exercitarea activă a prerogativelor acestora de conducători. Instituționalizarea, din inițiativa și cu contribuția decisivă a tovarășului Nicolae Ceaușescu, a A. (m) în țara noastră începînd din anii '70 și apoi continua sa perfecționare, acțiunea sa la toate nivelurile — în cadrul unităților economico-sociale și administrativ-teritoriale locale și pînă la organele centrale, la nivel național — reprezintă o modalitate originală, creatoare de abordare de către Partidul Comunist Român a problematicii complexe a perfecționării conducerii democratice a vieții economico-sociale, care se încadrează organic în ansamblul măsurilor adoptate după Congresul al IX al P.C.R. pentru participarea oamenilor muncii la conducerea întregii societăți. În formele și pe nivelurile organizatorice actuale — adunări generale ale oamenilor muncii, consilii ale oamenilor muncii în unitățile economice, consilii de conducere în ministere, consilii naționale — congrese — sistemul instituționalizat al A. (m) constituie cadrul unitar al participării oamenilor muncii la procesul conducerii. A. (m), continuu consolidată sub aspectul drepturilor, competențelor și al răspunderilor precum și al rezultatelor înregistrate în activitatea colectivelor de oameni ai muncii, oferă în prezent cadrul organizatoric necesar conducerii și administrării eficiente a părții din avuția națională încredințată fiecărei unități, creșterii proprietății socialiste, îmbinării și armonizării intereselor generale ale societății cu cele ale colectivelor de oameni ai muncii și cu cele individuale, cointeresînd oamenii muncii în obținerea unor rezultate economice superioare, în conformitate cu prevederile planului unic de dezvoltare economico-socială. Aplicarea A. (m), în concepția românească, nu vine nici un moment în contradicție cu principiile centralismului democratic, a conducerii unitare a economiei, cu proprietatea socialistă comună a oamenilor muncii, nu înseamnă separarea producătorilor socialiști uniți, fărîmițarea proprietății socialiste, absolutizarea autonomiei unităților, ci se desfășoară în strînsă corelație cu opțiunile și sarcinile înscrise în planul național unic, pe care urmărește să le realizeze la niveluri superioare prin stimularea și valorificarea superioară a inițiativei și participării oamenilor muncii la conducerea activității economico-sociale.

Bogdan Pădure
Ioan Hidegcuti

O SURPRIZĂ ÎN BIBLIOTECĂ

De mai bine de un deceniu, în secția pentru copii a Bibliotecii municipale „Mihail Sadoveanu" își desfășoară activitatea un original teatru de păpuși. Da, un teatru de păpuși într-o bibliotecă, ați citit bine, și încă un teatru foarte perfecționat deoarece are mai multe tipuri de scene demontabile, o orgă de lumini și o săliță cu patruzeci de băncuțe plușate, totul de un design ireproșabil. Folosim însă diminutivele pentru că e vorba de un teatru în minatură destinat celor mai mici cititori ai bibliotecii. Ei vin săptămînal să vizioneze spectacolele oferite de trupa de păpușari, aplaudă încîntați cînd recunosc pe scenă personajele din cărțile îndrăgite și oftează cu părere de rău la lăsarea cortinei căci ar dori ca acest vis frumos să nu se termine niciodată. Mica „uzină de vise" din incinta bibliotecii pentru copii se numește teatrul de păpuși „Licurici" și funcționează de ani de zile prin talentul și entuziasmul bibliotecarei Gabriela Stamatiade, un om plin de inițiativă care valorifică imaginația copiilor îmbinînd cartea cu reprezentația teatrală. Dar să pătrundem în culise. De fapt în culisele artei păpușărești. Trupa de păpușari amatori e alcătuită exclusiv din copii, numărul lor a crescut de la 12 — cîți avea echipa acum un deceniu — la aproximativ 35. Și să nu credeți că ei sînt doar minuitori de marionete, rolul lor este mult mai complex. În primul rînd ei își concep singuri păpușile. Sub îndrumarea Gabrielei Stamatiade acești copii lucrează în miniatelierul teatrului la confecționarea viitoarelor personaje, ei proiectează decorurile, aduc sugestii în legătură cu punerea în scenă a pieselor — într-un cuvînt sînt „artiști totali" (pictori, scenariști, regizori, maiștri de lumini etc.). Atelierul are o funcționalitate multiplă : aici se cioplește, se modelează și se sculptează, se croiește și se coase (băieții învață cusutul cot la cot cu fetițele), se pictează și se aplică tehnici de colaj. De la fierăstrău, ciocan, cuie și pînă la smirghel toate instrumentele se află la îndemîna păpușarilor care dau viață treptat din polistiren, lemn, nasturi și mărgele unor personaje fermecătoare, lăsîndu-și fantezia în deplină libertate. Căci tipologia păpușilor pe care le realizează copiii acoperă toată gama : Bi-ba-bo (păpuși pe mînușă), Vaiang (păpuși cu sîrme), marionete și chiar păpuși de tip „Muppets", în prezent numărul păpușilor din depozitul teatrului a ajuns la 300. Între acestea : Albă ca zăpada și piticii ei, Capra cu trei iezi, Păcală și Tîndală, Buratino, Lizuca, Scufița Roșie, Hansel și Gretel, Ileana Cosînzeana și cîte alte personaje din universul uman și din cel animalier îndrăgite de copii. Pe lîngă toate acestea micii artiști învață să dramatizeze fragmente din cărți (să nu uităm că au la dispoziție pentru „documentare" întregul fond al bibliotecii : publicații, diapozitive, discuri), ei redactează textele și alcătuiesc fondul muzical parcurgînd sistematic etapele unei montări de la fabricarea păpușilor pînă la efectele de lumină, care sporesc mirajul spectacolului. Și iată că păpușile, lucrate cu atîta pasiune și migală, stîrnesc hohote de rîs și lacrimi în rîndul micilor spectatori, făcîndu-ne însă și pe noi, cei maturi, să urmărim cu sufletul la gură întîmplările de pe scenă, să pătrundem emoționați în lumea copilăriei unde personajele din cărți capătă viață în mîna talentaților păpușari bucurîndu-ne sufletul și privirea. Cititorii care intră în biblioteca pentru copii caută mereu cu curiozitate această jucărie mare formată dintr-o mini-scenă și mini-reflectoare cu o cortină roșie în spatele căreia așteaptă surpriza oferită de trupa de păpușari. Căci visul unui copil este ca paginile cărții să se deschidă ca o cortină miraculoasă și pe scenă cuvintele tipărite să devină personaje vii, iar întîmplările lui Nică, Tom Sawer sau ale lui Păcală să se transforme din gînd în imagine mărind puterea de adevăr al poveștii. Cunoscut și foarte iubit de copii, teatrul „Licurici" este reprezentativ pentru activitatea de amatori a Capitalei și chiar a țării, de vreme ce la Festivalul „Cîntarea României" echipa de păpușari a reputat, ediție de ediție, laurii celei mai înalte recunoașteri. Născută dintr-o idee generoasă, trupa „Licurici" a ajuns azi la performanțe demne de invidiat. Miraculosul succes are însă o explicație : Gabriela Stamatiade este „a little crazy" — cum spune englezul sau „foudroye" — cum spune francezul adică o persoană care știe să se integreze cu abilitate și imaginație în universul lumii infantile.

Horia Frunză

LEGEA ŞI FILMUL

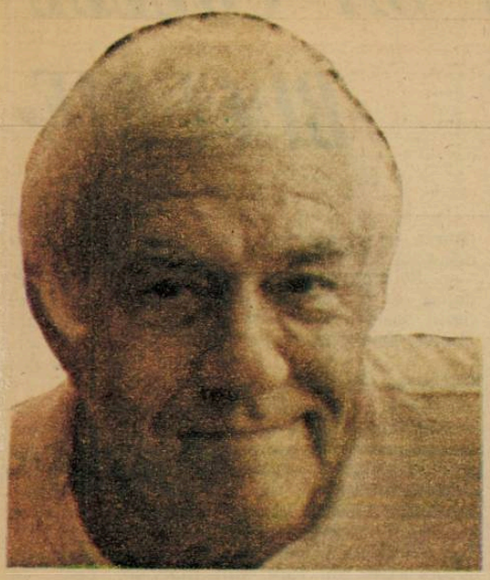

Toată lumea îl cunoaşte la Hollywood pe Marvin Mitchelson. E un bătrînel cu zîmbet bonom de bunic, despre care ai zice că e cel mai blînd om din lume. Cu toate acestea, Mitchelson e mai degrabă cel mai... temut personaj de prin părţile locului, mai temut decît era Boris Karloff pe vremea cînd interpreta rolul lui Frankenstein. Căci bonomul bunic este... avocat...

Marvin Mitchelson s-a specializat în divorţuri şi — fapt verificat sută la sută — e întotdeauna infailibil : reuşeşte fără greş să oblige straturile Hollywoodului să-şi dezlege băierile pungii. Mînuind cu extrordinar talent Codul civil, Mitchelson a obţinut de-a lungul anilor succes după succes în cariera sa de oficiant al despărţirilor de cupluri : de pildă, Johnny Carson, cel mai celebru şi mai bine plătit animator de televiziune american va achita pînă în 1995 cîte două sute patruzeci de mii de dolari anual celei de-a treia soţii a sa, Joanna ; Hugh Heffner riscă să piardă treizeci şi cinci de milioane de dolari în favoarea frumoasei Carrie Leigh, de profesie model, cu care a trăit cinci ani fără să fi fost măcar căsătoriţi ; Mick Jagger i-a virat fostei sale soţii, Bianca, în jur de opt milioane ; Lee Marvin a achitat concubinei sale, Michelle Triola, un milion ; Stallone-Rambo a fost nevoit să cedeze primei sale soţii, Sarah, douăzeci de milioane şi va trebui să plătească cine ştie ce sumă pipărată şi celei de-a doua, Brigitte Nielsen, iar şeicul Mohammad al Fassi i-a plătit fostei sale soţii Dena suma de... optzeci şi trei de milioane de dolari !

Mitchelson şi-a deschis primul cabinet de avocat la Beverly Hills în 1957. Pînă în 1961 n-a cunoscut mari succese profesionale. Clienţii săi erau în majoritate actriţe de mina a doua sau infractori. Lucrurile au început să se schimbe atunci cînd a fost angajat pentru divorţul dintre James Mason şi soţia sa Pamela. În loc să obţină de la cunoscutul actor milionul pe care îl cerea Pamela, Mitchelson a obţinut două milioane ! Lucrurile au mers de-atunci înainte ca pe roate. Printre „clienţii“ lui vechi, nenumărate nume foarte sonore : Bob Dylan, David Bowie, Marlon Brando şi atîţia alţii. Temutul avocat a rezolvat pînă acum circa cinci mii de cazuri, zmulgînd mereu sume importante soţilor ingraţi, fie ei actori celebri, staruri rock, sau simpli... miliardari. Şi nici el n-a sărăcit pledînd „în numele justiţiei“ cauze mai mult sau mai puţin juste.

„Sistemul Mitchelson se bazează pe un articol de lege aflat în vigoare în California : „California este statul comunităţii bunurilor. Toate veniturile şi lucrurile achiziţionate de un cuplu din momentul căsătoriei şi pînă la despărţire trebuie împărţite în mod egal între cei doi soţi.“ Şi cum Hollywoodul, binecunoscuta capitală a filmului, pare să fie şi o capitală a divorţurilor, Mitchelson s-a aflat dinaintea unei mine de aur. Cu circa o sută de „cazuri“ pe an, unele dintre ele angajînd negocieri multinaţionale, cu o reţea de avocaţi plasaţi în unsprezece ţări, puşi să urmărească ce e de urmărit şi să manevreze legile sociale, Mitchelson a obţinut succes după succes, ajungînd el însuşi la o situaţie financiară prosperă şi la statutul de... „star“ hollywoodian !

Viaţa sa se desfăşoară conform acestui nou statut, cîştigat prin trudă şi talent profesional dar şi datorită „armoniei“ ce domneşte în familiile multor staruri hollywoodiene. Astăzi, Mitchelson locuieşte pe Sunset Avenue, într-o locuinţă în stil elizabethan, un veritabil castel de epocă, numărînd treizeci şi cinci de camere. E căsătorit de douăzeci şi cinci de ani cu fosta actriţă italiană Marcella Ferri, actualmente pictoriţă. Între ei nu s-a pus, firește, niciodată problema... divorţului. Se înţeleg foarte bine şi se bucură de bunăstarea pe care el o asigură familiei. Au şi inima uşoară, deşi profită de pe urma

dramaticelor desfaceri de cupluri ; însă Mitchelson a făcut cunoscut în repetate rînduri că nu s-a angajat decît în cazuri „fără întoarcere“ : „N-am acceptat niciodată un dosar în care era vorba despre simple certuri între soţi, cu şanse mari de împăcare.“...

Că acţiunea avocăţească a lui Mitchelson are şi o latură de moralitate, o dovedeşte marele succes al carierei sale, unul de speţă legislativă. Constatînd frecventele nefericiri şi adiacentele daune care apar în urma ruperii de legături nelegalizate, el a pornit în 1970 o veritabilă campanie pentru recunoaşterea juridică a unor astfel de cazuri, în ideea că legea divorţurilor este depăşită de realităţile sociale. După un marton de şase ani de recursuri şi după un apel la Curtea supremă din California, Mitchelson a obţinut o decizie de patruzeci şi şase de pagini, prin care se declară modificarea legii. A fost o lovitură de teatru pentru Hollywood : de atunci înainte, concubinele căpătau aceleaşi condiţii de despărţire ca şi soţiile legitime !

Astfel de „evenimente“ au format viaţa şi cariera bătrînelului blajin de astăzi despre care ai spune că-i un om şi inocent şi inofensiv. Carieră oarecum înrudită cu aceea a vedetelor pe care le-a „învins“ pe ringul justiţiei, căci, cum singur a spus odată, „Într-un stat unde camerele de televiziune au pătruns în tribunale, avocaţii sînt şi ei actori ; nu trăim, ci ne jucăm pur şi simplu viaţa, ca pe o scenă“...

Mioara Chirilă

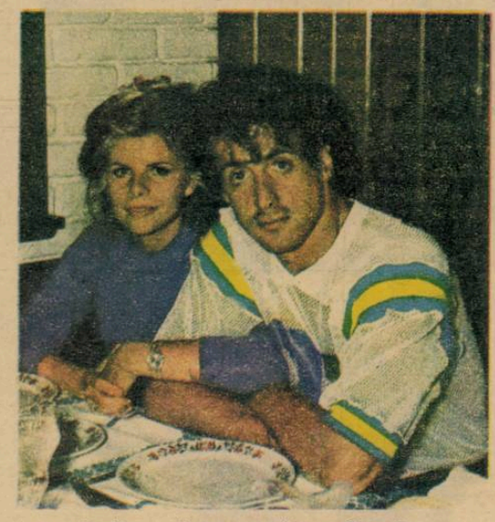

Stallone împreună cu Sarah

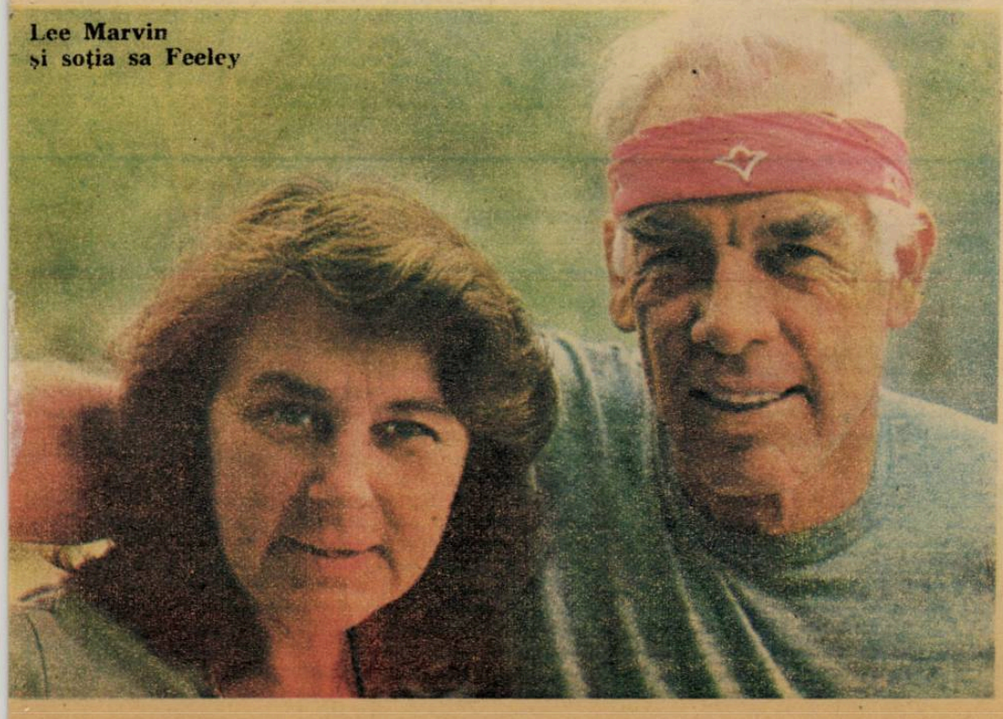

Lee Marvin
şi soţia sa Feeley

«MISIUNEA ARTEI ESTE SĂ CREEZE BUCURIE»

Te simţi ca acasă în atmosfera creată de sculptorița Valentina Boştină. Atunci, cînd te primeşte în mediul în care trăieşte, în care lucrează, generozitatea sa, atenţia sa faţă de oaspeţi se transmite. Îi simţi căldura sufletească. Poate de aceea opera sa pare însufleţită nu numai de geniul creator. Cînd m-a purtat în universul creaţie sale m-a fascinat în mod deosebit grădina, ce mi-a amintit de zăvoiul lui Brâncuşi. „Îndărătul tufişurilor din zăvoiul meu, spunea Brâncuşi, străfulgerările soarelui păreau a fi păsări. Măiestre de aur aprins... Zăvoiul m-a învăţat să înţeleg graiul lemnului şi al pietrei". Pornind din acest loc de creaţie am început dialogul meu cu Valentina Boştină. La alte proporţii zăvoiul din grădina dumneavoastră (i-am spus) este locul în care faceţi piatra „să cînte pentru omenire", cum se exprima maestrul, cînd arăta lumii că „misiunea artei este să creeze bucurie".

— Bineînţeles, păstrînd proporţiile, mi-a răspuns modestă sculptorița. Într-adevăr curtea mea de circa o mie de metri pătraţi îmi permite să-mi desfăşor munca. Am şansa să am acest atelier, aici. Pentru mine este ceva extraordinar ; dar aş vrea să mărturisesc că îmi place să lucrez în aer liber într-o competiţie cu natura aşa cum am lucrat în patrie sau în taberele de peste hotare în spaţii verzi, în pădurile ţării mele, în Carpaţi sau în R.F. Germania şi Austria. Mă stimulează taberele de creaţie aflate între munţi şi în cariere de piatră.

Şi dialogul cu sculptorița Valentina Boştină a continuat pornind de la expoziţia sa deschisă la Sala Dalles din Bucureşti.

— De aici, din această curte plină de verdeaţă au plecat operele, care au alcătuit cel de-al şaselea salon de sculptură, de la Sala Dalles. O expoziţie personală. Munca din ultimii 5 ani a constituit o bucurie pentru noi toţi.

— Am avut foarte mari emoţii. M-am întrebat cum vor rezista aceste lucrări în piatră în acea sală mare, Dalles. O hală uriaşă este cîteodată ostilă artei, sculpturii, după părerea multora. Eu sînt fericită că într-o anumită măsură lumina şi spaţiul de acolo nu le-au dezavantajat. Chiar şi ceea ce părea sculptură de interior şi-a găsit locul. Majoritatea de fapt sînt machete, cele în bronz de pildă, pentru sculptură monumentală sau pentru lucrări mai mari. Majoritatea sînt amplasate în ţară, în spaţii publice.

— Să rămînem puţin la lucrările în bronz. De multe ori, ca în „Pereche" de pildă, concentraţi anumite trăsături sculpturale într-o unitate plastică ; desigur semnificaţiile nu lipsesc. Cei doi tineri sînt unul în spatele celuilalt, uniţi, devin un tot. În altă lucrare, „Ariel" parcă dansează, zboară. Mîinile îi sînt în faţă întoarse ca două aripi graţioase.

— Ariel trebuie aproape să nu atingă pămîntul. Cine îşi aminteşte personajul din „Furtuna" de Shakespeare ştie ce înseamnă el. Bronzul vibrează. Sînt unele lucrări tratate decorativ cu suprafeţe mai puţin vibrate unde nu intervin prea mult asupra urmei, tuşei lăsate de amprenta modelajului. Altele sînt machete tratate cu suprafeţe mai largi, pentru lucrări de artă monumentală. Lucrez în bronz la cuptorul de turnat în bronz din curtea mea. Doresc să continui şi să mă perfecţionez în această tehnologie a turnării în bronz. Dar piatra mie îmi este mai aproape. Atunci cînd o modelez simt că sînt mai sinceră. Fiindcă elimin astfel această tehnologie intermediară a prelucrării. Încerc să mă apropii mai mult de bronz şi să continui să fiu fidelă pietrei.

— Este încercarea artistului de a fi fidel şi de „a elibera prizonierul din inima şi cugetul său", cum spunea Constantin Noica. Să nu uităm că şi Rilke susţinea că „în fiecare lucru este un prizonier". Şi atunci întrebarea firească : în ce lanţuri leagă artistul opera de sine ?. E descifrare de cifruri, după unii specialişti. Pe mine opera dv. care e **numai** a Valentinei Boştină — mă fascinează printr-o bogată imaginaţie, printr-un emoţionant optimism. Lucrările au multă vigoare, dar se simte în acelaşi timp sensibilitatea artistului. Sinteza artistică e poetizată, realitatea mai ispititoare.

— Cred că voi urmări în continuare acele teme care au preocupat omenirea întotdeauna. Încă din Antichitate. De la egipteni. Ele au fost preluate de marii artişti, adevăraţii noştri profesori, pe care trebuie să-i cunoaştem. Teme predominante şi la expoziţia mea din noiembrie — decembrie, 1987, de la Sala Dalles : aceste perechi, aceste cupluri. Sau maternitatea. Sigur, sîntem într-un spaţiu european. Predomină acea atmosferă mediteraneană. Mi-a părut bine că în expoziţie multă lume a înţeles şi a simţit acest lucru.

— „Sînt solară în tot ceea ce fac", mi-aţi spus.

— Nu vreau o artă a coşmarului. Cred într-o artă armonioasă, plină de frumuseţe şi de soare.

— Am senzaţia că lumina se mişcă. Limpede, clară. Ca o melodie interioară. Într-un anumit ritm. Ca un dans al liniilor în care se simte sensibilitatea feminină.

— E bine dacă se simte, dacă se vede acest lucru. Dar am ţinut mult ca sub această linie feminină să existe o construcţie, o arhi-

BOŞTINA

tectură solidă și temeinică a fiecărei lucrări. Unele chiar au un aspect doric, mi s-a spus. Este pentru mine un mare compliment, făcut de aceia care s-au exprimat astfel.

— Creați atmosferă prin intermediul liniilor. Drepte sau frînte. Sau prin triunghiuri, care se încrucișează cu leit-motivul cercului. Am remarcat, că domină motivul circular, simbol al soarelui, al luminii. Cercul luminos e un suport pentru semnificații diverse. Realitatea, spunea cineva, supusă formei geometrice devine metaforă. Așa apare în „Fîntînă" — acel nucleu, ca un soare, sau în „Maternitate", sau în „Pereche".

— În „Fîntînă", mă apropii mult de acest nucleu, de soare. Pentru că, la un moment dat, compoziția chiar centrează și adună ca într-un ochi, ca într-un soare, ca într-un cerc. Pentru că eu cred într-o linie totuși puternică, amplă, generoasă a sculpturii. O linie, o formă care să reziste într-un spațiu mare, care să disloce, să împingă spațiul din jur pentru că asta în aer liber, în exterior are niște secrete. Secretele sculpturii în piatră. Cioplitul în piatră cere o ucenicie foarte lungă.

— Desenați, pictați, portretizați și acest lucru se simte în calitatea sculpturală. De pildă, atrage atenția partea de sus a lucrării. Ținuta capului de exemplu: gîtul e lung, grațios ca o lebădă.

— Mie îmi place să desenez. Și simt nevoia să desenez permanent. Iar partea de sus a lucrărilor mele de sculptură... Am încercat să concentrez aici ideea, spre a reda o stare de extaz. Figurile mele au această expresie de extaz. Sigur, cu excepția „Maternității" în care am încercat să sugerez cum forța mamei se transmite copilului.

— Fiecare lucrare poate fi considerată o poartă către lume. Poate chiar mai mult. O formă de idei noi.

— Mă bucur dacă găsiți idei noi în ceea ce am făcut și în ceea ce voi face. Voi continua ceea ce am început. Chiar în expoziție am adus o lucrare veche de referință. Un tors care a fost expus în curtea fostei case a ziariștilor. Repet. A fost o lucrare de referință în expoziția care a cuprins ceea ce am lucrat în ultimii 4—5 ani. Mă preocupă în continuare, vreau să cred, teme majore. Vreau să încerc un Eminescu. Cred că fiecare artist român e dator să facă acest lucru. Eminescu este al nostru, al tuturor. Sigur, mă ocup de mult de arta monumentală. Îmi place. Mi-a plăcut mult arhitectura. Doream chiar să fac arhitectura într-o anumită perioadă. Considerînd-o, ca anticii, prima artă. De aceea lucrez și am participat la multe concursuri naționale de artă monumentală. Sînt în preajma realizării „Monumentului Petroliștilor" de la Ploiești.

I-am urat succes, subliniindu-i că așteptăm în continuare noi momente de vibrație sufletească create de arta sa. Mi-a răspuns cu zîmbetul pe buze. Fiindcă sculptorița Valentina Boștină dăruiește celor din jur, prin însăși prezența sa, bucurie și lumină. Poate de aceea îi este, uneori, mai ușor să facă piatra „să cînte pentru omenire".

Elisabeta Iosif

Poeme de Nicolae Dan Fruntelată

Floare de odolean

Ehei, domnilor, odoleanul
e cu totul altceva
decît gazonul tuns englezește
decît garoafa de plastic, decît
frunza tempera de pe reclamele proaspete
El e sălbatic, țepos, miroase a rai
părăsit de îngeri, a vînt
care s-a tăvălit prin fîn, e ceva
ce aproape nu mai există
poate iarba de oman l-ar putea înțelege
dacă s-ar mai inventa, măcar așa
firavă și tristă
Cum să le povestesc eu bizonilor de fier
care-mi pasc visele metodic, olimpian
despre steagul răscoalei mele copilărești
pierduta floare de odolean

Descîntec de apărare

O să vă spun că nu mă pot apăra
nici măcar printr-o lungă tăcere
de o sută de ani, poate mai mult
de cînd primele cuvinte însingerau
gura strămoșilor mei
să vă spun să uit prea puțin
din întîmplările care-mi calcă iarba memoriei
ca o haită de fiare gonite de teamă
cum să vă spun că stele mă mușcă
ori de cîte ori, înserat și singur m-așez
la cinele tainele, la masa plecării
De nașterea ta cum te poți apăra
suflet al meu, vinovat pentru toate
cînd strigi ori cînd taci, cînd uiți
ori cînd ierți
jumătate-viață, moarte jumătate.

Mileniul trei

Ne va ierta oare mileniul celălalt
graba zănatică, această cîmpie a ochilor
arată barbar de întîmplări ?
Ne va ierta
lipsa de timp de-a cobori
în tihna răsfățată a sensurilor rare
în sentimentele de boltă ce nu au
de la-nceputuri vierme de-ntrebare ?
Cinstiți jurați și liniștiți jurați
e prea tîrziu să inventăm tăcerea
în poligoanele iubirii prea am ars
neliniștea și teama și durerea
am alergat și alergăm prin veac
purtînd în sînge aburii lui grei
și dacă ne-o ierta nici nu vom ști
un fel de niciodată pentru noi
ca un pariu pierdut, mileniul trei.

Elegia iluziei

O, cîte vorbe, cîte iluzii
în cartea ta îmbătrînită
învățătorule, meștere
și cîtă moarte nenumită
cîtă noapte și cîte peșteri
și mai ales, ce singurătate
umblă prin ea, ca printr-o limbă
căreia i-au fost ucise verbele
orb crește iarba, oarbe zăpezile
ning peste muntele trupului meu
urlă orașele veacului oarbe
eu cer tăcerea ca pe-o salvare
și doar iluzia zilelor arde
neagra ta haină
negrul tău soare.

Vîntul

N-auzi cum trece vîntul
prin crengile acestor cuvinte-ntomnate
nu simți cum dreapta începe să te doară
amintindu-și gesturi tinere de-alînt ?
Prietene, ce mult seamănă zilele astea
mocnind de așteptare ca un vis
al altuia, al tuturor, al celorlalți
Omul cel bun, în stepa ființei lor,
rîvnea din ce mai rar la paradis

Cuvînt orb

Dar iată cum în această noapte
aproape cît o veșnicie
cuvîntul orb s-a rănit de porțile somnului
căutînd să evadeze-n cîmpie
acolo unde alerga singurătatea mea
ca o haită de vise, ca o copilărie
acolo unde iarba de dragoste
foșnea sub botul stelelor reci
și cît de departe, cît de departe
te îndurai să mai treci
Pînă dimineață e-un veac
în care se mai poate spera
în care se mai poate ajunge
la poemul iubirii pierdute
omule, pomule, copil bătrîn
ia-ți cuvintele tale și umblă
ia-ți nopțile tale și du-te...

Coloniile soarelui

Mireasmă de pelin și busuioc
în coloniile de la Soare-Ucide
pămînt crăpat-tranșeele ultimului război
care nu se mai termină
eu, soldat al imperiului, bătrîn și trufaș
trimis s-aducă ploaie și îndurare
în rănița ticsită de cuvinte
toată copilăria mea, gata să explodeze
dintr-un simplu semn de întrebare
nu mai cunosc pe nimeni, satele fug
înspăimîntate-n marginea privirii
sufocate de iarbă, părăsite de greieri
numai umbra unor păsări le mai ține
cu cine vorbesc, n-au mai rămas de spus
decît cuvintele oarbe, străine
aștept toamna, dorm în tranșee de foc,
respir fumul acestor clipe aride
scriu scrisori lungi care nu vor pleca
din coloniile de la Soare-Ucide

Sculpturi de Valentina Boștină

Cursa de Madras

Oceanul dormind, bătrîn obosit
în cîmpia stelelor de sud
palmieri de veghe, pămînt galben
sat ascuns lîngă țărm, atît de sărac
lumea aceasta foșnitoare, jilavă,
goală, flămîndă, înghesuită
pe-o prispă de lut, animale și oameni
alături, templul zeiței Kali,
șerpii, istoria și toate celelalte
visul ca un cuțit răsucindu-se
în rana memoriei mele
doamnelor și domnilor, legați-vă centurile,
nu fumați, nu respirați, cursa de Madras
pornește spre sud, caută sudul
de mii de ani, nu priviți în afară
n-aveți ce vedea, nu s-a schimbat nimic
sînteți într-o pasăre de fier,
sînteți într-o poveste
liniște, răbdare și liniște,
totul va trece ca și cum n-ar fi fost
e-atît de simplu, vă mulțumim
doamnelor și domnilor.

Regele trenurilor

Zeci de cărți și filme l-au făcut celebru. Să ne amintim doar de „Crima din Orient-Express" a Agathei Christie (și de filmul respectiv) sau de „Orient-Express" de Graham Greene. Dar la creșterea popularității acestui, cum i s-a spus, „Tren al regilor, rege al trenurilor" a contribuit, într-o măsură decisivă, pleiada de capete încoronate, de staruri ale scenei și de... spioni care i-au populat, de-a lungul unui secol, luxoasele cabine și rafinatele restaurante și saloane.

Cu mai bine de 100 de ani în urmă, la 4 octombrie 1883, cel mai cunoscut tren din istoria căilor ferate părăsea Parisul cu destinația Giurgiu ! Primii pasageri au fost transbordați în Bulgaria, de unde o altă garnitură, mai modestă, i-a preluat cu destinația Istanbul. Un vis devenit realitate : legătura directă între Paris și Constantinopole în numai 67 de ore și 35 minute.

Ideea a încolțit în mintea tînărului inginer belgian Georges Nagelmackers, a cărui familie își investise averea în căile ferate. Bogat, cu relații sus-puse, Georges Nagelmackers a reușit să-și prezinte spectaculosul proiect regelui Leopold al II-lea al Belgiei : un tren rapid și luxos care să traverseze întreaga Europă. Regele, înrudit practic cu toate dinastiile europene din acel moment, s-a arătat încîntat, promițînd tot sprijinul companiei familiei Nagelmackers, „La compagnie internationale des wagons-lits".

Punerea în practică a proiectului s-a făcut odată cu cursa inaugurală evocată mai sus, la care au participat 40 de înalți funcționari, oameni de afaceri și ziariști. Acestia din urmă au contribuit decisiv la rapida popularitate a „Orient-Express"-ului, descriind cu lux (cuvîntul se impune...) de amănunte primitoarele cabine și splendidul vagon-restaurant, cu plafonul său decorat cu rafinament și cristalurile sale de Bacara. Romancierul Edmond About a scris chiar o carte în care a descris această călătorie, asigurîndu-i pe potențialii clienți că trenul rulează atît de liniștit, încît pasagerii nici nu simt că voiajază.

„Cygnus", vagonul-restaurant britanic construit în 1951, acum în garnitura „Orient-Express"-ului restaurat, a făcut parte din trenul funerar al lui Winston Churchill și, mai tîrziu, a fost folosit ca decor pentru filme inspirate din aventurile celebrului tren.

De fapt, „Orient-Express" nu desemnează neapărat un singur tren, întrucît „Compania internațională de vagoane-pat și a marilor expresuri europene", cum începe să fie cunoscută firma belgiană, a deschis rapid mai multe rute, beneficiind din plin de faima rapidă a „originalului".

Pentru că, vă dați seama, fără îndoială, ideea a prins imediat, în primul rînd la diplomați și oamenii de afaceri, mai ales pentrul luxul și rapiditatea expresului. Ruta inițială trecea prin Viena, dar la un an de la moartea lui Nagelmackers, survenită în 1905, a apărut, după 8 ani de excavații și dinamitări, tunelul Simplon, lung de 20 km, care a permis trasee mai scurte spre Milano, Veneția, Atena și Istanbul.

În anii de pionierat, trebuie spus, trenul nu era așa de liniștit cum, poate, sugerează opulența etalată de vagoanele sale. Mulți pasageri (bogătași, în majoritate) purtau pistoale pentru a se putea apăra. Și aveau de ce ! În 1893, un grup de bandiți greci a atacat trenul, i-a jefuit pe pasageri, luînd și cîțiva ostateci. Scandal internațional, dar răscumpărările au fost în cele din urmă plătite, iar tîlharii, mulțumiți de pradă, au făcut... cadou fiecărui ostatec eliberat cîte o monedă de aur. „Să aibă de-o bragă..."

La crearea legendei au contribuit, de asemenea, romanțioasele povești amoroase. Precum întîmplarea, larg popularizată, a magnatului munițiilor și armelor, miliardarul Basil Zaharoff, care, în plină noapte, s-a trezit în cabină cu ducesa de Villefranche, speriată, în cămășuță de noapte, implorîndu-l : „Salvați-mă, vă implor ! Soțul meu are din nou o criză de nervi, vrea să mă omoare !" După internarea năbădăiosului duce, cei doi s-au împrietenit, iar la moartea acestuia „amanții din Orient-Express" s-au căsătorit.

SARAH BERNHARDT, ELEONORA DUSE, DAR ȘI MATA HARI

În timpul primului război mondial, și puțin înaintea declanșării „Marelui război", clientela trenului se diversifică spectaculos : pe lîngă tradiționalii nobili și bogații armatori greci sau negustorii în stil mare, apar contrabandiștii, faimoase cîntărețe de operă, balerine celebre, petroliști nord-americani și... spioni internaționali. O listă a pasagerilor pare să fie un veritabil „Who's Who". Sarah Bernhardt și Eleonora Duse, balerinul Nijinsky și partenera sa, Anna Pavlova, Baletul „Les Follies" al lui Florenz Ziegfeld, ca să aducem exemple exclusiv din lumea scenei.

Dar și Mata Hari, legendara spioană. Născută în Olanda sub numele Margaretha Geertruda Zelle, viitoarea (controversată !) spioană s-a căsătorit și a trăit mai mulți ani în Java și Sumatra, pe atunci teritorii coloniale olandeze. Își părăsește soțul și pleacă la Paris, unde devine balerină, combinînd provocator dansul oriental cu... „strip-tease"-ul („avant la lettre" !), făcînd senzație. Printre numeroasele sale cunoștințe (iertați eufemismul...) s-au numărat înalți funcționari francezi și germani, precum și mulți ofițeri din ambele tabere. Ca olandezul, imparțial... În 1917, Mata Hari cade victimă „spionitei" serviciilor secrete franceze, sfîrșind în fața plutonului de execuție, dar majoritatea comentatorilor o absolvă de orice vină.

Tot „Orient-Express" a fost unul dintre „birourile" de lucru folosit de Michael Mason, agent secret britanic care a acționat cu predilecție în România. În somptuosul vagon-restaurant, Mason s-a întîlnit cu agenți germani, care voiau să-l lichideze. Dar, povestește abilul agent al „Inteligence Service"-ului (organizație pusă la punct în secolul 18 de Daniel Defoe, autorul lui „Robinson Crusoe" !), „În timpul dineului, i-am adormit cu cîteva pastile puse în vin și i-am aruncat, pur și timplu, din tren".

Concurența avionului a adus și sfîrșitul (temporar, totuși) „Orient-Express"-ului, care a făcut ultima cursă a „primei ediții" la 19 mai 1977. Peste puțin timp, însă, un întreprinzător american, James Sherwood, s-a gîndit imediat la reapariția lui pe drumurile de fier europene, și astfel, după 5 ani de întrerupere, la 25 mai 1982, un „Orient-Express" cu 17 vagoane superb restaurate, în culori albastru și auriu, pleca din gara pariziană Austerlitz cu destinația Veneția. În prezent, între martie și noiembrie, expresul „Orient-Simplon-Veneția" are punctul de plecare din Londra, cu (deocamdată) necesara transbordare pentru traversarea Canalului Mînecii.

Noul „Orient-Epress", cu 30 000 pasageri pe an, a devenit mai mult un obiectiv turistic în sine, un veritabil muzeu, decît un mijloc de transport propriu-zis. Iată o listă de pasageri inserată de un ziarist american în reportajul consacrat unei astfel de călătorii : «În cîteva minute, în vagonul-pianobar am făcut cunoștință cu tovarășii mei de călătorie : patronul unei companii telefonice din New Jersey, un englez în vîrstă, cu soția, un milionar din California, care și-a făcu averea din electronică, un conte francez (autentic), sărbătorindu-și cu acest voiaj ziua de naștere, patru oameni de afaceri japonezi. Dar persoana cea mai interesantă, mai ciudată, mai bine spus, era o doamnă care și-a lăsat acasă, în Iowa, soțul și cei nouă copii pentru a trăi o aventură, ca-n filme ! Apare îmbrăcată într-un chimono roșu, făcîndu-mă să-mi amintesc imediat de „Crima din Orient-Express", romanul Agathei Christie, și de scena în care Hercule Poirot întrezărește o doamnă în chimono roșu trecînd pe culoar. „În noastea asta, mă roagă, aș vrea să-mi faceți o fotografie, cînd voi trece pe culoar în chimonoul meu roșu". Deci, iată-mă pe post de Hercule Poirot, cu „retina" unui aparat automat de fotografiat...».

Mijloc de locomoție și loc de întîlniri mondene, platou de filmare și subiect de roman, acum veritabil muzeu pe roți, „Orient-Express" își continuă cursa începută acum 105 ani pe ruta Paris-Giurgiu...

Lucian Oprea

TIM SEVERIN

PE URMELE LUI ULISE

MOTTO :

O, Muză, povestește-mi de bărbatul
Viteaz și iscusit, care-ntr-o vreme,
Cînd el cu măiestria lui făcuse
Pustiu din Troia, strașnica cetate,
Nemernicii amar de ani pe lume
Și cunoscu pe drumul lui tot felul
De oameni, de orașe și de datini,
Și pătimi așa de mult pe mare
Silindu-se să scape de primejdii
Și înapoi să-i ducă pe tovarăși...

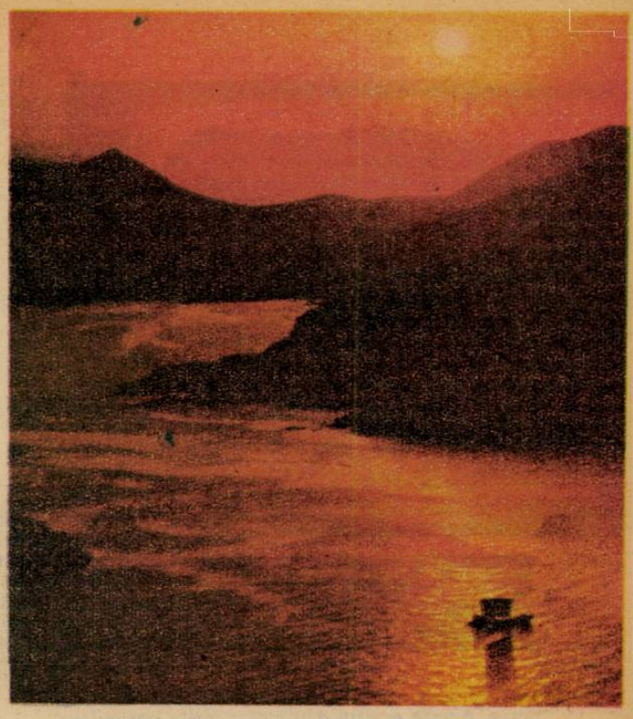

„Argo" în plină cursă contra... timpului !

1.

— Ulei ! Mult ulei de măsline pentru vîsle ! a răsunat scurt comanda mea. Echipajul transmite ordinul meu, ca pe o ștafetă, lui Nazim, care în ziua respectivă era de serviciu la bucătărie.

Nazim care, înalt de o sută optzeci de centimetri, cu țepi în barba nerasă de cinci zile și cu un turban de bumbac, pestriț, pe cap, părea un pirat, dispăru imediat. Un minut mai tîrziu călătorea de-a lungul vasului, din mînă în mînă, cutia cu pricina.

— Poftim, îmi spuse doctorul John. Aceasta este ofranda noastră adusă lui Ulise...

Abia după ce am turnat uleiul pe părțile din piele ale timonei și vîslelor mi-am putut da seama că, prin alcătuirea lui, echipajul nostru era foarte pitoresc. Doctorul John era unul dintre cei patru englezi aflați la bordul ambarcațiunii noastre ; Nazim era din Siria, Rick era american, iar Todor, bulgar. Dintre ceilalți membri ai echipajului unul era turc, altul grec și trei irlandezi. Am urcat cu toții pe puntea lui „Argo" în urmă cu trei săptămîni. „Argo", o ambarcațiune lungă de șaisprezece metri și jumătate, era o copie fidelă a unei corăbii antice din epoca tîrzie a bronzului, ea pornise pe Marea Mediterană într-o aventură de cîteva luni, pentru a elucida una dintre cele mai vechi șarade ale istoriei omenirii.

Pe ce drum s-a întors viteazul grec Ulise după cucerirea Troiei, în Ithaca ? Pe unde a trecut în realitate drumul descris de Homer în „Odiseea" ?

Ambarcațiunea „Argo", construită de un armator grec pe insula Spetsai, nu era la prima sa călătorie pe mare, ea a mai efectuat o asemenea „reconstituire" a unui drum celebru. În vara anului 1984 am pornit pe țărmul Mării Negre, din Grecia, mergînd pe urmele legendarului Iason, cel plecat spre Colhida în căutarea lînii de aur. Cu această ocazie ea a fost botezată „Argo", după numele galerei lui Iason. Am botezat-o deci în onoarea argonauților. Spre deosebire de „Argo" din 1984, corabia noastră de acum era înzestrată cu motor pentru cazuri de necesitate, dar n-a fost nevoie să-i pornim întrucît am folosit tot timpul numai pînzele și vîslele.

Călătoria noastră pe urmele lui Ulise a început chiar din Troia, ajunsă cea mai vestită așezare din întreaga istorie a literaturii universale.

Spre părerea de rău și dezamăgirea celor care credeau că Homer a inventat întreaga întîmplare cu Ulise, în anii '70 ai secolului trecut arheologul german Heinrich Schliemann a descoperit ruinele Troiei legendare în Turcia, la o depărtare de numai cîțiva kilometri de strîmtoarea Dardanele...

Vizitarea Troiei a fost pentru mine o foarte mare descoperire. M-a surprins teribil cît a putut fi ea de mică. Diametrul ei măsura cel mult 180 de metri iar zidurile puteau fi înconjurate în mai puțin de cinci minute. Cu toatea acestea, un savant a calculat că Homer a descris o metropolă în care trăiau pînă la cincizeci de mii de oameni ! În afară de aceasta, cetatea nu se afla pe o stîncă, așa cum o descrie Homer, ci pe un delușor care abia dacă atinge înălțimea de treizeci de metri. În viziunea sa poetul a extins Troia în toate direcțiile, transformînd această mică așezare într-o adevărată fortăreață.

Descoperirea Troiei m-a condus la ideea că și celelalte escale ale lui Ulise au fost reale, adică în niște așezări obișnuite, pe care Homer le-a încărcat de exotic, de elemente excepționale și de mistere pentru a face o impresie deosebită asupra ascultătorului sau a cititorului.

Dar dacă Troia a existat cu adevărat, de ce nu ar fi fost însuși Ulise o ființă adevărată, în carne și oase ? Homer povestește că Ulise i-a condus pe luptătorii greci, din insulele egeene, spre Troia, imaginînd apoi celebra găselniță cu calul de lemn. Ulise însuși se considera cu mîndrie drept distrugătorul Troiei. Particularitățile de caracter ale acestui grec antic au jucat un rol foarte important în reconstituirea noastră. Ulise era nu numai necruțător, inventiv și viclean, dar și din cale-afară de prudent. El dorea să iasă învingător, dar cu cel mai mic risc posibil. Este deci de neînchipuit că un asemenea om s-ar fi putut lăsa dus pe mare de hazard.

Homer ne spune că Ulise și-a ales, pentru a ajunge acasă, un alt drum decît cel urmat de, să-i zicem, flota grecească. El a navigat cu o flotă alcătuită din douăsprezece ambar-

Ulise scăpat din naufragiu ajunge pe insula Pteria. Detaliu de pe o amforă antică, sec. V ● Ulise și tovarășii săi orbind pe Polifem. Detaliu de pe o nydrie din Caere (circa 520 i.e.n.).

Desen de pe un vas din sec. VI i.e.n. înfățișîndu-l pe Ulise ieșind din peștera lui Polifem cu ajutorul unui berbec. Peștera lui Polifem

cațiuni spre nord-vest de-a lungul țărmurilor trace. Acesta era un drum mai puțin periculos întrucît avea tot timpul uscatul sub observație. Adică același drum pe care și-l alegeau și navigatorii din epoca bronzului. În felul acesta Ulise a ajuns și în Insula Ciclopilor, aliata Tróiei. Această situație îi oferea prilejul de a jefui așezările...

2.

Homer povestește că lui Ulise i-au trebuit zece ani pentru a se întoarce în Ithaca. Dar, dacă socotim timpul petrecut realmente pe mare, vom vedea că, în realitate, a fost vorba doar de cîteva luni. Majoritatea timpului cît a durat călătoria, Ulise a petrecut-o pe uscat. De pildă, mai puțin de șapte ani el i-a petrecut alături de frumoasa și drăgăstoasa nimfă Calypso...

Necazurile lui Ulise au început la Capul Maleas din Peloponez, la Nord de strîmtoarea Chytera, asemănătoare rădăcinii unui dinte. Vînturi de furtună l-au mînat pe Ulise spre Sud, ajungînd în Țara Lotofagilor, care se hrăneau numai cu flori, țara mîncătorilor de lotus, al cărui suc îl face pe cel care îl bea să uite de casă. De fapt, există și un proverb grec care spune că „de cum treci de Maleas, uiți de casă".

„Catarguri ridicarăm, pînze albe
destinserăm, la vîsle ne-așezarăm,
iar vîntul și cîrmacii mînau flota
Și sănătos aș fi ajuns în țară,
Dar cînd coteam Maleas, mă respinse
Un val puternic răscolit de Crivăț
Și m-abătui departe de Chytera.
De-atunci turbate vînturi mă purtară
Pe marea cea pescoasă nouă zile
Plutind, iar într-a zecea poposirăm
În Țara Lotofagilor, hrăniți
Cu flori..."

Homer, „Odiseea" cîntul IX ediția George Murnu, paginile 143—144.

Încotro a navigat deci Ulise ? Majoritatea cercetătorilor situează Țara Lotofagilor pe țărmurile libiene, în Africa. Nimeni nu a putut însă stabili cu precizie locul în care el a aruncat ancora. Știm numai că Ulise a trebuit să tragă cu forța pe puntea corăbiei trei inși care „gustară din dulce acel fruct". Altfel, ei ar fi uitat de casă

„...Și-apoi nimic mai dulce
Ca țara ei nu pot vedea pe lume"

Idem, pagina 142.

Am calculat : după nouă zile de navigat continuu, „Argo" a noastră ar fi ajuns pe țărmul Africii de Nord, asta în cazul că ar fi avut vînt prielnic în pînze dinspre Nord. Este de presupus că furtuna a aruncat flota lui Ulise pe țărmul Libiei, dar acolo nu am putut pătrunde pentru că nu am primit vize de intrare din partea autorităților libiene.

Dar tot răul spre bine !

Trecînd prin dreptul Insulei Creta, pe neașteptate s-a pornit să sufle **maltemi**, un vînt aspru dinspre Nord care bîntuie Mediterana și durează cîteva zile. N-ar fi exclus ca acesta să fi fost „vîntul nordic" care să-l fi abătut pe Ulise din drumul său. Timp de trei zile „Argo" a fost dusă de vînturi și de valurile care o aruncau nemilos spre stîncile de pe țărmul de Apus, locuit, al Cretei. Pentru prima dată în călătoria noastră am ordonat să fie pregătită ancora de rezervă. Nu aveam unde ne ascunde, pretutindeni în fața noastră se aflau doar stînci abrupte. În cele din urmă am ajuns lîngă un recif.

— Aruncați ancora ! am ordonat scurt.

Pescarul irlandez Cormack, înalt de o sută nouăzeci de centimetri, a aruncat-o peste bord ca pe o jucărie. Brațul ancorei s-a prins perfect de fundul stîncos. Eram în afară de de orice pericol.

Am rămas aici șapte zile. Ne-am dus apoi pe rînd în satul din munți, aflat la o oră de mers, pentru a ne aproviziona cu produse proaspete.

Homer ne spune că Ulise s-a rătăcit atunci cînd a ajuns în țara mîncătorilor de lotus. Experimentatul navigator din epoca bronzului, care a fost Ulise, trebuie că știa încotro navighează, orientîndu-se după soare, după stele și după relieful suprafeței mării. Îndată ce furtuna a trecut, Ulise a putut naviga din nou spre casă, pe la Capul Meleas.

Știm că ulterior, în drumul lor spre țărmurile libiene, vasele grecești păstrau cu strictețe traseul : ele navigau spre Nord de-a lungul țărmurilor nord-africane pînă le lăsau în urmă, după care porneau spre Nord. Era drumul cel mai convenabil care ducea din Libia spre Insula Creta. Și tocmai în această insulă s-a întîlnit Ulise — după presupunerea mea — cu o nouă aventură : întîlnirea cu ciclopul Polifem.

Zadarnic am cercetat țărmurile Cretei de Sud pentru a găsi peștera care ar fi putut fi adăpostul lui Polifem. Un singur lucru ne dădea speranța că ne aflam pe drumul cel bun. Homer ne spune că flota lui Ulise a tras la țărmul unei insule pe care se aflau sumedenie de capre. Or, Insula Creta este cunoscută drept țara **agrimi**-lor, adică a caprelor sălbatice mediteraneene. Coarnele lor masive și corpurile lor muschiuloase i-au inspirat adesea pe pictorii și sculptorii epocii bronzului.

Și încă ceva mai dăinuia în Creta din epoca bronzului : ciclopii, care trăiesc și astăzi în folclorul insulei. Uriașii din folclorul cretan se deosebesc însă de ciclopii lui Homer, aceștia avînd trei ochi. Se spunea totuși că peștera în care Polifem l-a închis pe Ulise și camarazii săi se afla la Drakotis.

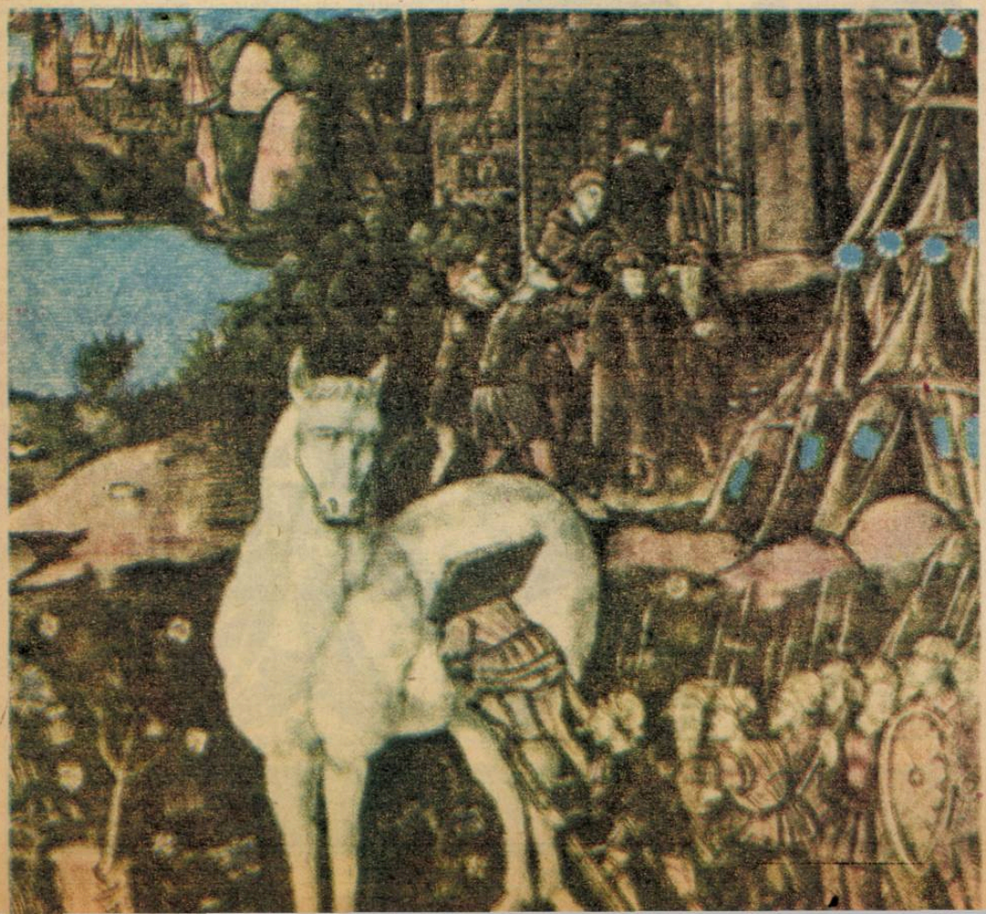

Calul troian a fost o legendă. Dar războiul Troiei a fost o realitate mărturisită de cercetările arheologice. Iată aici celebrul cal așa cum a fost imaginat pe un email pictat. (sec. al XVI-lea)

Homer îi descrie pe ciclopi astfel :

„N-au loc de sfat, nici legi nu au ciclopii,
Ci șed pe culmea munților în peșteri.
Și fiecare-și vede doar de casă
Și nu le pasă unora de alții".

Însoțit de cîțiva dintre luptătorii săi, Ulise se cățără pînă la peștera în care trăia ciclopul Polifem. Nu l-a găsit însă acasă, el aflîndu-se în munți unde își păștea oile. În peșteră au găsit însă coșuri cu brînză, copăi și găleți cu lapte și zer, precum și grilajuri mari pline cu miei și iezi.

Seara, cînd Polifem s-a întors cu oile la peșteră, nu i-a observat pe intruși. Cu toate acestea el a baricadat intrarea în peșteră cu un bolovan imens. După ce a muls oile și caprele și a frămîntat brînza el a întins mîna după intruși, i-a prins pe doi dintre ei, i-a izbit de pămînt, apoi i-a mîncat. Ziua următoare nu a fost cu nimic mai bună. După ce Polifem și-a terminat treaba, i-a prins pe alți doi dintre ei și i-a devorat cu cruzime.

Dar inventivul Ulise imaginase deja planul fugii din captivitate. El l-a îmbătat pe Polifem cu vin din cel tare și după ce uriașul a căzut într-un somn adînc, a încins în foc un lemn gros pe care l-a împlîntat, cu ajutorul celorlalți oameni ai săi, în singurul ochi al ciclopului. Orb, uriașul a încercat zadarnic să păzească ieșirea din peșteră atunci cînd dimineața a dat drumul oilor. Ulise și oamenii lui au ieșit atîrnați de gîtul puternicilor berbeci.

Ajuns pe corabie, Ulise a început să strige batjocoritor spre Polifem. Înfuriat, uriașul a încercat să se răzbune aruncînd bolovani enormi asupra flotei lui Ulise, unii dintre aceștia căzînd la un fir de păr de corabia lui. În zeci de locuri din Marea Egee și Marea Neagră pescari locali mi-au spus, arătîndu-mi niște stînci ieșite din mare : „Aceștia sînt bolovanii pe care i-a aruncat Ciclopul".

Același lucru i s-a întîmplat și lui Drakotis : „Din mare țîșnesc stînci pe care băștinașii le consideră a fi „ghiulelele" lui Polifem". Descrierea insulei Ciclopilor în „Odiseea" demonstrează faptul că Homer s-a inspirat din țărmurile Cretei pe care în mod neîndoielnic o cunoștea.

Kostas Palirakis, fost partizan în timpul războiului civil din Grecia, mi-a arătat o altă variantă pentru peștera lui Polifem. El m-a invitat la Sugia, pe țărmul sudic al Insulei Creta. Kostas cunoștea foarte bine acest ținut pentru că în timpul rezistenței antihitleriste aici se ascundeau agenții forțelor aliate care veneau în Creta la bordul submarinelor. Kostas și camarazii săi foloseau pentru a ascunde armele și oamenii peștera numită „Grota Ciclopului". Kostas m-a dus pe o suprafață acoperită cu iarbă din fața unei peșteri.

— Înainte de declanșarea rezistenței a trebuit să scoatem din această peșteră aproximativ o mie de oi, mi-a spus el.

Asemănarea cu peștera descrisă de Homer este izbitoare. Intrarea este blocată parțial de un bolovan imens, iar tavanul boltit era înnegrit de fumul focurilor pescarilor. Din piatră erau amenajate țarcuri pentru oi și capre, exact așa cum le descrie Homer. În mod cert, nici cel mai inventiv scenograf nu

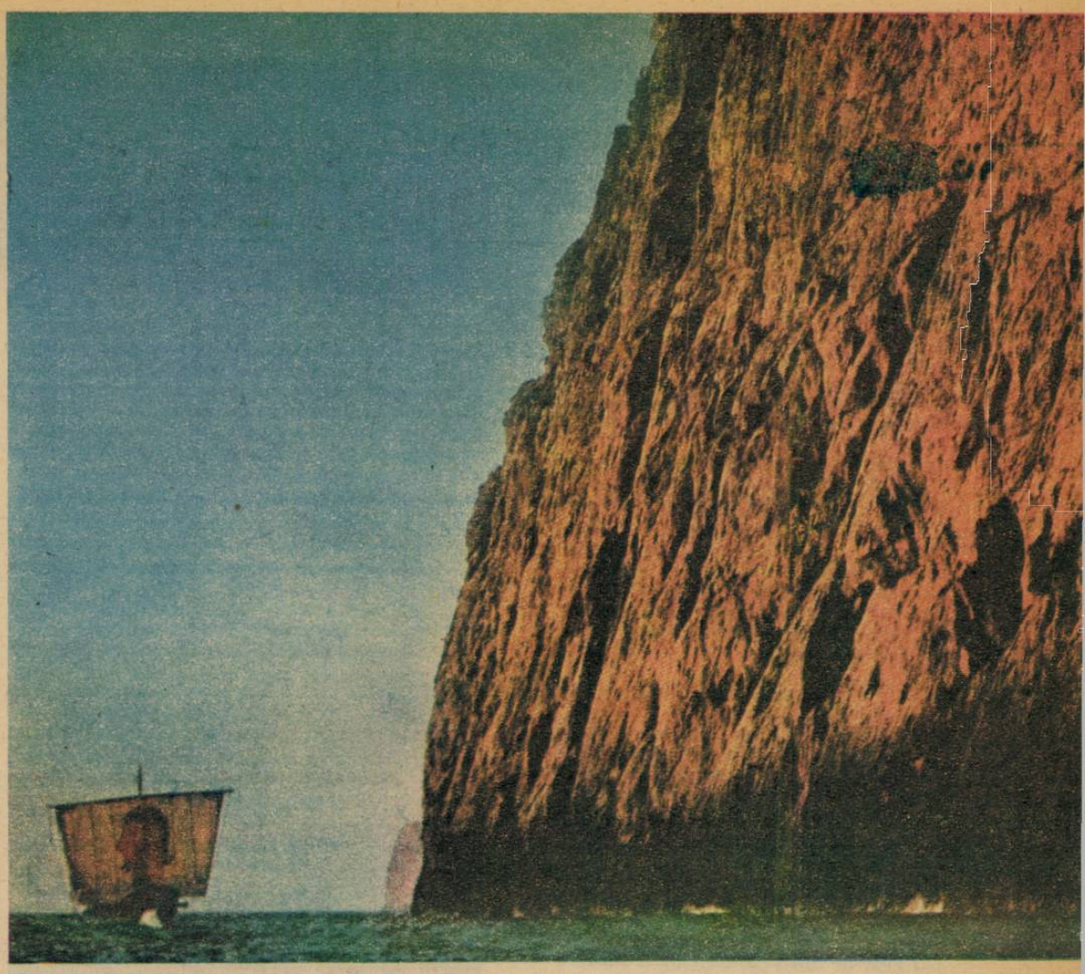

Insula Eolia „fortăreața de fier" a lui Homer ar putea fi Grabusa, la nord-vest de Creta. La apusul soarelui, stîncile par a fi din bronz...

ar fi reușit să imagineze pentru un film despre Ulise un decor mai credibil și mai impresionant. Întrebarea fundamentală care se pune este : ce a fost mai întîi, întîmplarea sau peștera ? Grota a primit numele pentru că se cunoștea legenda lui Homer sau peștera a fost cea care a inspirat acțiunea ?

3.

Următoarea escală a lui Ulise a fost insula lui Eol, zeul vînturilor.

„În insula Eolia sosirăm.
Eol, al lui Hipotas fiu, acolo
Iubit de zei domnea peste ostrovul
Cel plutitor și impregnat de-a-ntregul
Cu ziduri nerăsbite din aramă.
Și țărmuit de stîncă netezită..."

„Odiseea" cîntul X, pagina 159, versurile 1—6.

Ulise și camarazii săi au rămas pe insulă ca oaspeți ai lui Eol și ai celor șase fii și șase fiice ale acestuia aproape o lună de zile. Pe traseul logic din Nordul Africii spre Grecia, trecînd prin Creta, există o singură insulă care corespunde descrierii făcută de Homer. Este vorba despre Grabusa, veche fortăreață a piraților așezată la Nord de insula Creta.

L-am rugat pe Willi Stoney, pictorul nostru, să deseneze fortăreața.

— Stîncile par a fi lucrate de mînă de om, a remarcat el. Stratificarea și crăpăturile verticale sînt atît de perfecte, încît ai impresia că sînt opera unor uriași cioplitori în piatră. Am, de asemenea, impresia că oglindirea soarelui care apune pe suprafața mării dă stîncilor un colorit de bronz demn de remarcat.

Așa cred eu că se explică „fortăreața de metal" a lui Homer.

Grabusa corespunde insulei lui Eol atît ca suprafață cît și ca aspect al terenului și culoare. Dar surpriza cea mare aveam s-o trăim mai tîrziu, cînd am cercetat istoria insulei.

Geograful grec Eratosthene, care a trăit în secolul al III-lea înaintea erei noastre, și care era convins că Ulise este doar o legendă, lua toată povestea lui în derîdere : „Veți găsi locurile pe unde a umblat Ulise atunci cînd îl veți găsi pe cismarul care a cusut burdufurile pentru vînturile lui Eol", spunea el.

Vechii greci cunoșteau Grabusa sub numele de Korykos, denumire care în greaca veche însemna burduf din piele. Lui Eratosthene i-am dat numai parțial dreptate : nu l-am găsit pe cismar, în schimb am localizat „burduful din piele"...

Mergînd pe urmele lui Ulise am căutat apoi Golful Leistrigonilor. Cele unsprezece ambarcațiuni ale lui Ulise au plutit apoi spre un port înconjurat de stînci abrupte. Într-adevăr, Ulise a ajuns într-un loc foarte neprimitor. Regele Leistrigonilor l-a mîncat pe unul dintre oamenii lui Ulise îndată după sosire, ceilalți salvîndu-se prin fugă :

Portul Mezopos. Să fie acesta locul în care Leistrigonii au masacrat oamenii lui Ulise ?

„Pe unu-l prinse şi-l nali de grabă
Ceilalti fugind veniră pe corăbii
Îndată ce intrarăm în limanul
Cel minunat, cu drumuri înalte
Înconjurat deoparte şi de alta“

„Odiseea“, cîntul X, pagina 162

Eram convins că locul descris de Homer nu putea fi altul decît acesta, că el nu poate fi confundat cu altul. El trebuia să fie înconjurat de stînci abrupte şi suficient de larg pentru a putea primi douăsprezece corăbii, dar şi suficient de strîmt pentru ca acestea să poată fi bombardate cu bolovani aruncaţi din vîrful stîncii. Am colindat mările lumii timp de douăzeci de ani, dar un asemenea loc însă nu am văzut în afară de acesta.

„Atunci de pretutindeni năvăliră
Pusderii Leistrigonii cei puternici
Şi nu ca oameni, ci ca uriaşii.
Suiţi pe stînci, ei azvîrleau pietroaie
Cu greu urnite de bărbaţi. Şi-ncepe
O-nvălmăşală şi un huiet groaznic
De oameni care mor, de vase sparte.
Străpunşi ca nişte peşti apoi luară
Pe soţii mei şi-i duseră spre-a-i face
La ei scîrbos ospăţ...“

„Odiseea“, cîntul X, pagina 163

Dir Grabusa am urmat un traseu pe care în mod logic trebuia să-l fi abordat şi Ulise, dacă dorea să ajungă pe drumul cel mai scurt spre Ithaca. În peninsula Mani am descoperit ceva incredibil : portul Mezopos. Mai mult ca sigur că aici s-a desfăşurat masacrul din „Odiseea“ !

După aceea Ulise s-a oprit

„La ţărmul ostrovului Aia, unde
Şedea frumoasa Circe, o zeiţă
Cu grai de om şi-amarnică, o soră
De sînge cu sălbatecul Aetes...“

„Odiseea“, cîntul X, pagina 165

Homer nu ne spune cît a durat drumul lui Ulise, dar insula începuse să se întunece.

„Luminătorul astru, cînd coboară
Pe sub pămînt şi nici de unde vine
La răsărirea lui...“

„Odiseea“, cîntul X, pagina 165

se tînguie Ulise camarazilor lui de drum.

Zeiţa Circe trăia într-un luminiş de pădure. Întîlnindu-l pe Ulise, ea i-a transformat în porci jumătate dintre oameni, eroul nostru salvîndu-se cu ajutorul unei plante fermecate. Ulise a devenit iubitul zeiţei Circe şi în timpul cît a rămas pe insulă, aceasta i-a născut un fiu.

Imaginea cea mai veridică despre insula Aia ne-o putem face după indicaţiile pe care i le-a dat lui Ulise atunci cînd l-a trimis

spre împărăţia lui Hades pentru a cere sfatul oracolului din Theba. După ce a înotat o zi întreagă, Ulise a ajuns la gura rîului Acheron. Acolo, împreună cu tovarăşii lui, el a ieşit pe mal şi au păşit în susul apei pînă au ajuns la confluenţa cu Pyriflegethon, rîul „de foc“, şi cu Kokytes. Aici, la piciorul unei stînci înalte şi abrupte, Ulise a adus ofrande zeilor şi a stat de vorbă cu spiritul oracolului orb din Theba.

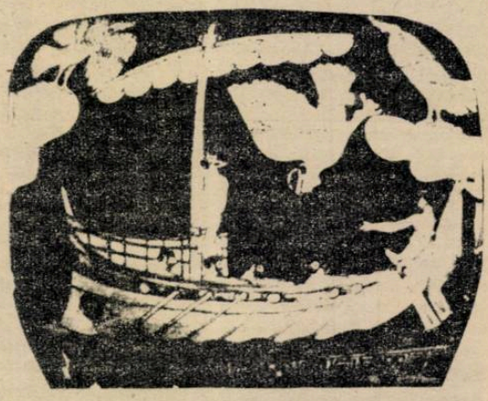

Ulise legat de catargul corăbiei ca să scape de farmecele sirenelor. Detaliu de pe un stamnos

Este destul de simplu de situat împărăţia lui Hades în „Odiseea“ lui Homer. Scriitorul grec Pausanias, care a trăit în secolul al II-lea înaintea erei noastre, afirma că Homer se referea la un loc din apropiere de Parga, lîngă ţărmurile Greciei. În rîul Acheron, cu cca 500 kilometri înainte de gura acestuia, se varsă două rîuri. Unul dintre ele, Kokytos, se numeşte astăzi Vouvos, celălalt serveşte în prezent pentru amenajarea diferitelor sisteme de irigaţii. Autohtonii îl numesc şi astăzi „rîul strălucitor“, denumire care ar corespunde celei date de Homer, „rîul de foc“.

Dacă împărăţia lui Hades se afla cu adevărat lîngă Parga, atunci reşedinţa zeiţei Circe nu putea fi decît pe insula Paxos, aflată la o zi de navigat de la ţărmurile Greciei. Paxos este şi acum o insulă tentantă, plină de verdeaţă. Este deci uşor de ghicit de ce Circe şi-a ales-o pentru a-i fi casă.

Cînd, în cele din urmă, din voinţa zeilor, Ulise a putut să părăsească insula, Circe l-a instruit temeinic cum poate ajunge în Ithaca. Mai întîi el trebuia să treacă prin locul în care, prin cîntecul lor, sirenele îi ademeneau pe navigatori. Ulise şi-a salvat tovarăşii de drum introducîndu-le în urechi dopuri de ceară pentru a nu auzi glasul sirenelor, el însuşi lăsîndu-se legat strîns de catargul corăbiei pentru a putea asculta totuşi cîntecul sirenelor, fără însă a se lăsa ademenit de acestea. După ce a trecut cu bine prin dreptul sirenelor, Ulise avea de ales între a naviga printr-o regiune plină de stînci şi cutreierată de valuri uriaşe, sau să riste trecînd prin strîmtoarea îngustă dintre Scylla şi Charibda.

4.

Geografii antichităţii au situat Scylla şi Charibda în Golful Messina, între Italia şi Sicilia. Dar asta ar însemna că Ulise s-a abătut cu 400 kilometri, distanţă care, pentru o galeră din epoca bronzului, era enormă. Eu am ajuns la concluzia că Scylla pe care probabil a descris-o Homer se află la cca 40 kilometri Sud de Acharon, pe drumul spre Ithaca, acolo unde se află Capul Scylla.

În timp ce navigam spre ea pentru a o cerceta, o altă întîmplare m-a ajutat să recunosc locurile descrise de Homer. Pe cînd treceam prin dreptul insulei Levkas, tocmai mă aflam la timonă. Ajungînd apoi în dreptul insulei Sesula, mi-am aruncat privirea în partea dreaptă. În partea de sus a unei stînci am zărit o deschizătură luminoasă.

Suit într-o barcă de cauciuc, Rick s-a dus să vadă unde duce.

— Nu este o insulă, a zis el la întoarcere, ci o crăpătură lată de aproximativ trei metri. Pereţii ei netezi pot fi văzuţi pînă la o adîncime de cca treizeci de metri.

Am examinat din nou harta şi mi-am dat imediat seama că Circe îl sfătuise pe Ulise să se întoarcă în Ithaca trecînd prin apropiere de Levkas. Dar unde era locul de acţiune a Sirenelor ?

Potrivit lui Homer :

„Întîi şi-ntîi sosi-vei la Sirene,
Acele care ademenesc pe oameni,
Pe toţi care sosesc pe unde-s ele.
Oricine merge aproape fără ştire
Şi cîntecul Sirenelor aude
Napoi acasă nu se mai întoarce
Si nu-şi mai vede pruncii şi femeia,
E dus, nenorocit pe totdeauna
Că-l farmecă Sirenele cu versul
Răsunător, de unde-ntr-o livadă
Stau ele-ntre mormanele de oase,
De trupuri moarte, putrede de oameni.
Dar tu îndreaptă-ţi nava pe alături...“

„Odiseea“, cîntul XII, pag. 202

Aşadar, ajuns aici, Ulise trebuia, potrivit îndicaţiilor zeiţei Circe, să schimbe cursul. La Nord de Levkas, unde navigatorii au de ales între înaintarea pe marea largă sau prin strîmtoare, se află insula Gyrapetra, care înseamnă „Stînca întoarcerii“. Pe harta noastră foarte amănunţită această insulă era marcată cu trei ridicături — morminte antice. Nu cumva în ele se găsesc „mormanele de oase, de trupuri moarte, putrede de oameni“, despre care povesteşte Homer că ar fi spus Circe ?

Vrăjitoarea Circe întinde lui Ulise băutura care trebuia să-l metamorfozeze în porc. Detaliu de pe un scifos cu basorelief beoţian (sec. al IV-lea)

Pe valurile de la Gyrapetra se practică astăzi windsurfing, concurenții dîndu-și întîlnire la Capul Plaka de pe Gyrapetra.

Pentru ca vasul să pătrundă în interiorul strîmtorii dintre Levkas și uscat trebuia ca el să ocolească Capul sau să treacă prin defileul stîncos și înspumat.

„Apoi cînd noi trecurăm mai departe
Și n-auzeam nici cîntecul nici viersul
Sirenelor, iubiții mei tovarăși
Și-au destupat urechile de ceară
Cu care le-astupasem, iar pe mine
Mă desfăcură și mă sloboziră.
Abia de la ostrov ne depărtarăm
Și-un abur ca un fum văzui în fața-mi
Și auzii un zgomot de talazuri.
Se-nfricoșară toți și le scăpară
Lopețile din mîini, de plescăiră
Izbite-n apă..."

„Odiseea", cîntul XII, pagina 208

N-am rezistat ispitei. Fotograful nostru a plecat cu o barcă de cauciuc pentru a cerceta terenul și pentru a ne conduce. „Argo" aluneca pe valuri spre defileul stîncilor. Doi pescari se uitau la noi îngroziți, dar numai după aceea le-am observat plasa întinsă. N-am avut ce le face întrucît corabia noastră înainta ca o săgeată. În cele din urmă am avut noroc, vasul nostru a trecut cu bine prin defileul stîncilor.

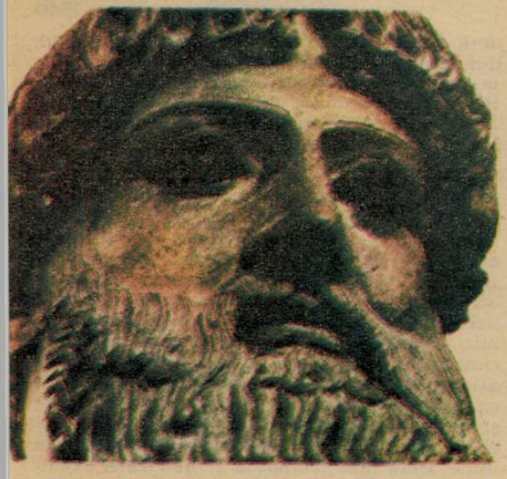

Pe insula Creta am descoperit creaturi cu trei ochi, iar aici am dat peste o altă creatură folclorică, ce l-a inspirat pe Homer. În momentul acela eram perfect convins că vom găsi și Peșterea Scyllei.

— Unde este peștera ? i-am întrebat pe cei trei pescari.

— Antonis, acolo este biserica Sf. Antonis, a răspuns unul dintre ei arătînd în sus.

M-am cățărat pe o potecă îngustă și am intrat într-o biserică. Homer scria că în mijlocul stîncii se află „o grotă întunecoasă spre Apus, către Ereb întoarsă". Mi-am aruncat privirea spre dreapta în momentul cînd soarele tocmai se ascunsese după norii aflați deasupra Capului Plaka.

Scylla i-a înghițit lui Ulise șase dintre „tovarășii mai voinici și mai de suflet". Cei rămași în viață au ajuns pe insula Trinacria, unde, la apusul soarelui, au ucis cîțiva berbeci pentru a se hărni.

Pescarul Gherasimos Robotes din Levkas, în vîrstă de 55 de ani, a identificat repede „Insula celor trei grote".

— Este vorba despre insula Meganisi, mi-a spus. Cînd te apropii de ea venind dinspre Nord, vezi trei ieșinduri unul după altul.

Pe această insuliță aflată pe traseul spre Ithaca s-au păstrat multe obiecte de ceramică de pe timpul lui Ulise.

Uciderea berbecilor din turma sfîntă a fost pedepsită de Helios prin distrugerea corăbiei lui Ulise, care a fost atinsă de un fulger. Singurul care a reușit să se salveze a fost Ulise, care s-a agățat de catarg. Furtuna l-a mînat din nou spre Charibda, de unde curenții l-au purtat pînă în insula Ogia unde sălășluia zeița Calypso. Timp de șapte ani ea l-a îngrijit cu dragoste pe naufragiatul Ulise, după care i-a permis să plece spre casă pe o luntre făcută de el însuși.

Insula nimfei Calypso a fost identificată ca fiind insula Gozo din apropiere de Malta. Dar, întrucît nu există elemente care să permită indentificarea acestei insule este mai înțelept să considerăm că aceasta este o invenție a lui Homer.

Dar suferințele lui Ulise nu au luat sfîrșit odată cu plecarea lui din insula Ogia. Poseidon, zeul mărilor, i-a pregătit o capcană din care Ulise a reușit să scape numai datorită ajutorului zeilor favorabili lui. Mulțumită acestora, Ulise a reușit să ajungă în țara Feacilor, un popor de navigatori. În mod tradițional, țara Feacilor a fost localizată pe insula Korfu, astăzi Kerkyra, dar descoperirile arheologice nu sprijină această teorie.

Enigmatică rămîne și situarea Ithacăi lui Ulise. Cîteva localități corespund descrierii locurilor unde s-au desfășurat evenimente din „Odiseea" : insula în care Ulise și-a ascuns comorile primite de la Feaci ; locul unde Ulise s-a întîlnit cu prietenul său credincios, porcarul Eumen și unde au pus la cale planul legat de pedepsirea pețitorilor care, în absența lui Ulise, au încercat să o ia de soție pe frumoasa Penelopa.

5.

Topografia „Odiseei" lui Homer s-a născut din concepția vechilor greci, care credeau că marginea de apus a țării lor formează granița lumii reale. De acolo începea oceanul, o apă nesfîrșită, pe ale cărei maluri convițuiau semizei și monștri. În această situație, cum ar fi putut un autor ca Homer să-și plaseze întîmplările în locuri atît de îndepărtate cum ar fi Italia și Sicilia ? Grecii au dus o politică de expansiune colonială spre Apus pînă în secolul al VIII-lea înaintea erei noastre, ducîndu-și cu ei și legendele. Din versiunea orală ei știau că Ulise a fost cel mai mare călător al tuturor timpurilor, din care cauză el a vizitat, incontestabil, înaintea lor, locurile nollor lor așezări !

Dar cu cinci sute de ani mai înainte, în timpul războiului Troiei, realitatea era alta. În epoca tîrzie a bronzului corăbiile primitive, la întoarcerea din Troia, nu ar fi cutezat să se îndepărteze de țărmuri pentru a se aventura spre ținuturile acelea îndepărtate.

Navigînd pe urmele lui Ulise nu am putut demonstra că Ulise a trăit cu adevărat și că „Odiseea" lui ar avea un fundament real. Am reușit însă să sprijinim teoria potrivit căreia Homer și-a plimbat eroii în limitele lumii pe care el o cunoștea. În mod categoric însă, în timpul călătoriei noastre am descoperit locuri care, ținînd seama de tradiția folclorică, i-ar fi putut servi marelui cîntăreț antic grec drept sursă de inspirație pentru scrierea „Odiseei"...

Traducere și adaptare de
Nicolae Nicoară

Octombrie, un altul...

lui Alexandru

Încă un pas și taina se arată.
Octombrie,
un altul,
fi-va ierbii l...
Suris de-azur
hiperboreu
cu elfii
destramă-in pîrg a albei veri săgeată...

Nu-i nici un semn mirării să nu cadă
sub pleoapele-ți pe rugi intirziind.
Logodnic rar
al tristului colind,
unde vei fi
cînd trece-voi zăpadă ?...

Stele cum...

Stele cum fring zboruri ce nu-s,
cumpăna-i dar totului,
sus.
Rariști de plopi neguri ascund.
Iarnă sau nimb, cade-vom,
cînd ?
Peste cel scrum streșini mai duc
nunților har, glod și văzduh.
Trec dinadins tulbure vad
iureșuri vechi...
Unde-am plecat ?...

N-ar fi

N-ar fi-in petală
roua deșartă
ce-și poartă-alin, să piară.

Dar freamăte i-s
nunțile terne
și-o cerne-un dor spre abis...

Sunet

Nimănui cit trece-s-ar,
vremea-in praf mai iscă har...

Cum doar pașii sub dureri
dau aminte-in azi
de ieri,
Luna-adoarme prin ninsori...

Viu, spre umbră te strecori,
singur drumul tulburînd :
izvorire,
scrum
și cînt...

Fu cel sunet ne-indeajuns...
Ce oglindă l-a ascuns ?...

Luntrașii ceții

Lăuntric somn,
întors din rouă,
veciile desparte-in două
și soarta-în stele suie,
scade,
sub fără de contur rocade...

Cum seara-în zvicnet o răzbună,
ispită-Afară,
sub minciună,
o alchimie va decide
corola ce,
rodind,
se-închide.

Parcă din sine repetare
sub hăuri,
totul-întrebare,
se rînduiește rug săgeții...

Uita-se-vor luntrașii ceții...

Petru Solonaru

CACTUȘII de pe malul DUNĂRII

Un călăreț cu poncho și sombrero tras pe ochi înaintează sub un soare ale cărui raze cad perpendicular. Pe întinderea nesfîrșită nu zărește nici o așezare omenească, nici un pîlc de copaci, nici un petec de apă. Descalecă. Alături, o colonie de cactuși ca niște „sentinele rigide" par a fi singurul punct de reper între cer și pămînt. Niște columne orgolioase ale căror forme crestate amintesc perfecțiunea. Omul îi privește minute în șir uimindu-se cum dintr-o rețea deasă de spini a apărut o floare superbă oferind privitorului un spectacol unic în felul său. Probabil că se gîndește acolo la natura umană, la cea vegetală, la posibilitățile fiecăreia de adaptare la mediu. Privește trunchiul verde al acestor plante care se constituie într-un veritabil rezervor de apă. Spinii, în loc de frunze, oferă o cît mai mică suprafață de evaporare. Grație acestor însușiri, făcînd parte din familia plantelor suculente, cactușii pot rezista lungilor perioade secetoase, adaptați la deșert. Un moment de revelație în fața diversității și frumuseții formelor vieții pe întinderi întregi de pustiu...

Am plasat acest scenariu în Mexic, al cărui pămînt a oferit primilor europeni imaginea ciudatei sale vegetații. Dar aria de răspîndire a cactușilor, a celor peste 4 000 de specii, este cu mult mai mare. Ea se întinde de-a lungul întregului continent american, din Munții Stîncoși, din Canada pînă în Patagonia, în vecinătatea strîmtorii Magellan. Pe malul oceanului, pe podișuri, ba chiar și la 4 700 m. altitudine, insolita lor lume împînzește aproape întreg continentul american.

Prof. Petru Dobrotă participînd cu inestimabila sa colecție la sărbătoarea pitorească a florilor „Simfonia lalelelor"

★

Am deschis portița unei case obișnuite, de pe strada Grației nr. 113, din frumosul municipiu Brăila, așezat pe malul Dunării. De o deosebită ospitalitate, profesorul de matematică Petru Dobrotă știe pentru ce am venit. Străbatem o curte lungă pînă cînd profesorul mă oprește și-mi spune : „Aici". Printr-un mic laborator intrăm într-o seră spațioasă, construită după toate regulile științifice. Mă aflu, uimit, în fața unei fascinante colecții de cactuși, care adună laolaltă circa 4 200 specii și varietăți, adică vreo 2/3 din numărul speciilor cunoscute și identificate pînă acum în lume. Cele mai frumoase și mai rare exemplare, a căror arie de răspîndire nu am amintit-o întîmplător, își dau întîlnire în colecția lui Petru Dobrotă, care întrece ca număr de specii pînă și grădinile botanice din țară. Specialiști, grupuri de studenți și de elevi, vin astăzi în sera lui pentru a face cercetări, a învăța, ori pur și simplu pentru a se încînta în fața acestor minunate creații ale naturii. Și profesorul este bucuros să le pună la dispoziție rodul pasiunii lui de un sfert de veac, al unei munci tenace și ordonate, nu cu mijloace empirice, improvizate, ci cu metode științifice îmbogățite în timp prin lecturi și schimburi de experiență cu cactologi

UIMITORII CACTUȘI

Cactușii, aceste plante ornamentale și de cultură, au fost cunoscute încă din cele mai vechi timpuri de către popoarele care au populat America Centrală (aztecii, maya) și de Sud (incașii).

Pentru popoarele amerindiene, cactușii constituiau plante de cult religios și mai puțin cu caracter utilitar. Astfel, unele specii de Opuntia, cu forme rotunde sau cilindrice, erau considerate simbolul soarelui și adorate ca și zeii. Denumirea veche în limba aztecă a actualei capitale a Mexicului era Tenochtitlan, care înseamnă locul cactusului sfînt.

★

În Mexic această plantă are foarte multe întrebuințări practice. Soiul de cactus denumit „făclie", combinat cu altul spinos, plantat în jurul caselor sau al terenurilor, constituie garduri peste care nu se poate trece.

Băștinașii folosesc soiuri de cactus pentru a face rame, pervaze etc. foarte durabile. Fructul unui soi de cactus poate fi folosit ca pieptene. Alte specii care au ace lungi sînt folosite drept ace de cusut sau drept ustensile în casă.

★

Despre aducerea cactușilor în Europa, ca de altfel a multor plante tropicale, se cunosc puține lucruri, multe indicații conduc spre prima călătorie a lui Cristofor Columb în America, ai cărui marinari au fost primii europeni care au văzut și adus în Europa aceste curioase și interesante plante. Chiar Cristofor Columb, la întoarcerea din călătorie, ar fi adus reginei sale un buchet de flori și multe plante exotice, printre care și cactuși, specii de Melocatus și Opuntia.

Căpitanul Gonzalo Fernandez de Ovideo y Vadalez aduce în Europa primii cactuși columnari pe care îi denumește cirios (făclii, torțe), nume care ulterior s-au transformat în denumirea actuală de Cereus. Tot el este acela care face și primele însemnări despre cactuși în lucrarea De Historia Plantorum Novae Hispaniae (1535), în care, printre altele, scrie că fructele de Opuntia sînt foarte gustoase și aromate, mărimea unui fruct depășind de multe ori mărimea unui ou de găină.

★

În estul Patagoniei, populația se-nchina la o specie foarte rară de cactus, care era considerată sfîntă. Ritul inițierii tinerilor include și „decorarea" nasului și a urechilor cu țepii zeului cactus.

★

Cactusul are rădăcini superficiale care sug multă umiditate din sol pe care-o înmagazinează în vederea unei perioade secetoase. Într-o regiune din deșert, un hectar cu cactuși are nevoie de 2 750 litri de apă, în timp ce un hectar de pămînt consumă 3 500 000 litri într-o singură perioadă de vegetație.

★

Cei mai înalți cactuși sînt cei din specia Saguaro (Cereus giganteus), din S.U.A., Mexic și California. Un exemplar poate ajunge la 15—17 m înălțime, o greutate de 9 tone și poate trăi 200 de ani. Pe vreme ploioasă acumulează în tulpina sa pînă la 3 m.c. de apă. Conținutul de apă atinge uneori 95 la sută din greutatea plantei. Primăvara, acest cactus face flori cu petale crem, groase și cerate, cu stamine mari galbene.

din lumea întreagă. De altfel, el este membru al societăților pentru studierea și cultivarea cactușilor din S.U.A., Anglia, R.F.G., R.D.G., Noua Zeelandă, Belgia, Franța, Cehoslovacia, permanent interesat de obținerea a noi specii din locuri greu accesibile. În urma unei bogate experiențe acumulate, Petru Dobrotă a tipărit în Editura „Ceres" lucrarea „Cactușii", prima de acest fel în România, ea începînd a figura în bibliografia autorilor străini care se exprimă în acest domeniu.

În biblioteca profesorului de matematică și diriginte la Liceul „Panait Istrati" din Brăila, alături de cărțile de matematică superioară și de pedagogie, vom găsi peste 120 de titluri despre cactuși, încîntătoare reviste de specialitate și scrisori, multe scrisori primite din întreaga țară și de pe toate continentele, din care se vede că pasiunea pentru aceste minunate și mai puțin cunoscute plante a început să crească. Seara, împreună cu blînda sa soție, de aceeași profesie, împreună cu cei doi copii, întîrzie asupra sutelor de planșe color care reproduc diversitatea fascinantă a lumii cactușilor — aplatizați, columnari, globulari, unii părînd cupole ale unor temple străvechi, apoi alungiți, cilindrici, după cum îi putem întîlni ca arbori, arbuști, tufe, în colonii sau agățători, atîrnători, tîrîtori, în forme de un pitoresc deosebit.

— Cum ați ajuns, stimate profesor, la o asemenea colecție de plante, care nu se întreține oricum, care cere o pregătire de specialitate ?

— Odată cu dezvoltarea impetuoasă a urbanisticii, omul a început să tînjească după natură. A crescut mici păsări și animale, și-a populat acvariul cu pești exotici, a cultivat petecul de pămînt de lîngă casă, florile, și-a umplut viața și sufletul, gustînd farmecul inegalabil al comorilor acestui mare creator, natura. Colecția mea a început cu cea de-a doua plantă deosebită pe care am așezat-o lîngă prima, și așa am ajuns, de la admirarea lor la observația atentă, la cercetarea științifică. O anumită îndîrjire în pasiunea mea mi-a insuflat-o un cactolog care afirmase la timpul său că aceste plante nu se pot cultiva în condiții de „captivitate". Am observat însă că ele au o uriașă putere de adaptare la mediu.

Elevi studiind viața cactușilor în sera prof. Dobrotă

Colecția de cactuși a prof. Petru Dobrotă

Acum cîțiva ani m-a vizitat un profesor american, H.H. Smith, fondatorul radiobiologiei, care făcea experiențe pe semințe de plante iradiate cu particule alfa, betta și gamma. Prin acest procedeu am realizat mutații genetice care în lumea cactușilor creează fenomene decorative deosebite. Iar prin mutații și selecții naturale iau naștere noi specii și genuri, la intervale de timp mult mai scurte decît la celelalte familii de plante.

O pasiune de un sfert de veac l-a făcut pe profesorul Petru Dobrotă generos, dornic să dezvăluie frumusețí și să strîngă în jurul său ucenici. Am găsit în seră, mînuind ustensile delicate, ca niște tineri chirurgi, elevi ai clasei a XII-a, care știu să recunoască un Aporocactus flagelliformis („codița șoricelului"), o Opuntia („limba soacrei"), speciile de Echinopsia („pumnul soacrei"), cu denumirile lor populare care îi amuză nespus. Unii dintre ei, fii de agricultori, își petrec în seră cîteva din orele lor libere, îmbogățindu-și cunoștințele de botanică, de geografie, de istorie, dezvoltîndu-și gustul pentru frumos. Nu întîmplător, împreună cu profesorul lor, vor amenaja un parc pe frumoasa faleză a Brăilei. Dar pînă atunci, trecînd prin micul laborator utilat cu bisturie, cu alcool medicinal, pansamente sterile, cu substanțe pentru protecția plantelor, îi văd pe viitorii absolvenți ai liceului la lucru, printre specii rare braziliene de Melocactus, Discocactus ale căror mutații genetice au dus la fantastice aberații cromatice. Și am rămas gîndindu-mă cum o tijă delicată poate susține o floare a cărei lungime depășește 30 cm, cu un diametru de peste 20 cm. Și la faptul că în parfumul unor flori de cactus intră 41 de componente elementare, dintre care vanilie, portocale, trandafiri, iasomie, lămîie, violete, caise, ananas, tuberoze, crini, hiacintă, magnolie, lavandă.

Era liniște în seră. Se vorbea cu glas scăzut și priveam aceste plante care au dat rădăcini într-un sol românesc, ale căror surori singuratice sau în colonii, cresc de secole pe vastele întinderi ale continentului american, în aerul rarefiat al înaltelor platouri mexicane sau al și mai înaltelor piscuri sud-americane. Rădăcini pe o străduță din Brăila, acolo unde cea mai frumoasă floare este însăși pasiunea celui care se îngrijește de flori.

Adi Cusin

UIMITORII CACTUȘI

Fructele „cactusului Candelabru" (Opuntia imbricata), tăiate și fierte, au servit mult timp indienilor din Mexic, la fixarea tincturii de cochenilă, un puternic colorant natural. Fructele unor cactuși servesc drept alimente. „Tortillas" se numesc niște plăcinte făcute din fructe de cactus care în multe locuri țin loc de pîine. Din fructe se mai scot : un fel de miere, băuturi alcoolice, etc.

★

Tunisia este o țară cu vaste zone aride și semiaride ; mai ales în partea de sud a teritoriului său, seceta prelungită afectă mult creșterea animalelor pe care le lipsea de hrana necesară. De cîțiva ani, în rîndul plantelor introduse pentru hrănirea animalelor se găsește și un soi de cactus lipsit de țepi prea periculoși. Planta respectivă nu pretinde nici pămînt fertil, nici ploaie și poate stabiliza pămîntul. Foarte important este și faptul că, spre deosebire de alți reprezentanți ai lumii vegetale, cactusul nu trebuie recoltat în fiecare an și poate fi păstrat ca rezervă pentru perioadele secetoase. Folosit pentru a hrăni animalele în ultimele perioade lipsite de ploaie pe timp îndelungat, cactusul salvează anual de la pieire 250 000 oi și capre din Tunisia.

★

Locuitorii statului Arizona au pasiunea cultivării cactușilor în grădină și pe terase. Numai că acest lucru îl fac depopulînd zonele înconjurătoare. Autoritățile au luat măsuri drastice pentru a stăvili această pasiune, deoarece cactușii păstrează echilibrul biologic al zonei respective, care se întinde pe 116 500 kmp. Între ecologii apărători ai mediului natural și diverși speculanți care, pentru bani grei, fură și vînd amatorilor specii rare de cactuși, e în curs de desfășurare un adevărat război.

★

„El cacto andante" numesc băștinașii deșertului peruvian singura plantă — cunoscută pînă în prezent — care poate să „meargă". Acest cactus are drept „picioare" niște umflături ciudate, acoperite cu ghimpi și care se pot deplasa foarte încet prin... rostogolire ! Deplasarea are însă loc pe distanțe mici, fiind determinată de o necesitate vitală : apa. Ciudatul cactus nu se alimentează cu apa din solul deșertic, ci folosește numai umiditatea atmosferică.

★

Există o specie de cactuși care minunează pe călătorii ce străbat regiunile tropicale ale Americii. Cea mai însemnată este Bisagna (Echinocactus) care produce în abundență un suc apos. Ca să-l capeți, trebuie să tai cu o bardă sau cu un cuțit vîrful cactusului sau, în lipsa vreunui instrument, să rupi spinii care-l acoperă și apoi să-l zdrobești cu o piatră. În chipul acesta ajungi la o adîncime de 15—20 cm unde dai de o pulpă închisă într-o cavitate, putînd conține vreo 12 litri de apă. Sfîșiind pulpa cu mîinile, planta dă un lichid plăcut care taie setea, fiind și mult mai răcoros ca aerul înconjurător. Fiecare cactus conține cel puțin unul și jumătate pînă la trei litri de apă. Indienii care beau Bisagna, de cînd lumea, cînd li-i sete beau și din apa cactușilor. Ba chiar o preferă oricărei alte ape.

Emilia Sălceanu și Mihai Burduja

Aceste flori exotice se deschid seara pentru a fi polenizate de molii și lilieci și durează doar pînă dimineața...

★

Floarea unei specii de cactus, ce trăiește în America de Nord, are un parfum atît de puternic, încît el se percepe chiar și de la o distanță de un kilometru. Din florile acestei specii, care este fără îndoială regina nemîncoronată a miresmelor, se extrage un parfum mult solicitat.

★

Despre cactuși se spune că înfloresc o singură dată, după care mor. Este, însă, o părere greșită, generată, se pare, de împrejurarea că „în captivitate" cactușii nu sînt întotdeauna bine întreținuți. În aceste condiții ei își adună ultimele puteri pentru a înflori, ceea ce le secătuiește forțele și le pricinuiește pieirea. În schimb, cactușii sănătoși, bine îngrijiți, înfloresc în fiecare vară.

★

Cactușii produc flori de o mare frumusețe care însă nu trăiesc decît cîteva ore. Printre cele 450 de specii de cactuși care înfloresc noaptea, „Prințesa nopții" este cea mai minunată. Această plantă care înflorește extrem de rar în condiții de seră și aproape niciodată în casă, în patria ei, înflorește de mai multe ori într-un an și poate purta pe tulpină de la o sută pînă chiar la trei sute de flori ; ghirlande care însă nu țin decît de la apusul pînă la răsăritul Soarelui.

Jeffrey Wilkerson

PE URMELE LUI CORTÉS, CUCERITORUL

1.

— Cortés ? Da, un om cu numele Cortés a venit aici de peste munți, îmi spuse un indian bătrîn. Apoi tăcu.

Eram în așezarea mexicană Sierra Madre, la înălțimea de cel mult trei mii de metri. Am așteptat ca indianul să mai adauge ceva, dar acesta n-a făcut-o. Știam că indienii în vîrstă nu sînt prea vorbăreți de aceea am întrebat din nou.

— Ce a făcut aici ?

— Nu știu. Îmi amintesc că atunci cînd eram mic bunicul îmi spunea că au trecut mulți ani de atunci.

Și din nou liniște. După oarecare așteptare îl completă un bărbat mai tînăr.

— A venit să se întîlnească cu Montezuma, care era stăpîn peste aceste ținuturi.

Era în august 1519 atunci cînd Hernándo Cortés s-a pornit pe drumul cel lung, împreună cu patru sute de spanioli și cîteva sute de luptători indieni și cărăuși. Drumul lui a durat 83 de zile și a măsurat peste 650 kilometri. Cortés a plecat de la țărmul Golfului Mexic și a traversat trei lanțuri de munți, de la altitudinea zero pînă la înălțimi de peste 4 000 de metri.

Și iată-mă, după 462 de ani, fixat în șaua calului pentru a purcede la repetarea drumului lui Cortés. Pentru aceasta am studiat o mulțime de documente, dar în primul rînd cronica talentatului Bernal Oraz, „Istoria adevărată a cuceririi Noii Spanii", scrisă la cincizeci și trei de ani după consumarea acestui eveniment. Am consultat și documente aflate în capitala Mexicului și în arhivele spaniole din Sevilla, am cercetat tradiția orală...

2.

Hernándo Cortés avea patruzeci și trei de ani cînd a întreprins această expediție excepțională. El s-a născut în așezarea spaniolă Medellina din ținutul Estramadura, al cărui pămînt sărac și arid îi gonea pe bărbați în rîndurile armatei. Din regiunea Estramadura proveneau și alți conquistadori, între care și Francesco Pizarro, cuceritorul Perului.

Cortés cunoștea riscurile la care se expunea, el fiind un excelent diplomat. El a reușit să-și cîștige aliați chiar din rîndul indienilor, care îi urau pe stăpînii lor azteci. De asemenea, s-a priceput ca nimeni altul să folosească legile spaniole.

Guvernatorul Cubei, recent cucerite, l-a trimis pe Cortés să cerceteze țărmurile, interzicîndu-i să se aventureze în acțiuni riscante. Cortés însă și-a luat depline puteri și, la Tabas, a început să lupte cu războinicii mayașilor. Între soldații lui, care rămăseseră fideli guvernatorului, s-au creat astfel nemulțumiri.

Cortés auzise de aztecii cei groaznici despre al căror imperiu nu știa nimeni dintre europeni. Nu departe de actualul port Veracruz au fost ajunși de solii împăratului aztecilor Montezuma al II-lea. Acesta crezuse că Cortés nu este altul decît Quetzalcoatl, zeu legendar, care, potrivit profețiilor, trebuia să vină dinspre răsărit.

Cortés a ordonat oamenilor săi să meargă călări de-a lungul țărmului și să arunce cu pietre în păduri pentru a-i impresiona pe indieni. Pictori indieni i-au desenat îndată pe spanioli și armele lor și au trimis repede desenele lui Montezuma.

În noua situație, Montezuma a trimis daruri bogate între care două roți mari bătute în aur și argint, peste douăzeci de statuete de aur înfățișînd animale, multe obiecte împodobite cu aur și argint. Solii se despărțiseră de spanioli cu speranța că aceștia vor pleca, dar nu a durat mult și cîțiva indivizi din tribul totonacilor, nemulțumiți de stăpînirea aztecilor, i-au condus pe spanioli în capitala lor, Cempoala.

Cînd unul dintre oamenii lui Cortés a zărit din depărtare zidurile strălucitoare ale orașului, a crezut că este tot din argint și l-a informat în acest sens pe Cortés. În realitate era tencuială albă, iar orașul, așezat între grădini irigate, i-a făcut pe spanioli să le crească pofta de a-l cuceri. Orașul avea peste 80 000 locuitori, fiind astfel mai mare decît oricare dintre orașele Spaniei.

Localnicii au oferit fructe și turtă de porumb străinilor înfometați și s-au plîns de Montezuma.

Sînt convins că marea hotărîre a marșului spre interiorul regiunii a fost luată la Cempoala. Dar cum să facă Cortés să respecte legile și să nu vină în contradicție cu ordinul dat de guvernatorul Cubei ? El a fondat un oraș cu fortăreață și conducere proprie, s-a dezis de puterea guvernatorului și a devenit comandantul noului oraș Vila Rica de la Vera Cruz.

A fost acesta un șiretlic ?

Cortés a trimis regelui spaniol Carlos al V-lea o corabie în care a pus darurile excepționale primite de la Montezuma. După aceea a înăbușit opoziția care începea să se nască între oamenii săi, prin spinzurarea a doi soldați și a distrus întreaga flotă pentru a fi obligat să rămînă acolo pentru totdeauna. Era acesta un act de curaj extraordinar în urma căruia Cortés nu se mai putea întoarce în Cuba, unde ar fi fost executat pentru depășirea atribuțiilor, așa cum s-a întîmplat cu alți conquistadori.

Cortés a lăsat la Vila Rica 150 de oameni, a luat cu el majoritatea soldaților săi, marinarii de pe vasele distruse, patru sute de războinici totonaci și cărăuși, precum și cîțiva servitori indieni. În plus, 15 cai și 14 tunuri. Unii dintre soldați aveau archebuze, dar majoritatea erau înarmați cu săbii, săgeți și arbalete.

3.

Vila Rica a supraviețuit cîțiva ani. Astăzi, din această așezare au mai rămas doar cîteva pietre într-un cîmp de cereale. Aici mi s-au alăturat cinci colaboratori. Unul dintre ei era prietenul meu totonac José Garcia Santés. Aidoma lui Cortés, aveam și noi un traducător totonac.

Ca tălmaci între Cortés și indieni a servit doña Marina căreia pictorul i-a acordat locul de onoare, în centru

Era perioada ploilor. Cînd am plecat spre Cempoala erau aproape 40°Celsius. Din loc în loc mîncam trestie de zahăr și manga. Oamenii ne priveau cu curiozitate. Pe lîngă noi treceau în goană camioane și automobile, cu toate că în urmă cu numai douăzeci de ani nimeni din această regiune nu auzise și nu văzuse o mașină.

După amiază am ajuns la locul numit astăzi Zempoala unde ne-am așezat tabăra în mijlocul ruinelor unui templu al totonacilor. Astăzi Zempoala nu este un oraș imens, mare însă este. Locuitorii lui au fost decimați în secolul al XVI-lea de epidemiile de variolă și alte boli, împotriva cărora indienii nu știau cum să se apere.

Cortés a fost întîmpinat de 20 dintre cei mai importanți demnitari ai indienilor, fiecare cu cîte un buchet de trandafiri roșii, frumos mirositori în mînă. Aceștia l-au invitat la stăpînul lor care, spuneau ei, din cauză că era prea gras nu se poate deplasa. Lucru care s-a întîmplat. La Yucatan, Cortés l-a eliberat pe spaniolul Geromimo de Aquiducea în mayașă doñei Marina iar aceasta, la rîndul ei, o traducea mai departe în nahuatl. Răspunsurile căpeteniei indiene ajungeau la Cortés pe cale inversă. Doña Marina l-a slujit atît de bine pe Cortés, încît indienii au văzut în ei o singură persoană, numindu-i Malintzia, de unde a derivat Malinche. În istoria Mexicului doña Marina apare sub acest nume.

La Cempoala, Cortés era cît p-aci să-și piardă aliații. Totonacii, ca și multe alte triburi de indieni, obișnuiau să aducă zeilor jertfe omenești. Spaniolii au fost îngroziți atunci cînd într-unul din templele indienilor au asistat la sacrificarea unor oameni în fața idolilor. Ei au scos idolii de la locurile lor și i-au spart. Înfuriați, luptătorii totonaci s-au pregătit de luptă. Spaniolii au luat ca ostatec pe căpetenia cea grasă și pe încă șase preoți. După aceea Cortés s-a adresat indienilor asigurîndu-i că vor fi ca și frații lor, oferindu-se să-i ajute împotriva lui Montezuma.

4.

Acum stăteam pe scările templului în care odinioară indienii aduseseră jertfe idolilor lor. Discutam cu un grup de studenți despre centrala nucleară care se află în curs de construcție la vreo 30 de kilometri depărtare. Din această cauză, la Zempoala sînt condiții foarte bune de mun-

că și viață pentru muncitorii constructori.

— În viitor totul va arăta altfel aici, spuse o studentă cu glas plin de mîndrie, dar Cempoala va rămîne să dăinuiască pentru totdeauna.

Am părăsit Zempoala încercînd să trecem rîul Actopan. Mai mult ca sigur că Hernándo Cortés îl trecuse chiar prin locul în care ne aflam noi. Nu am reușit această performanță. Cuceritorii fuseseră ajutați atunci de nivelul scăzut al apei. Nu ne-a rămas altceva de făcut decît să mergem pînă la vechiul pod, aflat la 16 kilometri depărtare și să trecem rîul pe pod, amestecîndu-ne riscant printre camioanele ai căror șoferi nu ne luau în seamă.

Conform cercetărilor mele, Cortés a continuat drumul direct spre Oceloapan. Am luat-o deci și noi pe același drum. La mare depărtare în fața noastră, în Munții Sierra Madre, la înălțimea de 3 700 metri, se zărea vîrful Citlaltepetl. Ne-am cățărat pe stînci după care am ajuns într-o pădure. Spinii copacilor ne-au înțepat burdufurile pentru apă; la vremea lui, Cortes folosise ulcioare din lut ars și a dus-o mult mai bine...

Templul din Oceloapan era tot o ruină. După ce l-am vizitat, ne-am așezat tabăra pe o luncă. Careva dintre noi a uitat un săpun în fața cortului. Dimineața cînd ne-am trezit, am văzut trei dintre căluții noștri făcînd balonașe de săpun în jurul gurii.

Am coborît pe valea îngustă a rîului Antigua într-un ținut care părea destul de sălbatec. Pe cîmpurile sămănate cu piper spaniol erau înfipte cruci pe care erau fixate obiecte de culoare roșie. Mulți indieni cred și astăzi că în felul acesta își apără recoltele de duhurile rele.

După vreo sută de kilometri am ajuns la Munții Sierra Madre, la înălțimea de peste o mie de metri. Ne aflam aproximativ la granița ținutului Zempoala cu o altă regiune a indienilor, care astăzi se numește Xicochimalco. De aici am pornit spre Coatepec. Aici, un grup de indieni mascați, sărbătorind un eveniment de-al lor, dansau în fața bisericii a cărei intrare era ornată cu flori și cu verdeață. Măștile lor de lemn executate conform imaginii pe care oamenii și-o făcuseră despre conquistadori, aveau trăsături pregnant europene: nasuri lungi, mustăți mari și păr negru, des.

Vechiul drum indian a fost pavat în timpul coloniștilor cu capete de pisică! El se numește și astăzi Calea regală și localnicii susțin că acesta a fost drumul pe care a trecut însuși Cortés. Trecutul este aici o componentă a realității contemporane. Bătrînii mai vorbesc încă în dialectul **nahuatl**, care acum poartă numele **mexicano.** Mulți băștinași se feresc însă s-o recunoască, se tem să nu devină obiectul rîsului celorlalți pentru că vorbesc acest dialect.

La biserica din așezarea Xico am dat peste o piatră mare cioplită, mai mult ca sigur că ea făcuse parte dintr-un idol indian. Pe o parte se vedeau urme întărite de ceară iar pe cealaltă parte se afla o lumînare aprinsă. L-am întrebat pe preotul local ce semnifică această piatră, dar el nu mi-a dat nici o explicație.

Am ajuns la o mie de metri deasupra așezării Xico, lăsînd în urmă aproape o sută optzeci de kilometri, cînd am ajuns pe o mică vale cu cîteva căsuțe risipite pînă la lanurile cu grîu. Pe una din părți, în vîrful muntelui, stătea ca o coroană fortăreața Xicochimalco. Cățărîndu-ne pe rînduri succesive de terase, am ajuns încet în vîrf. Altimetrul meu indica 2 750 metri. În fața noastră se deschidea o priveliște fascinantă asupra lanțului de munți întinzîndu-se pînă la țărmurile mării. Am avut senzația că se vedea și strălucirea de argint a suprafeței mării. Grămada de pietre din apropiere? Fostul palat și fostele temple de odinioară, în care Cortés își făcuse depozite de alimente.

Se spune că odată un funcționar a îndepărtat din templu toți idolii, dintre care unul era cel al cerealelor. Informați, indienii au protestat cerînd ca acesta să le fie înapoiat. Primindu-l l-au ascuns într-o vale.

Eram convins că indienii ne observau cu coada ochiului, nimeni nu intra cu noi în vorbă...

Cu prilejul unui alt popas, am descoperit un jaguar sculptat în lavă vulcanică. Jaguarul privea spre muntele Citlaltepetl care, cîndva, reprezenta muntele sfînt al indienilor. Capul felinei este deteriorat, loviturile fiind foarte vechi.

Să fie cumva Cortés de vină?

Muntele Citlaltepetl

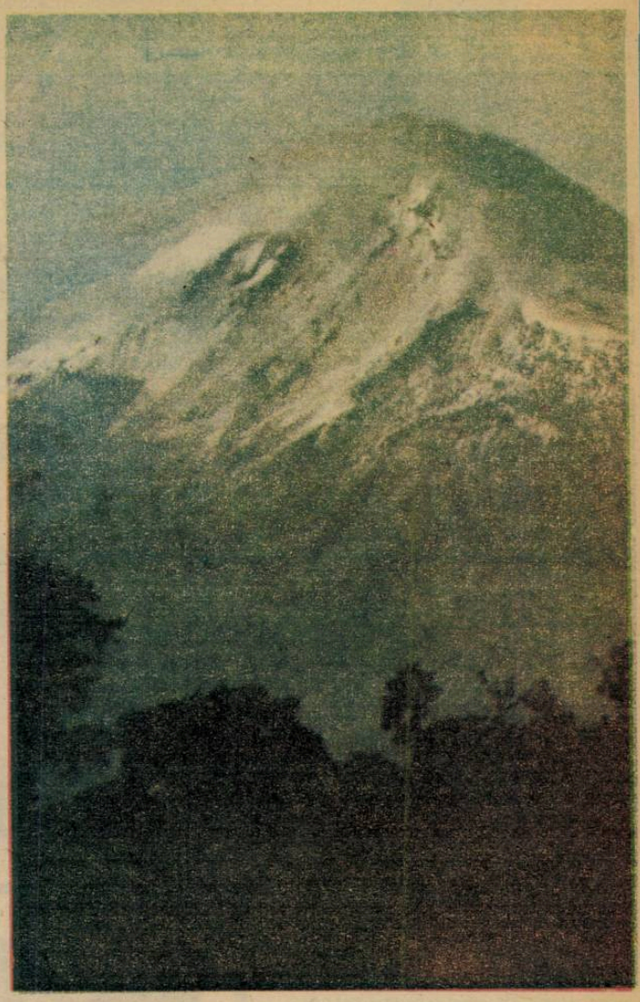

Itinerarul lui Cortés

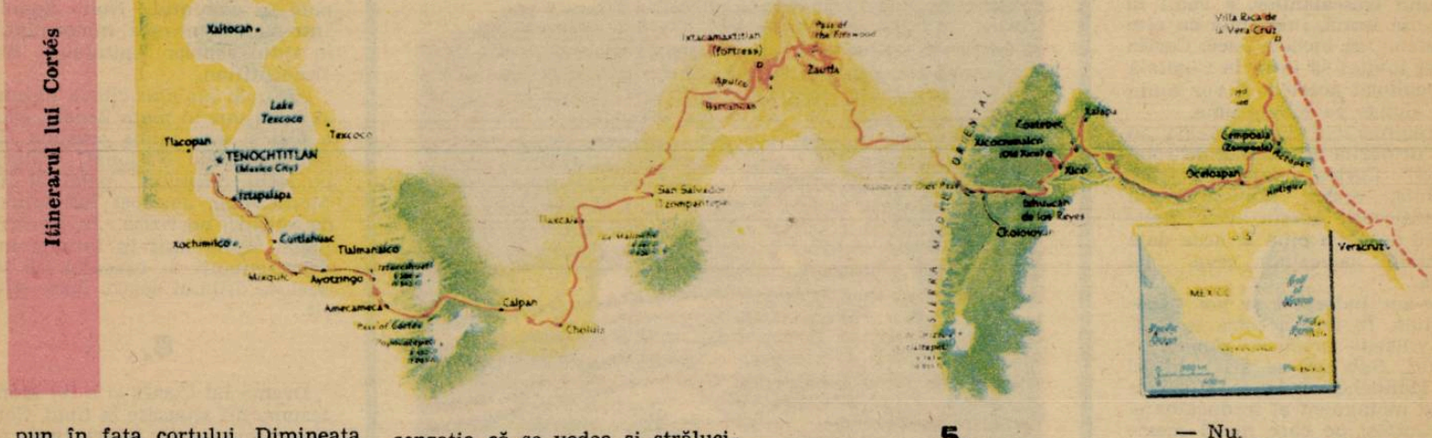

5.

Înaintăm pe o vreme ploioasă și ajungem la Ixhuacan de los Reyes. După ce am dat jos bagajele de pe cai, ne-am omenit cu cîte un coniac. Aveam nevoie de multă odihnă, ca de altfel și animalele noastre.

Cîndva orașul avusese de cîștigat din faptul că se afla la... drumul mare! Acum hanurile sînt pe jumătate dărîmate și servesc doar celor care transportă mărfurile peste munți. După revoluție, la începutul secolului nostru, securitatea oamenilor din această zonă nu era asigurată, de aceea mulți au părăsit-o.

După ce am așezat tabăra la Cholovaıı a venit la noi un grup de oameni gălăgioși.

— Sînteți dentiști? ne-au întrebat.

— Nu.

— Atunci comercianți? Ați adus ceva de vînzare?

— Nu.

— Atunci aveți un cinematograf... Cît costă intrarea? întrebă unul cu vocea gîtuită de emoție.

Ajungînd la 3 700 de metri ne-am gîndit la Cortés. Aici nu erau copaci iar vîntul bătea vîrtos. Mai departe se întindea o suprafață acoperită cu înălțimi în jurul a 2 000 de metri, abundînd de vulcani și amintind de suprafața Lunii. Oamenii lui Cortés care sufereau de sete și de foame au străbătut această distanță în lungime de 80 kilometri în trei zile.

Ne aflam pe drum de aproape o lună. Pe drumul spre Tloxcala am căutat zidul pe care se spune că Hernándo Cortes ar fi făcut însemnări, dar n-am găsit așa ceva. Părerea mea este că locuitorii au luat părți din zid și le-au ascuns în casele lor, așa cum s-a întîmplat și cu alte monumente...

Cu cîțiva kilometri înainte de a ajunge la zid, Cortés a fost atacat, dar tunurile și archebuzele lui au reușit să-i împrăștie

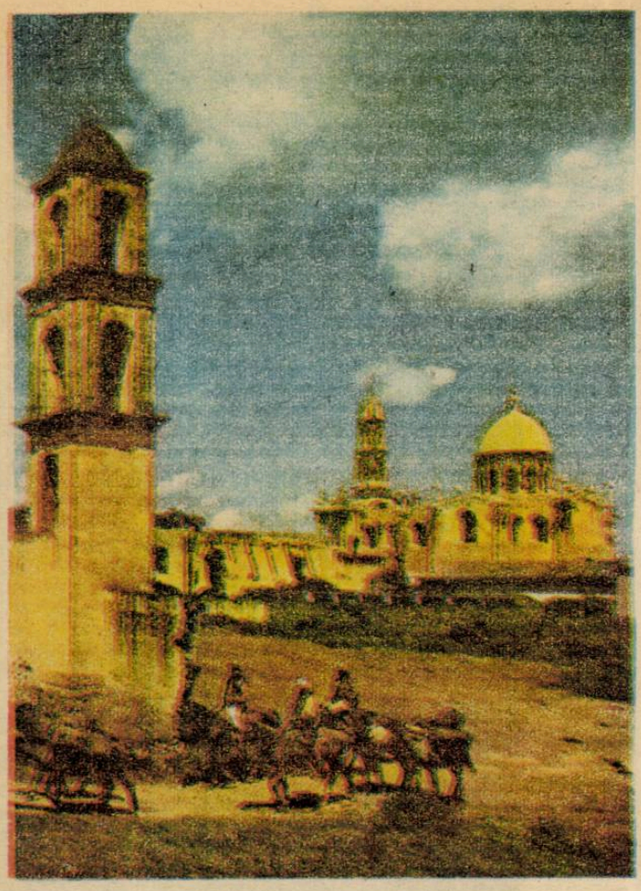

Membrii expediției moderne pe urmele lui Cortés au trecut și prin așezarea Totalco

pe atacatori. A doua zi, în fața lui s-a aflat o adevărată armată. Spaniolii și aliații lor s-au fortificat într-un templu aflat pe unul dintre dealuri unde au rămas timp de trei săptămîni. Xicotencatl, căpetenia războinică a tribului **trascalanilor**, a venit în cele din urmă, împreună cu alte căpetenii, să încheie pace. Cortés a fost invitat să intre în Capitală și locuitorii acesteia îl vor ajuta să-l alunge pe Montezuma.

Evenimentele din Tlaxcala au fost urmărite cu atenție de robii azteci. Cortés a pornit-o spre Cholula, orașul sfînt al zeului Quetzalcoatl. Acesta avea peste 20 000 de case, pînă la acea dată spaniolii nevăzînd ceva mai mare.

Ne-am îndreptat și noi spre Cholula. În fața noastră se înălțau vulcani semeți cu zăpadă pe vîrfuri. Sub noi se afla vîrful La Malinche, unde se află singurul monument al traducătoarei lui Cortés, pe care mulți mexicani o consideră a fi fost o trădătoare. Ca sclavă ce era, Marina nu avea de ales. Ea a devenit consilierul și iubita lui Cortés căruia i-a născut un fiu. Cortés îi acordase cea mai mare apreciere : „După Dumnezeu, pentru cucerirea Lumii Noi, noi îi sîntem recunoscători doñei Marina", spunea el.

Ajunși la Cholula, spaniolii au observat că în spațiul din jurul marelui templu Wuetzalcoatl, care era cel mai mare din întregul ținut al aztecilor, se strînsese un număr impresionant de războinici. Cortéz a dat ordinul de atac și în mai puțin de două ceasuri au fost uciși peste două mii de indieni. Unii istorici susțin că indienii se strînseseră acolo pentru a luat parte la o ceremonie religioasă...

În pofida acestei demonstrații de cruzime din partea lui Cortés, indienii nu l-au atacat cînd acesta a trecut prin munții înalți spre Tenochtitlan. Montezuma trimisese înaintea lui vrăjitori pentru a-l opri din drum. Ei s-au întors însă la stăpînul lor informîndu-l că templul din Tenochtitlan va fi cuprins de flăcări iar orașul distrus în întregime.

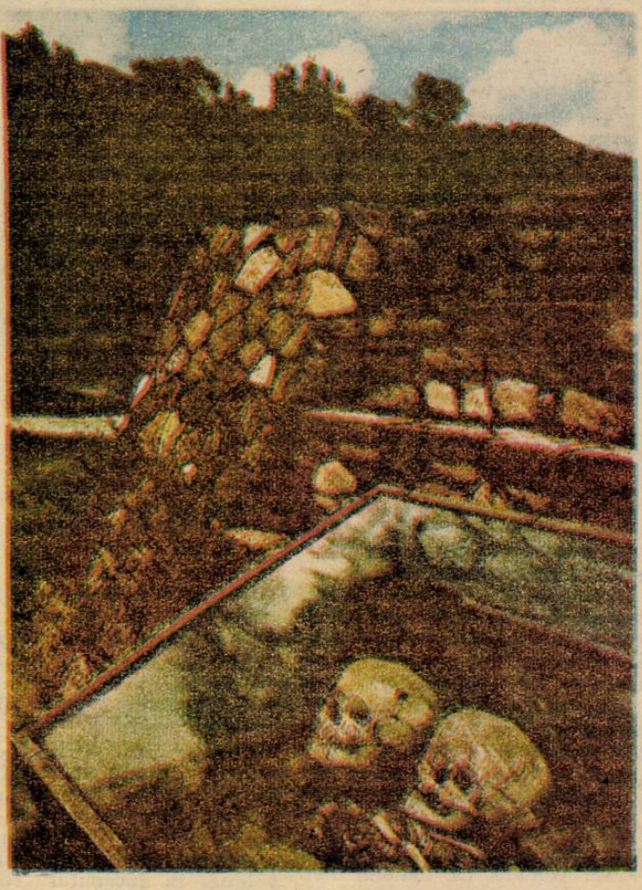

Oseminte ale victimelor cruzimii lui Cortés se păstrează pînă astăzi în templul Quetzalcoatl din Cholula

6.

Cel mai înalt vîrf din Mexic, de aproximativ patru mii de metri, se află flancat de doi vulcani — Popocatepetl și Iztaccihuatl. Ne putem ușor imagina cum s-a uitat Cortés de acolo la valea cu lacuri și orașe, și mai ales la Tenochtitlan, aflat la numai șaizeci de kilometri depărtare. În cale le stăteau însă cîteva vîrfuri.

Cortés și ai săi înaintau spre orașe pe văile rîurilor. Am plecat și noi pe urmele lui. La Ayotzing, Cortés l-a primit pe nepotul lui Montezuma, Cacamatzin, care l-a salutat în numele căpeteniei aztece. Pe noi, în „țara aztecilor" ne-a invitat un tînăr funcționar orășenesc.

Pe drumul spre capitala aztecilor am văzut cîteva dintre „grădinile care plonjează". Cîndva, numărul acestor insule artificiale, care aduceau aztecilor cantități imense de cereale, fusese mare. Moderna capitală a Mexicului s-a extins și a înghițit multe dintre orașele și locurile de odinioară.

7.

Era ziua de 8 noiembrie, adică ziua în care Cortés a intrat în Tenochtitlan. Căzuse într-o duminică, iar traficul pe străzile orașului era teribil. Cît p-aci ca un camion să-mi calce calul. În orice caz, ne așteptam cu toții să se întîmple ceva. Ne fusese promis un însoțitor de la poliție, dar acesta nu s-a arătat, de aceea a trebuit să ne descurcăm singuri. Mai tîrziu am aflat că fusese trimisă o mașină a poliției pentru a ne conduce prin oraș, dar aceasta s-a rătăcit...

Cortés intrase în Tenochtitlan pe canalul artificial construit de la unul dintre lacuri. Un mare număr de curioși se strînseseră pentru a-l vedea pe „omul din altă lume". Drumul era atît de larg încît permitea ca opt cai să înainteze unul lîngă altul. Noi am intrat în oraș pe o șosea cu opt benzi și cu șine pentru metrou.

Ajunși în fața unei cofetării, am cerut o căldare cu apă pentru a adăpa caii. La început nu am fost luați în serios, după aceea ne-au întrebat dacă sîntem de la circ...

Cînd Cortés a intrat în Tenochtitlan și a coborît de pe cal, Montezuma a coborît și el din lectică și s-a apropiat de el împreună cu nobilii azteci, care măturau pămîntul înaintea lui. Montezuma îl întîmpină pe Cortés iar acesta, tot prin intermediul doñei Marina, îi ură multă sănătate. Cei doi au schimbat daruri apoi s-au dus împreună la palat, pe care Montezuma îl pregătise special pentru Cortés și oamenii săi.

Ne-am oprit și noi la locul întîlnirii lor.

Cortés a înființat acolo un spital, care este și azi în funcțiune. Cu toate că a murit în Spania, în anul 1547, el a lăsat prin testament ca oasele să-i fie îngropate în pămîntul Noii Spanii. Într-adevăr, el este înmormîntat în zidul capelei spitalului din Tenochtitlan.

Am mai înaintat cîteva blocuri și am ajuns în piața Zocala, care a fost și este inima orașului. În fața Palatului Național, ridicat pe locul fostului palat al lui Montezuma, am fost întîmpinați de străji nervoase. În centrul pieței ne-au ieșit în întîmpinare reprezentanți ai orașului. Și cu aceasta drumul nostru luase sfîrșit.

8.

Drama lui Cortés și a lui Montezuma nu ajunsese la final. Cortés a închis-o în scurt timp pe gazda sa. După o jumătate de an el a trebuit să plece la Cempoala împotriva armatei spaniole pe care guvernatorul Cubei o trimisese împotriva lui.

Cortés i-a învins, iar soldații guvernamentali au trecut de partea lui. Montezuma, care se străduia să intermedieze pacea, a fost primit cu pietre de oamenii săi. Spaniolii și aliații lor au intrat în oraș cu pierderi mari. Tenochtitlan a fost ocupat la 13 august 1521 și după aceea prefăcut în ruine, așa cum prevăzuseră înțelepții lui Montezuma.

Cortés a reconstruit orașul în chip de metropolă a Noii Spanii. El a trimis expediții de cucerire în Mexic și în America Centrală. În felul acesta Hernándo Cortés a stăpînit peste un teritoriu cu mult mai mare decît a fost vreodată imperiul aztecilor...

Traducere și adaptare de Nicolae Nicoară

PERIENI — O STAȚIUNE MODEL ÎN INIMA MOLDOVEI

LUPTA PENTRU PĂMÎNT

Renumită prin rezultatele sale, ca și prin calitatea de pionier în importantul front al recuperării pămînturilor degradate, Stațiunea centrală de cercetări Perieni numără peste 30 de ani de rodnică activitate.

Ce reprezintă această frumoasă vîrstă în planul realizărilor practice ? Al aportului concret al stațiunii la recuperarea acestei bogății naționale care este PĂMÎNTUL ?

Apelînd la rigoarea cifrelor, directorul stațiunii, ing. **Gheorghe Stoian,** socotește exact : „Din 6 milioane și jumătate de hectare supuse eroziunii în întreaga țară, eforturile muncii noastre au fost răsplătite cu recuperarea și redarea în circuitul agricol a aproximativ jumătate din această mare suprafață de teren."

Acesta este limbajul, impresionant, al rezultatelor.

Cum s-a ajuns aici ?

Cînd s-a început ?

De la ce s-a pornit ?

A DISPĂRUT UN SAT...

...Într-o noapte, de mult, între orele 3 și 7, pe aceste locuri, un sat a dispărut, practic, de pe fața pămîntului. **„A plecat pămîntul** — spun oamenii — de sub cele 200 de case, din care s-a ales praful. Una singură a rămas în picioare, pe ea adunîndu-se ciorile..."

Cu banii statului, s-a clădit, ulterior, în vecinătate, un alt sat, Mînjeștii Noi.

Iată, deci, un prim răspuns — zguduitor prin dramatismul conținutului său faptic — la întrebarea „de ce s-a pornit ?"

Aflată în inima Podișului Central Moldovenesc, stațiunea de la Perieni a apărut într-o zonă de mare și continuă eroziune, datorată factorilor naturali. Cu un teren în pantă în proporție de 80 la sută, teren supus eroziunii în proporție de 70 la sută, județul Vaslui punea — și pune — cele mai numeroase și mai variate probleme specialiștilor pămîntului și implicit agriculturii, extrem de greu de practicat în aceste condiții.

UN LARG FRONT DE CERCETĂRI

Răspunzînd, așadar, unor stringente imperative locale, ca și unor nevoi naționale, la Perieni au început în anul 1956 cercetări care s-au axat pe următoarele direcții :

1) Studiul eroziunii cu ajutorul parcelelor de control al scurgerilor ;

2) Determinarea formelor și dozelor optime de îngrășăminte ;

3) Stabilirea speciilor și amestecurilor de ierburi perene necesare refacerii pajiștilor degradate ;

4) Crearea hibrizilor de porumb ;

5) Studiul antierozional al perdelelor forestiere de protecție ;

6) Cercetări de agrotehnică antierozională ;

7) Studiul tipurilor de asolamente pe pante ;

8) Stabilirea sortimentului de culturi pe terenurile în pantă.

În paralel cu cercetările fenomenului de eroziune a solului, s-au făcut pași importanți în stabilirea măsurilor necesare **prevenirii** și **combaterii** eroziunii.

ÎNTRERUPEM PUȚIN FILMUL...

...unei activități de mare complexitate, care s-a dezvoltat și s-a amplificat progresiv timp de peste 30 de ani, pentru a vă face cunoștință cu „creierul stațiunii", ing. Gheorghe Stoian, sexagenar de un uimitor dinamism, mărturisit ca atare ca și cum ar fi o vină...

— Trebuie să recunosc, așa am fost mereu, mi-a plăcut să bat toată ziua coclaurile, dealurile — spune inginerul Stoian. Și le-am

Aici a fost cîndva, Rîpa Olibei

Valea lui Vasilache, azi

Valea Cringului

bătut, zi de zi, vreo 20 de ani, de mi se dusese vestea că nu am casă, nu am masă. Ca să închid gura criticilor, la vîrsta de 40 de ani mi-am făcut și casă, mi-am întemeiat și o familie (soția mea este o profesoară minunată), am făcut și 5 copii (patru băieți și o fată), ca să rezolv definitiv și această problemă.

— Și ați lăsat dealurile ?

— Cum să las dealurile ? ! ? Dealurile sînt viața mea ! Întrebați contabilii, majoritatea hîrtiilor stațiunii le-am semnat pe Dealul Perjului și pe alte dealuri. Acolo, pe dealuri, veneau cu tot felul de adrese și de situații, veneau și cu ștampila, iar eu le semnam.

— Cît dura — cît durează — programul dumneavoastră de lucru ?

— Programul meu de lucru se întindea și se întinde și astăzi pe durata unei zi-lumină, plus ceva. Să zicem între 5 dimineața și 11 noaptea.

CERCETĂRILE STAȚIUNII ȘI RĂSPUNSURILE PRODUCȚIEI

Revenind la activitatea și realizările Stațiunii Perieni, trebuie să spunem că ea s-a transformat, în anul 1970, în **stațiune centrală** de cercetări pentru combaterea eroziunii solului, devenind titulară pe țară a programului de cercetare privind combaterea eroziunii solului, cu puncte experimentale și unități pilot în toate zonele țării interesate din acest punct de vedere.

Urmînd căi paralele, Stațiunea centrală Perieni a întreprins importante și fructuoase cercetări privind rezistența la eroziune a solului prin analiza agresivității pluviale, a condițiilor de sol, a vegetației, a reliefului, privind sistemele antierozionale de cultură (cultivarea pe direcția curbelor de nivel, culturile în fîșii și agroterase, sistemul cu benzi înierbate) etc.

În ultimii ani, o bună parte din cercetările efectuate la Stațiunea centrală Perieni s-au executat pe suprafețe mari, **în condiții de producție**, pe bazine hidrografice, pe pante între 15 și 40 la sută.

Care au fost răspunsurile pe care producția le-a dat cercetărilor ?

Producția a confirmat în modul cel mai convingător concluziile cercetărilor. Astfel, în urgisitele, cîndva, rîpe și văi ale zonei — Valea Seacă, Valea lui Vasilache, Valea Crîngului, Valea Miței, Valea Tutovei — s-au obținut producții nevisate altădată de oamenii locurilor : 4 500—6 700 kg de grîu la hectar, 6 000—8 500 kg porumb boabe, 2 300—2 800 kg fasole, 1 900—2 500 kg mazăre, 23—35 tone de masă verde.

ÎNALTA APRECIERE A REZULTATELOR

Avînd cinstea de a fi vizitată de două ori — în 1975 și 1982 — de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, Stațiunea centrală Perieni s-a bucurat de frumoase aprecieri din partea secretarului general al partidului, care a spus : **„Da, aici se vede o adevărată concepție asupra amenajării dealurilor și pămînturilor supuse eroziunii. Faptele vorbesc".**

Urmare a edificatoarelor rezultate obținute în cercetare și în producție, s-au organizat 37 de unități-etalon în 35 de județe ale țării, unități coordonate de stațiunea-mamă Perieni, distinsă cu **Meritul Agricol clasa I,** stațiune al cărui renume a depășit demult hotarele țării, dovadă fiind, între altele, vizitarea ei de către numeroși specialiști străini din U.R.S.S., Franța, S.U.A., China, Ungaria, Canada, Polonia, Brazilia, India, Elveția, R.F.G., Anglia, Algeria, Italia, Egipt, Australia, Albania.

Care este — astăzi — situația ? Ce sarcină prioritară are acum Stațiunea centrală Perieni ? Redarea circuitului agricol a celor aproximativ 3 milioane de hectare de pămînt încă nefolosibil, „jumătatea de suprafață care ne-a rămas în lucru" — cum spune directorul Stoian.

Care sînt coordonatele activității viitoare a stațiunii ?

Ne răspunde același specialist al dealurilor și al vindecării pămînturilor degradate : „aceste coordonate au fost și rămîn pentru noi aceleași, ȘTIINȚA și MUNCA".

Marius Popescu

Flori din adîncuri

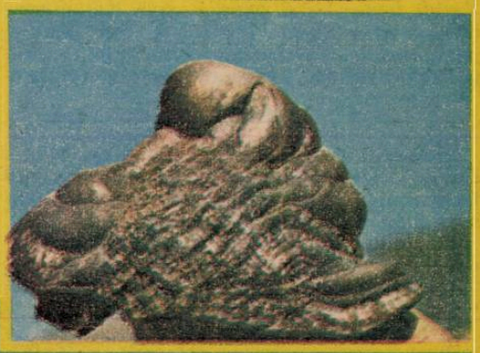

Cred că unele dintre cele mai frumoase jocuri întîmplătoare ale naturii sînt florile de mină — copii ai Geei, născuți în îndepărtate mișcări geologice, tectonice, într-o sforțare supremă, asemeni perlelor ivite în pîntecele scoicilor. Îndelungi procese chimice, după legi necunoscute, extrag din banalul pămînt esențe de piatră, pe care le rînduiesc după tainice desene geometrice, în simetrii spectaculoase, uluitoare prin forme și ritmuri, de o rară frumusețe, concurînd pe cei mai iscusiți giuvaergii. Ele însele strălucitoare giuvaeruri, prinse pe pieptul pămîntului, florile de mină poartă în ele tăcerile și întunericul veșnic pe care le metamorfozează în bucăți de lumină materială, de o mare finețe și gingășie. Ascunse în adîncurile rocilor subterane ce le protejează, florile de mină sînt hărăzite singurătății absolute, imposibilității de a putea fi constatate, dormindu-și somnul lor milenar, neluate în seamă dar protejate de roca ocrotitoare ce le-a dat naștere și le încorporează cu o grijă egoistă. Din cînd în cînd întîmplarea — și numai întîmplarea — face ca minerii să descopere, uneori, flori de mină — trofee care se string cu timpul în colecții ce încîntă, uimesc privitorii. Dar cîte dintre acestea, oare, nu vor primi botezul luminii, nu vor fi văzute niciodată de nimeni, rămînînd veșnice prizoniere ale beznei egoiste din trupul Terrei...

Priveam într-o zi la gura Minei din Turț frumusețea briantă a unei asemenea flori, ținută în palma unui miner. În primele clipe m-am lăsat, firesc, sedus de mirifica minune minerală, dar mai apoi am privit cu atenție mîna omului — o mînă învăluită în sudoarea și praful muncii (mînă pe care uneori ne grăbim s-o etichetăm drept murdară), o mînă înnobilată de muncă... Cu siguranță era cea mai frumoasă floare adusă din adîncuri la lumină — mîna minerului...

Ovidiu Suciu

AMUNDSEN

ULTIMUL DRUM

1.

În noaptea polară de 31 august spre 1 septembrie 1928 sergentul de cart de pe nava norvegiană de pescuit „Brodd" observă că pe valuri plutea un obiect de formă ovală.

— Ia să vedem despre ce poate fi vorba, a zis secundul vasului după ce sergentul îl informase.

— Ce să fie, spuse căpitanul Gareld. Vreo cutie de ulei pentru motoare, dar nu cred că e cazul să ne pierdem vremea cu fleacuri...

— Dar arată destul de curios. Uitați-vă la lungime..., o ținu secundul pe a lui.

Căpitanul mormăi ceva după care ordonă timonierului să ducă vasul în apropierea ciudatului obiect.

La scurt interval, după ce obiectul cu pricina a fost recuperat din apă și dus pe punte, marinarii lui „Brodd" au putut recepționa în căști :

„Apel general, apel general, apel general ! A fost descoperit plutitorul hidroplanului „Latham" ! La ora 3,00 ajungem la Tromsö. Avem nevoie de un expert".

Obiectul a fost examinat de amiralul norvegian Gerr, care a confirmat că marinarii de pe „Brodd" descoperiseră plutitorul hidroplanului „Latham OZ 47".

O barcă cu motor realizată după ultimul model construit de francezi pentru traversarea Atlanticului porni rapid spre Tromsö.

Comandantul expediției fusese Roald Amundsen. Expediția nu zburase peste întreg oceanul, ci doar pînă în insula Spitzberg, urmînd ca spre seară să aterizeze la Kingsley. Aparatul „Savoia" al italianului Maddalena, care decolase doar cu cîteva ore mai înainte, și-a schimbat cursul într-acolo, dar „Latham" era de negăsit.

Și-apoi, pe nepusă masă, plutitorul lui „Latham OZ 47"...

După accident presa mondială a scris mult, dar nimeni nu se îndoia că marele explorator pierise...

În ziua de 13 octombrie a fost recuperată din apa mării o canistră cu benzină despre care însă presa nu a scris nici un cuvințel. Singurii care au fost informați despre acest lucru au fost cîțiva specialiști. Presa, atît de sensibilă la fapte și întîmplări, nu a manifestat nici un interes față de această canistră. Singurele gazete care au scris nu au făcut altceva decît să dea frîu liber fanteziei.

Încotro zburase „Latham" și de ce ?

2.

Să ne întoarcem acum la evenimente petrecute în urmă cu aproape șase decenii.

Cu trei luni înainte de găsirea plutitorului lui „Latham", la sfîrșitul lunii mai 1928, la Oslo, avusese loc un banchet dat în onoarea piloților americani Wilkins și Eielson, care efectuaseră un zbor de la Capul Barrow din Alaska pînă în insula Spitzberg. Cu această ocazie, pentru prima dată în istorie, un aparat mai greu decît aerul a zburat peste întreaga zonă centrală arctică.

S-au rostit toasturi, s-au ciocnit pahare. În afara sărbătoriților și a unor personalități, la banchet era prezent și legendarul călător polar Roald Amundsen. În urmă cu trei ani, Amundsen și americanul Ellsworth se încumetaseră să pătrundă la bordul a două hidroplane H-25 și H-26 spre Pol. Cu puțin timp înainte de a ajunge la țintă, cei doi au trebuit să aterizeze forțat. Au reușit numai cu mare greutate să se întoarcă, dar numai cu unul dintre cele două aparate.

În felul acesta printre cercetătorii polari se răspîndise zicala potrivit căreia Amundsen avea un noroc proverbial : din fiecare expediție el revenea totdeauna învingător ! Pînă și din expedițiile aeriene, foarte riscante pe vremea aceea, Amundsen era navigator dar avea mare încredere în aviație, mai ales în viitorul ei.

În perioada aceea, deasupra Oceanului Înghețat de Nord se auzea tot mai frecvent zgomotul motoarelor de avion. La mai puțin de un an după încercarea nereușită a lui Amundsen, americanii Richard Byrd și Floyd Bennett au reușit să atingă Polul Nord la bordul unui „Fokker", un trimotor echipat cu schiuri în locul trenului de aterizare tradițional. Amundsen se grăbea și el să ajungă în insula Spitzberg pentru a se întîlni cu cei doi învingători ai Polului Nord. Imediat după Byrd a plecat spre Pol dirijabilul „Norge". Comandantul expediției era Amundsen, cu toate că italianul Umberto Nobile era conducătorul dirijabilului.

La banchetul de la Oslo nimeni nu s-a referit la expediția lui Nobile. După călătoria lui „Norge" relațiile dintre Amundsen și Nobile s-au complicat. Cauza reală a lor s-a pierdut în cancanurile și intrigile publicațiilor. dar majoritatea revistelor scriseseră că cei doi sînt prea mari pentru a încăpea în același mijloc de transport !

Și, parcă spre a confirma spusele gazetarilor, dar majoritatea revistelor scriseseră că rijabil „Italia", dar fără Amundsen de astă dată...

Amundsen înaintea startului hidroplanului „Latham" (1928)

Toate acestea l-au influențat mult pe Amundsen, „polarul numărul unu", cum i se mai spunea. De fapt, ei însuși era convins că steaua îi apusese. În plus, îl chinuia și obsesia morții. „Cel mai mult aș vrea să mor printre nori, spunea el. Acolo sus aș vrea să mor, rapid și fără dureri. În urmă cu treizeci de ani, cînd am luat parte la expediția belgiană, mă păștea pericolul unei slăbiri exagerate. Numai de așa ceva mă tem"...

Banchetul era în toi. Telegramele aduse pe o tavă de argint erau citite cu glas tare, pentru toți participanții. La terminarea festivității a mai sosit o telegramă. O liniște de mormînt s-a așternut în întreaga sală la citirea conținutului ei :

„Legătura cu „Italia" , a fost pierdută !"

Majoritatea celor prezenți la banchet erau exploratori polari și știau bine ce însemna

De la Golful balenelor, Roald Amundsen a plecat spre Pol (1911)

pierderea legăturii în Arctica. S-au făcut presupuneri, s-au căutat variante pentru salvarea lui Nobile.

Singur Amundsen stătea deoparte. Și numai atunci cînd a fost întrebat dacă va lua parte la operațiunile de căutare a vorbit.

— Neîndoielnic, a sunat răspunsul lui.

Un răspuns demn de un om de talia lui Amundsen, răspuns care avea să-i pecetluiască destinul...

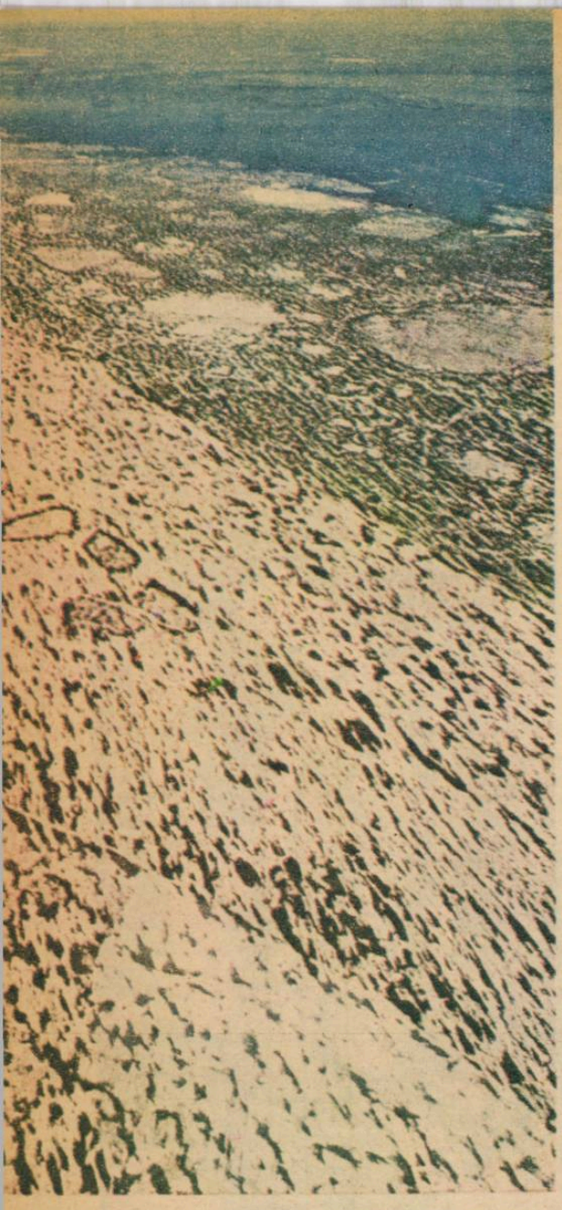

3.

Operațiunile de căutare-salvare nu erau chiar atît de ușor de organizat, în ciuda faptului că pentru salvarea naufragiaților s-au oferit sume mari, țări multe. Aceasta mai ales după ce radioamatorul sovietic Nikolai Smidt a recepționat semnale radio venind dinspre imperiul de gheață. O operațiune de anvergură internațională era și mai greu de pus pe picioare chiar dacă printre aparatele puse la dispoziție se numărau spărgătoare de gheață, avioane și vase de transport.

Guvernul norvegian nu a rămas nici el pasiv dar, din motive de neînțeles, — nici atunci, nici astăzi și niciodată — comandantul expediției nu a fost numit Roald Amundsen ci pilotul militar Larsen, care pînă atunci fusese doar însoțitorul lui Amundsen în regiunile polare. Lui Amundsen nu i se făcuse nici măcar propunerea de a lua parte la cercetări ! Conflictul dintre Nobile și el era încă viu și, în concepția guvernului norvegian, el nu a putut fi stins nici de textul alarmant al telegramei sosite la închiderea balului și care constituia primul semnal de alarmă lansat în eter de navigatorul aerian italian. Una dintre telegramele lui Nobile cerea ca în fruntea expediției care va pleca în căutarea lui să fie numit Amundsen.

Acesta hotărî să-și formeze un grup dintre oamenii pe care-i cunoștea bine, dar banii nu-i ajungeau. Poate părea ciudat dar marele, vestitul Amundsen nu a avut niciodată banii necesari pentru organizarea expedițiilor...

Avionul care urma să plece spre Pol trebuia să fie ușor de manevrat. Lui Amundsen i-ar fi plăcut să piloteze un hidroplan „Dornier", pe care îl cunoștea bine și cu care mai zburase spre Polul Nord, dar prețul lui era foarte piperat. Banii pe care i-i pusese la dispoziție americanul Ellsworth, prietenul lui, reprezentau doar un sfert din costul aparatului.

Dacă ar face o subscripție ? Dar dacă ar face un împrumut ? Bine, să zicem că face rost de bani, dar timpul ? Timpul nu așteaptă ! !

În Franța știrile despre eșuarea tentativei lui Nobile erau citite cu mare atenție și de René Guilbaud, un experimentat marinar și pilot, în vîrstă de 38 de ani. Acesta servise pe nava de război „Republique" în Mediterana și călătorise pînă în America și Antile. Pilotase timp de doisprezece ani hidroplane și ajunsese comandant de escadrilă. Făcuse curse regulate între Franța și Madagascar și fusese ridicat la rangul de căpitan și decorat cu Legiunea de onoare.

Guilbaud tocmai experimentase un nou tip de hidroplan — „Latham" — și se pregătea să efectueze cu el o traversare a Atlanticului.

— Amundsen are nevoie de un hidroplan, iar eu îl am ! și-a zis el.

S-a hotărît, de aceea, să telefoneze Ministerului marinei militare dar, ridicînd aparatul, nu i-a venit pur și simplu să-și creadă urechilor :

— Bine că ați sunat ! Norvegienii ne-au cerut un hidroplan. Vă recomandăm și pe dv.

Fericitul de Guilbaud vru să plece imediat. Își formase rapid echipajul din oameni pe care îi știa bine de pe uscat cît și din aer : căpitanul Jules de Curerville, ca secund, George Brassi, mecanic de bord, și Emile Valeta, radiotelegrafist. Acesta din urmă era unul dintre cei mai experimentați specialiști ai marinei militare franceze.

4.

„Latham" a decolat din Franța în ziua de 16 iunie 1928 ora 10 dimineața. După o scurtă escală la Dover, pe țărmul britanic, el a zburat, timp de opt ore, deasupra unei mări foarte agitate pînă la Bergen, în Norvegia.

A doua zi dimineața Amundsen, însoțit de Dietrich și Visting, cu care venise de la Oslo, au examinat „Lathamul". Ei au rămas foarte contrariați constatînd că aparatul era din lemn, chiar dacă întăriturile erau din metal. În condițiile polare un asemenea aparat nu va rezista, a fost de părere Amundsen, mai ales în condițiile mării polare unde tot timpul anului curg sloiuri...

Pentru o mai mare stabilitate, aparatul avea la capătul aripilor două plutitoare. Comparativ cu „Dornier", care avea la capătul aripilor suprafețe foarte rezistente în locul plutitoarelor și cu care norvegienii erau familiarizați, aceasta reprezenta un mare inconvenient. În cazul în care, din cauza valurilor, aparatul își pierde plutitorul, acesta reprezintă o adevărată catastrofă. El și-ar pierde stabilitatea și s-ar răsturna.

„Latham" avea însă și calități : dispunea de două motoare de cîte 500 cai putere în tadem — unul împingea, celălalt trăgea ! De asemenea, avea o portabilitate de 500 tone, o viteză de 140 kilometri la oră și o dependență la zbor de 2 500 kilometri. El mai dispunea și de un radiogonimetru pentru localizarea stației emițătoare.

Cele două grupuri s-au cunoscut la Bergen și au început cu înfrigurare pregătirile pentru plecare. La bordul lui „Latham" au fost urcate provizii de alimente, carburant și toate cele necesare.

Francezii credeau că Amundsen era singurul norvegian care urma să ia parte la acțiune, că nu are colaboratori. În cele din urmă s-a ajuns însă la un compromis : căpitanul Visting a plecat spre Spitzberg cu vaporul iar Dietrich a fost inclus printre membrii echipajului.

Spre seară „Latham" a decolat în direcția Tromsö...

5.

A venit apoi ziua de 18 iunie...

S-ar putea ca aceasta să fi fost ultima dimineață a membrilor echipajului pentru că nimeni nu poate garanta că ei au apucat apusul soarelui.

Cum le-a fost ultima zi ?

La început totul a decurs conform planului. Toate cele șase rezervoare ale lui „Latham" erau pline cu benzină.

La Tromsö timpul era bun. Institutul local de geofizică comunicase : ceață locală, vînt slab pînă la potrivit dinspre Spitzberg.

La 11,45 un nou buletin : între Groenlanda și Spitzberg presiune atmosferică foarte joasă, posibilitate de extindere rapidă.

Un nou buletin informa că în Insula Urșilor vremea era calmă și clară.

La Tromsö nu bătea pic de vînt, dar pentru decolare hidroplanul avea nevoie de vînt potrivit din față. Din această cauză două avioane — unul finlandez, altul suedez — au fost nevoite să-și amîne decolarea. Amundsen a hotărît să amîne decolarea pînă după comunicarea buletinului meteo de la ora două după amiază. Desigur că nu avea nici un sens să riște numai pentru a ajunge cu cîteva ceasuri mai devreme. Cu toate acestea, el avea motive să se grăbească mai mult decît ceilalți. Nu pentru a stabili vreun record ci din motive umanitare : fostul lui adversar se afla la greu, avea nevoie imperioasă de ajutor.

Iar Nobile ceruse ca Amundsen să vină pentru a-l salva !

Amîndoi așteptau cu nerăbdare să se întîlnească...

6.

„Latham" a decolat din Tromsö la orele patru după amiază. Legătura radio cu hidroplanul o ținea Institutul de geofizică.

La 18,45 Institutul a întrerupt legătura radio cu hidroplanul pentru a transmite buletinul meteorologic destinat pescarilor care își bazează viața și existența pe datele meteorologice. O dovadă în plus a importanței datelor meteo pentru pescarii din zonă este demonstrată de faptul că practica transmiterii buletinului de știri meteo nu a fost întreruptă nici în acest caz de forță majoră !

Emisiile de pe „Latham" puteau fi recepționate pînă la o distanță de 900 kilometri, iar din apă numai de la 300 kilometri.

La 17,40 hidroplanul a intrat în legătură cu stația de pe insula Ingoy din Nordul

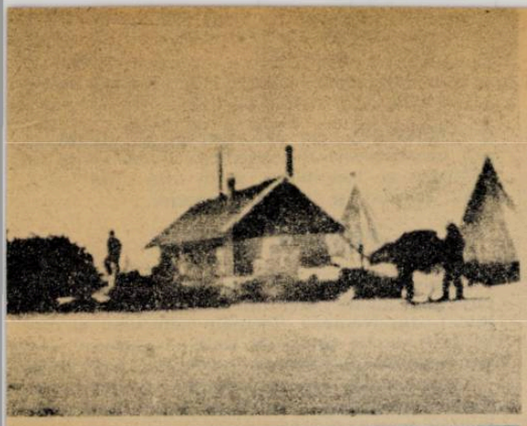

Tabăra construită de Roald Amundsen pentru cercetătorii polari la Golful balenelor

Colaboratorii lui Amundsen încarcă vasul „Fram" ancorat în Golful balenelor

Norvegiei. La 17,45 „Latham" a lansat în eter un semnal-apel către stația Longyear de pe Insula Spitzberg. Insula Urșilor a încercat să intre în legătură cu hidroplanul la ora 19,45, dar totul a fost în zadar.

Institutul de geofizică a început din nou să-l cheme pe „Latham" la ora 20,00, dar radistul acestuia nu a mai răspuns.

Căutările au început după cîteva zile. Printre ghețurile polare au pătruns două crucișătoare — unul francez, celălalt suedez, de pe bărcile pescarilor orizontul era supravegheat în permanență. Toate stațiile radio terestre și marine au intrat în stare de alertă permanentă.

Operațiunile au atins punctul culminant la 12 iulie cînd victimele de pe dirijabilul „Italia" au fost găsite și duse la bordul spărgătorului de gheață sovietic „Krasin".

Ce s-a întîmplat cu „Latham" ?

Direcția principală de deplasare era spre Kingsbay, dar n-ar fi exclus ca Amundsen să se fi abătut din drum, întrucît tabăra lui Nobile de pe banchiza de gheață nu se zărea, în pofida coordonatelor acesteia pe care Amundsen le cunoștea. Învelișul dirijabilului fusese minat de vînt și de curenții de apă spre Apus, împreună cu șase dintre participanții la zbor.

Organizatorii operațiunilor de salvare erau de părere că „Italia" eșuase pe traseul Tromsö — Kingsbay, eventual ceva mai spre Vest. De aceea, tactica căutării lui „Latham" în Marea Norvegiei decurgea din presupunerea logică potrivit căreia Amundsen fie zburase spre Spitzberg, pentru ca de acolo, cu autoritatea-i cunoscută, să înceapă operațiuni rapide de căutare, fie direct spre locul accidentului, cu credința fermă în reușită în ambele cazuri...

Despre locul accidentului lui „Latham" există trei versiuni. În primul rînd, pe traseul Tromsö — Kingsbay, undeva în apropierea Insulei Urșilor ; în al doilea rînd, la Vest de acest traseu, în Marea Barentz și, în sfîrșit, la Nord-Vest de direcția Tromsö — Kingsbay, în Marea Nordului.

Nu departe de fiordul Malangen plutea în dimineața aceea tragică un vas de pescuit al cărui căpitan, Pieter Katfjord, avea să declare că a văzut avionul care se îndrepta spre Nord-Vest dar care a dispărut brusc în ceață. Bătea o briză ușoară, iar dinspre Nord se pregătea de furtună și se prăvălea o ceață deasă, deasă. După puțin timp cerul dinspre Nord s-a întunecat brusc.

Relatările lui Katfjord au fost confirmate de alți pescari și de însemnările din jurnalul de bord al vasului britanic „Ingerte". Înrăutățirea bruscă a vremii s-a produs mult mai rapid decît prevăzuse Institutul de geofizică.

După ce „Latham" s-a înscris pe traseul spre Spitzberg, Amundsen a apreciat rapid situația și a hotărît să zboare spre Vest. Valul dens de ceață a continuat însă să se extindă astfel încît hidroplanul s-a abătut și mai mult de la traseu, trebuind în cele din urmă să aterizeze forțat.

Comisia însărcinată cu elucidarea cauzelor dezastrului a analizat plutitorul și canistra, și pe baza datelor de care dispunea — deformarea suprafeței, spărturi, fisuri — a încercat să ajungă la o concluzie privitoare la cauzele și locul accidentului.

Legăturile cu care plutitorul era fixat de extremitatea aripei au fost rupte, ceea ce denotă că în timpul venirii la amerizaj forțat, Guilbaud nu a putut reduce viteza în mod corespunzător. În momentul impactului canistra s-a desprins de fuzelajul hidroplanului, dar n-ar fi exclus ca ea să fi fost desprinsă chiar de membrii echipajului. Partea de lemn a aparatului mai mult ca sigur că a fost demontată pentru a-și procura lemne pentru foc.

Cele două obiecte de pe „Latham" — plutitorul și canistra — au fost recuperate din apă. Se poate spune cu precizie că ele au plutit în derivă 73, respectiv, 116 zile. Din cauza greutății diferite ele s-au deplasat cu viteze diferite. Plutitorul găurit, pe jumătate plin cu apă, s-a deplasat mai greu, în timp ce canistra a alunecat pe apă ca o coajă de nucă.

Să presupunem că am arunca în mare cele două obiecte, și aceasta chiar în locul în care ele au fost găsite. Și să mai presupunem că ele s-ar deplasa împotriva curentului a cărui viteză constantă o cunoaștem. Luînd în considerație și viteza vîntului, vom putea stabili cu multă precizie locul în care cele două obiecte au plecat în drumul lor pe apă.

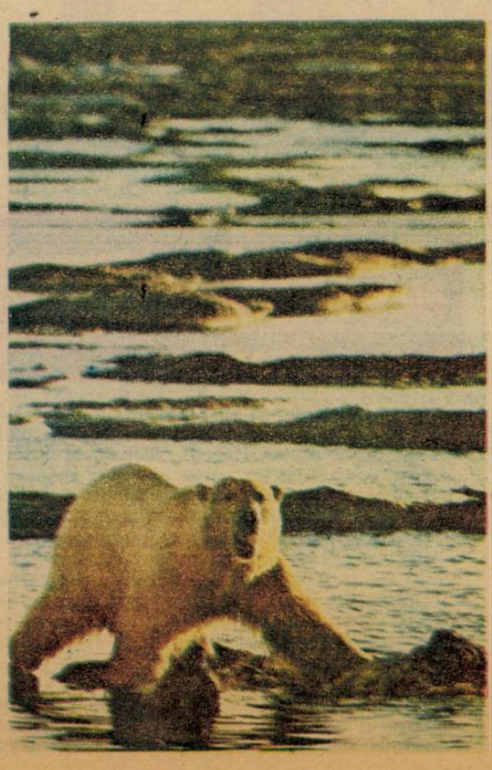

Cu alte cuvinte, am afla că locul respectiv are 72° latitudine nordică și 9° longitudine estică.

Ciudat este faptul că regiunea respectivă cade pe presupusul traseu nord-vestic pe care zburase „Latham". Dacă calculăm distanța pe care hidroplanul a parcurs-o din momentul decolării de la Tromsö pînă în clipa în care Institutul de geofizică a încercat să restabilească legătura cu echipajul — cca. 400 kilometri — ajungem tocmai la punctul din care plutitorul și canistra au fost luate și duse de curent.

Emițătorul de pe „Latham", căzut în apă, nu a putut fi auzit de stațiile aflate la o distanță mai mare de 300 kilometri, deci de nici una dintre stațiile cu care radistul hidroplanului era în legătură directă. Numai radistul unui singur vas de transport „Marita" a fost în măsură să comunice stației din Kingsbay :

„La nivelul Insulei Urșilor am recepționat semnale de alarmă foarte slabe, dar nu am putut desluși codul emițător".

În afară de „Marita", semnalele SOS ar fi putut fi recepționate și de stațiile din Insula Urșilor, din Kingsbay și din Nordul Norvegiei, dacă emițătorul s-ar fi aflat la mai puțin de 300 kilometri. Sau dacă nu ar fi căzut în apă.

Supoziții, supoziții, supoziții...

7.

Înaintea zborului din 1928 din Kingsbay spre Alaska, peste Polul Nord, marele Roald Amundsen îi avertiza pe cei dornici de aventuri și călătorii polare :

„În timpul întregului zbor din Spitzberg spre Alaska, nu am văzut nici măcar un singur loc cît de cît bun pentru aterizare. Vă sfătuiesc să nu înaintați mult spre Pol dacă avionul nu este atît de puternic încît să nu vă fie teamă să aterizați forțat și în locurile cele mai vitrege."

Oare n-ar fi fost cazul ca Amundsen să-și fi reamintit sieși aceste cuvinte înțelepte înainte de a se urca la bordul lui „Latham" ?

În ce mă privește, sînt sigur că el și le-a reamintit, dar spiritul de solidaritate, dorința de a-și salva camaradul și adversarul — pe Nobile — au fost mai puternice decît toate avertismentele...

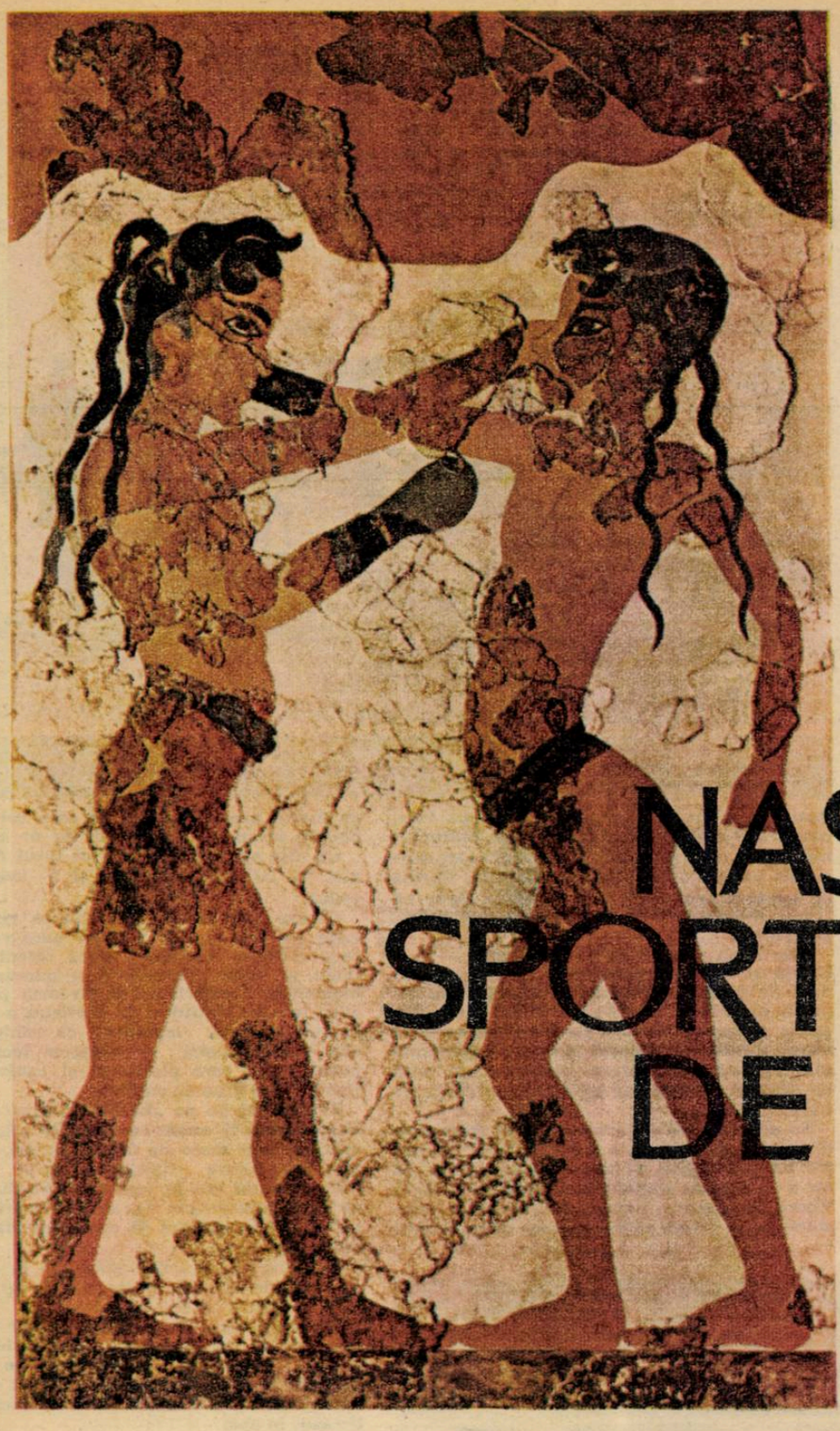

Fresca tinerilor boxeuri

NAȘTEREA SPORTURILOR DE LUPTĂ în lumea egeeană

de Sylvain Salvini

SE SPUNE CĂ ÎN LEGENDE EXISTĂ ÎNTOTDEAUNA ȘI O FARÎMĂ DE ADEVĂR, CHIAR DACĂ POVESTITORII DIN EPOCĂ AVEAU DESTULĂ IMAGINAȚIE CA SĂ ÎNFRUMUSEȚEZE RELATĂRILE DESPRE CAMPIONI PRECUM HERACLES (HERCULE) CARE AU DEVENIT CELEBRI ÎNCĂ DE LA PRIMELE JOCURI OLIMPICE. FĂCÎND O SCURTĂ ISTORIE A OBÎRȘIEI SPORTURILOR DE LUPTĂ ÎN LUMEA EGEEANĂ, ÎN RÎNDURILE URMĂTOARE SE ÎNCEARCĂ A SE DISCERNE REALUL DE IMAGINAR.

Pînă la jumătatea mileniului II î.e.n., Imperiul lui „Minos" domină Mediterana grație flotei (prima putere maritimă din istorie) și strălucitei civilizații care se întindea din Creta pînă în celelalte insule grecești și cuprindea o parte din continent. Ea va fi distrusă în mare parte de erupția vulcanului Santorin (către 1 500 î.e.n.) care a provocat puternice valuri seismice, ploi de cenușă și cutremure. Această uriașă catastrofă a stat, se pare, la originea relatării despre Atlantida, scrisă de Platon două secole mai tîrziu, inspirîndu-se dintr-o informație comunicată de Solon care ar fi adus-o din Egipt și transmisă pe cale orală. Erupția vulcanului Santorin coincide cu potopul lui Deucalion (fiul lui Prometeu), potop care ar putea fi situat cam în aceeași perioadă și care ar fi separat (după legendele grecești) crearea zeilor, „rasa sfîntă a nemuritorilor născuți din Terra" (Hesiod), luptele Titanilor și ale semizeilor de nașterea eroilor și a oamenilor muritori.

Tot acum îl aflăm pe Hercule Olimpianul venind din Creta în Olympia unde creează renumitele jocuri ; de asemenea, găsim relatate aventurile lui Perseu, fondatorul Micenei, fiul lui Zeus și al Danaei, din care va descinde eroul Tezeu, cîteva generații mai tîrziu ; un al doilea Hercule (cel cu Muncile, deseori confundat în legende cu primul), contemporan cu Augias (ale cărui grajduri erau atît de murdare), care, dacă a existat, a trăit cam prin secolul XIV î.e.n. și a participat împreună cu Iason și ceilalți argonauți la expediția în Colhida, în căutarea Lînii de Aur. După Plutarh, Augias este printre cei ce au adus multe îmbunătățiri regulilor jocurilor olimpice, în care Hercule a cîștigat întrecerea la lupte și la lupte combinate cu box.

Pindar îl face pe cel de-al doilea Hercule fondatorul jocurilor olimpice. Versiunea lui Pausanias privind istoria jocurilor olimpice diferențiază pe cei doi Hercule și citează și alți organizatori intermediari. Jocurile de la Olympia se răspîndesc și în alte orașe grecești, precum și în afara Greciei.

PRIMELE JOCURI

Principalele jocuri, în afara celor din Olympia, au fost cele din Corint (jocurile istmice), din Nemeea (jocurile nemeene) și din Delfi (jocurile pythice). Datele înființării lor s-ar eșalona pe parcursul secolului XIII î.e.n.

Toate aceste jocuri premiau sporturile de luptă : pregătirea militară fiind esențială pentru formarea războinicilor.

În Creta, încă din prima jumătate a mileniului al II-lea, distracțiile preferate în timpul diverselor serbări erau dansul, muzica, dar mai ales exercițiile sportive de forță și îndemînare. Bărbați și femei luau parte la aceste jocuri ale căror manifestări principale se pare că au fost cursele de tauri (animalul sacru !) și pugilatul. Cursele cu tauri se terminau, probabil, cu sacrificarea animalului și presupuneau exerciții de îndemînare și de îmblînzire, asemănătoare celor ce aveau loc în Egipt și Anatolia și, în zilele noastre, la Pamplona, Viterbe și Texas. Culmea acestor curse era saltul periculos peste taur executat de tinerele fete, apucînd taurul de coarne și exploatînd mișcările capului acestuia pentru a-și mări elanul. Pare un lucru imposibil, dar este atestat de numeroase mărturii neîndoielnice. Toreadorii spanioli ne asigură că un astfel de salt nu poate fi efectuat în plin atac și e posibil ca tinerii reprezentați pe diferite obiecte ceramice în jurul taurului să fi avut drept sarcină fixarea animalului într-o anume poziție prin fente și eschive. Chiar în aceste condiții un astfel de salt poate fi fatal, dacă protagonistul nu e antrenat sau are o secundă de ezitare. E sigur că în timpul acestor jocuri au fost mai mulți tineri sfîșiați de coarnele taurilor decît în coridele de azi ; în Creta taurii nu erau extenuați de către picadori. Lucru care ne permite interpretarea faimoasei legende a lui Tezeu în luptă cu Minotaurul : „Androgeos, fiul lui Minos, participă la jocurile de la Atena. Dotat cu o forță ieșită din comun, obține victorii răsunătoare, stîrnind gelozia regelui Atenei, Egeu (către secolul al XIV-lea î.e.n.), care-l asasinează.

Ca urmare, izbucnește un război în care Minos iese învingător ; Atena trebuie să plă-

tească tribut : la fiecare nouă ani, era obligată să dea șapte băieți și șapte fete pentru hrana Minotaurului din Labirint. La vremea celei de a treia plăți, Tezeu, fiul lui Egeu, cere să fie unul din cei 7 băieți. Ariadna, fiica lui Minos, se îndrăgostește de el și-i oferă celebrul ghem care-l ajută să găsească ieșirea din Labirint. Tezeu ucide Minotaurul și pleacă răpind-o pe Ariadna."

Cum a ucis Tezeu Minotaurul : cu spada, în luptă (așa cum este reprezentat pe vasele grecești) sau boxînd ? (Unele legende acreditează ideea că Tezeu este părintele acestui sport.) Ceea ce sare în ochi e faptul că și el și celelalte „victime" (tinerii destinați ca hrană pentru Minotaur) se bucurau de o mare libertate ; nu numai că se întorc la Atena cu același vas, dar o mai și răpesc pe Ariadna. Plutarh relatează în legătură cu acest fapt părerea cretanilor cum că Minotaurul nu era deloc un monstru, ci un colos pe nume Taurus, campion al jocurilor din Creta, șeful armatei lui Minos. Coroborînd diverse opinii, o ipoteză logică se impune : Tezeu este, de fapt, un campion atenian, membru al echipei Atenei la jocurile din Creta, care vine regulat să ia parte la întreceri. Taurus învins, devine taurul din Minos, Minotaurul din legendă.

NUMEROASE MĂRTURII

În Evul Mediu grecesc, aceste întreceri au dispărut, iar pînă la scrierea legendelor poporul a modificat faptele reale, exagerîndu-le.

Cursele de tauri mai apar și în alte relatări : una din muncile lui Hercule a fost îmblînzirea taurului din Creta, iar înainte de călătoria în Creta, a îmblînzit taurul din Maraton.

Printre descoperirile arheologice reprezentînd boxeuri, trei sînt cele mai importante :

1. Vasul de aur de la Cnosos.

2. Marea frescă a „tinerilor boxeuri", găsită în insula Thera în 1967 și reconstituită la muzeul din Atena. (Arheologii au fost foarte prudenți, nepronunțîndu-se asupra părților lipsă care ar fi permis reconstituirea veșmîntului sau a mîinii drepte a celui mai tînăr ca și încrucișarea brațelor. Noi am renunțat la prudență și am desenat ceea ce ni s-a părut logic. Fresca ar putea fi numită „Lecția de box" ; mi se pare că reprezintă mai degrabă un profesor cu elevul său decît „un prinț participînd la o luptă rituală". Artistul a pictat cu măiestrie un elev care aplică o lovitură neîndemînatică iar profesorul său o pareză cu o mînă sigură, pregătindu-și riposta.)

3. Cupa de la Haghia Triada (înaltă de 47 cm) datată aproximativ 1600 î.e.n., ale cărei trei benzi reprezintă scene de pugilat iar una — lupte cu tauri. Am completat desenul scenei interesante din partea posterioară a benzii de sus și desfășurarea a două benzi inferioare. Boxeurii par a avea o centură care le protejează abdomenul, ceea ce ar explica preliminariile pugilatului, așa cum le descrie Homer în **Iliada** : „Întîi îi pune centura, apoi îi dă curelele din piele de bou. Amîndoi avansează pînă în mijlocul cercului, privindu-se în ochi și ridicînd brațele lor viguroase".

BOXUL TOTAL

Garda boxeurilor cu brațul înainte e tipică și se regăsește pe alte obiecte descoperite de arheologi. Poate că mîna îndreptată puțin în jos sugerează intenția de a se apăra de lovituri cu piciorul ?! Arheologii, descriind cupa, văd în partea superioară a vasului boxeuri „categoria grea" cu o cască pentru protejarea feței și cu brațele acoperite pînă la cot cu mănuși de piele umplute cu cîlți sau lînă. În partea de jos ei văd adolescenți fără cască practicînd „boxul francez" ; nu cred că poate fi interpretat astfel boxeurul căzut la pămînt care pare a se apăra cu piciorul. Probabil că se practica „la savate", boxul permițînd și lovituri cu piciorul, dar nu a fost atestat decît în mileniul următor. Autorii antici dispuneau de biblioteci cu sute de mii de volume, precum cele din Alexandria, Cartagina, Roma sau Atena, dar din care nouă nu ne-a rămas mare lucru. În mod cert, posedau mai multe informații.

De exemplu, Teocrit din Siracuza, povestind expediția argonautilor (aceștia, ajunși în

Rythonul de la Haghia Triada și desfășurarea scenelor de pe cele patru registre ale sale

țara febricilor, ca să aibă dreptul să se aprovizioneze cu apă, erau obligați ca unul din ei să se măsoare în luptă cu Amykos), notează următorul dialog :

Amykos : — Vei obține apa numai prin luptă : bărbat contra bărbat, cu mîinile ridicate.

Polux : — Va fi o luptă numai cu pumnii, sau sînt permise și loviturile cu piciorul ?

Amykos : — Numai cu pumnii, oricît dorești, și nu-ți economisi măiestria.

Rezultatul : Polux îl bate prin K.O. pe Amykos în repriza a II-a.

Influența jocurilor olimpice a fost foarte mare, mai întîi în lumea greacă și apoi în cea mediteraneană, de aceea e util să menționăm povestea înființării lor, așa cum o relatează Pausanias :

„În ce privește jocurile olimpice (cele grecești fiind situate în cea mai adîncă antichitate), se povestește că în ceruri domnea pe atunci Cronos și că la Olympia, oamenii acelor vremuri, care erau numiți rasa de aur, i-au înălțat un templu. După nașterea lui Zeus, Rhea dădu templul în grija lui Hercule, și a fraților săi Peoneos, Epimedes, Iasos și Idas, veniți din Creta, de pe muntele Ida. Hercule, care era mai vîrstnic între toți, propune un joc : să se întreacă în alergare și cel ce va cîștiga cursa va fi încoronat cu ramuri de măslin. Acest copac creștea pe întinderi mari prin acele locuri și obișnuiau să-și facă din frunzele lui culcuș".

CAMPIONII ANTICI

Deci lui Hercule îi aparține gloria de a înființa jocurile și de a le numi olimpice. A hotărît că vor avea loc la cinci ani, deoarece el și frații lui erau cinci. Unii susțin că pe acele locuri a luptat Zeus împotriva lui Cronos pentru supremația în univers, alții că Zeus ar fi instituit jocurile pentru a-i celebra isprăvile. Printre învingători este citat Apollo care l-ar fi învins pe Hermes la alergări și pe Ares la box : se spune că de aceea se cîntă la flaut, în timpul concursului de sărituri din cadrul pentatlonului, melodia pythică dedicată lui Apollo.

Mai tîrziu, cam la 50 de ani după potopul lui Deucalion, Climenos, fiul lui Cardis, descendent din Hercule ideanul, vine din insula Creta și celebrează jocurile la Olympia.

Endymion, fiul lui Atlios, îl detronează pe Climenos, și ca răsplată pentru cîștigarea jocurilor oferă regatul fiilor săi.

Pelops, aproximativ o generație după Endymion, organizează jocurile olimpice în cinstea lui Zeus Olimpianul cu o strălucire fără precedent.

Fiii lui Pelops, părăsind Elida, se împrăștie în tot Peloponezul ; Amithaon, fiul lui Creteus, văr primar cu Endymion, oficiază jocurile ; apoi Pelias, Neleus, Augias și Hercule, fiul lui Amfitrion.

Printre victorioși e citat Iolas, învingător la cursele de care cu iepele lui Hercule. În trecut era permis să concurezi cu caii altcuiva. În orice caz, Homer îl descrie pe Menelaos înhămînd iapa lui Agamemnon alături de caii lui, la jocurile organizate în onoarea lui Patrocle. La cursele de călărie, cununa o obține Iasos arcadianul. Fiii lui Tyndar triumfă : Castor la alergări și Polux la box. Se spune că însuși Hercule a învins la lupte și la lupte combinate cu box. După domnia lui Oxilus, jocurile au fost întrerupte pînă la Iphitos... (884 î.e.n.).

Textul mai vorbește despre potopul lui Deucalion, aproximativ 1500 î.e.n. ; de asemenea, mai spune că jocurile se desfășurau o dată la cinci ani. De fapt, e vorba de patru ani, pentru că anticii includeau în calcul și ziua sau anul de pornire.

Evanghelia spune că „Isus Cristos a înviat în a treia zi" ; însă el a murit vineri după masă, a fost înmormîntat înainte de a apune soarele și a înviat duminică dimineața. Deci e vorba doar de o zi și jumătate.

Traducere și adaptare de
Margareta Popescu

ATMOSFERĂ HAMBURGHEZĂ

În fiecare an, la 7 mai, oraşul Hamburg sărbătoreşte un eveniment de o importanţă vitală pentru existenţa şi dezvoltarea sa ca port comercial : „ziua de peste mări — Übersee-Tag". Originea acestui eveniment trebuie căutată în anul 1189, cînd regele Frederic Barbarosa a acordat locuitorilor modestei aşezări de pe malul rîului Alster — un afluent al Elbei — dreptul de a naviga liber pe cursul inferior al Elbei, ceea ce a deschis perspectivele negoţului peste mări şi ţări ale Hamburgului. Dar istoria oraşului este mult mai veche, putînd fi urmărită pînă în anul 811 cînd Ludovic cel Pios a întemeiat la revărsarea rîului Alster în Elba oraşul „Hamburg".

O primă epocă de înflorire a cunoscut-o oraşul în secolul al XIII-lea, odată cu intrarea sa în Liga hanseatică patronată de oraşul Lübeck, servind drept port de transbordare a mărfurilor de pe căile terestre pe cele maritime, precum şi drept port de tranzit pentru mărfurile transportate pe calea mărilor. Timp de 300 de ani, oraşul a aparţinut Ligii hanseatice, dezvoltînd un comerţ intens cu Norvegia, Olanda, Anglia, ţările limitrofe, beneficiind de o poziţie geografică prielnică, la intersecţia Mării Baltice cu Marea Nordului, — de oameni harnici şi curajoşi.

Marile descoperiri geografice din secolul al XVI-lea au impus un regim extrem de sever porturilor libere hanseatice, monopolul căilor maritime de acces spre noile lumi, aparţinînd spaniolilor şi portughezilor, apoi englezilor, care încercau prin orice mijloace să limiteze influenţa oraşelor care ameninţau cu puterea lor comercială.

Un alt moment important al istoriei sale îl înregistrează Hamburgul în anul 1618, cînd reuşeşte a dobîndi statutul de „oraş liber al Imperiului", avantaj pe care-l va păstra pînă astăzi şi care-i conferă dreptul de a avea o auto-guvernare, un statut şi o legislaţie proprii, fiind azi unul din cele zece landuri ce constituie federaţia germană. O epocă de adevărat avînt o cunoaşte oraşul în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea şi în secolul al XIX-lea, cînd — urmare a independenţei Americii de Nord şi a eliberării ţărilor Americii Latine — Hamburgul a inaugurat liniile sale maritime de peste ocean şi au luat naştere uriaşele şantiere navale, ale căror nave au dobîndit un deosebit renume, cutreierînd în lung şi în lat mările şi oceanele lumii, aducînd hamburghezilor o nouă sursă de exporturi, întemeind cu aceasta o industrie-cheie a oraşului.

Un incendiu puternic a devastat, în numai trei zile ale anului 1842, peste un sfert din oraş şi o parte din port. Nu era nici prima şi, din păcate, nici ultima distrugere a oraşului. Cele două războaie mondiale aveau să-şi pună şi ele adînc amprenta asupra aspectului oraşului.

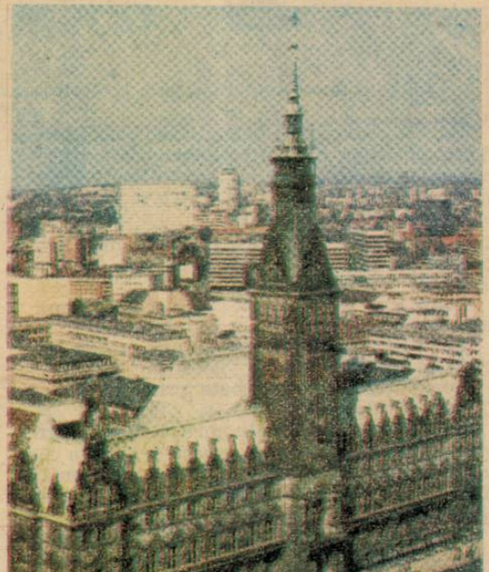

Pentru a înţelege firea hamburghezilor, oameni aspri, săraci la vorbă, parcă tot timpul posomoriţi, aidoma timpului mereu ploios din această parte a Europei, dar plini de iniţiativă şi voie bună atunci cînd se pune problema realizării unor lucruri ieşite din comun, este concludentă istoria primăriei ce se impunea a fi reconstruită după incendiul din 1842. Planurile noii primării au fost îndelung discutate în consiliu. Timp de aproape o jumătate de veac s-au purtat nenumărate dezbateri pro şi contra, ceea ce ne dezvăluie ambiţia acestor oameni sobri şi calculaţi care nu voiau să rişte şi, totodată, mîndria hanseaticilor care-şi doreau pentru oraşul lor liber, o clădire impunătoare, fără egal. Astfel a luat naştere între 1882—1897 primăria în stil renascentist, cu specific nordic, ale cărei fundaţii odihnesc pe 4 000 de piloni înfipţi în albia rîului Marsch, cu un turn de 112 metri înălţime ce domină împrejurimile şi la care şi-au dat concursul nouă arhitecţi hamburghezi, artişti şi meşteri de pe întreg teritoriul Germaniei acelor vremi.

Pentru generaţiile viitoare, hamburghezii au păstrat ca un trist memento al celui de-al doilea război mondial : ruinele turnului neo-gotic de 147 metri înălţime al fostei biserici Sf. Nicolae, al treilea turn ca înălţime din Germania, după cel din Ulm şi Köln. Este un uriaş înnegrit de fum, cu iarba crescută printre dalele pavajelor şi ochiurile oarbe ale fostelor ferestre, ce se poate vedea din toate colţurile giganticului oraş.

Dar Hamburgul nu înseamnă numai istorie. Cele două lacuri ale oraşului, Alsterul interior şi cel exterior, create acum 750 de ani de mîinile pricepute ale localnicilor, prin inundarea terenului dintre două braţe ale rîului ce străbătea aşezarea, sînt întretăiate de două poduri uriaşe : Lombardsbrücke, care închide centura interioară a oraşului, şi Kennedybrücke, care deschide arcul şoselelor nordice ale oraşului. Ele reprezintă o idilică oază pentru lebede, găşte dar şi un loc de odihnă şi agrement. Sute de bărci fără sau cu vele de toate tipurile şi culorile împînzesc apele liniştite ale Aussen-Alsterului, zeci de începători sau experimentaţi tineri practică moderne sporturi nautice : windsurfing, schi nautic şi artistic ; vedete repezi descriu arcuri îndrăzneţe intersectîndu-şi traiectoriile şi formînd înspumate figuri de-o clipă.

O plimbare pe lacuri cu vaporaşele este considerată o obligaţie turistică de onoare ce-ţi dă prilejul de a cunoaşte siluetele clădirilor principale ale oraşului, precum şi atmosfera cartierelor cosmopolite din jur. Nu s-ar putea spune că Hamburgul este un oraş al muzeelor şi artelor ca München, Viena, Paris, Madrid, Leningrad, Milano.

Găsim totuşi în muzeele oraşului cîteva piese remarcabile ce merită a fi menţionate.

În „Palatul artelor" (Kunsthalle) sînt expuse 400 de sculpturi şi peste 2 500 de picturi din secolul al XIV-lea pînă în zilele noastre, între care, cea mai mare pictură pe pînză din lume, măsurînd 5,2×9,2 metri ; „Intrarea regelui Carol Quintul în oraşul Anvers" (sau Antwerpen), aparţinînd lui Hans Markarts.

Muzeul de artă decorativă (Museum für Kunst und Gewerbe) constituit din mai multe colecţii particulare de mobile, ceramică sticlă, sculptură, grafică, bijuterii, porţelan şi faianţă, este astăzi unul dintre cele mai importante muzee din lume pentru valoarea şi diversitatea exponatelor. Muzeul de etnologie al popoarelor (Museum für Wölkerstunde), amintit pentru prima dată în analele oraşului în anul 1879, este cunoscut prin bogata sa colecţie de obiecte de podoabă din aur din împărăţia incaşilor şi din America Latină şi o interesantă „sală a măştilor" din lemn, metal, bogat pictate şi ornamentate, sau de o sobrietate impresionantă.

Tot din anul 1879 datează şi singurul muzeu al figurilor din ceară de pe teritoriul Republicii Federale Germania.

Ciţi ştiu însă că cea mai veche operă germană a fost întemeiată în anul 1677 în oraşul hanseatic de la revărsarea Elbei, de către „un consorţiu de venerabili comercianţi" ?. Cîntăreţii de operă de astăzi consideră drept o cinste şi o onoare deosebită invitaţia noii Opere hamburgheze de a-şi da concursul la spectacolele ei prestigioase, Mirela Freny, Placido Domingo, Eugenia Moldoveanu, Montserrat Cabalée, Gundula Janowitz, Herman Pray sînt numai cîteva din numele ilustre a căror voce a răsunat pe această scenă în ultimii ani.

Pulsul Hamburgului bate totuşi cel mai puternic în uriaşul port situat de-a lungul unor cheiuri de 64 km sau pe o suprafaţă de 100 kilometri pătraţi, cu 62 de bazine şi peste 17 000 de nave de mare tonaj, ce acostează anual, transportînd peste 62 milioane de tone de mărfuri din toate continentele şi ţările lumii. Complexul de depozite întins pe o suprafaţă de 500 000 de metri pătraţi, adăposteşte de asemenea mărfuri felurite de preţ, fiind cel mai mare spaţiu de acest fel din lume.

Deşi este situat la 110 kilometri depărtare de mare, Hamburgul nu are nevoie de ecluze pentru a permite intrarea navelor în port. Mareele, de o considerabilă amplitudine, permit intrarea în port a unor nave cu încărcături de 75—100 000 de tone, ce beneficiază de servicii portuare prompte. Traficul portului este impresionant : circa 650 de nave părăsesc lunar portul Hamburg îndreptîndu-se spre 1 100 de porturi de pe Terra.

Ca orice importantă poartă maritimă a lumii, Hamburgul are şi o viaţă portuară specifică : piaţa de peşte, muzee navale şi un cartier propriu : St. Pauli cu case vechi spre marginea apropiată a portului şi clădiri mai mari şi chiar blocuri moderne în centrul lui, cu străzi înguste înţesate cu mici magazine de „nimicuri", supraaglomerate cu mărfuri de contrabandă sau aduse de marinari din toate colţurile lumii. Tot în Hamburg : biserica Sf. Mihail. Inegalabile rămîn însă viaţa străzii şi serbările nocturne :

Reperbahn, înțesată de localuri, baruri, magazine de tot felul, reclame luxuriante, femei extravagant îmbrăcate sau modeste „cenușărese", strident fardate, ce te acostează la tot pasul, panouri luminoase anunțînd filme mai noi sau mai vechi, la care accesul tinerilor sub 16 sau 18 ani este interzis, mici bufete la care se vînd „Hamburger" — cîrnăciori rumeniți în margarină — cu sosuri sau muștar, cazinouri cu jocuri de noroc, risete zgomotoase pe străzi, oameni clătinîndu-se la fiecare colț de stradă pe care „regele bahic" îi ferește de căderi dezagreabile și neplăcute, mașini luxoase ce opresc în fața cîte unui restaurant exotic, o viață trepidantă ce începe odată cu înserarea și se termină tîrziu în zori, pentru a-și reîncepe ciclul stereotipic, a doua zi.

Dacă Hamburgul este un „stat în stat", avînd drepturile și privilegiile egale cu ale altor două orașe hanseatice — Lübeck și Bremen — Bremerhaven, fiind pe picior de egalitate cu oricare din „Land"-urile germane, cartierul St. Pauli, poate fi pe drept cuvînt numit „stat în statul statului", el beneficiind de o administrație și un regim special, de un ziar propriu și legi nescrise, care se impun prin forța banului și a pistolului.

Luna-parcul Hamburgului, aflat nu departe de cartierul St. Pauli, numit „Dom", adică catedrală, după locul pe care s-a ridicat : în piața din jurul unui străvechi „Dom" al orașului datînd de acum 650 de ani ! — ne introduce într-o lume a distracțiilor și risului. O uriașă roată — imagine „modernizată" a celei din Praterul vienez — oferă de la înălțime o grandioasă panoramă asupra orașului și portului. Caracatițe, nave spațiale sau bărci zburătoare de tot felul și în toate culorile, luminate feeric, montagne-russe, tunele și castele ale groazei, barăci cu dulciuri, jocuri de abilitate și noroc, căluși, cîrnăciori, floricele și clătite, vin fiert, bere sau Cola, tiruri și aruncări la țintă — cu sau fără premii ! — un furnicar de părinți și copii, bunici cu nepoți, tineri îndrăgostiți sau curioși — acesta este „DOM"-ul, punctul de atracție al după-amiezelor și serilor hamburgheze.

Ca oraș al marilor edituri, studiouri și case de discuri, Hamburgul oferă iubitorilor de muzică ușoară, pop, rock sau jazz, spectacole de neuitat în serile de toamnă și iarnă.

Un asemenea colos ca Hamburgul, nu poate trăi fără noutățile pe care le aduc tîrgurile, expozițiile și congresele internaționale. În cele 13 hale ale complexului expozițional, parcul „Planten und Blomen", cele 16 săli ale Congres-Centru-ului totalizînd 7 500 de locuri, cele peste 100 de galerii de artă, au loc anual manifestări de specialitate prestigioase, la care își dau întîlnire specialiștii de pretutindeni.

Pentru a putea beneficia însă de toate darurile sale, Aeroportul Fuhlsbüttle sau uriașa gară hamburgheză nu creează dificultăți deosebite, liniile de trafic fiind regulate, turistul putîndu-se lăsa în grija autobuzelor sau taxiurilor care-l conduc spre obiectivele turistice dorite.

Mai complicată este pătrunderea în oraș cu autoturismul, benzile numeroase ale suprapuselor autostrăzi și viteza cu care se circulă, putîndu-te ușor deruta, abătîndu-te de la calea și obiectivele turistice alese. Se poate ajunge pe două autostrăzi : Autobahn-ul numărul 1 din direcția Bonn—Bremen, ce se continuă spre Kiel, și Autobahn-ul numărul 7 venind în partea estică, pe la Kassel — Hannovra și ajungînd pînă la Lübeck, ce se intretaie cu mult în sudul Hamburgului, la „Horster Dreieck" — prețios indicator rutier, de care automobilistul trebuie să țină neapărat seama, pentru a nu risca apoi să se rătăcească pe străzile adesea cu sens unic ale orașului, sau — și mai grav — să treacă pe lîngă acestea, nimerind pe una din centurile care evită aglomerările urbane.

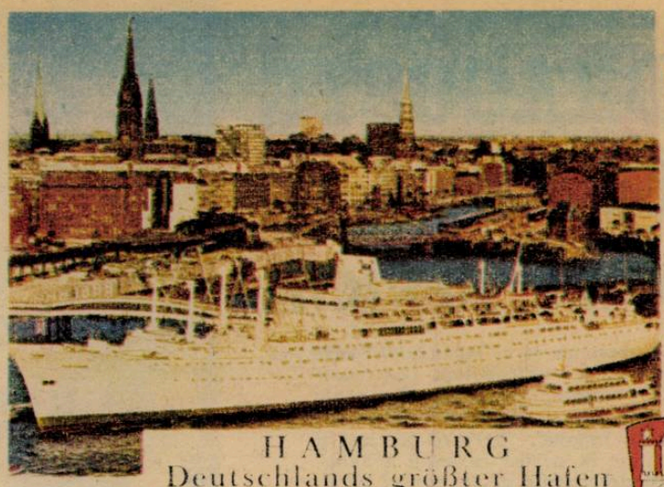

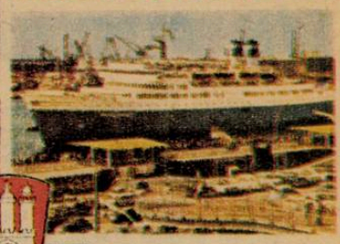

HAMBURG
Deutschlands größter Hafen

Intrările în Hamburg sînt ele însele un unicat : Autobahn-ul nr. 7 trece la 27 de metri pe sub riul Elba, prin noul tunel în lungime de 2 653 de metri — al doilea tunel-șosea subacvatic din lume. Înainte de a ajunge la Elba, se desprinde în dreapta șoselei o variantă care ne duce spre unul din cele mai spectaculoase și moderne poduri suspendate peste ape : Kohlbrandlücke, cu o lungime totală de 3 975 de metri, ai cărui piloni uriași de susținere se ridică la 135 de metri sfidînd înălțimile, partea carosabilă, boltită în pantă, situîndu-se la 54 de metri deasupra nivelului apelor Elbei.

Pentru a ajunge pe drumul cel mai scurt spre vechiul centru al orașului trebuie urmat Autobahn-ul nr. 1 pînă la intersecția Hamburg-sur, de unde acesta ocolește orașul și pornește spre un alt port — Kiel. Coborînd de pe autostradă, îți continui drumul prin vechiul tunel pe sub Elba pînă la centura interioară a orașului de pe malul opus. Viața Hamburgului este legată de Operă, de distracțiile Reperbahn-ului sau ale „Dom"-ului, de istoria hanseatică și „statele libere", de pitorescul Alsterului și idilicul cartierului cu aspect meridional — Blakenese, sau de puținul ce a mai rămas din străvechea sa istorie. Într-un cuvînt— este dublul H, pe care îl scriu cu cinste în circulație mașinile acestui oraș — Hansestadt Hamburg — unicatul de la Marea Nordului.

Florin Colonaș

NEVINOVĂȚIE

de M. ISAIEV

La examenul de istorie, o tînără fermecătoare ședea în fața profesorului privindu-l cu ochii plini de o adîncă tristețe.

— Care este întrebarea dumneavoastră ?

Încetișor, studenta îi împinse biletul cu întrebarea peste masă și-și acoperi fața cu mîna.

— Căderea Cartaginei, citi profesorul cu glas tare.

Abătută, tînăra candidată confirmă printr-o înclinare a capului.

— Ce aveți ? Neplăceri acasă ? o întrebări profesorul plin de îngrijorare.

— Acasă totul e în ordine, răspunse cu tristețe studenta.

— Atunci, ce vă face să fiți atît de descumpănită ?

— Căderea Cartaginei.

— Aa, problema Cartaginei vă afectează atît de mult. Profesorul era vădit impresionat. Ei, n-ar trebui să puneți la inimă acest lucru. În istorie se pot întîmpla asemenea lucruri. Și Siracuza a căzut.

— Și Siracuza, repetă studenta ca un ecou, și pe chipul ei curat, tristețea se răspîndi ca o boare.

— Vă recomand ca în asemenea clipe grele să vă gîndiți la momentele luminoase din istoria Cartaginei, de exemplu, la războaiele punice. Aduceți-vă aminte, de pildă, de lupta de la Canae.

— Îmi aduc aminte, vorbi ea ca prin vis, și pe fața ei nevinovată se lăsă umbra adîncă și neclară a amintirii.

— La minunatul triumf al lui Hannibal. Bineînțeles că, urmare a războaielor punice, Cartagina a trebuit să cedeze toate posesiunile sale din Spania.

Cînd auzi studenta toate acestea, se cufundă într-o stare de tristețe iremediabilă și profesorul se dojenea serios în sinea lui pentru lipsa de tact de care dăduse dovadă.

— Totuși, Cartagina mai era încă foarte puternică pe uscat și în Mediterana, o consolă el. Ce putem face, draga mea. Roma se gîndea la posibilitatea de a se răfui cu dușmanul.

În anul 149 a început încercuirea Cartaginei, care a durat trei ani... Sub conducerea lui Cornelius Scipio Africanul cel tînăr.

— ...cel tînăr, repetă ea aproape în șoaptă, din adîncul „Weltschmerz"-ului ei.

— De ce să mai povestim mai departe cum s-a sfîrșit ? spuse profesorul suspinînd adînc.

— Povestiți, vă rog, spuse încet studenta.

— Orașul a fost distrus... Profesorul izbucni în lacrimi. Acum studenta era aceea care îl consolă, îi mîngîie umerii ce tresăltau de plîns și-i șterse lacrimile.

După ce se liniști, profesorul conchise :

— Compasiunea dumneavoastră pentru Cartagina m-a emoționat puternic. Vă înțeleg suferința. Este doar o recompensă modestă aceea pe care v-o pot oferi eu...

Și înscrise în fișa de examen a studentei calificativul maxim. Acum plîngea studenta. De fericire.

Traducere de
Miorița Cîmpean

VIAȚĂ, DRAGOSTE și SPERANȚĂ

ÎN PUSTIURILE AFRICII

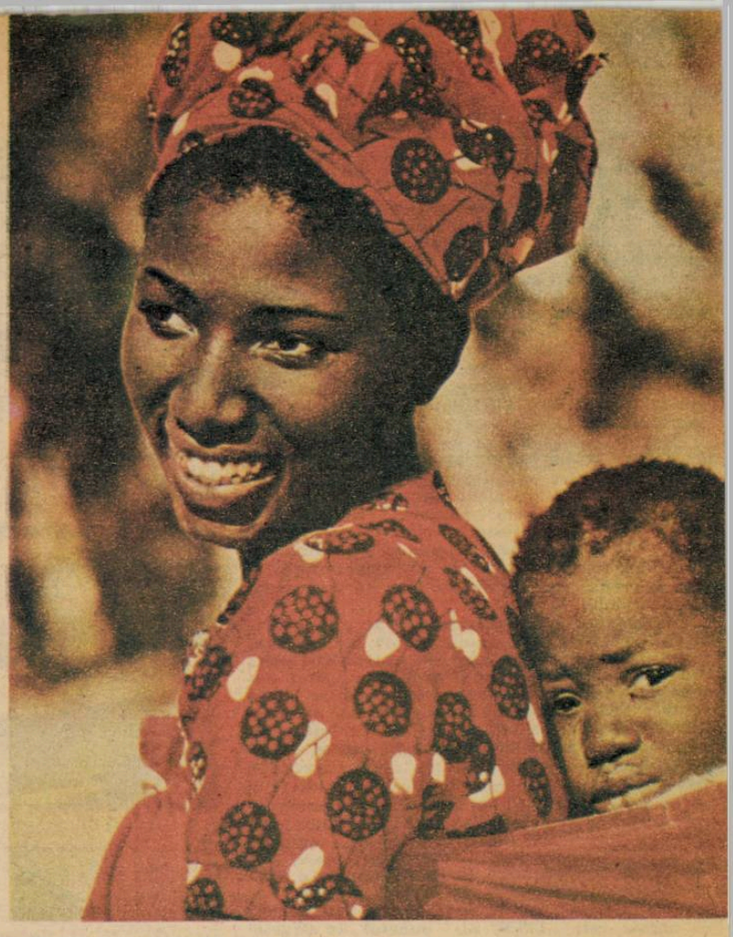

Africa. Un teritoriu al contrastelor și al legendelor care continuă să-i uimească pe turiști sau antropologi. Din imensul teritoriu al continentului african, pustiurile sînt poate zonele cele mai enigmatice. Una dintre aceste enigme o constituie viața unor comunități umane : berbero-tuaregii și peulșii-bororo. Tuaregii *locuiesc în partea centrală a Saharei, în munții Ahaggar și în deșerturile de la nordul Nigerului, iar* bororo *în Sahelul nigerian, regiune confruntată în ultimul deceniu cu o secetă continuă din pricina căreia milioane de oameni suferă de foame. Locuitorii acestor zone au atras atenția cercetătorilor încă din deceniile trecute atît prin condițiile vitrege de viață, cît mai ales prin obiceiurile și ceremoniile legate de căsătorie și care atestă rolul deosebit pe care îl are femeia :* în aceste comunități numai femeile sînt cele care au dreptul de a-și alege bărbații !

1. „ENIGMELE" FEMEII TUAREGE

Berberii tuaregi, un popor nomad numărînd doar cîteva zeci de mii de indivizi, se găsesc îndeosebi în regiunea Targui din sudul Algeriei, lîngă frontiera cu statul Mali. Femeia tuareg, notează un publicist comentînd unele studii de antropologie, se apropie de femeia europeană prin întreaga armonie a chipului și a trupului său. Tocmai de aici derivă una dintre așa-zisele „enigme" ale tuaregilor : viața lor familială. Soțiile tuaregilor sînt socotite cele mai „libere" femei de pe întregul continent african, în multe privințe chiar mai libere decît europenele. Pe ce anume își bazează cercetătorii această afirmație ? Să le urmărim argumentele privind viața de toate zilele a comunității taurege.

Femeia din regiunea Targui este, din punct de vedere spiritual, conducătoare unică a familiei. Ea își crește copiii după principiile moștenite din străbuni, fără colaborarea sau influența bărbatului. Ea este depozitara limbii natale, **tifinagh**, pe care o vorbește de preferință, transmițînd-o, oral și în scris, copiilor, limbă ce face parte din grupa berberă a limbilor hamito-semitice (bărbații vorbesc aproape numai araba).

Fetele tuarege beneficiază permanent de o educație și de o îngrijire deosebite de băieți, cărora li se impun anumite restricții pînă la majorat. Ele sînt, în toate cazurile, mai educate decît băieții ; mamele ocupîndu-se de pregătirea lor permanentă, pînă la măritiș. Limba scrisă și vorbită, muzica, dansul, arta de a iubi și arta de a se purta în viața de toate zilele, sînt „materiile" pe care mamele tuarege le predau cu stăruință fiicelor lor. Libertatea și independența acestor copile încep în ziua cînd ele se hotărăsc să se mărite. Fiecare fată este liberă să-și aleagă bărbatul dorit, nimeni din familie neavînd dreptul să se amestece cu sfaturi, interdicții sau încurajări.

Îmbrăcînd prima sa rochie de fată — care o separă de copilărie, cînd a ajuns la pubertate — viitoarea mireasă iese de sub comanda mamei, îndrumîndu-și pașii spre viitor după propria-i dorință și inspirație. Ea va face totul pentru a fi căutată, iubită, rugată și ascultată de cel care-i va fi soț. Iar acesta, întrecînd comportamentul anumitor bărbați (mulți ? puțini ?) din țările dezvoltate, nu va urmări, prin căsătorie, să-și achiziționeze o femeie care să-i fie slugă, ci un tovarăș superior de viață, o bună mamă și — ei, da ! — chiar o șefă de familie.

De mult, poate de mai bine de 2000 de ani, o nobilă femeie, Tin Hinan, a întemeiat semințiа nomazilor din această parte a Saharei. Despre un strămoș de sex bărbătesc nu se vorbește. Deasupra poporului tuareg plutește deci o singură umbră, a Tin Hinanei, pe care numeroși scriitori — între care Pierre Benoît — au făcut-o eroina povestirilor lor romantice.

Cît de departe sînt aceste însemnări de ceea ce notau reporterii anilor 30 în revistele de epocă, atunci cînd se refereau la obiceiuri matrimoniale din Africa ! „Vrei să fii soția mea ?" întreba bărbatul african, iar dacă răspunsul era afirmativ, cuplul era ca și format. Dacă „nu", atunci o săgeată otrăvită rezolva totul...

2. TEAMĂ, FOAME ȘI SETE ÎN SAHEL

Sahelul nigerian, zonă de tranziție între Sahara și savanele Africii subecuatoriale, ce se întinde pe sute de kilometri pătrați, este cunoscut prin cîteva elemente caracteristice. Vegetația semideșertică sau de savană uscată abia asigură hrana vitelor, principala resursă economică a zonei. Locuitorii, triburi de negri sudanezi și berberi, se ocupă, în afară de creșterea vitelor, cu cultivarea arahidelor. Nigerul are una dintre densitățile de locuire cele mai reduse din Africa : pe o suprafață de 1 267 000 km² trăiesc 5,6 milioane locuitori. Dar elementul specific care dă o notă de dramatism vieții acestor oameni este lipsa precipitațiilor ; chiar în verile în care plouă cantitatea de apă nu depășește 200—700 mm pe m² !

În anii normali deșertul cunoaște pe alocuri o scurtă perioadă fericită, „vara" din iulie pînă în septembrie. Ploi uneori violente fac să înverzească în cîteva săptămîni pășunile. Natura exultă, iar culoarea verde crud se arată ceva mai primitoare pentru turmele de boi, oi și capre, pe care locuitorii Nigerului au reușit să și le refacă după teribila secetă din 1973. Atunci, la vest de Air, acest masiv muntos ale cărui piscuri întunecate stau aplecate asupra imensității galbene a deșertului, tuaregii și peulșii se adună către locul numit In-Gall, pentru ceea ce s-ar putea numi „cura de sare". Ca și omul, animalul are o cerință vitală de sare, pe care nomazii le-o pun fie în apă, fie în ierburile pe care le mănîncă. E un prilej ca bucuriile să se desfășoare înlănțuite : curse de cămile, cîntece, dansuri, căsătorii.

Cea mai uimitoare dintre aceste sărbători, pe care o vom prezenta puțin mai tîrziu, este numită Geerwol și constituie o complicată ceremonie nupțială. Triburile de bororo — supranumiți wodaabe și neavînd nici o legătură cu bororo din America de Sud studiați de antropologul francez Claude Lévi-Strauss — sînt singurii dintre peulși care au conservat integral vechea tradiție nomadă.

Originea peulșilor, acești cîteva milioane de indivizi dispersați în comunități și vorbind dialecte ale aceleiași limbi — **fulfulda** — este necunoscută. După diverse teorii peulșii ar fi venit din valea Nilului în timpuri străvechi. Anumite arme ale triburilor bororo se aseamănă cu desene de hieroglife iar coarnele impozante în formă de liră ale boilor lor se găsesc pe frescele din Tassili, din Sahara, vechi de aproximativ 8 000 de ani.

Anii de secetă sînt foarte duri pentru peulșii bororo, cînd pășunile sînt la fel de sărace ca în 1973, an de referință pentru această calamitate naturală. Nu de puține ori, de-a lungul vremii, peulșii au fost nevoiți să-și vîndă mare parte din turmele lor pentru a nu le lăsa să moară de foame. Să le vîndă, dar unde ? În Nigeria, la piața Kano, unde prețurile scad vertiginos cînd peulșii își vînd vitele. Periodic, peulșii trăiesc drama lor, ciclul de teamă, foame și sete.

3. PARADA DRAGOSTEI

Această dramă aproape permanentă este întreruptă din cînd în cînd de sărbătoarea tradițională Geerwol, ceremonia nupțială, care durează o săptămînă. În acest interval bărbații și femeile își descătușează extraordinara încărcătură emoțională acumulată timp de luni de nomadism solitar în imensitatea Sahelului.

În timpul ceremoniei bărbații dansează iar femeile aleg. Acest dans colectiv — parada dragostei — durează neîntrerupt timp de șapte zile și șapte nopți. În centru bărbații dansează. Imprejurul lor femeile privesc, fac aprecieri, cîntăresc : sînt frumoși acești masculi precum gazelele, fardați cu praf de ocru pe față și cu ochi vopsiți. Dansatorii bat ritmic cu picioarele în pămînt, se aud strigăte și incantații. Participarea peulșilor bororo din Niger la dansul nupțial Geerwol este completă. Acest dans cu figuri extrem de complicate, fiecare avînd un anumit cod, are ca scop să faciliteze formarea de grupuri (alianțe, spun etnologii), înlocuite în final de căsătoriile care vor contrabalansa numeroasele uniuni endogame.

În locul numit Innagar, la aproximativ 250 km nord de orașul Maradi, capitala economică a Nigerului, șeful bărbaților Ouma Baradeu prezidează festivitățile. Focuri strălucesc în noaptea deșertului : sînt vetrele fiecărui cort. La sfîrșitul celei de-a șaptea zile, un praf cenușiu urcă spre cer. Un zid de femei se înghesuie în fața dansatorilor. Pe măsură ce femeile își aleg partenerii, cuplurile formate se pierd discret în noapte. Începe un nou ciclu de viață, de dragoste și de speranță în Sahel.

Florian Popa Micșan

DESPRE VASILE VOICULESCU și Ultimele sonete închipuite ale lui SHAKESPEARE

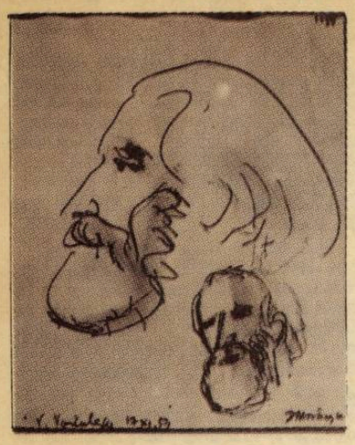

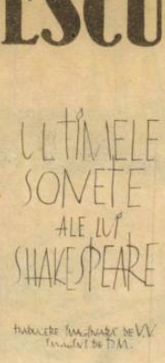

Au trecut mai mult de două decenii de la apariția, în 1964, a capodoperei **Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginară de V. Voiculescu,** prefațată de Perpessicius. Titlul volumului postum nu-i aparține în întregime autorului, titlul cel real, în ultimă redactare, fiind lăsat deoparte de cei care s-au ocupat de editare (redactor responsabil : Victor Iova, menționat în caseta tipografică).

Pe doctorul Vasile Voiculescu îl cunoscusem prin anii 1952—53 datorită fiului său Ion (Ionică) pasionat iubitor de obiecte frumoase, „vechituri" ce se găseau uneori ușor, alteori cu greutate, în acel timp de răsturnare și nouă așezare a societății. Le aduna cu gust rafinat, cu sacrificii, de cîte ori avea ocazia să le găsească, de multe ori ostenind sau adăstîndu-le timp îndelungat, uneori salvîndu-le de la pieire. Fusese cîndva asociat cu anticarul Ionescu de la Brad de la Casa de licitație a acestuia din Calea Victoriei.

Fervoarea comună, mai nouă pentru mine, pentru arta românească, pentru icoanele pe lemn sau sticlă, pentru întîmplătoare antichități greco-romane, — pietre gravate, marmore sau bronzuri — piulițe (mojare) medievale, de Transilvania sau occidentale, ceramică de Kuti sau Saschiz, cositoare, le admiram adesea în casa socrilor săi din strada Acvilei nr. 8, unde Marioara și Andrei, soția și fiul său de școală primară, îi creau o tensiune pe care cu greu o putea stăpîni. Mult mai tîrziu, după moartea tatălui său, toate acestea se vor destrăma într-un iureș ce nu se va termina decît prin sfîrșitul său patetic.

Totdeauna plin de voioșie, povestind cu haz, cu o mimică vie, expresivă, fostul aviator, avocat ce nu a profesat niciodată, neputînd să întîrzie prea mult timp într-un serviciu, datorită spiritului său independent, slobod la gură, Ionică era contrariul fratelui său mai mare, doctorul Radu Voiculescu, tăcut, sobru, ponderat.

Ca toată lumea, îl iubeam pentru spiritul său deschis, pentru voioșia cu care lua în piept viața sau disputele matrimoniale, spiritul sportiv și îndrăzneț al aviatorului scoțîndu-l totdeauna din încurcătură.

El era slăbiciunea poetului care privea cu îngăduință înduioșată, cu greu disimulată, meandrele existenței sale abia ținută în echilibru.

Pe vremea aceea, tînăr arhitect timid — nu îndrăzneam să mă apropii prea mult de omul de cultură în vîrstă, a cărui modestie și cumsecădenie îi închideau porțile iluzoriei sale cetăți, dar căruia îi simțeam dogoarea bunătății sale. Omul firav, tăcut și liniștit, sub aspectul de bunic șters, anonim, interzicîndu-și orice părere asupra actualității, simțeam a mă privi cu bunăvoința contemplativului înțelept, a celui ce lasă ca apa să curgă fără să o tulbure.

În acel timp, invitat de Ionică și soția sa, am fost onorat a lua parte la unele agape modeste, dar de mare bucurie sufletească. Alături de fiii, fiica și nurorile sale, de Ionică, Radu și Gabi și Ruru Defour, mai erau invitați

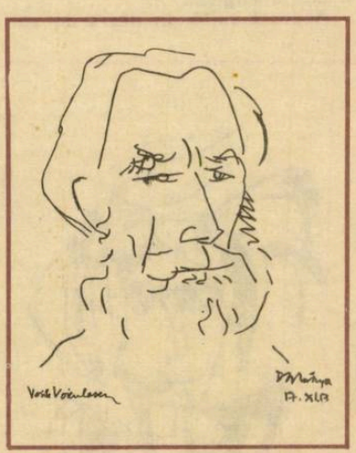

Dinu și Nelly Pillat, dr. Nini Radian cu soția, ca și Dan Lăzărescu.

În capul mesei Doctorul fără arginți citea cu voce molcomă, fără accente dramatice, povestirile sale inedite. Ascultam cu sfințenie, ca sub vrajă, în încăperea îngustă, prelungă, într-o altă lumină, curgerea altor timpuri, imemoriale, cînd între făpturi și oameni existau alte raporturi. La Ionică acasă am auzit pentru prima oară, între 1952 și 1956, pe marele poet citindu-ne povestirile sale : **Lostrița, Ciorbă de bolovani, În mijlocul lupilor, Chef la mănăstire, Perna de puf.**

Din acești ani datează și primele schițe de portret pe care le-am desenat după figura blîndă a schivnicului din str. Dr. Staicovici 34, majoritatea în această casă ce aparținuse cîndva lui Mihail Kogălniceanu, frecventată de Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, I. D. Ștefănescu, Adrian Maniu, ospătarul meloman Apostol Apostolide, și alți intelectuali în vîrstă sau mai tineri.

De-a lungul timpului doar cîțiva artiști îi conturaseră chipul : Aurel Bordenache în pastel; Maria Brateș-Pillat în acuarelă, Demian în tuș, iar Marcel Iancu o schiță de factură modernă.

Locuința sa, cu fațadă la stradă, era străjuită de tei înalți, bătrîni, cu umbră deasă și înmiresmată. Se intra prin curte, urcînd scările de piatră tocită, acoperite de o umbrelă de sticlă cu nervuri drepte de fier, la un parter înălțat. Din vestibulul dotat cu un cuier chinezesc din lemn prețios intarsiat cu o pasăre înfoiată din lame de fildeș, intrai în holul îngust și lung, cu camere înalte pe ambele laturi. Pe jos, o scoarță basarabeană cu stilizări mărunte, geometrice, verde și tabac. La perete, o banchetă cu spătar din stejar sculptat din abundență cu motive de renaștere italiană. Camera cea mai mare, a poetului, era prima din dreapta, luminată de două ferestre în care de buzna frunzișul viței sălbatice. Îmbrăcînd doi pereți, biblioteca sa din stejar masiv, sculptat, cu rafturi la vedere, aparținuse probabil primului proprietar. Patul, în stînga ușii, cum intrai, mai bine zis divanul tare, cu scînduri dedesubt, la piciorul bibliotecii, era acoperit de o pocladă sub care poetul intra în vremea friguroasă, în încăperea unde nu mai voia să aprindă focul niciodată, deși avea o sobă impozantă. Aci, dezbrăcat pînă la brîu, își făcea exercițiile de gimnastică yoga și de respirație. Atît la intrare cît și în camera sa, Doctorul păstra cîte o potcoavă proteguitoare.

Masa de lucru (aparținuse cîndva familiei Lepădatu, o rudă a soției) era încărcată de cărți. De proveniență italiană, friza cu încrustări de fildeș se sprijinea pe picioare sculptate cu atlanți. Jilțul său spaniol, decorat cu piele stampată de Cordoba, se găsește astăzi la muzeul din Ploiești. Alături de două fotolii moderne, în care te afundai, comod, mai erau și alte două fotolii cu cotiere, unul mai mare, din stejar sculptat în stilul renașterii italiene, la modă în a doua jumătate a secolului trecut, iar cel mic, cu picioare încrucișate, părea florentin. Făcînd pereche mesei, dulapul italian, burdușit cu cărți de artă zărite prin cristalul bizotat, era străjuit lateral cu perechi de atlanți.

Deasupra cornișei bibliotecilor se înșiruiau peisajele — între

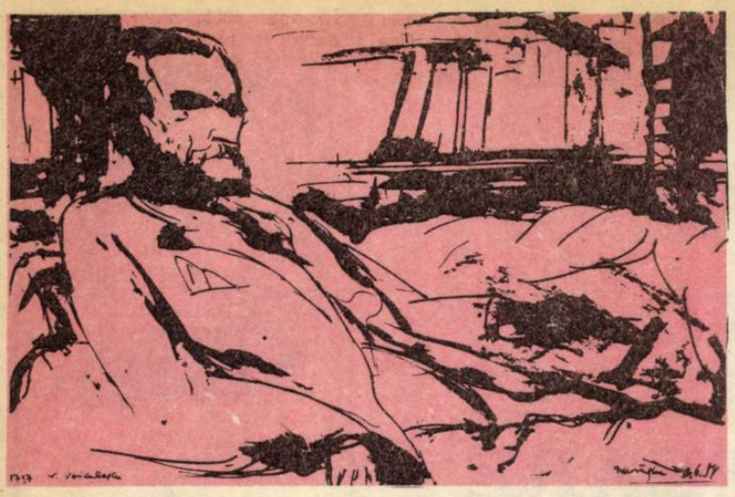

care și casa părintească de la Pârscov — ale pictorului, coleg de clasă la liceul Lazăr și bun prieten, Nicolae Constantinescu, ce trecuse și pe la Barbizon. Unicul voiaj în Italia, la Veneția, îl făcuseră împreună în 1908. Pictorul, tuberculos, a murit tînăr, iar poetul i-a ajutat mult timp soția.

Cum deschideai ușa zăreai în fața ochilor, între celelalte tablouri, pe Maria Colau Mitescu, mama soției, în rochia cu dantele gri și roz, impozantă pictură vieneză. Între cele două ferestre, în ramă de stejar cu colonete în torsadă și cartuș central, vegheat de acvile, îți arunca înapoi imaginea întreagă o oglindă fără cusur. Cîteva icoane rusești și cîteva de țară ornau peretele. Pe jos, un covor persan tocit, iar lîngă perete, o modestă ladă țărănească. Dar cum există neprevăzutul, din senin, un vînt năprasnic le-a risipit mai tîrziu pe toate, ducîndu-l și pe poet pe alte tărîmuri.

Capul și-l ținea mereu descoperit. Doar pe stradă, iarnă-vară, punea o borsalină învechită, cu boruri largi. O bundă veche bătută cu flori mărunte, dese, îi ținea de cald ; în picioare purta bocanci obosiți de vreme. Părea un moșneag, paznicul unei împărății de cărți, oprit, un timp, dintr-o lungă călătorie.

Am tras o carte la întîmplare, din cele la îndemînă. Era o istorie a lumii, apărută recent în Pleiade. Are multe greșeli !, spuse. Și a făcut un gest de indiferență.

În această încăpere, care parcă se dilată în prezența sa, am notat, în răstimpuri, unele aspecte ale efigiei sale.

Odată, venind vorba de idolul meu din acea vreme, poetul Ion Barbu — prietenul său — care îmi plăcea nespus, furat de muzicalitatea incantatorie și de subtilitatea ideilor sale, a rezonanțelor ce mi le declanșa, l-am întrebat ce părere are despre poezia acestuia. — Nu este ceea ce îl socotești. Îi atribui ce nu-i aparține. Poezia sa este un simplu joc, un amuzament ce și-l luase, cîndva, în serios. - Dar ce este poezia ? Fără grabă, fără explicații, ca un fapt divers, a venit răspunsul : — O imagine nemaivăzută, nemaiîntîlnită ! Atunci am înțeles de ce sînt atît de puțini poeți în lume.

Pe biroul său am zărit, odată, dactilogramele unor poezii. Erau sonetele la care, din cînd în cînd, adăuga suitei o altă nouă, încandescentă bijuterie. Turnate, pare-se dintr-o dată, cu puține retușuri, fără chinul îndîrjit al meșteșugarului ce vrea să obțină perfecțiunea, ele erau transcrise ca și cum cineva i le-ar fi șoptit la ureche.

În creuzetul său, materia și duhul, decenii decantate, își găseau, în asceza ultimilor ani, izbînda.

Solicitîndu-i-le spre a mă înfrupta din ele, mi-a îngăduit — favoare neacordată decît celor mai apropiați — să le duc acasă, să le citesc pe îndelete.

Cuprins de farmecul lor, am simțit nevoia să-mi aștern pe hîrtie în linii emoția, fără a urmări un scop imediat, decît descătușarea acesteia.

Astfel am realizat, într-un interval relativ scurt, 30 de desene în peniță și laviu și 5 imagini în culoare de tempera. Împrejurări nefericite ne-au împiedicat a realiza întreaga ilustrare.

Imaginile se succed în continuare pornind de la întîiul sonet, din 5 decembrie 1954, pînă la al 16-lea, din 20 ian. 1955, și continuă disparat pînă la cel de al 63-lea, din 22 iulie 1956.

Pentru cele executate am făcut o mapă, pe care i-am arătat-o poetului, care le-a privit tăcut. rugîndu-mă a i le lăsa spre a le mai răsfoi.

Cu ocazia expunerii lor — împreună cu portretele sale cîte realizasem — în expoziția de la Casa Scriitorilor din Calea Victoriei 115, din decembrie 1974, Dinu Pillat, cu scrisul lui mărunt de școlar silitor, ne relatează, text inserat în catalogul autograf litografiat : «În epoca 1956—1957, într-una din vizitele făcute lui V. Voiculescu, țin minte că acesta mi-a arătat o întreagă serie de interpretări grafice ale lui Dragoș Morărescu, la versurile de înaltă tensiune din atît de neașteptatul ciclu al sonetelor erotice, care continuă peste secole, cu o tulburătoare consubstanțialitate de spirit, pe acel al lui Shakesepare. Poetul, care mi-l prezentase cu altă ocazie pe artistul în cauză, mărturisindu-mi în prealabil că are pentru el o deosebită simpatie intelectuală, părea vădit interesat de încifrările plastice date de Dragoș Morărescu viziunii lirice aduse de unul sau altul din versurile sonetelor sale grele de semnificații.

Din aprinderea iscoditoare, cu care privirea lui V. Voiculescu urmărea „ilustrațiile“ pe care mi le scotea tăcut din mapa lăsată de îndrăznețul grafician, nu lipsea însă — de ce să nu-mi comunic impresia — și o reacție de nedumerire. De altminteri, la urmă, sensul puținelor cuvinte, pronunțate de el drept comentar, a fost că așteaptă a se obișnui cu transferul de viziune operat atît de insolit. Personal, după cum spuneam și lui V. Voiculescu la momentul respectiv, consider că Dragoș Morărescu, înțelegînd nu întîmplător să recurgă la tehnica de valorație a laviului, a reușit să esențializeze, în ipostazele unor forme abstracte, toată fervoarea care mistuie în crepusculul vîrstei pe autorul „Ultimelor sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginară“».

Dinu Pillat

4.XII.1974.

Înapoindu-mi desenele, poetul îmi spune : — „Da, poate într-un viitor le-aș vedea ilustrînd o ediție engleză“.

Această suită, în afară de valoarea ei intrinsecă, marchează un moment în istoria graficei noastre, avîndu-se în vedere distanțarea de direcția dominantă a epocii.

De un deosebit interes este titlul sonetelor cum l-a închegat poetul în 1956—57, consemnat după dorința sa pe lespedea paginei de titlu : ULTIMELE SONETE ALE LUI SHAKESPEARE, TRADUCERE IMAGINARĂ DE V. V., IMAGINI DE D. M.

Din acest titlu lipsește cuvîntul ÎNCHIPUITE, cum apare în volumul imprimat postum. În manuscrisul poetului păstrat la Muzeul Literaturii citim : **Ultimele sonete închipuite / ale lui Shakespeare / în traducere imaginară / a lui V.V. /.** (și nu de V. Voiculescu, s.n.). Pagina este datată 2—12 dec. 1954/Buc. La această dată poetul realizase doar 6 sonete, dar a întrezărit întreg ciclul pe care s-a și hotărît cum să-l denumească.

Mai tîrziu, peste mai mult de doi ani, realizînd ilustrațiile, poetul mi-a dictat titlul acestora și implicit al volumului ce urma să le conțină cîndva. L-a văzut și nu a obiectat nimic, martor fiind și Dinu Pillat.

Manuscrisul dactilografiat de la Biblioteca Centrală de Stat (cota 11146) conține pagina de titlu : **ULTIMELE SONETE / ALE LUI / SHAKESPEARE / traducere imaginară de V.V. /.** Ultimul sonet (90) corectat de poet este din 20—21 iulie 1958 B(ucurești).

În 1965, în nota autografă de pe coperta dosarului, Ion (Ionică) Voiculescu certifică : „V. Voiculescu / 90 sonete / Manuscrisul dactilografiat, corectat de autor — manuscris care a stat la baza materialului ce a servit la publicarea în 1964 a volumului „Ultimile (sic) sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginară de V. Voiculescu“.

Titlul dactilogramei de la B.C.S. corespunde întocmai celui purtat de ilustrații — deci, ultimul dat de autor — **iar cel sub care au apărut sonetele aparține altora.**

Un amănunt : anvelopa ilustrațiilor, ce înscria acest titlu, realizată în colaj, nu mi-a fost înapoiată după închiderea expoziției de la Galeriile de artă din Tecuci, organizată cu ocazia Simpozionului bibliofil din sept. 1974.

Dragoș Morărescu

Portretele lui Vasile Voiculescu și ilustrațiile la Sonetele... aparțin autorului.

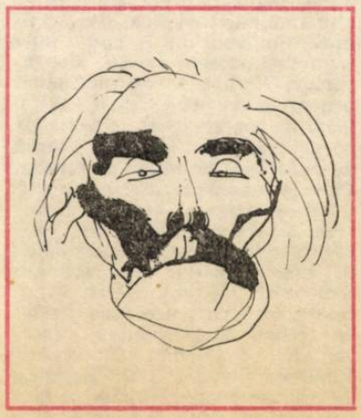

CE ȘTIȚI DESPRE VULCANII TERREI?

Unul dintre cele mai impresionante manifestări brutale ale naturii — în afară de cutremure, uragane, inundații, alunecări de teren, diluvii — pe care omul le-a cunoscut, din cele mai vechi timpuri, pe acest leagăn al lui care este Terra, a fost, fără îndoială, activitatea vulcanică. Nu degeaba anticii l-au zămislit pe zeul Vulcan, stăpînul acelor forțe telurice ale adîncurilor pămîntene care, adeseori, pedepsea oamenii cu puhoaie de lavă și pucioasă. Legenda acelei formidabile civilizații a Atlantidei, desființată într-o zi și-o noapte de o erupție vulcanică, fapt petrecut cu mii de ani în urmă, incită la cercetare pe tot mai mulți oameni de știință de azi și de mîine.

O întreagă mitologie a popoarelor din toate colțurile pămîntului ține să spună că străfundurile pămîntului ar fi populate de zei, semizei, spiriduși, pitici, fel de fei de ființe aservite binelui sau răului. Grecii și romanii, bunăoară, credeau, în antichitate, că vulcanul Etna este poarta spre lumea subterană a infernului.

Dacă omul trăia pe scoarța pămîntului și visa mereu la înălțare spre cosmos, el trebuia să treacă, măcar în gîndirea filozofilor sau scriitorilor, și prin încercările imperiului subpămîntean al lui Hades [1], prin focurile purificatoare. Dar unde își avea atelierul Hefaistos, zeul focului

și al meșteșugarilor ? Tot în craterul Etnei, acea poartă de intrare spre împărăția subpămînteană. Chiar învățații antichității s-au preocupat de acest fenomen impresionant care era activitatea vulcanilor. Aristotel spunea că erupția vulcanică se datora... exploziei aerului comprimat adunat în niște mari pungi din interiorul Pămîntului ; Empedocle s-a străduit să demonstreze că vulcanii emană material lichid din centrul globului terestru ; Seneca spunea că lava aruncată prin cratere vine din preaplinul unor rezervoare subpămîntene. Cea mai veche descriere a unei erupții vulcanice de proporții ne-a rămas de la Pliniu cel Tînăr [2], care a fost martor ocular al marii erupții a Vezuviului și pe care a descris-o în două epistole trimise lui Tacit [3].

Dar coborînd din legendă și istorie să enumerăm cîteva amănunte despre fenomenul vulcanologic de pe Terra.

● Există două tipuri de vulcani : **stinși**, care au fost activi în trecutul îndepărtat al formării geologice a Terrei și care nu mai manifestă vreo tendință de erupție, existența lor fiind azi indicată doar de emanații de gaze, izvoare termale, structura rocilor — cum este cazul lanțului de munți vulcanici din România ce se întinde pe axa Oaș-Gutîi-Tibleș-Călimani-Harghita din Carpații de răsărit ; **activi** — care erup și în prezent sau au erupt în trecutul apropiat.

● Sînt și vulcani stinși care după mari perioade de inactivitate au erupt din nou. Vezuviul în antichitate era considerat un vulcan „mort" ; dar în anul 79 a erupt atît de puternic, încît a distrus complet două orașe înfloritoare — Pompei și Herculanum.

● Bandai-San, un mare vulcan din Japonia a stat „cuminte" o mie de ani. În 1888 a devastat peste 7 000 de ha și a omorît 500 de oameni.

● Erupțiile vulcanice de sub Oceanul Planetar sînt extrem de puternice. Ele provoacă acele valuri marine devastatoare cunoscute sub denumirea de **tzunami** ; acestea se propagă cu mare viteză și străbat distanțe enorme pe marele ocean al Terrei. Cînd, în 1883, a erupt vulcanul de pe insula Krakatau — a cărui explozie a devastat în două zile tot ce era pe o rază de 90 km — s-a format un tzunami care a traversat Oceanul Indian doar în 12 ore, și a zguduit din ancore vapoarele aflate tocmai în portul chilian Valparaiso, la o distanță de peste 20 000 km.

● Insulele Hawaii, Samoa, Tongo din Oceanul Pacific sau Azore ori Ascension din Atlantic sînt, de fapt, vîrfurile unor conuri de vulcani acum stinși sau care au, încă, o foarte slabă activitate.

● Erupțiile vulcanice pot crea, cîteodată, rapid, insule noi sau pot face să dispară altele vechi. În anul 1865, nava „Șoimul" a dat de o insulă neștiută la nord-vest de insula Tongatabu, din arhipelagul Tonga, din Pacific — trecută de căpitanul vasului pe hărți sub denumirea de „Insula Șoimilor" ; ea avea 5 km lungime și 3 km lățime. După 29 de ani a fost înghițită, brusc, de valuri. În 1927 această insulă a reapărut din nou din ape. După alți cinci ani, în urma unor mișcări vulcanice, insula a dispărut iarăși.

● Numeroase insule au apărut și au dispărut în secolul nostru în apele Japoniei unde se întîmplă frecvent erupții vulcanice.

● Gheizerele sînt izvoare termale arteziene ce apar în regiuni vulcanice ale căror ape au, cînd ies din pămînt, temperaturi în jur de 100° C ; aceste ape țîșnesc sub forma unor coloane lichide și vapori ce se înalță pînă la 40—150 m. de la sol. Există pe Terra patru mari regiuni vulcanice cu gheizere : Islanda, Yellowstone (S.U.A.), Tanpo (Insula de Nord a Noii Zeelande) și Kamceatka (U.R.S.S.).

● Așa numitul „Cerc de foc" sau „soba pămîntului" pe care se aliniază peste 40 de vulcani se întinde din peninsula Kamceatka, peste insulele Kurile, Taiwan, arhipelagul indonezian, coasta estică a Pacificului, Alaska, trece, apoi, peste America de Sud prin Mexic, Nicaragua, Costa Rica, Ecuador, Bolivia, Chile și sfîrșește cu vulcanul Calten — cel mai sudic „por" subteran din această „linie de foc" a pămîntului.

● Alte mari zone vulcanice de pe Terra : în Alpi, Apenini și Caucaz — în Europa ; arhipelagul Antilelor ; Africa Centrală ; în Oceanul Indian, în insulele Comore, Reunion, arhipelagul Kerguelen ; Antarctica.

● În ultimele decenii a luat naștere o nouă știință a pămîntului, vulcanologia, al cărui strălucit exponent Haroun Tazieff nota, în cartea sa „Întîlnire cu diavolul", că în urma studiilor sale de o viață poate considera că „spectacolul dezlănțuirilor vulcanice este, fără îndoială, una dintre cele mai măreți, mai teribile și mai frumoase priveliști pe care ni le oferă natura și nici o fire, cît ar fi ea de puternică, nu poate să fie atît de stăpînă pe sine și să nu șovăie în fața splendorii pătrunsă de o forță atît de misterioasă...".

Dar cîte nu se pot spune despre vulcanii Terrei ?

Ceea ce am notat în rîndurile de mai sus sînt doar cîteva spicuiri dintr-o lucrare, prima de acest gen apărută în țara noastră, semnată de un pasionat specialist în geografie, **Ion Manta**, dată luminii tiparului de către Editura Albatros, sub titlul „Vulcanii Terrei". O lucrare enciclopedică, cuprinzătoare, incitantă, rotunjită în urma unei munci de mulți ani de zile. Citiți-o, n-o să regretați !

Ion Preda

---

[1] **Hades=(în mitologia greacă) zeul infernului, stăpînul împărăției subpămîntene a morților, fiul lui Cronos — zeul timpului — și al Rheii, soția acestuia ; era numit și Pluton cel bogat, aluzie la bogățiile din străfundurile pămîntului.**

[2] **Pliniu cel Tînăr (Caius Plinius Caecilius Secundus) 62—113 e.n., om politic și scriitor roman; nepotul lui Pliniu cel Bătrîn, un mare istoric, filolog și literat roman. Cunoscut printr-un „Panegeric al împăratului Traian" și prin bogata sa corespondență ce relevă viața societății romane din vremea sa.**

[3] **Tacit (Publius Cornelius Tacitus) 55—120 e.n., istoric și om politic roman, scriitor, maestru al construcției dramatice, cel mai mare istoriograf al lumii romane.**

DOCUMENTE
de istorie autohtonă

Întiile vehicule apărute în cultura românească sînt, de bună seamă, acelea biblice înfăţişate prin zugrăveli pe zidurile vechilor ctitorii. „Tetraevanghelul", „Sinaxarele", puzderia de hronografe religioase tălmăcite în slavoneşte şi popularizate mai apoi de către copişti au, faţă de această literatură fără cuvinte, o posterioritate cronologică indubitabilă căci, înainte de adaptarea Bibliei prin cuvinte, lumea ei pătrunsese la români prin imagini.

Acest Ev Mediu românesc, cu imaginaţie providenţialistă, e, cu toate acestea, un lung Ev Mediu autohton căci mai nimic din ceea ce pictorul religios trebuia să desfăşoare mural nu rămînea la dimensiunile civilizaţiei iniţiale. El scoboară mitologia în lumea lui nemijlocită şi chiar dacă era împins de canoane să închipuie mărginit, nu avea puterea de a se sustrage realităţii proprii. Popoarele de sfinţi, înfăţişate pe pereţi, sînt mulţimile vieţii curente a zugravului anonim, carele grozave, huruind prin Vechiul Testament, sînt căruţele vremii lui, apucate de la moşi, bărcile miracolului isusiac sînt luntrile monoxile, de la Istru.

Erminia era, pentru zugravul român, o pură indicaţie scenografică şi atunci cînd el trebuia să învie mitologia îi rămînea, spre a o însufleţi, teritoriul întins al vieţii ; spiritul arheologic, reconstitutiv, nu e al medievalului care vede pe Isus ca şi pe un ţăran de prin satul lui. Aşa cum, spre a face o mai numeroasă armată creştină, prelaţii traduceau Biblia în limbile popoarelor barbare făcînd-o, în acest chip, inteligibilă, zugravul punea, în liniile canonice, etnografia locală.

LOCOMOŢIA UNEI LUMI DE ŢĂRANI

Aşadar, în aceste cronici murale, închipuind tablouri de Biblie ţărănească, e substanţă autohtonă pătrunsă acolo prin fatalitatea adopţiunii. Vehiculele Bibliei pictate sînt, fără de îndoială, vehiculele acelei vremi româneşti ; ele adîncesc prin cultură nota ţărănească virtuală, adăugînd la ea o şi mai acută materie a civilizaţiei rurale. Biblia, fiind o emanaţie a unor neamuri primitive, fără invenţie tehnică, este lumea locomoţiei ţărăneşti şi căruţele ei, caii, luntrile providenţiale plăceau culturilor cu un considerabil caracter rural, cum era, într-o bună măsură, şi aceea feudală a românilor. Cultura începea, ca atare, prin accentul ţărănesc şi în absenţa umanismului occidental, iubitor de greci şi de latini, locomoţia românească fu lipsită de carele alegorice, de litiere şi de cvadrige, pătrunse abia mai tîrziu pe un canal erudit şi artificios.

Locomoţia culturii româneşti feudale e locomoţia biblică, adaptată la condiţiile sătesti locale. În biserica mănăstirii Voroneţ de pildă, o „ridicare la cer a Sfîntului Ilie" e zugrăvită în chipul unui drum de cărare, unde sfîntul e ascuns pe jumătate în căruţa lui adîncă, cu roţile mari. Căruţa Sfîntului Ilie, de la biserica brîncovenească din Făgăraş, e ca o brişcă transilvană. O icoană a Sfîntului Ilie, de la biserica Gorgani din Bucureşti, îl reprezintă pe acesta urcînd la cer, într-o căruţă trasă de un echipaj. Lumea ţărănească, aceea a căruţei şi a brişcii, era proiectată de zugravul religios pe un enorm cer sufletesc şi pe catapeteasma mînăstirilor. Canonul bizantin îl reprezenta pe sfînt, urcînd cu căruţa spre cer în carul solomonian, egipţiac, însă acum vehiculul e văzut în chipul căruţei româneşti „scitice", fără leuci, uşoară, pentru tracţiune repede. Potrivirea cu o lume autohtonă mergea, fără îndoială, mai departe şi a reprezenta pe sfinţi în chip de vizitii, la un popor care l-a dat, mai apoi, pe Moş Nichifor Coţcariul, nu era departe de adevărul realităţii.

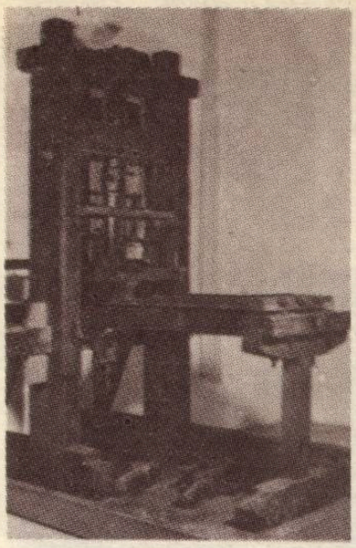

Veche tiparniţă românească

VEHICULE ALE VISULUI

Însă carele de foc, prevestind grozave cataclisme, nu sînt româneşti şi aduc cu ele imaginaţia eshatologică, teribilul baroc, dacă nu chiar trezesc ecouri de vechi cult arhaic. Ele au legături în mitologiile solare străvechi, întruchipează, mai apoi, apoteoza imperială şi eucharistia dar prin „commendatatia animae" au o semnificaţie funerară. Un vehicul, reprezentat cultural, nu mai e un realistic obiect ci o hieroglifă de sedimentaţii culturale, o nebuloasă de sensuri care trec, prin individ, în act. Pentru români, vieţuitori într-o lume unde calul e şi un vehicul de preţ, cabalinele, de exemplu, nu întruchipează o pură ilustraţie mitologică, şi folclorul autohton va face din ele chiar un animal psihopomp. Într-o civilizaţie feudală, de cavaleri, Sfîntul Gheorghe, care e un sfînt călăreţ, ţinea locul boierului a cărei condiţie pedestră era de neimaginat. Calul exemplifică mitul biblic însă mai vîrtos decît acesta — ideea de ierarhie.

Inadaptabile, însă absorbite pas cu pas prin cultură, sînt aci alte soluţii locomobile. Dacă arca lui Noe nu place culturaliceşte spiritului românesc, lipsit de ideea catastrofei finale prin aceea că are un pronunţat simţ cosmic, îngerii, ilustrînd o utopie umană, îl captivară. În bisericile maramureşene, Sfînta Treime e înconjurată de evanghelişti şi de îngerii zburători ; îngerii păzesc, în alte părţi, roata apocalipsului şi zboară pretutindeni, chiar şi în miniaturile aşezate pe manuscrise. Acest potop de îngeri, sporit apoi şi de literatură, aduse **mitologia unui regn pur,** cultivat de lirismul erotic şi, prin apocrifele despre Lucifer, o întîie senzaţie de zbor în prăbuşire, de cataclism cosmic în urmarea unei judecăţi domneşti definitive. În Biblie, îngerii apar la tot pasul ca şi cum ar fi mînaţi de un misterios mecanism şi această idee de miracol creştin aduse, e de crezut, o imagine fabuloasă despre lume, valorizată mai tîrziu prin lirism.

Desfăşurînd levitaţii, omul vremilor feudale fuse, cu toate acestea, străin de ceruri şi cu greu s-ar putea închipui în această lume de reprezentări alegorice o viziune a pămîntului privit de sus. Zugravul medieval şi, odată cu el, scriitorul îmbrăţişează universul prin ierarhii, aşezînd ochiul, „imperfect" artistic, pe treapta cea mai de jos. O miniatură din vremea lui Matei Basarab, de pe un „Tetraevanghelier" din 1643, reprezintă pe evanghelistul Matei isprăvind, alături de un pupitru unde zac pana şi cernelurile, să scrie cărţile sacre. El este scriitorul acelor vremi grozave, solitar şi umil, îndărătul căruia stă, ca un principiu moral, îngerul izbăvitor.

Artur Silvestri
(din volumul „Vehiculele literaturii române).

TURISM ŞI ECONOMIE
MICRO-DICŢIONAR

FONDURILE PROPRII ALE ÎNTREPRINDERII, resurse financiare şi materiale (în unele cazuri) existente la nivelul unităţilor economice şi aflate la dispoziţia lor, sistem instituit odată cu trecerea la aplicarea noului mecanism economico-financiar, a autogestiunii economico-financiare (1978), folosite pentru a se asigura autofinanţarea producţiei şi investiţiilor precum şi stimularea colectivelor de oameni ai muncii în realizarea şi depăşirea sarcinilor de plan cu eficienţă maximă. **La nivelul fiecărei unităţi economice de stat se constituie în principal următoarele categorii de f.p. ale î : fondul de dezvoltare economică ; fondul mijloacelor circulante ; fondul pentru construcţii de locuinţe şi alte investiţii cu caracter social ; fondul pentru acţiuni sociale ; fondul de participare a oamenilor muncii la realizarea producţiei, a beneficiilor şi la împărţirea beneficiilor ; fondul pentru cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea tehnologică şi introducerea progresului tehnic ; fondul pentru protecţia muncii al întreprinderii. Principala cale de constituire a f.p. ale î. este autofinanţarea, avînd în vedere că sursa de bază de formare a lor o constituie venitul net realizat sub diferite forme în unitatea respectivă (alături de unele venituri obţinute din activitatea social-culturală) ; creşterea fondurilor proprii şi finanţarea mijloacelor circulante se asigură în primul rînd din beneficiile planificate şi cele peste plan ale unităţilor economice existente, potrivit legii. Numai cînd nevoile planificate de resurse financiare pentru destinaţiile arătate depăşesc fondurile posibil de constituit în acest scop din surse proprii, diferenţele se acoperă prin credite bancare rambursabile din fondurile proprii ce se vor constitui în perioadele următoare. Constituirea la nivelul unităţilor economico-sociale în primul rînd din surse interne a f.p. ale î. sporeşte puternic cointeresarea şi răspunderea colectivelor de oameni ai muncii faţă de modul de gospodărire a resurselor, faţă de rezultatele finale obţinute, pentru că nerealizările cu eficienţa scontată a sarcinilor stabilite prin plan atrage neconstituirea sau constituirea în proporţii mai mici a acestor fonduri ; totodată se stimulează creşterea eficienţei avînd în vedere că unitatea beneficiază de o sporire a operativităţii în finanţarea acţiunilor prevăzute în plan, de posibilitatea de a-şi gospodări mai temeinic fondurile, de a reduce apelul la credite purtătoare de dobînzi. Constituirea şi utilizarea f.p. ale î. sînt prerogative ale organelor de conducere colectivă din cadrul fiecărei unităţi economice care au îndatorirea să le administreze şi să le gospodărească cît mai eficient, să le utilizeze în conformitate cu cerinţele planului, autoconducerii şi autogestiunii, ale colectivului de oameni ai muncii.**

Bogdan Pădure
Ioan Hidegcuti

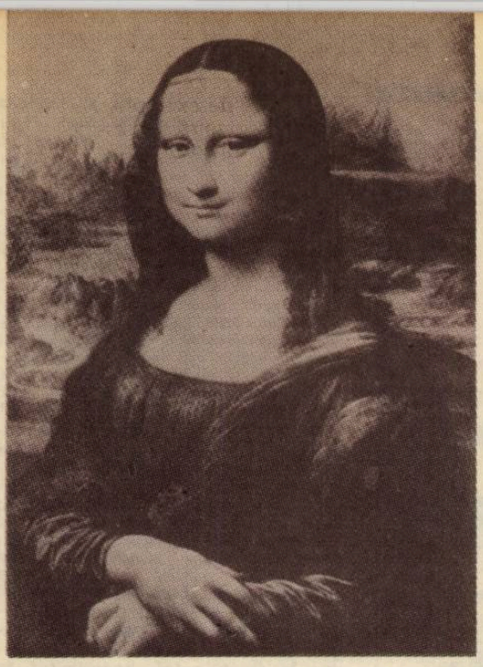

surîsul

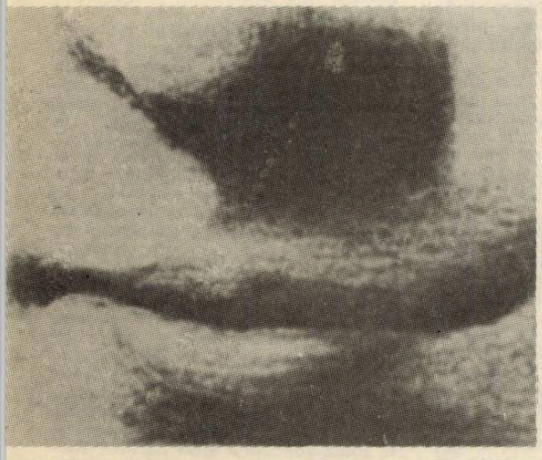

În 1505, Leonardo da Vinci finaliza una din capodoperele Renașterii, binecunoscutul tablou „Gioconda". Imortalizînd pe Mona Lisa, soția florentinului Francesco del Giocondo, maestrul școlii florentine de pictură avea să facă celebru peste veacuri un tip de mimică a feței considerat, mai ales în cazul femeilor, enigmatic.

Într-adevăr, surîsul face parte din ceea ce se denumește drept comunicare non-verbală, adică ansamblul de mesaje independente sau cu care fizionomia noastră însoțește cuvintele. Nu arareori aceste „replici mute" țin locul unui răspuns verbal sau al unei atitudini față de o anumită situație. Etologia, una dintre ramurile biologiei, studiază în principal problema biocomunicației : semnalele ca mijloc de declanșare a unor reacții stereotipe și ca mijloc de comunicare, intraspecifică. Ea reprezintă un interes real pentru psihologia umană și psihosociologie, deoarece la baza comportamentului uman se găsesc structuri și reacții arhaice.

Printre sutele, poate chiar miile de semnale non-verbale, dintre care unele ca gesturile pot fi dobîndite prin intermediul anturajului, surîsul face parte din categoria celor înnăscute, înscrise în genele umane. Etologistul Eibl-Eibesfeldt, de exemplu, susține această ipoteză pe baza înregistrării unor reacții ale copiilor orbi și surzi din naștere. La aceștia, deși nu se poate comunica cu ei decît prin mijloace tactile, s-a constatat în mod evident surîsul ca manifestare în unele împrejurări corespunzătoare. Acest fapt, după părerea specialiștilor, relevă posibilitatea existenței surîsului ca tip de comunicare pe primele trepte de evoluție ale umanității atunci cînd limbajul încă nu apăruse. De altfel, așa cum vom arăta în continuare, copilul, înainte de a începe să vorbească, știe să folosească mimica pentru anumite mesaje adresate celor apropiați.

Fiziologic, surîsul se realizează printr-o contracție a anumitor mușchi ai feței, care prelungesc buzele, ridică pomeții și îngustează fantele oculare. Din acest punct de vedere este mai ușor să surizi (cînd intră în acțiune aprox. 13 mușchi), decît să te încrunți (cu aportul a peste 50 de mușchi).

În ceea ce privește originea și semnificația surîsului, părerile specialiștilor sînt contradictorii. Etologistul german Konrad Lorenz, comparînd conduita umană cu comportamentul animal, vede în surîs un fel de deturnare a mecanismului agresivității ; el susține astfel o teorie a „redirecționării". Principiul este următorul : tot ceea ce se mișcă reprezintă pentru animal o sursă de amenințare împotriva căreia adoptă din instinct o atitudine de atac sau apărare. În momentul cînd își dă seama că nu este în primejdie, gesturile sale agresive încetează și sînt transformate în gesturi de amiciție. Un canar mascul își schimbă total atitudinea față de un semen al său, atunci cînd realizează că are de a face cu o femelă, pe care începe imediat să o curteze. După Lorenz, omul primitiv (vînătorul) avea prin reflex o mimică prin care își arăta dinții, atitudine care apoi, în fața unei situații în care agresivitatea se dovedea inutilă, se transforma probabil în surîs.

Această ipoteză a fost puternic contestată de alți etologiști. Pentru aceștia este greu de asimilat surîsul ca o conduită agresivă redirecționată. Specialistul francez Desmond Moris, arătînd evoluția cronologică a semnalelor transmise de noul-născut (plîns — după naștere ; surîs — după 5—6 săptămîni ; rîs — după 7—8 săptămîni) apreciază **plînsul ca pe o chemare adresată mamei iar surîsul ca pe o modalitate de a o reține.** Puiul de om

înlocuiește astfel prin mimica sa ceea ce poate face puiul de maimuță care are capacitatea de a se prinde solidar de blana mamei sale. Bebelușul uman nu are nici forța, nici mijloacele fizice de a fi prezent astfel în preajma celei mai apropiate ființe.

Pe de altă parte, s-ar putea spune că surîsul este un „rîs mai diluat", însă acest fapt este contrazis de faptul că, așa cum aminteam, rîsul la copil este ulterior apariției surîsului. El apare ca reacție firească, într-o situație considerată de el comică, fapt ce impune o anumită maturitate.

Cercetătorul american P. Ohala din Berkely, aduce confirmări suplimentare la teoria surîsului ca reacție de stabilire a amiciției sau instaurare a „armistițiului". Pornind de la observarea anumitor comportamente ale animalelor, el constată că surîsul face parte dintr-o conduită globală alcătuită din mimică și emitere de sunete, de obicei ascuțite. La om a persistat numai mimica, vocalizările complementare au dispărut. Aceste teze sînt susținute și de ornitologul E.S. Morton, de la Smithsonian Institut, S.U.A., care afirmă că atitudinea și sunetele emise sînt în funcție de impresia pe care dorește un animal să o facă oponentului său. Pentru evitarea luptei, combatantul care se recunoaște mai slab caută să dea impresia că este cît mai mic, emițînd în același timp sunete ascuțite, asemănătoare puilor, proclamînd parcă : „Îți sînt inferior, nu reprezint o primejdie !" Este și una din explicațiile faptului că maturii nu atacă puii din aceeași specie. Pentru a emite astfel de sunete ascuțite care să-i demonstreze teoria, Ohala a modelat din ipsos o cavitate bucală prin care a lăsat să treacă un curent de aer ; cînd aceasta a fost deschisă foarte puțin, simbolizînd un surîs, sunetele emise au fost ascuțite, iar cu cît deschiderea a fost mai mare, sunetele au devenit mai joase. Există deci o corespondență certă între sunetele înalte și mimica surîsului. **Este o confirmare că surîsul reprezintă o formă de stabilire a amiciției, a unei punți de legătură între semeni.** Să ne reamintim astfel că primele dovezi de dragoste față de noul născut se manifestă din partea părinților nu atît prin mîngîiere, cît prin surîsul la care puiul de om este atît de receptiv.

Paul Ioan

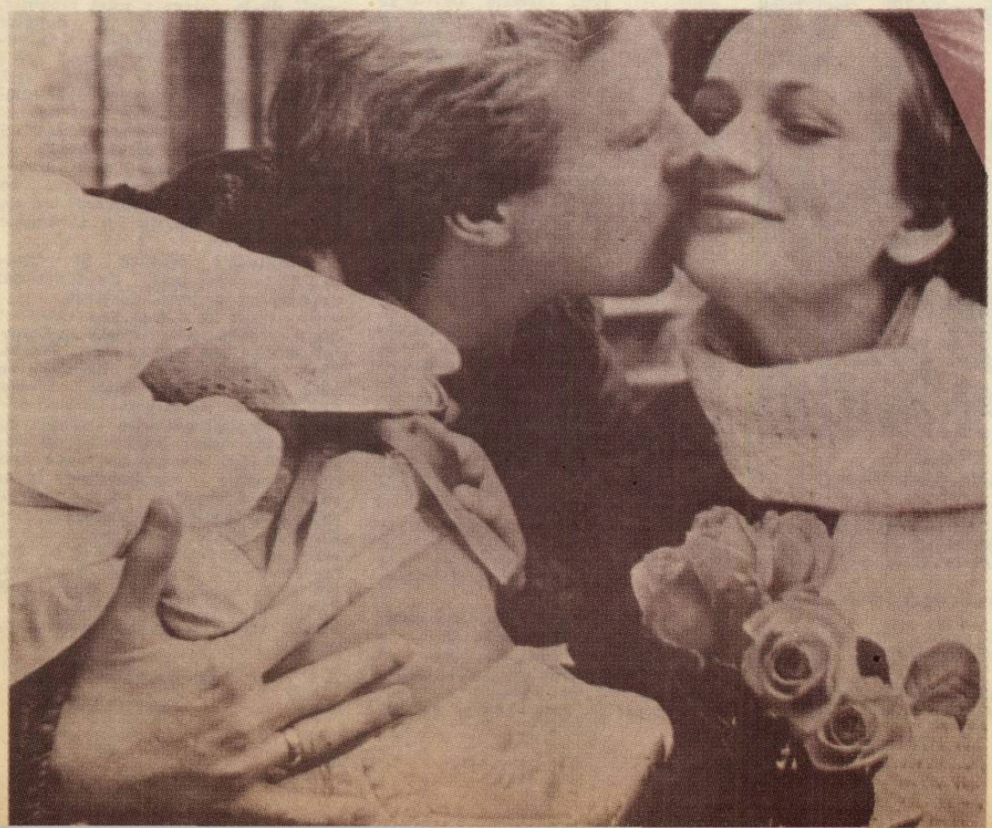

JOSÉ DE ESPRONCEDA

Celebru poet romantic spaniol (1808—1842), autor a numeroase poeme de inspirație filosofică voltairiană și a unor legende lirice. A scris și un roman istoric și mai multe opere teatrale.

PICIORUL DE LEMN

Voi povesti cazul cel mai înspăimîntător și uimitor ce se poate închipui, caz care va face părul măciucă, va înfiora carnea, va speria sufletul și înfricoșa inima cea mai cutezătoare, atît timp cît el va dura în amintirea oamenilor, iar faima lui va trece din generație în generație cu eterna nefericire a nenorocitului asupra căruia căzuse o atît de rea și de nefericită soartă. O, ologilor ! luați aminte de la un picior străin și citiți cu atenție această poveste, care conține tot atît adevăr pe cît de dureros este ; vorbesc cu voi, mai bine-zis cu voi toți, avînd în vedere că în lume nu există nimic mai rău decît de a fi lipsit de picioare, și de a risca a le pierde.

S-a întîmplat că la Londra trăiau, cam pe la mijlocul secolului trecut, un negustor și un meseriaș de picioare de lemn, ambii de mare faimă : primul, prin bogățiile sale, iar al doilea, pentru deosebita lui abilitate în meseria pe care o practica. Și era suficient să spui că ea era astfel, încît ceilalți care confecționau picioarele cele mai agile și ușoare invidiau pe acesta care le făcea din lemn, pînă acolo încît devenise moda picioarelor de lemn, cu grave prejudicii pentru cele naturale. Negustorul nostru reușî să-și rupă atît de bine un picior al său, încît chirurgii nu găsiră altă soluție decît să i-l taie, și cu toate că durerea operației îl aducea pe pacient pe punctul de a muri, totuși după ce se află fără picior, el nu încetă să se bucure gîndind la cel artificial, care cu ajutorul unui lemn l-ar fi eliberat pentru totdeauna de asemenea neplăceri. Așadar îl chemă imediat pe Mister Wood[1]) (acesta era numele uimitorului meșter de picioare artificiale), el deja închipuindu-și că se și vede cu prodigiosul său picior pus la punct ; și cu toate că bărbat serios, gras, și de o vîrstă mai mare de patruzeci de ani, cît și din dorința de a încerca cît mai repede capacitatea meșterului, el se afla într-o nervozitate permanentă.

Acesta nu se lăsă așteptat prea mult timp, deoarece negustorul era bogat și se bucura cu renumele de generos.

— Mr. Wood — îi spuse — am nevoie și-mi va face mare plăcere să profit de marea dumitale abilitate.

— Picioarele mele — îl liniști Wood — stau la dispoziția tuturor celor care vor să se servească de ele.

— Foarte mulțumesc ; însă nu este vorba de picioarele dumitale ci de unul de lemn de care am nevoie.

— Eu ofer picioare numai de genul acesta — replică meșterul —, deoarece ale mele, cu toate că sînt din carne și oase, lasă mult de dorit.

— Este un caz rar, într-adevăr, ca un om ca dumneata, care știe să facă picioare și nu are nevoie de altceva decît de a dori, să mai uzeze de aceleași picioare cu care s-a născut.

[1]) Mr. Wood = Mr. Lemn ; joc ironic prin care Espronceda identifică personajul uman cu profesiunea lui.

— În privința asta se poate sta mult de vorbă, însă să revenim la subiect : dumneata ai nevoie de un picior de lemn, nu-i așa ?

— Exact — răspunse bogatul negustor ; însă nu cumva să crezi dumneata că mă voi mulțumi cu ceva oarecare, ci doresc în mod absolut ca el să fie o operă măiastră, o minune a artei.

— O minune a artei, ehei ! — repetă Mister Wood.

— Da, domnule, un picior miraculos, și să coste oricît ar costa.

— Sînt de acord : un picior care să poată înlocui tot ce dumneata ai pierdut .

— Nu, domnule ; doresc să fie chiar mai bun.

— Foarte bine.

Grafică de
Eugen Taraș Oituz

— Să se potrivească bine, să nu atîrne greu ca să nu fiu nevoit să-l car eu pe el, ci el să mă care pe mine.

— Dumneata vei fi servit așa cum se cuvine.

— Într-un cuvînt, vreau un picior... un picior care să meargă singur.

— Așa cum vă face plăcere.

— Cred că m-ai înțeles bine.

— După trei zile, nu mai mult — răspunse meșterul de picioare de lemn — dumneata vei avea piciorul acasă, și promit că mulțumirea dumitale va fi totală.

Spunînd aceasta, s-au despărțit, și negustorul rămase cuprins de o mie de imagini și speranțe plăcute, gîndind că după trei zile se va vedea prevăzut cu cel mai bun picior de lemn din cîte au existat în întregul Regat Unit al Marii Britanii.

Între timp, meșterul se ocupă cu fabricarea lui cu atîta înverșunare și îndeminare, încît după trei zile, așa cum se angajase, își terminase opera, satisfăcut peste măsură de talentul său creator.

Era într-o dimineață de mai și ziua se anunța strălucitor de frumoasă cînd trebuiau să se îndeplinească magicile iluzii ale negustorului olog, care zăcea în patul său și se afla încă departe, foarte departe de nenorocirea care îl aștepta. Nu avea răbdare, dorea să se vadă cît mai repede încălțat cu piciorul de împrumut, și fiecare lovitură ce se anunța la poarta casei sale, avea răsunet în inima lui. «El trebuie să fie», își zicea sie însuși ; însă în zadar, deoarece înaintea piciorului său de lemn soseau lăptăreasa, poștașul, măcelarul, un prieten al său și alte o mie de persoane lipsite de importanță, mărind de fiecare dată nerăbdarea și neliniștea eroului nostru, la fel ca aceluia care așteaptă un costum nou pentru a se duce la o întîlnire amoroasă și îl face mincinos pe croitor. Însă meșterul nostru era om ce se ține de cuvînt, și ce bine ar fi fost pentru negustor dacă Mr. Wood nu ar fi avut acest dar ! În sfîrșit, cineva grăbit bătu în poartă, și după o clipă intră în dormitorul negustorului un angajat al atelierului purtînd un picior de lemn în mînă ce lăsa impresia că tot îl scapă din mînă.

— Slavă Domnului — exclamă bogătașul : ia să vedem această minune a lumii.

— Vă aparține — răspunse angajatul — și vă rog să mă credeți că este cel mai bun picior pe care stăpînul meu l-a făcut în viața lui.

— Ia să vedem — și luînd poziție potrivită în pat, ceru să i se aducă îmbrăcăminte de corp, și după ce se înveșmîntă spuse funcționarului să se apropie, și-i ceru piciorul de lemn pentru a-l încerca. Aici începe însă partea cea mai tristă a întîmplării. Imediat ce și-l potrivi, negustorul nostru se și ridică în picioare, și nici o putere omenească nu mai putea să-i oprească piciorul care începuse să meargă de la sine putere cu o asemenea siguranță și rapiditate încît, în disperare, obezul corp al eroului nostru fusese nevoit să-l urmeze. În zadar acesta țipa cît îl ținea gura chemînd servitorii să-l oprească. Din păcate ușa camerei sale era deschisă. Iar cînd aceștia sosiră, bietul om se și afla pe stradă. Apoi după ce se văzu în ea, acum era deja imposibil să-i mai fie oprită impetuozitatea lui. Nu umbla, ci zbura ; părea că era cuprins de un vîrtej, că era împins de un uragan. În zadar își lăsa corpul pe spate atît cît putea, căutînd să se prindă de vreun gard de fier, să țipe ca lumea să-i sară în ajutor și să-l oprească, căci îi era teamă că se va zdrobi de vreun zid, corpul urmînd vrînd-nevrînd impulsul nebunatecului picior; cînd se sforța să se prindă de ceva, exista pericolul să-și lase acolo brațul, iar cînd lumea sărea în ajutor la țipetele lui, nenorocitul de bogătaș se afla deja departe. Într-atît era de violent și de răzvrătit membrul. Sfaturile pe care prietenii i le dădeau ca să se oprească erau tot atît de folositoare ca și cum i se recomanda să atingă cerul cu mîna.

— Un bărbat atît de pedant ca dumneata — îi strigau unii — să ieși pe străzi în ciorapi, ei ce zici !

Și omul nostru, blestemînd și înjurînd, făcea semne din mîini că nu se putea opri.

Vreunul îi lua drept nebun, altul căuta să-l oprească barindu-i drumul însă era doborît de furiosul picior, și, pînă la urmă, nefericitul alergător se mai alegea și cu o mie de înjurături și vorbe de ocară. Sărmanul plîngea ; în sfîrșit, desperat și plictisit, îi veni ideea să meargă la blestematul de fabricant de picioare de lemn să-i ceară socoteală. Ajunse la el, bătu la poartă, dar pînă ce meșterul ieși să vadă cine este, nenorocitul se și afla departe, în stradă. Putuse doar să observe, la mare distanță, un bărbat dus pe sus ca într-un vîrtej de uragan și care cu mîinile făcea semne de amenințare. Pe scurt, pe înserate, acest grăbit om de vază, observă că piciorul, departe de a se liniști, își mărea viteza cu fiece clipă. Ieși la cîmp și, aproape epuizat și gîfîind, încercă să ia un drum care duce la o vilă proprietatea unei mătușe a lui care trăia acolo. Doamna aceea respectabilă apăsînd asupra ei peste șaptezeci de ani, tocmai își lua ceaiul așezată lîngă fereastra unui parlour (camera de la parter a unei locuințe, n.tr.), și cum îl văzu pe nepotul său venind atît de nostim și de vesel, alergînd spre ea, începu să-l bănuiască dacă nu cumva și-a pierdut mințile, și chiar ceva mai rău, văzîndu-l îmbrăcat atît de necuviincios. Pe nefericit, trecînd prin fața ferestrei ei, îl chemă și, foarte serioasă, începu să-i adreseze niște cuvinte foarte grave cu privire la faptul neobișnuit ca un bărbat avînd poziția lui să umble în felul acesta.

— Mătușă ! Mătușă ! Și dumneata ! — răspunse, tînguindu-se, nepotul cu piciorul de lemn.

De atunci nu a mai fost văzut, și mulți crezură că se înecase în Canalul Mînecii la ieșirea din insulă. Sînt, cu toate acestea, cîțiva ani de cînd cîțiva călători sosiți recent din America au afirmat că l-au văzut traversînd pădurile Canadei cu rapiditatea unui fulger. Și de curînd se văzu un schelet, ceva mai potolit acum, vagabondînd prin culmile Pirineilor, spre marea spaimă a locuitorilor regiunii, susținut de un picior de lemn. Și în acest fel scheletul continuă să dea ocol lumii cu o incredibilă grabă, iar prestigiosul picior nepierzînd nimic din prima sa pornire, furibunda viteză a unui perpetuum mobile.

În românește de
Esdra Alhasid

FASCINANTA LUME a animalelor sălbatice captive

Indiferent de anotimp, vizitatorii grădinii zoologice din Călăraşi au prilejul, la orice oră a zilei, fie dimineaţa, fie după-amiaza, să întîlnească pe una din aleile acestei minunate grădini un om cu faţa arsă de soare şi vînt, cu mişcări sigure şi precise, avînd în ochi o lumină ce-i dă un aer tineresc. Gheorghe Tatavura, directorul grădinii zoologice, îşi face rondul obişnuit. Şi sînt într-adevăr multe de făcut într-o grădină zoologică aflată într-o continuă extindere, cum este cea din Călăraşi.

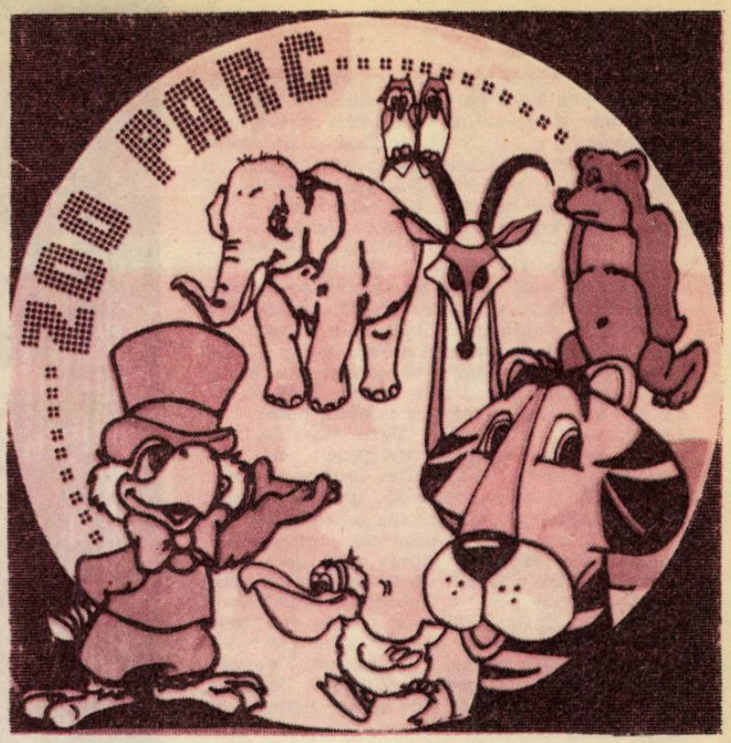

— Cum s-a născut ideea acestei grădini ? — îl întreb pe Gheorghe Tatavura.

— Puţini îşi mai amintesc vizitînd azi grădina zoologică de pe malul Jirlăului — care pare aici de cînd lumea — că nu sînt nici zece ani de cînd a fost înfiinţată. De Anul Nou 1978, edilii Călăraşului au făcut cadou copiilor oraşului un colţ zoologic amplasat în Orăşelul Copiilor. Erau atunci expuse pentru public şapte specii de animale şi douăsprezece specii de păsări pe care le adusesem de la ferma unde lucram ca specialist veterinar, la Ceacu. Aşa s-a născut ideea grădinii, prin mutarea pe un spaţiu de 500 m² a colecţiei de animale sălbatice pe care le îngrijeam la Ceacu.

— O întrebare pe care o recunosc retorică : vă plac animalele ?

— Cresc şi îngrijesc animale de la vîrsta de 10 ani. Tatăl meu era un vînător pasionat şi uneori îmi aducea animale şi păsări rănite pe care eu le oblojeam : iepuri, căprioare, cocori, fazani, dropii.

— Aţi prins perioada dropiilor, cum era această pasăre, considerată una din podoabele neamului păsărilor noastre ?

— Cu treizeci de ani în urmă, cînd Bărăganul mai semăna cu cel descris de Odobescu, stepa fără ogoare era a acestor păsări isteţe care se ascundeau prin ciulinii şi vătălugii cîmpiei. Erau păsări inteligente, e drept foarte suspicioase cînd simţeau puşca vînătorului. Aveau o viteză foarte mare şi de aceea căutau regiuni deschise, cu orizont larg, fără copaci, fără dealuri după care puteau fi surprinse.

— Mai trăiesc dropii în Bărăgan ?

— Dacă ne bazăm pe observaţiile făcute, supravieţuiesc maximum cinci dropii în Bărăganul călărăşean. A contribuit la această situaţie fără îndoială extinderea cîmpurilor de cultură care a micşorat siguranţa de care aveau nevoie, dar şi vînarea lor abuzivă. Cînd eram copil am asistat la scene care m-au impresionat profund : cînd ploua noaptea şi frigul făcea să îngheţe picăturile de ploaie, peste aripile dropiilor se forma polei care le împiedica în zori să zboare. Atunci puteau fi prinse uşor, cu ajutorul unui cîine mai iute la alergat. Alteori, ţăranii le omorau cu bîtele.

— Dumneavoastră nu aţi vînat niciodată ?

— Am fost un vînător care niciodată nu împuşca vînatul. Pînă într-o zi cînd, la o selecţie, am ucis două căprioare. Am fost atît de zguduit, încît chiar a doua zi am predat arma, cartuşele şi cartuşiera fără să cer un ban pe ele. De atunci am început să organizez colţul zoologic de la Ceacu, cel care a fost mutat apoi la Călăraşi.

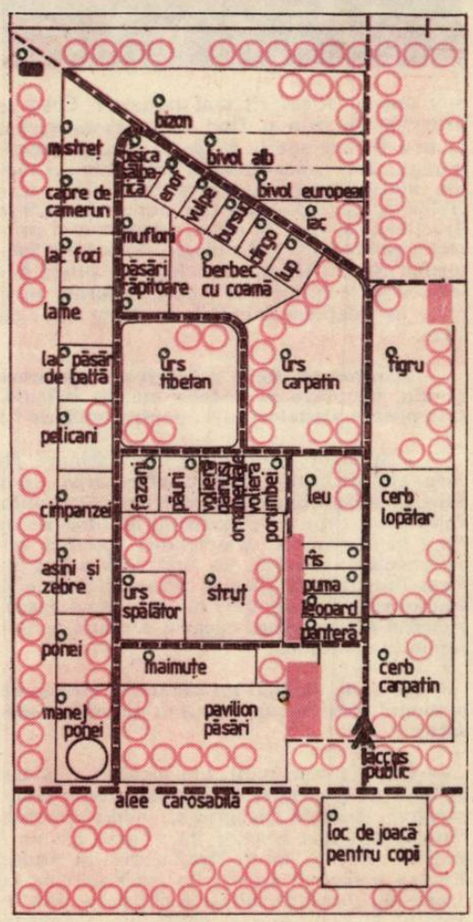

— Ce greutăţi a trebuit să depăşiţi pentru a pune pe roate, ca să zic aşa, acest mare complex care este Zoo Călăraşi ?

— Despre cele organizatorice nu mai vorbesc fiind de la sine înţelese. Aş aminti doar faptul că, după ce totul fusese pus la punct şi Zoo începuse să-şi împlinească menirea pentru care fusese creată, într-o noapte toată munca noastră de ani şi ani a fost distrusă. Era în anul 1985 cînd inundaţiile din iarnă au afectat şi grădina noastră. Am pierdut atunci optzeci la sută din efectivul păsărilor şi animalelor. Am strîns din dinţi şi parcă şi cu mai multă forţă în noi am luat totul de la capăt. În doi ani am reuşit, cu ajutorul grădinilor zoologice din ţară şi din ţările socialiste, să refacem complet efectivele pierdute şi chiar să ne extindem.

— Ce oferiţi azi vizitatorilor ?

— Pe un spaţiu de 25 de hectare (să ne amintim că în anul 1978 aveam numai 500 m²) trăiesc peste 200 de specii de păsări, mamifere şi reptile, în condiţii cît mai apropiate de cele naturale. Vizitatorii au posibilitatea să observe păsările şi animalele, dar pot desfăşura şi alte activităţi de petrecere plăcută a timpului liber, deoarece grădina dispune de numeroase dotări şi activităţi de agrement : menaj cu ponei, trăsuri tractate de ponei şi măgăruşi, urmînd a fi amenajat şi un hipodrom pentru ponei. Avem de asemenea un acvariu unde se va amenaja un punct de comercializare pentru păsări exotice şi peşti de acvariu.

— Bănuiesc că nu duceţi lipsă de vizitatori ?

— Am să vă spun doar o cifră : în acest an avem beneficii un milion şi şaizeci mii lei pe total complex, pentru că, nu trebuie omise din enumerarea de mai sus şi alte dotări : nava „Tomis“ cu o capacitate de 90 de locuri, cu care se pot organiza excursii şi mici croaziere pe braţul Borcea şi pe Dunăre ; plaja municipală care dispune de bac pentru traversarea braţului Borcea, acvariul de care am amintit deja, lacul de agrement cu bărci şi hidrobiciclete, locurile de joacă pentru copii — Caruselul veseliei, cu aparate mecanice pentru divertisment, baza sportivă, minicarul cu care se pot face deplasări la diverse puncte turistice aflate de-a lungul Borcei, pînă la Dunăre, la Chiciu. În fine, spaţiile de parcare şi punctele de alimentaţie publică întregesc bogata gamă de dotări a grădinii zoologice.

— Care sînt cei mai numeroşi vizitatori ?

— Firește, copiii. Zilnic grădina zoologică este vizitată de sute de copii, elevi din Călăraşi dar şi din judeţele învecinate, pentru efectuarea unor lecţii şi demonstraţii practice de biologie şi observaţii asupra vieţii păsărilor şi animalelor sălbatice. N-am văzut nici un copil plictisindu-se aici : practic, dacă vizitatorii ar sta numai cîte un minut la fiecare specie expusă, nici trei ore nu ar fi suficiente pentru vizitarea grădinii zoologice, care reprezintă un cadru ideal pentru desfăşurarea unora dintre orele de zoologie şi biologie, cu atît mai mult cu cît în viitorul apropiat se preconizează şi amenajarea unei mini-grădini botanice.

— În afara acestei, recunosc, bogate activităţi de educare a tineretului, un alt rost al unei grădini zoologice este de a contribui la conservarea faunei ?

— Bineînțeles ; grădina zoologică din Călărași, cotată azi ca fiind a doua ca mărime și număr de specii, din România (după Zoo-Tîrgoviște), a reușit să mențină și să reproducă cu succes unele specii amenințate cu dispariția pe plan mondial sau devenite rarități în țara noastră, cum sînt rîsul european, călifarul alb și cel roșu, lebăda cucuiată, bufnița, corbul, piciorongul, avozeta și multe altele. De exemplu, mai trăiesc în libertate cel mult o sută de exemplare de călifari albi. Este o pasăre retrasă, sfioasă și a fost mult vînată, iar biotopul său a fost și el mult restrîns ca urmare a desecărilor și tăierilor de stuf. Avem apoi șaisprezece specii de maimuțe, multe alte specii exotice ca : bizon american, enot, urs tibetan, pumă, leopard, panteră neagră, tigru siberian, iak, lamă, precum și specii indigene : cerb carpatin și lopătar, lup, vulpe, muflon, bursuc, bivol alb, broască țestoasă, urs carpatin și multe alte specii. La acestea se adaugă o listă lungă de păsări și păsărele exotice și indigene. De fapt, principala atracție a grădinii noastre o constituie mini-delta în care au fost aduse peste o treime din cele 300 de specii din Delta Dunării și bălțile dunărene. Plutesc pe lacurile special amenajate sau zboară printre copaci diferite specii de rațe și gîște sălbatice, gîrliță, fluierari, becatine, cocori, sitari, egrete, cormorani, lișițe, țigănuși etc. Sînt nelipsite după cum vedeți speciile care, pentru frumusețea și raritatea lor, au fost declarate monumente ale naturii.

— Viața în captivitate a unor specii atît de diferite ridică probleme ?

— În primul rînd, o problemă spinoasă o constituie alimentația. Nu știm prea multe lucruri privind hrănirea animalelor sălbatice libere nici sub raport cantitativ, nici calitativ. Atunci cînd ne vine o specie nouă, de pildă, din Madagascar, ne orientăm după tipul de hrană al altor specii din acea zonă. Ca să vă dau un exemplu, aceste maimuțe cîntătoare (dialogul avea loc într-unul din pavilioanele în care se auzeau triluri ca de pasăre, scoase de fapt de niște mici maimuțe — **n.n.)** nu mănîncă în libertate decît coropișnițe. Așa că prindem coropișnițe, dar le-am făcut să se adapteze la o alimentație mixtă și acum mănîncă și ouă fierte tari, dulceață și biscuiți. De asemenea, ținem cont că administrarea hranei trebuie să urmeze modalitatea de ingerare a acesteia în libertate. Animalele cu hrănire continuă, cum sînt broaștele țestoase, păsările granivore sau insectivore, rozătoarele, erbivorele, primatele primesc hrana de mai multe ori pe zi, la intervale de timp ce variază de la o specie la alta. Animalelor cu regim de hrănire discontinuu, cum sînt șerpii constrictori, păsările răpitoare, felidele, le administrăm hrana o singură dată pe zi sau o dată la mai multe zile. Șarpele constrictor, de pildă, înghite o dată la 2—3 zile cîțiva cobai vii. La fel păsările carnivore nu mănîncă hrana decît dacă e foarte proaspătă.

— Înțeleg de aici că întreținerea animalelor sălbatice captive este o problemă extrem de dificilă și fascinantă în același timp.

— Nu numai alimentația este o problemă, menținerea în viață și în deplină sănătate a animalelor și păsărilor dintr-o grădină zoologică confruntă lucrătorii noștri cu multe alte sarcini. Captura și captivitatea distrug brusc întregul mod de viață al animalului sălbatic și-l confruntă cu o alternativă dramatică și implacabilă : ori reușește să-și reconstruiască din elementele oferite de om o nouă ambianță de viață, ori nu va supraviețui. Rolul nostru este de a depăși dificultățile de adaptare ale animalelor, creîndu-le spații de viață care să le permită supraviețuirea. Asta nu înseamnă neapărat a copia cît mai fidel în captivitate mediul de viață al animalului sălbatic — deși și acest lucru este important. În această idee reamenajăm cadrul natural, construim coline pentru capre și urși, lacuri și iazuri pentru păsări, bălți pentru porcii mistreți, mini-jungle pentru maimuțe și celelalte animale exotice. Plantăm totodată foarte mulți arbori : ulmi, tei argintii, catal, plop alb, platani, sălcii, precum și arbuști ornamentali pentru a înlocui vechea pădure Jirlău, degradată, și a oferi astfel animalelor o

ambianță spațială cît mai naturală. Ceea ce urmărim în primul rînd este să asigurăm pentru fiecare specie în parte o reproducere miniaturală, concentrată a întregului domeniu vital, o microstructură de viață artificializată, dar adecvată din punct de vedere funcțional și care să asigure animalului protecția psihologică și fiziologică împotriva factorilor nocivi. Altfel, animalele vor suferi puternice dezechilibre ce îmbracă forma unei crize de adaptare identică cu fenomenul de stres.

— Mergînd pe aleile grădinii am remarcat că din difuzoare se aude o muzică plăcută. Este pentru vizitatori sau... pentru animale ? !

— Dispunem de o stație de alarmare pe care am utilizat-o pentru efectuarea unui experiment științific : efectul muzicii asupra animalelor captive, concluziile de pînă acum fiind încurajatoare. Majoritatea speciilor reacționează la muzică, cea simfonică avînd un efect liniștitor în special asupra felinelor și maimuțelor. În schimb, muzica zgomotoasă, violentă are un efect negativ. Oricum, experimentul continuă.

— De unde vă luați informațiile referitoare la modul cum trebuie îngrijite animalele sălbatice ?

— Citim foarte mult, am alcătuit și o bibliotecă de specialitate, efectuăm studii comparative, studiem geografia, microclimatul, reliefuł și clima zonelor de origine ale animalelor. Facem multe traduceri din studii diverse și sîntem ajutați de profesorii de la liceele din oraș. Rezultatele obținute pînă în prezent la Zoo-Călărași constituie o dovadă și o garanție a competenței și interesului cu care sînt abordate problemele legate de conservarea speciilor rare.

— La intrare am citit un anunț prin care se caută îngrijitori, iar una dintre condiții este „dragostea pentru animale". Cum verificați această aptitudine ?

— Timp de o săptămînă sau două îl observăm pe viitorul încadrat și îi testăm în practică comportamentul față de animale. Trebuie să vă spun că am avut o serie de tineri absolvenți de liceu care abia așteptau să plecăm din grădină și abandonau animalele pentru a se duce la barul de pe faleză ; nu le păsa dacă animalelor le era sete sau foame. Acum avem un colectiv de lucrători verificați care îndrăgesc animalele.

— Observ peste tot multe panouri cu anunțuri de avertizare sau interdicții. Unul dintre ele m-a frapat : „Nu aruncați cu diferite obiecte în animale". Se mai întîmplă și așa ceva ?

— Acum pot spune că avem un public civilizat, cu un comportament care nu contravine normelor de conduită, valabile nu numai într-o grădină zoologică, ci în orice muzeu și cu atît mai mult într-unul „viu". Din păcate nu întotdeauna a fost așa, la începutul activității noastre ne-a fost dat să vedem scene incredibile sau, mă rog, așa par acum cînd le povestim : în bufnițe se trăgea cu „invizibila", păsările fiind rănite de micile proiectile făcute din sîrme, maimuțele erau arse pe lăbuțe cu țigări aprinse — pentru o astfel de faptă trei indivizi au și fost condamnați la închisoare. Au fost și manifestări amuzante la un moment dat cînd lupii erau... înjurați (dar și mai puțin amuzante cînd se arunca cu pietre în ei în numele „crimelor" făptuite de strămoșii lor în trecut, în codri!). Din păcate am avut și pierderi ireparabile din cauza inconștienței criminale a unor oameni : un cerb a murit aparent fără nici o cauză vizibilă. La autopsie s-au găsit 19 pioneze în intestin, care fuseseră strecurate în pîine. La fel, un urs a fost omorît dîndu-i-se pîine în care se puseseră ace cu gămălie, iar trei pume, o frumusețe, au fost otrăvite cu stricnină. Dar asta a fost la început și nici nu vreau să-mi mai amintesc de aceste fapte incalificabile, iar dacă le enumăr o fac cu gîndul că cei desprinși parcă din epoca în care zeci de mii de animale erau sacrificate în circuri pentru distracția publicului, sînt cazuri izolate, sau cum se spune despre unele specii de animale dispărute în ere trecute și apărute în viață prin cine știe ce miracol, sînt niște „relicve vii".

— Ce vă propuneți pentru viitorul imediat?

— În afara extinderii permanente a numărului de specii și a îmbunătățirii condițiilor de viață ale animalelor, ne propunem să formăm la publicul nostru o atitudine științifică în sensul deplasării interesului spectatorilor de la cunoașterea aspectului lor exterior, static, asupra manifestărilor lor comportamentale. Pentru că, nu-i așa, o grădină zoologică este mai mult decît un refugiu în care speciile amenințate cu dispariția supraviețuiesc, ea este un mijloc prin care omul societății moderne caută să refacă străvechea legătură dintre el și lumea animalelor sălbatice. Este o sarcină imperioasă a grădinii noastre zoologice de a instrui și educa generațiile care cresc în această parte a țării, fără a putea vedea altfel o lume fascinantă, lumea animalelor sălbatice.

Interviu realizat de
Florian Popa Micșan

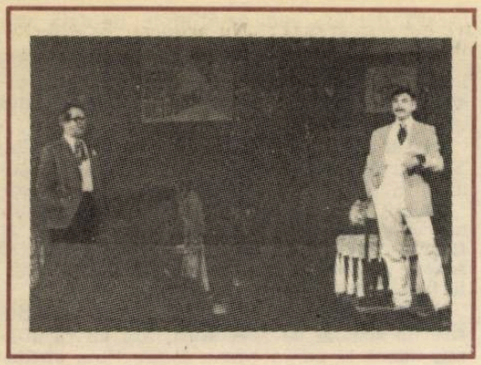

«OMUL CU MÎRŢOAGA»

sau lumea turfului de altădată

Am văzut la Ploieşti, la Teatrul Municipal, „Omul cu mîrţoaga" de George Ciprian, în regia lui Dumitru Dinulescu.

Ce ciudat spectacol ! La început omul din stal e derutat complet. Nu se înţelege încă nimic. Nici o stare, nici o revelaţie, totul e ca un joc păpuşăresc, cu lumini splendide, într-un decor cu reclame de altădată, provocator, o frumuseţe însă rece, cosmică, fără suflet, mă simt de parc-aş vedea o lume necunoscută, să zicem din planeta Marte.

Dar se vede ceva. Cinci personaje antrenate într-un campionat de întîietate. Parcă e „Furtuna" lui Shakespeare în care bagheta lui Prospero a pus într-un joc dement cinci Arieli.

Şi iată-l pe Nichita. El seamănă izbitor cu Clark Gable. Da, Gable, în carne şi oase ! Şi totuşi el este actorul ploieştean Laurenţiu Lazăr ! Urcă pe rampă princiar, îşi bate joc de tot, de toţi, de stăpînă şi de servitoare, de prieteni, de foştii lui colegi de liceu, de casa fostului coleg.

Aflăm că e procopsit, îmbogăţit, şi-a moştenit tatăl despre a cărui moarte vorbeşte cu cinism.

Şi atunci se-nfiripă o iubire fulgerătoare între el şi stăpîna casei, o femeie cu un impuls bovaric bine determinabil. Dar el nu se mulţumeşte cu stăpîna, curtează şi servitoarea.

Acum Fira are pentru prima oară în viaţa ei nu un soldat, ci un domn, un tip care în imaginaţia ei simplă o aşează dintr-odată la acelaşi nivel cu „cocoana", ca un acord secund pe lîngă tema de bază a unei simfonii, ce pe parcurs urmează a se dezvolta şi izbucni puternic şi triumfător în final.

Carmen Ciorcilă dezvoltă cu mare artă această valenţă de rafinament într-un neasemuit joc al privirii cu care se impune pentru tot restul rolului pe care îl va avea de susţinut.

Dar între toate acestea, apare în scenă Chirică cu „bomba".

„Am făcut o afacere, zice el, am luat nişte bani, nu prea mulţi, ce-i drept." Dar e prima lui afacere rentabilă !

Toţi devin interesaţi despre ce afacere poate fi vorba, căci ne aflăm într-o lume a oamenilor care fac afaceri cu orice preţ. Chirică, ajuns dintr-odată centrul atenţiei, măreşte miza, evitînd răspunsul final.

Ajunşi la punctul de fierbere, cei prezenţi află cu stupoare că arhivarul Chirică şi-a cumpărat un cal de curse, da, UN CAL DE CURSE ! O mîrţoagă, o gloabă despre care toată lumea aşteaptă să fie cît mai curînd transformată în salam !

Se rîde mult pe seama lui Chirică. Dar el, cursar veteran, replică cu siguranţă faţă de ceilalţi şi cu o încredere infinită pentru noua lui achiziţie şi în toată această atmosferă plină de puncte de vedere răutăcioase şi contradictorii, Nichita îi ia nevasta fără drept de replică, cu intenţia de a face împreună o lungă călătorie în străinătate. Nici Varlaam, prietenul conciliator al familiei, nu mai are nici o priză, nici existenţa celor doi copii, care ni se arată încă din primele mişcări scenice, şi bineînţeles nici soţul încornorat, care de fapt acum se gîndise la cal mai mult poate decît la toanele mondene ale soţiei.

În continuare decorul ne transportă într-un pod de grajd. Un fel de Sfînta Sfintelor, dacă ar fi să o luăm aşa, fiindcă acolo, după mintea îndîrjită a lui Chirică, se coceşte minunea.

O scară mobilă accede de undeva de jos, unde, se presupune, se află calul. Un pat ca de spital, o masă dulgherească, harnaşamente atîrnate de grinzi dimpreună cu rufe puse la uscat, sticle cu băutură, pahare goale şi o statuie aruncată-ntr-un colţ cu fundul în sus. E ceva care seamănă a relicvă culeasă din gunoi sau de căpătat, un fel de cal, de cal de şah.

Pentru Chirică însă bustul ăsta este un totem, care deşi neglijat şi prăfuit în colţul lui, atrage atenţia că speranţele îşi vor avea odată şi odată o rezolvare ca şi magică.

Varlaam îşi încurajează prietenul şi este, ca întotdeauna, şi la bine şi la rău, alături de el. Chirică, cu cizme de jokeu în picioare, face toate muncile necesare întreţinerii şi antrenării lui Faraon al Cincilea singur, fiindcă nu are bani deajuns, dar este serios ca în faţa unui ideal.

Discuţia lor degajă atmosfera culiselor de hipodrom cu tot calculul ce derivă din monte şi handicapuri, pariuri şi lăudăroşenii. Transfigurat, Chirică aduce acum cu marele mincinos Rică Spătaru sau cu alte figuri care au făcut epocă pe turful bucureştean şi reuşeşte să aducă asupra sălii mirosul specific al valurilor de tutun prost şi forfoteala pasionaţilor peluzei de odinioară.

ANA în interpretarea actriţei Marinela Pătru
Sus : scene din spectacol

În plină efervescenţă însă, îşi face apariţia pe scara ce urcă de jos, Omul cu idei, interpretat de Andrei Bursaci, care nici mai mult, nici mai puţin, propune cumpărarea pielii lui Faraon al Cincelea despre care cronica hipică a cotidianului local spune că ar fi pe ducă, bolnav, slăbănog şi plin de tignafes.

Clipa de revoltă a celor doi prieteni are farmecul ei. Chirică dă să-şi spintece adversarul apărut de aiurea cu o furcă aflată la-ndemînă, înfiptă într-un balot de paie, dar Varlaam şi Fira, ajunsă între timp precupeaţă şi plină de bani, îl îndeamnă să se liniştească.

Cea de a doua vizită este anunţată de un aprod (în rol, Sebastian Nistor), care, scîrbit de ce vede, anunţă venirea „domnului Inspector General".

În sfîrşit, după tîrguieli cu aprodul, îşi face apariţia inspectorul general, înfăţişat de Dumitru Palade, care vine în urmărirea nesupusului arhivar, cel ce face de rîs Administraţia cu pasiunea lui caraghioasă.

Sărmanul Chirică se face mic, iar Inspectorul General se face tot mai mare şi acuză. Există, de altfel, şase plîngeri, şase sesizări gata să pulverizeze situaţia lui de angajat al statului şi acestei învinuiri i se dă o amploare extraordinară, căci a fost sesizat însuşi ministrul, care s-a simţit lezat de publicitatea negativă răspîndită la adresa „omului cu mîrţoaga".

Intervine însă prietenul, Varlaam, care prin schimbarea poziţiei scării, face imposibilă coborîrea din podul grajdului neîndurătorului şi agresivului Inspector General.

Dar Inspectorul General se umanizează, nu fără o mare rezistenţă, însă în cele din urmă, în faţa evidenţelor umanităţii şi pasiunii lui Chirică, rupe reclamaţiile.

Ultimul act al piesei începe într-o extraordinară dezlănţuire de bucurie în urma succesului repurtat de Chirică cu Faraon al Cincilea ! Greu de înţeles însă pentru un jucător de curse, căci gloaba de pînă atunci se pare a fi cîştigat un premiu mare cît un derby. Cum o fi sărit o mîrţoagă de la condiţia sa la cea de derbist, numai la teatru se poate vedea. Totul însă devine posibil mai

NICHITA, FIRA şi VARLAAM, în interpretarea actorilor Laurenţiu Lazăr, Carmen Ciorcilă, Victor Bucurescu

mult ca idee, pentru ca autorul să-şi poată liber înfăţişa gîndurile asupra lumii.

Ca-n filme ! Faraon al Cincilea a cîştigat Marele Premiu, iar Chirică, asiduul Chirică, e acum doldora de bani. Toţi l-au văzut trecînd cîştigător pe acel cal nenorocit şi atmosfera de zi de curse se simte iar în scenă, din jocul actorilor transmiţîndu-se din plin publicului tumultul unei asemenea reuniuni.

Ai impresia că încă se mai aude ecoul vocii lui „Găzaru" care piţigăiat şi răguşit mai zbiera încă mult după terminarea cursei dintr-un fund de tribună, acea chelălăială care se făcea auzită de departe, dincolo de capătul tramvaiului şi chiar peste lac.

În lumea care se înghesuie dinaintea tablei de event, maestrul Grigore Vasiliu Birlic, devenit dintr-odată un mare nas sumbru, îşi rupe biletele necîştigătoare, împrăştiindu-le ca pe nişte confetti, iar grupul de puştime care ca de obicei îi vinde cele mai extravagante ponturi cu titluri de „castană", se ţine acum departe.

Undeva, în spatele boschetelor dinspre grajduri, acolo unde gardul a fost găurit în nenumărate locuri pentru a se putea pasa ultimele informaţii, Hipo scoate programul mototolit din buzunar, Buză, Grecul, fraţii Tucă şi Mişu-doctorul fac cerc în jurul lui pentru a studia în grabă cursa următoare, în care poate-i vor vinde maestrului un nou „fix" cu care să se refacă.

— Nu se supără el dintr-atîta lucru ! molfăie Buză printre cei doi crenvurşti vineţii care-i înconjoară gura. A luat el „plase" şi mai dihai ! Şi-l urmăreşte pe Birlic cu coada ochiului.

Mişa Slovenschi, cel cu „dai un ciorba, spun un bomba !", găseşte repede o birjă deşelată şi-o şterge de la cîmp, nu cumva să-l găsească cei cărora le mîncase ciorbele în speranţa marii procopseli.

Numai Rică Spătaru, marele mincinos, se laudă că el a ştiut aranjamentul cu Faraon al Cincilea şi că l-ar fi pus chiar solist la austriac dacă apuca încă agenţiile deschise aseară, dar aşa cum se-ntîmplă, de data asta nu l-a interesat să-l joace... !

Tot ca Rică Spătaru, Chirică îşi primeşte înapoi nevasta, aşa cum ar deschide uşa pisicii, ce se repede furibund sub divanul ştiut să-şi lingă puii.

În jurul lui Nichita se creează Marele Gol. El, încrezutul plin de calităţi, se găseşte deodată în plin Tabula Rasa şi monologheză.

Luminile se concentrează pe el, iar el spune ceva, nu contează ce, aprinde o ţigară, ar fi putut la fel de bine în loc de ţigară să scoată un mic pistol cu care să-şi zboare creierii, ca poate alt erou de melodramă...

Atunci din vulg, din masă, printre rîndurile de scaune cu spectatori, toţi cu răsuflarea tăiată la ce va urma, apare Fira, strălucitoare şi ajunsă, care îl ia pe Nichita, cum s-ar zice „în primire", îl stăpîneşte şi îl domină ca o ţărancă sigură de sine şi care ştie ce vrea.

Acord final în allegro pe partitura Firei ! Şi piesa se termină aşa.

Actorii toţi sînt la înălţime, chiar şi rolurile episodice, cum ar fi aprodul (interpretat de Sebastian Nistor), iar copiii (Laura Marin şi Răzvan Adam), vădesc de pe acum stăpînirea unor viitori actori.

Iar în rolurile principale alături de Laurenţiu Lazăr, interpretul lui Nichita, vedem o Ana plină de temperament şi poezie (Marinela Pătru), o Fira proaspătă şi plină de sevă ca o floare sălbatecă (Carmen Ciorcilă), un Varlaam de fierbinte umanitate (Victor Bucurescu) şi în fine un Chirică, acest personaj principal, cu forţă şi nuanţe, susţinut de un admirabil şi total actor (Alexandru Pandele).

Marele merit al regizorului este de a fi adus pe scenă o lume aşa cum a fost, necontrafăcută, arătînd cinstit tot ce-i bun şi ce-i rău în asta. O putem admira ca pe o „belle epoque" într-un muzeu fără ca nimeni să ne conturbe.

Scenografia Adrianei Raicu-Petre, inspirată din reclamele epocii din urmă cu jumătate de secol, vine să completeze atmosfera vibrantă a unor frumoase primăveri.

Adrian Alessiu

ŞTIAŢI CĂ?...

cu excepţia Districtului Columbia şi a statului Alaska, toate celelalte 50 de state ale S.U.A. mai au cîte o poreclă sau chiar două :

ALABAMA = Heart of Dixie, Cotton State (inima lui Dixie, Statul bumbacului).
ARIZONA = Grand Canyon State (Statul marelui canion)
ARKANSAS = Land of oportunity (ţara împrejurărilor favorabile)
CALIFORNIA = Golden State (Statul aurului).
COLORADO = Cenntenial State (Statul centenar)
CONNECTICUT = Constitution State, Nutmeg State (statul constituţiei), ţara nucilor — mosc — nuce muscata)
DELAWARE = First State, Diamond State (Cel dintii stat, statul diamantului)
FLORIDA = Sunshine State (statul luminii soarelui).
GEORGIA = Empire State of the South. Peach State (statul imperial al sudului, Statul piersicii).
HAWAI = Aloha State (statul „aloha" — expresie hawaitiană de salut sau de bun rămas).
IDAHO = Gem State (statul pietrelor preţioase).
ILLINOIS = The Inland Empire (imperiul interior, dinăuntru).
INDIANA = Hoosier State (statul „Hoosier" — poreclă ptr. locuitorii acestui stat, origine necunoscută).
IOWA = Hawkeye State (statul ochiului de şoim).
KANSAS = Sunflower State (statul florii soarelui).
KENTUCKY = Bluegrass State (statul ierbii albastre)
LOUISIANA = Pelican State (statul pelicanului)
MAINE = Pine Tree State (statul pinului).
MARYLAND = Old Line State. Free State (statul vechii linii, ocupaţii, conduite).

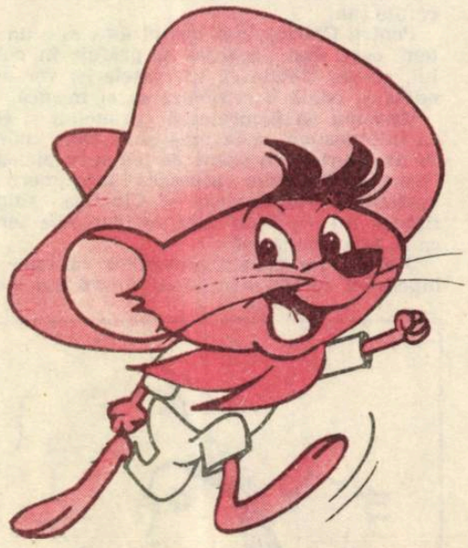

MASSACHUSETTS = Bay State. Old Colony (statul golfului. Vechea colonie).
MICHIGAN = Great Lake State. Wolverine State (statul marelui lac. Statul volverinei — mamifer carnivor cu păr stufos inchis).
MINNESOTA = North Star State (statul steaua nordului)
MISSISSIPPI = Magnolia State (statul magnoliei)
MISSOURI = Show Me State (arată-mi statul)
MONTANA = Treasure State (statul comorii)
NEBRASKA = Cornhusker State (statul decorticatorilor de cereale).
NEVADA = Sagebrush State, Battle Born State (Statul sagebruşilor — arbuşti aromatici. Statul născut din bătălie).
NEW HAMPSHIRE = Granite State (statul de granit).
NEW JERSEY = Garden State (statul grădinii).
NEW MEXICO = Land of Enchantment (ţara încîntării, vrăjii).
NEW YORK = Empire State (statul imperiu).
NORTH CAROLINA = Old North State (statul vechi de nord)
NORTH DAKOTA = Sioux State, Flickertail State (statul Sioux-ilor — trib indian. Statul cozii de ciocănitoare).
OHIO = Buckeye State (statul ochiului de ţap).
OKLAHOMA = Sooner State (statul cel mai timpuriu)
OREGON = Beaver State (statul castorului)
PENNSYLVANIA — Keystone State (statul arcului de boltă, statul principiului de bază).
RHODE ISLAND = Little Rhody. Ocean State (micul Rhody, statul oceanului).
SOUTH CAROLINA = Palmetto State (statul palmettelor — mici palmieri cu frunze în formă de evantai).
SOUTH DAKOTA =Coyote State. Sunshine State (statul coyotului, statul strălucirii soarelui).
TENNESSEE = Volunteer State (statul voluntar).
TEXAS = Lonesstar State (statul stelei solitare).
UTAH = Beehive State (statul stupului).
VERMONT = Green Mountain State (statul muntelui verde)
VIRGINIA = Old dominion (vechiul, bătrînul dominion)
WASHINGTON = Evergreen State (statul veşnic verde)
WEST VIRGINIA = Mountain State (statul muntelui).
WISCONSIN = Badger State (statul viezurelui).
WYOMING = Equality State (statul egalităţii).

Dionisie Darău

Poeme de A. I. Zăinescu

Ţară

Tu ca un cîntec eşti, ai forma mîinii
Ce ţine-n palmă cerul tot,
Rostirea graiului şi-a pîinii
Din care ochii mei lumină scot.
Toată fiinţa mea îţi aparţine,
Mi-aud şi-n somn cuvîntul ca un pod
Pe care trec în linişte şi pline
Stele ce cresc şi pîlpiie de rod.
Ai apa vie, tu, creşti cu depline
Şi-ndreptăţite sorţi ; eşti timpul tot.

Ca un popor de raze

Ca un popor de raze, cel mai scump,
Trimite grîul semne către vară
Şi-aceasta-i inima : din ea irump
Pluguri ce ard şi-n care ne petrecem iară.

E-aceasta inima : un cîmp de-oglinzi,
O sete ca de seceră, întoarsă,
Dar dintr-o jerbă-a pîinii ce-o cuprinzi,
Ea e lumina sigură ce se revarsă.

Noi o arăm în taină-o semănăm mereu,
Ea ne culege, poate, şi nu ştie,
Ca un popor de raze, cel mai greu,
Prin care ne petrecem calzi, glie cu glie.

Cumpănă

Frumoasă zi, aromitoare clipă,
Din care păsări şi columne ies,
Ne ducem poate spre un nor ce ţipă,
De undeva ne-ntoarcem tot mai des

Şi tot de-acolo pace, vis ce-nfiripă,
Tot de acolo munţi şi văi ce se-ntreţes,
Frumoasă zi, aromitoare clipă,
Sau numai gînd, dar gînd dorind
a fi cules.

Pămîntul

Stau gata pluguri stelele să cadă,
Stau să se-nfigă nori şi fulgere-n pămînt,
Cea mai frumoasă şi mai grea zăpadă,
Aceea care-a ars şi fumegă-n cuvînt.

Fierb cumpenele veacului prin aer,
Fîntîna ochilor se-nclină doar spre zi,
Lumina-i rug iar lacrima-i şi vaier
Ca de izvoare-adînci şi fără-a se trezi.

Sudoarea-aceea roşie şi sfîntă
Pe care-o picură sub lună nişte maci,
Cîmpii ce-n taină totuşi te binecuvîntă
Şi-ţi urcă-n piept mireasma pîinii-n
care taci.

Iubire

Iubire, floare de pelin amară.
Iubire, rază de cireş ce-l culci,
Miroase chipul tău a vară
Şi ochii tăi miros — ce dulci ! —

E-n felul tău ceva ce duce
Cum taina-n toate şi-i dai grai,
Trăieşti în vis ca-ntr-o răscruce
De nopţi şi-i ziuă unde stai.

Miroase chipul tău a vară
Şi ochii tăi miros — ce dulci ! —
Iubire, floare de pelin amară,
Iubire, rază de cireş desculţ.

Doină

Dar tu exişti, exişti mereu
Topeşti în ochi un curcubeu
Şi mie nu ştiu de ce-n zori
Îmi pleacă mîinile spre flori

Da-mi pleacă poate şi cînd dorm,
Trec prin pereţi şi dor enorm,
Ce-mbrăţişare va mai fi
Aceasta-a nopţii dinspre zi ?

Ce-mbrăţişare şi cum, iar,
Cînd ochii-s goi, nici nu tresar ?
Dar tu exişti, exişti mereu
Topeşti în ochi un curcubeu.

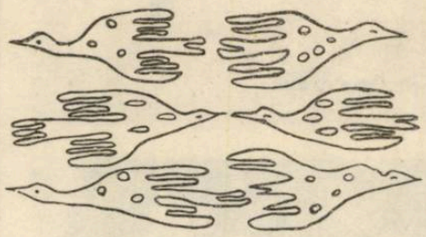

Pămîncior şi pămîncioare

Pămînt alb, de gheaţă-mi pare
Sau de foc, numai tulpini,
Batem palma, să creşti mare
Cum crescuşi şi-n alţi vecini.

Batem palma, pămîncioare,
Palma batem şi-adormi lin,
Storci din piatră şi ulcioare
Cînd doar miere, cînd pelin.

Batem palma, n-ai scăpare,
Palma batem, că nu-i chin,
Pămîncior şi pămîncioare
Cresc doar grijile ce vin.

Laşi amintire

Laşi amintire toamnelor şi laşi
O laudă de-apururi peste fire ;
Ştiu c-ai venit, răsună sufletul de paşi,
Te-am aşteptat şi ştiu că te numeşti
iubire.

Cîntec

Cu penetul precum razele
Şi cu ochii-aproape goi,
Mi-a căzut din gînd o pasăre,
Drept pe cerul dintre noi.

Mi-a căzut din gînd o pasăre,
N-o mai văd, nu o cuprind,
Prin noi doi, cît mai rămaseră,
Nopţile-s precum un grînd

Ce era e-aşa un fel de
Ceaţă doar si nu ce-aprinzi,
Luna-n cîmp mai umblă verde,
Galbenă-i însă-n oglinzi.

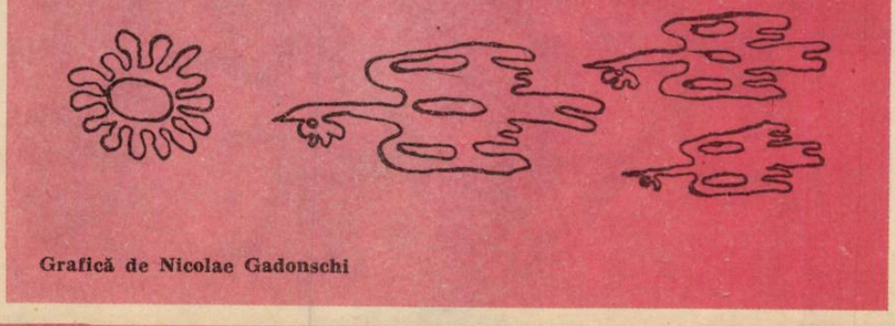

Grafică de Nicolae Gadonschi

Ci vie toamna, totuşi

Savoarea fructului de sine deslipit,
Ca o despicătură-n raza dimineţii calme,
Şi dintr-odată crengile care-mi vorbesc
mai mult,
Tot dintr-odată mîinile care-mi devin
Mai lungi şi tot mai depărtate parcă,
Nici nu ştiu ce ating cu ele — un zbor
Ori numai rădăcina, steaua ce se-arată...

...Ci vie toamna, totuşi, să mai numărăm
Cocorii, încă-o dată.

În mătasea porumbului

O, dar aşa cum vii tu şi te apropii,
Aşa cum vii tu şi îmi spulberi
Toate zăpezile acestea din ochi, aşa
Cum le iei tu pe toate asupră-ţi,
Cum înfloreşti tu şi mie mi se pare
că-i toamnă,
Poate că ultima din acest veac,
Aş vrea, cu îngăduinţă şi aşteptare,
În mătasea porumbului să te îmbrac.

Concert de iarnă

Numai picături de rouă pe degetele
Pianistului, o, numai flăcări
Înmormîntate în aer şi sunetele
Acelea ca un polen alb, o zăpadă
Care-i şi ultima, poate,
Cea mai adevărată ; sala
Ca şi cum e pădure de sticlă s-ar fi
spart
Şi ar curge invers
Către stelele-albastre şi reci din auz.

Fierbinte e tăcerea

Cenuşa zorilor zvîrli-o-voi şi-n ea
Voi îngropa cumplit şi focul care suie ;
Fierbinte e tăcerea dragostei ce-aş vrea,
Nebună e durerea dragostei ce nu e,

Dar nu se poate altfel şi oricum
Ceru-amintirii nu mai e de faţă,
Pe el o altă lume-şi taie drum,
Sub el s-au strîns şi ploi de-acum
şi ceaţă.

Pluteşte luna-asemeni unui glas
Şi la lumina-naltului de ziuă.
Mai urcă zvon, mai fac şi-aripile popas
Dar se întorc şi ard ca într-o piuă.

Cenuşa zorilor de-aceea-o voi zvîrli şi-n ea
Voi îngropa cumplit şi focul care suie ;
Fierbinte e tăcerea dragostei ce-aş vrea,
Nebună e durerea dragostei ce nu e.

La clopotele Albei Iulii

La clopotele Albei Iulii
Cînd fierb zăpezile-n tării,
Nu-mi spune ochilor că nu li-i
Dor de-amintiri sau n-au ce şti.

Nu-i spune inimii că-n vamă
De nopţi şi zile, ne-ncetat,
N-a plîns pe cer cuvîntul mamă
Şi-n prag de foc nu s-a schimbat

Mai bine-o rază-aprinzi, modulii
Acestui cîntec blînd ce-l scrii,
La clopotele Albei Iulii
Cînd fierb zăpezile-n tării.

Munţii noştri

Un gînd ce-ntruna îl rostesc martirii,
Dar îl rostim şi noi sau ne rosteşte el,
Că munţii noştri-s naştere-a iubirii,
Că munţii-s inimi care bat la fel ;

Că lîngă ei vin veacurile toate
Şi întomnăm cum aştrii prin păduri,
Că ei şi-n ceruri dacă-ar sta pe spate,
Tot către inimi ar privi şi tot spre guri ;

Spre ochii-aceiaşi ca un drept al lor,
Ca o dreptate-a fulgerelor vetrei,
De unde şi-un destin aproape ca un zbor
Al vulturilor — care-s şi dovada pietrei.

Povestea lemnului

„Morfologic – în creațiile Deliei Brânduș-escu-Șerban – se pot distinge două stări : prima – a percepției acute a semnului ; a doua – a construcției, fiecare din ele subsumîndu-se și împlinîndu-se reciproc. Transfigurarea izbindește în final, în compoziție – o reușită artistică în care se întîmplă încorporarea propriei conștiințe artistice în conștiința artistică universală.

Ușor agitate uneori în elementele componente, structurile sale au virtutea de a sugera, în întregul lor, ceva din elanul promordial cînd facerea re-facerea, așezarea re-așezarea universului pe alte rosturi fascina prin jocul efervescenței materiei, joc în care ochiul vizionar putea întrevede echilibrul final. Echilibrul – o stare a materiei în care din potențarea semnelor se naște înțelesul și liniștea întregului. În acest context, nu întîmplător semnele-simbol cu care operează sculptorița sînt : focul, apa, aerul, pămîntul. Heroclit din Efes spunea : „focul trăiește moartea aerului, și pămîntul pe cea a apei". Iată o dialectică din care, peste timp, se naște propoziția : unica limită a materiei rămîne nemărginirea actului creator. Este și profesiunea de credință a sculptoriței Delia Brânduș-escu-Șerban.

Mircea Șoncuteanu

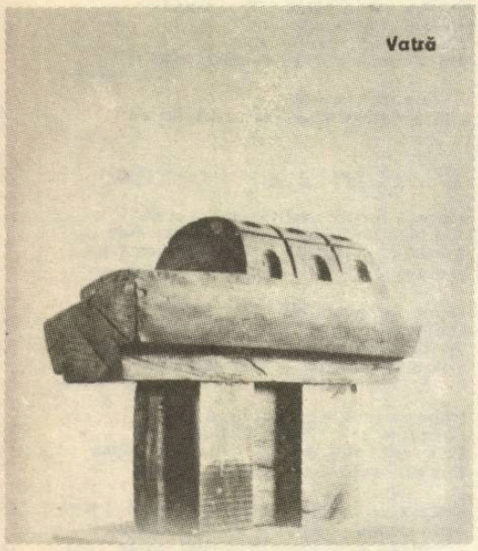

Vatră

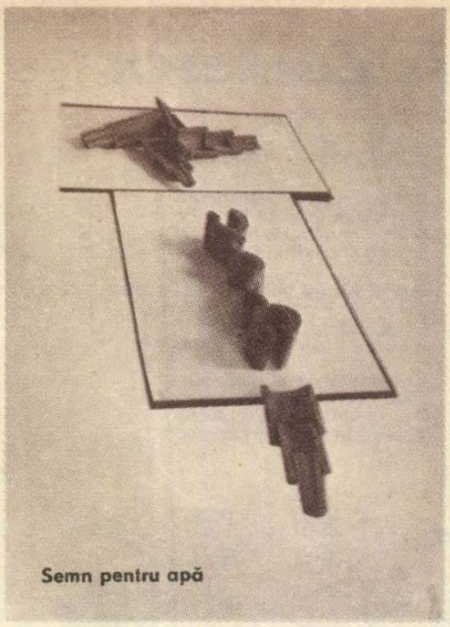

Semn pentru apă

Semn arhaic

Bătrînii

Se aude cumpăna, bătrîne Esop
Și înțelepți și echivoci
Pămîntul ne cere ca ploile
Nu vezi, grădinile au dat în galben
Și ochii noștri sînt prea orbi
La vegetala lor splendoare
În cuiburile noastre de bătrîni
Redevenim o vreme păsări
Sau semănăm ciudat a corbi
O, corbi bătrîni, pe care nimeni
Nu-i caută în cuibul rămuros
Și mor cum s-au născut, e poate
Prea multă-inverșunare să ascundă
De gheață, ultima lor taină
O nesfîrșită clipă de singurătate.

Lucia Longin

Tu

M-ascund în cuvintele tale
Ca într-o mare de ceață.
Ochii tăi desprind lumina
Din fructele îmbibate cu rouă.
Alungi umbrele timpului de pe chipul meu :
Ființa ta nepămînteană, vaporoasă,
nepereche
Mă cufund în tine ca-ntr-un abis :
Acolo nu există nici timp, nici moarte.

Marius-Lucian Spudera

Risipă-n dar

Hai, vino-n vis, iubite,
Ca zarea-îndepărtată
Fugind de călători
Cu soarele, o pată.

Hai, vino, dimpreună
Cu ploaia la hotar
Iradiind în suflet
Mută risipă-n dar.

Violette Damian

APARATELE ORTODONTICE

În scopul redresării unor anomalii dento-maxilare se utilizează aparatele ortodontice, care au rolul de a restabili echilibrul normal între arcadele dentare sau pozițiile vicioase ale dinților. Poziția corectă a dinților și arcadelor este importantă pentru păstrarea sănătății organismului copilului, preîntîmpinînd eventuale infecții de focar, împiedicînd îmbolnăvirea țesutului de susținere dentar, prevenind în acest fel parodontopatia de care mulți tineri și adulți suferă, contribuind totodată la restabilirea fizionomiei și a fonației corecte.

Așa stînd lucrurile este bine ca părinții să cunoască cîteva elemente privind acest tip de aparate, mai ales, ținînd seama, că mulți școlari mai prezintă anomalii dento-maxilare sau tendința de a avea o astfel de anomalie.

Aparatele ortodontice sînt de diferite feluri, clasificîndu-le în mare, în două categorii, fixe, adică cimentate pe dinți, și mobile, deci care se pot scoate din gură. Avantaje și dezavantaje au ambele categorii. Cele fixe sînt mai eficiente, deoarece copilul, neputînd să le scoată din gură, le va purta în permanență, și deci aparatul va lucra necontenit, dezavantajul fiind de ordin fizionomic, atunci cînd copilul se află la școală sau într-o colectivitate. Tipul mobil conferă avantajul fizionomic, deoarece aparatul poate fi scos din gură în anumite perioade ale zilei, dar de multe ori copilul uită, sau „vrea să uite" să și-l pună în gură și astfel timpul său de acționare este mult diminuat, deci și rezultatele vor fi mai slabe, în unitatea de timp, față de cele fixe. Sigur, în cazul copiilor unde urmărim în primul rînd scopul terapeutic, aparatele fixe sînt cele mai recomandate, pentru eficiența lor.

Părinții nu trebuie să manifeste nici un fel de reticențe față de aparatele ortodontice. Ele nu creează copilului nici un fel de probleme și nu-l jenează cu nimic. Este o problemă de bunăvoință și de puțină obișnuință în purtarea lor, pe care educația copilului o poate depăși cu ușurință. Cînd micului pacient i se va arăta, în special la fetițe, că dintele cutare sau cutare este urît și că purtînd aparatul el începe să se îndrepte, îl vom cîștiga de partea tratamentului, fiind nu numai un copil cuminte care-l va purta, dar va încuraja și pe alți copii în a face la fel.

De cele mai multe ori părinții vor fi aceia care vor „abandona"... primii tratamentul ortodontic. Lor le vom da deci cîteva sfaturi pentru a ști în ce constă acest tip de tratament. În primul rînd un aparat costă bani buni, pe care statul îi investește pentru sănătatea copiilor. Se cheltuie materiale și se consumă timpul unei

SUFERINȚELE BUCALE CARE APAR ÎN PRIMUL AN DE VIAȚĂ

ATENȚIE: ANUL UNU

Mama bucuroasă de pruncul său, fericită că a adus pe lume un copil care va fi ca nimeni altul, visînd, în puținele-i clipe de răgaz, la ce va face el cînd va fi mare, va observa la micul pui de om o suferință în regiunea gurii, deși el nu are încă dinți. Este vorba de o afecțiune a glandelor salivare, care corect tratată trece și se uită ca atîtea altele.

Glandele anexe ale cavității bucale sînt grupate în glande salivare mari (glandele parotide, submaxilare și sublinguale) și glande salivare mici, dispuse pe limbă, obraji, palat, în spatele ultimei măsele sau pe buze. Toate aceste glande secretă fie o salivă vîscoasă, fie una mucoasă, fie o salivă cu compoziție mixtă. Saliva secretată de către toate glandele salivare intervine în digestie, ajutînd la formarea bolului alimentar. Ea posedă pe lîngă acțiunea fizică și o acțiune chimică, enzimatică, datorită prezenței în sucul salivar a ptialinei, primul ferment al tubului digestiv, în cavitatea bucală petrecîndu-se prima secvență a digestiei, în speță a zaharurilor. Mai mult decît atît, se creează și condiții specifice percepției gustative. Un alt rol al salivei este în apărarea orofaringiană împotriva agresorilor chimici, fizici și microbieni, prin menținerea la nivel constant a pH-ului salivar, în apropierea lui 7 (neutru) și a prezenței lizozimului în componența căruia intră nu mai puțin de 123 de legături aminoacide. Rolul salivei este important și în metabolismul smalțului dentar, prin înlesnirea schimburilor dintre acesta și constituenții minerali ai salivei. De asemenea, saliva joacă un rol emunctorial, de eliminare, pentru anumite produse pătrunse în organism ca plumb, bismut, mercur, sau a unor metaboliți : acid uric, uree, glucoză.

După prezentarea succintă a glandelor salivare și a principalelor proprietăți pe care le are saliva, să trecem la subiectul propriu-zis care interesează în mod deosebit pe mame.

Submaxilita este o inflamație a glandelor submaxilare ale sugarului, putînd coexista de multe ori cu o inflamație a glandei parotide de respectiva parte. Inflamația este în cele mai multe cazuri unilaterală, fiind provocată de infecția cu streptococi și stafilococi.

Infecția este favorizată la nou-născut și localizată la glandele submaxilare, datorită faptului că nu s-a produs diferențierea completă a acestor glande, la naștere. Să vedem, deci, în cîteva cuvinte cum evoluează glandele salivare și cum se prezintă ele la naștere față de adult.

În cursul dezvoltării embrionului, glanda parotidă este prima care-și face apariția, cam la mijlocul săptămînii a șasea. Glanda submaxilară apare la sfîrșitul săptămînii a șasea, în timp ce glandele sublinguale, de-abia la sfîrșitul săptămînii a șaptea. Sînt diferențe de zile. Dar cît de importante sînt cîteva zile în perioada de efervescență formativă a organismului uman.

Parotida are la adult în medie 43 grame în timp ce la naștere are 1,8 grame. Greutatea se dublează în primele 3 luni, triplîndu-se apoi în primele 7 luni. Glanda submaxilară, față de 24 grame la adult, are numai 0,18 grame la naștere iar glanda sublinguală față de 6 grame la adult, prezintă la naștere o greutate infimă, de 0,04 grame.

Submaxilita, în afara incompletei diferențieri, mai poate fi cauzată și de factori patogeni, care duc la deshidratarea copilului, sau de îmbolnăviri ale mamei, care-l alăptează și care prezintă o mastită supurată. Deci, încă o dată, atenție mame la igiena sînului și a lactației. Care sînt semnele unei astfel de îmbolnăviri ? În primul rînd se umflă glanda submaxilară, se produc scurgeri purulente prin canalul său de excreție, aflat pe planșeul bucal sub limbă. Scurgerile de puroi sînt evidente cînd copilul plînge, fie din cauza durerii propriu-zise, fie de foame. In timpul alimentației durerile cresc, copilul devine agitat și începe să plîngă. Plîngînd, copilul ridică vîrful limbii și astfel produce o contracție a mușchilor planșeului bucal, care comprimă canalul glandei submaxilare și puroiul este evacuat pe mucoasa planșeului, putînd fi lesne observat de mamă, care intră în panică. De obicei, starea generală a copilului nu este afectată, dificultățile apar însă în timpul suptului. Evoluția este în general bună, condiționată însă de starea de sănătate a copilului, de felul cum este hrănit și îngrijit. Tratamentul constă în masaje ușoare efectuate de mamă, cu degetul bine curățat, pe mucoasa planșeului sub limbă pentru ca astfel să se elimine puroiul. Se vor administra antibiotice, numai la indicația medicului, care va face o antibiogramă, după prelevarea secreției purulente.

Fără să reprezinte o stare de boală marcată a organismului copilului, submaxilita nounăscutului, prin faptul că intervine în primele zile de viață ale copilului, este mai mult o suferință traumatizantă psihic pentru mamă, care de cele mai multe ori se sperie.

Ea nu trebuie să se adreseze binevoitorilor, „medicilor" improvizați, sau cînd este vorba de mediul rural, doftoroaielor satului, care vor aplica tot felul de minuni ale tămăduirii corpului, ci medicului.

Cînd este vorba de nou-născut, mai poate fi o ușoară suferință localizată tot sub limbă, care indispune pe mamă și anume pruncul nu poate suge. Este vorba de o ineficacitate pe care el o dovedește la primele supturi, deși se ostenește să-și îndeplinească „misiunea". Nesăturat, copilul plînge de foame iar mama se sperie. Nimic grav. Este vorba de un frîu al limbii, care trebuie ușor secționat, pentru a da limbii posibilitatea de a-și îndeplini funcțiile, conferindu-i libertatea de mișcare. Mama va atrage atenția sorei din maternitate sau moașei de la casa de nașteri și un medic va face operația, care este deosebit de simplă.

Mama nu trebuie să aibă nici un fel de teamă pentru copil deoarece durerea nu este sesizabilă de către cel mic. În primele zile după naștere, copiii nu simt durerea decît în limite foarte slabe, deoarece o serie de căi de conducere a excitației dureroase nu sînt pe deplin formate.

Problema se va rezolva rapid și deosebit de eficace, dar atenție, numai de către medic, singurul care are priceperea necesară.

Florin Colonaș

întregi echipe medic-asistentă-tehnician, la care se adaugă timpul părinților și al copilului care în această perioadă își putea face lecțiile sau se putea juca, în loc să aștepte la cabinet.

— Tratamentul ortodontic este un tratament de lungă durată, putînd uneori dura și un deceniu.

— Pentru tratament sînt necesare de cele mai multe ori o suită de aparate, impuse de modificările dimensionale ale cavității bucale ale copilului în creștere, ca și de feluritele modalități în care aparatul trebuie să acționeze, în funcție de scopul final al tratamentului.

— După aparate care tracționează arcadele și le aduc într-o poziție corectă, va fi necesară purtarea unui aparat funcțional de tipul monobloculul, pe care copilul îl va purta cînd stă la televizor sau își face lecțiile, dar cu care nu poate mînca sau vorbi. Aparatul are rolul de a decondiționa obiceiurile vicioase de tipul scișnitului din dinți, mușcarea buzei, mușcarea obrazului, deglutiția (înghițirea) de tip infantil în care se produce interpunerea limbii între arcadele dentare și chiar corectarea dicțiunii. În plus, purtarea regulată a aparatului va conferi copilului o anumită disciplină, el știind că are un anumit program pe care trebuie să-l respecte, iar rolul părinților de a-l stimula trebuie să fie continuu.

— În momentul cînd s-a obținut un rezultat satisfăcător, tratamentul nu este terminat. După o fază de circa un an — un an și jumătate, cînd dinții s-au aliniat, trebuie instituit un tratament de contenție, pentru a se menține rezultatul.

— Orice recidivă este mai greu de tratat decît tratamentul inițial. Dacă inițial tratamentul a durat șase luni, o recidivă va fi tratată într-un interval de un an și jumătate, pînă la doi ani, iar rezultatul nu va fi întotdeauna la fel de bun.

— Tratamentele cele mai eficiente se încep pînă la vîrsta de 11 ani. După această vîrstă se pot face tratamente încununate de succes, dar cu o durată mai întinsă de timp și numai de către medicii cu o îndelungată experiență.

— Tratamentul ortodontic este un tratament complex care este asociat cu miogimnastică, pentru întărirea musculaturii din jurul orificiului bucal și a corelației cu fibrele musculare ale limbii și ale faringelui.

— Mai este necesar să fie efectuate și exerciții fizice pentru respirație, mișcare, corectarea poziției capului și a mușchilor cefei și ai jgheaburilor vertebrale.

După cum vedeți, stimați părinți, deși aparatul ortodontic îl poartă copilul, „dumneavoastră purtați" întreaga răspundere pentru eficiența lui. La nenumărați copii cărora li s-au îndreptat dinții, părinții au avut un rol deosebit, urmărindu-i, controlîndu-i, stimulîndu-i cînd erau momente dificile. Părinții care-și pierd firea și care vor rezultate „cît ai bate din palme" nu vor putea avea niciodată satisfacția unui rezultat bun privind tratamentul ortodontic al copiilor lor.

CAGLIOSTRO sau

O întîmplare cu nasturi

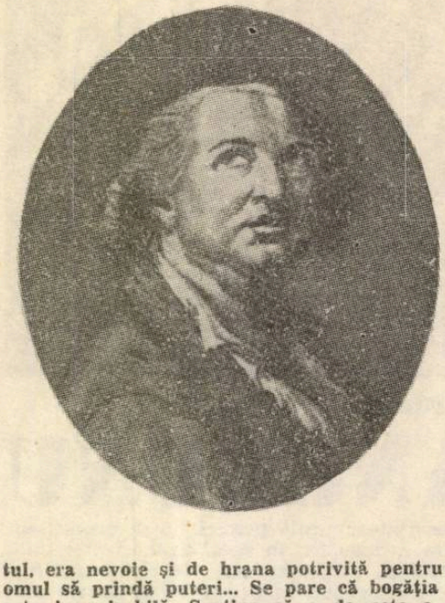

„Domnul conte Cagliostro, colonel spaniol, cu domiciliul în casa generalului locotenent Müller, ia drumul străinătății", așa stătea scris în numărul din 1 octombrie 1779, la rubrica „Știri" a ziarului „Sanktepetersburgskie vedomosti"...

Contele Alessandro Cagliostro a fost una dintre figurile cele mai enigmatice ale secolului al XVIII-lea. În Spania el se prezenta drept don Tiscio, în Franța drept contele Phonix, marchizul D'Anno sau contele Garat. Dacă ar fi să dăm crezare celor afirmate de Alexei Tolstoi în povestirea care-i este consacrată, el era în stare să apară în mai multe locuri în același timp, după care să dispară la fel de neașteptat precum își făcuse apariția! Viața lui este plină de cele mai neobișnuite aventuri și mistere, dintre care însă unele au dispărut odată cu el.

„Contele Cagliostro este un om cu cunoștințe foarte vaste, cu comportări ciudate. Are o minte foarte ascuțită, ochii lui te pătrund pînă în suflet. Nimeni nu știe de unde vine, este apreciat de puternicii lumii, dar este și urît de mulți dintre aceștia. Este idolatrizat de săraci și de oamenii simpli pentru că îi lecuiește fără a le lua vreun ban. Se spune că din cei 18 000 de oameni pe care i-a lecuit, nici dușmanii cei mai înrăiți nu-i pot reproșa moartea a mai mult de trei oameni", scria un ziar din Sanktpetersburg în anul 1779, anul în care Cagliostro a venit în Rusia. Avea atunci 36 de ani. Și nu avea faima unui vrăjitor, ci pe cea a unui doctor.

Pe vremea aceea la Petersburg lucrau mulți doctori străini, iar sosirea fiecărui nou doctor era însoțită de reclama corespunzătoare. Cagliostro s-a comportat însă foarte modest, în principal plimbîndu-se prin oraș și exprimîndu-și deschis admirația față de tradițiile și obiceiurile rușilor.

Mai întîi el a început să fie vizitat de cîntăreții de operă italieni prezenți în Rusia. În tot ce făcea, contele era însoțit de soția sa, frumoasa Lorenza Feliciana. Între altele, ea avea grijă să aducă vorba despre prietenia soțului ei cu contele Saint-Germain care — zicea ea — îi destăinuise secretul elixirului tinereții, despre faptul că soțul ei lecuise oameni mulți în Spania, unde fusese prezentat ducelui de Alba, despre pacienții celebri vindecați de soțul ei la Lisabona, în Anglia, Franța... În timp ce vizitatorii se uitau la culorile tenului ei neobișnuit de proaspăt, ea, sfioasă și încurcată, mărturisea că are șaptezeci de ani...

Și cum Sankt Petersburgul avea multe doamne trecute de șaptezeci de ani...

Și cum multe dintre doamnele trecute de șaptezeci de ani...

După aceea au început să-l viziteze și pacienți ruși, mai ales paciente...

„Dacă l-ați putea vedea așa cum l-am văzut eu, scria istoricul și călătorul englez William Cosk, adică mergînd de la un spital la altul, examinînd cu atenție rănile oribile pe care le vindeca, împărțind leacuri, calmînd și dînd speranță. Dar leacurile singure nu rezolvau totul, era nevoie și de hrana potrivită pentru ca omul să prindă puteri... Se pare că bogăția lui este inepuizabilă. Susține că a da este o fericire mai mare decît a lua și este mîndru că poate fi bun."

2. UN NASTURE, DOI NASTURI

Fapt este că, contele Cagliostro a reușit să uimească Petersburgul în foarte scurtă vreme. Aceasta mulțumită artei sale medicale. Într-o bună zi Pavel, fiul prințului Gavrilo Gagarin, s-a îmbolnăvit grav. Doctorii au calificat starea lui drept deznădăjduită. În această situație, părinții lui Pavel au cerut ajutorul lui Cagliostro. El a examinat copilul și a conchis că starea lui este foarte gravă. A mai declarat încă că îl va vindeca pe Pavel dacă acesta va fi dus acasă la el, la Cagliostro, și lăsat o vreme acolo. Disperați, părinții au consimțit. Aceștia se interesau zilnic de starea sănătății fiului lor și au rămas uimiți cînd, după două săptămîni, Cagliostro le-a spus: „Se simte mai bine."

În cele din urmă contele i-a informat că pericolul a trecut și că părinții își pot lua copilul acasă. Se înțelege că prințul Gavrilo Gagarin era nespus de fericit și i-a oferit lui Cagliostro o recompensă... princiară. Pe care însă contele a refuzat-o, declarînd că nu obișnuiește să primească nimic în schimbul vindecării oamenilor...

Cineva a avut ideea să spună că Pavel murise și că băiatul fusese schimbat! Un altul mai... inspirat, a lansat o altă versiune: Pavel a fost schimbat cu o fetiță! Nici prințul, nici Cagliostro nu au luat vreo poziție, răspunsul avea să-l dea însuși Pavel Gagarin, care a ajuns general!

Atacurile cele mai dure împotriva lui Cagliostro le-a lansat însă doctorul personal al țarinei, Rogerson. Acesta a declarat public că este un „empiric", care nu rezistă confruntării cu un absolvent al facultății de medicină din Edinburgh. Cu el adică.

Cagliostro i-a propus un duel original: fiecare — el și Rogerson, adică — va realiza o otravă pe care și-o vor oferi reciproc și pe care o vor înghiți în prezența martorilor. Cel care va face otrava cea mai bună va cîștiga! Absolventul facultății de medicină din Edinburgh a refuzat însă...

După aceea s-a întîmplat povestea care l-a pus pe Cagliostro în fața prințului Potiomkin și care a dus la expulzarea lui din Rusia. Despre ce a fost vorba? În perioada cînd tocmai reorganiza armata, Potiomkin a fost informat că din depozitul comenduirii au dispărut brusc nasturii cîtorva mii de uniforme pentru soldații ruși. Nasturii fuseseră turnați din cositor.

Astăzi fiecare om care a fost prezent la ora de chimie atunci cînd s-a predat „Cositorul" știe că la geruri mari, în anumite condiții, obiectele din cositor se transformă în... praf. Pe vremea aceea însă...

Potiomkin l-a consultat pe Cagliostro rugîndu-l să găsească o soluție pentru ca nasturii să nu mai dispară. Contele i-a propus să facă nasturi dintr-un aliaj format din o parte cositor și două părți cupru, adică din alamă. Procedeul era cunoscut încă din secolul al XVI-lea. În scurtă vreme pe uniformele soldaților au început să apară nasturii strălucitori ai lui Cagliostro, după ce în prealabil fuseseră frecați cu praf de cărămidă.

Contele a devenit foarte popular, era invitat în multe case rusești de vază. Străinii îl priveau însă cu dușmănie, cu neîncredere. Despre el au fost răspîndite cele mai incredibile vești. Situație în care Cagliostro și-a pus în practică cunoștințele de magie.

În fața unui public numeros el a hipnotizat o fetiță de opt ani. Trezită, fata a fost întrebată de părinți ce a simțit, la care aceasta a răspuns că nu-și amintește. Cagliostro era foarte mîndru de arta lui de a „magnetiza", afirmînd că este primul care o practică și negînd acest drept doctorului vienez Franz Menser. Spre deosebire de acesta, contele punea la baza procedeului său sugestia prin cuvînt și privire. În acest fel el reușea să trateze unele boli de nervi.

La început n-a fost crezut, oamenii fiind sceptici. A început să se bucure din nou de încredere numai după ce el a dovedit că poate fabrica aur și argint. Pentru aceasta el a folosit o soluție specială cu care arginta și poleia cu aur obiecte din fier. Amănuntele nu se cunosc, fapt este însă că la 1800, deci după cîțiva ani doar, a început să fie aplicată tehnica galvanizării. Trebuie să mai avem însă în vedere că încă în anul 1796 Alessandro Volta inventase bateria, element pe care Cagliostro mai mult ca sigur că îl cunoștea.

Fortăreața Schlüsselburg de pe Neva

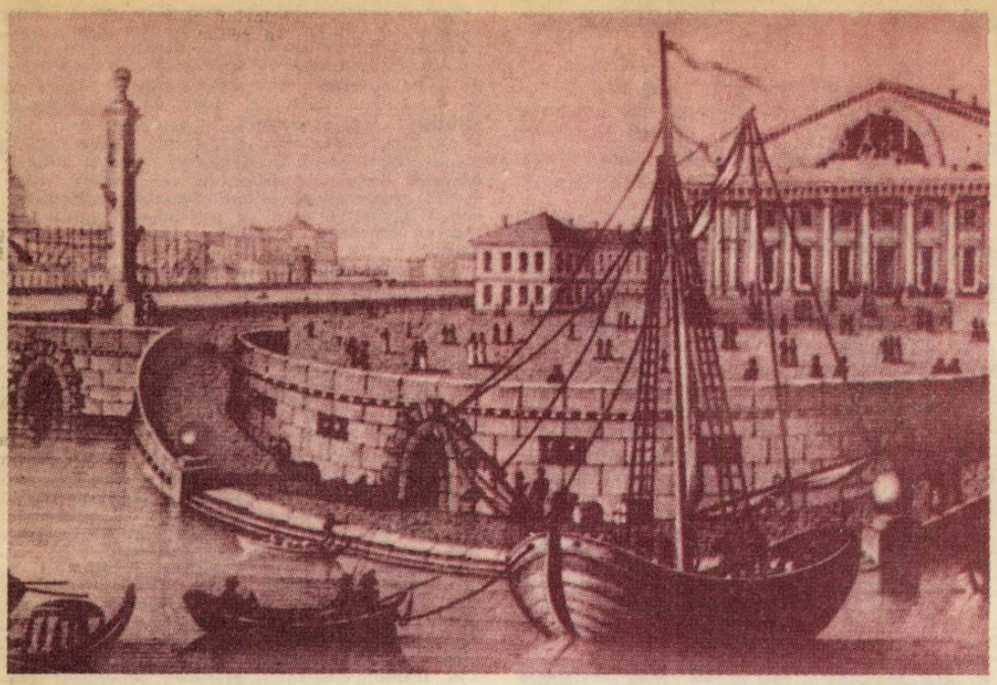

Sankt Petersburg — sfîrșit de secol XVIII

Întrebat la Petersburg de unde a acumulat atîtea cunoștințe, contele răspundea că un învățat trebuie să-și stringă în taină cunoștințele. Este notoriu faptul că Cagliostro cunoștea latina, italiana, spaniola, franceza, germana și — dar nu este cert — engleza. Araba lui era însă de neînțeles și făcea o mulțime de greșeli cînd scria. Este autorul cîtorva cărți dintre care una „Linii tainice, cartea fermecată a marilor inventii" a apărut în Rusia în cîteva ediții. În această lucrare el descrie o serie de plante medicinale, efectul halucinogen al hașișului și opiumului, se referă la somnambulism. Un capitol al cărții este consacrat fachirilor și șarlatanilor, efectelor dăunătoare pe care acțiunile acestora le au asupra oamenilor.

3. ȘI-APOI, PE NEPUSĂ MASĂ...

La 1 octombrie 1779 Cagliostro a anunțat că pleacă din Rusia. Lumea era convinsă că țarina nu era străină de acest lucru.

În martie 1780 caleașca contelui Cagliostro a fost condusă de o mare mulțime, în mijlocul căreia se aflau și multe înalte personalități ale vremii. La despărțire, Cagliostro i-a asigurat că va reveni în Rusia unde va rămîne pentru totdeauna...

Nu s-a mai întors niciodată.

A înconjurat jumătate din Europa și s-a oprit la Paris, unde spera să se poată odihni. Iată însă că numele lui apare din nou, de data aceasta alături de cel al cardinalului Rohan și al contesei de Valois, în legătură cu un colier de briliante. Cardinalul și contesa s-au întîlnit după gratii și nu s-au sfiit să dea vina pe Cagliostro, „un hoț și un aventurier".

La 22 august 1786 poliția a făcut o descindere la domiciliul lui, i-a confiscat toate balsamurile și plantele medicinale și i-au dus — pe el și pe soția lui — la închisoare. La Bastilia, unde fusese „cazat", el a scris un memoriu în care arăta printre altele :

„În urmă cu șase ani am vizitat un popor cu osebire înțelept, generos și ospitalier și am sperat că mi-am găsit acolo patria care m-a primit ca pe fiul ei. Eram conștient de bucuria și binefacerile pe care le-aș putea aduce noilor mei concetățeni, dar o lovitură neașteptată mi-a zădărnicit toate speranțele..."

Acuzația oficială avea să-i fie înmînată lui Cagliostro abia după cinci luni. În această perioadă, Cagliostro, cu ajutorul unui avocat, și-a scris autobiografia care a fost tipărită și răspîndită la început numai în Rusia apoi în toată Europa. Ea începea astfel :

„Nu știu nici locul nașterii mele și nu-mi cunosc nici părinții. Copilăria mi-am petrecut-o în orașul Medina din Arabia unde am fost crescut și cunoscut sub numele de Arachat... Îmi amintesc foarte bine că am avut dascăl și slugi..."

După care urma o întreagă istorie incredibilă, care pînă la urmă i-a decepționat pînă și pe cei care pînă atunci îi arătaseră multă simpatie.

După nouă luni Cagliostro a fost eliberat. Rohan a fost condamnat iar colaboratoarea lui a ajuns la stîlpul infamiei. Strigînd „Trăiască Cagliostro !" mulțimea Parisului l-a condus pe acesta de la Bastilia pînă acasă. Dar chiar a doua zi, Ludovic al XVI-lea a emis un decret pentru expulzarea lui imediată din Paris și timp de o lună din Franța. La aflarea veștii despre expulzare, locuitorii Parisului au ieșit în stradă pentru a-l apăra pe Cagliostro cu arma în mînă. Contele a reușit să-i convingă că nu este de dorit ca în Paris să izbucnească o revoltă din pricina lui, iar oamenii l-au ascultat.

Cagliostro a călătorit pînă la Londra. Aici, în iunie 1787, a scris o proclamație către poporul Franței în care se ridica împotriva puterii absolute a regelui, exprimîndu-și convingerea că în Franța va izbucni în curînd revoluția, că poporul îl va executa pe rege și va lua cu asalt Bastilia. Cînd țarina Rusiei a citit această proclamație nu și-a putut reține un acces de furie, zicînd: „Cagliostro este un netrebnic, care trebuie dus la spînzurătoare !"

De la începutul anului 1787 în presă au început să apară articole despre șarlataniile lui Cagliostro, despre faptul că numele lui adevărat era Giuseppe Balsano, care s-a născut la Palermo, în ziua de 2 iulie 1743, în familia unui negustor. Că după moartea tatălui său a fost dat la seminar, de unde a fugit. La 13 ani a intrat la mănăstire unde a învățat, de la un apoticar (farmacist) bazele medicinii, botanicii și chimiei. Apoi, sub diferite nume, el a călătorit prin lume, în căutare de comori...

Primii care au reacționat la această versiune au fost simpatizanții lui Cagliostro, care au cerut să-i fie plătite imediat despăgubiri pentru daunele morale aduse. Popularitatea lui a crescut din nou. În cele din urmă el a ajuns la Viena, dar aici i s-a interzis să practice medicina din care cauză a fost nevoit să se întoarcă în Italia. Fără însă să înceteze a urmări evoluția situației politice din Franța.

S-a adresat Adunării Naționale cu cererea de a i se permite să intre în Franța. Nu a primit nici un răspuns, în schimb — la 27 decembrie 1789 — a fost arestat și dat pe mîna inchiziției. Care inchiziție i-a găsit 42 capete de acuzare, după ce fusese interogat timp de aproape un an. Soției lui i s-au pus în circă nici mai mult, nici mai puțin decît șapte crime !

După aceea a început un proces secret care a durat pînă la 4 aprilie 1781. Tot ce se cunoaște despre acest proces este că Cagliostro s-a apărat cu strășnicie încercînd să demonstreze că a lecuit în mod calificat oameni, dar împotriva acuzațiilor de natură politică și a celor care îl calificau drept eretic nu a mai avut ce face. Toate documentele legate de acest proces, procesele verbale ale interogatoriilor, răspunsurile lui Cagliostro etc. sînt păstrate în mare taină în arhivele Vaticanului.

Cagliostro trebuia dat pe mîna călăului, așa cum se proceda cu ereticii, dogmaticii și cu propovăduitorii magiei, dar pedeapsa i-a fost comutată în închisoare pe viață. Exista o singură posibilitate de a fi pus în libertate : să se dezică de teoriile lui...

Ceea ce n-a făcut.

Cagliostro a murit în ziua de 25 august 1795, rămînînd în viață cu cîteva luni mai mult decît soția lui, care fusese închisă la o mănăstire. Se spune că a fost otrăvit...

Nicolae Nicoară

FILE DIN ISTORIA PRIMULUI MUZEU DIN ȚARA NOASTRĂ

Muzeele din țara noastră au și ele o istorie interesantă și demnă de a fi cunoscută ca și alte lăcașuri de cultură.

Primul muzeu organizat în țara noastră după principii științifice a fost „Cabinetul de Istorie Naturală din Iași". Cu privire la inaugurarea acestui muzeu, citățm din ziarul ieșean „Albina românească" din 28 Ianuarie 1834 (exact acum 153 de ani) : „Scopul de căpetenie al Societății de Naturaliști este de a urma îndeaproape înaintarea științei și a literaturii, a întemeia starea sănătății și a ne îndeletnici cu istoria naturală a acestui pămînt".

În anul 1844 Societatea de Medici și Naturaliști din Iași a cumpărat pentru muzeu casele vornicului Costache Sturza, din strada de Sus cu suma de 3 000 de galbeni, pentru care s-au emis acțiuni de cîte 80 de ducați-galbeni.

Este demn de reținut că în sala de ședințe a Societății de Medici și Naturaliști din clădirea Muzeului de Istorie Naturală din Iași, s-a făcut în Ianuarie 1859, alegerea premergătoare a lui Alexandru Ioan Cuza, ca domnitor al Moldovei.

La București, Muzeul de Istorie Naturală a fost întemeiat tot în anul 1834. El a fost găzduit, la început, în cîteva încăperi ale Spitalului Colțea și era de fapt, așa cum îl arăta și numele, un „Cabinet de curiozități". Într-adevăr se puteau vedea aici tot felul de rarități, o pușcă de pe vremea lui Mihai Viteazul, o sabie, un tablou etc. Cît privește piesele specifice unui muzeu de istorie naturală ele se reduceau la cîteva „monstruozități", cîteva preparate și unele piese de mineralogie. Cu timpul muzeul s-a dezvoltat și în anul 1850, secțiile de științe fizice și naturale s-au despărțit. Aceasta din urmă a devenit „Muzeul de zoologie și Mineralogie" înzestrat cu animale fie împăiate, fie păstrate în alcool, din țară și de pe alte meleaguri. Printre conducătorii muzeului astfel înnoit s-au numărat entuziaștii oameni de știință, profesorii Grigore Ștefănescu, Dimitrie Brîndză, care au mutat colecția de botanică în Institutul de la Cotroceni, actuala Grădină Botanică.

A etapă cu totul nouă în viața Muzeului de Istorie Naturală din București a început la 4 aprilie 1893, cînd naturalistul Grigore Antipa a fost numit director. Plin de pasiune și însuflețire, noul director s-a confundat cu marea sa operă care îi poartă numele.

Apoi treptat a început din inițiativa unor iubitori ai folclorului românesc în întreaga țară să ia ființă muzee care aveau să trezească un puternic ecou în rîndurile opiniei publice. Au mai luat ființă și numeroase muzee regionale, dintre care unele dotate cu colecții remarcabile.

Haralambie Lerea

STÎNGĂCIA

sau originalitatea impusă

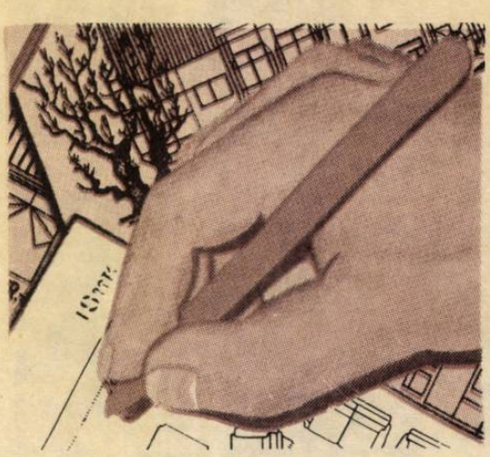

Cunoaștem cu toții că penetrantul spirit de observație al copiilor, mai ales al celor de vîrstă preșcolară, se concretizează de foarte multe ori în întrebări surprinzătoare și chiar fermecătoare prin insolitul lor. Nu în puține cazuri părinții se dovedesc dezarmați și obligați să dea răspunsuri de circumstanță, nesatisfăcînd pe deplin curiozitatea micuților. De pildă : „Mămico, de ce scrie băiatul acela cu mîna stîngă ?“ Să recunoaștem că pentru mămica respectivă nu este o întrebare ușoară. Dar oare numai pentru ea ?

Problema ridicată de copil este perfect legitimă și reprezintă un aspect controversat al psihologiei și neurofiziologiei. Este sigur că băiatul respectiv folosește preponderent mîna stîngă nu pentru a epata pe cei din jur, ci datorită comandamentelor sistemului nervos central care, se pare, are o altă distribuție funcțională cerebrală. Localizarea pe creier a funcțiilor psihice a apărut ca ipoteză încă din antichitate — Hipocrate, Alcmeon din Crotona ș.a. — și această problemă a reprezentat și reprezintă un subiect de mare actualitate. Ideea dominației unui emisfere a creierului față de cealaltă s-a impus definitiv după ce Pierre-Paul Broca, în 1861, a descoperit zona de protecție a limbajului în emisfera stîngă.

Acest cantivant domeniu al autocunoașterii s-a îmbogățit treptat prin acumularea de numeroase fapte de observație și experimentale. Cercetările neorofiziologice din ultimul timp au confirmat specializarea emisferei stîngi pentru limbaj și demonstrează totodată că emisfera dreaptă posedă funcții cognitive specifice, fiind dominată de percepția spațiului și a formei. Dacă emisfera stîngă lucrează în manieră analitică, tratînd informațiile pas cu pas (precum unitatea centrală a unui computer), cea dreaptă lucrează asupra unui ansamblu, deslușind raporturile reciproce dintre elemente. Altfel spus, emisfera stîngă răspunde la întrebarea CE ? iar cea dreaptă la întrebarea UNDE ? Această specializare a creierului cît și faptul că fibrele nervoase transmit comenzile motrice în mod încrucișat, au drept consecință dependența părții drepte a corpului de emisfera stîngă și viceversa. Iată, foarte succint, de ce folosirea mîinii drepte la scris și la alte activități care pretind o mare finețe și precizie a gestului apare ca normală, depinzînd de emisfera limbajului. Dacă la această explicație neuropsihologică se adaugă faptul că circumstanțele socio-culturale nu-i favorizează pe stîngaci, se poate înțelege de ce societatea e formată din aprox. 90 la sută dreptaci (conform și cu cele relatate de cercetătorii francezi Guy Azemar, Hubert Ripoll și Pierre Simonet de la Institutul Național al Sporturilor și Educației Psihice, Paris). Ce se întîmplă cu restul de 10 la sută, minoritatea stîngacilor? Au această emisfera dreaptă dominantă pentru limbaj, adică invers decît ceea ce denumim „normal“? Răspunsul este negativ. Stîngaciul nu reprezintă imaginea în oglindă a dreptaciului, existînd următoarele posibilități : 1. Stîngaci „naturali“, cei care au localizate funcțiile limbajului mai ales în emisfera dreaptă, dar fără o diferențiere netă între cele două emisfere ; după cercetătorii sus-amintiți acestia ar reprezenta doar 20—30 la sută din totalul stîngacilor și sînt cei care nu cedează ușor sau deloc scrisul cu mîna preferată ;

2. Stîngacii cu organizarea cerebrală de dreptaci, cei mai numeroși, dintre care se recrutează de obicei categoria ambidextrilor.

Filele din istoria stîngacilor sînt destul de puțin numeroase și uneori ne dau informații contradictorii. Un grup de arheologi vest-germani a ajuns la concluzia că oamenii primitivi își foloseau la fel de bine ambele mîini ; uneltele și alte obiecte erau astfel confecționate încît puteau fi la fel de ușor mînuite și cu dreapta și cu stînga. De asemenea, maimuțele primate sînt și ele ambidextre. Dar cercetînd fosile ale australopitecilor, cercetătorul francez Raymond Dart deduce că aprox. 20 la sută dintre acestia erau stîngaci ! Ei au trăit acum 1,5 milioane de ani, iar volumul cutiei lor craniene (Australopitecus Robustus) era de 530 cmc, față de 1 400 cmc al lui Homo Sapiens. Cu toate acestea, stîngăcia s-a „încăpățînat“ să nu dispară.

Se pare că în cursul antropogenezei, lateralizarea funcțională permitea realizarea unui efort muscular mai intens, pe măsura creșterii gradului de dificultate al activităților. Unii specialiști afirmă că în epoca de bronz stîngacii nu mai constituiau decît circa 20 la sută din populație. În perioadele ulterioare, proporția acestora a fost în continuă descreștere. Așa cum relatează dr. Dardu Nicolaescu-Plopșor pe baza studiului materialelor fosile de pe teritoriul țării noastre, în neolitic majoritatea bărbaților erau lateralizați funcțional, folosind de preferință una din mîini, în timp ce femeile erau în general ambidextre. Această ultimă afirmație contrazice ipoteza despre originea foarte străveche a lateralizării funcționale la femei, datorită ținerii pruncului la piept în dreptul inimii (cu mîna stîngă), în timp ce cu dreapta efectua diverse munci. Astăzi, cercetările efectuate arată că peste 80 la sută din mamele stîngace țin copilul tot cu mîna stîngă (este cunoscut efectul calmant al zgomotelor inimii materne asupra noului născut).

Se consideră (în zilele noastre) că există o mare probabilitate de apariție a stîngacilor din părinți sau bunici cu același „defect“.

Am putea completa, mai în glumă, mai în serios, cu cîteva paragrafe, o pseudo-istorie a stîngacilor. A fost Eva stîngace ? În tablou „Paradisul timpuriu“ de Van der Goes ea culege mărul din pomul cunoașterii cu stînga ; tot cu stînga oferă fructul interzis lui Adam, în „Adam și Eva“ de Tintoretto... Părăsind domeniul imaginației mistice, poposim în antichitate unde îl vedem pe Achile tăindu-și pletele pe rugul lui Patrocle cu stînga (într-un desen de Füssli) ; Socrate la rîndul lui cîntă la lîră cu aceeași mînă (într-un desen de L. David) — fotografiile reproducerilor sînt redate fără inversarea originalului. Trecînd prin epoca Renașterii, nu putem să nu remarcăm poate pe cel mai luminos exemplu de stîngaci, Leonardo da Vinci (menționat și de Carl Sagan în cartea sa „The dragons of Eden“, Rand. House, N. Y., 1977, p. 179). A fost Mihai Viteazu stîngaci ? Într-o gravură apare cu sabia în mîna stîngă, dar statuia din fața Universității, București, îl prezintă cu sabia la șoldul sting... Maurice Ravel a scris o lucrare pentru pian special pentru mîna stîngă, dedicată prietenului său Witgenstein care își pierduse brațul drept într-un accident ; acesta a interpretat-o fără greș...

Am putea pune în evidență un domeniu în care stîngacii rivalizează de la egal la egal cu dreptacii. Nu în oricare discipline, ci cu preponderență în sporturile individuale de opoziție dinamică și directă între adversari (tenisul de cîmp, cel de masă, box, scrimă). Conform cu cele relatate mai sus, majoritatea stîngacilor au conformație cerebrală de dreptaci, deci în cazul lor circuitul influxurilor nervoase este următorul : emisfera dreaptă (ED) — specializată cu percepția spațială, emisfera stîngă (ES), cu execuție motorie mîna stîngă. Într-adevăr, acest drum este mai scurt decît la dreptaci, la care circuitul este : ED către ES și execuție motorie mîna dreaptă. Această ipoteză a celor trei cercetători francezi sus-amintiți pare să stea la baza explicației avalanșei de stîngaci în elita sportului mondial. Laver, Orantes, Greabner, Vilas, Tanner, Connors, McEnroe, Navratilova sînt nume binecunoscute. La Olimpiada de la Moscova (1980) pe primele opt locuri s-au clasat șase stîngaci la floretă masculin. În box, într-un clasament al așilor, stîngaciul Joe Frazier figurează cu cele mai multe meciuri cîștigate prin KO (88 la sută) ș.a.m.d.

Poate că aș fi nedrept dacă n-aș aminti, vis-à-vis de acest micro-univers al stîngacilor, grupul... moleculelor organice „stîngace“. Ei bine, și la acest nivel, anumiți compuși organici (cei care prezintă izomerie optică, adică rotesc planul luminii polarizate la dreapta sau la stînga) pot fi levogiri sau dextrogiri. De exemplu glucoza e „dreptace“, iar fructoza e „stîngace“.

Trăim într-o „lume a dreptacilor“ și acest lucru se reflectă elocvent și în domeniul lingvistic, unde termenul de drept este asociat cu legalitatea, corectitudinea, fermitatea (aproape fără excepție în toate limbile pămîntului) ; stîngăcia e deseori sinonimă cu neîndeminarea. Și totuși natura, această sursă inepuizabilă de mistere, „obligă“ la originalitate pe unul din zece semeni ai noștri. Știința a făcut pași importanți, obținînd răspunsuri la întrebarea CUM ?, pe cînd întrebarea DE CE ? rămîne în suspensie, (premiul Nobel pentru medicină 1981 s-a acordat și pentru cercetări în domeniul specializării funcționale a emisferelor cerebrale — prof. Roger Wocott Sperry, Pasadena, S.U.A.).

Dar fie stînga sau dreapta, mîna, această unealtă a muncii, este protagonista tuturor realizărilor umane. Și atunci cînd o glorifică, poeții sau artiștii plastici nu au nicidecum în vedere polaritatea de care am încercat să ne ocupăm. Așa cum simbolizează și celebra sculptură „Catedrala“ a lui Rodin, cele două mîini se completează armonios, concretizînd prin muncă înțelepciunea omului.

Paul Ioan

SAH

Ochii mari, cît însăși dimineața,
zîmbet, aurora-n vîlvătăi,
mi-a ieșit din nou în cale viața,
la un nod de vreme și de căi.

Atitudinea înverșunată
ce mi-o arăta, m-a cam surprins :
o mai întîlnisem doar o dată
și știa că nu-s ușor de-nvins.

Forțele cu mine-și încercase,
anunțîndu-mi „sah!“ pe înserat ;
dar, spre ziuă, între cinci și șase,
cu nebunul o făcusem „mat“.

Aristide Mircea

ORA DE DRAGOSTE

Acum pentru a te iubi
am nevoie de un soare
care să semene
privindu-l
cu o stea
ruptă din cîmpiile
copilăriei mele
da
în verzile cîmpii
ale copilăriei mele
cresc stele
acum
pentru a te iubi
am nevoie de un soare
inventat în viața mea

soarele rămîne pentru mine
astrul acela poetic de cald

EROARE

știi mi-am înfipt
mîinile lungi
firave
ca aripile fluturilor de mai
în gardul cu sîrmă ghimpată
pentru libertatea
puilor de cerbi

numai că ei nu au cutezat
să se apropie
mă credeau vînător
văzîndu-mi mîinile lungi
diafane
ca aripile fluturilor de mai
pline de sînge

Eugenia Crăciun

ȘI EU AM FOST ÎNCEPĂTOR

Sceneță

Trafic intens. Nici nu pătrund un metru în intersecție. Dar rulez. Aud un fluierat. Agentul de circulație este fix în punctul de intersecție al axelor străzilor. Îmi face semn să trag pe dreapta. Trag. Frînez. Opresc motorul..

SOȚIA (din dreapta mea) : **Marine, ce-ai făcut ?**

EU : Dracu' știe ! Am lămîie !

SOȚIA : Unde-ai găsit ?

EU : Știi ceva ! Lasă-te de...

SOȚIA : Să mă las eu de... ? Să te lași tu de... dacă au început să te fluiere din prima săptămînă.

EU : N-auzi că habar n-am ce-am făcut ?

SOȚIA : Asta e și mai grav. Înțeleg să încalci o regulă pe care o cunoști la perfecție, că te asiguri. Dar să n-o știi ! Mă nenorocești... Tu ai auzit de locul mortului ?

EU (hamletian) : **Locul mortului e la cimitir.**

AGENTUL DE CIRCULAȚIE (în dreptul geamului din stînga, lăsat — salută, se prezintă) : **Actele dumneavoastră, vă rog !**

EU : Toate ?

EL : Cîte aveți. Sau nu aveți ?

EU: Cum să n-am !

EL : Se mai întîmplă. (Își face datoria, dirijînd circulația) : **Ați blocat traficul. De ce n-ați tras pe trotuar ?**

EU : E interzis. Mai încolo e chiar și un semn.

EL (cercetînd actele) : **Mda, cunoaștem regulamentul, care va să zică, dar trecem pe galben.**

EU (dau să ies și-l ating ușor cu portiera) : **Scuzați. Mă gîndeam că nu se cade.**

EL : Păi, nu se cade. E chiar interzis.

EU : Atunci stau înăuntru.

EL : Stați unde vreți, eu tot vă sancționez.

EU (ieșind totuși) : **Pentru că ies din mașină ?**

EL : Pentru că ați trecut pe galben.

EU : Era galben după verde și aveam ceva viteză. Ori la regulament în situația asta, cînd nu poți opri în deplină siguranță, cu evitarea oricărui pericol, legea zice chiar să accelerezi pe galbenul dumitale.

EL : În primul rînd nu-i al meu. În al doilea rînd legea zice că în apropierea unui semafor sau a unei treceri de pietoni — și în ceea ce vă privește pe dumneavoastră este vorba despre amîndouă — trebuie să reduceți viteza pînă la evitarea orică...

EU : Atunci e vorba de o contradicție în lege. Una din două, ce să fac pe viitor : ori o las mai moale, ori o-ntind ?

EL : De la caz la caz, dar legea trebuie respectată.

EU : Și acum cine are dreptate ?

EL : Păi, dacă aveați dumneavoastră, vă mai opream ?

EU : Dacă o luăm așa, am mai făcut o boacănă : am oprit la nici patru metri de intersecție...

EL : La indicația mea.

EU : Și am blocat circulația.

SOȚIA (aproape de panică) : **Dragă, mașina a luat-o la vale...**

EU (întrînd să bag într-a-ntîia) : **Poftim, n-am tras nici frîna de mînă...**

EL : Deci ați trecut pe galben.

EU : N-aveam nici centura de siguranță... Nici eu, nici soția...

EL : Am să vă rețin permisul...

EU : Abia mi l-ați dat.

EL : Și o să vă mai dau ceva : o amendă de 150 de lei.

EU : Să știți că n-am decît un ștergător de parbriz. Și culmea, e ăla din stînga.

SOȚIA : Minte, tovarășe milițian, că e ăla din dreapta.

EU : Ea zice dreapta ca și cum ar privi de afară. Nici nu știe ce e aia lămîie. Ca să vedeți cu cine m-am căsătorit.

EL : Treaba dumneavoastră.

EU : A, și încă ceva. Roata de rezervă e praf. Pentru că acum o jumătate de oră nu era de rezervă. Era aia din dreapta față, care acum e de rezervă, că am avut pană. Și-am schimbat-o și n-am nici triunghi reflectorizant... P-ormă am observat că e descentrată. Bate rău de tot.

EL : Am să vă dau o dovadă...

EU : Și eu am să vă dau o dovadă. O dovadă că sînt corect.

EL : Dacă erați corect, opreați și treceați pe verde.

EU : Păi, după verde vine galben și apoi roșu și abia după aceea iar galben și la urmă de tot din nou verde.

EL : Exact. Trebuia să așteptați.

EU : Mi se oprea motorul, că nu merg decît două bujii. Și eram în pantă, benzina e pe terminate și nu mai alimenta și, cum v-am mai spus, frîna de mînă...

EL : Atunci vă rețin și certificatul de înmatriculare. Aveți revizia tehnică la zi ?

SOȚIA : Habar n-are. Că noi am cumpărat mașina abia acum o săptămînă.

EL : Și cum ați înscris-o în circulație ?

EU : Pe vremea aia mergea. A doua zi i-a căzut și un far. Stă acolo așa numai de formă, că de luminat... Noroc că nu circul noaptea.

SOȚIA : Cică să mai ai încredere în rude...

EU : Lasă, dragă, rudele !

SOȚIA : Cum să le las cînd tot Bolintinul ți-a spus...

EL (subit interesat) : **Care Bolintin, Deal sau Vale ?...**

EU : Vale...

EL : Sînteți din ?..

SOȚIA : Vale. Numai el. Eu sînt din Deal. Rabla asta ne-a vîndut-o fratele lui taică-său

EL : Atunci vă cheamă la fel. Ca pe permisul de conducere...

EU : Normal, dacă e frate cu tata.

EL (după o pauză, meditativ) : **Da' amendă tot vă dau !** (Autoritar) : **Pînă mă duc eu să descongestionez circulația, trageți pe trotuar!** (Pleacă).

EU ((soției) : **Auzi, dragă, cînd s-a prezentat, cum a zis că-l cheamă ?**

SOȚIA : Plutonier major Marin.

EU : Ca pe noi. Ca să vezi !

SOȚIA : Ce, tu ești plutonier major ?

EU : Marin o fi numele sau prenumele ?

SOȚIA : Ce contează ?

EU (dau să pornesc motorul și ioc) : **Tu n-ai văzut ? Cînd a auzit de Bolintin parcă s-a mai înmuiat.**

SOȚIA : Și ce-i cu asta ? În Bolintin sînt o sută de Marini.

EU (motorul nu reacționează) : **Și vrei să spui că nu sînt rude ?**

SOȚIA : Sînt și rude, sînt și ne-rude. Mai bine dă-te jos și hai să împingem droașca !

EU : Ai dreptate. Mă duc să-l chem ca să ne ajute.

SOȚIA : Ai înnebunit ?

EU : Da' de ce ? ! Că n-are încotro. Altfel cum mai decongestionează intersecția ? Și p-ormă, orișicît, o să mai stăm și noi de vorbă, nu ?

Toma Michinici

Poeme de Corneliu Zeana

Trecea un călăreț

Un om pe calul său e un centaur
Desprins din vremuri mitice, de aur...
În cal se întrupează armonia
De forme și mișcare-n univers,
Galopul său, maiestuosu-i mers
Și tot ce-i toarnă-n forme superbia
Pe care-ncerc acum s-o prind în vers.

Peisaj chinez de toamnă

Frunzele toamnei copleșesc în aur...
Nespus de dulci sînt fructele tîrzii
Din care astăzi gust,
Desprinse-abia din rod ce-ndoaie creanga
Acelor pomi sădiți de-atîta vreme
De cei ca Li Tai Pe,
Du Fu
Și chiar de însuși
Bătrînul, înțeleptul Lao Tze.

De gardă

Imensul cerului cearșaf
Privit prin geamul de spital
Băltea de sînge-n asfințit.
Prin tulburele străzii praf,
Trec oamenii, mașini, un cal,
Se trec mai leneș, mai grăbit,
Spre mine parcă, sau spre el,
Prin praful tulbure, rebel,
Aceia, acel,
Prin praful,
Spre el.

1. CONFIDENȚE

Fetele se întorceau de la școală. Mergeau pe scurtătura ce o foloseau în zilele cînd pajiștea era uscată. Cum ploile în toamna aceea fuseseră rare, pămîntul semăna cu un veritabil asfalt. Se împrieteniseră din primul an de școală. Stătuseră în aceeași bancă în toate clasele. Mai puțin în anul care începuse de curînd. Erau nedespărțite. Lumea din comună le numeau surorile. În realitate relațiile dintre ele erau mai strînse, mai bune, decît sînt uneori între surori. În ziua aceea tulburarea se citea pe fețele celor două adolescente. Rodica, cu un corp ca trestia, blondă cu părul auriu împletit în codițe, cu o față albă, albă și niște ochi albastri de culoarea cerului, dădea prin finețea și distincția ei senzația unui personaj de basm. De altfel în cercul cunoștințelor și al rudelor i se spunea Ileana Cosînzeana.

Cu ochii plini de lacrimi se destăinuia Ralucăi. „E o situație îngrozitoare, Raluca". Au trecut trei luni și eu n-am avut curajul să le mărturisesc celor de acasă adevărul. A devenit un calvar atît plecarea la școală cît și întoarcerea acasă." „Mă surprinde cum de n-a aflat nimic mama ta. Nu-i vorbă, ea n-a prea dat pe la școală. Dacă venea cel mult o dată pe an. N-o învinuiesc, grijile cu cei trei frățiori ai tăi, muncile casnice nu puține. Apoi problemele cu Nea Șerban, taică-tău. Nu-i frumos să ne judecăm însă părinții, doar ei ne-au dat viața, lor le datorăm totul. Mă mir cum de n-a aflat de la copii, cărora cîteodată le place să fie răutăcioși, ori de la părinții unora dintre ei. Diriginta, d-na Elefterescu, cred că e convinsă că tu le-ai spus despre nereușita ta la corigență, că ești..." „Îndrăznește Rodica să spui lucrurilor pe nume, doar sîtem între noi. Că eu am rămas repetentă și că sînt ca și anul trecut tot în aceeași clasă, nu te feri, doar ăsta-i adevărul. Nu văd decît o ieșire din situația asta, știi preabine la ce mă gîndesc." „Ar fi un lucru de neiertat. Nu cumva să faci vreo prostie. I-ar distruge pe ai tăi care țin la tine ca la lumina ochilor. O să repeți clasa și asta-i tot. Sănătoasă să fii !" „Bine, dar îți dai seama ce lovitură va fi această cumplită veste pentru mama, pentru buna mea mamă care s-a sacrificat totdeauna pentru mine Ultimul bănișor l-a cheltuit să-mi cumpere îmbrăcăminte frumoasă, modernă, „Să arăți, fetița mamei, ca o adevărată domnișoară," îi place ei să spună. Și eu, cu ce-i răsplătesc toate astea ? Cu ingratitudine ? Să ne arate tot satul cu degetul : „Frumoasă, cochetă, maică-sa face totul pentru dînsa, iar ea, drept mulțumire, rămîne repetentă. Și colac pete pupăză ascunde vreme de trei luni faimoasa ei ispravă", așa vor spune oamenii." „Răuvoitorii, răutăcioșii clevetesc, n-ai ce le face, gura lumii slobodă, vorba aia. Sătenii noștri sînt însă oameni buni, înțeleg greșelile. Au dovedit nu o dată că sînt oameni de omenie. Vrei să te conduc pînă acasă să-ți dau curaj, să te ajut să reziști, să încerc să-i explic mamei tale ghinionul care l-ai avut la corigență, s-o linistesc, s-o încredințez că te voi ajuta la lecțiile mai grele". „Nu Raluca, simt că nu mai am putere să fac o asemenea mărturisire. Mama e bolnavă, știi că suferă cu inima. Îți dai seama, asta ar distruge-o. Îmi dau seama că pe măsură ce trec zilele va fi mai greu, dar nu pot, nu pot" și adolescenta izbucnește în plîns. Prietena mai făcu o încercare „Rodica, să nu luăm lucrurile chiar așa, în tragic. Nu ești nici primul, nici ultimul om în situația asta. Acum, într-adevăr, trebuie făcut ceva ca mama ta să suporte acest șoc... cît mai ușor... Vorbesc aiurea, îmi dau seama... este ușor de spus dar... Greu, greu de imaginat cum se va desfășura scena... Oricum eu doresc să fiu alături de tine să împart necazul cu tine". „Nu Raluca, uite am ajuns în dreptul porții tale. Du-te acasă". Fetei îi e greu să se despartă de prietena sa, s-o părăsească într-o asemenea stare de spirit. Se prinde de brațul ei. „Nu te las singură Rodica. Hai, intră puțin la noi, mama știe povestea cu corigența, poate îți va da și ea un sfat". „Iartă-mă, buna mea Raluca. Nu de sfaturi duc eu lipsă acum, ci de curaj". „Poate spusele ei îți vor da și puțin curaj. Hai s-o ascultăm, n-ai nimic de pierdut". În ochii Ralucăi citești îngrijorare, mîhnire, părere de rău, că încercarea ei e pe cale să eșueze. Cu capul plecat, Rodica se îndreaptă spre modesta ei casă situată în apropierea lizierei de salcîmi. Terierul alb-maro se îndreaptă vijelios spre tînăra lui stăpînă. Devine sobru, reținut, chiar trist cînd vede că fata îl mîngîie doar pe creștet și nu se joacă cu el ca altă dată. O însoțește pe cărarea spre intrarea în curte. Ochii lui Ursu sînt plini de lacrimi. Se știe doar că și cîinii simt supărările stăpînilor, că plîng aidoma oamenilor.

2. NEÎNDUPLECATĂ ÎN HOTĂRÎREA EI

„Dragă mamă. Sînt nevoită să vă părăsesc pentru totdeauna. Nu merit să rămîn cu voi, să vă îngrijiți de mine. Nu-i vorba de vreun băiat. Să nu vă gîndiți că am rămas gravidă. E cu totul altceva. N-am curajul să-ți mărturisesc. Sper că mă voi descurca în viață. Nu mă dau înlături de la nici o muncă. Am avut norocul ca acasă la voi să fac de toate. Îmi va prinde bine. Nu mi-e frică de viitor, ba dimpotrivă. Vă rog nespus să nu mă căutați. Oricum nu mă veți găsi. Știu, sînt conștientă, v-am pricinuit un mare rău, o mare suferință. Vă încredințez că nu vă voi face de rușine, voi munci cinstit și cu dorința fierbinte de a șterge prin faptele mele rușinea ce v-am pricinuit.

Vă îmbrățișez pe toți, pe tine scumpa mea mamă, pe tata pe care îl rog să se întoarcă acasă, pe Dănuț, pe Vlad și pe Codruț, prîslea al nostru cel drag, după care mi se rupe inima că nu-l voi vedea poate mult timp". Rodica.

Mama citește cu sufletul la gură trista scrisoare de despărțire. Nu-i vine parcă a crede. Mai citește o dată. Apoi ca omul luat prin surprindere nu știe ce să facă mai întîi. Parcurge cu pași repezi fără un scop anume toate încăperile. Se îndreaptă apoi spre telefon. Cu cine să vorbească însă ? Cu Șerban, bărbatul său ! Unde să-l caute ? Femeia cu care trăiește și pe care o știe n-are telefon, iar în curtea ei n-ar intra pentru nimic în lume. Șerban i-a promis că vine spre seară acasă. Le-a cumpărat încălțăminte de iarnă celor mici. Dar pînă atunci ? Să stea cu mîinile în sîn ? Fata totuși n-a avut timp să ajungă prea departe. Femeia a ieșit din starea inițială de panică și acum cu calm, cu logică, inventariază în gînd toate variantele de drumuri pe care ar fi putut-o lua Rodica... toate rudele, cunoștințele, unde s-ar putea adăposti. Probabil că primul popas îl va face la sora ei cea mică, Margareta, în comuna vecină. Mătușă-sa, care n-are copii dar îi dorește atît de mult, o adoră. Va ruga pe cineva s-o ducă la ea. În mod sigur e acolo. Înainte de a lua o hotărîre, precis s-a dus să se sfătuiască cu ea. O fată ca Rodica, liniștită, care respinge spiritul de aventură, nu e capabilă de cine știe ce planuri complicate. Dar mai știi ? Oare ce i s-o fi întîmplat ? Întrebarea îi sfredelește parcă creierii. Acasă doar nu-i lipsește nimic, anturaje nepotrivite nu are. Atunci ? Prietenă o are doar pe Raluca, care-i mai presus de orice bănuială. Adevărat că de vreo două-trei luni veselia ei e parcă forțată. Ceva nu-i în regulă cu fata, a știut ea, că doar e mamă. A surprins-o de cîteva ori tristă, gînditoare. Citește și privirea-i parcă străbate prin filele cărții. „Ce ai tu fata mamei ? Nu cumva oi fi îndrăgostită ?" i-a zis Marina într-o zi. Cu privirea ei senină, sinceră și-a privit îndelung, cu reproș mama, roșindu-se la față. „Și tu mamă !... auzi ce întrebare ?" Și-a dat seama că nu-i vorba de așa ceva. Noaptea auzea parcă înfundat, un plîns în camera vecină. Marina a deschis ușor ușa și s-a strecurat tiptil în odaie unde dormea fata. A ascultat în tăcere. Plînsul a încetat. Probabil că Rodica a simțit intrarea mamei în cameră. Femeia se ridică de pe scaunul de lîngă măsuța cu telefonul. Își alungă parcă, cu un gest făcut pe deasupra capului, gîndurile. Trebuie să facă ceva, să acționeze. Își ia pe ea o jachetă de lînă groasă și se îndreaptă spre locuința nașului situată nu departe.

3. O VIZITĂ NEAȘTEPTATĂ

Omul nu se mai aștepta la ora aceea la vreo vizită. Îmbrăcat în pijama privea la televizor. „Ulcelele" lui, patru copii între doi și șase ani, ședeau liniștiți pe

scăunelele lor pitice. Apoi, ca la un semn, o șterg la bucătărie învîrtindu-se printre picioarele mamei care pregătește cina. „Dacă o să mă tot încurcați, o să întîrzii cu masa și după cît înțeleg vouă vă e foame". Copiii se uită mirați unul la altul cu ochișorii lor ca niște mărgeluțe negre și apoi într-un consens tacit, în fața argumentului mai mult decît convingător, se retrag strategic în camera cu televizorul. Cel mai mare dintre ei dorește totuși să cunoască ceva mai precis condițiile părăsirii bucătăriei. „Și mai avem mult de așteptat mamă ?" „Nu, sînt gata îndată". Tatăl într-un colț al camerei discută pe șoptite cu Marina. „Și chiar așa să plece de-acasă ? Ea, o fată atît de cuminte și bună ?" „Nașule ajută-mă. Simt că înnebunesc, știi cît țin la Rodica. Dacă i se întîmplă ceva îmi pun capăt zilelor". Bărbatul se încruntă și ridică tonul. „Și voi muierile, una, două, drept argument, apelați la prostii dintr-astea. Bine, mă îmbrac și mergem, am și eu ceva de luat de la Prisaca. Numai fata să fie acolo, să nu facem drumul de pomană". Cînd îl văzu gata de plecare, nevasta nașului făcu ochii mari. „Încotro Mihai ? Nici n-ai pus și tu ceva în gură. Ce-i Marina, s-a întîmplat ceva?". „Rodica a plecat, nu știu încă unde". Femeia duce mîna la gură și face ochii mari. „Ea, un model de fată, cuminte, ascultătoare. I-o fi sucit vreunul capul...". „Nu nu-i vorba de asta, mi-a scris în bilet că-i altceva la mijloc". „Parcă ce îi proastă să-ți scrie adevărul în scrisoare". „Am totuși încredere în copilul meu". Nașul, gata de plecare, așteaptă în dreptul intrării. Se vede că nu-i prea încîntat de cursa ce urma s-o facă. „Las' că mai vorbiți la întoarcere. Hai Marina și așa-i tîrziu, iar pe ceața asta facem cel puțin o oră". Sulurile albe, compacte, frînează mereu mersul mașinii. Sînt locuri unde nu se poate merge decît la pas. După o tăcere îndelungată, Marina începe să vorbească, parcă mai mult pentru ea. „A dracului viață, calvar nu alta. Tragi de dimineață pînă noaptea și nu ai nici o mulțumire. După ce și-a luat cîmpii bărbatu-meu, pleacă și asta mică, ajutorul meu de bază. Am lăsat acasă copiii plîngînd. „Unde te duci mamă, nu vezi că-i noapte afară ?" m-a întrebat Dănuț."

„Ce să le spun copiilor ? Unor țînci de o șchioapă, la fel ca ai tăi, Mihai". Omul nu răspunde. Îi zboară gîndurile cine știe unde. Simte nevoia s-o încurajeze „Las' Marina pînă la urmă toate se aranjează. O să vezi. Așa-i viața, cu suișurile și coborîșurile ei. Am schimbat azi cîteva vorbe cu bărbatu-tu. Scorpia aia îi face zile fripte. Se pare că s-a săturat de ea pînă-n gît. Și de ce nu te întorci acasă omule? i-am zis. A făcut un semn de neputință. I-o fi frică de aia, rușine de tine, de copii ? Dumnezeu să-l știe. Nu-i vorbă, niciodată nu l-au dat voința și curajul afară din casă". Femeia se uită spre omul de la volan și oftează cătrănită. Ceața s-a mai risipit. Se zăresc luminile caselor risipite pe dealuri, printre vii și livezi. „Știi unde stă soră-mea, Mihai ?" „Ziua mă mai descurc, am fost la ei de vreo două ori, dar acum pe întuneric și ceață nu nimeresc nici centrul comunei". „ O faci la dreapta pe prima uliță, apoi mergi înainte pînă la fermă, pe urmă la dreapta din nou, la stînga și încă o dată la dreapta. Ajungem la școala cu etaj, după care virezi la stînga și iar la dreapta..." „Stai femeie că doar nu-s calculator. Parcă ai fi o morișcă. Să mi le spui pe rînd. Călătoria asta îmi trebuie mie precum chelului tichie de mărgăritar". „Să nu-ți pară rău Mihai, pentru binele făcut. Sînt disperată. Disperată !" și femeia începe să plîngă. Omului îi pare rău pentru ce-a spus și mai ales că și-a supărat fina. „Iartă-mă, n-am vrut să te supăr, liniștește-te Marina".

4. MAREA MEȘTERĂ ÎN ARANJAREA LUCRURILOR

„Tu Rodica ? Nu știam la cine se gudură Max al meu. Nu prea face concesii nimănui și puțini sînt cei care îndrăznesc să intre în curte, chiar însoțiți de mine. De regulă întîi trebuie să-l imobilizez cu lanțul în fundul curții. Face o singură excepție. Îi latră la fetele și băieții care iubesc florile, muzica, poeziile, copiii și... animalele, mai cu seamă cîinii, fâpturi printre care te numeri și tu, nu printre patrupede ci printre oameni, ca să fiu mai precisă. Cît mă bucur că ai venit să mă vezi. Dar ce-i cu tine ? Palidă, plînsă, slăbită. Parcă ești umbra Rodicăi de astă vară. Sînt îngrijorată de-a binelea, spune, spune, ce ți s-a întîmplat ?". „Am plecat de acasă, pe scurt asta-i. Nu din cauza părinților, ci dintr-a mea. N-am avut tăria să-i spun mamei necazul cu examenul și după aceea tot am amînat pînă... Mai tîrziu lovitura ar fi fost dublă. Cardiacă cum o știi, asta i-ar mai fi trebuit după necazurile care s-au acumulat în ultimul timp". „Și plecînd de acasă ce-ai rezolvat ? Asta nu-i tot o lovitură ? Ba și mai mare. Cîte gînduri nu-și face acum sărmana de soră-mea. Și ce intenții ai ?" „După cum știi, tanti Ana, printre alte lucruri folositoare, mama m-a învățat croitorie. Știu să croiesc chiar bine, să brodez, să țes, să croșetez. S-o găsi un loc de muncă și pentru mine". Planuri de copil fără minte. Nu te gîndești că asta o va omorî pe maică-ta. Ce rezolvi prin plecarea ta ? Un șoc puternic pentru Marina, zbucium, căutări, căci planul tău prevede probabil să nu-ți cunoască nimeni adresa, plus rușinea care o vei aduce familiei, căci dispariițiile astea de acasă nu aduc onoare părinților". „Da, dar o să-mi răscumpăr păcatele prin munca mea și mă voi întoarce de acolo (și fata

făcu un semn cu mîna în direcția orașului), cu o situație care îmi va permite s-o ajut pe mama, pe cei mici. Și apoi, tanti Ana, parcă eu am familie ? Vorbesc de familie în adevăratul înțeles al cuvîntului. Doar am văzut întîmplător la școală tabelul cu repetenții unde în dreptul numelui meu, probabil la rubrica despre cauza repetenției, e o specificație, mai corect, un stigmat, care mi s-a imprimat parcă cu litere de foc în creier, în suflet, „provine dintr-o familie dezorganizată". Ana a rămas pe gînduri. Nu e pregătită să-i dea un răspuns fetei. Se aud zgomote în curte. Alsacianul latră furios. Femeia sare iute în picioare. „Cred că e Mihai cu maică ta. Mă duc să astîmpăr cîinele. E în stare să-i rupă". Nașul cu Marina intră în casă. Femeia e calmă, nu cere socoteală fetei, nu reproșează nimic sorei, o mîhnire adîncă i se citește pe față. Nu, nu e deloc greșită zicala „negru de supărare". Așa arată fața Marinei, întunecată, vînătă. Privește cu blîndețe cînd la soră-sa, cînd la adolescentă. „De ce fata mamei, de ce ai făcut tu asta ? știu tot, am aflat de la mama Ralucăi la care am fost să dau de urma ta. E adevărat. Nimeni din neamul nostru, cel puțin pe cîți îi știu eu, n-a rămas repetent. Nu-i o cinste pentru noi, dar nu-i nici o crimă"... Intervine Mihai : „Pe mine vă rog să mă iertați. Am ceva de reparat la mașină". Omul nu vrea să participe la asemenea intimități. Marina continuă : „Adevărat, avem și noi partea noastră de vină și nu mică. Știi doar Ana ce-i în familia noastră. Ocupă-te de trei prunci, mergi la serviciu, îngrijește de animale. Vreme de Rodica n-am prea avut. Cu o întrebare, două pe săptămînă «Ce mai e pe la școală ?» nu se rezolvă problema educației unui copil, mai ales cînd e adolescent. Am trecut prin toate astea cînd eram învățătoare; le-am învățat, adevărul e că i-am educat pe alții, dar uite că pentru fata mea nu mi-am găsit timp". Cu ochii în pămînt Rodica își frămîntă mîinile. Lacrimi îi curg pe obrajii palizi. O coditâ i s-a despletit probabil în timpul precipitatelor pregătiri și atîrnă, cum stă fata aplecată, pînă pe covor. Se ridică în picioare și se aruncă în brațele Marinei. „Iartă-mă mamă ! Îți promit că voi învăța bine, că voi șterge rușinea". „Și eu voi fi lîngă tine, Cosînzeana mamei". „Hei acum să mergem. Ne așteaptă mașina în curte. Sărut-o pe tanti Ana, buna mea surioară. Nu te lăsa ea să pleci în lume, sînt sigură". Stați puțin, ce vă grăbiți așa ? Sînt convinsă că n-ați mîncat nimic toată ziua. Rodicăi nu-i ardea de mîncare. Ea și-a făcut probabil iute bagajele și n-a știut cum să spele putina mai repede. Așa-i, Cosînzeana ?" Fata, eliberată de povara grea ce o purta pe conștiință, are acum ochii limpezi, și vocea parcă i s-a schimbat. „Da, tanti Ana, așa-i". „Cît despre Marina, tu ai umblat toată seara, cu sufletul la gură să-ți cauți odrasla". În curte se aud acum voci de bărbați. Se distinge glasul lui Mihai. „Intră, hai, curaj. Doar nu te mănîncă nimeni". Cu o figură spășită, spre Marina se îndreaptă soțul ei. „Venisem cu ghetuțele. Am văzut pe masă biletul Rodicăi și al tău prin care îmi spuneai că vii încoace. M-am gîndit că familia mea are mare nevoie de mine. Și am venit". „Mai pune o farfurie, Ana", pentru bărbatul meu. Pe fața Anei se citește mulțumire, o mulțumire vie, sinceră. „Deci seara de azi e seara împăcărilor", rostește ea sentențios. „Nu-ți spuneam eu Marina în mașină că viața-i cea mai mare meșteră în aranjarea lucrurilor ?", adaugă Mihai.

Victor Beda

● BTT ● COSTINEȘTI 1989 ● BTT ●

● **„SERBĂRILE MĂRII ȘI ALE TINEREȚII" — acțiune complexă cultural-artistică și sportivă ce cuprinde spectacole de muzică și poezie, întîlniri cu scriitori, actori și sportivi de performanță, proiecții de filme, expoziții de artă grafică și fotografică, jocuri de plajă, demonstrații sportive — ediția a X-a, 30—31 VIII, Costinești.**

RÎSOLOGIE ŞI ARHEOLOGIE

SE ŞTIE (ORI NU SE PREA ŞTIE ?)

Se ştie cît de multicoloră şi bogată e paleta de manifestări culturale ce au loc sub cerul senin al Costineştiului. Se ştie, dar nu cred că se cunosc toate, grămadă. Programele literare, artistice, recreative, distractive umplu zilele, serile, uneori şi nopţile staţiunii. Impactul acestor programe, gîndite cu imaginaţie şi organizate cu iscusinţă, asupra tinerilor ce-şi petrec vacanţa aici e considerabil. În acelaşi timp, ele favorizează o emulaţie remarcabilă între tinerii artişti şi instituie un cadru benefic pentru verificarea, afirmarea ori confirmarea multor talente din toată ţara. M-am aflat printre cei ce au întemeiat cîteva din manifestări — acum tradiţionalizate — şi am observat cu plăcere cum angajării depline a Biroului de Turism pentru Tineret şi conducerii Staţiunii Tineretului îi corespunde elanul perpetuu al actorilor, muzicienilor, caricaturiştilor, balerinilor şi al multor altora.

Dar cei care se îngrijesc de excelenta petrecere a timpului în acest segment juvenil al litoralului românesc nu sînt satisfăcuţi pe deplin şi definitiv de roadele cu atîta inspiraţie şi atîta energie dobîndite. Caută mereu forme noi de delectare spirituală. Sînt preocupaţi ca nu cumva să se rutinizeze ce s-a izbutit pînă acum. Îi interesează noi răspunsuri la cerinţele tinerilor.

CUM S-A NĂSCUT CLUBUL UMORULUI

S-a născut în capul cuiva, ca Minerva în al lui Jupiter, dintr-o lovitură de ciocan a unui făurar priceput. Din neliniştea creatoare şi insatisfacţia pozitivă continuă, grefate pe fondul relaţiei esenţiale dintre turism şi cultură, s-a zămislit ideea unei reuniuni voioase cu caracter periodic. Cornel Gogoaşă, directorul Staţiunii Costineşti, şi ajutoarele principale ale domniei sale, Radu Hangu şi Cezar Armeanu, s-au gîndit la ceva ce s-ar numi **Clubul umorului,** el urmînd a funcţiona, lunar, în treimea de an calendaristic pe care obişnuim s-o numim „sezon" — adică intervalul iunie—septembrie. M-au poftit la o întîlnire — desfăşurată foarte amical, în Capitală — solicitînd sprijinul Cenaclului umoriştilor al Asociaţiei Scriitorilor din Bucureşti, pe care-l conduc.

Discuţiile au dus la un plan. Planul, aşezat pe hîrtie, a devenit program operaţional. Programul, pus în aplicaţie, a produs, în vara şi toamna anului 1988, o serie de trei ediţii ale **Clubului umorului.** A fost — cum se zice — o experienţă-pilot. Urmează a fi completată, ameliorată, lărgită, diversificată, înnobilată, elevată şi îmbogăţită cu acţiuni metodice, concursuri, ateliere de lucru pentru talentele tinere şi altele.

La sfîrşitul lui iunie, suita de manifestări a cuprins : o şezătoare literar-artistică la Grădina de vară (cu aproximativ două mii de spectatori, foarte bine dispuşi şi extrem de receptivi), cu participarea unui grup de scriitori, actori, coregrafi, muzicieni, păpuşari şi cineaşti tineri ; aceştia din urmă au prezentat un grupaj de filme spirituale artistice, documentare, de animaţie.

Manifestarea a durat vreo 270 minute. Organizatorii au apreciat-o ca atrăgătoare prin veselie şi varietate, şi substanţială în raport cu scopul propus. Publicul a primit cu cea mai mare căldură lecturile făcute de autori, recitările şi fragmentele de spectacol ale actorilor bucureşteni şi ale actorilor constănţeni, pantomima, solo-urile instrumentale şi vocale, pînă şi discursul cu funcţie de prefaţă pe care m-am străduit să-l rostesc cît mai destins, pentru a ajuta la statornicirea climatului propice.

Seara următoare a fost susţinută numai de actori şi muzicieni, cu aceeaşi izbîndire.

Între seri, adică în după-amiaza zilei a doua, a avut loc vernisajul Salonului de grafică satirică a tineretului. Scriitorul Tudor Popescu, preşedintele juriului, a înmînat premiile, iar grupul „Divertis" a comentat, amuzant şi parodistic, exponatele.

CU CE GÎNDURI BUNE NE-AM ALES...

Cîteva constatări. Deşi unii instrumentişti au executat şi bucăţi complicate de muzică veche, clasică, publicul n-a părut deloc neliniştit ; dimpotrivă. Unii actori au înfăţişat fragmente de spectacole ; publicul le-a perceput foarte bine, întregind cu imaginaţia ceea ce, probabil, în alte împrejurări ar fi necesitat povestiri şi explicaţii fastidioase. Deşi au avut loc şi unele evoluţii artistice cu caracter modern acut, în regim experimental, publicul le-a acceptat cu sensibilitate. E, deci, — încă o dată şi încă o dată — cazul să avem încredere în publicul tînăr. Ca să meritäm această încredere, noi, cei ce i ne înfăţişăm, trebuie să fim, firesc, pregătiţi, să avem ambiţia valorii şi să dăm dovadă de **seriozitate.**

Umorul fiind unul din fenomenele lumeşti care revendică maximă seriozitate.

A ZÎMBI ÎN AER LIBER, SUB STELE ŞI PE PLOAIE

O surpriză. De aproape douăzeci de ani, de cînd există, Cenaclul umoriştilor şi-a ţinut reuniunile şi şezătorile în săli. Îndeobşte, în săli mici, pentru ca să nu fie nevoie de microfoane şi megafoane ; pentru ca scriitorii, citind, ori vorbind, să se poată uita şi în ochii ascultătorilor ; pentru ca toţi producătorii de veselie, în indiferent care îndeletnicire artistică, să se simtă cît mai apropiaţi de auditoriu. În acest sens s-au evitat, în genere, şi vorbitul de la tribună, aranjamentele solemne, de festivitate, căutîndu-se o ambianţă cît mai familiară.

La Costineşti, conducătorii Staţiunii au insistat însă să optăm pentru Grădina de vară. E un amfiteatru vast, foarte încăpător, cu o scenă amplă şi dotări tehnice corespunzătoare. Ni s-a spus că există un public prea numeros ca să încapă într-o sală. Ni s-a făgăduit o audiţie ireproşabilă (şi a fost). Pentru proiectarea filmelor, condiţia locului era ideală.

Ne-am hotărît deci să riscăm şi o atare experienţă.

Scriitorii şi-au citit schiţele, poemele, afo-

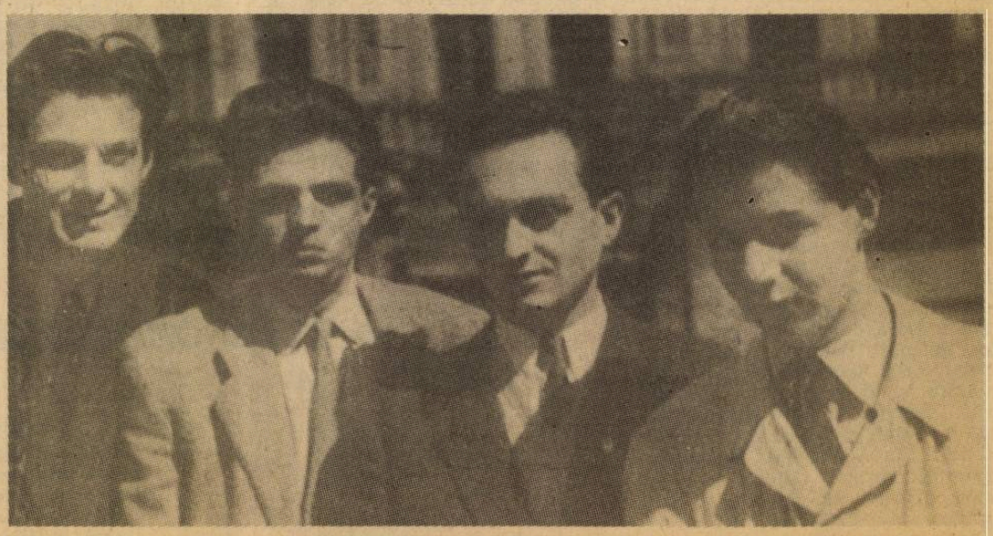

Întemeietori ai primului Cenaclu al umoriştilor, fotografiaţi în faţa actualei Case Centrale a Armatei, după şedinţa de constituire (aprilie, 1945) : caricaturiştii Ion Popescu-Gopo, Florin Calafeteanu-Calf, umoriştii Valentin Silvestru şi Radu Căplescu

rismele la microfon. Succesul a fost neașteptat. Actorii au interpretat, evident, ca pe o scenă ; au fost ascultați cu bucurie și răsplătiți generos.

În timp ce vorbeam acestui public atît de cald, care aplauda ori de cîte ori rîdea și ori de cîte ori surîdea, priveam spre cei ce, nemaiavînd loc pe bănci, în intervalele dintre ele, și chiar pe laturile scenei, se cățăraseră pe coama zidului semicircular și pe turnurile reflectoarelor. Înțelegeam eu, ca și confrații mei din acea seară, că apetența culturală a miilor de tineri de aici e un fapt. Iar prestațiile din acest regn, ce-i sînt oferite munificient de responsabilii Stațiunii, de alți factori implicați în călăuzirea spirituală a tineretului, constituie o ofertă necesară la o cerere reală.

Am considerat experiența fertilă. Se pot ține ședători literar-artistice (autentice) voioase și în aer liber, pe durata a patru-cinci ore.

Ediția a doua, din iulie-august, a fost concepută oarecum asemănător. Ne-am prezentat, tot în două seri, cu altă echipă de scriitori și artiști, înregistrînd rezultate asemănătoare. Am adăugat și o formație satirică de amatori. În Festivalul național „Cîntarea României" există o secțiune a umorului popular, în care se întrec brigăzile artistice, grupurile satirice, artiștii ce se prezintă singuri, formațiile de pantomimă și alte colective. E o mișcare uriașă, susținută de zeci de mii de oameni din orașe și sate, tineri și bătrîni, practicînd cu fervoare satira împotriva a tot ceea ce atentează la normalitatea existenței. Am ales una din aceste formații, de la Brăila, care a obținut întotdeauna în concursurile din țară medalia de aur.

În seara întîi, prea emoționați de ambianță și pentru prima oară într-un amfiteatru atît de populat, artiștii amatori și-au lungit excesiv programul și n-au avut verva lor obișnuită. În seara a doua, organizîndu-și mai înțelept spațiul celor cincisprezece minute ce le-au fost acordate — și după ce au repetat, cu îngrijire, ziua, lipsindu-se de prea plăcuta plajă din partea locului — s-au prezentat cu bine și au fost aplaudați îndelung și de către public și de către colegii lor profesioniști de pe scenă.

Ar fi deci de reținut că e oportun a se integra în programele **Clubului umorului** artiști amatori de virtuozitate. Dintr-un punct de vedere mai general e important a se evita improvizațiile, aparițiile neglijente, lipsa de măsură în evoluția scenică. Rostesc, desigur astfel, un truism. Dar cînd îl trăiești, într-o împrejurare dată, realizezi că trebuie mereu și cu neobosire reamintit.

Ediția a treia a început la Grădina de vară, într-o seară răcoroasă de septembrie. La Costinești era schimbare de serie vacanțieră. Amfiteatrul n-a mai fost atît de plin. Pe scena deschisă din toate părțile trăgeau curente calorice neliterare, care-i înfiorau întrucîtva pe participanți. La un moment dat a început să picure din înalturi, ceea ce, însă, n-a tulburat esențial manifestarea (chiar și după ce picurii s-au întețit).

Deranjantă a fost prezența în Grădină a unui număr redus de persoane care nu se aflau la odihnă ; veniseră întîmplător, din zone limitrofe, din satul geamăn cu Stațiunea, sau din alte locuri anevoie identificabile. Au prins să-și exprime cu glas tare (prea tare) mirările, poate satisfacția (nu prea clară însă), aprobările, entuziasmul chiar (în sonorități nu totdeauna agreabile) și dezaprobările (zgomotoase, împănate cu interjecții pitoresti). Erau, neîndoios, o categorie de spectatori genuini, a căror frăgezime intelectuală se cola cu o anume fragilitate a gustului. Încercările publicului mare de a astîmpăra aceste neașteptate franjuri zbuciumate la cuvertura catifelată a Grădinii de vară n-au avut izbîndă.

S-a găsit, totuși, o formulă domolitoare : ironia proferată la microfon. Rîsul general poate fi ucigător, chiar pentru cei retranșați în anonimatul favorizat de întuneric. Lucrurile au intrat, treptat, în normal.

La ediția a treia a fost debutat un tînăr cineast, absolvent al Institutului „Caragiale" : Bogdan Drăgulescu. Filmul său **Prinși în plasă**, după Gheorghe Brăescu, a avut aici premiera, calitatea sa comică fiind mult apreciată. În același context s-a produs și artistul popular Valeriu Călin, care a cîntat, la zece instrumente, muzică argeșană, dovedindu-se un virtuoz al cimpoiului, cavalului, ocarinei, fluierului, trișcăi, naiului și altora. Tot acum s-a făcut cunoștință cu un merituos ansamblu de dans modern, „Eveniment" din Constanța.

În a doua seară a ediției a treia ne-am întîlnit cu cei dornici să asiste, în eleganta, luminoasa sală polivalentă a hotelului „Forum", unde am petrecut împreună aproape trei ore de intensă desfătare. Cei ce am citit, vorbit, cîntat, interpretat, prezentat filme comice (lîngă **Prinși în plasă** a rulat și **Arta apărării individuale** a tînărului regizor Ovidiu Bose Paștina) ne-am simțit de-a dreptul emoționați de adeziunea foarte caldă a celor trei sute de tineri aflători în elegantul salon caisiu.

În finalul finalului, am convenit, împreună cu atît de primitoarele, diligentele (și eficientele) gazde, să lărgim cercul de preocupări ale **Clubului umorului**, în anul viitor, atrăgîndu-i efectiv în activități și pe cei aflați la odihnă. Dar despre acestea în Almanahul viitor — sănătoși să fim !

Principalul colaborator : Cenaclul umoriștilor al Asociației scriitorilor din București, care, în 1989, va împlini douăzeci de ani de existență.

CE E CU ACEST CENACLU AL UMORIȘTILOR ?

Ce e cu acest Cenaclu, nu o dată pomenit în presă, și prezent, de-a lungul anilor, în multe orașe și sate, la festivalurile de profil și în alte circumstanțe voioase ?

El e inspirat de cel dintîi Cenaclu de umor de la noi, pe care l-am întemeiat, la jumătatea deceniului cinci, împreună cu cîțiva umoriști și caricaturiști, la București, în condiții foarte sărmane (ne țineam ședințele în Cișmigiu, sau la restaurantul „Lacto-Bar", la un iaurt, dar cu cea mai tonică bună dispoziție). În 1969, Fănuș Neagu, secretarul Asociației scriitorilor din București, și Ion Băiești au avut ideea înființării unui Cenaclu al literaților ce practică satira și umorul, el rămînînd însă deschis și publiciștilor domeniului care nu au statut scriitoricesc, precum și tinerilor, vîrstnicilor și chiar matusalemicilor de ambe sexe ce se încumetă a păși pe acest tărîm.

Cei doi reputați scriitori m-au invitat să conduc acest cenaclu. O fac întruna, de atunci, sprijinit în principal de prozatorul și publicistul Vasile Băran, dramaturgul și prozatorul Ion Băieșu, dramaturgul, prozatorul, eseistul Dumitru Solomon, poetul și dramaturgul Aurel Storin, dramaturgul și prozatorul Tudor Popescu și mulți alții.

La ședătorile noastre, date în întreprinderi, instituții, așezăminte culturale, în medii foarte felurite, ne-am străduit să facem cunoscută literatura umoristică română veche și nouă, și să popularizăm marile valori ale teatrului comic românesc. Ne-am asociat artiști din domeniile cinematografiei, muzicii, graficii, coregrafiei, artei păpușărești, în așa fel încît manifestările noastre să fie totodată spații de confluență culturală a tuturor practicilor literare și artistice ce pot genera umorul. Deschizînd ușa talentelor tinere, am contribuit la afirmarea unora. Oameni cu însușiri literare au debutat astfel în „Urzica" și în alte publicații. Unii au tipărit cărți. Cîțiva actori și-au făurit recitaluri personale însemnate. Am fost inspiratorii mai multor festivaluri de umor — ce dăinuie — al celui mai însemnat, mai vechi și mai statornic dintre ele, „Bienala umorului C. Tănase" de la Vaslui.

Nu tot ceea ce ne-am pus în gînd a reușit. Și nu tot ce-am făcut, a avut cota calitativă dorită. Dar nu e încă ceasul bilanțului, ci doar al unui crochiu de sinteză. Să vedem ce va mai fi...

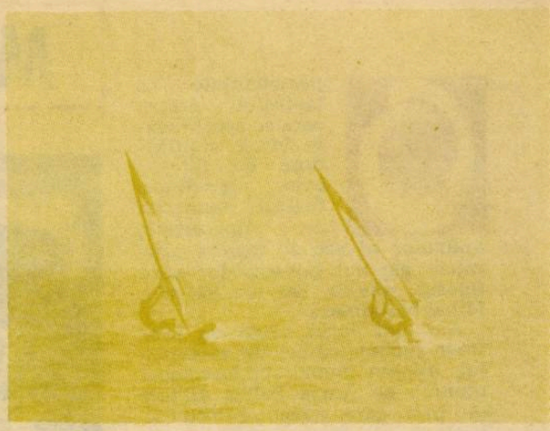

Ședătoare literar-artistică a Cenaclului umoriștilor la Festivalul umorului „C. Tănase" de la Vaslui (1974). De la stînga : D. Solomon, Florin Andrei Ionescu, Nicuță Tănase, Valentin Silvestru, Dumitru Bran (starostele culturii județene), Marin Sorescu, caricaturistul Al. Clenciu, actorul George Bănică.

ASTFEL CĂ...

Întrucît n-am conceput ședătorile noastre ca hohotitoare, ci ca reuniuni încadrate **în cultura umorului**, deci de proză, poezie, dramaturgie, artă spirituală, ne-am bizuit adesea și pe aportul unor scriitori și artiști de înaltă reputație : Nichita Stănescu și Toma Caragiu, Marin Sorescu și Octavian Cotescu, Dan Grigore și Aurel Baranga. Teodor Mazilu și Tamara Buciuceanu, Silviu Stănculescu și Mircea Radu Iacoban, Ovidiu Iuliu Moldovan și Adina Cezar, Ion Horea și Tudor Gheorghe, Horațiu Mălăele și Horia Șerbănescu, Radu Gheorghe și Cristina Stamate, Aurelian Octav Popa și Mircea Diaconu, Brîndușa Zaița Silvestru și Alexandru Arșinel, Amza Pellea și Mihai Mălaimare, Benone Sinulescu și Anda Călugăreanu — și mulți alții din București și din țară ; uneori și clase întregi de studenți ai Institutului, trupe teatrale, orchestre, formații de balet.

Bucuriile produse atîtor oameni, în sălile minuscule din sate foarte îndepărtate și în localuri somptuoase din marile orașe, au fost, sînt și ale noastre. Presupunem, tragem nădejde, nutrim iluzia reconfortantă că vor fi și în viitor.

Căci continuăm.

Valentin Silvestru

MIHAI MĂLAIMARE

ȘI «CLOVNII»

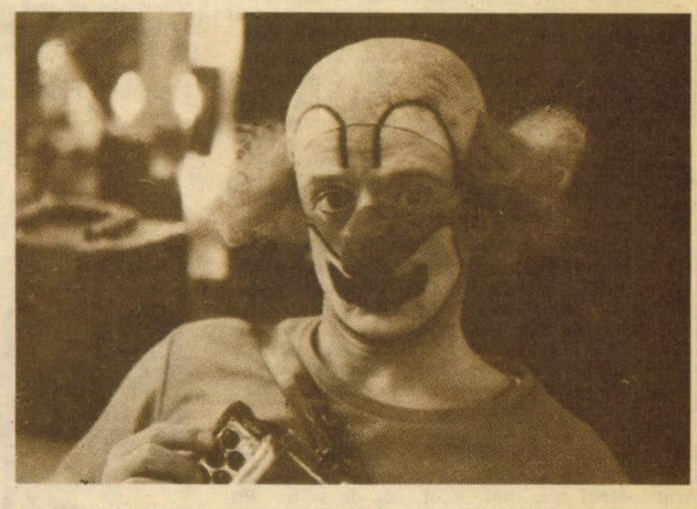

O personalitate a teatrului nostru care se accentuează într-o multitudine de fațete : actor, profesor, regizor, scenarist de spectacole, animator al scenei trecînd granițele genului adesea, dar spre folosul osmotic al tuturor este Mihai Mălaimare.

Am mai văzut odată un profesor jucînd alături de studenții lui, într-un memorabil spectacol atunci : pe Amza Pellea alături de unii care aveau curînd să bată cu succes la porțile consacrării : Magda Catone, Tania Filip, Bogdan Stanoevici, Valentin Voicilă, în montarea lui Ion Cojar pe scena I.A.T.C.-ului, cu piesa „Între etaje" a lui Dumitru Solomon.

Mălaimare, se desfășoară pe scena Națională bucureștean alături de colegul de la institut Mircea Constantinescu, de proaspăta absolventă a I.A.T.C. și de mai de-mult consacrata Anda Călugăreanu, de Alexandru Georgescu : un actor al Teatrului Național care așteaptă de mult piesele și rolurile fundamentale, în care dovedise atîta cînd era student și care atunci cînd avea ce face trecea drept cel mai strălucit interpret în marile piese ale lui Shakespeare, în Cehov și Andreiev. Alături de ei un coregraf de excepție ca Mihai Panait și o surpriză : studenții lui Mihai Mălaimare, Claudia Cărămidă și Mihai Bisericaru, două nume noi pe care el le propune publicului, cînd sînt studenți de-abia în anul II, la clasa lui și nu este deloc prea devreme, ei se simt atît de acasă la teatru că parcă s-ar fi născut acolo, ei seamănă perfect cu teatrul, sînt chiar teatrul, sînt de demult și de-ai casei. Într-un an și jumătate de institut a fost de-ajuns. Ei au venit, au văzut despre ce-i vorba și au învins. Profesorul nu a căutat, pe baza unei pedagogii meschine, să-i pună să caute prea mult, să-i lase să se deruteze, privind și așteptînd cu frică și plini de complexe biciul dresorului. „E bine, deci... în scenă, copii !" Simplu, direct, familiar, apropiat, corect, sigur, legitim. Mai e în spectacol alt student, Mihai Petcu, poate mai puțin gata să susțină această confruntare, și un student în ultimul an, care deja e o mică vedetă la „Casandra", pe care l-am văzut apărînd într-o piesă de teatru la Televiziune, susținînd cu mare siguranță o partitură esențială alături de o parteneră de talia Leopoldinei Bălănuță. E vorba de Adrian Titieni, un tînăr al cărui destin teatral, poate și cinematografic, pare cu siguranță a se-nscrie într-o zodie de excepție.

Efluviul de tinerețe, bucuria de a juca, profesori tineri scăldîndu-se în tinerețea studenților lor, o lumină împrăștiată generos într-un spectacol despre spectacol, despre comedia cu două fețe, în care o față rîde nervos de plînsul celeilalte.

„Clovnii" cu Mircea Constantinescu în rolul unui personaj bizar și nou în această lume care vine din Charlot și Fratellini, în teatrul nostru din „A murit păpușa" a lui Ion Sava. O lume prin care clovnul lui Mircea Constantinescu se mișcă aiurit, ca un pian dezacordat ce a pornit la drum, un drum al pianinei mecanice părăsită undeva în mijlocul grădinii și privită cu oarecare stupoare de stăpînii casei, în timp ce un flăcău descoperă pianina și se joacă la ea, cum s-ar juca o pisică cu un aparat de radio.

Și Claudia Cărămidă, a cărei sonoritate a numelui aduce și a vedetă internațională și a sănătos umor autohton, străbate într-o singură respirație un circ întreg, făcînd acrobații la trapez tropăind cu o tinerețe furibundă scîndura, atît de înșelătoarea scîndură a teatrului... și Mihai Bisericaru, cu fiecare tendon gata să se articuleze mereu astfel, cu hieratismul marilor clovni fantezişti și muzicali, cu Adrian Titieni, pe dulcile amare aripi ale parodiei, și peste tot acest Mihai Mălaimare, clovn trist și vesel, improvizator și parodist, ironist și mim de excepție, un dar de zile mari — aceștia sînt „Clovnii" de la Teatrul Național, în care teatrul, circul, dansul și muzica, e doar și Anda Călugăreanu aici care poate cînta cu banda (de magnetofon), fără play-back și fără microfon, clovnii între care tristețea lui Alexandru Georgescu ce-l așteaptă încă totuși pe Macbeth (dar și pe Verșinin !) într-un spectacol în care el încă se pregătește, se pregătește și tot așteaptă destinul atît de meritat.

Profesorul cu studenții lui, și cu colegii de teatru și gînd, în scenografia unui Nicolae Stanciu, care, după cunoștințele mele cel puțin, abia acum e propus publicului (și cît de sigur și plenar se impune) sau ilustratorul muzical Florin Ionescu, continuînd în mod firesc colaborarea cu Mălaimare de la „Actorul", în fine cu coregraful plin de fantezie și stil care e Mihai Panait.

Totul în regia de suflet și gîndire a unui ferment de talente și teatru : Mihai Mălaimare.

Dumitru Dinulescu

TRIPTIC SPANIOL

O ÎNTÎLNIRE CU ATLANTICUL LA SAN SEBASTIAN

Primul contact cu pămîntul Spaniei l-am avut în gara Irun, situată la cîţiva zeci de metri de graniţa cu Franţa ; aici am schimbat şi primii gologani francezi în valută spaniolă ; pentru cincizeci de franci primesc aproape 800 pesetas. Încă nu ştiam mare lucru despre preţurile „la zi" în Spania aşa încît, deşi părea o sumă frumuşică, mă port cu noua valută cu destulă circumspecţie...

Urcăm apoi în trenul de San Sebastian şi la ora prînzului ne aflam în primul oraş spaniol inclus în program. Ştiind că terorismul din „Ţara bascilor" este mai bine „reprezentat" în capitala acesteia, la Bilbao, am evitat acest oraş ; alesesem San Sebastian ca punct de referinţă pentru cea mai „răzvrătită" provincie spaniolă ; o făcusem şi pentru că Atlanticul, pe care visam de mult să-l văd, se află aici mai aproape, oraşul fiind situat într-un golf ce face parte din Marea Cantabrică, nume dat oceanului în această zonă. Pe peron ne aşteaptă încă o surpriză dintre cele mai neplăcute, pentru noi care credeam că în cîteva minute lăsăm rucsacii în gară, la „consigna" (serviciul de bagaje de mînă), şi ne aruncăm liberi pe străzile oraşului sau poate chiar în valurile oceanului. Surpriza consta în faptul că acel „consigna" nu mai funcţiona de cîţiva ani ; nici poliţie nu mai avea atunci gara... Măsurile se datorau tocmai recrudescenţei actelor teroriste...

Rucsacii nu puteau fi lăsaţi singuri dar nici prin oraş nu puteam să-i cărăm în spate. Totuşi, ce să facem într-o gară, destul de modestă de altfel, în care ne dădeau tircoale tot felul de indivizi dubioşi, beţivi, cerşetori. Pentru a ne pune cît de cît la adăpost de o eventuală situaţie neplăcută ne instalăm pe o bancă lîngă biroul de mişcare unde, oricum, gîndeam noi, oamenii trebuie să fie mai serioşi. Nu ştiu cum s-a întîmplat că rămăsesem fără pîine tocmai într-o asemenea situaţie ; foamea ne-a dat în cele din urmă şi soluţia ; o las pe soţie singură cu bagajele în jurul ei, făcîndu-i cîteva „recomandări" obligatorii (!?) care, în împrejurări ca acelea, s-au dovedit nu numai preţioase dar chiar strict necesare : să nu părăsească nici o secundă rucsacii, să nu vorbească nimic cu nimeni (faptul că nu cunoaşte limba devenea astfel un avantaj !), iar în caz de strictă necesitate să apeleze la lucrătorii de la biroul de mişcare. Pentru a-şi omori timpul îi las la îndemînă cîteva prospecte turistice mai interesante privind itinerariul nostru spaniol iar eu îmi pun pe umăr „taşca" tip sport, cu toate actele în ea şi o pornesc după pîine. Fac astfel prima cunoştinţă, destul de sumară, cu modernul şi agitatul oraş.

Nu am norocul să găsesc un magazin de pîine prin apropiere, fiind nevoit să pătrund în „adîncul" oraşului, ceea ce sporea direct proporţional teama ce mă cuprinsese. În cele din urmă într-un într-o patiserie şi dau o sută de pesetas (!) pe şase chifle proaspete din care nu aveam să înţelegem mare lucru...

Mă întorc val-vîrtej la gară, unde, în afara atmosferei căreia trebuia să-i facă faţă soţia, nu era nimic deosebit. Ne amăgim puţin foamea cu acele chifle „meschine" şi acum priveam parcă puţin mai... optimişti ceea ce se întîmpla în jurul nostru.

...La întoarcerea soţiei din „învoirea" de 30 minute pe care i-o acordasem — la ora fixată şi cu „planul" îndeplinit — eu eram deja „montat". O las cu aceleaşi recomandări şi plec pentru două ore, adică exact cît îmi era necesar pentru un circuit scurt dar fără a trece de asfinţit. Mai era aşadar destulă vreme cu soare ceea ce mă face să-mi ating de gît şi aparatul de fotografiat (observaţi cum cresc pretenţiile !?). Oricît de ştirbită era plăcerea şi bucuria din cauza situaţiei de care am vorbit, mărturisesc că şansa de a vedea oceanul Atlantic mă acaparase total. Înainte de a face ocolul muntelui Igueldo — după care apele oceanului se despleteau în voia infinitului — ajung la un birou de turism unde primesc o informaţie nesperată dar din păcate tardivă ; o fată amabilă, aflînd despre „soarta" noastră, se oferă să ne primească în păstrare rucsacii pînă la ora închiderii ; era, evident, mult prea tîrziu pentru a profita de această ofertă neobişnuită ; în schimb primesc un braţ de prospecte despre oraş şi împrejurimi, despre Pirineii, pe care abia îi părăsisem (venind însă aici de pe versantul lor francez) şi capitala lor turistică spaniolă, Pamplona.

Continui pe faleza încă însorită, cu multă lume ieşită la plimbare şi imaginile plăsmuite în gară cu ajutorul unei fantezii intuitive mi se confirmă rînd pe rînd : valuri de 5—15 metri înălţime se spărgeau într-un zgomot asurzitor şi ireal de bolovanii uriaşi ; „fîntînile arteziene" astfel create ajungeau pînă la faleză, formînd curcubee efemere dar repetate parcă la infinit.

Teama inspirată oamenilor de actele teroriste era aşa de mare încît atunci cînd m-am apropiat de un trecător rugîndu-l să-mi facă o fotografie, a tresărit ca ars, exclamînd un „NU" într-o manieră care m-a pus pe gînduri. I-am explicat mai întîi pe îndelete intenţia mea nevinovată şi s-a lăsat înduplecat. Depistînd o altă imagine ce merita s-o iau cu mine pe peliculă, abordez în acelaşi scop o femeie cu doi copii de mînă ; crezînd că sînt fotograf profesionist mă refuză foarte indignată ; alte explicaţii, alte insistenţe şi reuşesc şi cu ea... După înconjurul muntelui Igueldo — un promontoriu aruncat ca o prelungire a oraşului în apele oceanului, pe care se află un parc de distracţii —, privirea se poate odihni puţin cu imaginea liniştită a apelor unui golf minuscul în care erau ancorate tot felul de ambarcaţiuni ; după felul cum străluceau şi după amenajările ce le puteau fi descifrate de la distanţă mi-am dat seama că este vorba de un debarcader de agrement, în stilul celor de la Pireu sau Monte Carlo... Reintru în oraş, cu gîndul să nu mă mai opresc nicăieri decît la catedrală. Apropiindu-se amurgul, străzile şi vitrinile se înundă rînd pe rînd de lumini multicolore, iar modernele edificii din partea centrală — ca şi cele de pe faleză de altfel — îţi lasă senzaţia de vigoare, dinamism şi, contrar primelor impresii, oraşul te convinge de caracterul său paşnic, sobru şi serios.

În drum spre gară (mi-am dat seama că în realitate realizasem dacă nu un „tur de forţă" cel puţin un itinerariu nesperat de lung şi de frumos) îmi iese în cale o hală în care se vindeau de toate ; mă tîrguiesc puţin cu fata de la taraba cu struguri albi, mari cumpărîndu-i două kilograme la un preţ rezonabil. Cumpăr şi o pîine „ca lumea" şi ajung la gară exact înainte ca soţia să-şi iasă din pepeni. Abia acum întindem o masă pe care am fi meritat-o mai demult ; apoi ne trecem vremea cu... trenurile care vin şi pleacă ; în unul din ele urcă şi cei cîţiva „pierde-vară" care poluau gara şi ne inspirau nouă un sentiment nu tocmai reconfortant. Începusem să ne conturăm planurile pentru Madrid ; aproape de miezul nopţii urcăm şi noi în trenul „nostru" (adică unul la care nu se pretindeau tichete suplimentare !), instalîndu-ne într-un compartiment cu locurile rezervate dinainte, ceea ce se putea observa pe tăbliţele indicatoare de la intrarea în vagon, dublate de rezervările dinăuntrul compartimentului. Văzînd că după plecarea trenului nu-şi face apariţia nici un călător cu asemenea pretenţii, aruncăm toate hîrtiuţele cu rezervările fictive şi ne întindem pe toate cele şase locuri. Pînă la Madrid am tras un somn bun, fiind „stingheriţi", la o bucată de noapte, doar de conductor. Aveam astfel parte de o călătorie fără... istorie.

HOINĂRIND PRIN

Ne aflam în inima capitalei spaniole, în gara Chamartin ; suspendată pe piloni uriaşi, gara nu are nimic comun (!?) cu trenurile şi cu liniile de cale ferată. Scările rulante te preiau aproape direct din compartiment conducîndu-te la etaj, acolo unde totul îţi lasă, într-adevăr, impresia de aeroport : multă vînzoleală dar şi rigoare în servicii, eleganţă tehnică ultramodernă, turişti de tot felul... Mă îndrept parcă hipnotizat direct spre biroul de turism, fiind interesat să capăt informaţiile de strictă urgenţă : dacă şi unde mai funcţionează un camping, unde se află oficiul „mare" de turism al Madridului.

Urmează înhămarea la rucsaci şi călătoria cu primul metrou spaniol. Construit cu multe zeci de ani în urmă, el nu are, în contrast cu gara abia părăsită, nimic modern şi nici luxos ; nici măcar confortul celui din Paris nu-l caracterizează : puţine banchete sau scaune, multă mizerie, mare aglomeraţie şi mult prea puţin respect pentru noi, cu ditamai rucsacii la spinare. Coborîm în Piaţa Sibeles, în centru, şi ne descurcăm destul de greu pînă cînd descoperim oficiul de turism ; probabil că este mai cunoscut de străini decît de madrileni... Aici ni se confirmă temerea intuită la San Sebastian în ceea ce priveşte acel „consigna". În Spania nu se primeau atunci bagaje spre păstrare nici la gară, nici la aeroport, nici în autogări, nici la oficiile de turism ; cu atît mai puţine şanse există să rezolvi problema la vreun chioşc de ziare, la vreun magazin, la portarul unei instituţii, aşa cum mi se întîmplă uneori la mine în ţară... Aflăm totuşi că un asemenea serviciu ar exista sub Piaţa Colon ; preţul pentru 24 de ore — un dolar pentru fiecare bagaj — ne face să renunţăm pe loc astfel încît, cu ultimele forţe (după 3—4 ore de alergătură), ne îndreptăm spre campingul „Madrid" despre care aflasem că ar fi deschis la vremea aceea de început de octombrie.

...Autobuzul ne lasă la marginea oraşului, de unde mai avem de parcurs pe jos ceva mai mult de un kilometru, pe o alee străjuită de pomi fructiferi, din care ne-am aprovizionat şi noi pe toată durata şederii acolo... În stînga observăm un fel de sanatoriu de unde răzbăteau lătrăturile deloc disciplinate ale unor cîini ; aveam apoi să aflăm că era într-adevăr un sanatoriu dar pentru... patrupedele lătrătoare, lăsate din diferite motive de către stăpînii lor în grija unor oameni... de specialitate. Mi-am amintit atunci de filmul „Mondo cane" (!) de acum douăzeci şi ceva de ani ; nu am nimic cu aceste animale credincioase deşi nu totdeauna blajine, însă în concepţia mea alta este menirea lor pe această lume...

La camping ne luăm în primire „perimetrul" repartizat pentru cort, ni-l instalăm şi ne facem puţină ordine în... gospodărie ; ştiind că le lăsăm pe toate în deplină siguranţă, ne întoarcem, în sfîrşit liberi, degajaţi nu numai de rucsaci, ci şi de probleme, în forfota oraşului.

...Filele calendarului ne-au adus în faţă o zi de simbătă ; trebuia să fructificăm o facilitate despre care ne informasem încă din ţară şi anume aceea de a merge la Prado simbăta, cînd este „entrada gratuita", informaţie confirmată şi de un afiş lipit pe zidul exterior al Muzeului. Înăuntru ni se spune că afişul este valabil numai pentru spanioli ; după o discuţie destul de aprinsă — fiindcă preţul ne ardea la buzunare ! — în care am fost nevoit să folosesc un adevărat arsenal de argumente, primim mult rîvnitele bilete cu ştampila de „entrada gratuita".

Pentru motive lesne de înţeles, nu pot plimba cititorul prin faţa capodoperelor celebrei colecţii... Amintesc doar, ca o informaţie de ordin cantitativ, că Diego Silva Velásquez, autorul unui număr de 125 pînze în total, este reprezentat cu aproape jumătate din „producţia" sa, în timp ce Francesco de Goya are expuse la Prado 112 tablouri, respectiv cele mai reprezentative opere ale sale.

Muzeul Prado — ca şi Luvru, British Museum sau Ermitaj — nu cunoaşte linişte decît în zilele în care este închis. Cînd intrarea este liberă forfota şi îmbulzeala sînt evitate de specialişti ; în schimb afluenţa mare de turişti constituie o dovadă evidentă a puterii de atracţie exercitată de sălile muzeului asupra celor mai diverse categorii de oameni. În ziua aceea, în care vizitatorii străini erau mai puţin numeroşi, nu am auzit vorbindu-se alte limbi în afară de spaniolă ; în special la standul organizat în holul mare de la parter unde se vînd ghiduri ce pot costa 30—40 dolari sau unele mai modeste — dar nu ca execuţie tipografică ! — reproduceri, vederi, pliante de tot felul.

Muzeul Prado, aşa cum se poate vizita astăzi, are doar un secol de existenţă dar originile sale trebuie căutate în urmă cu peste cinci secole, în primele colecţii ale coroanei spaniole.

...Dominat de impunătorul monument închinat regelui Alfonso al XII-lea, situat pe malul unui lac artificial amenajat pentru sporturi şi concursuri nautice, parcul Buen Retiro adăposteşte mai multe estrade pentru fanfară, un teatru de păpuşi, două splendide săli de expoziţie, una numită Palacio de Cristal şi cealaltă Palacio de Velásquez ; în aceasta din urmă era deschisă expoziţia „Imagini romantice din Spania", conţinînd tablouri, desene, schiţe ale unor artişti mai puţin cunoscuţi, dar pentru care merita să-ţi „pierzi" o oră, mai cu seamă cînd poţi raporta „imaginile romantice" ale Spaniei, la cele pe care le constaţi aevea, la faţa locului.

În parcul Retiro funcţionează şi cîteva telefoane ; unele sînt de uz local, altele au „bătaie mai lungă", fiind interurbane ; sînt şi cîteva cu caracter internaţional, a căror utilizare presupune însă un întreg şir de reguli destul de sofisticate la prima vedere. Era singurul tip de telefon care ne interesa... Trebuia să formăm, în total, vreo cincisprezece cifre. Depistăm un asemena telefon şi încercăm să vorbim cu ai noştri din ţară. Pentru cincizeci de pesetas merita efortul... Reuşim să transmitem doar formula obişnuită în convorbirile noastre telefonice, cel mai adesea laconice şi totdeauna liniştitoare : „Sîntem la Madrid, totul decurge normal, de aici plecăm la Sevilla".

...Plaza de Toros, 4 octubre, 1981. Parcurgem o bună parte din Calle de Alcala ; pornim de la Puerta del Sol, trecem prin Plaza Sibeles — cu fîntîna — monument reprezentînd zeiţa Fertilităţii, operă a lui Michel — apoi ne oprim în faţă la Puerta de Alcala, un monumental arc de triumf, creaţie sculpturală reprezentativă a lui Sabatini şi Michel din anul 1778, dedicată regelui Carol al III-lea. Ne apropiem de Plaza de Toros care este anunţată de departe prin ecourile unui fundal sonor învălmăşit şi încert. Scoatem biletele noastre de 125 pesetas fiecare, pentru a le verifica încă o dată. Le obţinusem atît de greu şi ţineam mult să nu fi fost păcăliţi. Vînzătorii de bilete pentru corrida, de fapt agenţiile specializate, nu scot la vînzare decît biletele mai scumpe ; şi aceasta se petrece mai ales atunci cînd nu este afluenţă de public. Cînd în Spania începe fotbalul cererea de bilete pentru corrida scade brusc şi-mi închipui că la fel se petrec lucrurile şi în cazul fotbalului cînd se deschide sezonul luptelor cu tauri.

Aşa am ajuns să alergăm pe la mai multe agenţii pentru a obţine cele mai ieftine bilete. Cu cît ne apropiam de locul spectacolului, cu atît emoţiile creşteau şi mărturisesc că îl aşteptam cu interes şi chiar cu oarecare nelinişte. Înainte de a pătrunde în arenă ni se oferă, pe gratis, un alt spectacol, de o cu totul altă factură, dar la fel de interesant. Fete frumoase îmbrăcate în toate culorile curcubeului, copii şi puştani mai răsăriţi, bărbaţi în toată firea, bătrîni burtoşi şi femei masive, înscriindu-se cu toţii în cea mai dezordonată agitaţie, oferindu-ţi cu mult „vicleşug" comercial, dar decent şi fără insistenţă, tot felul de suveniruri : pliante, fanioane, tauri şi spade, cărţulii despre corrida, scrumiere şi farfurioare cu imagini din Madrid şi cîte şi mai cîte ; tot ce poate imagina mai tentant spaniolul pentru a le face pe plac miilor de spectatori, între care foarte mulţi străini. Este o atmosferă de vacarm insuportabil, devenită pentru localnici un fapt banal, obişnuit dar care pentru un străin poate constitui un nime-

Madrid. „Biblioteca municipal"

rit prilej de a-i surprinde pe spanioli în una din ipostazele cele mai caracteristice şi mai fireşti de manifestare.

...Corrida se desfăşoară după un ritual cu reguli stricte ; dar ele nu mai sînt astăzi respectate întrutotul. În ciuda locurilor „de la cucurigu" am putut urmări foarte bine întreg spectacolul oferit de cei trei toreadori (toreros) care au înjunghiat (destul de imoral, de altfel şi fără glorie !) nu mai puţin de şase tauri de toată frumuseţea. Desigur, nimeni nu poate susţine că o luptă cu tauri nu constituie un moment „de referinţă" al unei călătorii în Spania. În ceea ce mă priveşte însă, nimeni nu mă poate opri să scriu aici că două momente — deşi nu singurele ! — mi-au lăsat o puternică impresie de... imoralitate a omului înarmat în faţa taurului „cu mîinile goale". Înainte de a se trece la „jucarea" taurului apare „călăul" (picadorul) în postură de călăreţ, ţinînd în mîini o suliţă înfiorătoare ; ştiind ce rol ingrat are, el este huiduit de toată lumea ; de pe cal se năpusteşte pur şi simplu asupra sărmanului animal înfigîndu-i fără milă ditamai suliţa în spate ; şi

Sala Goya (Muzeul Prado)

Sala Velásquez (Muzeul Prado)

aceasta n-ar fi nimic, dar „figura" se repetă de cîteva ori, pînă cînd sîngele țîșnește șiroaie pe trupul strălucind, pe negrul compact al pielii. Este drept că aceste lovituri nu-i sînt fatale taurului, ci au rostul de a-l întărîta pentru ca lupta ce urmează să fie mai înverșunată și mai... gustată de public. În acele momente publicul simte totuși dificultatea în care se află animalul și-l fluieră pe cel de pe cal pînă cînd îl scoate din arenă. Parcă am avut un sentiment de plăcută răzbunare cînd al treilea taur, unul de vreo șase sute de kilograme, l-a dat jos pe călău, acesta scăpînd ca prin urechile acului de copitele și coarnele lui înfuriate ; de cal însă mi-a fost milă căci el susținea nevinovat pe călău... Al doilea moment pe care nu l-am „gustat" deloc a fost acela în care taurul, aproape groggy, primește lovitura de grație, direct între coarne, pentru a cădea ca secerat, în aplauzele, tot imorale !, ale spectatorilor. Și nici aceasta n-ar mai conta (!?) dacă dibăcia și iscusința toreadorului s-ar manifesta de la prima lovitură ; la unul dintre ei — huiduit, este drept ! — am numărat zece încercări nereușite în timp ce taurul se ruga parcă să fie nimerit acolo unde trebuie pentru a-și apropia moartea fulgerătoare care nu mai venea...

...N-am crezut că printre oamenii de cultură se pot crea impresii atît de diferite despre acest fenomen care rămîne corrida spaniolă. Am ales pentru ilustrare doar două texte aparținînd unor timpuri diferite, unor zone depărtate și unor oameni care au demonstrat aceeași plăcere de a călători și totuși cu viziuni deosebite asupra modului în care se lasă impresionați de același fenomen, corrida.

Iată, de exemplu, ce impresie are marele sociolog român Mihai Ralea despre un asemenea spectacol : „Intră apoi în arenă „picadorii", călări pe bătrîne gloabe dezafectate, legate la ochi și care amintesc aidoma de prea spaniola Rosinanta. Aici e partea cea mai dezgustătoare a spectacolului. Taurul furios se repede cu coarnele în burta calului. Călăreț și cal sînt luați în coarne cu o putere uriașă și dați peste cap... În fine, momentul culminant e atunci cînd „espada" jură moartea taurului și pășește măsurat, grandoman, livid, înfășurat în pelerină neagră, încercînd cu degete înfricoșate

„Tuna" — orchestră studențească

tăișul spadei, către animalul fioros și zbîrlit. El trebuie să-l omoare dintr-o singură lovitură, înfigîndu-i sabia adînc după ceafă, așa ca să pătrundă inima.

Dacă taurul nu moare numaidecît, lovitura e greșită și huiduielile încep... ; reziduuri de viață crudă pasionată, cu gust de sînge și de moarte..."

În schimb, lui Théophile Gautier — care altminteri ne-a lăsat o splendidă descriere a „Călătoriei" sale în Spania — corrida îi pare ceva ce nu poate avea asemănare (și asta era acum aproape 150 de ani !?). „Pretutindeni se spune și se repetă mereu că, în Spania, gustul pentru luptele cu tauri se pierde din ce în ce mai mult și că civilizația le va face curînd să dispară cu totul : dacă civilizația va face acest lucru, va fi cu atît mai rău din partea ei, căci lupta cu tauri este unul dintre cele mai frumoase spectacole pe care mintea omului le-ar putea închipui vreodată ; dar ziua aceea n-a sosit încă și prea sensibilii scriitori ce susțin contrariul n-au decît să vină, într-o zi de luni, între orele patru și cinci, la poarta Alcala, ca să se convingă că gustul pentru această feroce distracție nu-i deloc pe cale să dispară". Și totuși marele scriitor și călător sesizează ceea ce nu te aștepți să fică un asemenea impătimit de corrida : „Taurii nu sînt întotdeauna de-o mare ferocitate ; unii sînt chiar foarte blînzi și n-ar dori nimic altceva decît să se culce liniștiți la umbră. După expresia deschisă și blajină a feței se vede bine c-ar prefera pășunea și nu arena : întorc spatele picadorilor și-i lasă cu multă nepăsare pe los chulos să le fluture prin fața nasului cîpele colorate...".

Corrida este în realitate un spectacol mult mai complex ; el nu se rezumă doar la „jocul" propriu-zis al numeroșilor actori care se perindă timp de două-trei ore prin fața zecilor de mii de spectatori, adesea extaziați, uneori intrigați, de multe ori nemulțumiți dar totdeauna racordați cu toată ființa lor la ultimul act — moartea taurului. Deși toreadorul, matadorul și ceilalți „complici" la acest deznodămînt sînt cei care atrag aplauzele sau huiduielile spectatorilor, bunul simț ne face să credem că actorul principal rămîne totuși taurul. Lupta propriu-zisă este „agrementată" cu un ceremonial dintre cele mai ingenioase și mai fastuoase. În ultimii ani acest ceremonial nu mai este respectat întrutotul și dacă ar fi să apreciem spectacolul prin prisma regiei complete — cel puțin așa cum arăta aceasta acum un sfert de secol — este regretabil faptul că astăzi corrida (re)prezintă un scenariu mult sărăcit și subțiat tocmai în partea cea mai frumoasă și mai reconfortantă ; această evoluție spre o „procedură" simplificată se explică probabil prin presiunea unei vieți prea alerte și prin dorința omului de astăzi de a ajunge cît mai repede la... esența lucrurilor, pierzînd însă, în acest fel, implacabil, nuanțele.

UN ORAȘ SEDUCĂTOR: BARCELONA

...Barcelona este capitala Cataloniei, una dintre cele mai dezvoltate provincii spaniole. Cu o populație de peste șase milioane de locuitori — dintre care jumătate trăiesc în capitală — Catalonia este situată între Pirinei și Mediterană, avînd privilegiul unei clime extrem de favorabile și al unei poziții geografice care i-a permis o rapidă și puternică înflorire de-a lungul secolelor. Provincia se bucură de o anumită autonomie administrativă conferită de autoritatea istorico-geografică îndelungată și de tradițiile

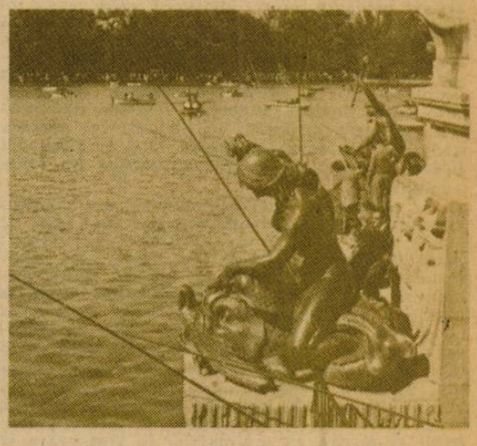

democratice, atît de adînc înrădăcinate în această parte a Spaniei. Civilizația înfloritâ pe litoralul catalan ca și activitățile economice și comerciale intense desfășurate în prezent în provincie se bucură de un mare prestigiu între provinciile spaniole. Același Ralea scria acum o jumătate de secol despre ea : „Sub aspectul economic și tehnic Catalonia este cea mai înaintată provincie. Ea se plînge adeseori că trebuie să întrețină toată viața sărăcăcioasă a celorlalte ținuturi, ca o rudă bogată familia în mizerie". Dacă aceste cuvinte sînt valabile pentru Catalonia, ele se potrivesc și Barcelonei care reprezintă pentru Spania mult mai mult decît capitala puternică, modernă, aglomerată și cosmopolită a unei mari provincii. Barcelona este unul dintre cele mai mari porturi mediteraneene, un oraș în care se întretaie interese de afaceri și importante drumuri comerciale.

...Nu cred că există vizitator al Barcelonei care să nu-și găsească măcar cîteva ore pentru a ajunge pe colina Montjuich, atît de ingenios pusă în valoare de barcelonezi de-a lungul secolelor. În afara faptului că este un imens și atractiv parc, splendid situat între oraș și mare, Montjuich constituie și un valoros și original centru de cultură și de istorie. Aici se află muzeul Juan Miró, ilustrînd opera marelui pictor barcelonez ; în realitate nu este vorba de un simplu muzeu, ci el face parte din „Centrul de cercetări în artele contemporane", fundație culturală înființată de pictor, dispunînd de mai multe secții. Muzeul Cataloniei, Muzeul Arheologic și Teatrul antic, Muzeul etnografic „El Pueblo Español", castelul militar transformat și el în muzeu, sînt alte argumente pentru a putea susține că Montjuich este un veritabil perimetru de cultură și artă, bine definit, specific, al orașului, în care oaspeți și localnici își întretaie pași într-o învălmășeală continuă dar decentă. O cascadă în mai multe trepte, sfîrșindu-se într-un bazin imens, „agrementată" cu bogată vegetație mediteraneană și un parc de distracții făcînd amuzamentul tuturor, de la copii la bătrîni, completează de o manieră impecabilă unul dintre cele mai reușite parcuri întîlnite. Pe traseul parcurs de la Plaza Espaňa pînă sus la Miramar, punctul de belvedere asupra orașului, călătorul se oprește cu interes în fața lui Palacio National, acum Muzeul de arte frumoase al Cataloniei ; seara, pe fundalul iluminației fațadei palatului, se desfășoară spectacolul unei feerii multicolore oferit de o bogată fîntînă arteziană, luminată la rîndu-i discret și inspirat. Este locul în care se opresc cu predilecție cei ieșiți la promenadă, oferin-

du-şi un popas într-un decor odihnitor şi reconfortant, nu numai pentru picioarele obosite... !

Tot din Plaza España ai în faţa ochilor întreaga deschidere spre clădirile şi incintele care au găzduit Expoziţia Universală de la Barcelona din anul 1929 precum şi spre Palacio de las Naciones în care au loc cele mai importante congrese şi manifestări expoziţionale ; în faţa lor se întind pavilioanele ce servesc drept gazdă cunoscutului Tîrg internaţional.

Din punct de vedere arhitectonic, urbanistic, religios şi artistic, un colţ al oraşului poartă o anumită notă de extravaganţă ; marele arhitect barcelonez Gaudi — care a înzestrat oraşul său cu multe clădiri monumentale şi cu alte construcţii îndrăzneţe ca formă — a creat o operă sculptural-arhitecturală care impresionează în primul rînd prin formă, ceva cu totul neobişnuit. Este biserica numită „Sagrada Familia" (Sfînta Familie) a cărei înfăţişare intrigă la prima vedere, fiindcă nu-ţi inspiră pur şi simplu nici un sentiment, nu-ţi permite nici o asociaţie ; iar cît priveşte aspectul religios ne-a fost imposibil să-i deslušim o semnificaţie ; latura artistică este mai curînd sugerată de ciudăţenia formei decît de realizarea în sine. Este o construcţie bizară — recunoscută de altfel şi de înşişi barcelonezii — chiar dacă n-am avea în vedere decît corpul propriu-zis al bisericii, altfel bogat şi filigranat ornamentat. Cînd îţi arunci privirile spre înălţimea celor peste 80 metri ai turnurilor — şi mai ciudate ca formă şi arhitectură ! — îţi dai seama că te afli de fapt în faţa unei opere care atrage atenţia oricui dar rămîne neînţeleasă tuturor, mai puţin realizatorului ei... Faptul că atunci două din cele patru turnuri suportau operaţia de curăţire, nu ne-a schimbat în nici un fel părerea nedefinită cu care am plecat după ce i-am dat tircoale prin toate părţile, privind-o din toate unghiurile.

...În ultima zi rezervăm cîteva ore vizitării muzeului Picasso. Identificîndu-l mai întîi pe hartă, ne dăm seama că ne aflăm în apropiere ; părăsim frumoasa Paseo de Colon, care însoţeşte faleza de-a lungul ei, intrăm cîteva minute în gara din apropierea parcului Ciutadela pentru a ne asigura bilete la trenul de a doua zi, şi apoi începem căutarea lui Calle de Montcada, unde la numărul 15 trebuia să dăm peste muzeul marelui artist spaniol. Sîntem în zona mai veche a oraşului, unde casele arată mai modest iar străzile par mai înghesuite. În ziua aceea lumea nu se îngrămădea la muzeu ; probabil şi pentru că era parţial în restaurare şi reamenajare ; il putem deci vizita — cît se puteu vizita — în voie şi în linişte. Muzeul este amenajat într-o vilă numită Palacio Aguilar, cu parter şi etaj, sălile fiind dispuse în jurul unei curţi interioare în care, în afară de pomi şi grădină, se pot vedea butoaiele mari cu vopsele utilizate de pictor. Din ceea ce am vizitat noi, ne-am dat seama că lucrările sînt expuse după criteriul cronologic, pe etape de cîţiva ani, parcurse de Picasso de-a lungul îndelungatei sale existenţe artistice creatoare ; era respectat şi criteriul spaţiului în sensul că este o anumită ordine şi în ceea ce priveşte localităţile în care a creat.

Perioada expresionistă începe în anul 1917, din care reţin atenţia cîteva frumoase portrete de copii ; unul dintre ei — o fată — poartă numele de „Barcelona". Rînd pe rînd ne oprim la desene începute şi neterminate de cai, schiţe de portrete, peisaje cu mare, scene religioase, nuduri de bărbaţi (ceva ce am văzut mai rar !) un autoportret cu perucă de la sfîrşitul secolului trecut, obiecte de ceramică şi sculpturi dăruite de artist muzeului în 1970. Apoi afişe splendid executate, amintind de numeroasele şi prestigioasele expoziţii „Picasso" organizate de-a lungul timpului în toată lumea. Un colţ este rezervat evocării bunului său prieten care i-a fost şi secretar o lungă perioadă, Jaime Sabartes y Gual. Înainte de ieşire ne atrage atenţia încă o dată o suită de desene şi schiţele complete expresive şi sugestive ale unui tablou intitulat „La căpătîiul bolnavei".

Înainte de a părăsi de-a binelea incinta muzeului ne oprim, ca şi ceilalţi vizitatori, la standul organizat în hol. Pliante, reproduceri, copii miniaturizate, afişe, casete, diapozitive, cărţi şi broşuri, ghiduri, toate reflectînd exclusiv viaţa şi creaţia lui Pablo Ruiz Picasso, autorul atît de cunoscutei „Guernica" şi atît de necesarului astăzi „Porumbel al păcii". Ceea ce ne-a impresionat, fără să ne surprindă totuşi, a fost faptul că muzeul era strașnic păzit din toate părţile şi la toate intrările...

...Am părăsit Barcelona cu o mică satisfacţie — pe măsura timpului scurt petrecut în oraş — şi cu o mare dorinţă de a reveni. Poate că abia a doua oară m-aş convinge pe deplin de frumuseţea şi valorile nenumărate ale unui oraş care, în tot cosmopolitismul său mediteranean rămîne un oraş eminamente catalan şi abia apoi spaniol ; un oraş serios şi sobru, dar nu lipsit de exuberanţă, poate cel mai seducător oraş-port la Mediterana...

Constantin Chifane-Drăguşani

CUVINTE GĂSITE

ÎN SALA PAŞILOR PIERDUŢI

● Din declaraţia unui inculpat : „În jurul orelor 13,30, am venit în Piaţa Halelor, iar de la un chioşc care se afla în spatele halelor am luat un sac în care erau cartofi. Eu am crezut că în sac erau cartofi răi, dar în sac au fost cartofi buni".

● Din motivele de recurs ale unui inculpat : „...Al treilea motiv : instanţa nu a ţinut cont că la dosar există o expertiză medicală, iar alte motive le voi arăta la recurs, să se vadă că partea vătămată nu a fost o uşă de biserică şi nu a fost forţată să meargă cu noi acasă. Ca urmare, ea a profitat că a rămas singură în casă şi s-a aruncat pe geam, vrînd să ne demonstreze că este cascadoare".

● Din interogatoriul unui inculpat :
— Aţi mai fost condamnat ?
— Da, în 1974, pentru un schimb de biciclete.
— Cum aşa ? Nu există o asemenea infracţiune.
— Da, domnule preşedinte, am fost beat şi în loc să iau bicicleta mea, am luat alta.

● „Cînd, în mod neprevăzut, a intrat reclamantul, am căutat să-i explic că am pătruns în locuinţa sa din întîmplare, coborînd de pe balconul apartamentului situat deasupra, unde fusesem la o persoană al cărei soţ apăruse, de asemenea, în mod neprevăzut. Dar, după puţin timp, reclamantul, dîndu-şi seama că el locuieşte la ultimul etaj, m-a imobilizat şi a telefonat la miliţie".

● „Nu recunosc fapta pentru care sînt trimis în judecată, pentru că, de fapt, n-am făcut nimic, ci numai m-am uitat să văd ce face prietenul meu. Cînd au apărut lucrătorii de miliţie, am fluierat fără să vreau, iar prietenul meu, crezînd că este o aluzie, a rupt-o la fugă".

● Proces-verbal de constatare : „Subsemnatul sergent major... din cadrul Miliţiei... azi, data de mai sus, orele 23,30, în timp ce-mi făceam rondul pe raza comunei, am surprins un braconier înrăit care avea în tolbă trei raţe sălbatice şi două civile".

● Informare : „Subsemnatul procuror..., aflîndu-mă în efectuarea unei acţiuni în verificare la Întreprinderea Viei şi Vinului din... am constatat următoarele : N-am constatat nimic".

●

● „— De ce nu sînteţi de acord ca minorul să rămînă la reclamantă ?
— Pentru că reclamanta este o femeie imorală : fumează şi bea cafea."

● Preşedintele : — La ce distanţă te aflai d-ta de locul conflictului ?
Martorul (de profesie barman) :
— Eram foarte aproape, domnule preşedinte. Cam de-aici şi pînă la tejgheaua Dvs.

● Avocatul unui inculpat, trimis în judecată pentru viol, ia legătura cu acesta în vederea stabilirii probelor în apărare şi, după ce discută înfierbîntat cîteva minute, se întoarce dezamăgit spre completul de judecată :
— Nu avem de solicitat nici o probă, tovarăşe preşedinte.
Preşedintele, care nu prea era dispus să judece dosarul, se adresează direct inculpatului :
— Cum, inculpat, n-ai nici măcar probe în circumstanţiere ? De pildă, că ai avut anterior o bună comportare...
— N-am avut, domnule preşedinte. Dimpotrivă, sînt multirecidivist.
— ...Că regreţi comiterea faptei — stăruie preşedintele, sperînd.
— Nu regret nimic, domnule preşedinte.
— ...Că ai vreo boală... — îşi pierde răbdarea judecătorul.
— Sînt sănătos tun, domnule preşedinte — zice mîndru inculpatul, dar imediat revine : De fapt, am eu o boală...
— Ce boală ?
— Am boală pe procuror !

● Preşedintele : Puteţi aprecia ce greutate avea porcul vîndut de inculpat ?
Martorul : Păi... să tot fi fost cam între două vîrste.

● — Recunoşti că ai furat o găină de-a vecinului ?
— Nu, domnule preşedinte. Găina vecinului a venit în curtea mea din proprie iniţiativă şi cu rea-voinţă, ca să fure ea din hrana găinilor mele şi atunci ce să fac ? Am confiscat-o. Aşa, ca măsură de siguranţă.

● — Domnule avocat, ce să fac să cîştig un recurs ?
— Mai întîi, trebuie să recurgi la serviciile mele, achitînd un mic onorariu de 1 000 lei. După aceea, mai vedem noi.

● — Fiul meu era foarte cuminte şi harnic. Se scula cu noaptea în cap, dădea la vite, iar pe reclamantă n-o atingea nici c-o floare, aşa cum zice dînsa că o bătea.
— Dar de băut, bea ?
— Da' cum să nu bea ? Bea ca un ghilan !

● Constatare : La micimea lui sufletească, pînă şi boala i se potrivea : suferea de micoză.

Culese de
Ovidiu Macarenco

...Sînt oameni care nu suportă — sau suportă greu, psihic — călătoria în avion.

...Alţii evită ascensiunea în lift. În banalul şi obişnuitul lift de toate zilele, preferînd să urce 4—5 sau chiar mai multe etaje per pedes.

...Unii se simt rău într-un magazin aglomerat şi ies cît pot mai repede „la aer".

...Alţii nu se urcă într-un autobuz mai încărcat, sau suportă greu, tot psihic — o călătorie într-un asemenea autobuz.

FRICA DE... FRICĂ POATE FI ÎNVINSĂ

Şi evantaiul variantelor asemănătoare, cu teamă psihică într-un mijloc de locomoţie sau altul, este foarte larg.

— Am avut un pacient — îşi aminteşte dr. **Sergiu Diacicov**, medic şef psihiatru la Spitalul clinic „Gheorghe Marinescu" din Capitală — care urma să facă o călătorie cu vaporul, dar el avea o frică îngrozitoare, o frică maladivă de apă. Se temea de mare, de orice rîu, de orice lac. Nici nu concepea să se urce vreodată într-o barcă ! L-am tratat vreo şase luni. Medicamentos şi prin psihoterapie. Făceam, de pildă, plimbări împreună cu barca pe Herăstrău. Cu timpul, l-am lăsat singur în barcă. Pentru început la un metru de mal... Apoi la cinci metri... L-am convins, în sfîrşit, să vîslească, singur, în barcă, în larg... Pînă la urmă, pacientul meu a făcut — fără nici o problemă — călătoria cu vaporul. Scăpase de frica de apă.

— Ce au comun stările mai sus-amintite ?

— Anxietatea. Limba română are un registru larg de termeni pentru desemnarea ANXIETĂŢII. Printre aceşti termeni sînt : panica, frica, teama, neliniştea, angoasa, spaima, groaza şi alţii. În toate aceste cuvinte este implicit sensul de primejdie sau dificultate iminentă, a cărei cauză poate sau nu poate să fie identificată. Dacă o asemenea diversitate de mijloace de care dispune limba pentru a reda un anumit concept sau stare îmbogăţeşte limba, în psihologie sau psihiatrie poate crea o confuzie, o neînţelegere. Nu dintr-un snobism intelectual se întrebuinţează în limba curentă de către psihiatri termenul „Panic disorder", ci pentru a se evita confuziile între cei care se ocupă de spaima care devine patologică, pentru cunoaşterea precisă a unui fenomen faţă de care să se poată iniţia un tratament eficace.

Anxietatea este un fenomen destul de larg răspîndit. Deşi este considerată neplăcută de obicei, unii par să caute situaţii care să o provoace, ştiut fiind, de pildă, că performanţa în sarcină se ameliorează în prezenţa unui grad de anxietate. O astfel de stare ar fi tracul — tracul benefic, tracul stimulator — artiştilor înainte de intrarea în scenă. Pe măsură însă ce anxietatea creşte dincolo de un anumit nivel, un nivel critic, performanţa în sarcină scade în maniera unei curbe în formă de U inversat.

— Se poate vorbi, deci, despre două feluri de anxietate...

— Exact. Anxietatea normală şi anxietatea patologică, cea care devine boală, este mai severă, mai intensă, mai pătrunzătoare. A fost descrisă de către psihiatri ca o „teamă fără obiect". Anxietatea este un semnal pentru un pericol neprecis, ea luînd aspectul unei tulburări.

— Puteţi să daţi cîteva exemple obişnuite ?

— Vă dau exemplul cel mai des întîlnit : într-o aglomeraţie, cu lipsă de aer, într-un spaţiu închis, poate apărea o stare de rău, o „frică", resimţită cu senzaţii de sufocare, ameţeli, palpitaţii, o senzaţie de gol în stomac, transpiraţii, senzaţii de leşin etc. Starea este trăită intens, frica „de ceva" amplifică toate aceste **senzaţii neplăcute. Este ceea ce** se cheamă „panic atac", care de multe ori poate apărea fără vreun motiv aparent. Cu sau fără o cauză evidentă, un asemenea atac, o asemenea „criză" poate afecta psihicul mai puţin robust, iar persoana respectivă va deveni îngrijorată, va aştepta reapariţia „crizei". Orice situaţie care îi va reaminti locul în care a avut un „atac de panică" îi poate declanşa o stare de rău. Cu timpul, îşi va lua măsuri de precauţiune, va evita, de exemplu, locurile închise, aglomerate, sau, dimpotrivă, spaţiile foarte largi, în care nu poate găsi un ajutor rapid. În această situaţie, unii nu vor mai ieşi pe stradă decît însoţiţi de o anume frică de a nu avea din nou „răul". Un asemenea om devine un bolnav. El îşi pierde o parte din controlul asupra lui însuşi, manifestînd cîteva semne fizice caracteristice : are respiraţie scurtă, sau senzaţie de sufocare, sau palpitaţii, sau dureri şi constricţii toracice, bufeuri de căldură sau frig, sau transpiraţii, sau tremurături.

— Ce se întîmplă cu aceşti bolnavi ?

— De obicei, bolnavii aceştia ajung — cînd „crizele" se repetă — la diverşi medici, cardiologi, internişti, endocrinologi etc. şi fac TRATAMENTE CARE NU AU NICI O LEGĂTURĂ CU BOALA LOR ! Iar cînd ajung, în sfîrşit, la psihiatru boala are deja un stagiu lung, ceea ce face ca tratamentul să fie mai dificil. În acest sens, aş sublinia faptul că unii bolnavi ajung (pînă la psihiatru) la abuzuri de tranchilizante, iar abuzul de medicamente anxiolitice poate deveni o a doua boală pentru aceşti pacienţi.

— Stimate Sergiu Diacicov, aţi putea să ne spuneţi, totuşi, care sînt CAUZELE anxietăţii ?

— Există o mulţime de teorii psihologice care încearcă să explice anxietatea. Cercetările biochimice au reuşit în ultima vreme să arunce o lumină în acest domeniu. Fenomenele neuro-chimice ce stau la baza anxietăţii au preocupat cercetătorii de la începutul secolului nostru. Între 1910 şi 1935, Canon a studiat primul model al fricii şi furiei utilizînd pisici care erau ţinute culcate pe spate în faţa unui cîine care lătra. El a demonstrat că toate manifestările care însoţeau manifestările de frică ale pisicii erau însoţite de eliberarea unei substanţe, epinifrina, iar injectarea cu epinifrină putea reproduce comportamentul de frică. În ultima vreme, cercetătrile în acest domeniu s-au înmulţit, axîndu-se pe studiul unor substanţe din creier. S-a demonstrat că anumite medicamente au un efect asupra unui tip sau altul de anxietate. Alături de terapia medicamentoasă este necesară, de obicei, terapia psihologică (psihoterapia), care obţine rezultate foarte bune în acest domeniu.

— Ce recomandaţi dumneavoastră, în concluzie, persoanelor „care suferă de anxietate", „persoanelor cărora le este frică de... frică" ?

— Să se prezinte la psihiatru. Cu cît mai repede, cu atît mai bine. Aşa vor scăpa de boala lor.

Marius Popescu

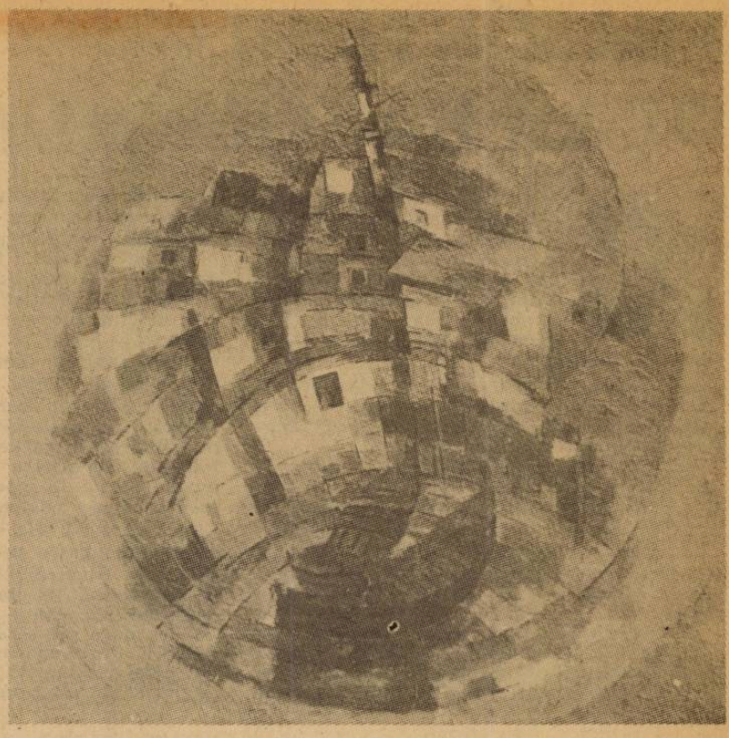

Tablouri de Cicerone Ciobanu

SCRISOARE DIN ARDEAL

lui Marian Nistor

...Şi ne-a ştiut Ardealul la ceas de iarnă blîndă
ca inima şi vorba oricărui ardelean
şi ne-a sortit Ardealul la cea mai dulce-osîndă
a dorului ca ziua să treacă într-un an —

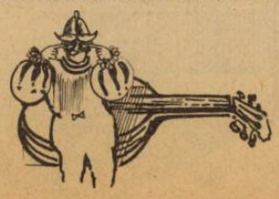

şi-n iarna viitoare să mergem la o nuntă
a florilor de cîntec cu versul de alean
şi glasul tău să plîngă pe tîmpla mea căruntă
cu vorbele lui Blaga şi Goga Octavian...

...Păcat că viaţa noastră n-a fost să se confunde !
O clipă, numai una, ne-a vrut pe-acelaşi val ;
apoi, doar liliacul din bucla unei funde
plecat cu o chitară, un nai şi-un vers final...

...Şi totuşi, existenţa mea tristă şi măruntă
te caută şi astăzi prin munţii din Ardeal...

Sandu Ştefănescu

FRĂMÎNTĂRILE DE LA BAYERN MÜNCHEN

La Bayern, antrenorul Jupp Heynckes are jucătorii pe care și i-a dorit și medicul pe care l-a dorit. Toți și-au pus speranțe în el, visînd la gloria de altădată a echipei bavareze, doar ziarele din München mai ezită în a-i acorda credit moral.

Managerul lui Bayern, fostul jucător Uli Hoeness, este circumspect : „Peste 2 ani putem cîștiga din nou campionatul !“ Prudență ? Teamă ?

Ignorînd toate pronosticurile, alb-roșii muncesc la antrenamente pe rupte. Cine nu ține ritmul pregătirilor este concediat și imediat apar alți candidați la titularizare. „Toți trag de aceeași sfoară“, remarcă Hoeness. Și adaugă : „Cei noi sînt mai ambițioși, fiindcă nu au realizat încă nimic măreț“.

Procesul dificil al integrării aproape că s-a terminat. S-au făcut și sacrificii. Deviza lui Heynckes este : „Echipa nu trebuie să-și iubească antrenorul, ci să-l respecte“. S-ar putea să aibă dreptate. Dar ce te faci cu presa care „n-are nici un Dumnezeu“ ? Antrenorul a fost acuzat că l-a lăsat să plece pe englezul Hughes (pe care nu-l dorea), a fost declarat vinovat pentru faptul că algerianul Madjer nu a venit (deși n-avea nici în clin, nici în mînecă cu asta), a fost învinovățit chiar și de cearta veche dintre portarii Pfaff și Aumann pe care nu i-a putut împăca nici predecesorul lui, Udo Lattek. „De la bun început nu mi s-a acordat nici o șansă“, suspină Heynckes. Și probabil că lucrurile se vor menține așa. Mai ales din partea revistei „Sport Bild“ se poate aștepta la atacuri publicistice vehemente. Acolo colaborează fostul său coleg Lattek care nu lasă să-i scape nici un prilej ca să-l denigreze pe Heynckes în comentariile sale. Tactica înțepăturilor îl enervează pe antrenorul lui Bayern. „Trebuie să mă obișnuiesc cu asta — spune Heynckes — dar nu știu dacă pot să accept această formă de critică“. Unii reporteri fac pariuri dacă el va rezista pînă la sfîrșitul turului. Bineînțeles că există o modalitate de a-i îmbuna pe ziariști. „Dacă reușim tot ce ne-am propus, atunci o să avem spectatorii de partea noastră — crede Hoeness — și atunci ziarele nu mai pot scrie împotriva părerii generale. Pe scurt, acest sezon trebuie să fie foarte bun pentru Bayern, unul slab ar fi sfîrșitul lui Heynckes.“

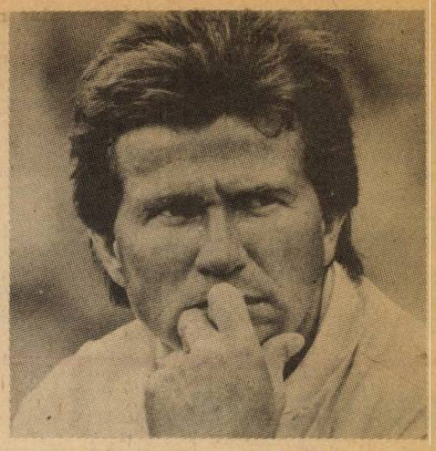

Antrenorul Jupp Heynckes

Cristian Țopescu

COLECȚIA «ENIGMA»

Rudi Fischer

UN MUSAFIR NEAȘTEPTAT

Luna intra în primul său pătrar, iar lumina razelor ei părea să dea o culoare sinistră casei de scînduri ce adăpostea bărcile. Ursula strînse mai tare patul pistolului. Da, era din nou acolo. O rază de lumină palidă răzbătea din spatele ferestrelor casei. Cineva era acolo, fără îndoială. Dar cine ? se întreba Ursula înfricoșată. Poate că era doar un om care se rătăcise pe acolo. Cu toate acestea, cînd se apropie de ușă, simți că inima i-o lua razna. Ezită o clipă, apoi intră hotărîtă cu pistolul îndreptat spre bărbatul înalt a cărui siluetă se contura în întunericul încăperii. Flăcăruia slabă a lămpii de petrol ilumină o clipă chipul străinului. Femeia își înăbuși un strigăt.

„Hans !“ se auzi șoapta ei pierdută.

„Da, eu. Eu sînt !“

Printr-o mișcare bruscă, bărbatul îi apucă mîna, smulgîndu-i arma. Fără a-i arunca măcar o privire își vîrîse pistolul în buzunar.

„Să nu-mi spui că nu știi că sînt urmărit“, zise bărbatul cu un zîmbet rece. „Ucigașul Hans Grömmer, evadat din penitenciar !“

„Da, ești un criminal !“ țipă Ursula, în pragul unei crize de nervi.

Individul trecu nepăsător pe lîngă ea și se așeză pe un taburet. Ursula mai rămase cîteva clipe în încremenirea aceea inițială, apoi, gîndurile ei se liniștiră.

„Ce vrei ?“ îl întrebă ea. „Să-ți dau bani ca să poți fugi ?“

„Tu știi exact pentru ce am venit la tine, aici !“ rînji el. „De altfel, ți-am spus și în sala Tribunalului. Te fac răspunzătoare pentru tot ce s-a întîmplat atunci. Iar acum mă voi răzbuna !“

Ursula schiță o mișcare.

„Rămîi pe loc“ zise el tăios și pistolul apăru subit în mîna lui. „Dacă mai faci o mișcare, te împușc !“

„Ești un ucigaș“, reluă ea cu o voce ascuțită. Dar el nu-i dădu atenție.

„Doar știi foarte bine că nu eu l-am ucis pe bărbatu-tău“, zise el. „Am fost destul de

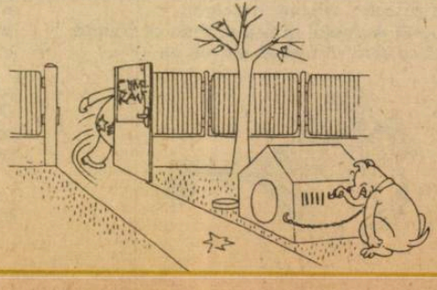

orb ca să nu-mi dau seama cum m-ai îmbrobodit, pas cu pas. Mai întîi, mi-ai declarat că te-ai îndrăgostit de mine, apoi l-ai convins pe soțul tău ca să mă angajeze la întreprinderea lui ca șef de secție. Și apoi, ai început să mi te plîngi că nu mai poți conviețui cu el. Trebuia — potrivit planului tău — să-l suprim, ca să devii liberă. Pentru mine !“

„L-am urît pe Bernhard“, zise Ursula cu o voce albă. „Nu exista nici o altă alternativă. Nu puteam divorța. Trebuia să-l omorîm“.

„Să-l omorîm ? Noi să-l omorîm ?“ Grömmer rise batjocoritor. „Aud mereu „noi“. Dar știi că „tu“ l-ai ucis, singură !“

„Nu !“

„Acum, chiar ai început să și crezi poveștile pe care le-ai debitat la poliție și judecătorului de instrucție sau la proces ?“, întrebă Hans sarcastic. „Crezi într-adevăr că m-ai „văzut“ pe mine cînd l-am împușcat pe soțul tău în holul locuinței voastre, după care tu m-ai fi doborît cu o sticlă goală de whisky ?“

„Așa s-a întîmplat“, încercă Ursula să evite panica ce începea să pună stăpînire pe ea.

„Le-ai potrivit bine pe toate“, continuă bărbatul, „să nu-mi mai pot aminti nimic. Venisem să vă fac o vizită, dar cînd am ajuns în hol, am avut impresia că-mi explodează capul. Cineva m-a lovit pe la spate și mi-am pierdut cunoștința. Cînd mi-am revenit, eram întins lîngă cadavrul soțului tău, avînd în mînă arma cu ajutorul căreia fusese ucis. Apoi, tu ți-ai jucat rolul în fața comisarului, care a preluat întocmai versiunea pe care ai ticluit-o ce-i drept, destul de convingător. Pentru el și judecătorul de instrucție, nu exista nici o îndoială cu privire la identitatea criminalului. Foarte simplu. Am avut cu tine o legătură și am vrut să-l înlătur din cale pe Bernhard. Logic, nu? Chiar și judecătorii au fost de partea ta și, ca urmare, am fost condamnat pe viață !“

Trase piedica de siguranță și ațintì pistolul asupra Ursulei. Aceasta, într-o reacție instinctivă de apărare, ridică mîinile în față :

„Nu poți face asta, Hans“, șopti ea cu vocea sugrumată.

„De ce nu ?“, întrebă el rece. „Oricum, am fost deja condamnat ca asasin. Dacă au să mă prindă, nu risc nimic altceva decît să mă reîntorc la închisoare. Ce mai contează, atunci, o crimă în plus ? Au să mă condamne încă o dată pe viață și gata. De data aceasta însă pentru o faptă pe care într-adevăr am săvîrșit-o. Restul vieții îl voi petrece în spatele gratiilor, așa cum ți-ai reprezentat tu lucrurile în planul pe care l-ai făcut“.

Ursula încercă să articuleze ceva, dar nu reuși să spună nimic.

„N... noi... ne-am iubit cîndva !", șopti ea, în cele din urmă.

„E mult de atunci și a trecut".

„Bani ?" întrebă ea din nou. „Am putea fugi împreună, eventual în America de Sud, unde nu ne va căuta nimeni".

„Bani ! Asta a fost, de fapt, tot ce ți-ai dorit. Așa zisa ta dragoste n-a fost decît o ipocrizie. L-ai ucis pentru a-l moșteni, nu-i așa ?"

„Și dacă ar fi așa ?, strigă ea. Nimeni nu se putea gîndi la faptul că aș fi fost capabilă să-l ucid pe Bernhard. În ochii justiției tu ești cel vinovat. Și nimeni nu mi-ar lua-o în nume de rău dacă, acum, te-aș împușca".

„Tu ?" rise el uscat. „Pistolul e la mine, să nu mișți, că te știu eu de ce ești în stare..."

„Și dacă nu-i încărcat ?" întrebă ea, fără să-l slăbească din ochi.

„Nu cred că ai fost atît de proastă ca să ieși din casă cu un pistol neîncărcat", răspunse el cu o voce albă. Degetul i se încordă pe trăgaci.

„Să-l încerc !"

„Nu", strigă ea cu disperare. „Să n-o faci. Bine.. recunosc că eu l-am împușcat pe Bernhard !"

„Asta am vrut să aud de la tine. Mărturisirea ta. Și acum, pot să te pedepsesc fără a-mi mai face scrupule. Pentru crima pe care ai săvîrșit-o !"

„La aceasta o să mai reflectez, Grömmer !" răsună o voce puternică din spatele Ursulei. Ea se întoarse și îl văzu pe comisarul Terjung, același criminalist care, la timpul respectiv, instrumentase cazul asasinării lui Bernhard Bergmann.

Hans Grömmer îl privi resemnat pe comisar, în timp ce mîna în care ținea pistolul se lăsa încet jos.

„Mi-am închipuit că vă veți întoarce la această femeie", zise comisarul calm, luîndu-i arma din mînă. „De cînd am auzit despre evadarea dumneavoastră, am pus sub supraveghere locuința Ursulei Bergmann. Oamenii mei m-au chemat imediat ce au realizat că aici se întîmplă ceva ieșit din comun".

„Voia să mă împuște !" zise Ursula.

„Terminați cu această comedie, doamnă Bergmann", zise comisarul, pierzîndu-și răbdarea. Eram afară și am ascultat toată convorbirea, inclusiv mărturisirea dumneavoastră ! Ați profitat așadar de faptul că Hans Grömmer trebuia să vină în vizită — pe care l-ați invitat în acest scop — l-ați împușcat în prealabil pe soțul dumnevoastră, apoi, la sosirea musafirului, i-ați deschis ușa și, din spate, l-ați doborît cu o sticlă de whisky. După care, ați regizat în așa fel lucrurile, încît crima să pară a fi comisă de Grömmer !"

Ursula Bergmann se prăbuși pe un scaun aproape leșinată.

„Da", reuși ca să șoptească. „Așa a fost !" Apoi privirea ei se ațintă asupra lui Hans „Dar te-am iubit cu adevărat, Hans, te rog să crezi asta !"

Risul amar al lui Grömmer o îndureră mai mult decît cătușele pe care i le puse comisarul.

Traducere și adaptare
de Iosif Vianu

ANGELA ȘERBAN;

«Am uitat să vă spun că lucrez ca laborantă»

— Angela Șerban, ești deja un nume cunoscut printre interpreții de muzică populară, recunoscută fiind pentru măiestria cu care redai cîntecele plaiurilor moldovene. Deci, unde te-ai născut, Angela Șerban ?

— Comuna Roșiori, satul Valea Mică din împrejurimile Bacăului. Un sat cu oameni frumoși și mîndri. Pot spune că de mică am fost... atrasă de obiceiurile și minunatele datini ale locului. Mi-a plăcut să ascult și să culeg piese folclorice, iar apoi să și interpretez cîntecele pe care le-am auzit pe la bătrîni. Maicii mele îi plăcea să îngîne la gura sobei, în momente de liniște, cîntece pe care auzindu-le m-am străduit să le învăț.

— Deci iată că încă din copilărie pasiunea pentru muzică și-a spus cuvîntul în alegerea carierei tale artistice. Unde ai debutat?

— Am început să cînt încă de pe băncile școlii. Am participat la diverse serbări și festivaluri cultural artistice pînă într-o zi cînd am fost selectată în Ansamblul „Plaiurile Bistriței".

— Apoi ?

— După stabilirea în Capitală am devenit membră a Ansamblului „Ciuleandra" în care am activat pînă în anul 1983. Apoi, la Ansamblul „Perinița", unde activez și în momentul de față. Acest Ansamblu aparține Centrului de Cultură și Creație „Cîntarea României" din sectorul 2.

— Ce îmi poți spune despre pregătirea ta ca interpretă de muzică populară ?

— Am urmat cursurile Școlii Populare de Artă unde, sub îndrumarea competentă a profesoarei Ecaterina Moravie și a solistei de muzică populară Tita Bărbulescu, mi-am însușit din tainele interpretării. Am reușit astfel să-mi îmbogățesc repertoriul cu piese „de rezistență" din zona Bacăului pe care le-am interpretat de multe ori cu drag pentru că provin din acele minunate locuri pe care le iubesc.

— Poți să-mi enumeri cîteva piese ?

— Bineînțeles. „Cînd mă duc la horă-n sat", „Eu sînt fată din Bacău", „Pe drumul de la Siret", „Hai flăcăi la hora mare", „Am un bade pădurar", „Bădiță cu ochi frumoși", „După badea-mi pare rău", „Badea-mi zice că-s frumoasă"...

— Cu cine mai colaborezi ?

— Colaborez cu „Flacăra Prahovei", Ploiești, Ansamblu aparținînd Filarmonicii de Stat din Ploiești unde cînt alături de Tita Bărbulescu, Nelu Huțu, Maria Crăciun și alții. De asemenea, cu Orchestra de Muzică Populară a Radioteleviziunii condusă de cunoscutul dirijor Paraschiv Oprea cu care am avut numeroase concerte, și mai cînt la Restaurantul „Balada" al Hotelului Intercontinental alături de Elvira Munteanu, Georgeta Găloiu și Grupul folcloric „Hora" condus de Remus Giurgiu, acompaniată de orchestra condusă de George Toader. Dar nu numai atît ! Am uitat să vă spun că lucrez ca laborantă la Filatura Românească de Bumbac.

— Festivalul Național al muncii și creației „Cîntarea României", prestigiosul cadru de afirmare a talentelor, ți-a adus satisfacții?

— Da, sînt laureată a Festivalului Național „Cîntarea României", ediția a V-a. Sînt mîndră că am reușit să mă număr printre laureații acestei cuprinzătoare manifestări artistice. Este un impuls în activitatea pe care o depun în slujba artei interpretative, un adevărat stimulent în pregătirea mea pe mai departe.

— Proiecte ?

— Aștept un disc la „Electrecord", cu promisiuni pentru începutul anului viitor.

— Pasiuni ?

— În primul rînd familia și fetița mea Oana-Irina de șapte ani. Educația ei îmi răpește destul timp. Iubesc pictura și literatura noastră clasică: Creangă, Sadoveanu, Eminescu. Sînt convinsă că trebuie să păstrăm nealterată comoara folclorului nostru : datinile, obiceiurile, cîntecele și jocurile, să le transmitem copiilor noștri și copiilor copiilor noștri. E de fapt ceea ce fac culegînd cîntecele de pe plaiurile mele natale pe care mă străduiesc să le pun în valoare cu puterile mele, fără să le alterez, subliniindu-le nestematele de care s-au bucurat atîtea generații pînă la noi.

Convorbire realizată de
Florentin Palaghia

NOTĂ
la estradă

Chiar și muzica ușoară
Are șase, șapte legi.
Prima e elementară :
Cîntă ! Dar nu pe colegi !

Mira T.

TURISM ȘI ECONOMIE • MICRO-DICȚIONAR

RENTABILITATE, categorie economică ce exprimă raporturile ce iau naștere între membrii personalului muncitor din unitățile economice, între acesta și unitățile în care lucrează, între unitățile economice și între acestea și societate în procesul realizării venitului net, indicator sintetic de bază al activității unităților economice, ce oglindește capacitatea unei unități economico-sociale de a produce venit net, adică de a obține venituri mai mari decît cheltuielile generate de desfășurarea activității ei, de a avea beneficii. **Mărimea absolută a r. este dată de beneficiu, iar mărimea ei relativă de rata r., calculată ca raport între beneficii și costurile de producție, respectiv între beneficii și fondurile de producție. R. se stabilește și se urmărește la nivelul unui produs, al unei secții, întreprinderi, centrale, ramuri economice. Pentru a obține un venit net cît mai mare se impune cu necesitate realizarea r. la toate nivelurile. Asigurarea rentabilității nu mai privește doar întreprinderea, ci ea reprezintă o problemă fundamentală a întregii societăți ; sporirea r. trebuie să fie rezultatul efortului fiecărei unități de a desfășura o activitate economică cu maximum de eficiență economico-socială, care să răspundă unor nevoi reale ale societății. În cadrul noului mecanism economico-financiar, potrivit reglementărilor legale și planificării economico-financiare, toate unitățile productive trebuie să fie rentabile, în care sens, în ultimii ani, acestea au fost planificate cu beneficii, iar în continuare se prevede o sporire simțitoare a ratei r. în conformitate cu conținutul noilor normative în domeniu. Esențial este că sporirea r. trebuie realizată nu prin majorarea prețurilor de producție și livrare, ci prin reducerea costurilor, creșterea producției fizice, îmbunătățirea structurii și ridicarea nivelului tehnic și calitativ al tuturor produselor.**

Bogdan Pădure
Ioan Hidegcuti

Jack Ritchie

BAN LA BAN TRAGE CU PUȚINA IMAGINAȚIE

Dl. Neber, șeful, deveni curios. Voia să afle ce aveam în servieta cafenie, încheiată cu fermoar, de lîngă picioarele mele. Își părăsi biroul de la ușa de intrare în bancă și veni agale spre ghișeul meu.

— „Ce ai în servietă, Fred ? Mîncare pentru prînz ?“

— „Nu, domnule. Douăzeci de mii de dolari lichizi și toți sînt ai mei.“

— „Te duci în Sud ?“, mă-ntrebă, rînjind.

— „Nu, domnule.“

Se întoarse la biroul lui pentru a verifica și aproba un cec al unui deponent.

Am aruncat o privire către ceas și am închis ghișeul pentru o pauză de zece minute. Mi-am luat servieta și m-am îndreptat către răcitorul de apă.

Jim Mervil citea un ziar.

— „Văd că Randall a fost eliberat viu“, spuse el.

— „Randall ?“

— „Amory Randall. A fost răpit acum cinci zile.“

Întoarse ziarul spre o pagină interioară și citi :

— „Randall declară că treaba a fost făcută de un singur om, sau, cel puțin, el a văzut numai o singură persoană. Răpitorul purta o glugă. Singurul lucru remarcat de Randall a fost că el purta un inel cu o piatră roșie.“

— „Dar eu aș putea să-ți spun încă ceva în plus. Răpitorul n-a fost prea deștept“.

— „De ce zici asta ?“

— „Pentru că tot ce a cerut, a fost doar o sumă prăpădită de douăzeci de mii de dolari. Putea să fi pretins, ușor, o sută de mii. Bătrînul Randall e plin de bani.“

Jim mai citi încă vreo jumătate de minut :

„Imediat ce soția lui Randall a primit scrisoarea, a anunțat poliția.“

— „Presupun că s-a aranjat vreun fel de capcană răpitorului !“

— „Nu se spune nimic despre asta aici. Bănuiesc că s-au hotărît să se conformeze instrucțiunilor date de răpitor. Pentru că, în primul rînd, vrîau ca micuțul Randall să scape cu viață. Dar, oricum, o să pună ei mîna pe răpitor.“

— „De ce ?“

— „Seriile banilor au fost notate. Nu știu dacă, într-adevăr, le-au notat. Dar poliția are o listă cu seriile bancnotelor.“

— „Scrie despre asta în ziar ?“

— „Nu. Dar în acest mod operează poliția.“

Mi-am terminat de băut paharul cu apă, am luat servieta și am coborît spre camera blindată a tezaurului.

Parker era de gardă. Ridică o mînă zicînd :

— „Noroc !“

I-am răspuns făcînd semn cu capul și am aruncat o privire iscoditoare în camera tezaurului. Expedierea de vineri pentru filiala noastră din Evansville era pregătită pe masă. O sută de mii de dolari.

Eu și Parker, timp de opt ani, fuseserăm în aceeași echipă de popicari. După o secundă de ezitare, îmi spuse :

— „Poftește.“

Am intrat și am privit în jur. Apoi, după cîteva secunde, l-am întrebat :

— „Simți vreun miros de fum ?“

Parker trase aer pe nas și se-ncruntă :

— „Da.“

Ieși din camera tezaurului și apoi dispăru. Se-ntoarse după treizeci de secunde.

— „A aruncat cineva un chiștoc în coșul cu hîrtii. Nu s-a produs nici o stricăciune. Doar puțin fum.“

Ochii i s-au îndreptat spre teancul de bani aflat pe masă și în mod automat a numărat pachetele.

— „Acum merg înapoi la treaba aia monotonă.“

Tocmai cînd apăream de pe scară, se-ntîmplă ca dl. Neber să privească în direcția mea. M-am dus la ghișeul meu și am pus jos servieta. Nu mă așteptă nici un client.

La ghișeul vecin, Jim Mervil n-avea nici el vreo treabă.

— „Mă-ntreb dacă n-o fi doar vreun tip obișnuit“, zise Jim.

— „Cine ?“

— „Răpitorul. Ar putea fi un om de rînd, care s-o fi gîndit că avea nevoie de bani.“

— „S-ar putea“, i-am răspuns.

La ghișeul lui Jim veni cineva să facă o depunere. Cînd a terminat, Jim se-ntoarse iar spre mine.

— „Presupun că știe el, probabil, că banii sînt marcați ?“

— „E posibil“, i-am zis.

— „S-ar putea să-și facă planul să plaseze banii unui tăinuitor, — sau cum s-or fi chemînd, — la jumătate din valoarea lor.“

— „Un tip de genul ăsta ar fi greu de găsit“, i-am replicat.

Dl. Neber reveni la ghișeul meu, se uită-n jos la servietă și mă întrebă :

— „Zici că ai douăzeci de mii ?“

— „Da, domnule“.

— „Și-i plimbi, așa, cu tine ? N-ai încredere-n bănci ?“

— „Ba am, domnule, dar m-am gîndit că mi-ar place să-i am lîngă mine pentru o scurtă bucată de vreme.“

Se uită iar la servietă și-mi zise :

— „Astea-s economiile dumitale ?“

— „În parte, domnule, dar am avut și puțin noroc cu speculațiile de bursă.“

Pufni-n rîs :

— „Nu te cred, Fred.“

— „Dar ăsta e adevărul, domnule“, i-am răspuns.

M-am aplecat și am tras fermoarul, deschizînd.

Se uită atent în jos și frecîndu-și falca, zise :

— „I-ai pus chiar în pachete noi ?“

— „Da, domnule“, și am închis servieta.

El plecă și l-am observat coborînd scara spre tezaur.

Jim, care ascultase și văzuse, mă întrebă :

— „Ce-nseamnă toate astea ? E vreun fel de glumă proastă ?“

— „Nu. Nu-i glumă.“

În următoarele zece minute el mă studie pe ascuns. Ochii păreau a fi îndreptați către banda albă de la degetul meu, unde fusese inelul.

Dl. Neber se-ntoarse din camera tezaurului.

— „Fred, știi că, sub nici un motiv, nu ești autorizat să intri în tezaur ?“

— „Vă rog să mă scuzați domnule. Eram curios și am făcut-o dintr-un impuls necugetat.“

El își drese glasul, apoi mă-ntrebă :

— „S-a produs un mic incident cît vreme ai fost acolo ? A ieșit Parker din cameră pentru cîteva secunde ?“

— „Da, domnule. Cineva aruncase o țigară aprinsă în coșul cu hîrtii. Dar n-a fost nici o pagubă.“

Dl. Neber se-ntoarse la biroul său și se așeză încruntat, dus pe gînduri.

La orele unsprezece, mașina blindată trase în fața băncii și trei gardieni intrară. Dl. Neber coborî împreună cu ei în camera tezaurului și s-au întors după cinci minute cărînd banii.

Dl. Neber se uită la mine și la servieta mea și brusc îi veni o idee :

— „Stați așa !“, spuse gardienilor. „Puneți banii pe biroul ăsta. Vreau să mă asigur că-s toți acolo.“

Un gardian dădu din umeri :

— „Foarte bine. Dar eu însumi am numărat pachetele.“

— „Ai numărat pachetele“, zise dl. Neber, dar cum vrei să știu dacă-s toți banii înăuntrul lor ? Deschideți-le pe toate“, ordonă el.

După zece minute își ștergea fruntea cu batista.

— „Sînt toți aici.“

Se uită la mine și mă întrebă :

— „Mai ai încă cei douăzeci de mii de dolari în servieta aia ?“

— „Da, domnule.“

Jim Mervil privea atent împreună cu ceilalți salariați. Îl trase pe dl. Neber la o parte și începu să-i șoptească la ureche.

Dl. Neber făcu ochii mari.

— „Ce facem ?“ întrebă un gardian. „Acum putem duce banii în mașină ?“

— „Nu“, zise dl. Neber. „Încă nu“. Se duse la biroul său, luă telefonul și formă un

BAZĂ B.T.T.

(Rebo anagramat : 3+2=5)

Nicolae Posta